

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

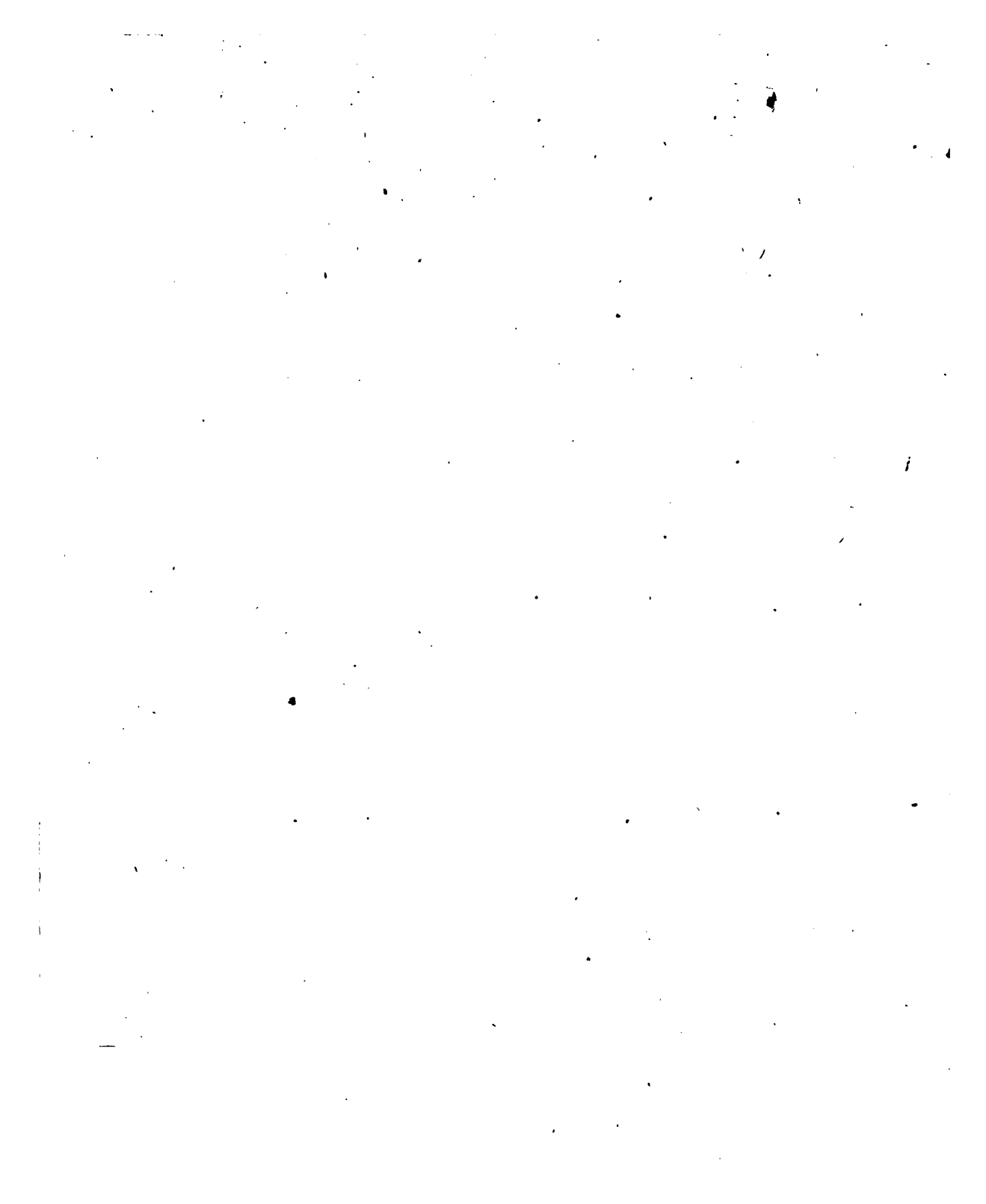
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

6 Vols K-1

7751
F126

HISTORIAE BIBLIOTHECAE FABRICIANAE

PARS VI.

Qua

Singuli eius libri, eorum-
que contenta, & si quae dantur variae edi-
tiones, augmenta, epitomae, apologiae sive de-
fensiones, auctorum errores &
vitae,

Doctoremque virorum de auctoribus illis,
& eorum libris iudicia, atque alia ad rem librariam fa-
cientia recensentur, scriptoresque anonymi & pseud-
onimi, nec non scripta spuria
indicantur,

Johann **A V C T O R E**
(IOANNE) FABRICIO U S

WOLFENBUTTELII,

Sumtibus **IOAN. CHRIST. MEISNERI**, Bibliop.
ANNO MDCCXXIII.

HELMSTADII LITTTERIS SCHNORRIANIS,

100

INCLITARVM ACADEMIARVM

SEV

STVDIORVM VNIVERSITATVM

IVLIAE

ET

ALTORFINAE

MAGNIFICIS MODERATORIBVS

OMNIVMQVE

ORDINVM DOCTORIBVS

AC PROFESSORIBVS

VIRIS MERITISSIMIS ATQVE CELEBERRIMIS
AMICITIAE ET OBSERVANTIAE TESTANDAE

CAVSSA

HVNC LIBRVM DICAT ET CONSECRAT

AVCTOR.

FELICES VOS

QVI SVB MITI AC SVAVI REGIMINE
OPTIMORVM VIVITIS IMPERANTIVM.

FELICES

QVI IN LAVDATISSIMIS DOCETIS ACADEMIIS *

* De academia IVLIA vide huius operis Partem V. 283, de ALTORFINA P.VI. 74.

QVAE SEMPER HABERE PRAESTAN-
TISSIMOS MAGISTROS.

FELICES

QVIBVS PLANE EXIMIA COLLATA SVNT
MVNERA

QVID ENIM AVGVSTIVS QVID SANCTIVS
QVAM IVVENTVTVM DIVINIS ET HVMANIS
SCIENTIIS

IMBVERE EIQVE VIRTVTIS SEMITAM
COMMONSTRARE.

VIVITE PORRO FELICES

VIRI CLARISSIMI MIHIQVE AESTIMATISSIMI
AC PRAECLARE MERENDO
NOMINIS VESTRI GLORIAM ET CONSERVATE
ET AMPLIFICATE

MEVM VERO DEDICATIONIS CONSILIVM MELIOREM
IN PARTEM INTERPRETAMINI

EOQVE QVASI EXTREMA OCTOGENA-
RII ATQVE IN VTRAQVE ACADEMIA XLVI.
ANNOS ET VOCE ET SCRIPTIS DOCEN-
TIS VERBA EXCIPITE.

VIVITE FELICES.

LECTOR

Librarian
Drafter
9-10-75
12092

LECTOR BENEVOLE

HAc in Parte tibi offeruntur libri duplicis formæ ; alii quidem, quorum plagulæ in quatuor, alii, quorum plagulæ in octo folia complicantur : & illi constant rebus philosophicis, medicis, grammaticis, lexicis, oratoriis, epistolicis, poëticis, philologicis & miscellaneis ; hi, præter grandiores, qui omnis generis scripta complectuntur, sacris Bibliis, eorumque commentariis, patristicis, dogmaticis, & bona parte polemicorum. Et hic me subsistere oportet ac quiescere :

*ea enim sum ætate, quæ spem vetat
inchoare longam, immo qua ne crasti-
num quidem mihi queam polliceri;
multo minus, ut liceat consilium cape-
re, & quasi scopum mihi præfigere e-
narrandæ illius librorum multitudinis,
quæ superest in forma, ut vocant, o-
ctava, & duodecima. Ne dicam, mul-
tos etiam residuos esse tam ex illis, qui
in folio editi sunt, quam e ceteris, quo-
rum plagulæ quater complicantur; et-
enim ex his, quod tantum ad disputa-
tiones selectiores spectat, habeo theo-
logicarum volumina LXXIV. philolo-
gico-sacrarum XVII. philosophicarum
XVI. philologicarum XV. iuridicarum
XXI. & medicarum VII. Interim, si
Deus vitam & vires prorogabit, non
pigrabor in cœpto pergere, &, quan-
tum*

PRÆFATIO

*tum alia permittent negotia, saltem in
meus usus, ceteros recensere libros, aut,
si id non licet, aliquam eorum partem:
tantum abest, ut otio, a quo semper
abhorruī, me sim daturus. Agnosco
autem gratissima & submississima men-
te summum Dei beneficium, quo me
imмерentem mactavit, dum vires ani-
mi & corporis hac in senectute integras
servavit mihi, ut labore isthoc, nec
facili, nec minimo, solus, ac sine ama-
nuensi, sine exceptore, sine perspicillis
etiam, defungi potuerim: magnoque
mihi est oblectamento & solatio, con-
cessum fuisse a divina Benignitate, ut
libros meos, ipsius donum, hac via non
solum ipse penitus atque intimius cog-
noscerem, sed aliis etiam spectandos
æque, ac fruendos exhiberem, & di-
vitiis,*

PRÆFATIO

*vitias, a supremo rerum Moderatore concessas, liberaliter distribuerem. Magnas etiam, immo maximas Fautori-
bus & Amicis ago, habeoque gratias, quod errores aliquos, in præcedentibus huius operis Partibus observatos, mihi voluerint indicare; eosdemque, & alios Litteratos, maiorem in modum rogo, ut, si plures, sive in hoc, sive in prioribus libris, oculos ipsorum subeant, quæque addenda putent, eorum quoque participem me reddere ne graventur: hoc namque humanitatis officio nihil mihi erit gratius, nihil iucundius. Vale.*

I.

Oh. NELDELI *Institutio de usu Organi aristotelici in disciplinis omnibus.* Helmstadii 1666. antea Francofurti edita Ao. 1607. & vitiose, & sub inepto titulo Prati logici; nunc autem emendate a M. Henrico *Crellio*, altenburgensi. Præmissa ei sunt 1) *Hermani Conringii* ad *Iac. Thomasium* epistola, qua editoris propositum adprobat, *Neldelii* eruditionem laudat, eumque a *Simone Simonio* indicat inductum fuisse ad *Aristotelis* accuratorem lectionem, & onus scribendi Præfationem, quod *Thomasius* ipsi impositum ibat, in illum ipsum reiicit. 2) *Crellii* Præfatio, qua ille *Aristotelis* opus logicum laudibus effert, de *Neldelio* eiusque scriptis verba facit, studiumque in edendo hoc libro suum exponit. 3) *Programma* lipsiense in funere *Neldelii* publice positum. 4) *Guerneri Rolfsinckii* ad *Crellium* Epistola, qua in laudes it editoris, *Neldelii* & *Logicæ*.

Pag. 425. D. Andr. *Hippii* | *Hyperii* in *Academia marpurgensi*.
quondam professoris in Aca- | *Crenius Animadv.* P. XVI. 189.
demia Tubingensi.

Iohannes Neldelius, natus in *Glogovia* maiori *Silesiæ*, *Ioach. Camerarii*, *Greg. Bersmanni*, & *Simonis Simonii*, (quem tamen peritia artis analyticiæ longe superavit) quid? Medicorum
Pars VI. In 4. A etiam

etiam & Ictorum in academia lipsiensis discipulus, & inde philosophiarum ibidem magister ac doctor, membrum Collegii Principum maioris, primum orationis disciplinæ, deinde aristotelicæ philosophiæ in Logicis & Moralibus professor, ad hæc ad lustrandas scholas provinciales adhibitus, & præpositus magnus, cui trium pagorum academicorum administratio commissa est, & decemvir constitutus, auctoritate, vigilantia & prudentia sua effecit, ut Philosophis in designandis, Aulaque præsentandis professoribus iudicium liberum, & quædam quasi *autonomia* relinqueretur, doctrinaque, virtute & vita sua meruit, ut in consiliis omnique sermone candor, in agendo industria, in perficiendo fides eius, ipse autem peripateticæ philosophiæ doctor incomparabilis, & academici lipsiensis ornamentum singulare laudaretur. Conscripsit quidem & alios Commentarios in Logicam, Ethicam & Politicam peripateticam, sed necdum evulgatos, tandemque A. C. 1612. ætatis, uti coniicitur, 58. e terrena schola in academiam cœlestem a Deo translatus fuit. Vide *Programma funebre*, quod posuit Senatus academici lipsiensis, *Crellium* in Præfatione, *Bæcleri Bibliograph. crit.* p. 884. *Crenium Animadv.* P. XVI. 189. & *Morhofium Polyhist.* T. II. 62.

Bartholdi NIHVSII Tractatus de sophisticis elenchis. Helmstadii 1676. Ante complures annos in academia Iulia propositus, nunc vero primum editus. Neque tamen per elenchos sophisticos intelligas ipsas imposturas & fallacias, sed artem imposturas Sophistarum & cavilla in apricum protrahendi, valideque contundendi, aut erudite declinandi. Hic & similes libelli, de modo disputandi agentes, probe illis legendi essent studiosis, qui in arenam disputatoriam descendere, seque in ea exercere cupiunt. Sic minus turpiter se darent in palæstra.

Bartholdus Nihufus, Wolpa-brunsvicensis, Cornelii Martini in academia Iulia famulus, inde philosophiæ magister, duorum nobilium iuvenum, ac postea in Aula vinariensi informator, deinde, commutata religione romano-catholica cum lutherana, collegii, in quod studiosi, patria sacra deferentes, recipiebantur, postque aliquod temporis spatium cœnobii sacrarum virginum director, A. 1629. factus est abbas cœnobii ilseldensis, immo etiam
 suffra-

fuffraganeus Archiepifcopi moguntini & epifcopus myfienfis, & expulfus Ilfeldia a Suecis fugit in Hollandiam, tandemque fatis conceffit A. 1657. cum annum ætatis ageret 68. Præter XI. Difp. logicas, & Commentarium de enuntiationibus & fyllogifmis modalibus, confignavit Artem novam dicto S. fcripturæ unico lucrandi e Pontificiis plurimos in partes Lutheranorum, detectam non nihil & fuggeltam theologis helmftadienfibus, G. Calixto præfertim & Conr. Horneio: Morofophum feu *Vedelium* in Rationali prorfus irrationalem: Hypodigma, quo diluuntur contra Catholicos difputata in Corn. Martini Tractatu de analyfi logica: Epiftolam de cruce ad Thom. Bartholinum, & Tractatum chorographicum de Afiz provinciis. Videatur *Lexicon univ. hiftor.* P. IV. 36. Witte diar. biograph. Kkk 2 G. Calixtus digreff. de Arte nova §. 6. & Launoïus Differt. de vera caufa fecelfus Brunonis in eremum. qui p. 155. fcribit: *Audio Nibufum effe quidem doctum, fed credulum, quique in studia critices laborem nullum insumfit.*

Petri Ioannis NVNNESII Peripateticæ philofophiæ institutio. Helmftadii 1663. Eft confilium de recte conficiendo curriculo peripateticæ philofophiæ, deque docentis ac difcentis officio: eique subiungitur 1) *eiusdem* de cauffis obfcuritatis Ariftotelis, earumque remediis Oratio. 2) Sebastiani. Foxii de philofophici ftudii ratione ad Francifcum fratrem liber. 3) Vita Ariftotelis græce & latine, auctore Ammonio, five Iohanne Philopono, cum fcholiis Nunnefii. At Ammonius tamen non eft idem, qui Ioannes Philoponus, fed hic illius fuit difcipulus, & pro fcriptore Vitæ Ariftotelis habetur. Vide Io. Alb. Fabricii Biblioth. gr. lib. IV. c. 26. p. 163. & Volum. IX. 363.

Petrus Ioannes Nunnefus, vulgo Nunnez, Valentia-hifpanus, Lutetiam parifiorum adiit liberalibus artibus non mediocriter imbutus, græcisque & latinis litteris egregie tinctus, & ibi affidue audivit Turnebum, Talaum, Ramum & Carpentarium, domumque revocatus, publice docuit philofophiam ariftotelicam, ac poft ea Cafarauguftæ idem faxum volvit, cum accessione Poëticorum & Rhetoricorum Ariftotelis, tandemque apud Barcinonenfes, cum reverfus in patriam oblatrantes fibi expertus effet iuven-

nes oratores, Eloquentiam & Græcas litteras. Aliquando tamen schola cedens privatum otium ac vitæ, quam elegerat, cœlibis quietem & tranquillitatem lautiora sibi senex fecit librorum & amicorum consuetudine. Cumque variis inclaruisset scriptis, videlicet Libellis de genuina græcarum litterarum pronuntiatio-
ne, Notis in *Phrynichum* a se versum, Rhetoricis institutionibus, Libro de claris Peripateticis, Scholiis in *Organon* Aristotelis, Ver-
sione Compendii Anonymi de syllogismis, & Institutionibus
physicis, fere octogenarius obiit A. 1602. magno elogio mactatus
a Casp. Scioppio & Barth. Ios. Paschalis. Andr. Schottus in eius
Vita, & Nic. Antonius Biblioth. hispan. T. II. 163.

Sebastianus Foxius Morzillus, vulgo *Fox Morzillo*, hispalen-
sis, ex Foxia Aquitaniz gente oriundus, brevem vitæ periodum
eo lucro Philosophorum Rhetorumque libris & doctrinæ im-
pendit, ut, qui ornare hominem meritis volunt laudibus, præ-
stantissimum & elegantissimum philosophum appellent. In lo-
vanienti gymnasio docentes audiit clarissimos eloquentiæ pro-
fessores, Petrum Nannium, & qui hunc excepit, Cornelium Vale-
rium, atque in Mathematicis Gemmam Frisum. Atque, ut præ-
coci erat ingenio, vix dum natus annos undeviginti Commen-
tarium emisit in Ciceronis Topica, & vigesimo quarto ætatis an-
no alium in Platonis Timæum: scripsit etiam Libellos de iuven-
tute & honore, Librum de usu & exercitatione dialectica, alium-
que de demonstratione, & eius necessitate ac vi, Libros V. de na-
turæ philosophia seu de Platonis & Aristotelis consensione, Com-
pendium ethices ex Platone & Aristotele, Libros III. de regno
& Regis institutione, Libros II. de imitatione, Librum de con-
scribenda historia, & Commentarios in Platonis Phædonem, eius-
demque X. libros de Republica. Evocatus autem a PHILIP-
PO Rege, qui Caroli Principis studia moderaretur, properante
fato periit naufragio in flore ætatis, maxima litterarum iactura,
A. 1560. Interim Aub. Miræo audit philosophus ævi sui disertis-
simus, Ger. Io. Vossio philosophus præstantissimus, elegantissimus
& doctissimus, & Gabr. Naudæo is, qui inter platonici operis de
rep. explanatores paucis multa complexus sit. Nic. Antonius Bi-
blioth. T. II. 225. Frisius Epit. Biblioth. Gefner. 746. & Heuman-
nus Program. II. in supplementum Bœcleri Hist. literar. seculi
XVI.

XVI. p. 5, cui annum obitus debemus, quem ille ex Hub. Langueti Epp. annotavit.

Ioannes, alexandrinus, & grammaticus, a multitudine scriptorum atque indefesso laborum opere *Philoponus* cognominatus, *Ammonii Hermea*, cuius pleraque Commentariis Philoponi permixta sunt, (unde postea error ortus, quasi Philoponus idem sit, qui Ammonius) discipulus, & christianam professus religionem, Thomæque in archiepiscopatu CPlitano successor, sed chalcedonensis synodi, dogmatisque de resurrectione eiusdem corporis oppugnator, & auctor sectæ Tritheitarum, ideoque a *Georgio Pifide*, *Nicia*, aliisque confutatus, & in Concilio CPlit. A. 681. inter alios hæreticos condemnatus, decessit A. C. 639. Multa eius, ne quid de perditis dicamus, exstant scripta, ut, Commentarii in mosaicam mundi creationem, Disputatio de paschate, Solutiones argumentorum *Procli Diadochi* pro æternitate mundi, & Commentarii in Analytica priora & posteriora, in IV. priores libros Physicorum, in librum I. Meteororum, in libros de anima, in libros de generatione & interitu, in libros de generatione animalium, & in libros Metaphysicorum, Collectio vocum, quæ pro diversa significatione accentum diversum accipiunt, Libellus de V. dialectis græcæ linguæ, & Scholia in Hesiodum. De stilo eius *Photius* testatur, sui esse similem, ut qui perspicuus sit, nihilque intensum habens aut grave. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. græcæ vol. IX, c. XXXVII. 358. & *Olearius* Biblioth. scriptor. eccles. T. I. 399.

Barthol. VIOTTI de demonstratione Libri V. Brunsvigæ 1685. Editio tertia, post parisiensem A. 1560. & Frölingianam seu helmstadiensem A. 1661. Tertiz huic accesserunt Henr. *Wideburgii* Annotata & Animadversiones. Præmissa autem sunt 1) eiusdem *Wideburgii* Præfatio: in qua de fatiis & necessitate doctrinæ rationalis, atque in primis Analyticæ, & instituto suo differit. 2) Herm. *Conringii* ad Andr. Frölingium Epistola: qua demonstrationes non tantum in mathematicis, sed ceteris etiam scientiis, immo & artibus, atque in theologia, locum habere tradit. 3) *Viotti* dedicatoria: qua dicit, cum veritatis cognoscendæ cupiditas omnibus hominibus innata sit, non parvi momenti esse demonstrandi rationem, quæ nos ad scientiam & veritatem

tem perducatur, & quia Græci, Arabes & Latini in eius interpretatione non satis sibi contenti, ideo se, iuxta quadam indignatione commotum, cepisse diverso ordine, diversa methodo, multa addendo, plura innovando, plurima aliter exponendo, totius demonstrationis ideam sibi fabricare, donec eam tandem studiosæ gentis usibus consecraret. Atque hoc eius opus ita placuit eruditibus & accuratioris philosophiæ amatoribus, interque eos *Conringio* & *Wideburgio*, ut ille librum, qui hoc in argumento cum Viottiano comparari mereatur, exstare negaret, hic confidenter profiteretur, neminem facile reperiri, qui hoc viro plura sit aggressus, & pari felicitate præstiterit.

Bartholomæus *Viottus* a Clivolo, taurinensis, atque in academia patria professor, nec melior philosophus, quam medicus, egit IV. libris de balnearum naturalium viribus, docens & inclarescens medio seculi XVI. *Mercklinus* Lindenii renovati p.119.

II.

Danielis SCHWENTERI Mathemat. und philosophische erquickstunden, Deliciæ physico-mathematicæ. Noribergæ 1636. Editæ ab heredibus, post auctoris obitum, & constantes ingeniosis quæstionibus & responsionibus ex arithmetica, geometria, stereometria, musica, optica, catoptrica, astronomia & astrologia, gnomonica & thaumatopoëtica, statica, doctrina de motu, pyrobolia, pneumatica, hydraulica, architectura & mechanica, ac denique chemia. Auctor in hoc libro securus est mathematici alicuius parisiensis librum, *Recreations mathematiques* inscriptum, quem & latine translatus hic totum inseruit, & de suo quædam addidit. Georgius autem Philippus HARSDOERFER duos adiunxit Tomos, in quibus vestigia auctoris pressit, neque ex uno, sed ex multis scriptoribus observationes suas collegit ac digessit. Vtrumque opus est curiosissimum, & miras suavitates illis præbet, qui deliciis physico-mathematicis delectantur, & ingenium suum acuere student. Hinc & laudantur a Io. *Scheffero* de informat. litter. p.456. apud Crenium T. II. Methodor. his verbis: *Lectu iucunda pluscula tradet Sventerus in Deliciis mathematicis, item Harsdœrferus: qui subinde adeundi.* Sed nec hoc prætereundum, *Examen des Recreations mathematiques* editum esse Parisiis A. 1639, per Claudium *Mydorgium*. Dan.

Dan. *Schwenker*, noribergensis, *Eliæ Hutteri* discipulus, primum L. hebrææ, deinde etiam Matheseos professor in academia altorfina, pariterque Bibliothecæ præfectus, & Collegii inspector, *Prætorii, Saxonii & Odontii*, excellentissimorum Mathematicorum successor, atque illustris Senatus noribergensis iussu, ut festum academicum, quo privilegia cæsarea de creandis in iuridico & medico ordine doctoribus promulgabantur, redderetur augustius magisque conspicuum, trium linguarum, hebrææ videlicet, chaldaicæ & syriacæ, creatus poëta, vir antiqua virtute & fide, & fama super æthera notus, illustribus etiam viris ac Principibus, interque eos sapientissimo ac litteratissimo Brunsvicensium ac Lüneburgensium Duci Augusto, qui frequens cum eo litterarium commercium exercuit, & splendidis eundem mactavit donis, carus & æstimatus, edidit Manipulum linguæ sanctæ, Orationem de Talmud Iudæorum, Commentatiunculam de pronuntiatione consonantium hebraicarum, Geometriam practicam, Orationem de pronuntiatione litteræ Tau raphatæ, & Ventilationem grammaticam geminam, alteram de pronuntiatione vocalis syriacæ

 alteram, an Syri diphthongos habeant? & secundam coniugem, quæ gemellos enixa, alterum vivum, mortuum alterum, exspiraverat, mœstissimo animo, atque ut optaverat, post unius horulæ spatium secutus est, ac mortalitatem deposuit: idque factum A. 1636. cum in scena huius mundi egisset annos 50. Io. Iac. *Poemer* in Orat. parentali apud Wittium in *Memoiriis philosophor.* P.I.p. 350. *Omneis.* Glor. acad. altorf. p. 99. & 110. & *Senftelebius* de alea veterum c. 18. §. 10. qui eum, & rectissime quidem, multifariæ virum eruditionis appellat.

Georgius Philippus *Harsdærfer*, patricius noribergensis, *Philippi Caroli* aliorumque professorum altorfensium discipulus, peracto itinere belgico, anglicano, gallico & italico, assessor *Dicasterii patrii*, tandemque senator, atque unus ex iis, qui cælum, sub quo recens coronatus equitabat Imperator augustissimus LEO-POLDOVS, portabant, philosophus, polyhistor, ac poëta excellens, in Societate frugifera *der Spielende, Ludens*, in *pegnesiaca*, quam ipse A. 1642. fundavit, *Strefon* appellatus, immo Nobilium doctissimus & Doctorum nobilissimus cognominatus, multis eru-

ditis-

ditissimis scriptis æternam consecutus est famam, e quibus sunt Orationes funebres in memoriam maximorum Senatorum, Andree Imhof, Christoph. Fureri, & Io. Frid. Læffelholzii, Peristromata turcica ex gallico versa, quibus adnexa Germania deplorata, Aulæ romana prioribus opposita, cum Gallia deplorata, Specimen philologiæ germanicæ, Arcus triumphalis in honorem sacratissimi Imp. LEOPOLDI, Speculum solis C. *Ritteri* auctius, Schediasma de quadratura circuli, Ludi colloquiorum, Meditationes dominicæ, Aloysii *Novarini* Deliciæ amoris divini, seu revelatio testorum Dei beneficiorum, Theatra historiarum amœnarum, & horribilium cædium, Heraclitus & Democritus, seu de tristibus & lætis factis, Ars apophthegmatica, eiusque Continuatio per Quirinum *Pegeum*, qui ipse est Harsdærferus, & canere ac scribere, sed non clarescere desiit A. 1658. ætatis 51. *Omeis* de claris Noribergensibus p. 55. Vitus Georg. *Holzschuber* in Orat. funebri apud Wittium in Memor. philosoph. P. II. 305. D. G. *Moller* disp. de nostro Harsdærfero, *Magirus* 421. *Daumius* Epp. p. 90. *Durrius* Memor. Fabricianæ p. 19. *Wagenfeil* in epist. ad Fechtium p. 54.

III.

Sex. Iul. FRONTINI de aquæductibus urbis Romæ Commentarius, antiquæ fidei restitutus atque explicatus opera & studio Io. *Poleni*. Patavii 1722. Præstantissima atque elegantissima hæc est editio, quæ superiores omnes superat, cui etiam multæ figuræ insertæ. Doctissimus ille vir præmisit Prolegomena de Frontini vita & libris, de codicibus manu descriptis huius Commentarii, de eius editionibus, de scriptoribus rerum ad aquæductus pertinentium, de iis, qui operam dederunt, ut Frontini hunc Commentarium illustrarent, deque tota ratione operæ in hoc Commentario emendando illustrandoque adhibitæ: & subiungit 1) Leges sive Constitutiones imperiales de aquæductibus tam Romæ veteris, quam novæ. 2) Notas Io. *Opsopoei*, Petri *Scriverii*, Ios. *Scaligeri*, & Rob. *Keuchenii* ad hunc Commentarium. 3) Indicem vocabulorum, quæ in eo continentur. 4) Indicem rerum præcipuarum.

Sex. Iulius Frontinus, a Frontone distinguendus, vir consularis, & sub Nerva Imp. curator aquarum, immo etiam augur, sapientia, amore in patriam, & litterarum tutela præclarus, Vespasianorum, Domitiani, Nervæ & Traiani temporibus florens, non tantum de aquæductibus urbis Romæ scripsit, verum etiam Strategematum libros III. quorum non nisi epitome ad nos pervenit: ut libros de scientia militari, & alios, qui temporum iniuria perierunt, silentio præteream. Monumentum sibi fieri vetuit his verbis: *Impensa monumenti supervacua est; memoria nostri durabit, si vitam meruimus*: videturque non multo post annum V. C. 859. decessisse. Polenus in Prolegom. Io. Alb. Fabricius Biblioth. lat. 457.

Io. Polenus in Gymnasio patavino primum Astronomiæ & Meteororum, deinde Philosophiæ ordinarius professor, & scientiarum Societatum regaliū, quæ Londini & Berolini sunt, collega, vir doctissimus, edidit Orationem de Physices in rebus mathematicis utilitate.

Io. POLENI de motu aquæ mixto Libri II. Patavii 1717. Quibus multa nova, pertinentia ad æstuaria, ad portus, atque ad flumina continentur. At quid sibi vult motu aquæ mixto? Nimirum aqua celeberrimo auctori vocatur *mortua*, si quiescit; *viva*, si ob pressionem superincumbentis movetur, nec quidquam motui ipsius resistit, & motus aquæ vivæ dicitur *motus simplex*; si vero aqua viva fluat super mortua, eamque premens efficiat, ut & ipsa moveatur, tunc motus ille ex motu aquæ vivæ & mortuæ compositus vocatur *motus mixtus*. Vide ipsum p. 4. *Acta erudit.* A. 1719. 210. *Giornale de' Letter. d' Italia* T. XXIX. 437. Atque hæc tractatio talis est, de qua verè dicās, neminem adhuc eam adgressum esse.

EIVSDEM de castellis, per quæ derivantur fluviorum aquæ, habentibus latera convergentia, Liber. Patavii 1718. Quo etiam continentur nova experimenta ad aquas fluentes, & ad percussionis vires pertinentia. Isque recensetur in prædictis *Ephemerid. venetis* T. XXX. 430. & T. XXXI. 1.

EIVSDEM Observatio solaris eclipsis habita Patavii V. Nonas Maias A. 1715. Patavii (1716.) Ad Io. Bapt. Recanatū, patricium

tricum venetum. Cum II. Epistolis; quarum una est illustrissimi Philippi a Turre, Adriæ episcopi, de propositi phænomeni causarum explicatione, in quibus etiam agit de pupillæ magnitudine pro varia luminis copia: altera, Poleni responsoria. Vide *Supplementa Aëtor. erudit.* T. VII. 94. & *Giornale de' Letter. d' Italia* T. XXVII. 270.

IV.

Christoph. WEIGELII Abbildung der gemeinnützlichen hauptstände, Delineatio statuum publico utilitatem adferentium. Ratisbonæ 1698. Deducitur hoc opus ab Imperantibus eorumque ministris, cum togatis, tum sagatis, usque ad artifices & opifices, & singulis descriptionibus adduntur figuræ elegantissimæ, quæ personarum officium, aut artificium, vel opificium graphice repræsentant.

Christoph. *Weigelius* est chalcographus noribergensis, sua arte, qua excellit, haud vulgarem nominis celebritatem consecutus.

V.

Antonii VAN DALE Dissertationes. Amstelodami 1696. Sunt earum tres: I. de origine & progressu idololatriæ & superstitionum. II. de vera & falsa prophetia. III. de divinationibus idololatricis Iudæorum. Quæ omnes recensentur in *Actis erudit.* A. 1696. p. 446. Clerici Biblioth. selectæ T. III. 141. *Bibliotheca Thomasiæ* T. I. 387. 506. & *Narrat. Innoc.* A. 1702. 177. ita tamen, ut in ultima recensione varia notentur, tanquam orthodoxiæ contraria, aut saltem periculosa. Atque dissertationibus hifce mutux annectuntur litteræ auctoris nostri, & Steph. Morini, in quibus disquiritur, quo tempore Pentateuchus hebraicus ad Cuthæos seu novos Samaritas pervenerit, utrum ante Esdræ ætatem, an vero diu post Esdram, & Alexandri Magni ævo, per Manassæ ad ipsos transfugam. Posterius hoc tenet *Daleus*, prius *Morinus*: sed illum errare, nec se contra Morinum sufficienter defendere potuisse, p. 535. iudicat librorum Bibliothecæ Thomasiæ recensitor.

Antonius *van Dale*, poliater harlemensis, & cui pauperes ac Hospitale curæ cordique fuerunt, languoris morbo extinctus est anno

anno 1708. cum esset septuagenarius. A puero ferebatur in studiis linguarum, sed parentum voluntate ad rem mercantilem se applicare coactus est, donec, transactis aliquot annis ad Musarum castra reversus artem salutarem coepit discere, eamque, impetratis sollemniter honoribus, exercere. Neque vero soli operam dedit medicinæ, sed humaniora etiam & antiquitates cum græcis, tum latinis tractavit: immo &, dum sanandis hominum corporibus ac bonarum artium studiis intentus erat, inter Menæonitas aliquamdiu prædicatorem egit; a quo tamen munere, cum ad illud non satis aptus esset, postea se se abdicavit. Erat homo valde studiosus, lectioni apprime deditus, eamque in usum suum transferre sciebat, prout elucet ex eius scriptis: ad quæ pertinent Dissertationes de oraculis, quarum optima editio est amstelodamensis de anno 1700. nec non Dissertationes IX. antiquitatibus, quin & marmoribus, cum romanis, tum potissimum græcis illustrandis inservientes: de quibus videnda *Acta erudit.* A. 1703. 81. Illa quidem publicam nacta sunt adprobationem; duo tamen in iis desiderabantur, ordo & melior stilus: nimia enim lectio, & multitudo rerum, quæ spiritui eius se offerebant, confusionem, & methodi studiorum, scribendique ad bonæ latinitatis regulam in iuventute intermissio obtusiores atque impositiores stylum effecerunt. In conversatione erat comis, affabilis, iucundus, & liberi vir oris, ac superstitionis & hypocriseos hostis iuratus. Adversarios nactus est D. Georg. Mæbium, & auctores *Narrationum innocuarum.* *Acta erudit.* A. 1709. 192. Clericus T. XVII. de la Bibliotheque choisie p. 309. *Bibliotheca Thomasiana* T. I. 535. *Thomasius* in *Thesib.* inaugur. de crimine magiæ p. 8. Io. Alb. *Fabricius* *Biblioth.* gr. lib. II. 364.

VI.

Discursus politicus & consilium catholico-politicum de augmento & magna potentia Domus alicuius electoralis, & quomodo illi sit occurrendum, ne Catholicis prævaleat. Ingolstadii 1718. Exstat etiam in *Lunigii* Tomo I. Europæorum status consiliorum; sed mutilum & castratum, cumque immutatione dialecti. Is, qui iam edidit, & quidem, ut gloriatur, integrum, est clericus, & mirum, ni iésuita, auctorem dicens proavum suum fuisse

in linea materna ; idemque prætendit in Præfatione , *Deum non alligatum esse iuri natura : ad propagandam veram religionem illicitis uti licere mediis , nec hæreticis fidem servandam : & quemvis Protestantium , quos hæreticos appellat , ad opponendum provocat , eique , qui vicerit , centum ducatos promittit aureos .* Sed non videt bonus vir , si cetera ficco præterirentur pede , se cum vera religione , quam penes suam tantum ecclesiam esse fingit , petere id , quod est in principio , seu ponere id pro certo , de quo quaritur ac controvertitur . Hic anonymi Discursus tam fuit rarus , tamque desideratus , ut S. R. Imperii Principes quidam bis , ter , aut quater mille florenos pro apographo lubentes solverent .

Anonymus noster sub cæsareis Vicecancellariis Levino de Vlm & Lippoldo de Stralendorf fuit a scripturis sanctioribus , opusque hoc , illorum suâsu , nec sine consiliis auxilioque P. Spec. Societatis Iesu , concinnavit A. 1609. pro quo ab Imperatore augustissimo præmium accepit septuaginta mille florenorum .

Frid. Ernesti BRVCKMANNI Relatio de vulva marina , & concha venerea. Brunsvigæ 1722. Sunt conchæ marinæ , quarum illa , ex Amboina Asiæ insula ad nos delata , cymbam muliebrem seu vulvam repræsentat , & bivalvis est ; hæc , a signatura & analogia cum virginis pudendo nomen adepta , univalvis , & duritie cum quovis certans lapide . Additæ sunt earum figuræ .

Frid. Ernestus Brückmann , A. 1697. natus in Ducatus brunsvicensis Valle Mariæ , domi & patrio in ludo usus præceptoribus Alb. Rittero , Pet. Lagero & Io. Dav. Müllero , sicut in academia ienensi Wedeliis , Fickio , Teichmeyero , Io. Hadr. Slevogtio & Ruppio , & in academia Iulia promotus doctor medicinæ , atque nunc physicus ordinarius perque celebris in alma urbe brunsvicensi , eam physices partem rimandam suscepit , quæ circa plantas & mineralia versatur , atque hinc ei nata sunt Specimen botanicum de fungis subterraneis , vulgo tubera terræ dictis , & aliud de oolitho , seu ovariis piscium & concharum in saxa mutatorum , Epistola de fabulosisimæ originis lapide , Arachneolitho dicto , Relatio de cerevisia Regiæ Luteræ , vulgo Duckstein , quæ & germanice versa existat , ac Disputatio inauguralis de avellana mexicana
cana

cana seu cacao, cum Prolusione de filiquis convolvuli americani, vulgo Vainigliis. Atque ex hisce lucubrationibus quædam recensentur in Germanicis novis eruditorum A. 1721. in *Ephemerid. litterator. gallicis* A. 1722. p. 423. in *Annal. Helmstad. Sæmestr. II. & III. & in Actis eruditorum* A. 1722. 545. Nunc etiam in eo est, ut Brunsvigam edat subterraneam cum multis figuris: sicut & Catalogum dedit omnis generis potuum, qui olim in usu fuerunt, & adhuc sunt, per totum terrarum orbem. Quæ omnia, cum thesauro mineralium, concharum & aliorum naturalium rariorum, quem sibi collegit, argumento sunt, auctorem valde & curiosum esse, & industrium.

EIVSDEM Specimen physicum, exhibens historiam naturalem oolithi. Helmstadii 1721. Est autem ei Oolithus faxi genus ex infinitis corporibus originis animalis petrificatis globosis compositum. Ad illustrationem huius Speciminis X. subiunctæ sunt figuræ.

Iacobi GERINGII de philosophia Newtoniana Schediasma. Lipsiæ (1722.) Quo Isaaci Newtoni methodus contra Nic. Hartsoeckeri obiectiones vindicatur.

Iac. Gering, lipsiensis, philos. & opt. artium magister, Societati eorum, qui Lipsiæ Acta eruditorum colligunt, nec minus illorum, qui ex præscripto venerandæ Facultatis theologicæ in templo academici paulino verbum Dei in diebus docent dominicis, adscriptus, Actorum eruditorum, quæ vernacula lingua prodeunt, magnam partem auctor, atque ab illustrissimo Barone & Vicecancellario russo, Petro de Schaphirot, formandis generosissimi filii studiis ac moribus constitutus, eruditionem suam, tam philologicam, quam philosophicam, præclaris disputationibus comprobavit: disputavit autem de *Theocriti* stilo, de præstantia vini veteris præ novo, de medico, quantum ei liceat errore & ignorantia ægroti in eius salutem uti: de obligatione delinquentis ad respondendum coram Magistratu cum periculo vitæ, de obligatione gentium respectu morum suorum, de providentia Dei minima curante, de obligatione hominis ad conservandam sanitatem. Iam vero Misenæ ornat professionem Mathematicum.

Io. Nic. Alexandri MAVROCORDATI Liber *περί των καθήκοντων*, de officiis, græce & latine. Lipsiæ 1722. Editio Fritschiana nitidissima. Atque ipse Thomas Fritsch, qui non tantum optimos, sed elegantissimos orbi erudito dat donatque libros, Præfationem addens testatur, librum hunc, ad se perlatum, mirum eruditorum studium excitasse, ut eius copiam sibi fieri avidè propemodum postulaverint, eosdemque in argumento gravissimo summam tractandi solertiam, rerum haud vulgare pondus, luculentam ordinis concinnitatem, elegantissimumque sermonis ornatum prædicasse: se itaque, his motum auctoritatibus, cogitasse de libro iterum edendo, & quidem cum interpretatione latina, atque hanc a CL. impetrasse Stephano Berglero. Adiecit quoque *auctoris* imaginem, ut vultus etiam eius cum gravitate serenus nosceretur, qui mentem in his Commentariis tam pulchre expresserat. Celeberrimi *Actorum eruditorum Collectores* lipsienses librum hunc A. 1720. 385. recensent, magnaue eum laude prosequuntur, scribentes: *Oratio hic est elegans, pura, perspicua, ingenua, non ad servilem imitationem composita, non atticissimos aut alia obsoleta temere affectans, non dialectos diversas imperite miscens, non calamistrata, nec sophistico tumore inflata. Quod ad tractationem rerum attinet, hic nec sollicita & scrupulosa methodus magistellorum, inanisque subtilitas suspensum tenebit animum lectoris, aut eludet: neque rudis indigestaque moles, aut chaos confusum rapiet nunc huc, nunc illuc, inque partes trahet varias. Quibus adde Clericum Biblioth. anci. & mod. T. XIV. 114. 131. Nec minus Hierotheus, metropolita Drystræ, cui opus ante impressionem legendum censendumque fuit traditum, omnibus ac meritis illud laudibus prosequitur, ut ex eius Epistola ad Principem hic præmissa perspicere licet. Ut vero contenta libri noscas, eorum indiculum suppeditare lubet. Cap. 1. agitur de scopo libri, iisque, qui de officiis scripserant. 2. de bono, honesto & virtute, officiique definitione, ac divisione varia. 3. de fine hominis, uno soloque Deo. 4. de religione, seu cultu divino. 5. divina providentia omnia gubernari. 6. de timore Dei. 7. desectentes ad superstitionem corrumpere officia pietatis. 8. de spe in Deum. 9. de humiliatione, & danda inimicis venia. 10. de excellentia hominis, eiusque ad societatem civilem propensione: item generaliter de virtutibus,*

bus, & speciatim de sinceritate, simplicitate, & recta conscientia. 11. de fortitudine. 12. de temperantia, continentia, castitate ac modestia. 13. de iustitia. 14. de iustitia erga Deum, cuiusque erga se ipsum, & erga proximum. 15. de providentia. 16. de beneficentia ac liberalitate. 17. de prudentia. 18. sanctos homines verbis factisque exercuisse prudentiam. 19. de probitate & integritate.

Ioannes Nicolaus *Maurocordatus*, Alexandri, inter byzantinos Proceres interpretis præcipui munere, & legationibus Viennæ & Carlovici in arduo pacis negotio, nec non eruditione conspicui, filius, propria virtute ad principale fastigium evectus, bellicque tempore a Cæsaris militibus in Transylvaniam abreptus, sed & post pacem restitutus, in omni fortuna tam excelsum habuit animum, ut hunc ipsum commentarium in captivitate, tanquam per otium, composuerit: ostendens hac ratione, pulchrum esse viris Principibus litterarum & philosophiæ studia excolere, & sic nomen suum oblivioni subtrahere, ad exemplum M. Aurelii *Antonini*, *Basilii macedonis*, *Leonis philosophi* & *Constantini porphyrogenetæ*. Clericus l. c. p. 115. eum scribit fuisse virum sapientem, qui, ut ut recentior, optime sciverit scribere in lingua græca antiqua, & qui legerit complures auctores & Patres græcos. Cum quo iudicio plane consentit *Demetrius Procopius* in *Fabricii Biblioth.* gr. vol. XI. 793.

Ioh. Leonh. ROSTII Beschreibung des nord-scheines, Descriptio luminis septentrionalis, quod Noribergæ A. 1721. 1. Martii per totam noctem se conspiciendum præbuit. Noribergæ A. 1721. Auctor cum fratre suo peritissimo accuratissime illud ad normam astronomicorum & physicorum principiorum observavit, ac fideliter descripsit, docens pariter, phænomenon hoc non adeo esse rarum, sed in terris septemtrionalibus, ut Dania, Suecia & Norvegia, tempore ut plurimum verno & autumnali, observari, neque effecta inde in rebus politicis deducenda, aut mendaciis hominum credendum esse, qui se testas aut loculos hominum mortuorum, mulieres albas, equites & gladios, acies ignitas, & quid non? vidisse somniant.

Ioannes Leonhardus *Rost*, noribergenſis, natus A. 1688. d. 14. Februarii, in urbis Gymnasio ægidiano *Sam. Fabri*, in Academia
altor-

altorfina *Hildebrandi*, *Fichtneri*, *Rinckii*, & *Baieri* medici, in *lipfienfi* *Schacheri*, *Menckii*, *Olearii*, & *Troppannegri*, in *ienenti* *Bruckneri*, *Ditmaieri*, *Kressii*, & *Teichmayeri* discipulus, adeo profecit in studiis Iuris, ut cum laude potuisset honores petere & accipere doctorales: sed occasione magnæ eclipse solaris A. 1715. d. 3. Maii, Deo sic dirigente, adeo deperire coepit Astronomiam, ut ei propius noscendæ & exercendæ totum se tradiderit; cumque & libris necessariis, & instrumentis initio destitueretur, utroque eum iuvarunt viri peritissimi & humanissimi Io. Gabr. *Doppelmayr*, & *Wurzelbau*, mathematici & astronomi excellentes. Ita factum, ut ille in dies doctior & exercitior novo in studio evaderet, ne tantum multum commodi ex commercio litterarum cum præstantissimis Mathematicis, inter quos erat *Gauppius* ecclesiastes lindaviensis, caperet, sed ipse etiam unum librum post alterum conscribere atque edere valeret: quales sunt Manuale astronomicum, Observatio novi luminis borealis A. 1721. d. 22. Septembris, Prædictio differentiarum Calendarii Protestantium & Gregoriani, quæ anno 1724. ad octiduum excurreret, Atlas portatilis cœlestis: ne dicam, eum in parato habere Supplementum Manualis astronomici, & Introductionem in arithmeticam. Et quid meretur vir diligentissimus hisce laboribus? Meretur, ut nomen eius catalogo inscribatur nobilissimorum Mathematicorum: imo iam inscriptum est. Nam eius Manuale astronomicum celebratur in Bibliothecâ mixtâ, Halæ Saxonum prodeuntis, Parte XIII. atque a *Gauppio* in Continuatione Gnomonicæ mechanicæ, *Kirchio* in tractatu de transitu Mercurii per solem A. 1720. d. 9. Novembr. & *Doppelmayero* in III. Apertione novæ mathematico-mechanicæ scholæ Nic. Bionii, & Observatio novi luminis borealis, a collectore Novorum de rebus eruditis Parte LXXXIV. & editore XVI. Tentaminis Actorum naturalium & medicorum vratislaviensium: atque Ostensio differentiarum inter utrumque Calendarium eo maiorem consecuta est gloriam, quod inclytus Magistratus noribergensis ea de re litteras dedit ad ratibonensem Senatam, quæ cum Appendicibus ibidem postea excusa sunt.

D. I. A. S. Holtz-menage, sive Consilium de coquenda minore lignorum quantitate cerevisia, quam vulgo fit. (Helmstadii 1715.) Quodnam illud? Fac, ut sub grandi lebetes, in quo cerevisia

sia coquitur, paretur parvus focus, in quo ignis non tantummodo fundum illius attingat, sed & totum lebetem ambiat: ita dimidium lignorum ad opus hoc sufficiet. Auctor est D. Ioh. Andreas SCHMIDT, professor & senior ordinis theologici, & monasterii Mariævallenensis abbas: de quo actum P. IV. 393.

Gottlieb Samuelis TREVERI Exercitatio politica de licentia peregrinandi legibus circumscribenda, & dirigenda in utilitatem summorum Imperantium & Reipublicæ. Helmstadii 1720. Adduntur Monita & præcepta virorum illustrium, trium videlicet *anonymorum*, Sam. a Seckendorf, & Mart. Geieri, iuventuti peregrinanti observanda. Vide *Acta eruditor.* A. 1720. §18. & *Historia nostræ biblioth.* P. V. 8. ubi de auctore verba fecimus.

EIVSDEM Bericht, Narratio veræ occasionis & genuinæ originis Circulorum S. R. Imperii. (Helmstadii) 1722. Qua ostendit, primas huius operis lineas factas sub Wenceslao, a Sigismundo in melius systema redactum, ab Alberto II. definitum & promulgatum, sed per intervenientem eius mortem, sine executione; atque translatum ad Maximilianum I. qui coeptam telam pertexuit & consummavit.

Erhardi WEIGELII Tetraëtys. Ienæ 1673. Quam auctor, ut summum arithmeticæ & philosophiæ discursivæ compendium, magnæque sciendi artis genuinam radicem proponit & commendat.

Erhardus *Weigel*, natus Weidæ ad Nabum amnem in terris Noricorum, quæ ab iisdem nomen Nordgau retinent, Matheseos professor ienensis, pariterque inspector alumnorum ducalium, tradidit Compendium discendi notitiam astrorum per dies, immo per horas non adeo multas: quod cum valde placeret serenissimo Guilelmo, Duci Saxo-vinariensi, mathematici aulici nomen & honorem adeptus est, sicut filius eius Bernhardus rectorem artium architectonicarum supremum eundem constituit. Neque hic fuit ultimus titulorum & honorum eius terminus: Cæsar enim & Comes palatinus Sulzbacensis, consilarii dignitatem clementissime ei tribuerunt sine omni pretensione & ambitu. Nec immerito: quæ enim lingua valida est ad prædicandum eius merita in globis emendandis, in tubis opticis limandis, & ad meliorem usum expoliendis, in pancosmo exornando, ac

pluribus aliis, quæ per experimenta rerum peritis in ædibus monstravit suis? Scripta viri latina & germanica tam multa sunt, ut nolim iis hanc chartam implere; quin potius ablego cupidos eorum ad *Zeumerum* de vitis philosoph. ienens. p. 105. & addo, Analysin eius aristotelicam ex Euclide restitutam valde laudari a *Morhofio* Polyhist. T. I. 421. ipsumque vocari virum ob egregia & singularia in arte sua inventa summam laudem promeritum. Atque hoc in primis laudandum, quod probitas, integritas, sobrietas & alia virtutes in eo cum eruditione certarint. Sed & egregius hic philosophus tandem e vivis eripiendus erat: idque præstitit febris continua, quæ anno 1699. virum optime meritum abire iussit, cum ille vixisset 73. annos, ac munus academicum annis 46. cum magna nominis celebritate sustinuisset.

SOCIETATIS PYTHAGOREÆ Primum disceptationum specimen, quo Erhardi *Weigelii* Tetractyn Tetracty pythagoreæ congruere ostenditur. Ienæ 1673. Sicut enim Pythagoras sua Tetracty non solum numerum quaternarium, sed plura sub eo intellexit, ita Weigelius sua ipsius Tetracty, quam ex modestia Pythagoream appellavit, faciliorem numerandi rationem docuit, rerumque essentias ad quaternarium compendio se reduxit, atque ita & arithmetica & philosophia discursiva magnum attulit commodum & augmentum. Subiungitur Epistola M. Ioach. Henrici *Hagenii* P. L. qua ille nobilissimi huius inventi primordia, progressus & fata exponit. *Societas* autem, ex antiquitatis veneratione *Pythagorea* dicta, cuius auctor & caput ipse fuit Weigelius, erat studiosorum quorundam in academia ienensi, pro scopo habentium commodorum vitæ humanæ amplificationem, & scientiæ mathematicæ incrementum.

VII.

Gebhârdi Theodori MEIERI Aristotelis Politicorum Analysis & expositio, Helmstadii 1668. Vñbus studiosorum helmstadiensium dicata; e quorum numero in primis fuere XVII. *Hamburgenses*, qui, ut operam posuerunt in discenda Logica, Rhetorica, Historia, & Morali ac Civili philosophia, existimantes, patriæ prodesse posse neminem, his qui præfidiis destituerentur, ita illis nominatim auctor hunc librum honoris causa inscripsit.

scripsit. Et qualem? Talem, ut celeberrimus *Struvius Biblioth. philosoph.* p. 138. recensitis *Victorii, Camerarii, Giphanii, Scherbiæ & Piccarti* commentationibus politicis, haud dubitet subiungere: *Magis tamen hisce æstimatur Gebh. Theod. Meieri Analysis politicorum Aristotelis, Helmstadii 1668.* (sic enim corrigendum) 4. *qua ad intellectum philosophi facit egregie.* Præfatio ea monstrat, per quæ ad prudentiam civilem proficere licet, atque ita etiam de scriptoribus rerum politicarum fert iudicium. De Meiero autem hoc egimus P. V. 318.

VIII.

Herm. CONRINGII Opus de finibus Imperii germanici. Francofurti & Lipsiæ 1693. Editio heredibus Conringii in-
visa, antea Helmstadii 1654. Sed hic, ut in rubro dicitur, ac-
cesserunt 1) Liber quartus. In quo ne offendaris, sciendum, Li-
brum III. continere Annotata ad librum I. Quartum vero, qui
non est Conringii, sed alterius cuiusdam, exhibere Annotationes
ulteriores ad hoc opus Conringii, agentes de variis, iisque no-
vissimis finium mutationibus, hodiernoque eorum statu, secun-
dum diversas recentesque Europæ Conventiones pacificas. Con-
ringius namque intra Pacis Osnabrugo-monasteriensis tabulas
maxime substitit. Cum vero postea per alias Paces, ut pyre-
næam, aquisgranensem, neomagensem, & vicennales Inducias,
Imperii fines notabilem passi sint mutationem, ideo anonymus
& illa colligere, collectaque libro IV. tanquam Supplemento hu-
ius operis inferere voluit. Neque etiam præterit alia Europæ
Principum pacta & conventiones pacificas, in quantum ullo mo-
do fines Imperii germanici attingunt, illisque hinc inde aliam
rerum faciem imponunt. Quamvis autem hæc editio priorem
superet, longe tamen eam antecellit illa, cuius C. G. Hoffmannus,
ICrus & antecessor, Lipsiæ cum Notis publicandæ spem fecit;
bene quoque sperandum de *Opere singulari*, ibidem prodituro,
si quidem ab Hoffmanniano diversum est, de iustis Imperii
germanici finibus, iuribusque in exteris provincias, cum veris,
solidis & apertis, tum adfectatis, falsis, antiquatis aut incertis, in
supplementum & emendationem illorum, quæ Conringius ceteri-
que summi & doctissimi quondam viri de argumento tam nobili
scripserunt. Hinc etiam patebit, quo iure libri II. huius operis

caput XX. XXI. & XXII. refutaverit auctor Cogitationum antiquo-christianarum, qui est *Rasewitzius*, p. 300. 2) Exercitationes academicæ Conringii. Sunt autem tantum X. 1. de Germanici imperii civibus. 2. de Imperatore romano-germanico. 3. de urbibus germanicis. 4. de Ducibus & Comitibus Imperii germanici. 5. de Septemviris, siue Electoribus Regni & Imperii germanici. Auctore, ut ipse in dedicatione ad Serenissimos indicat, Henr. Wilh. *Pape*, qui respondentis munere functus est in palæstra disputatoria: eademque laudatur a *Bilderbeckio* in Biblioth. iuris publ. german. 40. & *Zschakwitzio* Prolegom. in Introd. in I. P. 58. Confer *Crenium* de furib. librar. 48. 6. de iudiciis Reip. germanicæ. 7. de constitutione Episcoporum Germaniæ. Quam aliis huius generis scriptis præfert *Morhofius*, (si tamen hoc ex fonte Morhofii petitur) Polyh. T. III. lib. V. §. 27. 8. de præcipuis negotiis, in conventibus Imperii germanici Ordinum olim, & hodiernum tractari solitis. 9. de comitiis Imp. germanici. 10. de Officialibus Imperii romano-germanici. In *Extractis mensuris* A. 1700. 289. refertur ex *Knefebeckii* Prodomo Iuris publici, Conringium omnes alios superasse in materia prætensionum, nec meruisse, ut *Hadrianus Valerius* in Ep. ad I. A. Portnerum sinistre de ipso iudicaret: laudatur etiam hoc opus a *Schurzstelschio* in (*Sarckmasii*) Iudiciis p. 2. & Epp. arcan. P. I. 39. 203. *Bilderbeckio* Biblioth. iuris publ. german. 37. & *Crenio* de libris Scriptor. opt. 19. qui candide proficetur, neminem dubitare, hunc librum inter Conringianos esse optimum. Notabile sane vel propterea hoc est opus, quod Conringius, dum in eo erat, ut Annotata sua continuaret, ei immortalis est, gloriamque immortalem, inter mortales relictam, cum eo quasi communicavit. Sed nec prætereunda nobis est Præfatio celeberrimi Auctoris. In qua legimus, eius propositum fuisse, tantum Dissertationem scribere; deinde vero, cum aliquo usque progressus esset, rerum copiam ac maiestatem poposcisse, ut se se magis diffunderet, atque ex urceolo formaret amphoram: continuasse se se in explicandis duntaxat iuribus finium, causas vero, cur illi quondam ita amplificati, & rursus contracti sint, alii reservasse tempori; interim consuli posse *Præfationem* suam in Politicum opus Aristotelis, in qua non leviter de hac re actum: in ipso opere ita versatum esse, ut uni-

versa

versa a prima Imperii origine arcessiverit ; observasse etiam in omni expositione temporis seriem , & veterum regnorum , ex quibus hoc vastum Imperii corpus coaluit , distinctionem : ad *Leges* provocasse , non Romanis proprias , sed quas natura aut gentium consensus instituit ; cum vero ipsa naturæ et gentium iura de acquirenda & amittenda rerum possessione viderentur habere haud parum obscuritatis , operæ pretium duxisse , obscuriora illa , quantum fieri poterat , illustrare : interea fateri , ac lubentem , multa sibi in hoc argumento evolvendo defuisse , neque id universum a se tractatum , aut ab omni errore liberum atque immune esse : Imperium non appellasse romanum , sed *germanicum* , præscindendi erroris causa , quo quis opinaretur , de veteris & proprie dicti romani Imperii finibus hic agi. *Conringii Vitam dedimus* P. IV. 202.

In Exercitationibus pag. 333. Swidbertus *primus Verdensis Ecclesiæ Episcopus* fuisse dicitur , & Saxonum Frisiorumque Apostolus appellatur.

Confunduntur duo Swidberti : nam senior , ex Anglia veniens , Frisiorumque apostolus dictus , condidit monasterium Werda ad Rhenum (Kayserswehrt) in eoque sepultus fuit A. 717. iunior anno 786. a Carolo M. ecclesiæ verdensi præfectus , & A. 807. Bardevici , cum in itinere esset , defunctus. Io. Moller P. II. Itag. in Histor. cimbr. 25. & de homon. 626.

IX.

Herm. CONRINGII de antiquissimo statu Helmstadii & vicinæ Coniecturæ. Helmstadii 1665. Subiungitur Epistola Mart. *Cruſi* , qua ille in Augusto iuniore , Principe , ac Duce Brunsvic. & Luneburg. proponit vivum exemplum , qualis debeat esse Princeps adolescens , qui piam matrem magis , quam Athalaricus suam , velit exhilarare. In Dedicatione autem ad Augustum scribit , ea , quæ hoc libro docuit , esse nova , & a receptis in commune sententiis haud parum dissidere , ut , Superesse in his locis cataclysmi universalis indicia , Sedisse hic quondam Gothos , ante-

quam in Scandinaviam migrarent, huc etiam pertinere Chaucos, & ante Saxones rerum hic potitos Thuringos: neque Helmstadium conditum a Ludgero, sed florentissimæ Familiæ principalis imperium in hoc oppidum longe esse vetustius.

- Pag. 3. Helmestadium hoc & loca proxima quæque *habitasse olim gigantei roboris proceritatibusque homines*, argumento sunt opera stupenda, & vires aliorum hominum longe superantia.
9. Trochleæ, & similia instrumenta, quibus moles aliqua erigi potest, *aliena sunt a veteris ævi ruditate.*
10. Herkelingum vicinum fuit fortassis *olim nemus Herculi sacrum.*
57. Ante Chaucos a *Gothis*, qui deinde in Scandinaviam transierunt, hæc loca habitata: quod probatur ex oppidorum vi eorumque nominibus iisdem.
64. Tacitus memorat, Gothones seu Gothos, iis locis, quæ hodie *Pomerania ulterioris, Casubia & Marchionatus* novi vocabulis audiunt.
75. *Non omnis vicinia* (Helmstadii) fuit quondam *Thuringici iuris*, quia inter VI. pagos, dioecesi Halberstadiensi a Ludovico Pio assignatos, unus duntaxat *Nort-Thuringou* appellatur.
91. *Phali* non alii videntur ab illis, qui in Ptolomæi codice
- Infirma est collectio. I. G. Eccard Program. de antiquiss. Helmstadii statu B 2.*
- Quid non rustici præstant vestibus, aliisque instrumentis? Idem ibid.*
- Fabula. Eccard. C 2.*
- Multipli hic modo erratur. Idem B 3.*
- Qui in confinio Lygiorum, h. e. Silesiorum, non procul a monte Carpate degebant. Idem ibidem.*
- Confunditur Nord-Thuringau cum Thuringia septentrionali: illa huius pars fuit. Leuckfeld Antiqq. halberstad. 9.*
- An ex illa Chalice Phalique nominis qualicunque similitudine ad*

inter Cimbrica Cherfonefi
incolas *Chali* leguntur, orta a
pullo equino denominatione, qui
& fuit antiquissimum insigne gen-
tis huius,

ad Ostphaliae Westphaliaeque
denominationem tuto licet
progredi? Cetera etiam pro-
batione egent. Casp. Sagittarius
Disp. de nomine Westphaliae
(in Conlect. rarior. scriptor.
T. II. 159.) §. 39. 40.

EIVSDEM ad Augustum, Ducem Brunsv. ac Luneb. Gra-
tulatoria de natali 88. Helmstadii 1666. Qua simul pium Prin-
cipis de nova S. Scripturae germanica versione institutum a fini-
stris suspicionibus ac susurris vindicatur, respondendo ad sequen-
tes obiectiones: 1. Impossibile esse, dare versionem, quae omni-
bus sit numeris perfecta. 2. Sufficere, in Ecclesiae usum, versio-
nem non usque adeo accuratam. 3. B. Lutheri versionem ita
exasciatam esse, ut melior frustra expectetur. 4. Si rectior dari
posset, non posse tamen edi sine Ecclesiarum perturbatione
& damno. 5. Non satis sapienter tantum opus uni, eique non
profectu multum ætatis viro, nec vacuo ab aliis occupationibus,
esse commissum. 6. Tanto molimini senectutem Principis im-
parem futuram; certe verendum, ne impar futura sit.

EIVSDEM Vindicatio suorum in Epistola gratulatoria ad
sereniss. Augustum de S. ebræo codice dictorum ab iniquissimis
calumniis Matthiae *Wasmuthi*. Helmstadii 1667. Qua ostendere
nititur, multa sibi tribui præter sententiam suam: alia ab adver-
sario divelli in dictis suis, alia addi: e quibusdam fieri collectio-
nem, quam ipse nullo modo possit admittere. Dedicationem di-
rigit auctor ad Prorectorem & Procancellarium, atque universum
Professorum ordinem academiae kiloniensis, eosque rogat, ut *Was-*
muthum, collegam suum, iubeant ex sua *Conringii* Epistola lege-
re illa, quæ ibi doceri ausus sit affirmare.

EIVSDEM de antiquitatibus academicis Dissertationes. Helm-
stadii 1674. Sunt orationes numero VI. plurimis locis secunda hac
editione emendatæ. Accedunt Supplementa eiusdem argumenti,
quibus reip. literariae omnis ævi status illustratur. De hoc libro scri-
bit *Boineburgius* in Epp. ad Io. Conr. Dietericum p. 294. *Conrin-*
gius, totus meus, de antiquitatibus academicis egregie commentatus est:
in primis in eo libro varii argumenti literarii additamenta notavit. Non
autem

autem hic agitur de scholis puerilibus, sed iis, in quibus sublimior quævis litteratura doceri consuevit: quæ illarum origo, quis status, quæ fortuna, qualia instituta, qui mores, qui ritus, & quidem, ut illa omnia & ubivis gentium, & omni tempore se se habuerint. In Præfatione fatetur auctor, non omnia academica vetera se persecutum, primum tamen se credit, qui materiam hanc eruderare sit aggressus: de *Middendorpio* iudicium fert, & *Suida* dicta de Platonis paupertate totidem etiam verbis in *Vitæ Isidori* philosophi atheniensis, a *Damascio* damasceno olim scriptæ, photianis Excerptis reperiri ostendit. In Dedicatione autem ad *Ferdinandum a Fürstenberg*, episcopum paderbornensem, ex merito laudat magni huius Præsulis Monumenta & Poëmata, nec minus prolixum eius erga se affectum, & varia adfert, quæ ad notitiam gloriamque Westphaliæ pertinent.

EIVSDEM de nummis Ebræorum Paradoxa. Helmstadii 1675. Accesserunt 1) de rep. Ebræorum Exercitatio seu disputatio. 2) Commentariolus de initio anni sabbatici, & tempore messis Ebræorum. Quid ergo de hisce sentit? 1. De nummis Ebræorum, eos, qui samaritanis literis insigniti sunt, esse genuinos. 2. de rep. Ebræorum, eam tempore Moysi, Iosue & Iudicum fuisse *Ἰσραηλιτικὴν*. 3. Initium anni sabbatici non in primo anno, quo *Israhelitarum* ingressi sunt in terram Canaan; sed in septimo esse ponendum; & messem illis fuisse duplicem, hordei, in mense Nisan, quo celebrabatur pascha, & tritici, mense Sivan, post festum hebdomadam. De primo *Schurzfleischius* Epp. arcan. P. II. 197. sic scribit: *Opusculum de numis Hebræorum placet mihi, & Socraticum scriptoris iudicium ostendit.* Cetera omitto, quia nescio, vera ne sint, an secus.

Pag. 20. Nummos omnes Ebræorum, qui dicti sunt Sicli, fuisse olim argenteos. | Fuerunt etiam aurei. *Lundius* Antiqq. iudaicar. l. 2. p. 244.

EIVSDEM de habitus corporum germanicorum antiqui ac novi causis Liber singularis. Helmstadii 1666. Editio tertia, prioribus A. 1646. & 1652. multum auctior. Hic iam sermo fit 1. de uniformis priscæ corporum similitudinis causâ. 2. de veteris proceritatis & hodiernæ brevitatis causis, 3. de causis candoris eius.

eiusque mutationis in cute. 4. de causis priscæ & novæ oculorum habitudinis. 5. de causis prisce ac novi pilorum habitus. Hisce præmissa sunt sequentia: 1. olim eundem fuisse habitum corporum. 2. priscos Germanos omnes insigni fuisse proceritate. 3. insigni etiam cutis candore. 4. oculis trucibus & cæruleis. 5. & capillitio promisso ac recto, etsi varie culto. In ipsa tractatione disseritur etiam de butyri, casei, cerevisiæ, vini & tabaci usu.

EIVSDEM Dissertatio ad L. I. Cod. Theodosiani de studiis liberalibus urbis Romæ & CPLis: item Dissertatio de iis, quæ quovis in studio requiruntur, qui in academia velit studiorum fructum carpere: cum Excerptis ex Ioach. Hopperi de vera Iurisprudentia libro quarto. Helmstadii 1674. Excerpta hæc agunt de legum romanarum interpretatione scholastica, forensi & politica. Et Conringius in Præfat. promittit, singulari se libro universam legislatoris prudentiæ, ut & politici legum examinis persecuturum disciplinam: verum tot aliæ viri occupationes non permiserunt, ut huic meditationi vacare posset.

X.

Herm. CONRINGII de Germanorum Imperio romano Liber unus. Helmstadii 1694. Ex autographo scriptoris auctus, atque a filio Hermanno Iohanne editus. Cui accessit Fran. Guicciardini Dissertatio de origine sæcularis potestatis in romana Ecclesia, cum Præfatione Petri Pithæi; quam quidem ei tribuit vir bonæ fidei magnique iudicii Melch. Goldastus. Docet autem Guicciardinus, ad Pontifices romanos, olim rebus duntaxat sacris operam dantes, potestatem sæcularem pervenisse per absentiam, & negligentiam, variaque bella Imperatorum romanorum, per Pipini & Caroli M. donationes, per voluntariam Romani populi subiectionem, ac diversas artes, quibus terrarum domini semel facti Pontifices sciverunt uti ad fimbrias suas magis magisque dilatandas, ita ut iam non debeant anxii esse de argumentis summam potestatem suam probantibus, sed cum Paulo III. gloriari possint de illius possessione, tanquam optimo & firmissimo titulo. Petium autem est hoc Excerptum ex Guicciardini codice MS. beneficio Nobilis cuiusdam florentini, auctoris consanguinei, atque ita suppletur defectus, quem scæva manus in exemplaribus im-

Pars VI. In 4.

D

pressis

pressis facere ausa est; idemque reperitur in *Heideggeri Historia papatus* p. 581. prout indicavimus P. III. 380.

Pag. 119. Primus error est, ap- | Approbatione *populi romani* opus
probatione *Papali* opus esse. | esse.

EIVSDEM de Origine iuris germanici Liber unus. Helmstadii 1695. Editio quarta. Quinta secuta est Ienæ A. 1719. Et hic adiecta sunt opuscula eiusdem argumenti varia, nova & quædam vetera, nimirum 1) Excerpta ex ipsius *Conringii* in libri de Origine iuris germanici editionem primam Præfatione. 2) Excerpta ex H. *Conringii* Responsione ad Bartoldi *Nihufii* novas obiectiones. 3) H. *Conringii* de Iuris publici Iustiniani in Germania auctoritate Disseratio, ex Prolegomenis ad Germaniam Taciti excerpta: cum Præfatione apologetica contra I. O. *Taborem*. 4) Excerpta ex H. *Conringii* Proemio ad Lectorem editionis secundæ de moribus Germanorum. 5) H. *Conringii* Epistola ad Lectorem, Operi de finibus Imperii germanici annexa, contra I. O. *Taboris* obiectiones. 6) Excerptum ex H. *Conringii* Epistola, Hopperi Veræ iurisprudentiæ præfixa. 7) *Georgii Calixti* Senarii ad Ioannem Luningium. 8) Quæstiones de Imerio historice, a Iuris pontificii & cæsarei Collegiis Bononiensibus excussæ Decembri A. 1641. 9) CAROLI M. Capitularia duo de rebus Saxoniz. In ipso autem libro, postquam auctor ostendisset, gentes germanicas olim nullas leges scriptas observasse, non nullas vero post annum Christi 400. talibus uti cœpisse, idem agit de legibus Wisigothorum, Ostrogothorum, Gothorum, Burgundionum, Francorum, Langobardorum, Saxonum, Frisiorum, Thuringiorum, CAROLI M. LUDOVICI Pii, OTTONVM, & FRIDERICI I. de Iure weichbildico magdeburgensi, Speculo saxonico & suevico, Codice Iuris feudalis, Iure civili & canonico, aliisque. In Præfatione defendit se auctor contra VII. antagonistas, Io. *Gryphiandrum*, Bart. *Nihufium*, Henr. *Gifelbertum*, *Taborem*, *Rebhanium*, & duos, quorum nomina non exprimit.

EIVSDEM *Tacitus* de moribus Germanorum, & alia huius argumenti. Helmstadii 1689. Editio tertia: præcedentes enim sunt de A. 1635. & 1652. Continentur autem hoc libro 1) C. Corn. *Tacitus* de situ & populis Germaniæ. 2) *Conringii* in eum Notæ criticae.

criticæ. 3) Excerpta varia, videlicet ex *Julio Cesare*, *Strabone*, *Pomp. Mela*, *C. Plinio*, *Solino*, *Ptolemao*, *Marcellino*, *Antonino*, ex *Libello provinciarum & civitatum Galliae*, ex *Totius orbis expositione*, ex *Notitia Imperii utriusque*, & *Guidi Panciroli Commentario*, atque ex *Cluverii Introductione in Geographiam*. 4) *Conringii* Præfationes in duplicem libelli Taciti editionem. Quarum priore, in qua lus publicum germanicum ex romanis legibus petendum esse negat, modumque, quo notitia rerum Imperii possit comparari, ostendit, sicut nactus est adversarium Io. Ott. *Taborem*, ita posteriore contra eum se defendit. 5) *Eiusdem* Epp. II. ad Io. *Bunonem* & *Georg. Casp. Kirchmaierum* de notitia Germaniæ, eiusque usu. Hisce omnibus præfixa est tertia Præfatio, in qua de singulis Excerptis & auctoribus hic exhibitis docte, ut solet, disserit.

EIVSDEM Epistolæ. Helmstadii 1694. Puta, ad *Ferdinandum a Fürstenberg*, Episcopum & Principem paderbornensem, ac *Steph. Baluzium*, horumque responsoriæ. Præmittuntur *Conringii* Vita, scriptorum Index, & doctorum virorum de ipso, eiusque scriptis iudicia.

Io. STRAVCHII Amœnitates Iuris canonici. Ienæ 1675. Editio nova, correctior & locupletior. Nomen *Amœnitatum* mutuatus est ab *Aegidio Menagio*, qui amœnitates Iuris civilis ediderat. Tam elegantes autem & curiosas materias ex Iure canonico selegit, & commentatione sua illustravit, ut merito liber amœnitatum gerat titulum; ideoque etiam laudatur in *Morhofii* Polyh. T. III. lib. VI. 104. De auctore actum est P. III. 149.

Iacobi BRUNNEMANNI Castigatio Trutinæ ienensis, Halæ magdeburgicæ 1698. Sunt Vindiciæ doctrinarum Io. *Brunnemannii*, quibus a *Bened. Carpzovio* dissentit, quæque in Disputatione ienensi, cuius auctorem se venditabat *Wilhelmus Ernestus Schmidt*, vinariensis, aliis eam illustri *Lynckero* tribuentibus, improbatae sunt ac reiectæ.

Iacobus *Brunnemannus*, colbergenfis, *Stryckii*, *Thomasi* & *Christ. Cellarii* discipulus, erat tunc, cum disputationem hanc subiret, Iurisprudentiæ studiosus in academia Fridericiana sive halensi, & hac ratione suam erga patrum pietatem testari voluit. Ex itinere hollandico redux, pro impetrandis honoribus doctoralibus

disputavit de Iure Principis circa rationes civitatum, iisque rite impetratis scholas aperuit Iuris publici & privati, atque ita sequentes scripsit ac moderatus est Disputationes, Delibata videlicet Iuris publici, de furtis non agnitis, de Iure XI. dierum Calendario subtraharum, (quæ Disputatio, omisso præsidis ac respondentis nomine, inserta est Actis comicialibus ratibonensibus) de eo, quod iustum est contra renitentem, & XII. Dissertationes Iuris publici, quæ postea sub titulo Iurisprudentiæ publicæ prodierunt. Atque hos labores secutum est: præmium condignum cum enim augustissimus Borussiae Rex A. 1702. tres in halensi sua professores Iuris constitueret, inter quos erant *Boehmerus*, iam consiliarius intimus, & *Ludovici*, hodie Ictus giessensis, cancellarius, & a consiliis sanctioribus, primum nostro locum clementissime attribuit, eumque Ius publicum docere iussit. Atque hanc spartam fideliter & cum adplausu administravit usque ad annum 1704. quo in patriam vocatus est ad splendidum munus assessoris Scabinatus regii pomeranici, & syndici Statuum illius Ducatus; in quo etiam nunc vivit, remque litterariam publicam auxit Dissertatione de fallacibus signis veneficii, & Examine Iuris publici germanici, quod in germanicam linguam translatum meritissimus Io. Christoph. *Lunigius* Archivo Imperii germanici inferere nullus dubitavit. Probe autem hoc Examen Iuris publici distinguendum est ab altero synonymo G. A. quod Io. Ehrenfrid *Zschackwitz*, professor coburgensis, notis suis illustratum in lucem publicam A. 1716. emisit, post triennium expertus, se se liberius in illis de regimine CAROLORVM Cæsarum scripsisse, atque ideo iram augustissimi Imperatoris contra se provocasse. Quam distinctionem cum ignoraret Novorum scriptor amstelodamensis, factum est, ut dupliciter erraret, scribens in folio 37. anni 1719. *Zschackwitzium* Annotata fecisse ad Brunnemanni Examen Iuris publici, & hoc ob Annotata illa ignem vindicem in Austriæ metropoli passum esse.

XI.

ELIÆ REVSNERI Stratagematographia. Francofurti 1609. Sive Thesaurus bellicus, ubi quo modo bella iuste & legitime suscipi, recte & prudenter administrari, commode & sapienter confici debeant, ex latissimo & lætissimo historiarum campo docetur.

De

De hoc Thesauro Gabr. *Naudaus* testatur in Bibliographia militari, (Tomo III. Method. *Crenii* p. 523.) quod multum habeat eruditæ lectionis. In Præfatione præoccupat auctor obiectionem, qui ipse, belli imperitus, atque ad arma tractanda ineptus, hanc materiam tractare possit? atque ostendit, artis militaris peritiam non longo solum usu atque experientia parari, verum etiam, & quidem multo rectius, ac minore sumtu & periculo, ex libris & vetustatis adquiri monumentis.

Elias Reusnerus, *Leorinus silesius*, *Nicolai* frater, tantos in litteris ac Medicinæ studiis fecit progressus, ut licentiatus Medicinæ creatus, professor constitueretur in Ordine philosophico academici ienensis: quo in munere summa fide grataque perspicuitate græcas litteras, poësin, historias & politicam interpretatus est. Varia etiam scripta condidit, ut, *Diarium historicum*, *Opus genealogicum catholicum*, *Genealogiam Regum, Electorum, Ducum &c.* *Commonitionem de Epistola chronologica Sethi Calvisii*, *Enodationem duarum controversiarum*, 1. de ministerio. 2. de æra christiana, *Hortulum historico-politicum*, & alia; atque, ut etiam exemplo suo iuventuti præluceret, eiusmodi duxit vitam, quæ vera esset pietatis ac virtutum officina, eamque tandem, peste extinctus, clausit anno 1612. post decursum 57. annorum ætatis. *Witte* Memor. philosophor. p. 62. *Zeumer* in *Vitis philosoph. ienens.* 53. *Magirus* 706. *Casp. Sagittarius* *Introd. in hist. eccl.* 150. *Neu* *Accession. ad Mantissam* 237. & *Crenius* de *furib. librar.* 123.

XII.

Io. Christiani ITTERI de honoribus sive gradibus academicis Liber. Francofurti 1698. Ea ratione scriptus, ut non Iurisprudentiæ tantum, sed aliarum etiam disciplinarum cultoribus usui esse queat. Editio nova, priore multum auctior, & non nullis in locis correctæ. Qui nobis *Acta eruditorum* dant, ii ad A. 1698. p. 403. hoc auctori nostro testimonium ferunt, neminem eo sollemnes titulos, in academiis publica auctoritate & certis cærimoniis collatos, accuratius eruditiusque scrutatum esse, & ex optimis scriptoribus exposuisse. Additur Appendix, qua continentur 1) Academici giessensis de promotionibus academicis Sta-

tuta. 2) *Erici Mauricii* de honorum academicorum origine O-ratio, habita Kilonii A. 1666. in qua primam graduum originem Gallia, ac parisiæ academia, & Seculo XIII. eiusque inter 1223. & 1231. interiectis annis deberi asserit. 3) *G. V. H.* id est, uti *Itterus* p. 396. indicat, *Gottlieb von Hagen*, Nobilis megapolitani, Discursus de natura ac statu veræ nobilitatis & doctoratus iuris : cum *non neminis* hinc inde adiectis Stricturis, e quibus quid contra *Hagenum*, Doctorum nobilitatem operose impugnantem, *Itterus* disputet, & quibus in locis eum refellat, cognosci potest.

Io. Christianus Itter erat tunc, cum librum hunc ederet, inclyti Magistratus francofurtensis secretarius, sive poligraphus, & amplioribus titulis muneribusque ornatus fuisset, nisi ipse obstitisset, eademque enixissime fuisset deprecatus. Obiit A. 1699.

Thomæ REINESII de palatio lateranensi, eiusque comitativa Commentatio parergica. Cum *Georgii SCHVBARTI* de Comitibus palatinis cæsareis Exercitatione historica, lenæ 1679. *Reinesius* Commentationem suam censendam misit *Bernardo Bertramo*, IC. & Cancellario Saxo-altenburgico, qui Notatiunculis sive Correctionibus eam excepit : sed *Reinesius* iis Replicam opposuit, atque dicta sua defendere annisus est. Quæ omnia hic comparent. Præmittitur huic operi *Schubarti* Dedicatio ad *Io. Georg. Grævium*, in qua de *Reinesii* scriptis prudenter & accurate iudicatur, & *Io. Phil. Slevogtii* Epistola ad *Schubartum*, qua eius studium magnarum mentium, ut *Bosii* & *Reinesii* opera vulgandi, & quasi e bibliothecæ sepulcro excitandi probat ac dilaudat, pariterque contra imminentem barbariem querelas necit.

Georgius Schubart, Heldburgo-francus, I. A. *Bosii*, & *Io. Schilteri* discipulus, *Aviano* etiam & *Tribbechovio* probatus laudatusque, acceptis magisterii honoribus ea eruditionis atque industriæ suæ specimina edidit, ut mox in numerum Professorum reciperetur, & eloquentiam ac poësin docere iuberetur. Cumque summos titulos & honores in Iure civili & canonico impetrasset, Historiarum quoque traditio ei iniuncta est. Neque vero ille muneribus hisce gravabatur aut obruebatur, sed iis ex asse satisfacere, atque omnes eorum numeros, magno studiosæ iuventutis commodo, implere valebat : quin & præterea varias acroases iuridi-

ridicas frequenter instituit, discennesque ad solidā Iurisprudentiæ fontes deduxit. Multa ei obrigerunt naturæ bona, ingenium excellens & perspicax, iudicium acutum ac censorium, memoria tam firma, & reddendis, quæ semel acceperat, tam prompta, ut nunquam sermonis deficeret copia. Vultus fere adductior, severitatis aliquid, ac pariter, ut incessus, meditabundi speciem præferens, arcano quodam oculorum lumine: vox sedata & depressior, ac, nisi commotior ipse redderetur, blandissimæ suavitatis. At corporis robur minus firmum, postremisque vitæ annis varie tentari valetudo cœpit, præcipue ischiaticis & colico-nephriticis doloribus; cumque malum invalesceret, & viscerum *αἰσία* accederet, succubuit tandem bonus vir, & exspiravit A. 1701. 60. fere annis natus. Nihil edidit, sive de suo, sive de aliorum scriptis, nisi quod politum esset ac probe elaboratum: edidit autem Dissertationes varii argumenti, inter quas eminent Enarratio pærgica de diluvio Deucalionis, & illæ de ortu Gothorum, ac Imperatore HENRICO IV. & *Reinesiana* ac *Bosiana* quædam. *Eccardus* Excerpt. mensr. A. 1701. m. Octob. p. 108. *Zeumer* in Vitis philosophor. ienens. p. 172. & G. N. *Kriegk* Orat. in eius funere. De stilo eius sic iudicat *Schurzfleischius*, T. I. Epp. arcan. p. 613. ad fratrem scribens: *Stilus Schubarti vestri purus est, sed vires non movet, nec maiestate Ciceronis se tuetur.*

XIII.

Danielis SENNERTI Institutiones Medicinæ. Wittebergæ 1620. Editio secunda, auctior. Tertia secuta est A. 1628. quarta 1644. quinta 1667. Easque Christophorus *Winckelmannus* in Tabulas redegit: quæ prodierunt Wittebergæ A. 1636. & Lutetiæ Parisiorum anno sequente, in folio: omniaque eius opera, in III. tomos divisa, iunctim publicata sunt, Parisiis 1633. 1645. Lugduni 1650. Venetiis 1651. Datur etiam Epitome Institutionum. Et si vero eiusmodi Institutionibus parum tribuit Io. Bapt. *van Helmont* in Descriptione vitæ suæ (apud Witte in *Memoriis Medicor.* p. 128.) deque miseria artis medicæ *Sorberiana* p. 28. & L' *Esprit de Guy Patin* p. 128. lamentantur, P. *Laurembergius* tamen in Laureâ delphica Sennertinas nostras magno exornat elogio, scribens: *Pervolve, & nocturna diurnaue manu versato Institutiones Dan. Sennerti, in quibus prolixiori orationis serie fundamen-*

ta artis plenissime enarrantur : & longe forte solidius, quam factitatum a Fuchſio, Variola, Riolano, Heurnio, Liddelio, ceterisque de genere hoc. Unus iſte tibi erit inſtar omnium : quem ſi noris, omnes noris.

Dan. Sennertus, Vratiſlavia-ſileſius, Philoſ. ac Medicinæ doctor, huiusque in academia wittebergenſi 35. annis profeſſor, non tantum docendo ac diſſerendo de cathedra, ſed lucubrando etiam domi, condendoque monumenta æterna, Medicinam promovit quotidie, & exornavit, atque ideo non minus in Batavia, Britannia, Gallia, Italia, ceterisque Europæ terris, quam in Germania illuſtre & immortale nomen adeptus eſt. Præter latinam & græcam linguam, hebrææ etiam peritus erat, neque ignarus gallici atque italici ſermonis. Quantum in philoſophia fuerit, oſtendunt libri illi, quibus naturam rerum non ita magno ambitu, ſed ſubtiliſſime tamen ſcrutatus & perſecutus eſt. Sciẽtias mathematicas mire amavit & excoluit. Attigit etiam poëticen, nihilque ſuſcepit operis, cuius auſpicia non carmine aliquo dedicaret. Chemiæ ſtudio primus in academia leucorea exciſavit, atque, ut credebat, ſinem hominis eſſe, iuvare homines, ita omnibus patuit, omnes audivit, conſilium nemini, nemini opem denegavit, atque ut impleret officii partes, non cõditionem hominis ac fortunam, ſed genus ipſum, ortumque communem intuitus eſt. Hac ratione omnibus ſe facilem præbens ac bonum, maximum virtutis fructum in conſcientia collocavit. Tantum aberat, ut mercedem exigeret, ut ſæpe reddiderit oblatam; & vix acceperit unquam, niſi cunctanter. Exprobrare cuiquam tenuitatem munuſculi, tam alienum ab eius erat moribus, ut offerentium pudori ipſe proſpiceret, proluxa humanitate ſolicitudinem excuſantium prævertens. Pietatis ſtudio tam curæ ſemper habuit, ut cetera ei omnia longe poſtponeret; neque tamen illam in labiis duntaxat, & ſpecie externa collocavit, ſed vita exprimere ſtudit, ut re vera eſſet chriſtianus, ſicut ipſe Chriſtianum non-chriſtianum, & Meditationes de bene vivendi beateque moriendi ratione graphice delineaverat. Et ad hanc felicitatem mortis beatæ ſua aliorumque opinione citius pervenit: contagio enim ſive lues peſtilentialis, quæ tunc vehementer graſſabatur, eum invaſit atque abſumſit anno 1637. cum omnis eius vita in 65. annos, ſi paucos men-

menes eximas, patuisset. *Witte* Memor. Medicor. 88. *Conringiana* p. 18. 139. 207. *Boineburg*. Epp. ad Dietericum p. 130. *L' Esprit de Guy Patin* 167. Io. Phil. *Slevogt* in Iudicio sapientum 22. *Moebius* Præf. in Epit. Institut. med. & *Crenius* de furib. librar. 100.

Gothofredi MOEBII Epitome Institutionum medicarum. Ienæ 1663. Ex neotericorum fundamentis adornata. Et in ea quidem Epitome *Sennertina*, quæ antea Ienæ locum obtinebat atque auctoritatem, multis in locis corrigitur, & pars *Φυσιολογικη* fere tota recusa, in morborum & symptomatum causis astralis influxus adiectus, multæ inutiles de pulsibus & signis distinctiones exclusæ, signa prognostica ex hippocraticis fundamentis uberius illustrata, doctrina de urinis & diebus criticis multum emendata, alimentorum vires observationibus non iniucundis splendidiores redditæ, ac multa, in methodo medendi, & doctrina de viribus ac compositione medicamentorum, monita adiuncta sunt.

Gothofredus *Moebius*, Laucha-thuringus, Med. D. & prof. publ. in academia ienensi, pariterque medicus Electoris brandenburgici & Administratoris archiepiscopatus magdeburgici, præter alia publicavit Anatomiam camphoræ, & Disputationes de natura & usu clysterum, de chylo, de balneorum natura & usu, de epilepsia, de bilis natura & usu, de cervi natura & usu, obiitque anno 1664. ætatis 53. *Witte* Diar. biograph. Ttt. *Zeumer* 42.

Ioh. COSTERI Tabula, in quibus Affectuum totius corporis humani præcipuorum theoria & praxis exhibentur. Francofurti 1664. Accedit Relatio medica de morbo & obitu CAROLI GVSTAVI, Regis Sueciæ.

Iohannes *Coster*, Iubecensis? an Gadebuschia-mecklenburgicus, Med. doctor, Regisque Suecorum, postea Reginæ viduæ, tandemque Magni Moscoviæ Ducis archiater, edidit Disp. de dysenteria, constituitque Observationes suas medicas, tabulis hisce accommodatas, in lucem dare, & doctrinam de febribus in similes Tabulas redigere, extinctus Revaliæ A. 1685. ætatis 71. *Scheffer* de scriptis & scriptoris. Suecorum p. 305. & *Møller* in Hyponnem. 465.

XIV.

Georg. Wolffg. WEDELII Exercitationes semiotico-pathologicae. Ienae 1700. In Praefatione auctor docet, se Observationes hasce eo vocare *Exercitationes*, quod strenue exercendo praxin medicam sibi enatae sint: medico necessariam esse per investigationem morborum, atque hanc suggerere phaenomena, sensibus obvia, partim muta, ab ipso medico deprehendenda, partim vocalia, ab aegro recensita: Semioticam seu doctrinam medicorum signorum esse viam ad demonstrationem, statuas mercuriales, directorem artis salutaris, cynosuram totius curationis, & medium terminum omnis pathologiae: sicut in Exercitationibus pathologico-therapeuticis causa & remedia fuerint proposita, ita hic semioticam comparatam cum pathologia placuisse combinare: causarum noscendarum non minorem esse dignitatem; studuisse igitur se, ut & illas indicaret, neque oblitum esse remedium, quae optime adhiberi possint. In *Actis eruditorum* A. 1700. 368. libellus hic recensetur, & vocatur aureus.

Georgius Wolfgangus *Wedelius*, Golsenae-lusatus, e portensi schola in academiam salanam delatus, in philosophicis audivit *Pratorium*, *Posnerum*, & *Weigelium*, in medicina *Mabium*, *Schenckium*, *Fridericum*, atque in primis *Rolfinckium*. Doctor creatus medicam artem *Landesbergae* in Silesia III. mensibus, & Gothae ultra quinquennium, non minus feliciter, quam scite ac prudenter exercuit. Hinc cum anno 1672. Ienae vacaret professio medica, nemo, quam *Wedelius*, dignior videbatur, cui illa ornanda traderetur. Atque ille eam tantopere ornavit omni fide, exquisita doctrina, scriptis praeclearissimis, diligentia singulari, agrorum sollicita curatione, quotidianis laboribus chemicis, accurata confectioe medicamentorum, & quod palmarium est, haud infucata pietate vitaeque sanctitate, ut maximam sibi famam, ubicunque litteris atque integritati pretium ponitur, compararet, comparatamque usque ad obitum conservaret, immo vulgo audiret Hippocrates salanus, idemque vir optimus. Sed ut virtutem honos sequitur, ita *Wedelii* dotes ac merita variis splendidisque dignitatibus illustrari vidimus: fuit enim comes palatinus caesareus, augustissimi Imperatoris, Electoris moguntini, & Saxoniae Ducum consiliarius, vinariensis au-

licus,

licus, & archiater; eique fortuna favit, ut hereditarium haberet prædium in Schwarza, & totius fieret academiae senior, atque in purpura academica, sicut olim *Rosa*, *Ellingerus* & *Nic. Reusnerus*, laborum vitaeque finem faceret: id quod contigit d. VII. Septembris A. 1721. postquam vixisset annos 76. immo vivit per seculorum memoriam: vivit in monumentis ingenii, Dissertationibus videlicet 261. librisque & tractatibus 31. vivit in filio *Iohanne Adolpho*, quem collegam habuit: vivit fama gloriaque virtutum: vivit vivetque in bonorum omnium memoria. De Wedelio eiusque scriptis plura tradunt *Syrbius* in Programmate funebri, & *Richardus* in Commentat. de vita & scriptis professor. ienens. p. 66. Quibus adde *Henninium*, qui in Annotat. ad Tollii Epp. itinerar. p. 214. Wedelium appellat medicum, tam elegantia variarum linguarum ac literarum reconditarum politissimum, quam artis saluberrimae felicissimis experimentis illustrem.

EIVSDEM Compendium praxeos clinicæ exemplaris. Ienæ 1706. Per *praxin clinicam*, uti in Præfatione se se explicat, intelligit exercitium eruendi & exhaustiendi signa & phaenomena, ut suppositis causis, ad illa producenda aptis, indicationes, & indicata specifica individualiter hinc recteque applicari possint. Neque dubitat dicere, quamvis paradoxum videatur, theoriam ex praxi regulandam, non praxin ex theoria: praxin enim remove dubia, arcere superflua, non luxuriari incongruis, uniceque intentam esse necessariis. Potuisset peritissimus auctor totidem, ac plures casus e sua 40. annorum praxi proferre; sed placuit ei vestigiis insistere V. Cl. Balthasaris Timæi a *Guldenkleee*, qui tales casus dudum ediderat.

EIVSDEM Schediasma de sale volatili oleoso. Ienæ 1711. Sal isthoc in Præfatione auctor vocat magni nominis terminum, & non minoris medicamentum. Ceterum in eadem docet, duas summas & primarias esse sectas medicas, Empiricam & Dogmaticam; reliquas, ut Methodicam & Chemicam, utriusque illius veluti species, summo generi subordinatas, vel subalternas. Lectionem quoque meretur Dedicatio ad G. G. *Leibnitzum*, qua summum hunc virum elogio quam potest maximo exornat, pro cooperatione sui in Societatem scientiarum regiam berolinensem gra-

tias agit, & chemiæ usum gloriamque, vel *Speneri* verbis, adstruit ac defendit.

EIVSDEM Exercitatio de usu rationis humanæ in sacris. 1713. Vulgari modo, nectamen indocte tractata.

EIVSDEM Compendium chemiæ theoreticæ & practicæ. Ienæ 1715. Constans IV. libris: quorum primo agitur de theoria principiorum Chemicorum; secundo de evaporatione; tertio de accensione & utione; quarto de solutione & coagulatione.

EIVSDEM Liber de morbis infantum. Ienæ 1717. Quorum XXXVI. in medium adferuntur, & quomodo curandi sint, indicatur. *Acta erudit.* A. 1717. 407.

EIVSDEM Experimentum curiosum de colchico veneno, & alexipharmaco, simplici & composito. Ienæ 1718. Ostenditur, colchicum, germanice Wilder saffran, Zeitlofen, Spinnblum, Michaelis-wurz, esse quidem venenum, idem tamen præstantissimum amuletum, si appendatur, contra pestem, variolas, & similes morbos contagiosos.

Medicus pragensis *Leo ab Erlsfeldt* plagii in Parnasso accusatus & causa cognita condemnatus. (1712) Videtur hoc cscriptum esse alicuius ex discipulis *Wedelii*, qui collatione utriusque textus ostendit, Leonem in Nova & veteri sua Aphorismorum Hippocratis interpretatione vitula arasse *Wedelii*, eiusque Aphorismos aphorismorum exscripsisse; quid? *Wedelianam* quoque Præfationem, & Casum feminæ abscessu interno consumptæ suum reddidisse, Additionibus suis *Wedelii* laborem contaminasse, connexionem Aphorismorum imperite quæsisse, atque imprudenter indicasse, tautologias & contradictiones attulisse, in physiologicis & pathologicis errasse, græcarumque litterarum omnino rudem esse.

Io. Adolphi WEDELII Exercitatio medica de punctis medicis. Ienæ 1701. Constans IV. capitibus, quorum primum agit de punctis in genere; secundum de punctis medicis in specie; tertium de medicamentis in minimo activis; quartum de activorum medicamentorum minimo pondere ac mensura, seu de punctis medicis strictissime sic dictis.

Io. Adolphus *Wedelius*, ienensis, *Georgii Wolfgangi filius*, d. 17. Augusti A. 1675. natus, I. A. *Schmidtii*, *Hambergeri*, *Crausii*,
Schel-

Schelhammeri, Io. Hadr. *Slevogtii*, præter excellentissimum parentem, & in academia lipsiensis *Bohnii*, *Rivini* ac *Pauli* discipulus, & nunc doctor ac professor Medicinæ in lyceo patrio, pariterque consiliarius & archiater serenissimorum Saxoniarum Ducum, & medicus provincialis vinariensis, ingenio & virtute patri simillimus, dedit Dissertationem de temperamento mixti, Programma, quo *Hippocratis* aphorismus, *Vita brevis, ars longa*, exponitur, & alia.

XV.

Georg. Wolfg. WEDELII Centuria Exercitationum medico-philologicarum sacrarum & profanarum. Ienæ 1701. Varias lectiones, experimenta & commentarios curiosos exhibens. Nimirum Decade I. agitur de morte Iudæ proditoris, morte Attilii Reguli, vultu speculo corporis, luce vitali, nutritione dulcium, utero morborum autore, coloribus medicis, spiritu motore, glandulis in genere & subcutaneis, & respirationis organis. II. de uvula plethra vocis, catarrho & rheumatismo, pulsu & speciatim intercurrente, usu respirationis, fundamentis Methodicorum, usu glandulæ lachrymalis, bile fermento intestinorum, vulnere פצע פצע seu in quinta costa, Saule energumeno, & clave principiorum Chemicorum. III. de latere Christi aperto, sudore Christi cruento, morbis senum salomoneis, hyperico mystico, amello Virgilii, fortunæ medici, usu cucumerum innoxio, potu calido & frigido, fundamentis Empiricorum, & statu aëris austrino. IV. de unguento nardino, morbo Hiobi, pane quotidiano, quadragesima medica, morbo crasso Hippocratis, tetragono Hippocratis, demonstratione hippocratica, morbo inspuato, de Anil, Glasto, Indico, & herbis germanis Ovidii. V. de epispasmo Iudæorum, paralyfi torquente, sinapi Scripturæ, sale insulso, nectare & ambrosia, balsamatione corporum in genere, balsamatione corporis Christi, animalitate hominis, naturæ ministro medico, & natura morborum medicina. VI. de polymathia medica, contractura dæmoniaca, morbo & herba solstitiali, excidio Sodomorum & statua salis, nummis caduceatis, radice amara Homeri, suspendio virginum milesiarum, vini dulcis plenis, nummis capite velato, & nepenthe Homeri. VII. de hyssopo in genere, hyssopo herba sacra, hyssopo mystica, morbo Hiskiarum, paxillo carnis, fæcula coa, nummis serratis, nummis lani ratitis, mythologia nummi lani ratiti, & maza Hippocratis.

IIIX. de ligno Aloës, mythologia Parcarum, paralyfi universali & particulari, febris magna, decimatione olerum, corchoro Theophrasti, valvulis conniventibus, minio lunari, & nummis pileatis. IX. de Mose chimico, morbo Nabalis, corona Christi spinea, vino modico, expectatione medica, Mercurio Philosophorum, ænigmate sibyllino chimico, Hippocrate chimico & igne Philosophorum, frigore morbisico, & nummis gothicis. X. de unicornu & ebore fossili, cirsiio Dioscoridis, ramo aureo Virgilii, resina ægyptia Plauti, pane dyrrhachino Iulii Cæsaris, bulbo veterum, lilio agri, iaspide Scripturæ, paræmia *Noctuas Athenas*, & morbo sapientiæ. Atque his adduntur Indices ipsarum Exercitationum, locorum S. scripturæ, & rerum.

EIVSDEM Centuriæ secundæ Exercitationum medico-philologicarum decades V. Ienæ 1704-1720. In I. Decade tractatur de censu Augusti, morbo phoeniceo Hippocratis, Hercule medico, ecstasi putata Christi, agonia Christi, tabula Hermetis smaragdina, nummis Novi testamenti, claudis Novi testamenti, Basilio Valentino, paroemia *Iovem lapidem iurare*. In II. de loco, Fl. Iosephi de Christo, Lazaro ante portam, purpura & bysso, accentibus, lignis thyinis Apocalypseos in genere, sabina Scripturæ, thyo Homeri, mensis citreis, captura Mortis & Veneris, atque emblematis. In III. de rhabarbaro, Theseo Theophrasti Eresii, decoro orantium, formulis loquendi & præscribendi medicis in S. scriptura, calamo aromatico, Paulo a vipera demorso, quæsitis per Vrim & Thummim, lilio convallio Salomonis, oenanthe Theophrasti Eresii, & flore æris Salomonis. In IV. de moly Homeri, zytho Scripturæ, dignitate Poëtarum, dignitate Notariorum, statu neutro, pestilentia in sacris, nummo C. C. Augusti ænigmatico, holoconitide Hippocratis, lepra in sacris, & asso ac lapide asseo. In V. de Elia artista, cosmeticis in sacris, morbo Iorami regis Iudæ, mutatione æris, fæmina profluvio sanguinis per XII. annos laborante, & hydropico divinitus curato. Huc usque progressus est doctissimus & summe industrius Wedelius; cetera abruptit mors eius.

XVI.

Fran. Ernesti BRVCKMANNI Specimen botanicum de fungis subterraneis, vulgo Tubera terræ dictis. Helmstadii 1720.
Cum

Cum V. figuris: quarum prima exhibet tuber terræ integrum; secunda perpendiculariter dissectum, oculoque armato spectatum; tertia partem tuberis exsiccati, & microscopio confideratum; quinta partem corticis æque microscopio spectati.

EIVSDEM Relatio de cerevisia regio-lothariensi, vulgo *Duckstein* dicta. Helmstadii 1722. Quæ multis modis ob præstantiam atque utilitatem suam commendatur.

Laurentii HEISTERI Dissertatio de valvula coli. Altorfii 1718. Opposita Io. Bapt. *Bianchii*, anatomici taurinensis, Dissertationi de supposita huc usque intestinorum valvula.

Iohannis Mauritiï HOFFMANNI Acta laboratorii chemici altdorfini. Norimbergæ 1719. Chemiæ fundamenta, operationes præcipuas, & tentamina curiosa, ratione & experientia suffulta, complectentia. Vide *Acta erudit.* A. 1720. 31.

Ioh. Mauritius *Hoffmannus*, altdorfinus, Mauritiï filius, natus A. 1653. die 6. Octobris, elegantioribus litteris, scientiisque philosoph. & medica in academia patria haustis, atque in francofurtana & patavina amplificatis, Altdorfii, ut antea magister philosophiæ, doctor medicinæ multa cum celebritate rehunciat, primus fuit in academia patria, cui ab illustri Senatu professio chemiæ iuxta cum anatomia concederetur: idemque impetravit, ut splendidum ibi laboratorium exstrueretur. In consortium Academicorum naturæ curiosorum adscitus, defuncto parente professionem botanicam & horti medici præfecturam suscepit. Quamvis vero omnes illas dotes possideret, quæ a medico academico requiruntur, & discipulorum adplausum provocant, hoc tamen erat in fatis, ipsum non semper academicis esse studiis relinquendum: nam ut sereniss. Marchionem Onoldo-brandenburgicum Georgium Fridericum per totam Italiam, & secutis temporibus modo ad castra rhenana, modo ad castra cæsarea in Italia, ita & eius sororem, celsissimam Principem Wilhelminam Carolinam, Hannoveram ad nuptialia sacra comitatus est, tandemque lares suos Onoldum transiit, ubi iam consiliarii aulici & archiatri primarii munere fungitur, summaque Principum gratia fruitur. Accesserunt & alii honores ac dignitates: nam & archiater creatus est cæsareus, nobilis S. Rom. Imperii, comes palatinus, & Societatis naturæ curiosiorum

rioform director. Scripta eius, quibus meruit elegantibus medicis adnumerari, sunt sequentia: Catalogus bibliothecæ Nationis, quæ Patavii est, germanicæ, Disputationes de pinguedine, & paroxysmis frequentioribus & vehementioribus, Dissertationes ad Ioannis *van Horne* Macrocosmum, Idea machinæ humanæ cum Decade Programmatum anatomicorum, Floræ altorfinæ delicæ, Disquisitio corporis humani, Observationes plurimæ Miscellaneis naturæ curiosorum insertæ. *Omeis* Disp. de claris quibusdam Noribergensibus p. 62. *Acta erudit.* A. 1704. 63. A. 1713. 452.

Iohan. Caroli SPIESII Rosmarini coronarii historia medica. Helmstadii 1718. Egregias virtutes & salutarem eius usum exhibens, ex Practicorum scriptis & propria experientia ad publicam utilitatem digesta.

Io. Car. Spies, natus Wernigerodæ d. 24. Novemb. A. 1663. ex antiqua & nobili Spiesiorum familia, indefesso studio tantam rei medicæ scientiam sibi acquisivit, ut post impetratos honores doctorales salutarem artem non solum in patria sua apud illustrissimum Comitem, sed postea etiam per plures annos Wolfenbuttelii, tanquam poliater, prospere exerceret, indeque archiater fieret serenissimi Ducis iam regentis: quo titulo etiam nunc fulget, postquam receptus est in numerum Professorum medicorum academici huius Iulix. Vir est gravis, disertus, atque in curandis hominibus tam cautus & circumspectus, quam felix & fortunatus, donoque laconice & perspicue informandi præditus. Sicut per Dei gratiam torum possidet secundum, ita secundo eius ingenio debemus Disputationem inauguralem, Ultraiekti A. 1686. impressam, de febre quotidiana intermittente, Dissertationem de dysenteria epidemica, Thesaurum sanitatis, Tractatum de magnesiæ alba, de melancholia per salivationem curata, de radice Nissi, de salutari vomitoriorum usu in curatione variolarum & morbillorum, deque arthritide vaga. Sub eius præsidio habitæ etiam sunt Disputationes, *Brückmanni* de avellana mexicana, *Muhlii* de febrium intermittentium theoria & therapia, & *Zurmühlenii* de remediis ad sanitatem atque vitam tuendam & prolongandam: cuius ultimæ tamen auctor est ipse Spiesius. Eiusdem est Programma de curationibus cum certitudine peragendis, in quo scribit,

vario-

variolarum curationes tanta cum certitudine se semper inchoasse, atque prosequutum esse, ut de sinistro ac infelici exitu lugere aut querelas movere nunquam habuerit necessum; & Oratio inauguralis de veris medicam praxin feliciter exercendi requisitis.

XVII.

Laurentii HEISTERI Wundartzney, Chirurgia. Noribergæ 1719. In qua omnia, quæ ad chirurgiam pertinent, secundum recentissimum optimumque morem ex fundamento tractantur, & novissima aptissimaque instrumenta multis in Tabulis, una cum scitis encheirisis, ligamentis atque curationibus chirurgicis, huius studii cultoribus repræsentantur. Atque hinc legere est in *Actis erudit.* A. 1719. 250. eum hoc opere cuncta, quæ in arte chirurgica bona scituque necessaria inventa sunt, in unum corpus digerere studuisse.

Laurentius Heister, Francofurti ad Mœnum A. 1683. natus, G. C. Mælleri, atque in Belgio Ruyschii, Ravii, Albini & Boerhavii discipulus, Med. doctor, eiusque primum in academia altorfina per decennium, nunc ab anno 1720. in Iulia professor publicus & ordinarius, excellens botanicus, anatomicus, chirurgus, & medicus, ideoque passim non in Germania tantum, sed in Belgio, Britannia, Gallia & Italia celebris, illustra eruditionis monumenta publicæ luci exposuit, Orationem videlicet inauguralem de hypothesium medicarum fallacia & pernicie, Compendium anatomicum, Tractationem de cataracta, glaucomate & amaurosi, eiusque Apologiam & Vindicias, in quibus contra vulgarem opinionem evincitur, cataractam non semper in corpore membranaceo in oculo, sed ordinarie ac frequentissime in humore crystallino opaco consistere: Disputationes de tunica choroidea oculi, de masticatione, de chirurgia nova, de nova methodo curandi fistulas lacrimales, de vera glandulæ appellatione, de superfluis & noxiis quibusdam in chirurgia, de fœtu ex utero matris mortuæ mature excindendo, de optima cancerum mammarum extirpandi ratione, de morbis adolescentum & iuvenum *Hippocratis*: Programmata de utilitate anatomes in theologia, an sanguinis circulus veteribus fuerit cognitus, aliaque, & Orationem de incrementis anatomes huius seculi, in qua non

Pars VI. In 4. F solum

solum omnia huius seculi inventa anatomica recenset, sed etiam de scriptoribus anatomicis, qui hoc in seculo vel recens claruerunt, vel auctiores emendatioresque prodierunt, agit: iamque in eo versatur, ut Chirurgiam suam iterum germanice, & deinde, in gratiam exterorum, latine edat, atque auctiorem reddat. Promittit etiam Introductionem in artem medicam ad ductum *Conringii*, & Continuationem historię medicę *Conringio-Schelhammeriana* usque ad hæc tempora. Vide Pet. Ant. *Michelottum* in *Actis eruditorum* A. 1721. 497. & Ioh. Bapt. *Vulpium* in Dedicacione Celsi præmissa, quorum ille Heisterum nostrum appellat summum Germaniæ anatomicum, hic Anatomię scriptorem, & professorem, cum paucis hoc tempore conferendum.

XIIX.

Thomæ PANCOVII Kräuter- und gewächs-buch, Herbarium, emendatum & auctum a Bartholomæo ZORNN. Colonia ad Spream 1673. Cum plantarum, earumque virium Indice, *utriusque* opera confecto. Et in Herbario quidem herbæ tam externæ, quam indigenæ, satis scite effictæ conspiciuntur: eique annectitur Excerptum ex Theophili *Kentmanni* Tabula herbarum, unde cognoscas, quo quæque mense matura proveniat. Tales libri sunt etiam Aug. Quir. *Rivini* Manuduçtio ad Botanicam, Mich. Bernh. *Valentini* Museum museorum, L' Histoire generale des drogues par P. *Pomet*, & Ludovico *a Ripa* (dà Riva,) uti legitur in *Ephemerid. litteratorum Italiæ* T. XXIX. 390. animus est edere Historiam plantarum universalem. Et quamquam Io. Bapt. *Helmontius* de imperfectione & incertitudine notiæ herbariæ scripserit, idem tamen Operum medicor. p. 12. n. 9. fatetur, nil mortalibus æque necessarium esse, quam Dei gratiam in vegetabilibus admirando, propriis ministrare necessitatibus, fructusque eorundem carpere. Potissimum vero indigenarum herbarum habenda est ratio, cum de sapientia ac bonitate Dei omnino credendum sit, cuivis eum terræ necessarias plantas & herbas dedisse. Hinc Io. *Beverovicius* *Avtaqxuav* Bataviæ, sive Introductionem ad medicinam indigenam scripsit; & Guido *Patinus*, extra *Cassiam*, Folia Senis, Rhabarbarum, & Mannam, non usus est aliis herbis, quam quæ in campis Parisiorum nascebantur. Vide *Eccardi* *Extracta menstrua* A. 1702. 8. 9. Tho-

Thomas *Pancovius*, Ruppino-marchicus, Adolphi *Vorstii* discipulus, Med. doctor, Electoris Brandenburgici archiater, decessit A. 1665. ætatis 43. *Witte* Diar. biograph. Vuu 4.

Barthol. *Zornn*, berolinensis, Mauricii *Hoffmanni* discipulus, Med. doctor, & practicus marchicus, præceptoris sui Synopsin Institutionum medicarum edidit, eiusdemque tribus methodis de curandis morbis & principiis circulationis sanguinis auxit *Mercelinus* Lindenii renovati p. 119. Plura de eo dabit clarissimus G. P. *Schulzius* in II. Centuria scriptorum marchicorum: quæ utinam cum prima mox lucem adspiceret.

Ioannis THALII Sylva hercynia. Francofurti ad Mœnum 1588. Est catalogus plantarum sponte nascentium in montibus, & locis vicinis Hercyniæ, quæ respicit Saxoniam, scriptus ad petitionem Ioach. *Camerarii*, atque existat etiam in huius Horto medico. In Præfatione recenset ea capita, quæ persequi & concinnare deberet, qui Harzicam silvam integre vellet describere. E quo, tanquam ex ungue leonem, viri eruditionem, ac prudentiam satis licet perspicere.

Ioannes *Thalius*, nordhusanus, Med. doctor, in patria practicus, fuit æque felix ac doctus, in linguis etiam ac litteris excellens, & πολυμαθὴς αὐτῷ, (sunt verba Mich. *Neandri*, præceptoris quondam eius) sed in hoc infortunatus, quod, cum ad Nobilem ægrotum vocatus, periculum vitæ ab equis cum curru fugientibus imminens saltu avertere conaretur, tam graviter in terram prolapsus est, utrumque ut crus frangeret, brevique post maximis cum doloribus decederet; & hoc contigit A. 1583. *Kindervater* Nordhusæ illustris p. 48. 303.

XIX.

Iulii PONTEDERAE Compendium tabularum botanicarum. Patavii 1718. In quo plantæ 272. ab eo in Italia nuper detectæ recensentur. Accessit eiusdem Epistola ad CL. virum Guilielmum *Sherardum*, anglum, Botanicorum nostræ ætatis principem, in qua & de his, & de aliis Tabulis alias edendis agitur. In Dedicatione ad illustrissimos atque excellentissimos patavini Gymnasii Moderatores, eorum, & cum primis augusti Senatus erga hortum patavinum merita magnis effert laudibus: in Præfatione

autem de se, suoque sane mirifico Botanices studio, & materia tractanda verba facit, Io. Bapt. *Morgagno*, *Tournefortio* & *Sherardo* promerita encomia tribuit, tandemque stilum suum modestius, quam opus est, excusat.

EIVSDEM Anthologia. Patavii 1720. Sunt de floris naturalis libri III. plurimis inventis, observationibusque, ac XII. tabulis in æs incisus ornati. Accedunt eiusdem Dissertationes XI. ex iis, quas habuit in horto publico patavino A. 1719. quibus res botanica, & subinde etiam medica illustratur.

Iulius *Pontedera*, ex patricia in pisana civitate gente natus in Perusæ suburbio idibus Maiis A. 1687. celeberrimi Io. Bapt. *Morgagni* discipulus, rei naturalis a puero maxime studiosus, nec prius de exoticarum plantarum notitia, quam eas, quæ in Italia, maxime cisalpina, reperiuntur, probe cognitæ ac perspectas haberet, sollicitus, politissimo stilo in hisce libris componendis usus est, dignus, qui litteratissimis Medicis adnumeretur. Impetratis doctoris insignibus, Botanices professionem in Gymnasio patavino ita ornat, ut sapientissimæ æternæ Reipublicæ Senatus digniorem ei ac præstantiorem dare nequiverit. Idem promittit libellum de terræ & vitium cultura, qui etiam sine dubio cultissimi erit foetus ingenii propediemque emittet, si non emisit, Commentarium de venetorum Patriciorum hortis botanicis, æneis tabulis ornatum. Vide Præfationem auctoris in Compendium tabb. botanicar. e qua studiosus botanices multum poterit proficere.

XX.

Matthæi HILLERI Onomasticum sacrum. Tübingæ 1706. In duas Partes distinctum, quarum priore nominum propriorum, quæ in sacris litteris leguntur, origo, analogia & sensus declaratur, posteriore secundum ordinem litterarum digesta nomina explicantur, & hinc, quibus rebus personisve fuerint imposita, significatur. Recensetur in *Actis erudit.* A. 1707. 262. & *Narrationib. innoc.* A. 1707. 556. quorum illi scribunt, CL. auctorem maculas, sanctiorum Oraculorum interpretationi affusas, in Onomastico hoc sacro, si prorsus tollere non potuit, maxima tamen ex parte corrigere pro virili annisum esse: hi vero unum ex præcipuis locis,

cis, quæ scrutatores hebrææ linguæ ac textus V. T. promerentur, ei assignant. Tales etiam libri sunt *Eusebii cæsariensis Onomasticon urbium & locorum sacrorum* Bonfrerio. Clericanum, Amsterdami A. 1707. f. & Adam Erdmanni *Miri Onomasticum biblicum*, Lipsiæ 1721. 8.

Matthæus Hiller, S. theol. græcæque & orientalium linguarum professor publicus in academia tubingensi, atque nunc abbas Regii fontis, (zu Königsbrunn) vir de litteris & sacra theologia atque hermeneutica meritissimus, edidit *Traëctatum de keri & chetib*, manumque admovit *ισοδυναμοις* scripturæ sacræ.

XXI.

Valerii HARPOCRATIONIS de vocibus Liber, cum notis & observationibus Iac. Gronovii. Lugduni Batavorum 1696. Editionem hanc præcesserunt tres aliæ: prima Aldi Manutii, Venetiis A. 1503. secunda Phil. Iac. Maussaci, Parisiis A. 1614. tertia N. Blancardi, Lugduni Batavorum A. 1683. Gronovius longam hic præmittit Præfationem, qua ostendere laborat, Blancardum minime id præstitisse, quod sibi proposuerat: neque enim emendasse, nec supplevisse, nec satis latine vertisse auctorem, adeoque sibi non defuisse causam, cur novam curaret editionem. In hac autem solus textus græcus exhibetur, sine versione latina, atque Observationes & Notæ derivatæ sunt ex Maussaco, & collatione codicis medicei, atque editionis aldinae, quæ in manibus fuit Xylandri, Fabri, Freheri, Dan. Heinsii, & Rutgerfii, qui per omnes paginas signa sua adpinxerunt. Henrici Stephani ad locos Isocratis Diatribe, quæ subiungitur, cum Isocratis operibus ab eodem in publicum emissa fuit, agitque de non nullis vocabulis & loquendi generibus ab Harpocratone & Suida apud Isocratem observatis: quæ quidem iam ad calcem editionis aldinae Isocratis collecta inveniebantur, a Stephano vero notis etiam illustrata sunt. *Acta erudit.* A. 1696. 347. *Colomesius* p. 450. Io. Alb. Fabricius *Biblioth. gr. lib. IV. c. 36. p. 583.*

Valerius Harpocraton, alexandrinus, rhetor, dubium, an Libanii æqualis, certe Athenæo iunior, scripsit etiam *αὐθηνὴν Συγγραμμὴν*, Collectionem floridorum. *Suidas* T. I. 337. *Fabricius* *Biblioth. gr. l. c. Kœnig* 380. *Sarravius* *Epp. p. 19.* & I. G. Berger. *Dissert. academ. p. 174.*

Io. STRAVCHII Lexicon particularum Iuris. Ienæ 719. In quo agitur de usu & efficacia quorundam syncategorematum & particularum indeclinabilium, in usum in primis praxi iuridicæ operantium, tamque causis in foro orantium, quam consulentium & iudicantium. Accessit 1) Alberti de Pergamo Tractatus de præpositionibus, 2) Io. Wilh. Dietmari Præfatio, qua docet, veteres Iuris auctores ad prudentiæ iuris gradum summum tribus potissimum rebus pervenisse, verborum videlicet secundum potestatem & originem, atque sermonis latini ad ius pertinentis accurata perspectione; artificiosa & commoda tractandi iuris methodo; & iusta philosophiæ moralis ad ius & leges translatione, finiumque quadam propulsione: ad vocum rectam intelligentiam requiri notitiam linguarum septentrionalium, nec non græcæ & latinæ: atque *Hicetium* in evolutione vocum ignotarum aliquid præclari præstitisse.

Io Wilh. Dietmar, natus in vico Oberkaza Comitatus hennobergensis A. 1674. *Frifii*, *Lynkeri* & *Hartungi* discipulus, I. V. D. consiliarius saxonicus, Curia provincialis ienensis advocatus ordinarius, edidit Notas ad Institutiones, Programma aliquod, Dispp. de dominio iurisdictionis mediatorum, de præscriptione feudali, deque inutilibus sponsalium divisionibus.

Io. DIECMANNI Specimen Glossarii MS. latino-theotisci illustrati. Bremæ 1721. *Rabano* illud *Mauro* adscribitur; in eoque de multis vocibus, cum latinis, tum theotiscis, de quibus passim Dieterici *von Stade* explicationes insertæ sunt, agitur, varia quoque, non ex profana tantum, sed etiam sacra & ecclesiastica antiquitate delibantur. Excerpsit autem ex dicto Glossario, plus quam 2600. voces complexo, ultra octoginta, sacras, profanas, quas illustraret; idque fecit in otio bremensi, cum belli tempore, & ne fidem Hero suo datam rumpere cogeretur, eo secessisset. Ceterum in Præfatione sua docet, Glossarium hoc non esse totum latino-theotiscum, sed plus quam tertia sui parte mere latinum: *Rabanum*, in iuniorum monachorum, aliorumque discipulorum fuldensium usum, voces latinas huius vel illius libri biblici tum theotisce, tum latine exposuisse, eamque expositionem ab illis ex prælegentis, aut dictantis ore calamo esse exceptam; Glossarium autem,

autem, qua hodie exstat forma, non esse ipsius Rabani, sed meram potius rhapsodiam, ex Rabani Latino theotiscis, eiusdemque & aliorum Glossis latinis, interrupto literarum alphabeti ordine, tumultuarie & admodum oscitanter confarcinatum: atque in fine Præfationis, nec non p. 93. sententiam suam de derivatione vocabuli germanici *Kirch* a theotisco *Chiricha*, contra virum nobilissimum & doctissimum (Io. Georg. *Eckhartum*) defendit.

Ioannes *Diecmann*, natus Stadæ, in giessensi academia profecit sub *Rudrauffio*, *Hannekenio*, *Dieterico* & *Mislero*, in salana sub *Bosio*, *Frischmutho*, Io. Frid. *Nicolai* & *Musæo*, in wittebergenfi sub *Calovio* & *Quenstedtio*; indeque domum reportans magistri philosophiæ honores, a Senatu Gymnasii patrii rector designatus, ac postea superintendens ecclesiarum per Ducatus bremensem & verdensem constitutus, doctorque theologiæ Kilix renunciatus est. A *Morhofio* Polyhist. lib. I. 77. vocatur vir veneranda dignitate & varia eruditione conspicuus; nec immerito: hæc enim ex variis & luculentis eius scriptis clarissime conspicitur, qualia sunt Dispp. de sparsione florum, de ecclesiarum orientalium & latinæ in dogmate de purgatorio dissensione, Leoni *Allatio* & *Abrah. Ecchellenfi* opposita, de locis quibusdam Annalium *Baronii*, de vocis *Papæ* ætibus, de IV. humanæ mentis operationibus, de rigore legis monogamicæ in politia iudaica ab ipso Deo relaxato, cum Vindiciis contra Io. *Lyserum*, de naturalismo cum aliorum, tum maxime Io. *Bodini*: Programmata de inquisitione hispanica, de typorum cælestium paradoxo *Helmontiano*, de primis & antiquissimis Iohannæ papissæ præconibus, de legislatore a medio pedum Iudæ ante adventum Christi non recedente, ad Gen. 49. 10. deque lingua primigenia ebræa: Symbolæ ad Theatrum anonymorum & pseudonymorum Vinc. *Placcii* collatæ, & Inquisitio in genuinos natales vocis teutonicæ *Kirche*, qua eos non in Græcia, sed Germania constituendos esse probatur, multaue scripta germanica, in quibus Iudicium de usu privatæ communionis, & V. gravissimi argumenti Præfationes in totidem editiones Bibliorum *Lutheri* germanicorum. Post tot ac tantos labores, quos legendo, meditando, scribendo, & regimine ecclesiastico impiger sustinuit, ad quietem a Deo perductus est A. 1720. annum ætatis agens quartum & septuagesimum. *Von Seelen* Stadæ literatæ p. 24. & *Nova de*

de rebus eruditorum A. 1720. 585. Cui adde *Daumium* Epp. p. 129. *Crenium Animadvers.* P. XV, 170. & *Mollerum* de homon. 498.

XXII.

Henr. OPITII Atrium linguæ sanctæ. Lipsiæ 1687. Antea ibid. impressum fuerat A. 1655. Eo autem exhibetur 1) Consilium de studio linguæ S. feliciter tractando. 2) Grammaticæ hebr. compendium, ex *Wasmuthi* Hebraismo restituto, cum idiotismis syntacticis & poetica Hebræorum. 3) Textus cum praxi hebræo-analytica. 4) Lexici hebræi compendium. 5) Index anomalorum difficiliorum ex universo codice hebræo selectorum. Doctorum virorum de hoc libro iudicia, in eius principio leguntur.

Henr. Opitius, Altenburgo-misnicus, Io. Musai & Wasmuthi discipulus, primum græcæ & orientalium linguarum deinde etiam theol. prof. & doctor in academia kiloniensi, Consistorii que supremi consiliarius, vir pius, atque a rixis alienus, clarus cum aliis scriptis, tum accurata editione Bibliorum hebraica, de qua vide *Acta eruditor.* A. 1710. 33. obiit A. 1712. ætatis fere 70. Albert. zum Felde *Analect.* disquisit. p. 231.

Io. Adami SCHERZERI Operæ pretium orientale. Lipsiæ 1672. Quo exhibetur Commentariorum rabbinicor. R. Isaaci Abbaranelis, & R. Salomonis Iarchii in Geneseos sectionem I. nec non R. Mosi Maimonidis Theologiæ versio, cum notis. Cui accessit Specimen theologiæ mythicæ ebræorum, in quo ostenditur, eos sæpe sub figuris sensus suos occultare, nec omnia literaliter in iis intelligenda esse. De auctore diximus P. IV. 348.

Wilh. SCHICKARDI Ius regium Hebræorum, cum animadversionibus & notis Io. Bened. Carpzovii. Lipsiæ 1674. Recusum A. 1701. Tractatur in eo de Regis electione, pietate, aula, subditis, bello, morte & successione, laudaturque a *Glassio* Philol. S. p. 939. Carpzovio nostro in Præfatione, *Peringero* Anotat. ad Maimonidis Officium Messæ 4. & *Morbosio* Polyhist. T. I. 329. & T. III. 76.

<p>Pag. 75. Pontificum frontibus cruciculam (X) inter supercilia inungebant. an ut illa crucem Christi præfiguraret?</p>	<p> Incertum est. Camp. <i>Vitringa</i> Ob-servat. l. 2. c. 15. p. 461.</p>
--	--

Io.

Io. Bened. *Carpzovius*, lipsiensis, Io. Benedicti filius, Benedicti Icti nepos, primum moralium, deinde linguæ sanctæ, & tandem S. theol. in academia patria prof. & doctor, Consistorii eccles. assessor, Facult. theol. senior, Alumnorum electoral. ephorus, Collegii maioris Principum collegiatus, academix decemvir, canonicus misenenfis, & ad D. Thomæ pastor, multis scriptis, quæ recensentur a *Pippingio* in Memor. theologor. p. 779. celebris, supremum diem vidit A. 1699. ætat. fere 60. Fuit discipulus *Frischmuthii*, *Bosii*, *Bœcleri*, *Dannhaueri*, Ioannis & Seb. *Schmidii*, *Hülsmanni*, *Kromayeri*, *Geieri*, *Scherzeri*, atque in scriptis eius, uti *Ittigius* in orat. parentali apud *Pippingium* p. 775. dicit, nemo diligentiam, nemo solidissimum iudicium desiderabit; omnes potius stupendam, quæ in iis se diffudit, eruditionem admirabuntur. In specie ibidem laudantur eius in Schickardi Ius regium Notæ.

Gustavi PERINGERI Versio latina duorum codicum talmudicor. videlicet Avoda sara, & Tamid. Altorfl 1680. Prior ille codex agit de idololatria, alter de sacrificio iugi. Et ille quidem, uti paraphrastes in præfat. indicat, non Christianos, sed Ethnicos accusat idololatriæ, scriptusque videtur sub finem sæculi a N. C. secundi; altero autem nullus in universo Talmude exstat utilior. Prioris versio cum Præfatione exstat etiam in Mischna *Surenhusii*, sed sine Epistola dedicatoria ad augustissimam Suecorum reginam, VLRICAM ELEONORAM, Daniæ Norvegiæque Principem hereditariam, cui de coniugio, Sueciæ de novæ felicitatis exortu elegantissime gratulatur.

Laur. ODHELII Synagoga bifrons, seu de scrutandis collapsæ synagogæ rudibus. Francofurti 1691. In qua apostasia Synagogæ a veteri Patrum V. T. doctrina, id est, pharisaismus a Christo & Apostolis notatus, ex scriptis N. T. authenticis demonstratur, & legitimus scriptorum iudaicorum usus ab illegitimo discernitur. Disputatur etiam adversus *Knorrii* seu *Rosenrothii*, Cabbalam denudatam, & pag. 74. ac seqq. subiicitur Catechismus *Laheii* cum versione latina, & auctoris nostri Annotationibus. Opusculum hoc a Ioh. Lud. *Hannekenio* vocatur sætus solida eruditione prægnans, idemque porro ita scribit: Rarissimum fatum est excellentis operis, quod ad docturæ in theologia academicæ honores

res impetrandos compositum, ad censuram transmissum, omnino approbatum inter homines, maiori in cælis approbatione commendatum, eo auctorem suum advocavit, ubi honoribus plenis coronatus terrenam prærogativam fastidit & contemnit.

Langr. *Odhelius*, suecus, & *Hardtio* quidem Præfat. in *Iagelii* Catechismus p. 5. teste, illustrium suecicarum familiarum progenies, confecto gallicano, britannico, batavico, & duplici germanico itinere, honores in academia gieffensi prensans S. theologiæ doctores, proque illis impetrandis ex hac Dissertatione disputaturus, morbo correptus fuit, & Francofurti ad Mœnum, quo sese fiducia medicorum præstantissimorum transtulerat, legata Academiæ upsaliensi, tanquam almæ matri, rabbinica sua, a Iudæis magno ære coempta, Bibliotheca, exspiravit A. 1691. æt. 31. *Satis autem diu vixit*, inquit Io. Henr. *Maius* in Ep. ad reverendissimum episcopum strenghessensem, *Ericum Benzeliu*m, quia *satis bene vixit*. Et mox subiungit: *Loquetur eruditus orbis de Odhelii eruditione insigni & rara pietate*. Cui adde *Acta erudit.* A. 1691. 523. *Hardtium* l. 6. & *Meelführerum* in Accession. ad Almelo. Biblioth. promiss. & lat. 73.

Io Mich. LANGII Commentarius de genealogiis iudaicis, quarum Paulus apostolus passim meminit. Noribergæ 1696. In eo vetustiorum & recentiorum Doctorum sententiæ recensentur, dubia expenduntur, & tandem res omnis ad cabbalismum longe antiquiorem, quam vulgo credunt, reducitur, atque hypotheses non nullorum iudaizantium Neognosticorum, (inter quos est Christ. Knorr a Rosenroth, auctor Cabbalæ denudatæ) examinantur.

Io. Mich. *Langius*, natus Ezelwangæ, in territorio Sulzbacensi, A. C. 1664. *Sauberti*, *Reinharti*, *Sturmii*, *Wagenfeilii*, & Io. Guil. *Baieri* discipulus, philosophus, magister, poëta laureatus cæsareus, adiunctus Facultatis philosoph. ienensis, primumque pastor vohenstrusanus in Palatinatu superiori solisbacensi, deinde ecclesiæ minister & S. theol. D. (examinatus Halæ magdeburgicæ, & creatus Altorfii) ac prof. altorfinus, nunc autem Primislaviæ in Marchia uckerana pastor primarius & inspector, vir de ecclesia, re literaria, ac pietatis studio, si quisquam alius, bene meritus, sed & multa ab invidis & perverso zelo agitata perpeffus, scripsit Dissertationem de efficacia ministerii verbi & sacramentorum per homines

mines malos administrati, & multas alias in theologicis, neque nullas in philologia sacra & philosophicis, item Gründlichen beweis, Solidam demonstrationem, divortia iure naturæ esse prohibita. *Omeis* de claris in orbe litter. Norimbergensibus p. 72. & *D. Zeltner* in Vitis theol. altorf. 468. A Ioach. *Langio* Antibarbari p. 99. & 203. vocatur celeberrimi nominis theologus, eiusque Dissertationes lectu dignissimæ iudicantur.

EIVSDEM Dissertatio de fabulis mohhammædicis circa S.S. Trinitatis mysterium & generationem in divinis. Noribergæ 1697. In qua ostenditur, Mohhammædem pseudoprophetam in Alcorano suo Christianis affingere 1. polytheismum, maxime tritheismum. 2. quod Christianorum doctrina *Maria* mater Christi habeatur persona S.S. Trinitatis tertia, 3. dogma profanum de coniugiali generatione in divinis, & 4. ex antiquitate ecclesiastica & Alcorani historia demonstratur, Mohhammædem ad sua figmenta, neutiquam Collyridianorum idololatria, ut *Marraccius* coniicit, sed ariano & macedoniano certaminibus male intellectis inductum esse. Accedit geminum *παρεργον* alterum de Pelagianismo, veritatem religionis christianæ evidenter demonstraturis obiici solito, alterum de obiectione insigni, qua Antitrinitarii fidem catholicam urgere possunt eodem modo, quo nos ex lumine naturæ unitatem essentia divinæ demonstramus. Sic enim argumentantur: Si non repugnat, divinam essentiam communicari cum tribus *υποστασει*, nihil repugnabit, quo minus eadem comunicetur cum quinque, decem, mille, immo infinitis. p. 103. At *Langius* p. III. negat consequentiam, quia communicatio essentia divinæ cum tribus personis, citra omnem tamen essentia multiplicationem, purum putum mysterium sit, quod rationem nostram transcendat, nec a quoquam secundum rationem suam intimam capi possit; at vero præter rationem sit, ex natura rerum, rationi nostræ intime non perviarum, necere velle, tanquam ex rebus evidentibus, consequentias.

R. Eliakim PANZI rhodigini Clavis gemarica, versione latina & notis illustrata a Christoph. Henr. *Rimmeiero*. Helmstadii 1697. In Præfatione contra studii rabbinici & talmudici osiores ac hostes disputat, viamque laborat ostendere, qua hoc in campo amplius, mo sit tuto incedendum.

R. Isaaci A BARBANELIS Discursus de Saulis *αυτοχρησία* & fatis extremis, cum versione latina & notis Ionnæ Conr. *Schrammii*. Helmstadii 1700. Abarbanel operosus est in defendendo factō Saulis, gladio incumbētis, sibi que mortem intentantis: sed annotator id improbat in Iudicio subiuncto. In Præfatione autem hic idem de Ebræorum Moralisticis & Commentatoribus biblicis verba facit.

XXIII.

Ortografia moderna italiana. Patavii 1723. prius 1721. Auctor eius est Iac. FACCIO LATVS, qui in Præfatione refert, ex ampliatiōne Monitorum grammaticorum Sfortiæ Card. *Pallavicini*, quibus iuvenes Seminarii patavini antea utebantur, iam vero quid perfectius desiderantes, sibi natum esse hunc librum: ex Alexandri *Tassonii* Notis ineditis in verus Vocabularium della Crusca ad eas voces, quæ minoris sunt usus, se adnotasse asteriscos: Etruscā dialectum omni equidem laude dignam esse, Francisco tamen *Redio* visum, certos etruscismos parce adhibendos esse. Hic ergo exhibentur 1) Tabula autorum & librorum linguæ italicæ, petita ex Vocabulario della Crusca, cum Additamento & Observationibus quibusdam. 2) Omnes voces eiusdem Vocabularii, milleque & amplius aliæ, haustæ ex prædictis auctoribus, cum translatione in latinum. 3) Monita grammatica, cum declinatione verborum difficiliorum, per ordinem alphabeti. 4) Aliquot Epistolæ Fran. *Redii*, nunquam antea publicatæ, pertinentes ad linguæ negotium, atque ad Vocabularium Academiæ fursfuracæ.

Iacobus *Facciolatus*, patavinus, non civis, sed vicanus, natus est Tauriliæ, qui vicus est ad colles Euganeos, Livianum inter & Aponum. Parentes habuit neque nobiles, neque admodum divites; sed eo tamen vitæ cultu, iisque fortunis præditos, ut liberos suos tam bene instituere possent, ac vellent. Studia sua auspiciatus est in trestensi Collegio, non procul Atheste: quem in locum litteras artesque omnes, ingenua iuventute dignas, Gregorius Card. BARBADICVS adduxerat. Sed cum statuisset Ecclesiæ initiari, in patavinum Seminarium migravit, ubi reliquum cursum confecit. Præcipuam operam græcis latinisque litteris dedit: sed tamen in theologicis quoque diu versatus, publicas discipula-

putationes habuit, Doctoris insignia obtinuit, & sacro civitatis Collegio adscriptus est. Philosophica etiam coluit: unde docendi munus exorsus, disciplinam hanc per triennium professus est. Denique ad græcam latinamque humanitatem, tanquam in provinciam suam vocatus, academiam Seminarii aliquot annos rexit: quo in munere ita se gessit, ut eum Georgius Card. CORNELIVS, eius loci moderator, studiis omnibus præficiendum putaverit. Latinam orationem quotannis habuit, atque edidit: quales sunt de Latina lingua, non ex Grammaticorum libris comparanda, ad Humanitatem, ad Philosophiam, ad Theologiam, ad Scripturam sacram, ad Ethica, ad Iurisprudentiam, ad Historiam: sed plures habuit ante annum Christi 1713. Vulgavit præterea Commentariolum in *Ciceronis* Orationem pro Quintio, & *Calepini* Lexicon recudit infinitis rebus auctum; Particulas latinæ linguæ explicavit, & ad suarum scholarum usum accommodavit, ac minuta quædam, tum poetica, tum oratoria, in vulgus emisit. Orationes viri clarissimi eo in pretio sunt apud Germanos, ut earum aliquas secundis typis exhibendas curaverint: quorum exemplum nuper secutus est præstantissimus Philosophiæ magister, Io. Erhard Kappius, in Sylloge sua politorum orationum. Ad extremum, si elogia ornatissimi Facciolati desideras, evolvas velim *Giornale de Letterati d' Italia* Tomo X. 417. XI. 417. XV. 457. XXIII. 239. XXIV. 410. & XXXI. 321. *Baruffaldi* Præfationem in dissertationem de Præfatis, *Vulpii* Præfationem in Celsum, *Poleni* Prolegomena in Frontinum p. 14. & *Theodori de Haas* Dedicationem classis V. fasc. III. p. 391. Iamque is, ex Seminario in Academiam translatus, cathedram Dialectices animat pariter atque ornat.

XXIV.

Io. LEVSDENII Clavis hebraica veteris testamenti. VI. traiecti 1683. In ea difficiliora V. T. themata referantur, & voces ac constructiones irregulares explicantur, alique difficultates circa textum hebræum enodantur. Præsupponit autem doctissimus & humanissimus auctor generalem in lectoribus suis hebrææ linguæ cognitionem, atque vult, hunc ut librum consulant & inspiciant, quotiescunque caput aliquod biblicum sumant legendum. Christoph. Zellerus præfat. in Historiam Scripturæ sacræ §. 3. laudat Clavem hancce, eamque in anomalis hebraicis difficilioribus,

item radicibus investigandis commode nobis subvenire fatetur. Sed auctor de la *Bibliothèque Angloise* Tomo VII. 525. ei præfert Nic. Trotti Clavem linguæ sanctæ, editam Oxonii A. 1719. in fol.

Ioannis BVXTORFII, filii, Lexicon chaldaicum & syriacum. Basileæ 1622. cum Præfatione patris. In Epistola dedicatoria loquitur auctor de linguarum varietate, præstantia & facilitate linguæ chaldææ, & Targumim biblicis, agnoscens, immaturius in conspectum publicum prodire hoc Lexicon, dum Lexicon maius, quod postea in lucem prodiit, interea reiiciatur ac differatur. Pater ait in Præfatione, suum non esse, librum hunc filii commendare; satis autem, non improbare.

XXV.

Clavis Historiæ Thuanæ. Ratisponæ 1696. Editio altera. Traditur nimirum nomenclatura nominum propriorum, quæ in illustris viri, Iac. Aug. *Thuani* operibus historicis usurpantur. Atque illa omnino erat necessaria, ut obscuritas, ex latina inflexione nata, tolleretur. At quis auctor huius clavis? Non Petrus *Bessinus*, sicut hic dicitur in Præfationis initio, & sub cuius nomine liber impressus est; sed PVTEANVS, Prior ad S. Salvatoris Brogenfis, quî hoc ipse fassus est Menagio, prout legimus in *Placcio* de Anonymis p. 597.

Puteanus noster, quamvis eius prænomen ignoremus, satis se ab aliis cognominibus eo distinguit, quod Prior vocatur ad S. Salvatoris Brogenfis, utilemque & necessariam operam sumsit, quod Nomenclatorem præsentem adornavit, nomina propria a *Thuano* usurpata interpretantem, atque ita de re litteraria meritis est optime.

Mich. LILIENTHALII Schediasma critico-literarium de philothecis, varioque eorundem usu & abusu. Regiomonti 1712. Quod etiam in secundo *Selectorum* historicorum & literariorum Tomo exstat. Per *philothecas* intelliguntur illi libri, sive libelli, qui patronis, fautoribus & amicis offeruntur, ut memoriæ causa nomina inscribant sua. Germani eos vocant *Stammbucher*. Et hoc Schediasma recensetur in *Actis eruditor.* A. 1719. 270. ex *Selectorum* histor. & literar. Tomo II.

Michael

Michaël *Lilienthal*, natus Liebstadii, oppido tractus oberlandici in Borussia, A. 1686. die 9. Septembris, *Treuneri*, B. G. *Struvii*, *Danzii*, *Buddei* in academia ienensi, in rostochienfi autem *Fechtii*, *Quistorpii*, *Grunenbergii* & *Grapii* discipulus, ex itinere germanico & belgico redux in patriam, & philosophiæ magistri privilegiis ornatus, Regiomonti locum invenit, ubi pedem figeret, & eruditionis suæ opes explicaret: sicut enim primum studia humanitatis, historica & rem litterariam docuit, ita mox regius alumnorum & convictorii inspector, deinde subbibliothecarius, tum diaconus templi cathedralis, & ante quadriennium (anno 1720) ecclesiæ palæopolitanæ minister constitutus est. Cetera eius scripta vel Ienæ, vel Regiomonti edita sunt: & Ienæ quidem Dissertatio historica de fabula ista, Hattonem II. archiepiscopum moguntinum a muribus corrosus periiisse, Panegyricus in natiuitatem Principis auriaci, Consultatio de historia litteraria certæ gentis scribenda, (de qua vide Iac. *Bernardi* Nouvelles de la Republ. des lettres A. 1710. 683.) Disputatio theol. in novam theologi cuiusdam (G. G. *Zeltneri*) de peccato in Spiritum S. sententiam, Disputatio de vocatis ab Adamo animalibus, contra Hermannum *von der Hardt*, Dissertatio epistolica de *Quistorpiorum* in ecclesiam & rem litterariam meritis; Regiomonti vero Dissertatio de machiavellismo litterario, sive de perversis quorundam in rep. litteraria inclarescendi artibus, (de qua *Acta erudit.* A. 1713. 474. *Museum novum* T. II. 830. & *Nova bibliotheca* Tomo III. 722.) Selecta historica & litteraria, quæ Tomis II. prodierunt: quamquam non omnia, quæ in II. Tomo exstant, auctoris sint, sed tantum Observatio I. & II. (interim vide de illis *Germanica Acta erudit.* Tomo III. 863. *Novam biblioth.* T. V. 394. *Cogitationes medias* super Ephemerides T. II. 130. *Journal des Sçavans* A. 1717. mens. Septemb. num. 7. & *Histoire critique* de la Rep. des lettres T. XIII. artic. 6) Descriptio historica ecclesiæ cathedralis regiomontanæ, & II. Conciones, altera iubilæa, demonstrans, Lutherum per reformationem Cæsari reddidisse, quæ sunt Cæsaris, altera de notis veræ ecclesiæ. Cumque hæc scriberem, sub prelo sudabant Liber cantionum ecclesiasticarum historicus & glossatus, in quo phrasæ difficiles & offensivæ explicantur, *Acta primorum parentum*, historico-philologicis annotationibus illustrata, & *Christ. Hartwichii* Descriptio histo-

rico-geographica trium in Prussia insularum, (der werder) elbingensis, dantiscanae & Mariæburgicae, cum auctoris accessionibus. Ex omnibus hisce patet, Lilienthalium nostrum mereri locum inter theologos elegantes.

XXVI.

Io. Christoph. WAGENSEILII Exercitationes VI. varii argumenti. Altorfii 1687. I. de pari Symbolorum heroicorum, quæ Galli *devises*, Itali *Imprese* vocant, quibus ad summam perfectionem nihil valde deest. II. de arcano steganographico, cuius ope amici, toto orbe seiuncti, omnia animi sensa plene planeque invicem communicare possunt. Amplius docet modum parandi candelam, quæ homine aliquo vivo assidue ardet; illo autem moriente defetiscitur, & lumen amittit. Suppeditat insuper adversus epilepsiam, pestem, hydropem, febrem & podagram præcipue, vulnera item quæcunque, nova nullisque cognita remedia. Subiicitur poëta hebraeus de tuenda sanitate. III. recenset libellum hebraicum, *Milchama Beschalom*, sive Historiam de semipragentis urbis postrema expugnatione, quam auspiciis Christianæ, Sueciæ reginæ, A. 1648. comes Io. Christoph. Kænigsmarkius peregit. IV. repræsentat R. *Petachia*, qui sæculo Christianorum XII. vixit, Itinerarium. V. de Alberto Fridlandiæ Duce, ostenditurque, eum omnino quondam academiæ altorfinæ fuisse civem. VI. enarrat elegantem Apologum, quo docetur, servandam sedulo esse iurisiurandi religionem. Eum ex arabica lingua in sacram hebræam convertit R. *Abraham*, Moysis filius, *Maimonides*. Ex Ms. nunc primum editur. Vide *Acta erudit.* A. 1687. 640.

EIVSDEM de hydra-spide, sive adversus extrema aquarum pericula munimento ac præsidio ad Pet. Valckenierium Epistola. Altorfii 1690. Describitur nimirum, & in figura repræsentatur machina, qua non unus tantum homo, sed integri exercitus, sine pontibus impune per aquas ambulare, gladiis pugnare, ignes & tela iaculari possunt. Huius inventi artifex credebatur Wagenseilius; sed de eo tamen, teste Morhofio Polyh. liter. lib. I. 253. alii ante ipsum iam dudum cogitarunt: idem enim, quod nemo animadvertit, sub huius sæculi initium Principibus & Rebus publicis inter cetera sua arcana obtulit Magnus Pegelius. Immo & Dan. Schwenterus in Mathemat. Erquickstunden P. XII. Probl. XVII. EIVS-

EIVSDEM de infundibuli sui occasione, consilio & instituto ad D. Io. Fechtium Epistola. Altorfii 1693. In qua adversus Dialogistam (Wilb. Ernestum *Tentzelium*) Hydraspis asseritur; & simul fit preparatio Iudicii sanguinis, sive disceptatur, num Iudæi cum Christianorum sanguine faciant mysteria? Id quod ab auctore strenue negatur.

EIVSDEM de Civitate Noribergensi Commentatio. Altorfii 1697. In qua Noribergæ res notabiles fideliter describuntur, ac multa erudita iis inferuntur. Vide *Acta eruditor.* A. 1697. 345. Accedit liber de Germaniæ phonaſcorum (der Meisterſinger) origine, præstantia, utilitate, & institutis.

Pag. 93. Quia Xenodochii seu Nosocomii concionatores duo vocantur etiam *Prediger in der Sudden*, ideo Sudden mihi xenodochium innuere videtur, quamcunque ob causam.

Magis proprie dicuntur *Suden prediger*: quasi diceres, prædicantes versus Austrum.

156. Musices nemo apud Noribergenses rudis est.

Probatio foret perquam difficilis.

202. Nostri Annales fidem faciunt, ad petendas leges tutelarum missum Venetias fuisse Conradum Imhofium, qui eius rei consilium dederat.

Nullus homo, sed *litteræ* fuerunt missæ, iussu Senatus noribergensis ad Remp. venetam, formatæ a Wilib. Pirckheimero. Contr. autem Imhofius tunc temporis erat princeps & caput Magistratus, qui iam Tutelaris appellatur. Vide *Amœnit. nostras theologicas* p. 669.

235. Si numos, quos Octavius Strada in Vitis Imperatorum nobis spectandos offert, respiciamus.

Sed illi non habendi sunt pro genuinis. I. P. Ludewig in Noriberga Insignium imperialis tutelari c. 8. (*Acta erud.* A. 1713. 180)

240. Vestimenta imperatoria: Alba, Pluviale seu Pallium, Zona, Sandalia.

Ista non satis accurate describi, notat modo excitatus illustris De Ludewig.

Pag. 241. Vestes imperatorias clericales esse, omnes consentiunt. 249. Addendum his universis in cumulum, supremum fidei argumentum, Numus aureus Caroli M. apud Stradam. 267. Anno 1587. in Academiam. 500. Morhofio vocabulum Bar denotat melodiam. Sed verius dicitur, quod a Bardis cantiones ipsorum dicantur Barritus, vel quod melius, Barditus.	De Alba, Pluviali seu Pallio, Zona & Sandaliis idem dubitat, Numus ille aut recentioris est ævi, aut plane a Strada confectus. Idem p. 126. Supplem. Aëtor. erudit. T. VI. 219. Anno 1578. Morhofius & Wagenfeil non sunt sibi invicem contrarii, indice Morhofio filio in Præfat. in Institut. de german. lingua & poësi.

XXVII.

ARISTOTELIS de arte rhetorica Libri III. græce & latine, editi cura Christoph. Schraderi. Helmstadii 1672. Editio tertia. Græca repræsentantur ad editionem florentinam Iunctarum, Petri Victorii studio correctissimam: e latinis versionibus, in duobus primis libris, Mureti, in tertio Maioragii interpretatio exhibetur: incisa sive versus, in expeditiorem libri usum sunt adscripti: eiusdemque elogia præscripta ex Strabone, Cicerone, Pet. Victorio, & M. Ant. Maioragio. Quibus adde, si lubet, Chytraum in Regulis vitæ p. 90. Grotium ep. ad Maurerium, in Crenii Tomo I. Methodor. p. 655. Rog. Ashamum Epp. lib. I. p. 21. 29. Morhofium Polyh. lib. VI. cap. 2. Ritmeierum Program. de præstant. sol. erudit. adium. Lingua græca A. 2. Acta erud. A. 1698. 255. & I. G. Bergerum Dissertat. acad. p. 386. Nec obstat, quod 1. in Nova bibliotheca Tomo V. p. 375. scribitur: In Aristotelis Rhetorica magis politicas & morales doctrinas tradi, quam quo modo vera eloquentia addisci debeat. 2. Antiqui, ut Lud. Vives in Sainiorii Bibliotheca selecta T. II. 142. refert, dixerunt: Rhetoricam esse artem mentiendi.

<p>Lib. III. cap. 14. p. 236. Quod enim ait Socrates in funebri oratione,</p>	<p>Isocrates. Io. Alb. Fabricius Biblioth. gr. l. 2. c. 26. p. 908.</p>
---	---

Christophori SCHRADERI de Rhetoricorum Aristotelis sententia & usu Commentarius. Helmestadii 1674. Qui laudatur a Mor-

a *Morhofio* Polyhist. lib. VI. p. 289. Melch. *Smidio* in funere *Schraderi*, apud *Rollium* in Memor. philosophor. 397. & Io. Alb. *Fabricio* Biblioth. gr. lib. III. c. 6. p. 120. In Præfatione commemorat auctor officii sui rationes, easque ita esse tripartitas ait, ut & artis dicendi præcepta, e disertissimorum virorum scriptis dudum observata, tradere, & ad optimorum aurei latinæ linguæ seculi auctorum lectionem, eloquentiæ parandæ frugiferam, tum & ad scribendi dicendique exercitationes studiosam iuventutem manu ducere obligetur. Quod autem ad usum Rhetoricorum attinet, eum non tantum civilem, sed & ecclesiasticum esse tradit, hoc est talem, ut præcepta Aristotelis rhetorica etiam ad conciones seu sermones sacros formandos & habendos adhiberi queant. Neque in hoc novi quid adfert; cum longe ante ipsum *Erasmus* (apud *Morhofium* Polyhist. lib. VI. 288.) itidem docuerit, communia Rhetorices præcepta, etiam in concionibus, locum habere.

EIVSDEM Dispositiones epistolice. Helmstadii 1674. Eloquentiæ studiosis in academia Iulia traditæ. Editio tertia.

EIVSDEM Dispositiones oratoricæ. Helmstadii 1709. Ad ductum Rhetoricæ Aristotelis concinnatæ. Editio tertia. Ediderunt quidem simile quiddam dudum & alii liberalis huius doctrinæ professores, nec sine laude & discipulorum profectu; sed auctori nostro allubuit, pressius sequi Aristotelis vestigia, velut hac etiam in arte magistri incomparabilis. Præscriptas igitur hic reperies hypothesium & thesium varias formulas eo ordine, quem ipsum Aristotelis opus prævit.

EIVSDEM Programmata selectiora. Helmstadii 1667. Collecta a Christophoro *Schradero*, auctoris filio, & inscripta Collegio Ictorum academiciæ Iuliæ, in grati ac devotissimi animi signum, quod potestas ipsi, adhuc studioso, data esset assidendi illi collegio, & audiendi Astrææ sacerdotum deliberationes de gravissimis controversiis, earumque enodationes ac decisiones prudentissimas. Agnoscit ille, & iure quidem meritoque, magnitudinem huius beneficii, præsertim cum id antea, quod constet, nemini concessum fuerit, nec verba invenit satis digna, quibus gratias agat debitas ac sufficientes. Neque vero male illud collocatum fuit: hic enim ille est *Schraderus*, qui postea sereniss. Ele-

Floris Brunsvico-luneburgici, iamque Regis Magnæ Britannæ potentissimi, fuit a consiliis aulicis, qui eius nomine plures annos interfuit Comitibus S. rom. Imperii, quique dignitate sanctioris consilarii in rebus Iustitiæ ornatus, ab eodem, ut secundus Legatus, missus ad electionem & coronationem augustissimi Imperatoris CAROLI VI. & pestem fugiens Ratisbonæ grassantem, in mortis manus incidit prope Augustam Vindelicorum anno 1713. cum esset vir quasi 68. annorum.

XXIIX.

M. Fabii QUINTILIANI Libri XII. de institutione oratoria, & Declamationes. Argentorati 1698. volumina II. Ex recensione Vlrici *Obrechtii*, qui & illos & hæc innumeris locis emendavit. In Præfatione ad Edmundum *Gibsonium* laudat eius operam, quam conferendis Quintiliani codicibus impendit: quid? ad illum, ait, omnem, quæcunque publice futura sit navata opera, gratiam redundaturam: nisi enim ipse novæ industriæ tam eximium, sive specimen, sive instrumentum præbisset, huius certe editionis nemini cuiquam gratiam debitum iri. Prodiit autem *Gibsoniana* Oxonii A. 1693. 4. De aliis editionibus vide *Morbos*. Polyh. lib. IV. 189. *Crenium* Animadv. P. XVI. II. & I. A. *Fabricium* Biblioth. lat. p. 425. & altero volum. *Supplem.* p. 682. ac nota, non contemnendam esse *Hackianam*, præstantissimam vero *Burmahianam*; nec tamen nostram laude sua carere, atque a *Morbosio* l. c. appellari luculentam. Quamvis dolendum, multa in eam irrepisse errata typographica. In Institutionibus accuratissime Fabius & copiosissime futurum oratorem instruit, non præcepta tantum proponens, verum etiam elementa, progressum, rationem, usum, exercitationem ponens ante oculos, non paucis adiectis, quæ Cicero vel prætermisit, vel obiter attigit. In altero huius operis volumine exhibentur 1) Declamationes longiores XIX. cum variis lectionibus e MSSis bibliothecæ Colbertinæ & Victorinæ. 2) Declamationes breviores CXLII. quæ ex CCLXXXVIII. supersunt. Vtrasque Quintiliano nostro tribuit Obrechtus, aliis quidem aliter sentientibus. 3) *Calpurnii Flacci* Declamationes LI. Excerptæ ex X. Rhetoribus minoribus. Tractant argumenta, exercitii causa conficta: primusque eas edidit atque illustravit Petr.

Pithecus. Minores autem Rhetores appellantur ad differentiam Maiorum, quorum Excerpta dedit *Seneca* pater. Cur vero Maiores hi, illi Minores dicuntur? Ratione ætatis videtur id fieri. 4) Dialogus de Oratoribus & causis corruptæ eloquentiæ. In quo *Curiatius Maternus*, *M. Aper*, *Iulius Secundus*, & *Vipsanius Messalla* colloquuntur. Dialogum hunc alii *Taciti*, alii *Quintiliani*, alii *Suetonii* esse volunt. *Ericus Benzeli*us, politiorum litterarum decus, admodum nitide ac emendate eum edidit Vpsaliæ A. 1706. cum notis variorum, personasque colloquentium, laudabili instituto, diligenter distinxit: novissime autem, & quidem A. 1719. Gottingæ eundem a se recognitum & notis illustratum publicis usibus dedit Cl. vir, C. A. *Heumannus*, pro *Quintiliano*, tanquam auctore, pugnans. Vide de prædictis *Fabricium* in Biblioth. latina, eiusque Supplemento.

Marcus Fabius Quintilianus, sive, ut vulgo scribitur, *Quintilianus*, romanus, *Domitii Afri* auditor, patrem habuit causidicum apud Principem, & avum cognominem atque hispanum, Romæ multis annis Rhetoricen summa cum laude docentem, cumque adolescentulus esset, cognovit *Domitium Afrum* & *Senecam*, qui ambo sub *Nerone* perierunt. Vixit ergo, floruitque sæculo I. a Christi nativitate. Quo autem anno vel natus, vel denatus sit, non liquet. Primus aperuit Romæ scholam publicam, in eaque Rhetoricen docuit, e fisco accipiens in salarium annum centena sestertia, id est, thaleros 1660. Fuit certe optimus dicendi artifex, atque a *Martiale* gloria romanæ togæ appellatur. Plura veterum scriptorum de illo testimonia leguntur in tomo I. præsentis operis; recentium autem in *Magiro* p. 698. & *Pope-Blount* 127. Quibus adde *Nic. Antonium* Biblioth. hisp. vet. T. I. 59. (in *Actis* erudit. A. 1697. 245) *Mollerum* de homon. p. 400. *Crenium* Animadv. P. XVI. 1. ac de libris scriptor. optimis Exercit. I. 52. *Kriegkium* Præf. in Constit. rei schol. ilfeld. p. 6. atque in libro p. 27. 212. & *Bergerum* in Dissertationibus academicis. Sed hoc thesauro careremus, nisi *Poggius* *Quintilianum* integrum, id est, meliorem, ac perfectiorem, quam antea exstabat, in monasterio reperisset *S. Galli*: sicut ipse testatur in Epistola ad *Guarinum veronensem*.

Calpurnius Flaccus vixit sub HADRIANO & ANTONINO Pio. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. 431.

Vlricus *Obrecht* argentoratensis, Georgii filius, confecto itinere veneto, in academia patria primum historiarum, deinde etiam eloquentiæ, tum Iuris publici & Institutionum professor, item advocatus & consiliarius Reipublicæ, & post editam fidei romano-catholicæ confessionem Prætor regius, h. e. præses omnibus in collegiis, & caput regiminis civitatis, vir multis & eximiis scriptis celebris, febre hæctica in patria urbe obiit A. 1701. ætatis 55. E scriptis potiora sunt Schediasma in *Ciceronis* Somnium Scipionis, Prodromus rerum alsaticarum, *Dictys* cretensis cum notis, Confessio fidei, sed quæ improbata a Nuncio in Helvetia apostolico fastidium ei movit, Notæ in *Grotium* de I. B. & P. Exercitationes in *Montembanum*, *Iamblichi* Vita Pythagoræ recens versa, Discursus in instrumentum pacis, Excerpta historica & iuridica de natura successionis in monarchiam Hispaniæ, & variæ Disputationes. *Eccard* Excerpt. mensr. A. 1702. m. Ian. p. 3. *Bandurius* Biblioth. nummar. 83. *Feller* Monum. inedit. T. I. 421. Christoph. *Cellarius* de orthograph. lat. 41. H. D. *Meibom* Orat. de genuin. Histor. germ. font. 20. *Schurz-fleisch* Epp. arcan, T. I. 115. 160. 380. 389. & T. II. 142. 279. 366.

XXIX.

Ioh. Guil. BERGERI Liber de naturali pulchritudine orationis. Lipsiæ 1719. Est Commentarius ad excelsam *Longini* disciplinam, illustri continentique C. *Iulii Casaris* exemplo illustratus. Et quidem doctissimus auctor illud sibi hic tradendum sumit, quod verum sincerumque ac sanum continet eloquentia, sine quo fucus est ac pigmentum, virili gravitate indignum, quicquid exponit orandi facultas: quo demto, una cum integritate, dignitas visque sermoni detrahitur, & asciti leporis ostentatione creatur fastidium, quo sublato, rerum tumor sententiarumque strepitus manet vanissimus: neque grandis oratio, enervata ludibriis ac dedecorata, pondus habet maiestatis suæ, quod optimus quisque probavit semper, & consecratus est, pauci vero, ex omni hominum memoria, tanta ingeniorum æmulatione, exprimere potuerunt. Præterea docet, illam *altitudinem*, quam *Longinus* modo *υψος*, modo *καλλος* nominat, non sublimem tantummodo magnificamque dicendi formam designare, sed orationis præstantiam omnino omnem, quæ, suis absoluta numeris, pulchritudine illa naturali exsur-

exsurgit; eiusque ex *Longino* V. ostendit fontes: hoc enim auctore, omne quod in dicendo eximium est, aut in felici sententiarum alitudine, aut in acriore animi commotione, aut in ornata figurarum concinnitate, aut in aliqua eloquendi præstantia, aut in præclara quadam compositione versatur. Neque ullum ex romanis auctoribus putat esse, quam *C. Iulium Cæsarem*, qui pulchritudinem illam expresserit: atque ideo exempla ex eo cunctis in locis depromit, pariterque defectibus Longini, partim supplendo, partim addendo succurrit. Dedicationem libri direxit ad S. Cæs. Maiestatem CAROLI VI. in eaque maximi Imperatoris virtutes atque eruditionem magnis effert laudibus, quamvis condigne laudari nequeant. Politissimi *Aetorum erudit.* collectores ad A. 1719. p. 482. duabus plagulis librum hunc recensent, atque in fine hoc ferunt iudicium, celeberrimum auctorem pulchre in eo utile dulci miscuisse.

Iohannes Guilielmus *Berger*, wittenbergensis, Conr. Sam. *Schurzfleischii* polyhistoris discipulus, eruditione & honoribus ita eminet, ut iam sit S. Cæs. Maieft. & Regis Polon. Principisque Elect. Saxon. consiliarius, historiographus regius, Eloq. & human. in patria academia professor publ. & alumnorum regio. electoral. ephorus. Scripta eius, quantum mihi innotuere, sunt sequentia: Dissertationes academicæ varii argumenti, quarum Volumen alterum prelo paratum est, Panegyricus S. Cæs. Maieftati CAROLI VI. devotus, de *Libanio* Dissertationes sex, de philosophia *Horatii*, *Virgilius* orator, de ritu capitis in sacris operiendi, de epinicio, de Lino Dissertationes tres, Specimen rhetorices Augustæ, Dissertationes duæ: de literis laureatis, de fide oratoria, in argumento rei gestæ, Exercitationes duæ: de Laude veterum, Parallela rhetorica, diatribæ duæ: Oeconomia oratoria, Ex antiquitate colonica disceptationum *τηρηματα*, de Icone sacra, de oratione morata Exercitationes duæ: e memoria rei poeticæ repetita differendi capita, de crypsi seu occultatione poetica Dissertationes duæ: de vi allegorica Commentationes duæ: Lemmata doctrinæ poeticæ, Delectus Longini, Exercitationes tres: de causis iacturæ rei literariæ, Auctoritates, præpostere in re literaria usurpatæ, sano vindicatæ usui, Panegyricus in FRIDERICI,

RICI, Regis Borussæ, reditum ex inauguratione solemnî regis, de cauta lectione librorum, de fraude alex veteris: Plura varii generis carmina, sparsim edita. Quorum, coniunctim edendorum, Volumen prelum expectat.

XXX.

Orationum Volumen I. seu Phil. MELANCHTHONIS Liber selectarum declamationum, quas conscripsit, & partim ipse in schola vitebergensi recitavit, partim aliis recitandas exhibuit. Argentorati 1541. Adiectæ sunt eiusdem Præfationes in aliquot illustres autores, & quædam Epistolæ. Quæ hic exhibentur, fere omnia reperiuntur in tomis Declamationum Philippi, editis Witebergæ in 8. sed orationem, quæ hic exstat p. 225. de dignitate legum, quæque, ut proavus meus, Philippi discipulus, adscripsit, recitata fuit a D. Melchiore Kling anno 1538. atque ita incipit, *Nihil in vita utilius est*, in Tomis quidem illis usque ad præsens tempus non potius invenire. Dictio Phil. *Melanchthonis* est simplex, pura, perspicua, & quamvis se non extollat, nihil tamen omittit eorum, quæ proponenda, sed sufficienter ea satisque nitide proponit. Atque ut talis laudatur a *Sainiore* Biblioth. crit. P. I. 477. & *Morhofio* Polyhist. lib. VI. c. 3. n. 3.

XXXI.

Orationum Volumen II. Nimirum 1) Io. WIGANDI de dicto Pauli ad Coloss. 2, 8. *Videte, ne quis vos depradetur per philosophiam*. Regiomonti 1575. Quod sic exponit: Per philosophiæ abusum. 2) Io. FABRICII de dignitate coniugii. Noribergæ 1592. Scripta & dedicata nuptiis Phil. Iac. Tucheræ, patricii noribergensis, quas ille celebrabat cum Anna Maria Tuchera. 3) Frid. BALDVINI de scrutinio rationis humanæ in mysteriis divinis. Witebergæ 1605. Id vero improbat. 4) Georgii CALIXTI de Pontifice romano. Helmestadii 1658. 5) EIVSDEM Orationes selectæ. Helmestadii 1659. Numero XI. 1. de imminuta & adulterata moneta, & subsecuta annonæ caritate. 2. de Cæsarex Maiestatis dignitate & auctoritate. 3. de recta iuventutis informatione & præceptorum officio. 4. de veritate religionis contra Iudæos. 5. de populis a nobis in religione dissidentibus, Iudæis, Paganis, & Muhammedanis, ad veritatis agnitionem ducendis. 6. de fine & scopo studiorum. 7. de causis calamitatum, quæ eccle-

ecclesiam Occidentis post cœptam reformationem affligerunt, quatenus quidem a studiis & modo tractandi studia, ad doctrinam & religionem adserendam facientia, dependent. 8. de studio Historiarum, in primis vero de seculis ante & post natum Christum inter se conferendis. 9. Quæstio de causa odii, quo exercetur hodie Philosophia, & decrescentis apud nos in dies solidæ eruditionis. 10. Ad eam Responsio, seu quæstionis Solutio. 11 de philosophiæ incluta dignitate & summa necessitate. 6) Hug. GROTHII de Hollandiæ Westfrisiæque Ordinum mente in conservanda verâ christiana reformatâ religione, deque probis & gravissimis rationibus, quibus moti in ecclesiastica re ea sanxerunt decreta, quorum in ipsa oratione fit mentio. A. 1616. E belgico in latinum sermonem conversa. 7) Io. VOGELII & Ioach. PEVSCHELII Retractatio photinismi. Noribergæ 1617. Quorum ille de vera & æterna Iesu Christi divinitate, hic de sanctissima domini nostri Iesu Christi satisfactione disseruit. Eodemque anno Orationes istas refutavit Valentinus Smalcus, ac Refutationem suam edidit Racoviæ, sicuti Sandius refert Biblioth. antitrinit. p. 104. & nos supra indicavimus p. 55. 8) Alberti GRAVERI de quæstione, qui fiat, quod multi, etiam omni exceptione maiores & eruditissimi viri, in sacrarum litterarum interpretatione a via veritatis aberrare videantur? Ienæ 1619. 9) Andreæ KESLERI de methodo singulos articulos fidei pertractandi. Witteb. 1623. 10) Petri BERTII de causis mutatæ religionis. Herbipoli 1622. Cum Replicatione Card. Perronii ad Iacobum Angliæ Regem de collatione ecclesiæ catholicæ veteris cum romana. Quas igitur producit mutationis suæ causas? 1. Antiquitatem ecclesiæ catholicæ romanæ. 2. Successionem episcoporum. 3. Cum prophetis scriptis conspirationem. 4. Maiores omnes non posse damnari. 5. Monstruosum esse, filiam sibi matrem parere. 6. Patrum auctoritatem & sanctitatem. 7. Reformatos nihil habere sacri. 8. Novitatem dogmatum & rituum apud illos. 9. Perpetuum in ecclesia traditionum usum. 10. Calvinianorum placita blasphema. 11. Eorundem mendacia de ecclesiæ catholicæ membris sparsa. 12. Collationem cum viris doctis catholicis. Huic Orationi Io. Balth. Schupp opposuit Disputationem sub præsidio Men. Hannekenii, quæ exstat in Tomo IIX. disspp. gissenf. p. 452. 11) Metroph.

Pars VI. In 4. I

trophanis CRITOPVLI in nativitatē Iesu Christi secundum carnem. Aldorfii 1625. Græce conscripta a Metrophane, & latine versa per Georg. Queccium. 12) Frid. SPANHEMII de diffidiis theologorum, eorumque causis. Heidelbergæ 1660. 13) Io. FABRICII de utilitate, quam theologiæ studiosus ex itinere capere potest italico. Aldorfii 1678. Quæ oratio etiam inserta est Amœnitatibus meis theologicis. Monstratur autem, iter italicum studioso theologiæ utile esse 1. ad ritus & superstitiones adversarum ecclesiarum observandas. 2. ad notandum antiquitates ecclesiasticas, & profanas. 3. ad lustrandum potiora & præclariora opera naturæ, & artis. 4. ad concionatorum optimorum imitationem. 5. ad meliorem pronunciationem. 6. ad linguarum studium. 7. ad librorum & virorum doctorum noticiam acquirendam. 14) EIVSDEM manus lædens, eademque sanans, sive offensio, Dan. Guil. Mollerum turpis quidem & periculosi erroris ipsum accusasse, sed mox etiam ab eodem absolvisse. Mollerus enim in publico Programmate me accusaverat, quasi simpliciter de omnibus promiscue theologiæ studiosis, etiam illis, qui superficiaria duntaxat cognitione theologica imbuti sint, locutus essem, atque his etiam iter italicum utile iudicasset; sed cum contraria ei omnia ex oratione monstrarentur, agnovit errorem suum, ex nuda, ut fatebatur, tituli inspectione ortum. 15) Io. Guil. BAIERI de agnoscendis cavendisque insidiis satanæ. Ienæ 1682. Auctoritate Rectoris & Senatus academici, ad studiosam iuventutem, occasione tragici cuiusdam casus, habita. 16) Io. OLEARII de frustra iactato Reformatorum cum Græcis consensu. Francofurti & Lipsiæ 1680. Cum Programmate invitatorio, Hugoni Grotio, consensum Græcorum cum Ecclesia romana defendenti, opposito. Accedunt III. Epistolæ eiusdem argumenti ab Henrico Hilario ad auctorem perscriptæ. 17) Sam. SCHELGVIGII de articulis fidei, ad unionem Ecclesiæ nostræ cum Romana promovendam, e Gallia Argentoratum transmissis, ibidemque A. 1685. d. 20. Iulii valvis omnium templorum & Collegiorum affixis. Gedani 1685. Cum Ioach. Hoppii Programmate invitatorio. 18) Andr. VNGLENCKII de usu, & abusu philosophiæ theoreticæ in S. theologia, in primis contra Cartesii dubitationem atheisticam. Noribergæ 1687. 19) Georg. Christoph. GEVDERI in memoriam D. Io. Sauberti.

berti. Altdorfii 1689. Cum Programmate in funere eius publice posito, A. 1688. Atque hoc Programmata ego ipse conscripsi. 20) Io. Christoph. HAVERI in memoriam Lucae Frid. *Reinhardt*, Altdorfii 1689. Cum designatione librorum, quos religiosus vir Alumnus Reip. noribergensis altorfensis legavit. 21) Io. Iac. STEINHOFERI Virga exactoris contracta. Baruthi 1690. Seu confutatio sententiae, (quam ille quidem *Stockfletho* imputat) non communicantes, sub gratiae & salutis dispendio, debere in ecclesia manere, quando sacra cœna peragitur, nec prius exire, quam communio sit finita. Atque istam sententiam sine S. Scripturae, Antiquitatis, Librorum normalium ac liturgicorum, Theologorum item orthodoxorum suffragiis, inani conatu, in præiudicium christianae libertatis, rituumque adiaphoriae, Ecclesiis evangelicis temere obtrudi. 22) Henrici Arnoldi STOCKFLETHI Virga pastoralis ad exactoris contractam vigilans. Monachoreæ 1691. Sive iusta & necessaria defensio, Non-communicantium *δεννοῦσθαι*, nec sub gratiae & salutis dispendio, nec sine sacrae Scripturae, Antiquitatis, Librorum normalium ac liturgicorum, Theologorum item orthodoxorum suffragiis, nec inani, sed pio & felici conatu, nec in præiudicium, sed iuge exercitium christianae libertatis, rituumque adiaphoriae rationale obsequium, Ecclesiis evangelicis obtrusam: sed ab impio ac impie inveterato contemptu vindicatam, pristinoque vigori restitutam, adeoque non novatam, sed renovatam. Controversia hæc nimio, præsertim a *Steinhöfero*, fervore ventilata fuit, & hinc Aug. Pfeiffer in Concionib. catechet. p. 158. vocat velitationes non nihil amarulentas, & *Serpilius* in Epitaphiis suevor. theologor. p. 61. sibi in memoriam venire scribit verba Augustini de Hieronymo & Rufino concertantibus: *Multum dolui, inter tam charas familiaresque personas, cunctis pene Ecclesiis notissimo amicitiae vinculo copulatas, tantum malum exitisse discordia.* 23) Christoph. SONNTAGII de auditore idoneo S. theologiae. Altorfii 1690. Eum vult esse *διπτερον*, seu duplici ala, h. e. gemino cum philosophia, tum linguarum subsidio instructum.

Iohannes Fabricius, Io. Baptista filius, Fürtha-noribergensis, avus meus, absolutus in gymnasio altorfino, ubi & philosophia magister creatus est a Nic. Taurello, studiis, in urbem se recepit,

& privatam scholam instituit, in quam præcipuorum civium filii missi sunt, subque eius informatione in literis & virtutis cultu egregie profecerunt; dum ille interea horis subsecivis studia sacra singulari cura & industria tractabat. Anno 1586. coniugium primum iniiit, & biennio post initium fecit concionandi, tamque feliciter hoc exercitium, aliquoties postea iteratum, processit, ut sequente anno fieret diaconus ædis S. Ægidii, cui & sparta tradita verbum Dei prædicandi in congregatione fidelium ad S. Claræ, inde diaconus sebkidinus, tandemque pastor eiusdem ecclesiæ primariæ, & S. ministerii antistes. Fuit, communi omnium bonorum testimonio, vir pius, integer, in muneribus obeundis fidelis ac vigilans, a mundanis negotiis remotus, temperans ac sobrius, pacis & concordia studiosus & commendator, erga egenos misericors ac liberalis, erga cunctos, atque in primis studiosos, eius operam & consilium implorantes, humanus atque officiosus, calumniarum & iniuriarum tolerans, Deoque vindictam relinquens, atque in omnibus, ut episcopum decet, exhibens se irreprehensibilem, primo iubilæo lutherano sermonem de revelatione antichristi edidit, & expletis in muneribus ecclesiasticis 48. annis, senio & laboribus confectus ad quietem pervenit anno 1636. cum vixisset annos 76. ac menses 5. Hæc excerptimus ex vitæ curriculo, concioni funebri a Io. Ferbero habitæ annexo: E multis encomiis, quibus præstantissimi viri defunctum honorarunt, unicum placet adponere, cuius auctor est Io. Vogelius, sebkidini tunc rector ludi, quodque deberet esse instar epitaphii:

*Hic recubat veri custos, rectique magister,
Fabricius, clarus canitie atque fide.*

Quibus adde Io. Alb. Fabricium de claris Fabriciis p. 48. & Omerum Disp. de claris quibusdam in orbe litterato Norimbergensibus p. 38.

Iohannes Vogel, noribergensis, poëta laureatus cæsareus, Scholæ in patria primum ægidianæ, deinde sebkidianæ rector, de iuventute optime meritis, publicavit Psalterium davidicum rhythmis germanicis, & Carmina varia, latina & germanica, ac decessit A. 1663. ætatis 74.

Ioach.

Ioachim *Peusichel*, noribergensis, eo tempore, quo recitabat orationem, theologiæ fuit studiosus, postea ad alios docendum non sine fructu adhibitus.

Andreas *Vnglenck*, noribergensis, philosophiæ magister, & adiunctus Facultatis philos. ienensis, deinde modo ad S. Spiritus, modo ad S. Laurentii in patria diaconus, tandemque hac in æde pastor, ac Theol. Logices & Metaphysicæ professor publicus, edidit Dispp. de libertate humana in actionibus moralibus, de causa per emanationem, de potestate civili circa religionem, de infinito causarum progressu, de circumstantiis actionum moralium, de mendis *Concilii tridentini*, & Orationem de resurrectione Christi & Christianorum, Homilias quasdam & Antiquissimam antiquitatem de X. patriarchis ante diluvium, nec non scripta varia contra Pontificios, finemque laborum, prædicationis & pugnarum fecit A. 1697. cum annos ætatis numeraret 65.

Georg. Christophorus *Geüder*, norimbergensis, laudatur ab *Omeisso* in Programmate, ut Musarum elegantiorum amator acerrimus, atque in patria ad officium ecclesiasticum postea fuit promotus.

Io. Christoph. *Hauer*, norimbergensis, ut erat, *Omeissi* elogio, studiosus solertissimus, ita patriæ ecclesiæ utilem postea ac salutarem præstitit operam.

Io. Iacobus *Steinbofer*, Marpaco-wurtembergicus, absoluto in academia tübingensi studiorum cursu, constitutus est vicarius Kirchheimensis, deinde vicarius præpositus stutgardiensis, inde archidiaconus gæppingensis, postea Stutgardiæ concionator aulicus & Consistorii assessor, impetratoque Doctoris titulo, Byruthi consiliarius ecclesiasticus, superintendens generalis, & Collegii Christian-Ernestini director, desiitque vivere d. 9. Ian. A. 1692. cum fuisset in terris per dimidium sæculum. *Serpilius* Epitaph. suevor. theologor. p. 59. & *Ludovici* Histor. scholar. P. III. 64. a quo vocatur vir pius atque animi apertissimi, qui in se nihil habebat dispar sui, nihil dissimile.

Henricus Arnoldus *Stockfleth*, hanoveranus, Mariæ Catharinæ *Frischia*, poetriæ coronatæ, & in fodalitate pegnessica Dorilis nomine insignitæ, maritus, vir comis, facundus, & facile cuivis gratus, in Marchionatu byruthino fortunæ suæ sedem habuit,

constitutus primum pastor ecquarhofensis, deinde pastor & decanus bayersdorfensis, tum superintendens Neustadii ad Ayslum, tandemque, licentia in theologia promovendi impetrata, & absoluto itinere suecico, incendioque sævissimo, quod omnem eius supellectilem ac totam bibliothecam, exceptis Bibliis germanicis manualibus, absumsit, tentatus, seren. Principis Brandenburgobyruhini consiliarius ecclesiasticus & concionator aulicus supremus, superintendens generalis, & Monacho-montanus specialis, Gymnasiique Christian-Ernestini director, edidit Libellum de usu campanarum, Orationes synodales, singulis Augustanæ confessionis articulis accommodatas, & Librum cationum ecclesiasticarum ab ipso emendatarum, ob quem *Steinhoferrum* iterum habuit adversarium, denatus A. 1708. cum vixisset annos 55. Godofred. *Ludovici* Histor. scholarum P. III. 65. *Serpilius* Epitaph. theologor. suevor. 59.

XXXII.

Orationum Volumen III. Quo continentur 1) Io. Henr. BOECLERI Orationes & Programmata academica, cum quibusdam eius Poëmatibus. Argentorati 1705. Inter illas eminent Panegyricus *Christina* Suecorum reginæ, & alter *Augusto* Duci Brunsvic. ac Luneburg. scriptus, Elogium Comitis Linharti *Torstensonii*, Laudatio funebris *Matthiæ Berneggeri*, Oratio secularis habita A. 1638, in iubilæo scholarum argentoratensium, de typographiæ Argentorati inventæ divinitate & fati, de præcipuo boni civis in rempublicam eiusque itatum officio, ad historiam Theramenis, de C. Cornelii *Taciti* historia, & multa scribendæ arte iudicioque, de *Velleii Paterculi* historia. Audiamus *Morhofi* de his Orationibus iudicium, Polyhist. lib VI. p. 278. scribentis: In Io. Henr. Boecleri Orationibus magnus est spiritus, grandis & sonantia verba, quibus præ cæteris indulget, exquisita ex optimis Historicis congesta dictio. 2) Iusti Christoph. BOEHMERI Fasces academici ter suscepti positique. Cum Oratione sæculari in iubilæum evangelicum secundum. Helmstadii 1718. In hac ultima loquitur de emendatione religionis, ostendens, a tenuibus eam initiis ortam, magnum tamen inde in litterarum studia, atque in ecclesiam redundasse emolumentum. 3) Ioachimi Iusti BREITHAVPTI Oratio secularis. Halæ magdeburgicæ A. 1717. In memoriam re-

forma-

formationis ecclesiæ A. 1517. cœptæ. Cum Programmate seculari academico. Oratio ipsa agit de reformationis euangelicæ impedimentis, seu de abusibus rerum, & nominatim de abusu divinarum precum, de abusu meditationum, de abusu tentationum. Quod ad auctorem attinet, de eo dictum a nobis est P. IV. huius operis p. 116. 4) Christiani BREITHAVPTI Oratio de philosophia & elegantiore litteratura, olim a Germanis neglecta; in academia Iulia vero a celebribus viris ab initio statim strenue exculta. Helmstadii 1718. Est oratio aditialis, qua professionem philosophiæ extraordinariam suam auspicatus est.

Christianus Breithaupt, natus A. 1689. die 1. Maii in oppidulo Ermsleben, quod situm est in Principatu halberstadiensi. Litteras coluit in diversis academiis: primum Halæ, ubi A. 1710. sub præsidio patris sui, Abbatis bergensis, disputationem theologicam habuit de nervis pelagianismi in hypothesi illa: *Impios Deum & divina vere cognoscere*. Deinde contulit se in salanam, in qua per tres annos subsistens, non solum magistri titulum consecutus est, sed etiam A. 1712. de tribus Logicæ instauratoribus, *Ramo, Verulamio*, & *Cartesio* præses disputavit. Halam secunda vice reversus, Dissertationem scripsit, & more academico disputandam proposuit de stilo *Subpicii Severi*; quam alia de Principiis actionum humanarum secuta, pro loco in Facultate philosophica obtinendo; Scholæ nostræ oppidanæ videbatur destinatus esse, sed Deus & serenissimi huius Vniversitatis Nutritores altiore ei locum per vocationem ad professionem Philosophiæ extraordinariam clementissime tribuerunt: quo in munere sicut omnem fidem, diligentiam atque industriam adhibuit, novaque eruditionis suæ specimina prædicta Oratione, & Programmate de nexu historiæ philosophicæ cum superioribus disciplinis, item Disputationibus de dæmonibus, eorumque existentia, natura & operationibus, nec non Programmate de lectione auctorum latinorum, speciatim *Plinii*, rite & cum fructu instituenda, edidit, ita duo insignia promittit scripta, 1. Novum inventum steganographicum, seu methodum facilem, huc usque vero eruditis incognitam, omnia scripta, characteribus incognitis aut furtivis exarata, in omnibus linguis expedire solvendi, tanquam Prodromum quendam Grammaticæ universæ.

versalis: 2. Introductionem in Historiam philosophicam recentissimam, seculi XVII. & XVIII.

XXXIII.

Io. Guil. BERGERI Dissertationes academicae. Vitembergæ 1717. Quæ IV. volumen Orationum, in mea quidem bibliotheca, constituunt: exque varii sunt argumenti, & aliæ quidem gratulatoriæ, aliæ in funerum celebritate versantes; omnes autem scriptæ ex auctoritate publica, & nomine studiorum Universitatis. In illis præcipuæ sunt Pietas erga Augustum, recens creatum, CAROLVM VI. & altera erga eundem, Regem Pannoniarum ritè consecratum: in hisce Memoria *Christiani Ernesti*, Marchionis brandenburgici berutini, & qui Vitembergæ docuerant, Mich. *Strauichii*, Gothofr. *Sperlingii*, Io. Georg. *Neumanni*, Io. Bapt. *Roeschellii*, & Conr. Sam. *Schurzfleischii*, quæ liber potius, quam dissertatio est appellanda. Vbiq; autem (sunt verba Collectorum *Actorum erudit*, A. 1717. 366.) *magno opere contendit ac laborat, ut genere dicendi utatur recto, æquabili, aurium iudicio dimenso, castigato, maximeque proprio, quod & amavit semper, & imitandum, quoad potuit, exprimendumque duxit, ut adeo magni Schurzfleischii, in cuius locum successus est, dignus plane atque idoneus successor habeatur.* In Præfatione disputat cl. auctor de proprio dicendi genere. Atque optandum est, ut alterum volumen mox sequatur.

XXXIV.

Quintum volumen non tantum Orationes, sed etiam alia, uti mox exponemus, complectitur: hic enim continentur 1) Actus publicationis privilegiorum doctoralium Universitatis Altorfinae noribergensis. Altorfii 1624. Qui quidem celebratus fuit A. 1623. cum privilegia duarum Facultatum publicarentur, Iuridicæ videlicet, & Medicæ. Et hic exhibentur 1. Programma COSS. *Scholarcharum & totius senatorii Ordinis Reip. norimberg.* quatuor ante sollemnitatem hebdomadibus Norimbergæ & Altorfii publice affixum, & cohortans lectores ad gratias Deo & Augusto agendas pro hoc beneficio, & iuvandam academiam piis precibus. 2. Proclama germanicum eiusdem tenoris, quod octiduo ante publicationem a Mystagogis in ecclesia prælectum fuit. 3. *Rektoris & Senatûs academici altorfini* Programma ad Studiosos, ut in panegyti pro-

proxima modestos se exhibeant. 4. Descriptio processionis, & publicationis novorum pro Facultatibus iuridica, medica, & philosophica, ut hæc iam etiam poëtas laureatos creare possit, privilegiorum. 5. Io. *Sauberti*, pastoris tunc norimbergensis in æde Mariana, Concio in *Numer.* 10, 31. 32. 6. Oratio Io. Christoph. *Oelbafii*, qua ille Diploma FERDINANDI II. Rom. Imperatoris, quod & ipsum hic exstat, nomine illustris Senatus norimbergensis, Scholarchis commendavit. De *Sauberto* actum a nobis est P. IV. 274. 7. Georgii *Remi*, procancellarii vices supplentis, Oratio, in qua, iussu Scholarcharum, Reçtori academiæ nova insignia tradit, cum Diplomate cæsareo. 8. Georgii *Noesleri* Reçtoris Oratio gratiarum actoria. 9. Georgii *Kanigii* Oratiuncula de Apolline academico. 10. Andr. *Dinneri*, Casparis *Hofmanni*, & Dan. *Schwençteri*, Decanorum, Orationes; nomine Facultatum suarum recitatæ, quarumque tertia est hebraica metrica. 11. Georg. *Queccii* Oratio græca de artibus, bonorum fontibus. 12. Georg. *Mauricii* Carmen eucharisticum. 13. Mich. *Virdungi*, oratoris academici, Gratiarum actio. 14. Orationes IV. Classium de nummo memoriali, quem cudendum curavit inclytus Scholarcharum Ordo. 15. Reçtoris & Senatus academici Epistola ad sacratissimum Imperatorem, qua humillimas ei pro novo beneficio gratias persolvunt. 16. *Dinneri* & *Hofmanni* Decanorum Programmata invitatoria ad petendos doçtoris honores, qui etiam insecuti sunt mense Novembri eiusdem anni. 17. Georg. *Kanigii* Concio, in Proverb. 4, 7. 8. 9. in promotione primorum Doçtorum. 18. Andr. *Dinneri* Oratio in promotione V. Doçtorum Iuris de 4. statutis Collegii oxon. S. Magdal. 19. *Hofmanni* Oratio de somno meridiano. 20. Formulæ iurandi Doçtorum, in Iure & Medicina. 21. Georg. *Remi*, vices Procancellarii gerentis, oratio in proclamatione V. Doçtorum, de bono senectæ. 22. Georg. Achatii *Heberi* de æquitate scripta. 23. Io. *Derreri* de duellis. 24. Io. *Eschornii* de pulsu amatorio. 25. Georg. *Rittershusii* Gratiarum actio. 2) Actus promulgationis privilegiorum universitatis altdorfinae confirmatorum & amplificationum. Altdorfii 1698. Collectus & descriptus a M. D. *Omeisso*. Hic igitur continentur 1. Descriptio processionis & promulgationis novorum privilegiorum, quæ facta est in festo Petro-Paulino anni 1697. cum figuris nummorum, in memoriam huius sollemnitatis

usorum. 2. Christ. *Sonntagii* Concio in Matth. 16, 13. & seqq. 3. Hieronymi *Scheurlii* Oratio, qua ille nomine illustris Senatus noribergensis cæsareum Diploma, quod integrum ei insertum est, inclyto Scholarcharum ordini tradidit. 4. Christoph. *Pelleri*, academiae altorfinae Procancellarii, Oratio, qua acceptat Privilegia, eaque Reſtori academiae tradit & commendat. 5. Mea, Io. *Fabricii* Reſtoris, Oratio, qua reverenter acceptavi Privilegia cæsarea, eaque tradidi Senatus academico, & custodienda, & studiosissime observanda. 6. M. D. *Omeiffi* Gratiarum actio pro magno hoc beneficio. Sequitur Actus promotionis doctoralis in Facultate theologia primus, atque ita 7. Oratio vicedecani C. *Sonntagii* in promotione Dd. Io. Georg. Pertschii, Christoph. Wegleiteri, & Io. Mich. Langii. 8. Christoph. *Wegleiteri* Oratio, qua ostendit, dari Gymnasia, Lycea, & Academias, in quibus non solum certa privilegia desiderantur, sed integra exulant studia, & tres aut quatuor ætatis academiae altorfinae gradus inveniri. 9. Io. *Fabricii* Oratio, quum fasces academicos tertium deponeret, & universitati altorfinae, in Iuliam abiturus, vale diceret. Oratio autem hæc auctior exstat in Amœnitatum theolog. p. 678. 10) M. D. *Omeiffi* ad LEOPOLDVM Magnum, ob victoriam a Turcis in Pannonia prope Zentam ad Tibiscum reportatam. 11) Ioach. *Negelini* Carmen eucharistico-gratulatorium. 12) Diploma cæsareum, quo academiae altorfinae Procancellarii comitiva S. Palatii lateranensis singularibus cum prærogativis mactati sunt. Hæc omnia, Superiorum auspiciis atque auctoritate, collegit, disposuit, descripsit, Præfationes addidit M. D. *Omeis*: eaque recensita sunt in *Actis eruditorum*, A. 1698. 543.

Academia altorfina inde usque ab ipsius fundatione famam ac celebritatem naſta est singularem: nam a D. Io. *Fechtio* in Fasciculo selectar. ex universa theologia thesium E 3. §. 12. præ ceteris omnibus & Aristoteli presse semper adhæsisse, & doctores aristotelicæ philosophiæ incomparabiles (quod immortalis illi scholæ gloriæ esse iudicat) habuisse dicitur: similiter *Morhofius* Polyhist. T. II 61. eandem scribit præstantissimos semper habuisse viros, in primis philosophos, qui solida principia sectati fuerint, & aristotelicam doctrinam, veteresque philosophos dogmatibus suis expresserint: a Reſtore & senatu academia argenteratensis in funebri

nebrī Programmate I. C. Artopoei A. 1702. d. 22. Iunii publice affixo, inter inclytas & florentissimas universitates numeratur: *Metrophanes* in Orat. panegyrica p. 22. eam aliis præfert: *Achatius* iunior Burggrav. & Baro a *Dhona* in Annuo corriculo p. 6. vocat studiis & virtutibus famam Europæ meritam: & *Vincentius Fabricius* in Iuvenilium reliquiis p. 662. laudes eius hunc in modum canit:

Norica sublimi qua surgunt mœnia fastu,
Magnificæque urbis nobile fulget opus.
Iamque videt vestri prope dissita tecta Lycei:
Parva quidem, sed quæ sic quoque nomen habent.
A Musis locus ille calet, procul este profani.
Non patet hæc quovis urbs adeunda pede.

Pag. 17. Theologicæ Facultatis *Fabricius tunc fuit Decanus*, pariterque Vniversitatis Rector.
Decanus fuit Christophorus Sonntag. Ita & p. 128.

98 Blaterent, si lubent, nugivent. | *Si lubet.*
duli.

99. Legatos Reib, Noribergenſis. | *Deputatos Reip. Noribergenſis,*
Schwederus in Iure publ. p. 336.

3) *Leges S. R. I. Societatis academicæ Naturæ curiosorum*, S. Cæs. Maiestatis mandato & privilegio confirmatæ. Brigæ 1677.
4) *Luca Schreckii Historica continuatio progressus Academicæ Leopoldinæ imperialis Naturæ curiosorum.* Norimbergæ 1689. 5) *Io. Iac. Leibnitzii Bibliotheca norimberg. Memorabilia.* Norimb. 1674.
Quibus naturæ admiranda, ingenii humani artificia, & antiquitatis monumenta describuntur, partimque in figuris exhibentur: & accedit *Christoph. Arnoldi Hydriotaphia*, seu de urnis sepulcralibus in agro Anglorum northfolciensi repertis Epistola gratulatoria. 6) *Andreas Runderi Oratio de Civitatis norimbergenſis insignibus.* 7) *Casp. Stoy de incendio templi & gymnasii ægidiani*, A. 1696. Norimbergæ facti. 8) *Io. Sigism. Werenbergeri* de optimo Reip. statu, cuius exemplum præbet inclyta Norimbergenſis. Aldorfii 1698. 9) *Pet. Mosellani* de ratione disputandi, præsertim in re theologica. Cum Epistola ad Bilib. Pirkheimerum de actu disputatorio. Plaviæ Variscorum 1694. 10) *Christoph.*

stoph. Henr. *Ritmeieri de παλιγγενεσία* studii philologici, primis Reformatoribus nostris viam sternente. Helmstädii 1698. 11) Io. Phil. *Slevoigtii* Oratio, solenni Doctorum Iuris renuntiationi præmissa, in qua fundamenta doctrinæ de cura Principis circa religionem ponuntur. Ienæ 1699. 12) Georg. Henr. *Gätzii* de claris Schmidii. Lipsiæ 1699. 13) Andr. Adami *Hochstetteri* de utilitate peregrinationis anglicanæ. Tubingæ 1697. Ad exemplum meæ Orationis de utilitate itineris italici scripta. 14) Thomæ *Ittigii* pro Io. *Dallæi* tractatu de usu Patrum, adversus Matth. *Scriveneri* Apologiam pro S. Ecclesiæ Patribus. Lipsiæ 1697. In qua sententiam Dallæi, Patres ecclesiæ definiendis, infallibili iudicio, controversiis fidei minus aptos esse, defendit, illiusque viri scriptum, tanquam iuvenile, contemnendum, aut plagii arguendum esse negat. 15) Frid. Wilh. *Hardingi* de iubilæis ecclesiæ evangelicæ. Helmstädii 1700. 16) Christoph. *Coleri* de Bibliotheca wratislaviensi Mario-Magdalenæ, cum libris auctior & cultu ornatior usibus publicis A. 1644. dedicaretur. Vratislaviæ 1699. Editio secunda. De auctore egimus P. V. 207. 17) Brevis relatio Colloquii cassellani A. 1661. die 1. Iulii & aliquot seqq. habiti. Et quidem auctoritate serenissimi Hassiæ Landgravii Wilhelmi, inter duos theologos marpurgenses, totidemque rintelenses, Seb. *Curtium* & Io. *Heinium*, Petrum *Musæum* & Io. *Henichium*, cum concluso, citra tamen ullius præiudicium, ab ipsis facto. Hunc vero conatum mox improbavit *Facultas theologica wittebergenfis*, scripta & edita ad Academiæ & Ministeria lutheranæ religionis Epistola, cum Epicrisi Colloquii. Illa Epistola hic exhibetur, una cum Epistola *Rintelsensum* apologetica, antea in folio excusa, ac deinde in germanicam linguam translata, in qua multis verbis, interprete Pet. *Musæo*, mentem suam exponunt, seque & causam suam tuentur. Sed & plures nacti sunt adversarios, videlicet *Faussum*, *Wagnerum*, *Haberkornium*, Christian. *Chemnitium*, *Seldium*, & *Tenzelium*, dum *Wittebergenfes theologi Rintelsensum* Apologiæ opposuere Antapologiam. Eisdem etiam vellicat *Crenius Animadvers.* P. VII. 166. Melius tamen de iis sentit *Conringius* *Conringianor.* p. 78. 80. 104. Prædicta scripta, Brevis nimirum Relatio, & *Wittebergenfium* Epistola, atque Epicrisis, reperiuntur quoque in *Consiliis theologicis Witteberg.* T. I. p. 99. & seqq.

18) Io. Henr. Bæcleri Epistola ad amicum. Argentorati 1663. Qua se excusat, quod per alia negotia nondum possit operam dare describendæ Reip. germanicæ, & contra paratragedos seu obtrectatores declamat. 19) Christoph. Forstneri Epistola apologetica ad amicum, contra alieni secreti temeratores. A. 1657. Qua ægerime fert, aliquot suas Epistolas, ad amicum scriptas, publicatas esse, atque hunc ausum non temeritatem, non flagitium, non facinus adpellat, sed *proditionem & scelus, & teterrimum nefas, & se quo atrociori nomine vocari debet arcani inter duos innocenter tractati sacrilega publicatio*. Et inferius: *Per Deum immortalem, inquit, quid illis rei est cum privatis epistolis? scripto alieno? perpetuis scripturorum latebris ab autore damnato? quis illos operum meorum recitatores constituit? qua ratione publicum voluerunt, quod iuris privati est? cur rei alienæ inscio domino arbitrium sibi sumunt? -- Horreo facinus, & toto animo detestor: neque pro meis agnosco, quæ ex infestâ odio, invidia, inimicitiiis officina prodierunt*. Qui potest capere, capiat, & erubescat. 20) Io. Burch. Menckenii de monogrammate ad Io. Ciampinum Schediasma. Lipsiæ 1696. Duobus propositum suum capitibus absolvit, quorum unum huius monagrammatis ante Christum usum & sensum, alterum ea refert, quæ in hoc signo post Christum natum attendenda sunt. 21) Christoph. Sonntagii ad Io. Conr. Feuerlinum Epistola, qua imputationes pastoris cuiusdam reformati (*Schmidmanni*) refellit. Altdorfii 1698. Negat vero Sonntagius, se maximam eorum partem, qui Reformatæ religioni addicti sunt, damnare, aitque, se distinguere inter seducen- & seductos, atque hos, secundum quid tamen, agnoscere pro fratribus: eosque in ecclesia calviniana salvari, ut ut non per calvinismum, h. e. dogmata Calvinianorum perversa: ne Doctorum aut seductorum quidem parem ubique esse rationem, cum alii contra proprium cordis & conscientiæ testimonium, obfirmato animo, errores suos defensissent, alii putent se recte sentire; illos damnari, non hosce: denique cum *Hulfemanno* se profiteri, maximum esse dubium, num is exitialiter erret, qui errorem de cœna foveat. 22) Io. Henr. Eggelingii de orbe stagnæ Antinoi ad Luccensium abbatem (*Molanum*) Epistola. Bremæ 1691. *Orbem* appellat, quem alii nummum aut metallionem dicerent: in cuius altera facie *Antinous*, insignis forma invenis, delictum

Hadriani Imp. in altera aries visitur. Per *arietem* putat designari sacrificium, cum Imperator Antinoo, per Nilum deperdito, atque olim palæstricæ, ædem ac divinos honores, sacrificiis exhibendos, decreverit.

Georgius *Remus*, patricius augustanus, I. V. D. inclytæ Reip. norimbergensis consiliarius, tandemque academix altorfinae procancellarius, in humanioribus etiam, ac præcipue græcis litteris, & arte poetica excellens, varia edidit eruditi ingenii sui monumenta, videlicet *Spicilegia* in librum Proverbiorum Salomonis & in *Ecclesiasten*, *Themistii* orationes cum versione latina & notis, *Edyllion OMNIA* inscriptum, Libellum iconum, quæ in splendidissima aula Curix norimbergensis conspiciuntur, *Nemefin Carolinam*, Carmen de acidulis goeppingenfibus & ebenhusanis, & Dissertationem de putido commento, Pontificem romanum calcasse collum Friderici I. Imperatoris, ac sine liberis decessit A. 1625. ætatis 64. *Apinus* in Vitis Procancellarior. acad. altorf. p. 6.

Georg. *Noesler*, Berolino - marchicus, *Arnifai*, *Sennerti*, *Caschii* & Corn. *Martini* discipulus, ut erat præstantissimus philosophus & medicus, ita utramque artem, quarum doctor erat, post iter italicum, in secundum & tricesimum usque annum altorfina in academia professus est, & magnam undique sibi famam acquisivit, sicut in utraque multas egregias Dissertationes edidit, Mortuum laudavit Nicol. *Rittershusius*. Quid? Georgius etiam *Richterus* in decadis Orationum III. p. 204. viri obitum dolens, eiusdem eruditionem, diligentiam, virtutem ac merita multis & exquisitis verbis commemoravit, extulitque. Mortuus vero est A. 1650. cum vixisset annos 59. Sed ita vixit, ut multa non tantum bona, verum etiam mala gustaverit: ad illa referendum, quod, cum Patavii Nationis germanicæ consiliarius esset, & pluribus ab eadem vicibus ad illustrissimum Venetorum Senatum mitteretur, arduum negotium de admittendis ad honores Doctoris etiam illos, quibus religio est iurare in Bullam Pontificis, industria & dexteritate sua A. 1616. ad optatum finem perduxerit; quod in familiaritatem receptus fuerit a clarissimis viris, Io. Thoma *Mina-doo*, Hieronymo *Fabricio*, Prosp. *Alpino*, Iul. *Casserio*, Hadr. *Spigelio*, Roder. *Fonseca*, Bened. *Silvatico*, Io. *Prevotio* & Cas. *Cremonino*; quod Io. Fridericus, Princeps palatinus, ipsum constituerit archi-
atrum

strum suum; quodque sub primo suo rectoratu Academiae altorfina privilegiis caesareis in Iure ac Medicina honores conferendi potestatem acceperit: ad hæc, quod in iuventute variis calamitatibus obnoxius fuerit; quod in virili ætate A. 1632. quo universa Germania atrocissima feralis belli tempestate affligebatur, Norimberga Altorfium tendens, in via publica ab illyricis caesareani exercitus equitibus captus, pessimèque tractatus, ac praesentissimo capitis periculo expositus; quodque in senectute doloribus podagricis, malo hypochondriaco & calculo saevissime longoque tempore afflictus & cruciatus fuerit. *Omeis* Glor. acad. altorf. 74. *Tomasinus* Elogior. T. II. 228. & *G. Richter*us Epp. p. 288. Equibus patet, Noesilerum elegantibus Medicis omnino accensendum esse.

Casp. Hofmann, Gotha-thuringus, in iuventute cum paupertate & adversa valetudine colluctabatur; sed Noribergæ fortunæ suæ sedem invenit: non enim cum discipulis tantum, quos erudiret, Altorfium missus fuit, sed & stipendio sublevatus, ut vitam producere, & studia tractare valeret. Ita sub *Taurello* & *Scherbio* in scientia medica tantum profecit, ut magno cum fructu, praesertim cum lautiore Noribergensium stipendio medico mactaretur, Italiam adire, totamque perlustrare, & maximam temporis partem Patavii subsistere, artemque medicam a praestantissimis viris, Hieronymo *Fabricio*, *Saxonia*, *Minadoo*, *Casserio* & *Campana* amplius discere, eamque etiam exercendi initium facere poterit. Relicta post biennium Italia, Basileam abiit, honores doctoris capeffendi gratia, iisque rite impetratis Noribergam reversus est, ut iis serviret, a quibus affectus fuerat beneficiis. Et res prospere successit: constitutus enim Altdorfii fuit medicus peste infectorum, ac postea suffectus in locum Taurelli, medicam ut artem profiteretur. In quo munere per 41. annos, tam legendo, quam scribendo, tantam adhibuit diligentiam, tantam dexteritatem, ut universus orbis litteratus in laudes eius iret, quæ nec dum cessant, aut cessabunt unquam; non enim tantum excellens fuit medicus, sed & insignis philologus, ac nobilis poeta. Inter lucubrationes eius sunt Libri de usu lienis, de ichoribus, de usu cerebri, de thorace, de generatione hominis, de locis affectis, de calido innato & spiribus, de medicamentis officinalibus, deque cordis inversione: Institutiones medicæ: Pathologia parva, Reiectanea patho-

pathologica de morbis formæ & materiæ a *Fernelio & Argentorio* per summum visis, Animadversiones in Com. *Montani* libros V. de morbis & *Thomæ Erastii* Anatomien eorundem, Notæ in *Galeni* librum de ossibus, *Erasmii* in *Buccium*, *Buccaferream* de principatu partium corporis, & *Claudinum* de sede facultatum principum, Praxis medica curiosa, & opus illud immensum laboris plane herculei, quæ maxima cura & diligentia, ex collatione variorum MSS. & optimorum Commentariorum, Galenum restituit, nitidumque reddidit: quod quidem nondum impressum est, sed ab excellentissimo medico *I. G. Volckamero* magno ære redemptum, in museo eius generi, illustribus Gothofr. *Thomasi*, quiescit. Præterea eius sunt Oratio de barbarie, Variæ lectiones, Epistolæ, & Carmina. Cum senior Ordinis sui diu fuisset, decessit A. 1648. ætatis 76. *Witte* in Memor. Medicorum p. 132. *Omeis* Glor. acad. altorf. 70. *Møller* de homon. 684. *Tomafinus* Lycei patav. 294. *Reinesius* Var. lect. 71. *Morhof* Polyh. T. I. 330. *Conringiana* 179. *Acta erudit.* A. 1718. 517. & *Burckhard.* Med. humanit. studior. vind. 73.

Georg. Queccius norimbergensis, philos. magister, ultra IV. annorum decades partim classico, partim academico publice Moralia & Græcam linguam profitendi munere, non sine multo studiosorum fructu, nec minore ingenii sui celebritate, perfunctus, Altorfii, in academia patria, ad æterna beatorum gaudia exiit anno 1628. cum annos ætatis numeraret 67. Reliquit varias Disputationes & Orationes, quarum hæc peculiari editæ sunt volumine. *Omeis* l. c. p. 97. 106.

Georgius Mauricius, vitembergensis, *Georgii* filius, patre, qui tunc scholæ stirensis in Austria superiore rector erat, usus est præceptore, ab eoque *Matthiæ Bergio* commendatus, tam sedulam Doctoribus altorfinis dedit operam, ut post tempus aliquod magisterii insignibus a *Phil. Scherbio* ex merito ornari potuerit, tandemque missione e classibus altorfinis, in quibus per 27. & quod excedit annos, summa dexteritate, & pari fide defudaverat, impetrata, ad publicam Eloq. & Poës. professionem accessit, & utramque magno cum adplausu administravit, donec A. 1631. cum magnificus academiciæ rector esset, in purpura moreretur, annos ætatis numerans 61. relictis post se Carminibus. *Omeis* l. c. p. 92.

Michael

Michael *Virdungus*, francus, ex Argentina & Iena, ubi a Nic. Reusnero, nihil tale ambiens, attamen velut ingenii & poëseos palmam meritis, laurea coronatus est, in Bohemiam & Moraviam se contulit, ut ephoriam atque informationem filii perillustri Sigismundi L. B. a *Smerfiz*, ad quam vocatus erat, obiret, eamque laudatissime obiit per biennium. Quo elapso Noribergam venit, suamque operam inclyto Senatui obtulit, & commendatione professorum ad professionem Eloquentiæ, cui postea Historia & Politica adiunctæ sunt, in academia altorfina pervenit, eo quidem successu, ut laudem obtinuerit mellei oratoris, præclari historici, & excellentis politici. Edidit Commentarium in Agricola *Taciti*, & reliquit Orationes & Carmina, mundoque, in quo vixerat annos 62. sed pie, innocenter, atque ut exemplum virtutis, vale dixit A. 1637. *Witte* Memor. philosoph. T. I. 286. *Omeis* Glor. acad. altorf. p. 93. 101. 107. *Richter*us Epp. p. 324. 325.

Georg. Achatius *Heber*, norimbergensis, primus in academia altorfina creatus doctor iuris, Gallia, Aula cæsarea vindobonensi & Italia perlustrata, in patria urbe Iudicii inferioris, assessor & consiliarius, postque varia aliorum locorum munia, Rudelstadii in Comitatu schwarzenburgico cancellarius, comes palatinus cæsareus, & Societatis frugiferæ collega, præter inauguralem duas alias edidit Disputationes, unam de successionibus ab intestato, alteram de fructibus, transtulit etiam Petri *Matthæi* Opus historicum in linguam germanicam, eiusdemque Tabulam mnemonicam vitæ & leti, ac mundanæ vanitatis, in rhythmos germanicos, & exiit A. 1667. ætatis 65. *Omeis* de claris Norimbergensibus p. 58.

Hieron. *Scheurl* a Defersdorf, noribergensis, Ictus & Principis de Schwarzenberg ac Reip. patriæ consiliarius, vir doctrina, prudentia, virtute, meritisque celebratissimus, in vivis esse desiit A. 1716. ætatis 84. Orator fuit egregius, qui in sollemni etiam LEOPOLDI Imp. funere, & sub auspiciis regiminis IOSEPHI panegyricos sermones, S. P. Q. N. nomine, multo cum adplausu habuit. *Grundmann* de defunctis A. 1716, p. 61.

Christoph. *Peller*, de & in Schoppershof, noribergensis, in academia tubingensi *Lauterbachii*, *Wurmseri*, *Rauscheri* & *Ruska*,
Pars VI. In 4. L in

in altorfina *Febwingeri*, *Ludwelli*, & *Nic. Rittershusii* discipulus, confecto itinere batavico, Altorfii maxima cum laude consecutus est honores doctores. Receptus ab inclyto Senatu norimbergensi in numerum assessorum Dicasterii inferioris & consiliariorum, per omnes gradus, ubique optime meritis, ascendit ad summos, ut non tantum patriæ Reip. sed etiam diversorum Imperii Principum & Statuum consiliarius esset, & procancellarius academici altorfina, primusque inter procancellarios hosce, quibus LEOPOLDVS Magnus singulari gratia splendidissimam Comitivæ palatino-cæsareæ dignitatem adhzrere voluit, attestans in Diplomate isthoc pag. 209. eum cum singulari laude officium suum sustinere, & per complures annos de republica civili & literaria optime esse meritum: quod certe augusti Imperatoris elogium omnia alia, quantacunque dari queant, infinitis parafangis superat. Hisce ornamentis coruscans, ac præcipue pietate & iustitiæ amore, nec non liberalitate erga Bibliothecam altorfina, quippe cui plures egregios libros donavit, & Deo dilectus erat & hominibus, maximumque sui desiderium reliquit, cum apoplexia correptus A. 1711. decederet octogenarius. Scripta eius sunt Disputatio de maiestate, & inauguralis de diffidationibus, Politicus sceleratus impugnatus, Noribergæ A. 1698. 8. auctior editus, Theatrum pacis & Casp. *Klockii* Tractatus de ærario, cum emendationibus. *Apinus* in *Vitis Procancellarior. altorfina*. p. 74. *Io. Müller* *Atheism. devict* 43. *Placcius* de anon. 60. 63. *Heumann* de anonymis 96. *Wagenseil* de Noribergæ notabilib. 62.

Io. Iac. Leibnitius, noribergensis, Iusti Iacobi, tandem anti-
stitis reverendi Ministerii & bibliothecarii, filius, *Dürrii*, *Wagen-
seilii*, & aliorum academici altorfina professorum discipulus, ac
philosophiæ magister, perlustratis pluribus Germaniæ, præcipue
saxoniciis academiis, diaconus primum ægidianus, dein sebalдинus
patria in urbe est constitutus. Inde, cum quædam accidissent,
quæ mutationem loci secum ferebant, *Eslingam* abiit, ibidem-
que aliquamdiu pastoris officio functus, *Tubingæ* A. 1694. Theol.
doctoris titulum impetravit; mox in *Suéciam* profectus, *Hol-
miæ* antistitem egit Ecclesiæ germanicæ, donec diem supremum
obiret anno 1706. ætatis suæ 53. Præter Orationem supra dictam,
edidit Disputationem præside *Durrio* habitam de quæstione, quo
usque

usque præceptoribus sit habenda fides? Disputationem inaugu-
ralem de bello papali cathedrali, sive dubia Ecclesiæ neo-roma-
næ Pontificum successionem & sessionem, Conciones aliquot, & Tra-
ctatus germanicos de pœnitentia, & passione Christi, atque Iudi-
cium de quæstione, an, & quando, & quomodo pastor aliquis
possit fugere? *Omeis* de claris Norimb. p. 75.

Petrus *Schade*, cognomine *Mosellanus*, quia natus erat in Pro-
teg, Trevirorum ac Mosellæ pago, ad quintum fere lapidem su-
pra Confluentes, cum græcas & latinas litteras a Io. *Casario* Colo-
niæ didicisset, *Buschiumque* & *Sobium* ibidem audivisset, utilissimum
sibi fore ratus est, ea, quæ didicerat, alios docere: docuit igitur,
quantum potuit, ac deinde Lipsiam concessit, nec tamen diu ibi
subsistit: nam Casp. *Borneri*, viri in Mathematicis non vulgariter
versati, consilio, Freiburgum abiit, atque in nova schola præce-
ptorem egit. Sed paullo post retractus est Lipsiam, eique in aca-
demia publicum græcæ linguæ docendi munus commissum: quod
ille tanta cum laude, ac studiosorum profectu administravit, ut
summis eius loci professoribus par, ne dicam superior haberetur.
Neque vero tantum legendo, sed etiam scribendo prodesse voluit:
non nulla enim Basilii, Chrysostomi, & Nazianzeni, item Isocratis,
Aphthonii & Luciani, vertit in latinum, deditque Orationes, item
commentarios in *Quintilianum* & *Gellium*, (ut taceam Figurarum ta-
bularum, Pædagogiam, & Rhetorices progymnasmata) daturus plura
& absolutiora, nisi in flore ætatis exstinctus esset: obiit enim an-
no 1524. vix annum ætatis primum & tricesimum egressus. Erat
quidem imbecilliori corpore, ac lateribus non satis valentibus, sta-
tura brevi ac humili, voce debili magis quam sonora, acuta tamen,
facieque subfusca, & casto aspectu, atque subcrispo & nigro ad-
modum capillo; sed ea comitate, eo ingenii candore ac modestia,
ea etiam probitate vitæque integritate, ut facile quemvis in sui a-
morem pelliceret: hinc & Erasmo, Melanchthoni, Ioach. Came-
rario, Eobano Hessio, & Jac. Micyllo carissimus fuit. Et Iulius *Pflug*,
qui e schola eius prodiit, præter orationem funebrem, quam scrip-
psit ac recitavit, in æde S. Nicolai lipsiensi memoriæ optimi præ-
ceptoris monumentum carmine elegiaco erexit, in quo defuncti
eruditio & pietas exquisitis verbis prædicantur. *Adamus* in *Vitis*
philosophor. 57. *Frisius* in *Epit. Biblioth. Gesner.* 677. *Melanchthon*

T. V. Epp. 336. *Camerarius* in *Vita Melanchth.* 92. *Schurzfleisch* Disp. de meritis Germanor. in græcas literas §. 6. & *Pipping* Exercitat. academ. 432.

Io. Philippus *Slevogt*, ienenfis, celeberrimi Pauli filius, Seb. *Mitternachts*, *Kæberi*, Christoph. *Schraderi*, Io. *Eichelii*, *Conringii* & Io. Andr. *Bosii* discipulus, ornamenta venustioris litteraturæ legum studio felicissime consociavit, atque ita honores doctorales cum gloria consecutus est. Fungitur hodie munere professoris iuris in academia patria, in qua antehac Moralia & Politica docuerat, & Facultatis iuridicæ senior est, atque assessor in Scabinatu & Curia provinciali. Scripta eius sunt plurima, & constant Dissertationibus, Programmatibus, Epistolis & Orationibus, omniaque composita tersissima latinitate. *Zeumer* in *Vitis Ictorum ienens.* p. 239. *Richardus* in *Vitis Professor. ienens.* p. 19. & *Kriegk* *Constit. rei scholast. ilfeld.* 271.

Georgius Henricus *Gatz*, lipsiensis, in academia patria Io. *Schmidii*, in ienensi *Casp. Sagittarii* cum primis discipulus, primum functus est munere pastoris burgensis in Ducatu magdeburgico, deinde factus superintendens annæbergensis, anno autem 1702. lubecensis: qua in dignitate adhuc vivit & floret, vir de re theologica & litteraria meritissimus. Quid dicam de scriptis eius? Tam multa sunt, ut longum foret, omnia recensere. Ipse id præstitit bonam partem, ad amici cuiusdam instantiam, T. IV. *Musei novi* (des *Neuen bücherlaals*) p. 561. Quam recensioem vir clar. Io. Henr. a *Seelen* continuavit in *Athenæi lubecens.* P. I. 27. & P. IV. 527. 583. Postea venerandus *Gætz* edidit varia Schediasmata, nimirum de Io. *Wesselo*: Bibliothecam anticalvinianam & antisfanaticam lubecensem; de pervulgato, *Ex improbiſſimis studioſis evadunt concionatores religioſiſſimi*: de concionatoribus gratiæ: *Latitiam cantionum annæbergensem*: *Memoriale annæbergicum*: *Explicationem cantionis, Wend ab deinen zorn, lieber Gott, in gnaden*: *Nic. Selnecceri vitam*: de commentariis in *Scripturam sacram*. Hæc nobis sufficiant: insignis enim vir ea est modestia, ut vivus ægre ferat pleniorē descriptionem; quippe qui in eo versatur, ut vitam & scripta sua ipse litteris mander, non proditura in lucem, nisi post eius obitum. Omnes autem boni optabunt, ut hic sero sequatur.

An-

Andreas Adam Hochstetter, natus Tubingæ, Io. Andreæ, abbatibus bebenhusani & superintendentis generalis, filius, absolutus per Germaniam, Belgium & Angliam peregrinationibus, in patria diaconus & professor Eloquentiæ extraordinarius, postea Philosophiæ moralis ordinarius, inde Theologiæ extraordinarius, mox, cum honoribus ac privilegiis doctoris ornatus esset, ordinarius, præterea Stutgardiæ sereniss. Ducis a consiliis consistorialibus & concionibus aulicis primariis, postque iterum Theologiæ prof. ac superintendens tubingensis, & abbas S. Georgii, scripsit Collegium pufendorfianum, sive expositionem librorum *Pufendorfii* de officiis hominis & civis, Librum de iure pœnarum, Commentationes in Io. Lud. *Vrius* Introductionem ad sapientiam, & Dissertationes de statu naturali, de officiis erga defunctos, de festo expiationis & hirco Azazel, de *Conradino*, ultimo ex Suevis Duce, de rebus elbingensibus, ac de pretio redemptionis, vitæque finem fecit anno 1717. ætatis 49. *Museum novum* T. II. 332. 862.

Christophorus Forstner, austrius, *Buchneri*, *Lansii* & *Besoldi* discipulus, maluit Germaniam in Vienna prius contemplari, quam peregre abiret: transacto autem in augusta Imperii matre triennio, & parato sibi, egregia indole, Cardinalis Cleselii, qui in Aula primas obtinebat, favore, eo cum fructu, eaque felicitate Italiam, eiusque Athenas venetas, Patavium, salutavit atque incoluit, ut non modo amicitiam Laur. *Pignorii* sibi conciliare, sed florentissimæ ibi Nationis germanicæ nomine novo serenissimoque Venetorum Duci Io. Cornelio principalem dignitatem gratulari potuerit, honestissimam inde mercedem consecutus: nam Eques D. Marci creatus fuit, & Dominici *Molini*, magni senatoris ac litteratorum tum temporis principis, amorem, aureis donis longe anteferendum, reportavit. Nec prætereundum est, quod in Italia, cum ad *Campanellam*, in custodia sedentem, inviseret, accidit. Plures una accesserunt, & de more ævi libellos colligendis illustribus nominibus destinatos, Campanellæ, ut nomen iis suum infereret, tradi iusserant. Postquam inscripserat, admissos contemplatus, Forstnerum, nunquam antea visum, nomine compellavit, manuque prehensum de futuris honoribus & quibusdam aliis eventibus edocuit. Quo fundamento, nostrum non est scrutari: satis est, prædictionem non fuisse vanam & irritam. Ex Italia in

Galliam profectus, ingenium Aulæ multis tricis per ea tempora impeditum, Principumque mores, æmulationes, studia, odiaque perspexit, ac LUDOVICI Iusti stupenda opera, in expugnatione Rupellæ, & sedandis non sui tantum regni, sed etiam Europæ fluctibus, admiratus est. Patriæ redditus, Aulæ cæsareæ nec ingratus erat hospes : quin summi in ea viri de retinendo ornandoque Forstnero seriam curam suscipiebant. Sed fata ita eius fortunam disponebant, ut ipse primum Domus Hohenloicæ consiliarius & legatus esset, deinde vicecancellarius, ac postremo cancellarius montisbelgardensis. Atque hoc munus summo cum decore, & constanter, non obstantibus lautissimis, quæ ei aliunde offerebantur, conditionibus, tenuit, inque eo, non tantum Hero suo, sed etiam exteris Principibus, eorumque Ministris, nam ut oraculum Europæ undique salutabatur, consiliis suis prodesse studuit. Candor, libertas, modestia, solertia, unum sibi pulcherri-
mo temperamento domicilium in eo elegerant : gravis erat sine tristitia, humanus sine ambitione, comis sine blanditiis, elegans sine officiiis, omnibusque publicæ & privatæ vitæ officiis parem animum commodabat; neque religio unquam ei ludus fuit, & antequam, quid in mortalitate ultimum esset, videre desinebat, quid in beata æternitate primum esset, iam perspexit & persensit, beate defunctus A. 1667. ætatis 70. vivens tamen in libris æque, ac liberis sive tribus filiis; quorum illi quidem sunt Dissertatio de principatu Tiberii, Hypomnematum politicorum centuria, Notæ politicæ ad Corn. Tacitum, Omissorum liber, & Epistolæ. Bæcler. in Wittii Memoriis philosophorum p. 493. Conring de civ. prud. c. 14. Sarckmas. in Iudiciis de noviss. prud. civ. scriptorib. Nou in Mantissa ad Whear. 189. Cren. Animadvers. P. IX. 117. Boineburgius in Struvii Actis litterar. T. I. Fasce III. 56.

Io. Henricus Eggeling, bremensis, Reip. patriæ secretarius, in omni eruditione, tum vero maxime in numismatum collectione & notitia versatissimus, edidit Disquisitionem de numismatibus quibusdam abstrusis Neronis Imp. & Diatribam de mysteriis Cereris & Bacchi, in vasculo prisco ex uno onyche expressis, Discussionem calumniarum, ut vocat, Fellerianarum, & Exercitationes V. de Germaniæ antiquitatibus, diemque obiit A. 1713. ætatis 76: Bandurius Biblioth. nummar. p. 94. & Io. Alb. Fabricius in Not. ad illum

illum locum. *Acta erudit.* A. 1713. 190. *Dietmann*, Præfat. in Specim. glossarii MS, latino-theotisci):(3.

XXXV.

Orationum volumen VI. Exque sunt 1) Io. Georgii a ROTENHAN valedictoria. Lauingæ 1579. Ad magnificum Rectorem, & Professores, studiososque illustres scholæ lauinganæ, suo, suorumque fratrum, Guilielmi, & Wolfgangi Christophori nomine habita. Cum Responsione Nicolai REVSNERI, ICti & Rectoris magnifici, & Carminibus propempticis eiusdem Reusneri & Io. Ortelii, professorum, Georgiique Sebastiani Stibari a Putenheim, Equitis ostrofranci. In tergo primæ paginæ exhibetur effigies Reusneri, in æs incisa. 2) Rodolphi GOCLENII de nativa & hereditaria in nobis labe & corruptione. Marpurgi 1588. In qua refutatur philosophice Flacii dogma, pigmentis aristotelicis fucatum, quod est: Peccatum originis esse ipsam hominis lapsi naturam & essentiam, non vero qualitatem accidentalem; & philosophiæ verus usus & abusus ostenditur. Pronunciata in solemni promotionis XXIII. candidatorum actu, cuius tota forma adiecta est. 3) Achatii a DHONA, Rectoris academici, Annuum curriculum. Altdorfii Noricorum 1620. Cœptum feriis academiciæ solemnibus mense Iunio A. 1619. & terminatum iisdem feriis A. 1620. Quo comprehenduntur Orationes & Programmata, quæ intra illud temporis spatium in lucem prodierunt. Et sic etiam hic comparet D. Casp. Hofmanni Oratio, cum officium rectoratus deponeret, & illustrem rectorem, Burggravium & Baronem a Dhona rite electum civibus academicis omnibus indicaret. 4) Georgii REMI de commento, Alexandrum III. Pontif. rom. calcasse collum Imp. Friderici I. ahenobarbæ. Norimbergæ 1625. 5) Dan. SCHWENTERI de pronunciatione literæ Thau raphatæ. Noribergæ 1626. Qua M. C. S. viri clarissimi sententia examinatur; atque in fine annectitur *Metrophanis* Critopuli Epistola græca de pronunciatione Græcorum. 6) Philippi HORSTII de strenis votisque Ianuariis. 7) Phil. CAROLI Sceptrum Iudæ, sive de Republica Hebræorum. Altdorphi 1640. 8) Io. Esaiæ FABRICII Sceleton chronologiæ, quo series historico-chronologica ab exordio mundi usque ad tempora Ferdinandi III. traditur, Mar-

Marpurgi 1641. Editio secunda. Atque hæc Oratio memoriter ab eo fuit recitata, prout Io. Balth. *Schuppius* præmissa in Epistola testatur, qui & se excusat ob batavi cuiusdam poëtæ conquestionem, ipsum in scriptis suis arroderet Calvinianos. 9) Io. Theodori **DIERICI** Specimen artis mnemonicæ. Gießæ Hassorum 1653. Offereus historicò-chronologicam seriem a Iulio Cæs. usque ad regimen Ferdinandi III, Imp. itidem memoriter pronunciatum, & quidem a puero, undecimum annum agente, in pædagogo. Adnectitur *Stanislai Minckii* van Weunsheim (sic enim per anagramma nomen suum exprimit) Dissertatiuncula de modo iuvandi memoriam per imagunculas & litteras. 10) Christoph. **ARNOLDI** Memoria Fureriana, sive Laudatio funebris Georgii Sigismundi Fureri, ab & in Haymendorf, triumviri & protoscholarchæ norimbergensis. Norimbergæ 1677. 11) Io. Christoph. **WAGENSEILII** Solennia pietatis, Dls Manibus eiusdem Fureri præstita. Norimbergæ 1677. Cum excerpto Orationis D. Io. *Sauberti* de eodem. 12) **EIVSDEM** Sacra parentalia Dls Manibus Georgii Frid. Behaimi, de schwarzbach, septemviri & scholarchæ, persoluta. Altdorfii 1682. 13) Io. Christoph. **LAVRI** de Burggrafiatus norici Principatu superiori. Baruthi 1681. 14) Io. Georg. **LAYRIZII** de inclutis Heroibus brandenburgicis. Baruthi 1682. 15) Georgii Pauli **ROETENBECCII** Biga orationum: quarum altera Philosophiæ decus a sinistris vulgi iudiciis vindicans, solidis rationibus ostendit, ad solum naturæ lumen respicientibus feliciorum neminem apparere philosopho; altera, philosophiæ practicæ dignitati consulens, palmarium Aristotelicorum argumentum, quo philosophiam practicam infra theoreticam deprimunt, enervat. Recitavit eas sub auspiciis professionis logicæ & politicæ. 16) Christoph. **WEGLEITERI** de palmariis seculi XVII. inventis. Altdorfii 1679. 17) Io. Phil. **SLEVOGTII** de genio studiorum nostri temporis. Ienæ 1686. 18) de Iusto *Lipfio*, eiusque libris politicis. 1689. 19) de fato, ad Iusti *Lipfii* lib. I. Polit. cap. 4. 1689. 20) De libertate academica. 1690. 21) Io. Christoph. **STVRMII** Memoria Guilielmi Imhofii, septemviri & protoscholarchæ, Altdorfii 1690. 22) Casp. a **LILLEN** de Georgio, Marggraffio brandenburgensi, fidei confessore. Baruthi 1684. 23) Io. **FABRICII** Memoria Mart. Beerii, pastoris ac professoris norimbergensis, Altdorfii 1693.

Io.

Io. Georgius a Rotenhan, eques francus, quo illustriori gente editus fuerat, eo etiam maiorem litteris & virtutibus operam dedit, nobilibusque & tenuioris fortis studiosis exemplum præbuit, fidelem præceptorum informationem magni thesauri instar habendam esse,

Rudolphus Goclenius, corbacensis haffus, philosophiæ magister, Log. & Metaphys. professor marpurgensis, distinguendus a Goclenio iuniore, medico, publici iuris fecit Lexicon philosophicum, Notas & lemmata logica, Isagogen in Organon Aristotelis, Observationes latinæ linguæ, Orationes, Rationem solvendi vitiosas argumentationes, & alia, vitæque huic & laboribus vale dixit anno 1628. ætatis 81. *Kænig 350. Witte Diar. biograph. Z 4. Morhof Polyhist. lib. IV. 35.*

Achatius a Dhona, iunior, Burggravius & Liber S. Rom. Imperii Baro, non minorem a litterarum ac scientiarum studiis, quam ab illustri stirpe gloriam reportavit, dum æque ac Abraham, eius patruus, academiæ altorfina gubernacula rexit, vicarium & prorectorem habens CL. V. Michaëlem *Virdungum.*

Philippus Caroli, Neoburgo-palatinus, Altdorfi bonas litteras docuit, donec ad Pontificios transiens, professionem suam deferret. Reliquit Varias lectiones, Trigam solæcismorum politicorum, Orationem de critica, Animadversiones in A. Gellium & Curtium, atque Triumphum antiquæ fidei, mortuus in Austria A. 1639. *Kænig 168. Witte Diar. biograph. Oo 2. Omejs Glor. acad. altorf. II. 94. 172,*

Philippus Horstius, brunsvicensis, Hutteri, Foersteri, Taubmanni & Velftenii in academia vitembergensi discipulus, idemque philosophiæ creatus magister, finito cum Ramminiis, cancellarii & consiliarii stetinenfis filiis, quorum studiis præfectus erat, per Germaniam itinere, visisque plurimis illius academiis, nullam tamen ex illis omnibus elegit, ubi pedem figeret præter salanam, Ienam igitur reversus non tantum ab amplissima Facultate philosophica in numerum Adiunctorum receptus, sed etiam sequente anno Eloquentiæ, & post decennium Philosophiæ practicæ professio ei demandata est. Vtrique tam bene præfuit, ut dextri ac fidelis doctoris munus rite expleret. Sed & luci exposuit Disputationem

Pars VI. In 4.

M

de

de bello, Commentarium in *Aphthonii* Progymnasmatum, Programmata & Carmina varia, vitæque finem fecit anno 1664. cum 80. numeraret ætatis annos. *Zeumer* in *Vitis Philosophor. ienens.* p. 70. *Witte* *Diar. biograph.* S. 4. *Biblioth. Schrader.* P. I. A 3.

Io. Christoph. *Laurus*, natus Bergæ prope Variscorum Curiam, impetratis Lipsiæ honoribus magisterii Dresdam concessit, ut illustris viri filiis mentem ac studia efformaret. Inde vocatus Baruthum, latinam Linguam ac Poësin docuit, deinde græcam & ebræam Linguam profiteri iussus est, & post sexennium etiam factus diaconus in æde sacra aulica. Neque hic erat munerum terminus: factum enim est, ut A. 1685. vocaretur ad pastorem & ephoriam culmbacensem: cui vocationi dum locum dat, eamque per decennium dextre & fideliter obit, mors ipsum eripuit A. 1695. ætatis 54. Eiusdem sunt Orationes auspicales tres, de profanorum sive gentilium inscriptorum æstimo, de M. Io. Mathæo *Stumpffio*, deque initiis & progressu euangelicæ religionis in urbe culmbacensi, eiusdemque superintendentibus. *Ludovici* *Histor. scholar.* P. III. 74.

Io. Georg. *Layritz*, Curia-variscus, Philosoph. magister, primum fuit Historiæ sacræ & civilis professor in Gymnasio byruthino, deinde etiam diaconus aulicus, porro superintendens neustadiensis ad Ayßum, tandemque Vinarix concionator aulicus, fereniss. Ducis confessionarius, & consiliarius ecclesiasticus ac protosynedrialis, superintendens ecclesiarum generalis, templi petro paulini pastor, & Gymnasii inspector, obiitque A. 1716. ætatis 69. Eius sunt variæ Dissertationes (inter quas datur una de Armeniacis, vulgo von armen läcken, & alia de fontibus soteriis in Burggraviatu norico) & Orationes, Synopsis historiæ ecclesiasticæ N. T. Thronus papalis romanus, Palmetum historico-generalicum, & Amœnitates imaginum in subsidium memoriæ. *Ludovici* *Histor. scholar.* P. III. 75. & *Grundmann* in *Ossib. & cinerib.* A. 1716. defunctorum p. 32. quorum ille auctorem nostrum vocat theologum innumeris meritorum notis insignem & celeberrimum; hic theologum orthodoxum, pium, eruditum, candidum, pacificum, affabilem, inque sustinendis invidiæ telis, & perferendis aliis fortunæ iniuriis patientissimum.

Chri-

Christoph. *Wegleiter*, noribergensis, *Königii*, *Sturmii*, *Omeisti* & *Roetenbeccii*, nec non *Sauberti*, *Reinharti*, & si addere licet, *mois* in academia altorfina discipulus, accepta laurea philosophica & poetica, non tantum utriusque Saxoniae academias, sed Belgium etiam & Britanniam salutavit, reversusque in patriam, favore sapientissimi Senatus noribergensis, Reinharto in professione theologica & diaconi munere successit, cumque A. 1697. primum Altorfii, auctoritate caesarea, honores doctores ab Ordine theologico conferrentur, is ipse secundus fuit, qui eos acciperet. Pauca edidit, sed multa legit, & in utroque munere fidelis fuit, diligens & assiduus, atque ita omnium sibi favorem comparavit. Edidit autem Disputationes II. easque inaugurales, seu honorum consecutioni praemissas, alteram philosophicam de siderum influxu & efficacia in mundum sublunarem, alteram theologicam de serpente tentatore, duas etiam Conciones, videlicet de electione Iosephi in Regem Romanorum, ex 1. Reg. 1, 39. deque virtute expiationis & sanctificationis passionis & mortis Messiae, Heb. 9, 13. 14. Interim ex paucis hisce scriptis virum praestantissimum, tanquam ex ungue leonem, cognoscet; & si dicentem audire posses, mirum in modum commovereris. Erat vir integer, prudens, laudatae vitae, humanus & affabilis, parvae staturae, iusto obesior, atque hinc asthmaticus, divinae memoriae, sed quam ante obitum perdidit, ita ut non amplius recitare concionem posset, nisi ex scripto, qui in iuventute integros pastorum sermones memoria tenere, ac postea descriptos aliis, ad stuporem usque, exhibere valuerat. Dignus erat longiore vita, sed Deo aliter visum est, quippe qui eum, ante triennium hemiplexia tactum, atque ita ad mortem praeparatum, A. 1706. cum annos natus esset 47. in beatas sedes transtulit. Vide *Programma Rectoris & Senatus academiae altorfinae*, in funere eius positum, & *Ludovici Histoy. schol. P. I. 64.*

Caspar *a Liliën*, berolinensis, e familia sacerdotali, & gente nobili, ut ferebatur, ortus, Io. Ravii, Io. Steph. *Rittangelii*, *Mislen-tæ* & *Hülsemanni* discipulus, lauream magisterialem Wittebergæ, cum iunioris Blumenthalii, Lib. Baronis, formandis studiis ac moribus praeset, theologicam vero Argentorati, cum princeps iuventutis, Christianus Ernestus, Marchio brandenburgensis baruthanus ipsius fidei, informationi atque inspectioni commissus es-

set, magna cum laude accepit. Inde cum eo exteras peragravit & visit provincias, Helvetiam, puta, Galliam, Hispaniam, fines Italiae, iterumque Galliam, Belgium omne, Germaniam, & alia loca, ita ut integrum huic functioni sexennium impenderet. Domum vero feliciter cum Principe reversus, laborum suorum primum habuit, & Baruthi apud eundem serenissimum Principem generalis factus est ecclesiarum per superiores Burggraviatus norici ditiones superintendens, supremus Aulae concionator, & primarius in Consistorio assessor. Nec intra has metas constitit Serenissimi benignitas, aut potius magnificentia: sed ille sequentibus temporibus Lilium suum etiam iussit esse scholarum inspectorem, Gymnasii, quod eius consilio extruxerat, extructoque nomen imposuerat suum, directorem, sacri Synedrii praesidem, & consiliarium intimum. Idem etiam in Principis comitatu debebat esse, cum ille iter faceret Dresdam ad solemnia nuptiarum, & Ratisbonam in Comitibus A. 1664. ubi noster, ab augustissimo Imperii atque orbis Capite, novo titularum (nam & Comitis palatini caesarei dignitate splenduit) pariter ac insignium honore tractatus, atque ita dictus est hereditarius in Waizendorf. At sicut flos lilii, quantumcunque niteat, non est perpetuus, sed cum horis flaccescit ac decidit, ita noster, quamquam corporis animique pulchritudine, & famae honorumque vigore floreret, sensim renum dolore & calculi cruciatu ita debilitatus & consumtus est, ut A. 1687. aetatis suae fere 55. vitam clauderet. Ad scripta eius pertinent volumen Dissertationum, item Dissertatio de ecclesiarum lutheranarum desiderio concordiae adversus Dav. Blondelium, & alia de syncretismo, locum non habente in ecclesiis superioris Principatus & Burggraviatus norici, Responsum ad Iani Dornbevi (sive Ioannis Durzi) Dissertationem epistolicam, Oratio parentalis in memoriam D. Io. Schmidii, & Conciones cum casuales, tum funebres. *Pipping* in Vitis theologorum p. 1255. *Witteberg* Diar. biograph. 2222 4, Ludovici Hist. scholar. P. III. 63.

XXXVI.

Orationum volumen VII. In quo comparent 1) Io. TARNOWIVS de dicto apostolico 1. Tim. 4, 12. Primum Rostochii A. 1614. edita, nunc recusa iuveni Wittebergae 1706. ostendens, quamnam

iuvē-

juveni theologo adferant auctoritatem. 2) Io. Frid. MAYER de Io. Bugenhagii erga ecclesiam Pomeraniae universam meritis. Stedini 1701. 3) Polycarpi LYSERI inaugurales IIX. Göttingæ 1705. Cum vel superintendens generalis, vel speciales Ecclesiis commendarentur. 4) Io. Georg. PRITIVS de statu religionis christianæ in regno sinensi, ob cultum Confutii perturbato, & legatione Card. Tournonii, in regnum illud ad eandem sopiendam missi. Gryphiswaldiæ 1709. In fine adiicitur Elegia in potentiss. Sueciæ Regem. 5) Mich. FOERTSCH de iudicio æquitatis in dissensu circa sacra. Ienæ 1705. 6) Io. Tob. GLEICHIVS de optimi salvatoris Iesu Christi cruce. Lipsiæ 1704. 7) Io. Conr. FEVERLINVS de eruditionis pretio inter utrumque extremorum medio, recitata in recens exstructi Gymnasii ægidiani inauguratione. Nerolingæ 1708. 8) Io. FABRICII Orationes II. Brunsvigæ 1711. Quarum altera agit de templis veterum Christianorum, altera de memorabilibus quibusdam anni 1704. 9) Theodorus HASAEVS de felici literarum sacrarum & humaniorum connubio. Hanoviæ 1707. Habitu, cum ibi ordinariæ Philologiæ sacræ & Literarum humaniorum professioni inauguraretur. 10) Nic. SCHICKLING de Martini Lutheri cum olore & cygno comparatione. Altdorffii 1701. 11) Io. WERLHOF de libertate academica. Helmstadii 1702. Cum in academia Iulia prorektoris munus susciperet. 12) IDEM de vero solidæ doctrinæ pretio, & inani eius contemptu 1707. 13) Andr. HOMBORG de referendi modo. Helmstadii 1710. Wie aus den gerichtsaften zu referiren. 14) Io. Wilb. ENGELBRECHT de veris, & necessariis moralis philosophiæ adminiculis. Helmstadii 1702. Cum professionem Moralium ordinariam A. 1701. auspicaretur. 15) Io. Georg. STEIGERTHAL de Matheseos & Philosophiæ naturalis utilitate in arte medica. Helmstadii 1702. 16) A. C. GAKENHOLZ de licito otio honestaque voluptate studioforum. Helmstadii 1711. Quum academici fascis susciperet. 17) Herm. VON DER HARDT de magnificentissimo directorio academico sereniss. Ducis Antonii Virci. 1704. 18) Herm. Dieter. MEIBOM de genuinis Historiæ germanicæ fontibus. 1701. Cum professionem Historiarum in academia Iulia auspicaretur. 19) Ionas Conr.

SCHRAMM de concordia philosophica. Helmstadii 1706. Recitata sub auspiciis professionis Philosophiæ extraordinariæ. 20) Io. REMPEN de vera christiani hominis philosophia. 1709. 21) Georg. Nicol. KRIEGK de Georgio Schubarto. Ienæ 1701. 22) Gothofr. Engelh. GEIGER de felici summorum Fœderatorum expeditione bellica anni 1704. Altdorfii, anno eodem. 23) Io. Andr. BÜHEL de proverbio Italarum: *Regnum neapolitanum paradysus est, sed a diabolis habitatus*. Altdorfii 1707. 24) Christoph. Sigism. GAMMERSFELDER de Cæsaribus romanis, qui scriptis ab se editis immortalem sibi pepererunt gloriam. Altdorfii 1708. De quibus historia traditur a Iulio Cæsare usque ad Carolum M. Eamque Omeisus in Programmate continuat, post Carolum M. eiusque filium Ludovicum Pium commemorans Basilium Macedonem, Leonem IV. Constantinum, Ioannem Cantacuzenum, Manuelem Palæologum, Fridericum II. Carolum IV. Wenceslaum, Maximilianum I. & Leopoldum. 25) Io. Phil. SCHVLTZE de Ducibus andegavenis. Vbi exemplis probatur, eos semper magnos finium imperii sui amplificatores fuisse, sed parta tueri non potuisse. 26) Henr. PONTANVS de columna nubis & ignis. Traiecti ad Rhenum 1700. Qua vulgarem sententiam sequitur, ducendis Israëlitis Deum illam fabricasse, pariterque disputat contra novas expositiones de ara, in qua arserit focus, prælata, de Cherubinis, quod fuerint Cainitæ, strenui milites, paradysum custodientes, deque manna, quod fuerit quasi ros & pruina, naturaliter in regione deserta decidens: & tandem graviter adhortatur Protestantēs, ut pacem ineant, & dextras coniungant contra communes hostes. Erat hæc oratio eius inauguralis. 27) IDEM de sale sacrificiorum. Traiecti ad Rhenum 1703. Cum magistratu academico abiret. Et auctor quidem intelligit vulgarem salem, non vero bitumen. Erroris etiam accusat, qui statuunt, uxorem Lothi non in columnam salis transformatam, sed in pessimæ mulieris, Sodomam regressæ, ibique cum patria concrematæ, memoriam, monumentum lapideum erectum esse, eique nomen *columna salis*, hoc est, bituminis inditum. Quem vero in hac & priore Oratione oppugnet, obscurum esse non potest. 28) EIVSDEM Laudatio funebris D. Petri van Mastricht, Roterodami 1709.

Polycarpus *Lyser*, Friderici Wilhelmi filius, natus Halis Saxonum A. 1656. die 1. Iulii, *Sanderi*, *Faësi*, *Franckensteinii*, *Iac. Thomasi*, *Rechenbergii*, *Io. Olearii*, *Io. Bened. Carpozovii*, *Scherzeri*, & *Esdræ Edzardi* discipulus, assessor quondam Collegii Facultatis philosophicæ lipsiensis, hinc, impetratis in theologia honoribus doctoris, pastor magdeburgensis ad ædem S. Spiritus, mox superintendens & præsul wunstorpiensis, inde consiliarius ecclesiasticus hannoveranus & superintendens generalis in Ducatu calenbergensi, denique protecclesiastes urbis & superintendens supremus Ducatus cellensis, ex doctrina, iisque virtutibus præditus est, quæ ab episcopo requiruntur, eumque mirifice ornare possunt. Sicut Lipsiæ ebraica, rabbinica, philosophica, & eloqui. sacram & profanam docuit, ita publice ibidem disputavit ex philologicis de מוסר, ex historicis de Augusto de successore sollicito, & ex politicis de dispensatione legis. Inauguralis eius disputatio agebat de SS. Trinitatis mysterio, ex Ies. 63. 9. 10. Eiusdem est Officium pietatis, seu scriptum apologeticum pro D. Polyc. Lysero, proavo suo, contra Godofr. *Arnoldum*, & Sylloge Epistolarum D. Polyc. Lyseri senioris. D. Valentinus *Velthem* in Program. ad lectiones Lyseri cursorias invitatorio, quod eius Disputationi inaugurali adnexum est.

Io. Georg. Pritius, lipsiensis, S. theol. doctor, & primum Theol. & Metaphys. professor publ. ac pastor in Gymnasio & Ecclesia servestana, deinde SS. literarum professor in academia gryphiswaldiensi, nunc senior atque antistes Ministerii francofurtani ad Mœnum, theologicorum studiorum & humaniorum decus singulare, optimeque per omnia meritis, nitidam dedit atque emendatissimam N. T. græci editionem, & Dispp. de reatorum experientia spirituali, & P. Francisci *Malebranchii* Enthusiasmo, & alia.

Theodorus *Haseus*, seu *de Hase*, natus Bremæ ipsis Kal. Decembribus A. 1682. patre perinsigni theologo, Cornelio Haseo, sacrarum literarum primo & seniore in ecclesia & schola bremensi doctore, studiis operam dedit in gymnasio patrio, & deinde Marpurgi, Hanovix, Duisburgi, Ultraiekti & Lugduni Batavorum. Professionem philologiæ sacræ & literarum humaniorum illustri

in gymnasio hanoviensi capessivit A. 1707. at sequente anno revocatus est in patriam, eique munus impositum S. scripturam interpretandi in æde B. Virginis. Francofurtenses A. 1712. absentem renuntiaverunt Theologiæ doctorem, & sexennio post adscriptus est societati scientiarum, quæ Berolini floret. Præter innumera Carmina, & Conciones aliquot germanicas edidit Dissertationem, in qua disquiritur, num Christus in S. cœna adhibuerit vinum aqua temperatum, Bremæ 1701. aliamque de propheta magno, ad locum Deut. 18, 15. contra *παρερμηνειαν* Dav. Huguenini apostatae, Marburgi 1704. Dissertat. de decreto Tiberii, quo Christum voluit referre in numerum deorum. Hanoviz 1708. recusam Erfurti A. 1716. de oraculo Lamechi ad Gen. 5, 29. Bremæ 1712. de *νομοθεσιας* crimine, afficto Iudæis, ibidem anno eodem, de lapide fundamenti 1718. In historia critica variæ etiam eius exstant Commentationes, v. 'gr. ad locum. Esa. 8, 20. atque ad Psal. 39, 9. Triumphus Veneris & Bacchi in veteri gemma expressus, & Supplementum in Introductionem *Sagittarii* in Hist. ecclesiast. a venerabili abbate Schmidtio editam. Præterea quinque abhinc annis una cum celeberrimo *Lampio* cœpit instruere Bibliothecam historico-philologico-theologicam, magno applausu ab eruditis exceptam. Eius iam parent XXXVI. Fasciculi. Imprimuntur Bremæ; sed eius editionem iteratam curant Amstelodamenses: postque reverendi Lampii ad Ultraiectinos discessum, inde a Fasciculo XIX. editionis curam ille in se suscepit solus, immo ipse hoc opus, præter innumeras annotationes & observationes, plurimis Dissertationibus auget pariter ac ornat, miscens utile dulci, Hæc eius merita agnoscunt, præter multos alios, nobilissimi *Actorum eruditorum* Collectores atque ad annum 1723. p. 267. fatentur, maxime reverendum virum monumentis haud vulgaris notæ inclutum, maxime Bibliothecæ historico-theologico-philologicæ, quæ partitim prodit in publicum, editione nomen esse adeptum celeberrimum.

Ioannes *Werlhof*, lubecensis, in academia Iulia præcipue *Conringii*, in argenteratenfi *Obrechtii* auditor, factò per Helvetiam, Galliam, Belgiumque itinere, & impetratis Aureliæ, ubi Positiones miscellaneas ad disputandum proposuit, summis in Iure utroque honoribus, in

aca-

academia Iulia *Conringio*, qui eius Disputationem de maritimis commerciis ita laudaverat, ut scribere non dubitaret, *talem esse, qualem soli multum adulti & longo rerum usu exercitati, nec nisi raro, exhibuerint, & eiusmodi haëtenus inter academica exercitia nunquam comparuisse*, ad profitendam Politicam successor datus est. Sequentibus temporibus in ordinem Ictorum receptus, & cum singulas Iuris partes præclare docuisset, iamque senior Collegii sui factus esset, ob merita facile impetravit a sereniss. Duce Antonio Vlrico, ingeniorum bonorum tam bono cognitore, quam benigno remuneratore, ut in numerum consiliariorum aulicorum allegeretur. In utraque professione variis atque elimatis scriptis eruditionem suam abunde ostendit, videlicet Disputationibus de electione & successione in regnis, de genuinis fontibus recte decidendi controversias publicas & illustres, de pactis liberarum gentium, de potestate legislatoris civilis circa ea, quæ sunt iuris naturæ, de usu Iuris romani aliorumque privatorum Iurium in decidendis controversiis liberarum gentium, de alienatione & concessione iurium, quæ vocari solent regalia, de præscriptione inter gentes liberas, Orationibus de civilium studiorum sobria, & ad genium sæculi adcommodata cultura, ac de arctissima Iuris prudentiæ & civilium studiorum nexu, & Programmate, canonem XXXV. Synodi laodicensæ illustrante. Notitiæ imperii, Iuris publici, & Iuris germanici specimina tantum quædam exstant; dolendumq; viro præstantissimo & occupatissimo, ac mole corporis laboranti, non licuisse ea ulterius continuare, atque ad umbilicum perducere. Plane etiam eximia fuissent, quæ ad illustre Grotii de I. B. ac P. opus meditabatur, si ea more suo elaborare, atque edere potuisset. Sed mors intervenit, quæ virum, gloria eruditionis quam annis maiorem, (vixit enim in his terris non nisi 51. annos) abstulit A. 1711. Fortassis autem erit tempus, quo aliquis filiorum optimi parentis Dissertationes, Orationes, Programmata & Carmina, in quibus ille pangendis incredibili pollebat felicitate, in unum rediget volumen, & luci exponet. Vide collectores *Actor. eruditor.* Tomo V. Supplement. p. 235. & *von Seelen* Athen. lubec. P. III. 164. quorum illi eum vocant iuris omnis, naturalis, gentium, publici privatique, elegantiorum item litterarum, historiæ civilis pariter ac ecclesiasticæ, philosophiæ veteris, immo rerum divinarum etiam, longe peritissimum; hic

P I. In 4. N præ-

præter eximiam rerum diviniorem peritiam, Iuris scientiam, poetas ac humaniorum litterarum notitiam, nec non disciplinarum civilium exactissimam cognitionem, cum maxima rerum gerendarum prudentia coniunctam, eundem ait immortalem reddidisse.

Andreas Homborg, helmstädiensis, I. V. doctor, & primum extraordinarius, deinde ordinarius in academia patria professor, tandemque primus, & Ordinis sui senior, Dicafterique aulici wolffenbüttelenfis assessor, ore & calamo magnam nominis famam consecutus, in lucem dedit Disputationes de litteris commendatitiis, de litteris moratoriis (von quinquennalen oder anstandsbriefen) de differentiis Iuris communis & statuarii hildesienfis, & Responsa iuris, obiitque caelebs, n. s. m. A. 1714. ætatis 58. Vide Programma funebre *Prorectoris & Senatus acad. Iulie*.

Io. Georg. Steigerthal, Med. doctor, ob excellentem eruditionem & felicem artis salutaris tractationem, ad illius quidem professionem rite vocatus est; sed, quia potentissimus Rex Magnæ Britanniae, idemque Princeps Elector Brunsvico-Luneburgicus, eum iussit suum esse consiliarium & archiatrum, prælectionibus hucusque vacare non potuit, sat habens quod agat, dum salutis Regis, quem Deus servet, curam gerit.

Henricus Pontanus, postquam 25. annos in ecclesia & schola multo cum fructu docuerat, ad professionem theologicam in academia traiecit, obeundam vocatus est, eamque ita administravit, ut non parvum sui desiderium superstitibus relinqueret, cum A. 1720. fragili e vita discederet, & docendi finem faceret.

XXXVII.

Conradi Samuelis SCHVRZFLEISCHII Dissertationes academicæ varii generis. Virembergæ 1699. Sunt publico nomine conscriptæ, ac postea coniunctim editæ: & constant Programmatibus, quorum alia sunt eucharistica, alia gratulatoria, alia ad bonos mores adhortatoria, alia de studiis & vita discitentium quorundam testantia, & alia denique funebria; atque inter hæc ultima eminent illa, quæ in memoriam scripta sunt *Chrysostomi, Caroli XI. Sveonum Regis, Ulricæ Eleonora Sveonum Regina*,

næ, Caroli a Friesen, Ad. Christoph. Jacobi, Abr. Calovii, Mart. Geieri, Casp. Ziegleri, Io. Hevelii, Andr. Sennerti, Henr. Hildebrandi de Einsiedel, Io. Meisneri, Balth. Stolbergii, Io. Olearii, ser. Ducis Augusti a consiliis ecclesiasticis & confessionibus sacris, Guil. Leiferi, Constantini Ziegra, & Io. Fabricii archidiaconi.

XXXVIII.

Georgii WICELII Epistolarum libri IV. Lipsiæ 1537. Sunt collectæ ex aliquot centuriis, in gratiam studiosorum theologiae, scriptæque ideo ab auctore, ut famam suam defenderet. Non meminit quidem eius inter epistolographos *Morhofius* Polyhist. lib. I. c. 23. & seqq. multa tamen memorabilia hic contineri, attenti lectores facile animadvertent. Elucet ex iis varia viri fortuna, eiusdemque persecutio, animus sorte sua contentus, atque in Deo fiducia, & quod non gloriæ & opum, sed conscientiæ (quamviserroneæ) causa religionem mutaverit. Et quid impedit, quo minus aliqua inde excerpamus, præsertim cum liber sit rarus? 1. Vis scire, scribit ille, qualem desiderem ecclesiam? Vnam Iesu Christi, quæ & vetustior, & apostolica est. Quin ergo ad veterem illam, unam, veram, hoc est, apostolicam redeundum erat orbi. 2. Omnium vetustissima Hierosolymitana est, ex qua (ait *Irenæus*) habuit omnis ecclesia initium. Romana (eadem Christi) ecclesia a scriptoribus vetustissimis in immensum laudatur. Hæc viguit usque ad Constantini tempora, post quæ sensim degeneravit, episcopis mundo deditis. Vetus romana matrix & originale est; ad hanc igitur revertamur. 3. Ob multa Philippum (*Melanchthonem*) adamo, sed usque ad aras. 4. Cænam illam sacratam unice exosculor, & duco eam iuxta salubrem ac utilem vere fidelibus: deinde prædico, institutam pro renovanda salutiferæ mortis Domini recordatione & annunciatione; unde cæna Christianorum est. Hi demum digne cœnant, h. e. digni ea cæna sunt. Postremo confiteor, carnem & sanguinem esse eius, qui primus porrexit. 5. *Panis Domini*, hoc est, panis, qui corpus Domini est, editur; & *Poculum Domini*, hoc est, vinum, quod sanguis Domini est, bibitur. 6. Quid de *Budaanis* pandectis dicam? Bone Deus, quod mare rerum, quod penuria eruditionis antiquissimæ solidæque! Videbar mihi polyhistor

e lectione Chiliadum & Annotationum *Erasmicarum*. 7. Vacas (ita Io. *Draconitem* alloquitur) a publico munere, hoc est, in otio videris degere; at tu, cum Scipione, in otio isto plus negotii habes. 8. Soleo dicere de captis (*Anabaptistis*, ut vocantur) illud *Augustini*: Martyres non poena facit, sed causa. Neque tamen ullam animam damnare ausim, cuius demigratio e corpore mihi sit incognita. 9. *Iustitia fidei* nulla alia est, quam qua Deus, Iudaeos ac Gentes iustos iudicavit ex fide sua, hoc est, eo quod crediderunt, Christum, Mariae filium, Dei unigenitum, esse solum Messiam, solum redemptorem, solum mediatorem. Hæc atque huiusmodi animo sincero firmoque credens, *iustificor*, i. e. pro iusto acceptor a Deo propter fidem illam, etiam si nihil in vita priore, (antequam nempe Christum cognorim) neque iusti, neque boni, fecerim. *Iacobus* loquitur de operibus, sequentibus fidem; *Paulus* vero de præcedentibus. Nemo ergo computet opera sua ante fidem. Vbi fides non erat, bonum opus non erat. Ego vociferor, non solum fide opus esse, verum etiam vita, ad salutem. 10. Ego papismum tam non novi, quam novi ecclesiam. 11. Decebat universitatem Christianorum, ut ita una ea esset, ne uspiam audiretur, tria horum esse genera. 12. Si essemus Evangelici, non indigeremus Iuris peritis: neque enim audirentur inter nos bella & lites, si secundum Evangelium viveremus.

XXXIX.

Isaaci CASAVBONI Epistolæ. Brunsvigæ 1656. Editio secunda, 82. Epistolis auctior, curante Io. Georg. Grævio; qui & Dedicationem præfixit ad Thomam Reinesium, magni huius viri laudes celebrantem. Sed tertia, quam Theodorus Ianssonius ab Almelooven A. 1709. Roterodami emisit, continens Isaaci & Merici Epistolas, ad quam accesserunt Præfationes, Dedicationes, Poëmata, & Fragmentum de libertate ecclesiastica, nec non Is. Casauboni, quæque a Clerico T. XIX. de la Biblioth. choisie p. 207. in *Novis Reip. literar.* A. 1710. P. II. 3. & dans le *Journal des Sçavans* A. 1711. 129. recensetur, priores illas longe superat. Inter has Epistolas, præstantiores sunt, una ad Front. Ducæum p. 705. de qua vide *Colomesium* pag. 636. atque hic p. 809. 835. 855. & altera ad Card. Perronium p. 899. de qua legendi sunt *Colomesius* p. 455. Au-

Auctores Narrat. innoc. A. 1701. 117. & I. Fr. Mayer Syll. scriptor. de Rom. reconcil. 26. Et p. 683. fatetur auctor, theologica se tractare Regis causa. Ceterum de Epistolis Casauboni vide Morhofium Polyhist. T. I. 310. Sorberiana 50. Schurzfleisch. in Bibliotheca Schraderiana P. I. L. 3. Crenium Methodor. T. II. 266. & Parrhesiandrum 375. Clavem earum dat Colomesius Operum p. 340. Notabis etiam sequentia. Christianissimus Heros, & Sol Galliarum, cuius mentio fit p. 289. & 647. est Henricus IV: & Princeps, qui pro sua prudentia ac sapientia, ut p. seq. dicitur, barbariem simul & την σοφιστικην terris brunsvicensibus eliminavit, Henricus Iulius. Episcopus elienfis, auctor Torturae Torti, de quo pag. 756. est Lancel. Andrews. Pag. 810. per istos novos doctores, qui negant Deum esse infinitum, æternum, omnipotentem, intelligit Conr. Vorstium, & sequaces eius. Ο μακαριτης S. de quo, p. 854. est Ios. Iustus Scaliger. B. quem p. 874. imperitiæ, fatuitatis, & stuporis accusat, est Baronius. Amicus συστατικα petens, vir doctus, & iudicii in literis non vulgaris p. 875. Georgius Calixtus. Rex optimus & sapientissimus p. 899. Iacobus VI. Rex Angliæ. Ο αλιςγειος (Scelestus, pestis, calumniator) p. 938. Casp. Scioppius. Casaubonus sæpe immiscet formulas græcas, sed, Morhofio Polyh. T. I. lib. IV. 68. iudice, apte & adposite. Crenius tamen V. CL. Casaubonum ait laborare græcæ linguæ cum latina mixtura, Dissert. epistol. de singularibus scriptor. p. 74. ad hæc barbarizare, scribentem, Lana pectita, pro, pexa. T. I. Methodor. 403. & soloecizare, quando ponit: Multa, quorum interpretibus ne suboluisse quidem videamus. pro, quæ. item: Iussit me Rex Angliæ, ut hoc tibi significarem. pro, præcepit mihi, ut. vel, Iussit me significare. Idem 387.

Pag. 516. Epistola CCCCLVII, ad Davidem Hoefchelium. Pertinet. ad pag. 108.

517. Genevæ a. d. VI. Kal. Sept. M.D. XCVI. MDCVI.

τω κεινορτι δικαιως.

810. Istos novos doctores (inter quos, immo quorum caput est Conr. Vorstius, ex sententia

Αδικως. Colomesius 436.

Vorstius ista non negavit, sed explanationes examinavit ac reiecit Scholasticorum. Vide ipse

Casauboni) qui negant, Deum esse infinitum, aeternum, omnipotentem, detestor, abominor. 930. Seculi illius (quarti) morem invocandi sanctos, inter utilia aut licita si admiserunt pii Patres: at inter absolute necessaria ad salutem nunquam posuerunt.	Scripta apologetica, & Epp. praestant. virorum p. 395. seqq. Cur dubitanter hac de re loquitur, de qua pii illi Patres nunquam dubitarunt? Sed nec doctiores Romanenses hoc asserunt. Guil. Forbescius p. 325.

XL.

Georgii RICHTERI Epistolae selectiores. Norimbergae 1662. Ad viros clarissimos datae, ac redditae. Accedunt 1) Richteri Vita, a Christoph. Arnoldo scripta. 2) Orationes duae, de arcanis Aulae Iustinianae, & de Poëtarum raritate, eiusque causa. 3) Mantissa sex, quarum prima Epistolas continet Casp. Hofmanni ad varios; secunda variorum ad Hofmannum; tertia Andr. Dinnersi ad varios; quarta variorum ad Dinnerum; quinta variorum ad varios; sexta Iudicia septem. 4) Spicilegium epistolarum illustrium. Opus, quaesitis ac responsis theologicis, iuridicis, politicis, medicis, philosophicis, historicis, geographicis, criticis, referatissimum. Quid? an plura forte promittuntur in titulo, quam in libro invenias? Minime: nam quod titulus promittit, praestat liber uberrime, teste Morhofio Polyhist. lib. I. 330. sed praeter hunc plures dantur operis huius epistolici laudatores, videlicet Henr. Meibomius in Additam. ad Vogleri Introd. in notit. rei liter. 155. & Struove Introd. in notit. rei literar. 431. Neque lumini eius caligo obducitur per ea, quae leguntur apud Patinum in Epp. & in Spiritu Patini p. 74. Crenium Animadvers. P. V. 251. & P. IIX. 182. & Arndium Biblioth. polit. herald. p. 277.

Pag. 8. Quibus sine ambitione, Sine praesentationibus. Crenius Animadvers. P. V. 243.

21. Libelli, cui titulus, Corona regia contra Regem Angliae, auctor Puteanus dicebatur, Potius erat Gasp. Scioppius. Thomae Colloq. mens. T. II. 188.

497. In Glossis Papiæ; Freæ est Carolus du Fresne in Glossario Tomo II. p. 335. Papiam habet.

§11. Fundum suum Formianum vocat Cicero ad Atticum lib. IX. Digamma, quod nomen eius ab F litera initium sumeret, cuius figuram & sonum repræsentabat.

§24. Misit ad me Dn. D. Nicolai Vnicornu tuum, cum Aneurismate Bartolini.

re ait : Frea i. e. *mundalda*.
Crenius Animadvers. P. XVI.
219.

Vellem numerum epistola adiecisset Arnoldus. In ep. 9. lib. IX. Attici digamma memorat: Delituum digamma videram. At illud Formianum Arnoldo citatum adhuc quæro. *Crenius* Animadv. P. XVII. 108.

Observationes de unicornu non Rhodii erant, sed Thomæ Bartholini. Alb. Bartholinus de scriptis Danorum p. 139. & Io. Molter Hypomnem. p. 306.

XLI.

Henrici Iac. van BASHVYSEN Apologia innocentissimi Gymnasii anhaltini, Servestæ A. 1718. & 1717. Sunt duæ Epistolæ, altera ad virum excellentissimum, altera ad Chr. Fr. Heuslingium scripta, in quibus ostenditur, eruditionem ac pietatem non esse alligatas academiis, sed posse quem in Gymnasio recte constituto tam eruditum ac pium reddi, ut ad cathedram ecclesiasticam, aut aliud munus admitti queat, etiamsi in nulla vixerit academia: quo tamen asserto Academiæ minime contemnendas esse, reiiciendasve. Confer D. Spenerum P. III. Iudicior. theolog. p. 119.

EIVSDEM Dissertatio epistolaris de sensu loci 1. Tim. 5, 17. Servestæ 1722. Docet autem, per *duplicem* ibi honorem intelligendum esse honorem personalem & realem.

EIVSDEM Ratio laborum, five typus lectionum ab anniversario 1722. ad anniversarium 1723. Quibus expositis iudicandum aliis relinquit, an aliquid a se vel ex ignorantia vel pigritia negligatur, quod præstetur in academia: immo paucas se nosse academiæ, in quibus antiquitates hebraicæ, præcipue Gemara & Kabbala tractentur. Notabile etiam Talmudistarum dictum ex Avoth c. 4. pro discipulis adfert, latine sic redditum: *Qui discit*

scit a iunioribus, cui similis est? Ei, qui edit uvas immaturas, & bibit vinum de torculari suo. Qui vero discit a senioribus, cuinam similis est? Ei, qui edit uvas maturas, & bibit vinum vetus.

Frid. Guilielmi BIERLINGII Epistola de officio euangelistæ, 2. Tim. 4, 5. Rintelii A. 1718. Atque illud tribus comprehendit regulis, quarum I. est: Doctrina euangelii pure est tradenda. II. Doctrina euangelii prudenter applicanda. III. Euangelio conformiter ambulandum.

Frid. Guil. Bierling, natus Magdeburgi die 22. Martii A. 1676. Adami Rechenbergii, Io. Schmidii, Car. Andr. Redelii, & profelyti ex Iudæis Friderici Alberti Christiani discipulus, rinteliensi in academia & ecclesia eruditionis ac virtutis suæ dotes, atque inde per orbem literatum longe lateque dispensat, postquam ibi Historiarum & Eloquentiæ professionem obiit, nunc autem, mitra doctorali ornatus, sacram theologiam cum eloquentia docet, & pastoris oppidani dioeceseosque superintendentis munere fungitur. Scripta viri optime merentis sunt Libellus de methodo studiorum, Disputationes de ritibus veterum Hebræorum circa vitulam, in casu latentis homicidæ decollandam, ad Deut. 21, 1. seqq. de familia Comitum holfato-schauenburgicorum; de eo, quod diuinum est in historia civili; de superstitione adhibita, tanquam arcano dominationis; de causis, cur nonnulli eruditi nihil in lucem emiserint; de imperfectione virium naturalium ad consequendum summum bonum; de iudicio historico; de pyrrhonismo historico; de eruditione politica; de origine rerum publicarum; deque resurrectione mortuorum, V. T. oraculis corroborata. Quibus accedunt Invitationes synodales, (qualis etiam est Epistola superius a nobis recensita, ad pastores suæ diœceseos) Orationes variz, Parentationes, & Programmata varia.

Ioach. Iusti BREITHAUPTI Epistola ad Io. Conr. Keslerum. Gothæ 1714. In qua Keslerum laudat, qui Indicem in posteriores V. T. libros, in Raschiani commentarii versione latina, concinnaverit, labores Io. Frid. Breithaupti recenset ac celebrat, non sine peculiari Numinis ductu fieri ait, ut viri politici se se immittant in reconditum genus litterarum orientalium, denique Scholam gothanam, inde a sanctissimi Principis Ernesti tempore, officinam

cinam Spiritus sancti fortunatissimam salutat. De Breithaupto abbate iam nihil addimus, ne actum agamus; egimus autem de celeberrimo hoc theologo P. IV. 116.

Io. Georg. ECCARDI de numis quibusdam explicatu difficilioribus, ad Gerhardum (Woltherum *Molanum*) abbatem luccensem, Epistola. Lipsiæ 1722. Cum eorum figuris. Primo exponit nummum aureum: (in cuius anteriore parte caput mulieris velata, & subscriptum *PIETAS*; in averfa mulier sedens in bisellio, capite itidem velato, dextra extensa palladium, sinistra sceptrum tenens. Sub ea scriptum *VESTA*, & circa mulierem sedentem S. C. Quod indicio sit, numisma hoc Senatus consulto cufum esse: falli enim *Wagenfeilium* & alios, qui putarint, post Augustum Cæsares sibi solis ius auri argentique signandi vindicasse, Senatui aris tantum cudendi potestate relicta; adeoque nummum illum aureum, de quo ante dictum, genuinum esse) deinde minimos aliquot nummulos, quibus Serenissima Walliæ Princeps nummarium abbatris thesaurum clementissime augere & ornare voluit.

Io. Georgius *Eccard*, nunc, nobilitate a Cæsare donatus, de *Eckhart*, natus Duingæ in territorio brunsvicensi A. 1674. die 7. Sept. non tam magistrorum institutioni, quam suæ industriæ illam, qua claret, eruditionem acceptam ferens, confecto itinere polonico aliquamdiu illustri adstitit *Leibnitio*, deinde multa cum laude præfuit Historiarum professioni in academia Iulia, postea sacratissimi Britanniarum Regis, eiusdemque sereniss. Electoris Brunsv. ac Luneburg. historiographus fuit & bibliothecarius, usque ad finem fere anni 1723. quo stationem deseruit. Præterquam quod multa contulit ad Excerpta menstrua, Leibnitii auspiciis instituta, eaque in ordinem redegit, & impressa recognovit ac correxit, alia etiam, & quidem eximia, atque a doctis magni æstimatione scripta publico donavit. Eaque sunt, in folio: Origines Familiæ habsburgo-austriacæ, Historia genealogica Principum Saxoniarum superioris, (cui accedunt Stemma Desiderianum genuinum, Origo Domus Brunsvico-luneburg. & Czareæ a Constantino porphyrogenito, & utriusque vetus connexio, ac Refutatio eorum, qui Friderico II. Austriæ Duci uxorem tribuerunt Gertrudem brunsvicensem) Leges Francorum salicæ & Ripuariorum, cum G. G. *Leibnitii* libro de Orig. Francorum, Annalibus francici regni a Theodoro *Ruy-*

marco collectis, & Frid. *Rostgardi* Emendationibus *Otfridinis*, Monumentorum veterum quaternio, (videlicet 1. Vita *Hathumodæ*, primæ abbatisæ *gandersheimensis*, ab *Agio* descripta. 2. Electio *Lotharii Ducis Saxoniz* in Imperatorem. 3. Fragmentum poemati in laudem *Henrici Comitis palatini ad Rhenum*, *Henrico Leoni* nati. 4. Varia cantica in *Ottones*, *Henricum sanctum*, *Conradum II.* *Henricum III.* *Impp.* aliosque) In quarto: Dissertatio de poetis, Programma de historia universali, contemtum sui vindicante, & aliud de antiquissimo *Helmstadii* statu, Brevis ad historiam *Germaniz* introductio, Hymnus magnus ecclesiæ, quem *Te Deum laudamus* vulgo vocant, sæculi IX. initio in theotiscam linguam conversus, notisque illustratus, Dissertatio de usu & præstantia studii etymologici in historia, Diploma *Caroli M. Imp.* de scholis *osnabrugensis* ecclesiæ græcis & latinis, critice expensum, Gründliche untersuchung eines alten *Carlinischen Schenckbriefes*, in welchem der griechischen und lateinischen Schule zu *Osnabrück* gedacht ist, Vertheidigung der widerlegung des *Carolinischen schenckbriefes*, welcher dem *osnabruckischen* bischof *Wihoni* im iahr 804. den 10. Decemb. zu *Aachen* gegeben seyn soll, gegen den herrn *Abgesonderten bibliothecarium* zu *Halle*, *Vindiciæ Diplomatis carolini* de scholis *osnabrugensis* ecclesiæ græcis & latinis, contra obiectiones *Iodoci Hermanni Nunningii*, Indiculus præcipuorum scriptorum historiæ episcopalis & archiepiscopalis in *Germania*, Dissertatio de imaginibus *Caroli M.* & *Carolomanni Regum francorum*, in gemma & numo iudaico repertis, Epistola de numis quibusdam sub regimine *Theoderici Ostrogothorum Regis* in honorem *Impp. Zenonis & Anastasii cufis*, Dissertatio de numis *Attilæ*, Observatio de significatione litterarum *CONOB* in medii ævi numis obviarum, Conspectus codicis legum veterum, proxime edendi. In octavo: Consilium de modo instruendi bibliothecam ex libris historiæ germanicæ, Historia studii etymologici linguæ germanicæ adhuc impensæ, Catechesis theotisca interpretatione & commentatione illustrata, Epistola ad *Dietericum de Stade* de nonnullis vocabulis germanicis, Epistola ad *Krausium* de monumento celtico, sub templo cathedrali *parisiensi* eruto, Dissertatio de portu itio *Iulii Cæsaris*, Observatio de *Ormisda Orosii*, Observatio de canali *herrenhaufano*, ibique repertis rebus petri-

petrifactis, Præfatio in Collectanea etymologica *Leibnitii*, Horæ subcisiivæ poëticæ, Vita *Leibnitii* germanice descripta, e qua Cl. *Fontenelle* sua depromsit. In *Actis eruditorum* A. 1720. 208. *Eccardus* vocatur vir celeberrimus, & de Germanorum antiquitatibus iam dudum variis felicissimi ingenii monumentis optime meritus. Quod elogium est instar omnium.

FERDINANDI I. Rom. Imp. Litteræ secretiores pro obtinenda eucharistia sub utraque. Helmstadii 1719. Sunt illæ in gratiam Maximiliani II. Bohemiæ Regis A. 1560. missæ ad Pium IV. Pontif. max. atque ex prima earundem formula fideliter descriptæ nunc primum prodeunt, cum aliis huc spectantibus, e museo Io. Andr. *Schmidii*. Quænam vero alia illa? 1. Imperatoris Memoriale secretius pro domino Scipione, Comite Arci, ad Papam, de Maximiliano, filio Imperatoris, Rege Bohemiæ, quæ Papæ suspectus erat ob religionem. 2. Excerpta ex concionibus Io. Sebast. *Pfauferi*, concionatoris Regis Bohemiæ. 3. Pii IV. Pont. max. litteræ ad Iul. Pflugium, episcopum numburgensem, de concedenda petentibus sacra cœna sub utraque. 4. Decretum Cæsareum de legitima executione concessionis communionis sub utraque. 5. Publicatio Cæsareæ permissionis de sacra communionem secundum institutionem Christi, facta Viennæ in templo S. Stephani A. 1564. die 18. Iunii, per episcopum goritiensem.

Ferdinandus, Philippi I. Hispan. Regis filius, Medinæ aut Compluri in Hispania A. 1503. natus, mathematicis & politicis scientiis sub præstantissimis magistris probe & abunde instructus, atque in Germaniam missus, in herciscunda cum fratre Carolo V. hereditate, superioris Germaniæ provincias obtinuit, connubio cum Anna, Ludovici Regis Vngariæ & Bohemiæ filia, inito viam sibi ad thronum utriusque regni paravit, & bohemicum quidem, occiso in clade mohazensi socero suo, facile obtinuit, sed de altero decertandum ipsi atque pugnandum fuit cum Iohanne, Comite Zipsæ, & Woywoda sive Palatino Transylvaniæ, &, quos hic in auxilium vocaverat, Turcis. Rex Romanorum, non obstante Electoris Saxoniz contradictione, electus, & Aquisgrani coronatus, A. 1547. pugnæ interfuit, cum Iohannes Fridericus, Elector Saxoniz, caperetur, Bohemos, arma contra Saxonem obve-

terem confraternitatem detrectantes duriter habuit, eosque, & in primis Pragenſes, privilegiis, quibus gaudebant, privavit, Proſtantes maiori, quam frater Carolus, favore proſecutus eſt, neque in condenda pacificatione paſſavienſi ſegnem ſe praſtitit, Imperii romani, a fratre reſignati, gubernationem A. 1556. aggreſſus eſt, Papæ tergiverſationem ipſum coronandi inſuper habuit, primusque adeo fuit inter Imperatores romano-germanicos, qui coronationem non a Papa, ſed ab Electoribus S. rom. Imperii ſuſciperet, pacisque & concordiae eccleſiaſticae ſtudioſus & amator fuit, hunc in finem Georgii *Caffandri* conſilii utens, atque efficiens, ut ille Conſultationem ſcriberet. Sed ante, quam ſelicem huius propoſiti exitum videret, a morte oppreſſus eſt, in fide Ieſu Chriſti, pieque adeo exſpirans, A. 1564. die 25. Iulii. Imperator erat prudens, mitis, clemens, ſed & iuſtitiae ſtudioſiſſimus, ac pater IV. filiorum, atque XI. filiarum Archiducum. *Lexicon univ. hiſtor.* P. II, III.

Io. Georgii GERET Diſſertatio epiſtolaris περί της ανδροπλαδος, de anno viriſrago ſeu climaſterico, Lipſiae 1720. Ad Ephraim Pratorium, eccleſiarum thorunenſium ſeniores, atque ad D. Mariae paſtorem, annum 63. feliciter tunc ſuperantem. In qua probatum dat, vitae longitudinem aut brevitatem, variosque morbos non dependere ab occulto quodam ſiderum influxu, eorumque poſitu, ſed, praeter divinam providentiam, 1. a diſpoſitione naturali, ſeminalique vi parentum. 2. a caeli & ſoli indole. 3. a victus ratione. 4. a diverſo vitae genere ac arte, quam quisque ſibi elegit: tandemque largitur, pluribus annum 63. fuiſſe ſeralem; ſed conſiderandum pariter proponit, multa ſenem ex cauſis prorſus naturalibus circumvolitare incommoda, aliquos etiam ſuperſtitione opprimi, aut imaginatione & metu, cum ad illum ætatis gradum pervenerunt, quem multis letalem fuiſſe audiverunt. Non diſplicuiſſe orbi erudito hanc Diſſertationem, ex honorificis variorum eruditorum de ea iudiciiſ cognosci poteſt. Vide *Nova literaria* anni 1720. p. 775.

Io. Georg. Geret, anſpacenſis, in academiis ienenſi, vitembergenſi & lipſienſi eam ſibi eruditionis ſupelleſtilem acquiſiſſit, ut in penultima illarum cum adplauſu potuerit creari Philoſophiae

phiz & liberalium Artium magister, studiisque & moribus regendis præfici generosissimi iuvenis Io. Augusti *de Berger*. Vide M. Io. Erhard. *Kappii* Epist. gratulatoriam ad Geretium, quæ iam iam sequitur.

Io. Erhardi KAPPII Epistola ad Io. Georg. *Geretium*. Lipsiæ 1721. Qua ostendit, alumen Tulsæ esse inventum Ioannis *de Castro* sub Pio II. Pont. max. idque nasci in agro tolfano, & magnam argenti vim quotannis fisco papali adferre: Tolsam autem vetus oppidum esse duorum fratrum, Ecclesiæ romanæ subditorum, non procul a Centumcellis.

Ioannes Erhardus *Kappius*, A. 1696. d. 23. Martii natus Oberkozaviæ, oppidulo uno lapide a Curia Variscorum distante, positus in Gymnasio curiensi rudimentis litterarum, in almam se contulit Lipsiam, atque sub celeberrimis doctoribus, *Mulleris*, *Rudigero*, *Abichtio*, *Menckenio*, *Sibero*, *Godofr. Oleario*, *Ad. Rechenbergio*, *Pfeiffero*, *Bærnero* & Io. Gottlob *Carpzovio* studia philologica, philosophica, & theologica tam feliciter persecutus est, ut quadriennio exacto Philosophiæ & optimarum Artium magister cum laude & honore creari potuerit, & nunc adfessoris Facultatis philosophicæ honore conspicuus est. Multa sunt, quæ elucubravit & evulgavit, videlicet Gratulatio vernacula de alma Leucorea in conferendo Magistri titulo vere alma, libelli gallici de la maniere de negocier avec les Souverains, a Fran. *Callerio* editi, Translatio vernacula, sub titulo *Der staatserfahrne abgesandte*, emendata, & præfatione, nec non animadversionibus & observationibus aucta, Novorum literariorum A. 1717. absente tunc CL. *Krausio*, a Parte LV. usque ad LXVII. adornatio, Theatrum nundinationis indulgentiarum Tezelii, eamque oppugnantis Lutheri, *Ittershageniana* translationis libelli anglicani (quem episcopus cestriensis sub titulo *The gift of preaching* emiserat) refectio, correctio, & locupletatio, Symbolæ in Lexicon historicum, Dilucidationes recensionum Commentariorum Theophili *Alethai* in varia Scripturæ loca, Observatio in P. *Quetifii* & P. *Echardi* Scriptores ordinis Prædicatorum, Disputatio de nonnullis indulgentiarum quæstionibus, Nova collectio diplomatum indulgentiarum atque aliorum ad historiam reformationis spectantium scriptorum, Recensio & notæ in Fran. *Vavassoris* librum de ludicra dictione, eius-

que Antibarbarum, cum *Balzacii* Epistolis selectis, & quibusdam *Menagii*, Clarissimorum virorum epistolæ selectæ, Disputatio de *Ambrosii Altamura* elogio Io. *Tezelii*, Accessiones in novam *Pri-tianam* introductionem in novi lectionem Testamenti, Recensio & præfatio in *Scioppii* Minervam Sanctianam, impugnata & refutata ab Augustino Maria de Monte Savonensi, una cum huius Ludimagistro seu Grammaticorum apologia, nec non quibusdam S. scripturæ locutionibus, & Disputatio de Ioannis *Chrysostomi* epistola ad Cæsarium monachum. Tacemus eius Præfationes, quas variis præmisit scriptis; tacemus alia eius Schediasmata, sine nomine, aut ficto sub nomine evulgata, atque hoc tantummodo memoramus, eum fidem dedisse edendi Novam collectionem documentorum ad historiam indulgentiarum & reformationis spectantium, CL. *Iensii* Collectanea puræ & impuræ latinitatis, & Volumina orationum selectarum, quarum iam unum in lucem prodiit, a clarissimis viris habitatum. Prædicta eius scripta approbationem & laudem consecuta sunt in Biblioth. iurid. *Struvian.* pag. 281. *Commentariis trivoltiensibus* A. 1722. art. 19. p. 376. *Novis litterar. lat.* A. 1720. pag. 103. A. 1721. III. & 509. & A. 1722. 42. 191. *Actis erudit.* A. 1721. 340. & A. 1722. 231. *Læscheri* Tomo II. Actorum reformationis, *Hoffati correspondentis* Parte VII. A. 1723. Vt adeo CL. *Moshemius* non immerito eum vocet virum de elegantioribus litteris præclare meritum; sicut *Facciolatus*, in litteris Non. Iul. anno 1723. cultissimi ingenii virum, & D. *Hafæus* Biblioth. suæ Classe VII. 167. virum de politionibus litteris quotidie præclare merentem.

Ioachimi MEIERI Commentatio de nummo quodam aureo Postumi rarissimo. Goslaræ 1713. Commentatio hæc historiam & res a Postumo gestas copiosissime explicat, multisque accessionibus, & altero argenteo Postumi nummo hæc tertia editione aucta est. Modo certum sit, nummum esse genuinum: de quo alii quidem dubitant. Clarissimi auctoris mentionem fecimus P. III. 534.

Henrici Frid. OTTONIS ad Io. Georg. Leuckfeldium Epistola de Ottone, præposito Monasterii heusdorfensis, post episcopo halberstadiensis. Misenæ 1722. Cum sint, qui hoc de Ottone, nobili *Kudiciorum* genere prognato, ac primum præposito, post

post episcopo XVI. halberstadiensi, canonicos adeo infensos experto, ut bis deponeretur, referant, nesciri, quo ille pervenerit, auctor certiora edoctus narrat, eum in monasterium Thuringiæ heusdorfsense, a matre Brechta fundatum atque extrui cœptum, a se autem post illius obitum consummatum, secessisse, ibique tranquille usque ad diem obitus vixisse, mortuumque in eodem sepultum; superfuisse etiam monumentum eius sepulcræ usque ad bellum sæculi XVII. tricennale, quo violentas militum manus fortasse expertum ac devastatum sit.

Henricus Fridericus Otto, natus Ordorfii, primaria antiqui Comitatus gleichensis civitate, anno 1692. die 18. Aprilis, in scholis Io. Christoph. Kiefewetteri & Io. Leonh. Lenzii, in academia salana Syrbii, Beckii, Struvii & I. C. Schræteri, atque in halensi Io. Fridem. Schneideri, Ludewigii, Boehmeri, & Ludovici informatione usus, ita profecit in studiis elegantioribus, philosophicis & iuridicis, ut Erfordiæ ad examen candidatorum admissus, textus ex utroque iure propositos solide discutere, & ad quæstiones propositas doctè respondere sciverit, atque ita insigni cum laude Licentiati Iuris honores obtinere potuerit. Numquam ei quidem animus fuit, causis litigiosis in foro studium & operam suam adhibere, cum vel Aulæ, vel Academiæ se destinasset; sed casu tamen, aut fato potius factum est, ut, patre rebus humanis exempto, studia academica, Argentoratum tendentia, relinquere cogeretur, & negotia forensia in patria tractare occiperet; eaque tanto lubentius continuavit, quanto felicius causarum patrocinium progredi videbatur. Neque hi labores destituti sunt honoribus & dignitatibus: ab illustrissimis enim Comitibus hohenloicis, Comitatum gleichensem in Thuringia cum Cancellaria Ordorfii constituta tenentibus, in Advocatorum numerum receptus, a serenissimo Duce Saxo-gothano honore & elogio advocati aulici, cum libertate suprema etiam Iudicia adeundi, a Comite hohenloico lineæ Bartensteinensis consilarii splendore ornatus, atque a potentissimo Rege Poloniarum & Electore Saxonæ, ob utiles ipsi operas præstitas, munere consulatus misenenfis donatus est. Interea in publica negotia incumbens, Francofurti ad Mœnum non uni solum alterive S. Imperii Statui, sed viris etiam quibusdam honoratioribus consilio adsticit: in aliquibus Aulis nego-

negotia sibi commissa perfecit, & cum in Iudicio camerali wez-lariensi, tum etiam in imperiali aulico viennensi causas egit, atque ita omnibus modis tam publice, quam privatim bene meritus est. Sed pergamus ad scripta eius: quorum alia sunt edita, alia adhuc dum inedita. Editi quidem: Oratio de mutua & felici litterarum cum armis coniunctione in Republica. 1711. Epistola gratulatoria ad D. Burcard. Gotthelf. Struvium, doctorem & professorem ienensem, de dignitate Academiae Rectoris. 1712. Epistola de linguae germanicae origine & usu ad D. Christianum Fridericum Hunoldum, alias *Menantes* dictum. 1714. Numismatis Lyfimachi Macedonum Regis expositio. Epistola ad D. Ioh. Fridemannum Schneiderum, profess. hallensem. 1714. Dissertatio inauguralis de ratificatione nullitatum extraiudicialium in causis matrimonialibus. 1715. Epistola dedicatoria ad illustrissimos Comites Hohenloicos. 1715. Epistola dedicatoria ad D. Frideric. Reinhard. Ottonem, consiliar. darmstadtinum, patrum, & D. Ioh. Alexandrum Schegkium, consiliar. Nobilit. imperial. francicae, avunculum. 1715. Brevis commentatio de ingeniis, moribus & studiis praecipuarum gentium Europae. 1718. Corpus pacificationum imperialium religionis maxime negotium concernentium, die Reichsfrieden-schlüsse, die religions-sache betreffend, vom Passauischen vertrag an, bis zum Badenischen frieden. 1721. Edenda: Monumenta monasteriorum Thuringiae. Supplementum de Pagis Germaniae antiquae. Antiquitates Heusdorfenses. Genealogia Comitum Hohenloicorum. Commentatio de testimonio fraterno testamentario. De revocatione pactorum dotialium. De privilegio antiquitatis. De dotatione fraterna. De antiquissimo Ordorfii, oppidi Thuringiae, statu. Antiquitates Reinhardsbornenses. Supplementum historiae quersfurtenfis.

Zephyrini DE PACE Sendschreiben, Litterae ad Christianum Anonymum, contra D. V. E. L. iniquam censuram eorum, quae in Auctoris Cogitationibus antiquo-christianis continentur. 1718. Cum brevi narratione de impressione illius libri, & Christiani Anonymi Responso. Zephyrinus de Pace est G. C. F. a Resewitz; Christianus Anonymus autem, Io. Phil. Odelem. De illo diximus P. IV. 220. de hoc P. eadem, p. 482.

Thomas

Thomæ REINESII Epistolæ ad Christianum Daumium. Ienæ 1670. In quibus de variis scriptoribus differitur, loca obscura multa illustrantur, corrupta emendantur, multaque alia ad historiam, philologiam & rem grammaticam pertinentia eruuntur ac discutiuntur. Accedunt alia *eiusdem*, & ipsius *Daumii* Epistolæ ad Reinesium, cum Appendice, continente alia quædam Reinesii, quorum in his Epistolis mentio fit. Omnia nunc primum prodeunt e museo Io. Andræ Bosii. Dantur etiam Reinesii Epistolæ ad Hofmannum & Rupertum, editæ Lipsiæ A. 1660. ad Nesteros A. 1670. atque ad Io. Andr. Bosium cum Bosianis ad Reinesium, Ienæ A. 1700.

**Pag. 4. Enervare, Exoffare, Ex-
cerebrare, Exoculare, Exen-
terare, Edentare, Excoliare
(quod est in Glossis Ifidori.)**

Non est. Crenius Animadvers.
P. XLIX. 71.

5. (Substantivum) Imperantia
apud *Ammianum* Marcell. l. 24.

Neque hoc ibi reperitur. Idem
l. c. 72.

10. Effervescencia, Cic.2, de Orat.

Cap. 21. *Adiectivum effervescentis*
quidem usurpat Tullius, sed
substantivum nondum occur-
rit. *Idem 72.*

16. Sperantia, Prærogantia, in
Glossis.

In quibus Glossis Reinesius ita
legerit, nescio : *in meis Philo-*
xeni non inveni. Idem 72.

27. *Gonsalus de Salas* *Indice Com-*
mentarii sui in Petronium.

Index ille non est Gonsali de Sa-
las, sed potius, ut puto, Io.
Schefferi, aut alius, quo typog-
raphus usus. Idem 75.

79. Ioach. Camerarius in libro
Fabularum, *editionis ultimæ*
1572.

Est & lipsiensis anni 1589. 8. Idem.
77.

98. In verbis *Tertulliani* monstravi legendum esse, Haustum patera pauculum fundat merum.

Sunt verbi *Hieronimi* ad Heliodorum. *Idem* ibidem.

108 Cicero 1. de nat. Deorum :
Fictor cera utitur. Ibidem : Di-
... Pars VI. In 4.

Si illa verba lib. 1. de nat. Deor.
sequentia tamen non habent
P vina

- vina providentia fictrix & moderatrix materiar.
- Pag. 115. Summeiulis prodesse cerebrum leporis ex vino potum, tradit *Plinius* l. 28. c. 15.
116. Circa Marinum Becichemum, errat *Gesnerus* in Bibliotheca, dum eum scriptorem rerum Scanderbegi facit, eidemque adscribere debuit opuscula in Ciceronem.
121. & 143. De Anniceri error Cagnati manifestissimus est.
145. Semita viarum, *Prudentius* VII. Cathemer.
150. Paria sunt Datere & Hietare apud *Diomedem* 336.
151. Pastellico apud *Plinium* Lib. 16. c. 8.
179. Efferefcere apud *Am. Marcell.* l. 18. (c. 7.)
252. Vigorofus, & Alopicoſus, apud *Iſidorum* gloſſ.
253. Stigmoſus, apud *Petron.* & *Plinium* lib. 1. epist. 6.
272. Impotens, apud *Cat. C.* 36. & *Symmach.* ep. 5.
- Infractionem animi dixit *Cicero* 3. Tuſc. In quibus præpoſitio non eſt derogativa, ſed adiectiva, ut loquuntur *Grammatici*.
- tur ibidem, ſed libro III. de nat. deor. c. 39. Idem ibid.
- Id ibi nondum inveni. Idem 78.
- Non video, quid *Reineſius* deſiderare poſſit: Id enim dicit *Gesnerus*, quod *Reineſius* vult. Idem ibid.
- Id refutatur a *Ioach. Kubnio* in *Æliani* Var. hiſtor. p. 117. Idem 81.
- Ibi nondum a me reperta eſt. Idem p. 82.
- Hietare quidem reperitur apud *Diomedem*, ſed *Datere* apud *Charifum*. Idem 82.
- Libro 21. Idem 82.
- In Var. lect. efferafciunt. Idem 82.
- In meis *Iſidori* Gloſſis, a *Bonav. Vulcanio Philoxeni* Gloſſis additis, non invenio. Idem 26.
- Epist. 5.
- Apud *Catullum* Carm. 36. verſ. 12. & *Symmach.* ep. 101. Idem 84.
- Sed *Tullii* verba c. 7. contrarium demonſtrant. Idem 85.

EIVSDEM Epistolæ ad Io. Vorſtium. Colonia brandenburgicæ 1667. Quibus varia ad litteras pertinentia, itemque ingenium

num de quibusdam huius temporis controversiis theologicis iudicium exponitur. Adiecta etiam, ceterisque præmissa est una ad Iac. *Clauderum*, ex qua eiusdem de Berofo anniano sententiam intelligere licet. Hæc autem eius est sententia, non omnia, quæ in *Berofo*, licet *Annius* eum interpolaverit, hinc inde leguntur, esse conficta, sed quam plurima consentire cum profunda antiquitate. Io. *Vorstius* Epistolarum harum editor, in Dedicatione huius libelli ad Laurent. Georgium a *Crockou* in laudes it Reinesii, eumque cum Crockovio virum appellat incomparabilem, ac spem concipit de eius Commentario in veteres Inscriptiones, in Gallia typis exprimendo; quæ tamen ibi non impleta est. Ceterum observandum, per alterum, de quo non nulla p. 24. adfert, notari Io. *Hülsemannum*; quem quidem Scherzerus in Præfat. in illius *Vindicias S. Scripturæ* c. 2. defendere laborat. Pag. 12. Reinesius de verbis Horneii, *Bona opera sunt necessaria ad salutem*, iudicium fert, idque satis æquum, & in favorem doctoris helmstadiensis, suumque pacis studium prodit p. 25. & 64. scribens: *Ego ab ingrato & maligno seculo nihil expecto, nec in vita hac quidquam felicitatis; sed aequiore tamen animo exiturus sum, si videro, redire veterem candorem, fidem & virtutem Germanis, inter literatos vero sopitis animorum motibus, castigatis adfectibus, insana dominandi libidine repressa, & prava agendi stultis ratione, quam vocat vir doctus, publico inimica, privatis cuiusque rebus & desideriis accommoda, iniuria, obtrectatione, calumnia, iurgio, cæterisque malis adornata in diversos vultus specie varie dissimulatis, ominosa regno literario & totius orbis christiani societati arctiorum* (Cui per bona piæque mentis artes expulsa, sanciri denuo, urgente nos fato undique, amicam, Deo gratam, condescensionem, & ad eius unius gloriam undiquaque conspici, Cum controversiis inter vos ortis, ne dum finitis, nihil intercedit mihi: mallet ignorare; vellem autem pacem colerent utrique, & abstinere denique Ecclesiam domusque sua & infelicibus rixis ulterius scindere. Miseros nos, si in sensu cerebri- no factionum scholasticarum salus animarum vertitur!

Dav. SCHARFII Epistola ad Gerhardum, abbatem locumensem, de Notariorum ecclesiasticorum salariis. Bremæ 1718. Per *Notarios ecclesiasticos* intelligit illos, qui vel ab Ecclesia, tum Cptana, tum romana, vel a Patribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Diaconis, Defensoribus, Capitulis ac Per-

sonis sacris, ad scribendum, aliaque negotia curanda sunt constituti. Et *salarium* ei idem est, ac stipendium, sive id, quo quis sustentatur & alitur: ostenditque auctor, Notarios ecclesiasticos antiquitus vixisse ex oblationibus, postea vero certa accepisse stipendia.

Dav. Scharf, natus Hoiz anno 1690. die 31. Iulii, patre Petro Bartholdo, Pastore ecclesiae hoiensis vigilantissimo, praeceptoribus in academia Iulia usus Kochio, Wagnero, Hardtio, Bahmra, Wideburgio, Schmidio, disputationes de notariis publicis ibidem a se conscriptas publice defendit, atque eo tempore, quo adianctus erat parenti, illas absolvere ac perpolire studuit.

Urbani Godofredi SIBERI Dissertatio de collaribus clericorum. Sneebergæ 1710. In qua docetur, Clericos olim communem cum laicis vestitu usos, seculo autem VII. peculiarem iis habitum praescriptum & imperatum: Ioannem Papam XXI. (qui & XXIII. & XXIV. dicitur) neapolitanum, primum fuisse, qui, more virorum & Ducum militarium, indusium gestaret ad collum ingentibus spiris crispatum: Seculo XV. multis interdictis cohibitam inter Clericos collarium exorbitantiam, cum seculo sequente Ecclesia anglicana non modo retineret, sed Clericis etiam imperaret; sicut in multis civitatibus Germaniae tum imperialibus, tum municipalibus, ubi lutherana exercetur religio, tubulorum collarium usus, tanquam praecipuum sacri & politici ordinis ornamentum, viget: de quo tamen fatendum, eum cum illo, qui tempore reformationis fuit, neutiquam convenire, sed a parvis ac modestis collaribus in æquo maiora, ac fere ridicula, degenerasse: planorum collarium consuetudinem seculo superiori natam, primumque eam fecisse suam D. Matthiam Hoë ab Hoënegg: interim prudentem ecclesiae ministrum cuiusque loci consuetudini attemperare se debere. CL. Auctoris Vitam dedimus P. IV. 83.

XLII.

Antonini RVFFI Natale di Cristo, Natalis Christi. Messinae 1717. Cum uberrimis annotationibus. Est poema dramaticum, quo auctor Guarini Pastorem fidelem (Il pastor fido) & verbis & inventionem tam feliciter imitatus est, ut nihil supra. Cui ergo

ergo Guarinus placet, ei non potest etiam non placere Ruffus. Et si Petri *Catalani* atque Hier. *Ragusa*, theologorum S. I. doctissimorum, iudicia audire iuvat, nihil hoc in Poëmate reperitur, quod castas aures offendat, quin potius summa cum pietate, nec sine studio & labore, ac veræ virtutis artificio, compositæ probatorum Poëtarum doctiores Musæ; immo religionis & pietatis studium in eo elucet, absunt Veneris faces, quibus imperitorum poetarum vulgus hodie incalescit, vel alii imperitiores, tanquam illice iniquitatis, inflammantur; neque tamen desiderantur veneres phrasium, & castæ illecebræ secundum veteres dicendi formulas, quæ recentiorum licentiam reprehendunt. Univerſa operis idea, non ex luto conficta, sed ex auro conflata, quaquaversum sibi convenit, & argumento sacro aptissime respondet. Ego vero hunc librum, in Germania nostra rarissimum, ab excelsa accepi manu.

Antoninus *Ruffus*, ficulus, ex illustri prosapia, mernit hoc Poëmate, ut quivis castæ poëseos amator, optima ei quæque preceatur, cumque prædicto *Catalano* dicat: *Vivat felix ad maiora auctor, dum aperte comprobat, posse poësin ex sua arte & præceptis, per argumenta pia, & pluries decantata, cum non vulgari ingenii acumine & laude, noviter ac sublimiter spatari.*

XLIII.

Ioannis BOCCATII Decameron, Liber X. dierum. Venetiis 1582. Noviter recusus, & ad veram lectionem redactus a Leonharto *Salviati*. Multæ dantur editiones huius libri, ut A. 1525. 1527. 1549. 1552. 1573. e quibus meliores reputat Salviatus in Præfatione, præter secundam, illas de anno 27. & 73. Et nostra est una ex optimis. Quam secutæ sunt aliæ A. 1585. & 1587. omniumque ultima Neapoli A. 1718. 8. Decamerone autem, siue Δεκαήμερος, & Liber X. dierum dicitur, quia in eo recitantur fabulæ, de rebus amoris aliisque eventibus, partim a maribus, partim a feminis, & decem quidem, singulis totidem diebus, narratæ: quarum amœnitate, tanquam medicina, immoderati morbus amoris, quo Boccacius laborabat, depulsus fuit. Sed & fabulis historiolicisque hifce regnum papale, confessio auricularis, fictorum Sanctorum chorus, concursus ad eorum cadavera, sanatio per eorum contactum,

stigmata S. Francisci, angeli illius, qui ea impressit, capilli superstites, angeli humana forma circumvolantes, huc illuc vagantes, modo huic, modo illi, præcipue formosæ iuenculæ, apparentes, reliquiarum cultus, purgatorium, & similia alia acerrime perstringuntur: ideoque hic liber ab iis, qui res illas æstimant, atque in pretio habent, atheisticis adnumerari cœpit. *Narrat. innoc. A. 1712. 939. Olearius Abaco patrolog. 240. Varrerius Censura in Berosum chaldæum (Tomo I. Conlect. libror. rarior.) p. 68. Bernegger in Idolo lauret. 128.*

In Novella prima p. 16. Il Frate postosi al lato del Ser Ciapellito, *prima benignamente il cominciò à confortare.*

Hic multa desunt, quæ tamen existant in editione amstelodamensi.

Ibidem. Il santo huomo disse, che molto gli piaceva, e che egli dicea bene, e farebbe, che di presente gli farebbe appor-
tato. *e così fu.*

Hic iterum quadam expuncta sunt.

Iohannes Boccacius, italice Boccacci, Certaldo-florentinus, vir in secularibus litteris (elogium hoc est *Trithemii* de scriptorib. eccl. p. 152.) facile doctissimus, & divinarum scripturarum non ignarus, poëta, philosophus & astrônomus celeberrimus, ingenio subtilis, eloquio disertus, edidit multa præclara volumina, quibus nomen suum ad notitiam posteritatis perduxit, videlicet libros XIV. de genealogia deorum, & singulos de illustribus viris, claris mulieribus, hæresibus Bohemorum, victoriis *Sigismundi*, bellis Imperatorum, bellis Florentinorum, rebellionem terrarum Ecclesiæ, victoria Tartarorum, Constantinopoli capta, de montibus, fontibus, fluminibus, stagnis & paludibus, nominibus maris, Bucolica, Epistolas ad diversos, & alia multa. Vernacula autem lingua, quam ille post Petrarcham in primis excoluit, repurgavit, & nitidam reddidit, multi eius existant libri, iocis & vanitatibus pleni, ut præter istum C. novorum, quem antea evolvimus, Corbatus, & Philostratus. Mortuus est, si *Trithemio* l.c. credendum, anno 1375. ætatis 62. si vero versibus epitaphii, anno 1376. Hi enim sunt versus:

egre-

egregiis notis Latine boCCatIVs oris

figMentis patris raptVs In orbe laCet.

Ex eius scriptis a doctis præcipue commendantur liber de genealogiis deorum, & alter de claris mulieribus. Iamque omnia eius opera, Decamerone excepto, iunctim impressa sunt Neapoli. *Olearius* Abaco patrolog. p. 239. *Bernegger* l. c. *Morhof* de lingua teuton. 176. *Campanella* de libr. propr. 218. *Crenius* T. I. *Methodor.* 92. *Magirus* 137. *Kænig* 116. *Rouillius* Promptuar. iconum P. II. 188.

Il Pastor fido, Pastor fidelis Baptista GVARINI. Venetiis 1602. Hæc editio multis curiosis doctisque annotationibus illustrata, & elegantibus ornata figuris, cum compendio poeseos tragicomicæ per duos *Veratos*, erat vicesima; quam secutæ sunt multæ aliæ, e quibus nominari merentur parisiensis A. 1650. amstelodamensis 1662. & francfortensis 1681. usque dum elegantissima ac superbissima Londini prodiit A. 1718. in 4. curante Paulo Ant. *Rollio*: de qua vide *il Giornale de' Letterati d' Italia* T. XXXIII. 38. Hæc Tragicomædia & honore & felicitate tam ascendit in altum, ut ipsi auctori creare potuerit invidiam, ivit per manus & ora totius Italiæ, toties præbuit spectaculum in theatris principalium urbium, superavit montes & transcendit maria, exterisque reddita est adeo cara, & domestica, ut ipsorum linguis iam sciat fabulari: in germanicam quippe, ut ceteras præteream, traducta est ab *Anonymo*, item a *Talandro*, *Hoffmannswaldau*, & *Abschaz*: quædam etiam convertit perillustis duumvir noribergensis, *Christophorus Fürer* in Floræ suæ p. 3. & seqq. Et quamvis nacta sit adversarios *Malacretam*, *Iasonem* de *Noris*, *Summum*, *Ingenierum*; habuit tamen suos etiam defensores, Paul. *Benium*, *Marchionem Orsi*, Ant. *Gattium*, *Veratos*, *Savium*, *Piscettum*, & habebit æternum: nec minima felicitatis eius pars est, quod ipsam Principes etiam, & Monarchæ in deliciis habeant, tanquam libellum manulem & dulce Vade mecum in loculo suo gestent, & vel in effredo, quando rus abeunt, temporis fallendi, animumque oblectandi causa, legant, relegant, nec sexcentesima eius repetitione satiari possint. Vide *Acta erudit.* A. 1705. 375. *Giorn. de' Letter. d' Ital.* T. I. 104. 107. *Ghilinum* Theatro viror. litter. Vol. I. 28. *Borrichium* de poetis 109.

Bapti-

Baptista *Guarinus*, nobilis ferrariensis, eques S. Stephani, admirabilis fuit in omnibus scientiis, ac speciatim in elegantiorum studio litterarum, & status peritissimus. Vnde Alphonsus II. Dux ferrariensis ultimus, eo usus est secretario & consiliario sanctiore, eundemque Romam misit ad Gregorium XIII. Papam, ut summam ei dignitatem gratularetur: id quod ille præstitit oratione latina tam terfa, tamque polita, ut Papam & Purpuratos eius in admirationem raperet, & Pontifex hic eundem postea legatum mitteret Varsaviam ad Regnum Poloniæ. Exaëto autem in Aulis 16. annorum spatio, & gustato in illis tam amaro, quam dulci, Patavium se recepit, urbem sibi semper caram, & ubi omnes illæ partes concurrunt, quæ secessum possunt reddere amœnissimum, hominique litterato longe suavissimum. Gloriæ cupidus fuit, uti sunt magnæ & nobiles animæ, sed ab avaritia aversus quam maxime. Compositiones eius exstant tam italicæ, ut Poëmata, Hydropica, quæ est comædia, Epistolæ, & Secretarius, quam latinæ, & græcæ. Multi Academici, ut Elevati, Olympici, Furfuracei, Innominati, Humoristæ, & plures alii, maximo cum adplausu receperunt illustrem virum in societates suas, & honori sibi duxerunt, Guarinum habere collegam, immo caput ac principem. Tandemque satur honorum, & vanitates mundanas fastidians, obiit Venetiis A. 1613. ætatis 75. *Crassus* Elogior. T. II. 115. *Imperialis* Mus. histor. 126. *Erythraus* Pinacoth. P. I. 95. *Ghilinus* vol. I. 27. *Bentivoglio* nelle Lettere P. I. 93. *Placcius* de Anonym. 61. 661. *Morhof* de lingua teuton. 188. *Bayle* T. I. 1332. *Hoffmannswaldau* Præfat. in Translationes poëmatum germanicas p. 29.

XLIV.

Hadriani RELANDI Palæstina. Norimbergæ 1716. Ex monumentis veteribus illustrata, Tabulis geographicis necessariis, iisque accuratis exornata, & a multis insuper, quæ in primam editionem irreperant, mendis purgata. Sed quid dicit *Zeltnerus* in libello de correctoribus? Is p. 586. dicit, easdem, quæ in hollandica erant editione, hic esse repetitas. In præfatione auctor multa verba facit de suis tabulis geographicis, quorum summa huc redit, se illas ex veterum scriptis adornasse, nec velle iis fidem haberi, nisi auctoritate veterum firmentur. Opus hoc recensetur

setur in *Actis erudit. german.* T. III. 521. *Nova biblioth.* T. VI. 352. *Museo novo* T. IV. 305. & *Narrat. innoc.* A. 1714. 1004. Librum hunc supplet & corrigit Vrb. Godofr. Siber in *Dissert. de Gaza*, eiusque episcopis. Vide *Narrat. innoc.* A. 1715. 1140. & *Præpositus von der Harde* Geographiam promittit sacram, uti refertur in *Narrat. innoc.* A. 1716. 1081.

Lib. I. Cap. III. (in margine) p. 20. Distinguenda est promissio possessionis hereditariae (quæ complectitur regionem sorte inter tribus novem & dimidiam distributam ad occidentem Iordanis) & promissio dominii, id est, illius terræ, quam aliquando acquisituri essent, sub imperio Davidis & Salomonis.

Lib. II. Cap. 12. p. 483. *At quomodo vicus tribus Aser tantum 15. milliaribus a Casarea diffusus fuit versus orientem?*

Lib. III. p. 617. Bebeten, an forte est idem, ac Ecbatana oppidum, quod Plinius non longe a Ptolemaide locat?

669. Ego per Cadytin intelligerem urbem Gath, si, qui sint montes, oēs nadurios, liqueret.

Hadrianus Relandus, ripensis, (Ripa autem vicus est in Hollandia septentrionali) in tenera ætate egregiæ indolis & præcoci ingenii, Francii, Alexandri de Bie, Surenhusii, (sub quo partem operis mischnici latine valuit reddere) Leusdenii, Gravii, Leydeckeri, Pars VI. In 4.

Etiâ illam terram, quam occuparunt trans Iordanem tribus Ruben, Gad & dimidia Manassis. Ios. 1, 15. *Acta eruditum germanica* T. III. 524.

Iusta mensura, si distantia a Ptolemaide attendatur, duorum milliarium germanicorum, recta ad ortum, ad Carmelum montem, supra lacum Cendeviam, ad boream sinus Ptolemaidis. H. von der Harde Program. de Ecbatana Galilææ (A. 1721. 1. Iul.) p. 5.

Omnino. Idem p. 5. 3.

Refutatur ab Heinio Observat. SS. I. I. c. 5. §. 13.

Petri Van Mastricht, Herm. Witfi, Senguerdi, Spanhemii, Triglandi & Marckii discipulus, Harderovici philosophiam profiteri iussus est; mox autem, ad commendationem Regis Britanniarum, a Comite Portlandiæ procuratam, ab inclyto Senatu urbis ultraiectionæ muneris professoris orientalium linguarum admotus, non tantum in recitationibus suis sedulum se præstitit, sed & impigrum scriptorem. Ab eo enim habemus Lusus poëticos, Dissertationem de philosophandi libertate, Annotationes ad *Othonis* Historiam Doctorum mischnicorum, Additiones ad Tanaqu. Fabri de vitis poëtarum græcorum libellum, Analecta rabbinica, Libros de religione mahumetica, Dissertationes de numis veterum Hebræorum, Dissertationes miscellaneas, Exercitationes de vera pronunciatione nominis Iehova, Elenchum criticum de contextu & versione S. codicis, Enchiridion *Borhaneddinum*, Delineationem antiquitatum Hebræorum veterum, & Petri Relandi fratris Fastos consulares. Vir erat laude dignissimus, in quo, præter pietatem, morum urbanitas, grati animi virtus, & mens, ab omnibus asperis litibus & aculeatis disceptationibus perquam aliena, sedem habebat; cumque legendo & scribendo omnes boni viri partes expleverat, communem omnium mortalium sortem expertus est, d. 5. Febr. A. 1718. variolis extinctus, 41. ætatis anno nondum completo. *Acta erudit.* A. 1718. 381. I. C. *Wolfius* præfat. in Mardoch. de Karzis, *Von Seelen* præfat. in Burtoni *Asaphava* vet. linguæ pers. p. 5. *Giornale de Letter. d' Ital.* T. XXVII. 402.

XLV,

Io. VORSTII Philologia sacra. Lugduni Batavorum 1658. Qua, quidquid in N. T. reperitur, id pene omne recensetur, in certas classes digeritur, atque ipsarum linguarum orientalium collatione illustratur: non pauca item alia, tum theologica, tum philologica, attinguntur & pertractantur. Partes II. quarum posterior Amstelodami prodiit A. 1665. Præfatus in I. Partem ait, scripsisse quidem de eodem hoc argumento non paucos, sed omnes tamen illos aut strictim id fecisse, aut sparsim, neminem iusto quodam commentario fuisse, satisque plene: quæ igitur super hoc argumento viri docti iam ante ipsum recte observasse visi sint, ea hic voluisse repetita; quæ vero intacta reliquerint, quæve sibi eorum scripta versanti non occurrerint, ea

ex suis ipsius observationibus adiecisse, subinde etiam a viris doctis testatum esse dissensum; cavisse tamen, ne modestiæ excederet limites: turpe enim esse, dissentientes conviciis proscindere, neque admittere velle ostensionem errorum. In Dedicatione II. Partis docet, stilum Scriptorum N. T. discrepare ab eo, quo græci scriptores ceteri usi sunt, eumque hebraïsmis & peregrinis locutionibus scaterere plane, non quod scriptores sacri non aliter potuerint, sed quod aliter noluerint scribere; neque tamen illos pro barbarismis & solæcismis habendos esse, sed pro flosculis potius, quos per scripturas N. T. spargi, indeque ipsas scripturas V. T. nobis gratiores fieri Spiritus S. voluerit: iucundam esse sacrarum litterarum contemplationem, quod non modo res utriusque testamenti pulcre inter se consonare, sed ipsas quoque formulas & modos loquendi utrobique eosdem fere esse animadvertamus; & S. *Lucam* plus hebraïsmorum usurpasse, quam ullum ceterorum N. T. scriptorum: idque pluribus exemplis comprobatur. *Reinesius* in Epp. ad Vorstium nostrum p. 52. scribit, Ebraïsmos eius in pretio esse apud intelligentes, lena nunciari sibi; nec *Crenius* Animadvers. P. I. 100. diffitetur, Commentarium hunc, quamquam in eo multa sint reprehendenda, non pauca bonæ frugis continere.

P. I. 155. Ex *Homero* Beza geminum adducit hoc: καὶ ἔνεκα
 Fallitur. *Bynæus* de Natali Christi 109.

ση παρακοιτις κεκλημαι.

219. Εἰς Ἰὸν Μωϋσῆν dictum est pro
 δια Μωϋσεως per Mosem. To sic nunquam notat causam finalem. *Vitringa* Observat. lib. III. p. 793.

359. Ex. 20, 2. Non erunt tibi dii alii על פני. Græcis interpretibus vocula על significat præter. Vox פני autem planissime redundat. Si Præter pro Contra sumsit, tolerari: si vero pro exceptiva particula, minime: quia Deus verus non continetur sub diis alienis, ut sub illis possit excipi. *Crenius* Animadvers. P. I. 101.

EIVSDEM de adagiis Novi Testamenti Diatriba. Colonia brandenburgicæ 1699. Quæ quidem, uti auctor in Ep. dedicatoria ad Io. Casp. Suicerum indicat, est quasi auctarium libro

brorum de hebraïsmis N. Tti : adagia enim hæc inter hebraïsmos referenda, certe in sermone hebræo ea primum nata esse putat.

Christiani WOLDENBERGII Micarum iuris manipuli tres. Rostochii 1665. Quorum primus continet Proverbia ; secundus Metaphoras iuris ; tertius Sententias sacras, ethicas, politicas, æconomicas, ut & Versus in Glossis utriusque iuris occurrentes. Quibus accesserunt Chronologia brevis, L. 2. D. de O. I. lucem afferens, Leges difficiliores & candidatorum Digestorum & Codicis, & Sedes difficultium iuris materialium : ac denique ob oculos ponuntur iniustitia LL. romanarum, & Contradictiones Iuris canonici. Parvus hic est liber, sed multa continet, studio Iuris omnino observanda.

Christianus Woldenberg, Crempa-holsatus, multas adiit Germaniz, Daniæ, Hollandiæque celebres academias, atque ita in iis profecit, ut non tantum lauream philosophicam, sed & supremum in Iure gradum magno cum honore adipisceretur. In Lyceo rostockienfi primum fuit Græcæ linguæ, deinde Decretalium professor publ. & ducalis Consistorii assessor ; immo & Comitum palatini cæsarei dignitas ei collata fuit. Certe eruditio minime vulgaris, mores honesti & suaves, iustitiæ studium, docendi fidelitas ac præstantia, & ceteræ viri virtutes merebant talia præmia ac beneficia. Et quamvis lithiasi ac passione colica extinctus ille sit A. 1674. cum annos ætatis transegisset 53. vivit tamen adhuc in scriptis suis, quæ sunt : Compendium ex tractatu Matthiæ Coleri de processibus executivis, Oratio de usu Græcæ linguæ in omnibus Facultatibus, artibus & scientiis, Oratio de origine, progressu & usu Corporis canonici, Collegium rhetoricum super Institutiones iuris, Subsidium iuris, seu index interpretum & commentatorum super IV. Institutionum libros, Principia iuris romani, id est, Leges Draconis & Solonis, Leges Romuli & Leges XII. tabularum, secundum ordinem a Pandulfo Prateio & Iusto Lipsio observatum, Liber de numeris iuridicis Iuris civilis, & alius de vita & honestate Clericorum, Axiomata iuris universi, tam civilis, quam canonici, & Disputationes de infamia, de iniuriis & famosis libellis, deque novo anno seu oblatione veterum, ex L. un. C. lib. XII. t. XLIX, Witte in Memor. ICtorum p. 526.

M. Va-

M. Valerii PROBI Libellus de interpretandis Romanorum literis, civiumque romanorum nominibus, prænominibus ac cognominibus, nominibus item sacerdotiorum, potestatum, magistratuum, præfecturarum, sacrorum, ludorum, rerum urbanarum, rerum militarium, collegiorum, decuriarum, fastorum, numerorum, ponderum, mensurarum, Iuris civilis, & similium. Soræ 1647. Quem ex vetustis MSS. codicibus plus partem dimidiam auxit, emendavit & notis illustravit Henr. *Ernstius*.

Henricus *Ernstius*, helmstädiensis, I. V. doctor, post reditum ex itinere ad Germanos, Gallos, Anglos, Italos & Belgas literario in academia sorana professor Iuris, tandemque Aulæ atque Cancellariæ & supremi Tribunalis Daniæ assessor, Codici etiam Iuris Danorum concinnando adhibitus, ICTus ob eruditam pietatem commendatissimus, variis scriptis illustre sibi nomen peperit: eius enim sunt *Epiſteti* Sententiæ CXVI. e Stobæo & aliis collectæ, & Notæ in Pomp. Attici Vitam a Corn. *Nepote* descriptam, Variæ observationes, Annotationes in *anonymi scriptoris* Genealogiam & seriem Regum aliquot danicorum, item in Corn. *Nepotem* a Bosio editum, *Boëthii* Liber de moribus per sententias editus, ex MSS. codicibus recensitus, auctus & illustratus, Dissertationes philologicæ in *Seneca* de ira libros III. Compendium philosophiæ moralis, Speculum prudentiæ & virtutis civilis, Brevis delineatio historiæ universæ, Catholica iuris, Statera iurisprudentiæ & iuris periti, Annotationes in librum I. Digestorum, Methodus iuris civilis discendi, Pontificatus pharisaicus, Libellus de vera fide, Quæstiones dominicales, Introductio in veram vitam, Sabbatismus seu commentatio de studiis diebus festis convenientibus, & alia, (inter quæ tamen, cave, ei adscribas Observationes ad Antiquitates etruscas, quippe quæ sunt Paganini *Gaudenzii*) atque exspiravit Hafniæ anno Christi 1665. ætatis suæ 63. Vide Alb. *Bartholinum* de scriptis Danorum p. 53. & *Mollerum* Hypomnem. 237. *Crenum* Exercit. III. de libris Scriptor. opt. 41. auctorem Narrationis (des Berichts) de novis libris T. VII. 706. & *Magirum*, seu potius *Eybenium*, eius continuatorem, p. 321.

XLVI.

Io. Christoph. WOLFFII Bibliotheca hebræa. Hamburgi

Q 3

1715.

1715. In qua datur notitia tum auctorum hebræorum cuiuscunque ætatis, tum scriptorum, quæ vel hebraice primum exarata, vel ab aliis conversa sunt, ad nostram ætatem deducta. Atque hic liber recensetur ac laudatur in *Actis eruditorum* A. 1715. 265. *Actis german. erudit.* T. IV. 343. *Nova biblioth.* T. V. 18. *Narrat. innoc.* A. 1715. 980. & 1716. 89. & *Novis litterar.* (Nouvelles litteraires) T. III. 267. Accedit in calce lac. *Gaffarelli Index codicum cabbalistiarum MSS.* quibus Io. Picus, mirandulanus Comes, usus est. Auctor, de quo egimus P. IV. 29. promittit in fine Præfationis p. 27. alteram huius Bibliothecæ Partem, p. 553. Librum de variis S. codicis editionibus, p. 410. Expositionem nominum propriorum, p. 1161. Tractatum de anonymis: atque hæc maximam partem præstitit in Parte altera, quam mox producemus, si prius de Præfatione huius Partis pauca dixerimus. Lectu ea est dignissima, quippe in qua pluribus agitur de viris tam iudæis, quam christianis, qui scripta Hebræorum recensuerunt; satis etiam de recepta apud Iudæos computandi ratione, de titulis librorum iudaicorum, de nominibus Iudæorum propriis, deque editionibus librorum hebraicorum.

XLVII.

EIVSDEM Bibliothecæ hebrææ Pars II. Hamburgi 1721. Quæ præter Historiam Scripturæ sacre veteris instrumenti, codicumque eius tum editorum, tum MSS. tradit notitiam Masoræ, eorumque, quæ ad Lexica & Grammaticas pertinent, Talmudis item utriusque, tum vero Bibliothecam iudaicam & antiiudaicam aperit, ac post enarratas Paraphrases chaldaicas & Cabbalam scripta Iudæorum anonyma recenset. Vide *Acta erudit.* A. 1722. 194. *Collectionem* (Sammlung) *vet. & novor.* A. 1721. 777. & clarissimi D. *Hafai* Biblioth. bremens. T. VI. 374. ubi satis putat se hoc de libro dixisse, si dixerit, *eo literis sacris operantes carere non posse.* Atque hanc Partem proxime excipient Supplementa prioris Partis.

XLVIII.

Thomæ REINESII Variarum lectionum libri III. Altenburgi 1640. In quibus de scriptoribus sacris & profanis classicis plerisque differitur, loca obscura multa illustrantur, difficultia explicantur, corrupta emendantur, recentiorum etiam quorundam cir-

ta ea frustrationes, interpretumque in quam plurimis græcis alu-
 cinationes notantur. Opus hoc est unum ex præstantissimis,
 quæ Reinesius composuit; atque ideo laudatur a Io. Vorstio Præ-
 fat. in P. I. Philol. sacræ * 6. Gravio Dedicat. in Epp. Casauboni,
 Schubarto in Dedicat. libelli Reines. de palatio lateran. a 3. Mor-
 bosio Polyhist. T. I. lib. V. 222. & lac. Burckhardo in Medico human.
 studior. vindice p. 76. Et tamen oppugnatum fuit, ita ut Defen-
 sione opus haberet, quæ prodiit Rostochii A. 1653. 4. Dedicatio li-
 bri huius est instar doctæ Præfationis, in qua Reinesius ostendit,
 summos Reges ac Principes litterarum gloriam non tantum affe-
 ctasse, sed & interdum possedisse; & inde factum, ut eruditi la-
 bores suos illis potius, quam aliis nuncuparent: deinde in lau-
 des it clementissimi sui Principis, Friderici Wilhelmi, Saxonix Ducis,
 ut omnibus virtutibus, ita & litterarum studiis excultri: tum
 de Critices utilitate ac necessitate differit. Quid ergo de illa ait?
 Ait, in ea non nisi doctissimum quemque & probatissimum, reique
 omnis humanæ peritissimum aliquid audere laudabiliter posse: hac
 enim (ita pergit) est, quæ scriptoribus sua nomina reddit, sua opera ad-
 iudicat, genuina a supposititiis discernit, rem quamvis obscuram, & quid
 quid tandem in quæstionem cadit, exponit, quidquid sciri potest inquirit,
 sententias examinat, & dissonantes conciliat, de verbis censet, & verita-
 tem, quantum eius in hac mentium caligine comprehendi potest, quavis
 in materia indagat, eruit, proponit, falsa absterui, notat, circumscribit, in-
 fulta eiicit, transposita restituit, fugitiva revocat, prava emendat. Sed
 tantus Critices laudator & artifex non ægre feret censuram alio-
 rum, quia veritati semper & ubique cedendum: ut ipse agno-
 scit p. 655.

Lib. II. cap. XII. p. 224. Galenus
 vixit sub divis fratribus Marco
 & Lucio, Commodus etiam,
 eodemque tempore scripsit Dio-
 genes Laërtius: & mulier, cui
 hic opus suum inscripsit, fuit
 Arria.

Duplex error. Heumann in Actis
 philosoph. T. I. 328. 336.

Lib. III. cap. II. p. 327. Ita ergo in
 Apollodoro constituenda lectio.

Vulgaris lectio, qua Hippotes Phi-
 lantis filius, & Antiochi ab Her-
 cule geniti nepos dicitur, re-
 Cap. II.

Cap. II. p. 380. Apollonidæ liber
Semenuthi videtur chemici ar-
gumenti fuisse.

Cap. V. p. 438. Simeon cœnobii
S. Mamantis prope murum
Xylocerci præpositus seu ab-
bas, cognomine *Metaphrastes*.

Et se habet: sicut ipse postea
agnovit Reinesius. C. A. Re-
pertus Observat. ad C. Vell.
Paterculum. lib. 1. c. 3. p. 20.
Fuit *historici* argumenti. I. A. Fa-
bricius Biblioth. gr. vol. I. 89.

Distinguendus a Metaphraste, hagi-
ologo decantatissimo, *Meller*
de homon. 516.

XLIX.

Iac. PALMERII Exercitationes in optimos fere auctores
græcos. Lugduni Batavorum 1668. Nempe in historicos, oratores
& poëtas, nominatim *Aeschinem*, *Andocidem*, *Antiphonem*, *Appianum*,
Aristidem, *Aristophanem*, *Arrianum*, *Athenæum*, *Demosthenem*, *Dinar-
chum*, *Diodorum siculum*, *Diogenem lærtium*, *Dionem Cassium*, *Herô-
dotum*, *Isæum*, *Lucianum*, *Lycurgum*, *Lyfiam*, *Marmora Arundeliana*,
Memnonis fragmentum, *Moschi Idyllia*, *Pausaniam*, *Plutarchum*, *Pe-
lybium*, *Scylacem*, *Strabonem*, *Theocritum*, *Theophrastum*, *Thucydidem*,
& *Xenophontem*. In Exercitationibus hisce, iudice *Morhofio* Poly-
hist. T. I. lib. V. 223. multa præclare emendantur græcorum au-
ctorum loca: vir enim ille in græcis scriptoribus multum operæ
impendit; eratque 80. annos natus, cum opus hoc prelo commit-
teretur.

Pag. 620. Quod legitur in Ca-
sauboni Notis ad Theophrasti
Charaeteres *επισκερθεμένα & συ-
σκερθεμένα & επισκερσμενα*, est
procul dubio error typographi.

Quod autem ait, se explicare
non posse, quare mensura Phi-
donia dicatur, videtur esse vi-
ri illius magni *μνημονικον σφάλ-
μα*, i. e. error memoria. Nam
Strabo rationem reddit.

Immo hac omnia Casaubonus per-
inde asstimavit. Sic vir quidam
doctus ad meum exemplum
adnotavit.

Nequaquam. Strabonem enim no-
minat Casaubonus. *Idem*.

Iacobus *Palmerius* a *Grentemesnil*, nobilis gallus e *Normania*, præter *Mathesin* & iuridica studia præcipue operam dedit linguæ græcæ, latinæ, italicæ, hispanicæ, & germanicæ, cumque integrum annum legendis fabulis romanensibus impendisset, tantum earum fastidium ipsi obortum est, ut nullas amplius in manus sumeret, oculisque subiiceret; quin potius melioribus se dicaret studiis. Servivit etiam in militia, ut nobilitatis suæ decus tueretur; sed rediens ad litterarum delicias, constanter eas secutus est, diuque vixit *Cadomi*, & *academiæ*, quam ibi instituit, magnum fuit ornamentum, donec obiret anno 1670. Calendis *Octobris*, ætatis 83. cum septuagenarius, admirabili constantia ac fortitudine, & sine vinculis, 9. sibi calculos, eosque non parvos, exsecari passus esset. Vixit privatus, nec unquam sive gessit, sive ambivit munus publicum: in tanta tamen vixit celebritate, ut summi inter litteratos & illustres heroes viri eius amicitiam expeterent, deque ea impense sibi gratularentur. Reliquit post se *Descriptionem Græciæ antiquæ*: cecinit etiam humi nascentia fraga, & eorum metamorphosin idyllio italico, cui titulus *La fragola*, omnes politissimas *Tusciæ* suavitates redolente, ingeniosissime descripsit; regiique *Delphini* lætissimam diuque optatam nativitatem, abstrusos in frigidis venis igniculos suscitans, *Dialogo græco* ducentorum versuum excepit, eumque composuit tam celeriter, ut duodecimo ab illa die lucem videre potuerit. Recte igitur *Stephanus Le Moine*, observante *Morhofio* l. c. *Palmerium* nostrum vocat belli, pacis ac litterarum artibus & disciplinis inclytum, & *Lloyd* ad *Steph. Diët. histor. virum doctissimum*, & in auctoribus antiquis emendandis plane divinum. Vita eius descripta est a *Steph. Morino*; atque exstat in *Vitis selectis* erudit. & illustrium virorum p. 186. Memorabile etiam est, quod de eo narratur ab *Huetio* in *Actis* erudit. A. 1719. 53.

L.

Opere del P. Paolo Sarpi, P. Pauli SARPII Opera. In Helmsat (quam in *Aufonia* reperies) presso *Iacopo Mulleri* (cuius typographia 50. & amplius abhinc annis esse desiit: hæc autem nova editio in lucem venit anno præter propter 1722.) Contenta operum sunt ista: Tomo I. 1) Vita P. Pauli. Accurate & multis verbis
Pars VI. In 4. R bis

bis descripta. 2) Tractatus de Interdicto Pauli Papæ V. Quo monstratur, illud non esse legitime publicatum, & quod Ecclesiastici non sint obligati ad eius executionem, nec sine peccato id observare possint. 3) Theologorum venetorum, Io. *Marfilii*, Pauli *Sarpini* & Fr. *Fulgentii* Declaratio ad Excommunicationis, citationis & monitionis romanæ sententiam in ipsos latam. 4) Considerationes Censurarum Pauli V. contra Sereniss. Remp. venetam. 5) Io. *Gersonis* Tractatus & Resolutiones de valore excommunicationum. Ex latina in italicam linguam translatus. 6) Apologia ad oppositiones Cardinalis *Bellarmini*, adversus Gersonis Tractatus & Resolutiones de valore excommunicationum. 7) Discursus seu sermo de origine, forma, legibus, & usu Officii inquisitionis Civitatis venetæ. 8) Particularis historia de rebus gestis a Paulo V. Papa & Rep. veneta. 9) Relatio de pace & concordia inter eos inita. Tomo II. 1) Tractatus de materiis beneficiariis, cum annotationibus *Ameloti*, ex gallico in italicum conversis. 2) Liber de iure asylo-
 rum. Ab Augerio *Frickelburgio* IC. (quicumque sit) latine redditus, & laude elegantissimi operis eo insignitus, quod auctor Ecclesiarum immunitatem quidem tueatur, & sanctam ecclesiam conservet, immo auctam & amplificatam quam maxime velit, iustitiam vero, qua delicta plectuntur, & publica quies ac tranquillitas sustinetur, ubique, ceu fas est, administrari atque exerceri decernat, ut egregio hoc temperamento non ecclesiæ minus, quam forum & tribunalia, ius suum retinere possint. 3) Historia de V-
 scockis, gente dalmatica, rapinis & latrocinis dedita. Scripta a Minutio *Minuci*, archiepiscopo iaderensi, & continuata a Paulo *Sarpino* usque ad annum 1616. 4) Corn. *Frangipanis* IC. Allegatio pro historia Alexandri III. in aula regia Pontificis romani, & spatiofo conclavi veneto, in quo numerosus Senatus convenire solet. Contra narrationem XII. Tomi Annalium ecclesiast. Cæs. *Barenii*. Hic nimirum opera datur, ut quibuscunque argumentis probetur, Fridericum I. Imp. a Venetis classe victum, pedi papæ Alexandri collum subiecisse, atque ita ei reconciliatum fuisse. 5) Reip. venetæ Dominium maris adriatici. In quo auctor probatum it, i. possessionem illius domini non esse acquisitam, sed cum Rep. natam, & conservatam, armorumque vi auctam, & per consuetudinem antiquissimam stabilitam. 2. Neque dependere a
 privi-

privilegio Papæ, aut Imperatoris, multo minus ex iure præscriptionis derivandam. 3. Dominium maris comprehendere sinus, portus, litora, & iurisdictionem navigantibus præscribendi leges, & faciendi ordinationes, quas utilitas publica requirit, item puniendi delicta in mari commissa, & vectigalia imponendi iis, qui maris usu ac beneficio fruuntur. 4. Respondetur ad obiectiones. 5. producuntur scripta publica & authentica Reip. venetæ, aut testimonia aliorum, sed Historicorum & Ictorum, ut ait, approbatorum. 6) Dominium maris adriatici ex iure belli. 7) Index librorum prohibitorum A. 1596. 8) Concordatum, seu Declarationes Regularum Indicis librorum prohibitorum, a Clemente IIX. editi, in quantum ille valere possit ac debeat in Statu Reip. venetæ. Ex hac recensione Lectori satis patebit, insignes & rarissimos tractatus hic exhiberi, adeo, ut ei, qui illos sub prelo revocavit, magnæ & singulares gratiæ sint agendæ. De Sarpio autem remittimus Lectorem ad P. V. 275.

LI.

Io. Alberti FABRICII Bibliotheca græca. Hamburgi 1708. Editio secunda, ab auctore recognita, & plurimis locis aucta. In qua traditur notitia Scriptorum veterum græcorum, quorumcunque monumenta integra, aut fragmenta edita existant: tum ple-
 rorumque e MSSis ac deperditis. Volumina in hunc usque diem, quo totum opus nec dum absolutum est, sunt XI. In primo sistuntur scriptores, qui ante Homerum, quo tamen inter græcos non existat antiquior, fuisse feruntur: nimirum *Amphion*, *Amunes* sive *Thamunes*, *Anthes*, *Arctinus*, *Antipater*, *Aristeas*, *Abaris*, *Asbolus*, *Asclepius*, *Automedes*, *Cadmus* sive *Chiron*, *Marcellus Sidetes*, *Corinnus*, *Creophylus*, *Daphne* sive *Manto*, *Dardanus*, *Dares*, *Demodocus*, *Dictys*, *Drymon*, *Epimenides*, *Euclus*, *Eumolpus*, *Hanno*, *Helena*, *Hellen*, *Hercules*, *Hermes*, *Horus* sive *Horapollo*, *Hostanes* seu *Ostanes*, *Hydaspes*, *Iambe*, *Imuthes*, *Isacides* sive *Isis*, *Linus*, *Melampodes*, *Melisander*, *Mochus*, *Musæus*, *Nestor*, *Olen*, *Olympus*, *Orybantiur*, *Orpheus*, *Palaphatus*, *Palamedes*, *Cadmus*, *Pamphus*, *Paris*, *Phaëno*, *Phanothea*, *Phantasia*, *Phemius*, *Phemonœ*, *Philammon*, *Pierus*, *Pisander*, *Pittheus*, *Priamus*, *Prometheus*, *Sanchoniathon* sive *Sonchis*, *Sarpedon*, *Sibylla*, *Sidon*, *Sisyphus*, *Syager*, *Terpander*, *Thales*,
 R 2 Tha-

Thamyris, Themis, Thymætes, Tiresias, Zoroaster: Homerus, Hesiodus, Aesopus, Theognis, Phocylides, Pythagoras, Zaleucus, Charondas, Zamolxis, Lycurgus, Draco, Solon, Pindarus, Therspis, Aeschylus, Sophocles, Euripides, Herodotus, Aristophanes, Hippocrates, Thucydides, Ctesias, & X. oratores attici. Accessit Empedoclis Sphæra, & Marcelli fidei Carmen de medicamentis e piscibus, græce & latine. Et hæc omnia recensentur in Actis erudit. A. 1705. 323. Nova biblioth. T. V. 903. & Clerico Biblioth. choif. T. XIII. 327. In secundo volumine, A. 1707. edito, atque in Actis erudit. A. 1708. 55. & Clerici Bibliotheca selecta T. XIII. 337. recensito, quodque agit de scriptoribus, qui claruerunt a Platone usque ad tempora nati Christi: Plato, Xenophon, Eudoxus, Autolycus, Aristarchus, Hypsicles, Theodosius tripolita, Menelaus, Hipparchus, Geminus rhodius, Theon, Cleomedes, Achilles Tatius, Aristoteles, Alexander Magnus, Theophrastus, Priscianus lydus, Aristoxenus, Aristides, Bacchius, Dionysius, Alypius, Gaudentius, Manuel Bryennius, Aristeas. LXX. Interpretes, Aquila, Theodotio, Symmachus, Origenes, Hieronymus, Euclides, Lycophron, Theocritus, Bion, Moschus, Simmius, Dosiadus, Aratus, Leontius, Callimachus, Manethon, Paulus alexandrinus, Hephæstio, Vettius Valens, Apollonius, Archimedes, Athenæus mechanicus, Apollodorus architectus, Philo, Bito, Hero, Nicander, Apollodorus, Antigonus, Parthenius, Antoninus Liberalis, Meleager, Philippus thessalonicensis, Agathias, Maximus Planudes, Iesus Sirachides, Polybius, Aeneas, Diodorus ficulus, Dionysius halicarnassensis, Epicurus. Accedunt Albini Introductio in Platonem: Anatolii quædam nunc primum edita: poëta vetus de viribus herbarum dñs sacrarum: Ptolemai Evergetæ I. Monumentum aduliticum, cum versione Bern. de Montfaucon. In tertio volumine, A. 1708. edito, scriptores a N. C. usque ad Constantinum M. complectente, & in Supplement. Actor. erudit. T. V. 310. recensito: Strabo, Dionysius Periegetes, Scylax, Isidorus, Scymnus, Marcianus, Artemidorus, Eusebius, Stephanus byzantinus, Dioscorides, Aretæus, Rufus, Philo iudæus, Scriptores N. Tti, Clemens romanus, Barnabas, Fl. Iosephus, Epictetus, Arrianus, Simplicius, Nilus, Fl. Arrianus, Zenobius, Diogenianus, Dio chrysostomus, Dio cassius, Plutarchus, Appianus, Pblegon, Artemidorus, Astrampsyclus, Nicephorus, Achmet, Ptolemaus, Pausanias, Polyanus, Lucianus, Galenus, Sextus Empiricus, Diogenes lærtius, Oppianus, A-
the-

thenaus, Aelianus. Accedunt CL. *Ptolemai* liber de apparentiis fixarum, & Phil. *Labbei* Elogium Galeni chronologicum. In quarto volumine, edito A. 1711. & recensito in *Supplement.* Actor. erud. Tom. V. 334. *Nicomachus, Diophantus, M. Aur. Antoninus, Maximus tyrius, Philostratus, Callistratus, Apollonius tyanensis, Alcinous, Alexander aphrodisiensis, Plotinus, Dexippus, Ammonii, Porphyrius, Iamblichus, Anatolius, Democritus, Polemo, Herodes atticus, Aristides, Adrianus, Himerius, Severus, Callinicus, Demades, Lesbonax, Demetrius, Hermogenes, Longinus, Aphthonius, Alexander, Phæbammon, Minutianus, Iulius Pollux, Phrynichus, Hesychius, Herodianus, & Valer. Harpocration.* Accedunt *Democriti & Anatolii* scripta de sympathiis & antipathiis, *Ptolemai* ascalonitæ de differentia vocum græcarum, Specimen *Glossarii* MS. vovux, *Porphyrius* de vita scriptisque Plotini, *Longini* de metris Fragmentum, & *Lucæ Holstenii* Dissertatio de vita & scriptis Porphyrii.

In quinto volumine, edito A. 1712. & complectente scriptores græcos christianos, aliosque, qui vixere a Constantini ætate usque ad captam A. 1453. *Cplin, Barnabas, Dionysius areopagita, Hermas, Clemens romanus, Ignatius, Polycarpus, Iustinus, Irenæus, Tatianus, Athenagoras, Theophilus, Hermias, Clemens alexandrinus, Melito, Papias, Hippolytus, Origenes, Gregorius thaumaturgus, Methodius, Archelaus, Dionysius alexandrinus, Iulius Africanus, Alexander Cappadociæ episcopus, Ambrosius alexandrinus, Anatolius, Beryllus, Caius, Cornelius romanus, Demetrius, Diodorus Tryphon, Dionysius romanus, Eusebius ep. laodic. Geminus, Hesychius ægyptius, Lucianus, presbyter antiochenus, Magnes, Nepos, Pamphilus, Phileas, Pierius, Theognostus, Tryphon, Paulus famosatenus, Scythianus seu Buddas, Manes seu Manichæus, Titus boftrensis, Athanasius, Ephraim syrus.* Accedunt Leonis *Allatii* Diatribæ de Nilis & Psellis, & Dissertationes II. quarum una divinorum officiorum potiores usitatioresque libri percensentur; altera Triodiam, Pentecostarum & Paracletice examinantur: & Mich. *Pfelli* de omnifaria doctrina Qq. CXCI. ad Michaëlem Ducam Imp. ex MSto hamburgensi. Quamquam in hoc, citra detrimentum, non sint nisi CLVII.

In sexto volumine, A. 1714. edito, auctores Annalium & Historiæ ecclesiasticæ ac byzantinæ, nec non eroticos scriptores complectente, atque in *Actis erudit.* A. 1714. 393. & T. IV. *Musei* novi recensito, *Constantinus M. Eusebius,*

sebius, Philostorgius, Socrates, Sozomenus, Theodoritus, Evagrius, Theodorus, Nicephorus Callisti, Malalas, Dorotheus, Syncellus, Theophanes, Nicephorus patriarcha, Georgius Hamartolus, Hippolytus, Cedrenus, Zonaras, Mich. Glycas, Dexippus Herennius, Eunapius, Petrus magister, Priscus panites, Malchus, Menander, Zosimus, Olympiodorus, Candidus isaurus, Theophanes, Nonnosus, Hesychius illustris, Procopius, Agathias, Paulus silentiarius, Nicephorus patriarcha, Nicephorus Gregoræ, Nicephorus Blemmyda, Nicephorus Bryennius, Nicephorus Chumnus, Leo Sapiens, Ioannes Scylitzes, Thracefius, Curopalata, Anna Comnena, Alexius Comnenus, Nicetas Acominatus Choniates, Ioël, Io. Cananus, Pachymeres, Io. Cantacuzenus, Laonicus Chalcocondyles, Georg. Codinus, Emanuel Chrysoloras, Ioannes anagnostes, Constantinus Porphyrogenitus, Simeon metaphrastes, Philippus solitarius, Ducas, Hierocles, Agapetus, Basilus macedo, Athanasius patriarcha, Eudocia Macrembolitissa, Georgius sive Gregorius cyprius, Zosimus, Georg. Phranzes, Ioseph. Genesius, Heliodorus, Achilles Tatius, Longus, Eustathius, Theodorus Prodromus. Accedunt Leonis Imp. Naumachica, Heliodori Carmen de chrysopoeia, auctoris Dissertatio de cruce a Constantino M. in cælo visa, Maturini Veyssierii la Croze Epistola de fabula critica, quæ sub Athenagoræ nomine prodit.

In septimo volumine, A. 1715. edito, & recensito in *Actis erudit.* anno eodem p. 262. in quo præter alios insignes, quarti maxime ac quinti seculi, scriptores, recensentur Grammatici græci, ac christiani Poætæ, & Hæresiologi, Catenæque græcorum Patrum in scripturam sacram, Apollonius Dyscolus, Herodianus, Hephaestio alexandrinus, Dionysius, Tryphon, Corinthus, Eman. Moschopulus, Constantinus Lascaris, Arcadius, Georgius Chærobofscus, Dositheus magister, Iulianus Imp. Libanius, Epiphanius, Theodoretus, Leontius, Gregorius nazianzenus, Cæsarius, Io. Chrysostomus, Apollinaris, Nonnus, Io. Gazaus, Nonnus monachus, Georg. Pisides, Ioannes Geometra, Io. Mauropus, Catenæ Patrum. Accedunt *Dionysii* Thracis Grammatica; *Libanii* sophistæ Orationes IV. (cum versione & notis Godofr. Olearii) & Epistolæ quædam, Eman. *Phile* Poëma de elephante, aliaque Poëmata, & Catalogus D circiter scriptorum, qui veritatem religionis christianæ adversus Atheos, Deistas, Ethnicos, Iudæos, & Mahumedanos asseruerunt.

In octavo volumine, edito A. 1717. exhibente

Phi-

Philosophos, Ecclesiæ doctores, Hæreticos & Locorum communium scriptores, & recensito in *Actis erudit.* A. 1717. 392. & *Nova biblioth.* T. VI. 708. *Themistius*, *Basilus M.* *Basilus seleuciensis*, *Gregorius nysienus*, *Eustathius*, *Serapio*, *Pappus*, *Theo*, *Hypatia*, *Synesius*, *Eunomius*, *Arius*, *Photinus*, *Aëtius*, *Acacius*, *Alexander*, *Ambrosius alexandrinus*, *Ammon*, *Anastasia*, *Antonius eremita*, *Basilus ancyranus*, *Crescentius*, *Diadochus*, *Didymus*, *Diodorus*, *Esaias abbas*, *Evagrius*, *Gelasius*, *Hieronymus stridonensis*, *Hieronymus græcus*, *Hofius*, *Lucifer*, *Nectarius*, *Nicobulus*, *Orestes*, *Pachomius*, *Theodorus*, *Titus bostrensis*, *Maximus*, *Syrianus*, *Proclus lycius*, *Marinus*, *Cyrillus alexandrinus*, *Proclus archiep.* *CPTanus*, *Asterius*, *Io. Climacus*, *Simplicius*, *Io. Stobæus*, *Maximus confessor*, *Ioannes Damascenus*, *Ant. Melissa*, *Choricus*. Accedunt *Maximi philosophi Poëma περὶ καταρχῶν*, *Eunomii Apologeticus*, *Synesii Epistola de arte magna*, *Procli liber de providentia & fato*, *Choricii Orationes II.* una in funere *Procopii Gazæi*, & altera in *Sommium Ducem*, *Basilii eubicularii Naumachica*, *Hieronymi græci Colloquia*, *Libanii Epistola*. In nono volumine, edito A. 1719. continente scriptores, qui vitas Sanctorum, Monachorumque composuere, item Grammaticos, & Lexicographos, & recensito in *Actis erudit.* A. 1720. 69. & *Clerici Biblioth. anci. & mod.* T. XIII. 324. *Palladius*, *Gregentius*, *Heraclides*, *Io. Moschus*, cognomento *Eungratas*, pro quo alii corrupte ponunt *Everatus*, aut *Eviratus*, *Io. Geometra*, *Maximus Margutius*, *Agapius*, *Theodorus mopsvestenus*, *Polychronius*, *Theodorus Abucara*, *Theodorus Balsamon*, *Theodorus Gaza*, *Theodorus meliteniota*, *Theodorus metochita*, *Theodorus rhaithuensis*, *Theodorus studita*, *Philo carpasius*, *Isidorus pelusiota*, *Antiochus episcopus*, *Antiochus monachus*, *Severianus*, *Theodotus ancyranus*, *Antipater*, *Candidus isaurus*, *Simeon stylites*, *Ioannes hierosolymitanus*, *Nestorius*, *Eutyches*, *Dioscorus*, *Anastasius sinaita*, *Severus*, *Olympiodorus*, *Ioannes Philoponus*, *Photius*, *Himerius*, *Xenocrates*, *Troilus*, *Suidas*. Accedunt *Xenocratis Lucubratio de alimento ex aquatilibus*, *Himerii Oratio*, qua *Athenis Iulianum excepit*, *Specimen Lexici Photii*, *Maximi scriptum rhetoricum de obiectionibus insolubilibus ab oratore declinandis & eludendis*, *Troili prolegomena rhetorica*, & *Theodori Meliteniota Proœmium in Astronomiam*. In decimo volumine, edito A.

1721. tractante de Etymologico magno, & ceteris Lexicis græcis, maxime vero de scriptoribus mediæ & infimæ Græciæ, ac recensito in *Actis erudit. A. 1721. 425.* *Etymologicum magnum*, & alia Lexica, *Varinus Phavorinus*, *Iosephus christianus*, *Andreas cretensis*, *Melodi Græcorum*, *Cyrillus scythopolitanus*, *Ioannes cappadox*, *Ioannes antiochenus*, *Gregorius antiochenus*, *Dorotheus abbas*, *Thalassius*, *Isaac presbyter antiochenus*, *Germani varii*, *Ioannes carpathius*, *Cosmas*, *Tarasius*, *Michaël Syncellus*, *Theophanes Cerameus*, *Io. Zonaras*, *Io. Tzetzes*, *Constantinus Harmenopulus*, *Nicon*, *Andronicus Camaterus*, *Samonas*, *Theorianus*, *Eustathius thessal. archiepiscopus*, *Nicolaus grammaticus*, *Simeones & Simones*, *Petrus diaconus*, *Lucas Chrysoberges*, *Neophytus*, scriptores græci rom. ecclesiæ faventes, vel cum græca eam conciliare cupientes, *Gregorius Palamas*, *Gregorius Acindynus*, *Ioannes Cyparissiota*, *Philotheus*, *Nilus rhodius*, *Ioannes Glycas*. Accedunt *Lexicon in Ostateuchum*, *Homilia Andrea cretensis de pharisæo & publicano*, & *Leon. Allatii Diatribe de Georgiis*: ac præmittuntur *Indices homonymorum Scriptorum*, & *Index Indicum in Scriptores græcos*, per X. volumina huius Bibliothecæ sparforum. In undecimo volumine, edito A. 1722. & recensito in *Actis erudit. A. 1723. 258.* sermo fit de *Collectionibus canonum veteris ecclesiæ*, *Conciliis*, *Epistolis ac Decretis Pontificum*: item de *Bullariis*, *Pœnitentialibus libellis*, & *Capitularibus Imperatorum ac Regum*, aliisque, sine quibus notitia Canonum & Conciliorum parum integra videri potest. Hisce accedunt *Io. Pappi Synodicon vetus*, *Demetrii Procopii succineta eruditorum Græcorum superioris ac præsentis sæculi recensio*, *C. M. Pfaffii Conspectus actorum publ. ecclesiæ germanicæ*, *Catalogus Pontificum romanorum alphabeticus & chronologicus*, & *Icon concilii Cptani A. 381. celebrati*.

Io. Alb. Fabricius, lipsiensis, natus A. 1668. 3. Id. Novemb. *Thomæ Ittigii*, & *Io. Frid. Mayeri*, aliorumque celebrium Doctorum in academia patria discipulus, in studiis humanioribus, philosophicis & theologicis in tantum profecit, ut multo cum honore supremos honores consequeretur, atque etiam nunc utilissime doceat in *Gymnasio hamburgensi*, scriptisque præstantissimis immortale sibi nomen pepererit. Ego certe sæpe miror, qui fieri possit,

possit, ut viro lectiones suas obeunti, in urbe frequentissima habitanti, ubi quotidie sunt admittendæ sive incolarum sive peregrinorum salutationes, frequenti litterarum commercio distracto, & mille aliis negotiis immerso, tantum sit otii, ut tam multa, tam diversa, tamque insignia meditari, scribere, recognoscere, atque in lucem proferre valeat. Sed benedictus sit Deus, qui tantum ei virium benignissime largitur; & largiatur etiam in posterum. Tu interim accipe indicem eius scriptorum. Nimirum Fabricii nostri, qui olim *Fabri* nomen gessit, sunt Decas decadum seu Centuria plagiariorum & pseudonymorum, Notæ in *Aristeam*, Codex apocryphus Vet. & Nov. 'Testam, Vita *Procli* cum prolegomenis, versione & notis, Bibliotheca latina, eiusque Supplementa, Isagoge in notitiam Scriptorum historiæ Galliæ, Centuria *Fabriciorum* scriptis clarorum, Memoriarum hamburgenses, sive Hamburgi & virorum de Hamburgo bene meritorum elogia, Menologium sive libellus de mensibus, & Bibliographia antiquaria. Et quis nescit, in aliorum etiam laboribus edendis aut denuo producendis eundem industrium sese præstitisse? Sic enim nobis dedit Supplementa & observationes ad Vossium de Historicis græcis & latinis, Leonis *Allatii* Apes Urbanas, & Io. *Imperialis* Museum historicum, Pauli *Colomefii* Opera, Observationes selectas (*Ramirefii* de Prado, Alex. *Mori*, & *Possini*) in varia loca N. T. *Gaulminum* de vita & morte Mosis, *Placcii* Theatrum anonymorum & pseudonymorum, Goth. *Voigtii* Thyriasteriologiam, *Sex-tum Empiricum*, & Bibliothecam ecclesiasticam: & Fl. *Iosephus*, qui græce & latine Lipsiæ fuit recusator, multum ei debet, ob sedulam, quam obibat, operarum correctionem atque emendationem. Hinc etiam laudatur ac celebratur ore calamoque virorum doctrina & iudicio præstantium, qui eius merita æstimare sciunt, videlicet ab inclytis Collectoribus *Aetorum eruditorum* A. 1714. 393. multisque aliis in locis, *Burmanno* præf. in Petronium, *Clerico* Biblioth. anci. & mod. T. XIV. 2. *Crenio* Animadv. P. XII. 74. *Heumanno* de Nil admirari Horatiano 40. *Menagio* in Menagianis T. III. 241. C. M. *Pfaffii* Theol. dogmat. & mor. 54. & *Recanato* in Vita Poggii 10. ut multos alios silentio involvam.

LII.

Volumen Auctorum, qui aliorum, & quidem celebrium virorum, vitas descripserunt. In quo comparent 1) Dav. ALGOEWER, qui M. Michaelis Beckii. 2) D. Sal. Ernest. CYPRIANVS, qui in commercio litterarum cum eodem, D. Christoph. Matthæi Pfaffii. 3) Io. Andr. GLEICH, qui theologorum electoralium Saxon. in aula dresdensi. 4) Henr. Ern. KESTNER, qui Ioannis Ernesti patris sui. 5) I. C. KOECHER, qui D. Mich. Fœrtschii. 6) Io. Christoph. KRVSKE, qui Georg. Guil. Kirchmaieri. 7) Christ. Polycarp. LEPORINVS, qui Guil. Fabricii hildani, & 8) Ioannis Ernesti de Schulenburg. 9) Erh. REVSCH, qui D. Io. Pauli Wurfbainii, & 10) D. Mich. Frid. Lochneri. 11) Christianus SCHLEGEL, qui Io. Langeri. (ubi simul initia Reformationis coburgensis commemorantur) 12) Io. Andr. SCHMIDT, qui D. Io. Mich. Heineccii. 13) Georg. Pet. SCHVLTZ, qui in duabus Dissertationibus epistolicis, clarorum Marchicorum. (Petri *Schultzii*, Io. *Brunnemanni*, Io. *Aepini*, Mart. *Chemnitii*, Dan. *Crameri*, Iren. *Vehrii*, Thomæ *Crenii*, Io. Frid. *de Rhetz*, Bened. *Carpzovii*, Georg. *Sabini*, Casp. *Barthii*, Andr. *Angeli*, Iac. *Bergmanni*, & Ioh. *Knoblochii*.) 14) Henr. Aug. SCHVMACHER, qui Ioh. Frid. Reinhardi. 15) Io. Henr. von SEELEN, qui Io. Christoph. Wolfi, & 16) Gustav. Georg. ZELTNER, qui Io. Kaufmanni vitam ac merita litteris mandavit.

Dav. *Algöwer*, ulmenfis, Philos. magister, & in summo patriæ templo ecclesiastes, atque in Gymnasio antehac Mathematicum, nunc autem Theologiæ catechetiæ professor publicus, vir æque humanus & candidus, ac solide eruditus, edidit etiam Concionem adversus Separatistas quosdam, & aliam de secundo iubilæo evangelico, cum Memoria theologorum & ministrorum Ecclesiæ ulmenfis ab A. 1617. ad A. 1717. Designationem prælectionum suarum, Specimen meteorologiæ parallelæ, & ipsam Meteorologiam parallelam, VII. partibus constantem, Introductionem in Hug. *Grotii* libros de veritate religionis christianæ, & Disputationem de sacrificiis V. T.

Ioannes Andreas *Gleich*, Gera-variscus, Philosophiæ magister, præsidendo, uti loquimur, aliquot habuit elegantes disputationes

tationes, ut, de lachrymis veterum, de magno Christophoro, de luna turcica deficiente, de baptismo Ioannis, de S. eucharistia moribundis & mortuis olim data, de navigatione veterum & insignioribus quibusdam classibus, cum *Vbiferi* Carmine; atque sic viam sibi paravit ad munia ecclesiastica, factus primum diaconus torgaviensis, deinde A. 1707. vocatus ad ministerium aulicum dresdense: in quo iam est senior inter ecclesiastas aulicos, pariterque potentissimi Regis Polon. atque Electoris Saxonici consiliarius ecclesiasticus, & Protosynedrii assessor, triplicem veri theologi viam emensus, immo adhuc calcans, perque omnia bene meritus. Habemus etiam ab eo varias, & utilissimas æque, ac doctissimas conciones, a videque expectamus promissam pleniorum Biographiam theologorum saxo-electoralium aulicorum dresdensium, cum singulorum effigibus.

I. C. Kæcherus, tam quidem modestus fuit, ut nomen suum exprimere noller, eruditionem tamen haud vulgarem, & gratum erga præceptorem animum occultare potuit minime: Doctoris enim Fœrtschii vitam, scripta atque in Ecclesiam merita tam eleganter depinxit, ut resp. litteraria non dubitet profiteri, illum de se quoque ipsa bene esse meritum.

Io. Christoph. Krüfke, hamburgensis, Philos. & opt. Artium magister, atque nunc sacrorum in æde S. Petri minister, hoc & aliis scriptis, politis sane ac nitidis, ad quæ pertinent Sacrum seculare, & Epicedia in funere Sluterorum, Matthæi & Davidis, satis ostendit, se non minus excellentem esse poetam, quam diffusæ lectionis philologum. Talis enim vero formari debebat in scholis celeberrimorum virorum, C. S. Schurzfleischii, & Io. Guil. Bergeri.

Christianus Polycarpus Leporin, natus Dreylebiæ in dioecesi Ducatus magdeburgici A. 1689. die 7. Octobris, Med. doctor, & phycus quædlinburgensis, quidquid reliqui habet temporis a curatione ægrotorum, illud omne studiis impendit. Nunquam minus est otiosus, quam si ab ordinariis vacat laboribus. Edidit Dissertationem de sui amore, & inauguralem de febribus malignis, Veram relationem, eiusque Continuationem de malo manus, & vitas eruditorum, quarum iam VI. Partes prodierunt. Idem,

si Deo placet, & occasio favebit, in lucem dabit Germaniam literatam, Vitas celebrium virorum, qui in primis XIX. annis huius sæculi denati sunt, & Scenam omnium biographorum.

Erhardus *Reusch*, coburgensis, natus A. 1678. die 2. Maii, in academia altorfina *Omeisii*, *Sturmii*, *Rætenbeccii*, *Wagenseilii*, I. M. *Hoffmanni* & *Langii*, in vitembergensi *Schurzfleischii* & *Ræschelii* auditor, in Iure quidem eo etiam usque progressus est, ut licentiam consequendi in eo honores summos cum laude Erfurti obtinuerit; nihilo tamen minus ad humaniora studia, tanquam ad delicias suas, subinde reversus est, atque in iis perdius fuit, ac perniox. Nam fatis resistere non poterat, quæ eum professioni Eloquentiæ & Philol. latinæ, ad quam anno superiore clementissime vocatus est, in alma hac Iulia destinaverant, hoc ipso ostendentia, non frustra eum in prædicta altorfina creatum fuisse & magistrum Philosophiæ, & poëtam laureatum cæsareum. Scripta, quibus inclaudit, sunt sequentia: Disputationes περί δεινότητος sive de generum dicendi vi & usu, de eo, quod humanum habetur in rebus philosophicis pertractandis, de Reip. romanæ ortu sub Aenea, ad T. *Livii* lib. I. cap. I. & 2. & de L. un. Cod. Non licere habitat, metrocomiæ loca sua ad extran. transferre: Oratio de felicissima summorum Fœderatorum expeditione bellica in Catalonia, Brabantia, & Italia A. 1706. confecta: *Iuvenci* Historia evangelica, cum Notis variorum, & subiuncta Memoria *Omeisiana*: Io. Christoph. *Volcameri* Hesperides noribergenses, latinitate donatæ, præmissa Dissertatione epistolica de præcipuis Hesperidum scriptoribus: Capita deorum & illustrium hominum in gemmis, quas collegit Io. Mart. *ab Ebermaier*, noribergensis: (& illa ipsa Capita enarravit Reuschius, & observationibus historicis illustravit) Trauerbuhne, seu Scena lugubris, continens parentationes, quas Altorfii dixit in exequiis clar. Professorum, aliorumque. Vt silentio præteream *ανωνυμως* scripta complura, quæ germanico idiomate concinnavit; in quorum censu est Status regni Dalmatiæ, cum subiunctis Io. *Lucii* Inscriptionibus dalmaticis, & *Zorgdrageri* Vetus & nova piscatura gronlandica, germanice reddita. Et anno præterito (1723) hic loci, instar primitiarum sui muneris, edidit Disquisitionem de M. T. Ciceronis Partitionibus oratoriis, cum Oratione, qua veterum eloquentia, huius-

huiusque addiscendæ ratio, ab iisdem dicendi magistris tradita, commendatur.

Georg. Petrus Schultz, natus Francofurti ad Oderam A. 1686. *Becmanni, Lithii, Vehrui, Iohrenii & Cocceii* in academia patria, *Ittigii Franckensteinii, Rechenbergii, Titii, Bayeri, & Abichti* in lipsiensi, & *Hofmanni, Stahlui, Cellarii, Ludewigii & Thomasi* in halensi discipulus, post impetratos magistri & doctoris Medicinæ honores abiit in Belgium, & redux in patriam, constitutus est professor sapientiæ extra ordinem, deinde in academiam equestrem, quæ Berolini est, evocatus, ut illustri iuventutis studia & mores moderaretur, tandemque ei collatum munus professoris publici & prorectoris in gymnasio thoruniensi. Ab erudito eius ingenio proveniunt Disputationes de morbis biblicis N. Tti, de pace hosti denegata, de augustalitate, de succino marchico, de aqua sanguinea mariæburgensi, de ritu thoruniensi chirothecas tradendi electis iudicibus, de philosophia medici, ac de convenientia Thorunii & immediatarum civitatum S. rom. Imperii: Schediasma de memorandis thoruniensibus: Orationes de eo, quod discimus in spem futuræ oblivionis, & de oblivione moris antiqui: Dissertatio epistolica de remediis ad pestilentiam, tum a recentioribus, tum a veteribus quæsitis, Cogitationes de oratoria tentonica, atque adhuc III. Dissertationes historicæ de claris Marchicis: idemque, si quis sumtus editionis in se velit suscipere, emissurus est singulis mensibus, five per partes, Famam prussicam, ac singularem operam daturus describendæ Civitati thoruniensi. Neque vero contentus fuit vir clarissimus commentationibus illis de claris Marchicis, nisi hanc materiam uberius tractaret. Conscripsit igitur multo cum labore, atque ex genuinis documentis, Centurias II. clarorum Marchicorum, ad prelum paratas, ac spem facit etiam tertriæ cum tempore elaborandæ: tam sedulus atque industrius est nobilissimus auctor, ut de civibus suis atque eruditis quibusvis prolixè optimeque velit mereri. Equidem Centuriæ istæ II. cum Centuria Epistolarum Thomæ Crenii, ad edendum, ut dixi, paratæ sunt; sed quis scit, quo tempore prodituræ sint in lucem? Interea igitur indicabo hic nomina virorum, de quibus ibi sermo fit: quod nemini ingratum fore persuasus sum. Et quid cunctamur? In I. Centuria sunt Mich, *Abelus*, Valent. *Acidalius*, Io, *Aepinus*, Andr.

Angelus, Casp. *Barthius*, Frid. Iac. *Bartholdi*, Adam *Beccerus*, Valent. *Beckerus* five *Pistorius*, Georg. Conr. *Bergius*, Iac. *Bergmannus*, Thom. *Bergmannus*, Hans Georg *von Borne*, Thom. *Bruncovius*, Io. *Brunnemannus*, Christoph. *Butelius*, Bened. *Carpzovius*, Andr. *Celichius*, Io. *Cernitius*, Mart. *Chemnitius*, Andr. *Cnopfius*, Petr. *Conovius*, Io. *Colerus*, Dan. *Cramerus*, Thom. *Crenius*, Pancrat. *Crügerius*, Io. *Crügerus*, Mart. *Crufius*, Thom. *Crufius*, Reich. *Dieterus*, Theodor. *Ebertus*, Io. Sigism. *Elsholtz*, Dan. *Erasmi*, Ioach. *Frischius*, Valent. *Fromm*, Anastaf. *Fromm*, Ioach. *Fromm*, Andr. *Fromm*, Ioach. *Garcæus*, Iac. *Gerhardi*, Henning. *Gæden*, Alb. *Grawerus*, Elias *Grebnitz*, Georg. *Gutkius*, Marc. *Hassæus*, Mart. *Heinsius*, Christoph. *Henrici*, Maurit. *Hoffmannus*, Melchior *Hoffmann a Greiffenpfeil*, Matthæus *Hofstus*, Wolfg. *Iustus* Theodor. *Kagelwid*, archiep. magdeb. Io. *Knoblochius*, Nicol. *Leuthingerus*, Casp. a *Lilien*, Georg. *Lilius*, Christian. *Lilienthal*, Mart. *Lipenius*. Georg. *Lothus*, Matth. *Ludecus*, Io. Christoph. *Ludecus*, Tob. *Magirus*, Io. *Magirus*, Ioach. *Magirus*, Wern. Theodor. *Martini*, Alb. Fr. *Mellemann*, Georg. *Mellemann*, Suidger. a *Meyendorff*, postea *Clemens II. P. R.* Francisc. *Moncaius*, Christian. *Müllerus*, Iac. *Müllerus*, Io. *Müllerus*, Sam. *Müllerus*, Io. *Museus*, Sam. *Næander*, Maurit. *Neodorpius*, Georg. *Nælerus*, Gottl. *Pelargus*, Io. Ern. *Pfuelius*, Ephr. Mart. *Plarre*, Andr. *Pouchenius*, Frid. *Prückmannus*, Io. *Ravius*, Christian. *Ravius*, Frid. *Redtelius*, Io. Fridr. *Reinhardt*, Iac. *Reineccius*. Io. Ioach. *Reussius*, Elias *Rhewaldt*, Laur. *Riesenbergs*, Georg. *Rollenhagen*, Georg. *Sabinus*, Thom. *Sagittarius*, Ioach. *Scheplitz*, Ioach. *Schnobelius*, Petr. *Schulz*, Steph. *Scultetus*, Mart. Frid. *Seidel*, Georg. *Stampelius*, Frid. Wilh. *Stofschius*, Petrus *Streuberus*, Ioach. *Tanckius*, Petr. *Vehr*, Dan. *Voitus*, Io. *Vorstius*, Ioach. *Wendlandt*, Bened. *Wincklerus*, Matthæus *Zeyffus*, Bernh. *Zieritz*.

In II. Centuria Io. *Adamus*, Casp. *Alexandri*, Mart. *Benckendorf*, Ioach. *Betkius*, Hartm. Io. *Beyerus*, Ioh. *Blankenfeld*, Aegid. *Blote*, Io. *Bohemus*, Paul. *Bredcovius*, Petr. *Brunco-vius*, Noah *Bucholtzerus*, Ioach. *Bucholtz*, Io. *Buntebart*, Ioach. *Carstenius*, Mart. *Chemnitius* ICtus, Sabell. *Chemnitius*, Io. *Colerus*, Ioachim. *Cöppenius*, Matth. *Cupo*, Ioach. *Deccherus*, Christian. *Distelmeyer*, Io. *Dornfeld*, Mart. *Dreherus*, Adam *Ebertus*, Iac. *Ebertus*, Theoph. *Ebertus*, Io. *Freitag*, Petr. *Fritze*, Ioh. *Fromhold*, Paulus a *Fuchs*, Blasius *Funck*, Frid. *Gesenius*, Dav. *Gladov*, Andr. *Goldbeck*,
Chilian

Chilian a Goldstein, Gottfr. Gæsius, Dav. Grafunderus, Iac. Grossius,
 Mich. Haslobius, Io. Christoph. Hartman, Iac. Helmstedt, Iac. Hel-
 wigius, Iac. Henning, Wilh. Hildenus, Francisc. Hildesheim, Ioach.
 Hoppius, Ioannes ab Indagine, Ioach. Kemnitz, Wolfg. u. Kettvoig,
 Io. Kappen, Andr. Kohl, Tido Henric. de Lith, Io. Lindholtz, Ioach.
 Mauritius, Sebast. Meyer, Barthol. Möllerus, Frid. Möllerus, Sebast.
 Möllerus, Io. Wilh. de Neve, Thom. Pancovius, Ioach. Pascha, Urban.
 Pierius, Io. Pelargus, Ern. Pfuell, Math. Plato, Sam. Polihus, Abdias
 Pratorius, Io. Pratorius, Otto Pratorius, Christoph. Rademannus, Io.
 Frid. de Rhetz, Michaël Rhode, Io. Lud. Ruelius, Wolfgang Aman-
 demende de Runkel, Casp. Sagittarius, Sam. Scharlachius, Chri-
 stian. Schirachius, Eustach. a Schlieben, Dieteric. a Schulenburg, Ur-
 ban. Sobolus, Anton. Dan. Sonnemann, Dan. Sprininsgut, Maximil.
 von der Strassen, Io. Georg. Strasburgius, Io. Sam. Strimefius, Sam.
 Stryk, Io. Sam. Stryk, Bened. Stymmelius, Petr. Thiele, Laur. Triban-
 der, Ioachim. Tydichius, Irenæus Vehr, Simon. Christoph. Vrsinus,
 Iacob. Welsenius, Thomas. Werlienus, Iodoc. Willichius,
 Melchior Wins, Iacob. Zabelius,
 Barth. Zorn.

LIBRI

LIBRI

FORMAE OCTIES COMPLICATAE IN MAIORI CHARTA.

I.

Biblia hebraica accuratissima, Notis hebraicis & lemmatibus latinis illustrata a Io. LEVSDENIO. Amstelodami, typis & sumtibus Iosephi *Athia*, A. 1667. Prior editio erat de A. 1661. Vtrique editioni *Leusdenius* Præfationes præfixit: & sicut in illa notas dare genuinorum exemplarium MSS. conatus est, quas *Richardus* quidem *Simon* *Histor. crit. V. T. l. 1. c. 22.* refellere nititur, ita in hoc de tribus differit, 1. de ipso textu hebræo. 2. de notis latinis exteriori margini adscriptis, continentibus argumentum textus. 3. de notis hebraicis in exteriori & interiori margine annotatis. Præfationi huic subiuncta sunt Rabbiorum Synagogæ amstelodamensis, & Professorum theol. in academia lugdunensi, & ultraiectina, item *Allardi Vchtmanni*, Iac. *Altingi*, *Christ. Schottani* & Io. *Terentii* de nova hac editione Iudicia: quæ omnia eo tendunt, atque hoc attestantur, esse accuratissimam, omnibusque aliis editionibus præferendam. Atque ideo cels. ac præpotentes Fœderati Belgii Ordines generales typographum *Athiam* catena aurea cum numismate aureo ex ea pendulo donarunt. Veruntamen auctores *Diarii gallici* eruditorum ad A. 1707. observarunt, memoriæque prodere haud veriti sunt, editionem anni 1667. priore inconcinniore esse, minusque accuratam; & doctissimus candidissimusque *Iablonskius* ad *Biblia sua hebraica*, A. 1696. de nostris scribit, illa esse nitidissima, in litteris quidem perraro, at in vocalibus frequentius, in accentibus frequentissime aberratum. Vide *Bœneri Le Long* *Biblioth. sacram P. I. 116.* Ibidemque p. 119. refertur, quam *Maresius* ab *Athia*, aut potius *Leusdenio*, sub illius nomine, depexus fuerit in scripto, *Cæcus de coloribus*, cum non adeo benigne de *Athiæ* codice iudicasset. De *Iosepho Athia* diximus P. I. 21. de *Leusdenio* p. 254. eiusdem Partis.

II. The

II.

The holy Bible, S. Biblia, Vetus & Novum testamentum comprehendentia. Cantabrigiæ 1661. Noviter translata e linguis orientalibus in anglicanam, & cum melioribus versionibus collata. Omissi autem ac præteriti sunt libri apocryphi V. Tti. Interpretes dedicarunt hæc Biblia Iacobo I. Magnæ Britanniæ regi, ut ei, sub cuius auspiciis, cuiusque iussu translatio hæc cœpta & continuata fuit: atque ideo etiam hæc Biblia vocantur *Regia*. De quibus *Walton* Appar. bibl. Prolegom. 5. ita scribit: *Inter omnes europeas translationes eminet Anglicana, Iacobi Regis auspiciis, collatis multorum virorum doctorum studiis, elaborata. Et Polus Præf. in Synopsin criticorum testatur, in hac Versione regia plurima occurrere magnæ eruditionis peritiæque in linguis originariis, acuminis & iudicii plus quam vulgaris, specimina.* Ceterum de Bibliis anglicis, tam MSSis, quam editis, legenda est Iac. *Le Long* Bibliotheca sacra P. II. 312. Cui adde *Rich. Simonii* Crit. V. T. 532. Et Angli quidem diversis temporibus S. Biblia correxerunt, 1. sub Henrico IX. 2. sub Elisabetha. 3. sub Iacobo: ubi in primis *Hammondus* studium & operam adhibuit. De *Crammero* ex *Melch. Adamo* in Vita eius p. 18. constat, eum translationes anglicanas pluribus in locis emendasse; similiter *Robertus Gells* edidit Tentamen emendationis postremæ versionis anglicanæ; & *Iohannes d' Espagne* in *Shibboleth* aliquot anglicæ versionis loca corrigere studuit. Deque nova Bibliorum Io. *Wiclessi* editione legenda est celeberrimi D. *Hafsi* Bibliotheca hist. philol. theol. T. IV. 1087.

Deuter. 26, 12. *When thou hast made an end of tithing - and be filled.*

Ios. 4, 1. *That the Lord spake unto Iosua,*

Pf. 78, 66. *And he built his sanctuary like high palaces.*

Locus hic in Bibliis londinensibus male divulsus, nec bene versus. *Guil. Guisius* in *Mischna* *Surenhus.* T. I. 71.

Quia edixerat Iehova Iosua. Et hæc verba usque ad vers. 4. *parenthesi includenda sunt.*

Et ædificavit, sicut excelsa, sanctuarium suum. Vt sensus sit: Deus templum suum in monte, morem excelsorum servans, ædificavit: atque hac

Pars VI. In 8. maiori.

T

in

in re populi studiis clementer obsecutus est; qui excelsa mirum in modum diligebat, & eo se contulisset, nisi Deus etiam templum suum in excelsocollocasset. *Spenner de Legib. Hebræor. ritual. 839.*

III.

Io. Reinharti HEDINGERI Novum Testamentum, Germanice. Bremæ 1711. Antea Anno 1703. & 1707. Ex versione Mart. Lutheri, cum Summariis, Locis parallelis, & locorum difficiliorum expositionibus, e Glossis Lutheri aliorumque Doctorum annotationibus petitis, addita quoque singulorum capitum praxi, ad optimorum exemplorum fidem correctum & emendatum. Addita sunt 1) Responsiones ad trium virorum eruditiorum dubia. 2) Casp. Herm. *Sandhagii* Chronologia evangelica & apostolica, a conceptione Christi usque ad mortem apostoli Pauli. Et præmittitur Io. *Arndii* Informatorium biblicum, sive monita, quomodo homo christianus firmum fundamentum pie vivendi ac beate moriendi ponere debeat. Laudatur hoc opus a multis, interque eos a Ioach. *Langio* P. VI. der aufrichtigen nachricht p. 12. immo ab ipsis etiam auctoribus *Narrationum innoc.* A. 1706. 43. quamvis, cum D. Io. Frid. *Mayero* atque *Ittigio*, (*) & multa ei inesse putent, quæ orthodoxiam lædant; ad quæ tamen clarissimus D. *Langius*, l. c. nec non P. VII. Ord. IV. 12. respondet, virique innocentiam, quantum in ipso est, vindicat. Ioh. 12, 14. *Eine eselin.* | *Ein eselein. Ουαγιον.*

Io. Reinhartus *Hedinger*, Stutgardia-suevus, absolutis in academia tubingenfi studiis, & peractis, per Galliam, Angliam, Bataviam, Daniam, Sueciam, & magnam Germaniæ partem itineribus, serenissimi Administratoris wurtembergici fuit a concionibus castrensis, deinde autem, in academiam gieffensem vocatus, in professione iuris naturæ & gentium fidem & operam suam probavit, graduque doctoris theologiæ, quem puer sibi proposuerat,

(*) Præfat. Bibl. germ. A. 1708.

fuerat, (sæpius enim a præceptore interrogatus, quid fieri aliquando veller? identidem respondit : Doct̃or theologiæ) assumpto, pastorem egit illius ecclesiæ, donec a Patre patriæ suæ, cellissimo Duce Eberhardo Ludovico repeteretur, & ecclesiasticis aulici atque assessoris in Consistorio admoveretur stationi : in qua & dotes suas præclarissimas abunde explicuit, & pie obiit, febri maligna extinctus, anno Christi 1704. cum annos tantum 40. vixisset. Staturæ fuit proceræ & aspectabilis formæ, eloquio ad invidiam usque. p̃bens, in omni eruditionis genere versatus, in philosophia & historia præcellens; humaniore literatura excultus, artis pictoriæ peritus, veræ & activæ theologiæ deditus, & miti erga infirmos, qui in quibusdam dogmatibus errare videntur, animo, sed & propterea a rigidioribus inconstantia accusatus. Typis impressa reliquit, præter Disputationes de fœdere gratiæ, de testamenti veteris natura & reali a novo discrepentia, deque clypeo S. Georgii seu fœdere suevico, Conspectum iurisprudentiæ naturalis, Sicilimenta philosophiæ iuris ex M. Grotii libris de Iure Belli & pacis, germanica quædam, ut Conciones non nullas, Thesaurum optimorum S. scripturæ dictorum ad alendam fidem, & promovendam vitæ rectitudinem, Instructionem pro tentatis & melancholicis, & Biblia sacra germanica, eodem, ut N. Ttum, modo adornata. *Fischlinus* Memor. theolog. wurtemberg. P. II. 397. Ioach. Lang in Censura Recensio. innoc. P. VI. 12. P. VII. Ord. II. 85, *Zeltner* de novis version. german. 103. 141.

IV.

Io. Henrici HEIDEGGERI Enchiridium biblicum, Tiguri 1703. Editio tertia, reputata & aucta : quam secuta etiam est quarta, Ienæ 1723. Et illud ideo adornatum, ut lectiōni sacræ, analysi generali singulorum V. & N. T. librorum, & delibato capitum argumento, præmissis quin etiam ad noticiam cuiusque libri de autore, summa, scapo, chronologia, partitione notis, subnexa libris singulis Tabula synoptica, denique expressis interpretibus veteribus, reformatis, augustanis, pontificiis & hebræis, inserviat. Cum hoc libro coniungendum est Salomonis *van Till* opus analyticum, cuius secunda editio II. voluminibus in 4. Basileæ lucem vidit A. 1722. Ceterum de libris biblicis,

eorumque auctoribus scripserunt etiam *Sixtus* senensis in Bibliotheca S. *Huetius* in demonstrat. evangel. Rich. *Simon* in Hist. crit. V. & N. T. August. *Calmet* in Comment. liter. in Scripturam S. Io. *Gerhardus* in Exegeti p. 51. *Beckmann.* in Vber. annot. in Compendium Hutteri, Chr. *Zeller* in Hist. S. Scripturæ, Auctores des *Sentiments* sur l' Hist. crit. du Vieux Testament, & *Episcopus* in Institut. theologicis. Commentatores autem biblicos recensent *Hottinger* in Bibliothecario p. 180. *Crowans*, auctus a Iobio, in Elencho scriptor. in S. scripturam, Io. Car. *Poëtius* in Bibliotheca exegetico-biblica, Aug. *Pfeiffer* in Critica sacra, & Io. Frid. *Mayer* in Bibliotheca biblica. Ex hic quidem p. 34. Heideggeri nostri Enchiridion vocat librum utilissimum; quædam tamen in eodem ait desiderari, ut, quod tantum cognomina auctorum omittis prænominibus adscribat, non nunquam præstantissimos commentatores omittat, & veteres Ecclesiæ doctores venditet pro recentioribus. Cum quo concinit Car. *Arnd* in Continuat. Biblioth. bibl. Mayerianæ p. 7. De Heideggero præter ea, quæ P. III. 380. allata sunt, nihil addimus. Errores autem eius indicare, veritas iubet: neque is, si viveret, qua erat modestia, ægre ferret.

Pag. 16. Hug. Grotium, interpretem librorum V. T. quo referam, non liquet.

Inter augustanos V. T. interpretes *Lampadius*.

25. Inter augustanos Pentateuchi interpretes *Mettinger*, *Nazeni-nius*, *Spangenbergius*.

26. Inter augustanos Geneseos interpretes *Tarnovius*, *Cyfe-rus*.

66. Inter augustanos Iosue interpretes *Halingius*.

249. Inter augustanos Esaie interpretes *Pelargus*.

193. Inter SS. Patres Danielis interpretes *Apollinaris*, & *Iulius* aser.

Sine dubio ad Reformatos: quorum pars sunt Remonstrantes.

Quis ille? *Crenius* Animadv. P. II. 102.

Priores duo ignoti: uter vero *Spangenbergius*? & quis eius liber? *Cren.* 101.

Lyserus; sed neuter *Tarnovius*. *Idem* 102.

Helingius. *Idem* 102.

Probetur. *Idem* ib.

Nunquam a quoquam nostra ætate visi. *Mayer* biblioth. bibl. 34.

Pag.

- Pag. 200. Inter augustanos XII. Prophetarum minorum interpretes *Vrsinus*.
282. Inter Psalmorum interpretes augustanos *Geierus*, *Gessnerus*, *Haberkornius*, *Schmidius*.
304. Inter augustanos Cantici canticorum interpretes *Titelmannus*, & *Durenfeld*.
319. Libri apocryphi V. T. confecto iam & obsignato per Efram sincero V.T. canone omnes scripti sunt, & *quidam* etiam post Christi tempora.
321. Inter Patres, qui librum Sapientiae explicarint, *nulli*.
364. Inter pontificios Iudithae interpretes *Velanus*.
464. Inter augustanos Matthaei interpretes *Blocius*, *Epplinus*, *Sconerus*.
486. Inter augustanos Lucae interpretes *Finckius*.
497. Inter augustanos evangelii Iohannis interpretes *Glassius*, *Menzerus*, *Mylius*, & *Wimpina*: inter Pontificios *Arcularius*.
- At prater *Ioëlem*, *Ionam*, *Hoseam* & *Amos* mihi nullus propheta succedit memoriae, quem Io. Henr. Vrsinus commentario explicarit. *Cren. Anim. P. II. 103.*
- Geierus*, *Gessnerus*, *Seb. Schmidius*. *Haberkornius* autem per errorem iis adnumeratur. *Idem 105.*
- Fran. *Titelmannus*, Frater fuit ordinis Minorum: alter vocatur *Durfeld*. *Id. 104.*
- Vnus*, videlicet liber Sapientiae. *Rauppius* Prolegom. in librum Sap. p. 78.
- Immo *Bellator* presbyter, qui ante mille & amplius annos celebris fuit: quamquam commentarius eius perijt.
- Lucas *Velofo*. Nic. *Antnius* Biblioth. hispan. T. II. 4.
- Quid hominum triumviri illi? *Crenius* quidem p. 107. *Epplinum* scribit esse forte *Aepinum*; sed hic non fertur scripsisse in Matthaeum.
- Casp. *Finckium*, theologum giessensem, ac postea coburgensem, in Lucam scripsisse, vix probabitur. *Cren. 108.*
- De trium priorum commentationibus in Ioannem nemo nos reddet certiores. Quid autem facit *Wimpina* pontificius inter Lutheranos, & *Arcularius*

Pag. 538. Grotius de stilo Epistolæ ad Romanos, aliarumque quiritatur, & difficultates studiose nimis exaggerat.	<i>rius lutheranus inter Pontificios? Cren. Animadv. P. II. 108. Difficultates indicat, ubi opus est.</i>
544. Inter pontificios Epistolar. paulinarum interpretes <i>Sasbout.</i>	
Inter augustanos Epistolæ ad Rom. interpretes <i>Menzerus.</i>	<i>Errat auctor. Cren. 109.</i>
661. Inter reformatos Apocalypseos interpretes <i>Borhaus, Clu-verus, Crelotius.</i>	<i>Borhaus, Grellotus. At Io. Clu-verus erat lutheranus. Cren. Animadv. P. XV. 112.</i>

V.

Catena GRAECORVM PATRV in Proverbia Salomonis, Ecclesiasten, & Canticum Cantorum. Antverpiæ 1614. Ex bibliotheca G. Calixti. In Proverbia quidem, diversorum Patrum graecorum (ut, auctoris *Catena*, *Apollinaris*, *Basilii*, *Chrysostomi*, *Cyrilli alexandrini*, *Didymi*, *Diodori*, *Epiphani*, *Evagrii*, *Eusebii*, *Eustathii*, *Hippolyti*, *Iuliani*, *Olympiodori*, *Origenis*, *Polychronii*) Expositio, interprete Theodoro *Peltano*, cumque Scholiis *Andreas Schotti*: in Ecclesiasten vero, *Gregorii* thaumaturgi Metaphrasis, latine, ex interpretatione *Ioannis*, monachi brigittani, quam tamen *Schottus* cum *Billiana* contulit, atque identidem interpolavit, & graece: in Canticum denique, Paraphrasis *Mich. Pselli*, e *Gregorii* nysseni Homiliis XV. collecta, atque in compendium contracta, interpretibus *Andr. Schotto* & *Fran. Zina*. Singulis hisce praefixit *Schottus* Praefationes, in quarum prima alias *Peltani* interpretationes indicat; in secunda *Gregorium* neocaesariensem, & thaumaturgum dictum, (de quo egimus P. IV. 110.) auctorem illius metaphraseos esse evincit, eiusdemque elegia, quod nimirum magnificentissime scripta, & brevis quidem, sed utilis sit, ex *Rufino* & *Hieronymo* adfert, & contenta Ecclesiastis quasi ante oculos ponit, dicens, eum continere disputationem de summo hominis bono; hoc autem esse conjunctionem cum Deo,

ac perpetuam eius fruitionem ; eundemque auctorem differere de tribus bonorum generibus, animi, corporis & fortunæ, deque contrariis malis ; hinc agere de vita pie ac iuste transigenda, quo tandem Deo coniungamur, & felicitate perfruamur æterna : in tertia statuit, *Canticum Salomonis* esse iucundissimum Christi sponsi cum sponsa Ecclesia epithalamium mysticum, carmenque nuptiale, vel, si placet, animæ piæ cum Deo colloquium ; præterea agit de *Psello*, paraphraseos auctore, atque ostendit, quis ille sit, & quo tempore vixerit ; docet etiam, versus, quibus ille Paraphrasin suam scripsit, quindecim singulos constare syllabis, ut cuiusque tamen versus pars prior integra dictione octavam absolvat syllabam, more iambici dimetri, & *politicos* seu civiles dici, quia sint rhythmici populares. Ceterum de Catenis Patrum videantur Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. græcæ volum. VII. 727. & Rich. *Simon* Hist. crit. principal. commentator. N. Tri. c. 30. 31. 32.

Theodorus Antonius *Peltanus*, natus Peltæ in tractu leodiensi, licet serius ad studia litterarum accesserit, ostendit tamen, improbum laborem omnia vincere : nam Societati Iesu adscriptus, Ingolstadii primum græcam, deinde hebræam, &, postquam doctoralia insignia recepisset, theologiam magno cum applausu docuit usque ad annum Christi 1574. quo Augustam secessit Vindelicorum, ut quieti se traderet, ubi & morte A. 1584. nactus est quietem longe suaviorem. Varia reliquit scripta, videlicet Tractatus de peccato originali, satisfactione Christi, purgatorio, Christianorum sepulturis, exequiis & anniversariis, de tribus bonorum operum generibus, Sanctorum origine, cultu & invocatione, reliquiis & imaginibus, ac de matrimonio, nec non Theologiam naturalem & mysticam. Quædam etiam Patrum e græco transtulit in latinum, ut *Epiphani*, *Basilii* aut potius *Chrysostomi*, *Andrea* cæsariensis, *Victoris* antiocheni, *Titi* bostrensis, & Acta concilii generalis ephesini. *Kænig* 617. *Alegambe* Biblioth. scriptor. S. I. 430. *Lex. univ. histor.* T. IV. 149. & *Academia ingolstad.* P. VII. 113. ubi hæc ei laus tribuitur : Si quis vel propter ingenii rotunditatem & acumen, vel in disputando, tam in philosophica, quam theologica arena, subtilitatem & promptitudinem, meretur laudem, certe ille amplissimis dignus est encomiis.

Michaël

Michaël Psellus, constantinopolitanus, e nobili prosapia, atque a cognominibus, præcipue illo, qui sæc. IX. vixit, & Leonis philosophi præceptor fuit, probe distinguendus, nullas in ortu suo lacrimas profudit; sicut nec postea, in maximis etiam angustiiis, plorasse legitur; scientiarum vero & artium, quam voluptatum cupidior fuit. Cumque in illis excellenter profecisset, magno cum fructu in aula versari, atque a Michaële Stratiote ad magni momenti negotia adhiberi potuit. Idem Michaëlem Ducam, in solium imperatorium a se evectum, si instruxit, bonisque moribus informavit, rem sane præclaram egit; sin vero Augustus vetus illud, *Ne quid nimis*, non observavit, & imperii habentis neglectis tempus iambis condendis perdidit, nescio tamen, an Psello culpa hæc imputari debeat. Sed ecce, quam inconstans magni huius aulici fortuna fuerit. Exauctorato enim Michaële Duca, ipse etiam Psellus a Nicephoro Botoniata dignitatibus spoliatus, & posita coma (num quid hoc aliud, quam monachi habitum sumere?) solum vertere coactus est; nec multo post, sive senio, sive mœrore exhaustus vivere desiit, & quidem vergente ad finem sæc. XI. Maximis tamen laudibus, ob eloquentiam, illis temporibus raram, & scientias philosophicas ac medicinæ peritiam, a summis viris, immo & ipsa *Anna Comnena* elatus atque ornatus fuit, perpetuaque eius erit memoria ob scripta, quæ supersunt, præstantissima. Quæ quidem sunt Libri de victus ratione, Iambi in vitia & virtutes, Paraphrasis in *Aristotelis* librum de interpretatione, Tractatus de IV. scientiis mathematicis, de auri conficiendi ratione, de facultatibus animæ, & omnifaria doctrina, de lapidum virtutibus, deque S. Trinitate, & persona Christi, Expositio oraculorum chaldaicorum, Commentarius in IIX. libros *Aristotelis* de physica auscultatione, Oratio panegyrica in *Simeonem* metaphrasten, & Carmina de legibus, dogmate, & nomocanone. Leo *Allatius* in Io. Alb. Fabricii Bibliothecæ græcæ libro V. *Schottus* præfat. cit. *Pope-Blount* 359. *Morhof* Polyh. T. II. 57. 50. *Supplem. Aëtior. erud.* T. III. 395. *Olearius* Biblioth. scriptor. eccles. T. I. 488.

VI.

ISYCHII Commentaria in Leviticum. Parisiis 1581. Antea Basileæ 1527. Exstat etiam in Bibliotheca Patrum. Et nostram quidem

dem editionem curavit Iacobus *Le Gros*, Principis & Cardinalis Caroli a Borbonio secretarius, suis sumtibus, quod existimaret, librum hunc Ecclesiæ Dei valde esse utilem & necessarium, eo maxime nomine, ut omnes intelligerent, antiquæ ecclesiæ Patres eas caerimonias, quæ adhuc in Ecclesia catholica observantur, tenuisse & complexos esse, adeoque illas non esse novas. Quamvis autem græce scriptus sit hic Commentarius, non tamen nisi latina eius versio, nescio a quo facta, conspicitur. Et interpretatio, quæ in eo datur, est mystica.

Ifychius, sive *Hefychius*, presbyter hierosolymitanus, distinguendus a cognomine, itidem hierosolymitano presbytero, qui vixit sæculo VII. item ab episcopo salonitano, *Gregorii nazianzeni* discipulus, scripsit etiam Capita in XII. Prophetas & Esaiam, Sermones diversos, & Orationem in S. Andream apostolum: quamquam alii de ætate Hefychii & auctore scriptorum aliorum aliter sentiant. Laudatur a *Theophane*, quod διδασκαλίας sive literarum sacrarum doctrina floruerit, a *Græcis*, in Menologio, quod exhausserit omnes fontes scientiæ & sapientiæ, omnemque scripturam perspicue explicaverit, atque a Iacobo *Le Gros* in Dedicat. quod doctus, pius, & fidelis Iesu Christi atque ecclesiæ propugnator fuerit, & obiit A. C. 433. *Moller* de homon. 478. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. lib. V. c. 5. p. 243. *Olearius* Biblioth. scriptor. eccles. T. I. 333. *Cave* 312.

VII.

Francisci IVNII Sacra parallela. In bibliopolio Commeliniano 1610. Est comparatio locorum Scripturæ sacræ, qui ex Testamento vetere in Novo adducuntur, summam utriusque in verbis convenientiam, in rebus consensum, in mutationibus fidem veritatemque breviter & perspicue ex fontibus S. scripturæ, ac genuina linguarum hebrææ & græcæ conformatione monstrans, & contra Atheos, Arianos, Iudæos, Mahumedistas, aliosque asserens simplicitatem Evangelistarum & Apostolorum Christi. Constat III. libris, quorum primo continentur loci, qui in Evangeliiis & Actis Apostolorum exstant; secundo, qui in XIII. Pauli epistolis; tertio, in Epistolam ad Hebræos Commentarius. His postremo accedit Appendix, ex scriptis reliquis canonicis. Similia huic præsentī scripta sunt *αντικειμενων* sive contrariorum in speciem V.

Part VI. In 8. maiori.

V

& N.T.

& N.T. Theod. *Bibliandri* Harmonia locorum Scripturæ, quæ prima fronte inter se pugnare videntur, Io. *Pontasii* Saera scriptura ubique sibi constans, Georg. *Bulli* Harmonia apostolica, Io. *Thadæi* Conciliatorium biblicum, Christiani *Matthia* Antilogiæ biblicæ, Io. *Scharpii* Symphonia Prophetarum & Apostolorum, Lud. *Rabi* Conciliationes locorum S. scripturæ pugnantium, Mich. *Waltheri* Harmonia biblica. In his tamen *Iunii* nostri Parallela ab *Hottin-gero* Bibliothecar. p. 173. excellere dicuntur, & *Crenii* iudicio, quod legimus Animadvers. P. III. 188. omnibus *Iunii* scriptis antecel-
lunt Sacrorum parallelorum libri.

VIII.

INCERTI AVTORIS Annotationes in Vetus Testa-
mentum & Epistolam ad Ephesios. Franequeræ 1704. ex editio-
ne Iac. *Rhenferdii*, qui & Præfationem præmisit. Excusæ pri-
mum Cantabrigiæ anno 1653. & iterum Franequeræ 1710. reper-
tæ autem in bibliotheca Iohannis, archiepiscopi eboracensis, ab
Antonio *Scattergood*, dignæque ab eo æstimatæ, quæ ederentur.
Sunt enim, ut ille ait in Præfatione, breves, nec obscuræ, utiles
simul & dulces, piæ non minus, quam eruditæ. Idemque de
iis iudicium ferunt Iac. *Rhenferd* in altera Præfatione, & *Clericus*
T. II. de la Biblioth. choisie. p. 267.

Gen. I, 16. p. 4. Luna, sole mi-
nor gradibus centum & septua-
ginca.

2. Reg. 6, 25. p. 408. Quidam es-
se credunt ervum, quo sagi-
nantur columbæ: quarum ex
ingluvie est erutum, ac venale
factum.

Immo longe pluribus. Sed illo
tempore, quo scripsit auctor
Annotationum, non adeo pro-
funde ista erant inquisita. *Cle-
ricus* 266.

Figmentum. Sam, *Bochartus* Hie-
roz. P. II. 41.

Auctor Annotationum nominari quidem a nobis non potest,
neque etiam a *Scattergoodio* aut *Rhenferdio* poterat, hoc tamen cer-
tum est, fuisse anglum, domo londinensem, professione theolo-
gum, sacris addictum Ecclesiæ anglicanæ, bonarum litterarum
studiis

studiis egregie excultum, in omni adeo antiquitate, patriæ etiam legibus & institutis egregie versatum, & longo rerum usu, non in ecclesiæ modo regimine, sed & civili, ac, nisi plane fallimur, (sunt verba *Rhenferdii*) in rebus aulæ exercitatum. Verum ad quid tandem solliciti sumus de nomine auctoris? Magis iuvar, nosse res, quæ proponuntur, quam ipsum scriptorem. Atque equidem haud scio, (sic rursus *Rhenferdus*) an non eo ipso, quod scriptor ignoretur, & lectori & veritati melius hic consultum, dum hominis ignoti labores sine omni præiudicio leguntur: contra quam nunc vulgo fieri solet, quando sententiæ theologicæ & explicationes Scripturarum non tam suo pretio & merito æstimantur, quam respectu illorum, qui illas in lucem protulerunt, cæco impetu, amore aut odio, quo quisque in scriptorem aliquem fertur, vel recipiuntur, vel repudiantur, vel, quod indignius est, ridiculo novitatis, aut odioso heterodoxiæ nomine accusantur & damnantur. Sed ad auctorem nostrum ut redeamus, ille sensum historicum ita sectatur, ut typum tamen & allegoriam minime prætermittat. Illum ut assequatur, historiam tam naturalem, quam civilem, geographiam, chronologiam, & omnis adeo generis scriptores, poëtas ipsos in consilium adhibet, fabularum etiam fontes passim ostendit. In rebus gestis explicandis causas, prætextus, consilia, successus, eventus accurate notat, ac non paullo πολιτικῶτερος, quam vulgo fieri solet, considerare docet. Non raro etiam disputat, in primis contra Pontificios, quando obiectas difficultates mira brevitate & dexteritate resolvit. Vt adeo hic invenias, quod & doceat te, & delectet.

Lamberti BOS Exercitationes philologicæ. Franequeræ 1713. Editio secunda, multis partibus aucta. Accedit etiam Dissertatio de etymologia græca. In Exercitationibus autem Novi Fœderis loca non nulla ex auctoribus græcis illustrantur & exponuntur, aliorumque versiones & interpretationes examinantur. Et quod ad Dissertationem, quam Collectores *Actor. erudit.* A. 1714. 165. nec inelegantem, nec ineruditam vocant, attinet, in ea agitur de ratione indagandi veras græcarum vocum origines, eademque opera varii *Etymologicorum* errores ostenduntur, quorum alii scilicet voces, quæ certissime ex hebræis erant derivandæ fontibus, ex græcis voluerunt eruere, sed infeliciter: alii simplicibus vocabulis

compositam originem dederunt, immo tres non nunquam voces finxerunt, & ex iis græcum aliquod vocabulum ortum & conflatum docuere: alii omnia ad linguam hebræam referenda esse existimarunt, nulla ratione habita sive vocum compositarum, sive analogiæ & significationis convenientiæ. Vide *Acta erudit.* A. 1714. 163. & *German. acta erudit.* T. II. 710.

In 2. ad Corinth. II. 23. p. 171. *Suidas* hæc verba apostoli spectans, *ὡς ἐγώ* explicat *πᾶσιν ἐγώ*. Vbi? In Y p. 337.

Lambertus Bos, cuius pater rector fuerat Scholæ gotcumenfis, Græcæ linguæ in academia franequerana professor publicus, eruditione, industria ac pietate magnam famam, summumque apud omnes bonos amorem consecutus, obiit 1717. *Nova biblioth.* T. IIX. 161. Io. Alb. Fabricius lib. III. *Biblioth. gr.* c. 12. p. 329. Scripta eius recensentur in *Novis literariis* ad A. 1717. m. Aug.

IX.

Ioannis DOVGTAEI *Analecta sacra*. Cum Nortoni KNATCHBULLI *Animadversionibus* in libros N. T. Amstelædami 1693. *Analecta* illa sunt excursus philologici breves super diversis V. & N. Tti locis. Et auctor quidem, ut ipse in Præfat. fatetur, rarissime quidquam e textu attigit, quod non respiciat exoticos Gentilium mores, aut quod per eos illustrari nequeat. Ipsum autem scriptum, respectu commentationis in V. Tti loca, est iuvenile; eique ille veniam petit, sicubi cespitaverit: reliqua pro vectiore ætate composuit, immo, cum alteram partem ederet, ad colligendas sarcinulas, atque ad migrandum paratus erat. De Nortono *Knatchbull*, eiusque libro actum a nobis est P. I. 299. 340. Iam igitur nihil addimus, præter hoc unicum, quartam libri editionem, pluribusque locis emendatam, produisse Francofurti & Lipsiæ A. 1722. 8.

In 1. Sam. 16, 23. p. 136. In meritis-
simas musicæ laudes qui vult
expatiari, adeat M. Capellam
Philol. I. 9.

Opportune in hanc sententiam
citare potuisset in signem Iamblichi
locum de vita Pythagoræ c. 24.
C. S. Schurzfleisch Dilp. XXCV.
n. 22.

In

In Act. 1. 13. p. 67. Forſan *υπερ-
ως* coenaculi nomen a loco
ſuperiore domus, ubi *ωα* ſive
ova ſua deponere ſolent columba.

ὑπερωον, contractum ex *υπερρωον*,
deſcendit ab υπερ, & ſignificat
ſuperum, eſtque adiectivum. L.
Boſ Exercit. philol. in N. T.
p. 65.

Ioannes Douglaus, anglice Doughty, anglobritannus, theol.
doctor, canonicus windſorienſis, edidit ſub nomine Phil. Irenae-
lethii Velitationes polemicas, & mortalitatis vinculis ſolutus eſt A.
1701. ætatis 65. A Clerico Annot. in Ex. 3, 5. p. 14. ſatis honorifice
vocatur vir eruditus.

X.

Victorini STRIGELII *τρομνηματα* in Pfalmos. Lipſiæ
1567. Prius 1563. Et hoc quidem tempore, quo privatus Lipſiæ
vivebat, quidquid erat otii, id omne contulit ad editionem horum
Hypomnematum. Hoc autem titulo, obſervante Melch. Adamo
in Vitis Theol. p. 422. Commentarium ſuum inſignivit, ut arro-
gantiam adverſariorum ſuorum notaret, qui ſuas chartas, mona-
chatum olentes, *συτταγματα* nominabant, cum tamen, Strigelii iu-
dicio, nihil minus haberent, quam bonam *συτταξιν*. Ita autem
adornavit hæc *τρομνηματα*, ut, quæ eius verba ſunt, a piis, aman-
tibus conſenſum expreſſum in Scripturis prophetiſis, apoſtolicis,
ſymbolicis, & ſcriptoribus vetuſtis ac purioribus, utiliter legi po-
ſint. Ad finem adiecta ſunt Grammatica annotata, explicantia
quorundam titulorum, vocum & phraſium in Pfalmis nativam ſi-
gnificationem. Et ſicut in explicatione Pfalmorum Strigelius ma-
gnam partem ſecutus eſt Lutherum & Melanchthonem, ita Gram-
matica annotata D. Erharto Snepſio, ſocero ſuo, accepta refert, tan-
quam micas, quæ de eius menſa ceciderunt, ſtudioſis vero hebrææ
linguæ prodeſſe poſſunt. Neque lectu indignæ ſunt auctoris De-
dicatio & Præfatio, in quarum illa docet, cur libro Pfalmorum plu-
rimum dandum atque tribuendum ſit, & quid in eorum lectio-
ne obſervandum; in hac apologiam edit contra Flacium, deque
iniuria conqueritur ſibi illata, quaſi veritatem, in primis doctrinam
de libero arbitrio, corruerit aut prodiderit; quin provocat ad ex-
poſitionem ſuam, Pf. 95. & 119. traditam: ibi enim ſe, quanta po-
tuerit perſpicuitate, ſummam ſuæ confeſſionis de hoc articulo ex-
poſuiſſe. De Strigelio diximus P. IV. 244.

XI.

Benedicti PERERII Commentarii in Danielelem. Lugduni 1591. Adiecti sunt IV. Indices: quorum duo posteriores in hac secunda editione copiosiores plenioresque facti sunt. Accesserunt etiam ad marginem plurimi auctorum loci, qui in prior editione desiderabantur. In Dedicatione ad Ant. Carasam S. R. E. cardinalem, de proposito suo & difficultate explanandæ Danielis prophetiæ, de auctoribus, quos ad hanc scriptionem evolvere necesse habuit, de Carasæ laudibus, deque encomio Scripturæ sacræ verba facit, quippe quæ præ omnibus aliis libris æstimanda sit ob antiquitatem, veritatem, dignitatem, sanctitatem, utilitatem & suavitatem. Ceterum hoc de Commentario vide, quæ retulimus P. I. 265.

XII.

Dan. HEINSII Aristarchus sacer, sive ad Nonni in Iohannem Metaphrasin Exercitationes. Lugd. Batav. 1627. Et 1639. Quarum priori parte interpres examinatur, posteriori interpretatio eius cum S. scriptore confertur: in utraque S. evangelistæ plurimi illustrantur loci. Accedit NONNI & S. evangelistæ contextus: tres item Indices, unus *Sylburgii* in Nonnum græcus, duo recentes in Aristarchum, alter græcus, alter latinus. *Aristarchum* inscripsit auctor hunc librum, quia viri boni ac prudentis idem munus est ac officium, quod Aristarchi olim fuit, ut sine ulla æmulatione aut malignitate de aliorum scriptis libere iudicium pronunciet ac ferat; item *Exercitationes*, vel quod in rimanda veritate occupatur, vel quod nihil temere affirmat, & interdum ne hoc quidem, vel quod eruditus hanc cognitionem ac iudicium defert. Interim Exercitationes hæ a *Salmasio* pessime exceptæ sunt, nec, ut *Morhofius* Polyh. lib. VII. p. 370. scribit, admodum probatæ doctis viris plerisque, ut G. I. *Vossio* in Epp. p. 270. Io. Alb. *Fabricio* Biblioth. gr. vol. VII. 689. & H. *Grotio* in Epp. præstant. viror. 725. qui tamen non negat, multa esse in Aristarcho non spernenda. De editionibus Nonni videatur idem *Fabricius* p. 687. & notetur, Apologiam Nonni adversus Heinsium scripsisse Casp. *Vrsinum*, islebiensem, in Nonno redivivo, editoque Hamburgi A. 1667. Nec hoc prætereundum, præmitti Nonno Prolegomena bene

ne longa de veræ Criticæ apud veteres ortu, progressu, usuque, cum in ceteris disciplinis, tum in theologia.

P. II. 272. *πρακτικον id esse puto, Nimia subtilitas. H. Grotius in quod vos υποστατικον vocatis: Epp. præstant. viror. p. 725.*
 quatenus non in imagine aut
 idea, sed *υποστατως* a Patre Filius
 est genitus, quemadmodum
 subsistit.

In divina Trinitate *essentia re, pro-* Si generatio generans est pro-
prietates autem personarum men- prietas personalis, & *πρακτικη*,
te distinguuntur. atque ideo *re diversa*, quo mo-
 do tantum mente distingui-
 tur? *Idem ibid.*

In divina Trinitate *Bonitas, Vo-* *Aliter plane sentit Schola græca &*
luntas, aliaque id genus, quæ *latina. Idem ib.*
 communione ostendunt iden-
 titatem, *re, non ratione distin-*
guuntur.

Nonnus, panopolites ægyptius, christianæ addictus religioni, di-
 versus ab aliis eiusdem nominis, scripsit carmine heroico *Διονυσια-*
κα, sive de rebus Bacchi octo & quadraginta libros, de quibus
 infra in ordine Historicorum, floruitque tempore Theodosii iu-
 nioris, h. e. sæculo V. *Moller de homon. 506. I. A. Fabricius vol. VII.*
682. Kænig. 579. Octav. Ferrarius Elector. l. 2. c. 1.

XIII.

Iacobi LE LONG Bibliotheca sacra, ex recensione & e-
 mendatione, cumque additamentis Christ. Frid. *Bærneri*. Lipsiæ
 1709. cum recens edita esset Parisiis. Hæc Bibliotheca est sylla-
 bus omnium ferme S. scripturæ editionum ac versionum secun-
 dum seriem linguarum, quibus vulgatæ sunt, notis historicis &
 criticis illustratus, adiunctis præstantissimis Codd. MSS. Ante-
 quam ederetur Parisiis, auctor eam Richardo *Simonio* misit legen-
 dam & censendam: qui pro suo erga eum amore multa libere
 & candide indicavit corrigenda, prout in ipsius Historia critica
 Tomo III. p. 419. videre licet, quæ ille etiam lubens observavit,
 & correxit. Ceterum hic liber magnam utique laudem, ob suam
 &

& præstantiam & utilitatem, præsertim sub ea forma, quam ei Bœrnerus dedit, laudem meretur: ideoque *Actorum eruditorum Collectores* ad A. 1710. 427. non dubitant scribere: Hoc affirmare possumus & approbare cunctis, neminem eorum, qui ante Longum simile quid susceperunt, maius ad laborem studium, neminem apparatus instructiorem attulisse. Et in *Narrationibus innoc.* ad A. 1709. p. 526. ad libros refertur præstantissimos, ac Bœrneri labor, quo eum Præfatione & Notis ornavit, quam maxime prædicatur. His adde Car. *Arndii* Continuat. Biblioth. bibl. Mayerianæ p. 4. & *Du Pin* Tomum XIX. Biblioth. ecclesiast. p. 395. Sicut autem Longus in Præfatione cognitionem divinorum oraculorum, quæ in sacris paginis continentur, christiano homini apprime convenientem & necessariam iudicat, instituti sui rationem atque ordinem aperit, ac præterea ostendit, primam vulgaræ versionis editionem Moguntiaë factam esse Anno 1462. atque ab hoc usque ad annum 1522. prodiiisse Bibliorum publicationes quinquaginta supra centum, ac denique alteram huius operis Partem, quæ Commentatores biblicos exhibeat, promittit; ita Bœrnerus in sua Longi studium & laborem in hac Bibliotheca, quæ si non omnibus numeris perfecta & absoluta habenda sit, certe omnium voto atque expectationi satisfacere possit, commendat, Specimen versionis germanicæ Io. *Sauberti* ex schedis MSS. se inseruisse testatur, atque, ut docet, quod nimia temporis angustia circumscriptus maiorem huic libro operam navare nequiverit, ita Spicilegii novarum observationum spem facit: quod si sequeretur, eruditus sane erit longe gratissimum.

Parte I. pag. 99. Kav Venaki, vel
potius R. *Eliezeris*, F. Iacob in
Proverbia Salomonis.

קב ורנ Purum & putum, est titulus Commentarii brevis & eximii in Psalmos, quem scripsit R. *Schalom ben Abraham*, qui claruit sæculo XVI. At R. *Eliezer ben Iacob*, cognomine Kav venaki insignitus fuit. *Wolfius* Biblioth. hebr. 1031.

Pag. 516. Novum testamentum in linguam græcam vulgarem translatum per hieromona-

Est editio corruptissima. Alex. *Heladius* de statu præf. eccl. græcæ 237.

Neque

- chum Maximum Calliupoliten, ex correctione Seraphinum.
517. Eadem editio recudi nunc fertur *Hala Saxonum*.
- P. II. 217. Eadem ex recensione Iacobi Dornirell.
220. *Sive ex imperio, sive sua sponte.*
- Lucubrationes prelo parata.
- Hæc autem non ultra *Pentateuchum impressa est.*
271. Biblia germanica ex versione Ios. Athia in fol. Amstelodami anno Christi 1670.
- Biblia germanica ex versione Iozel filii Alecesnadar, Amstel. Iosephi Athia 439. (1679.)
290. In Dania nova & accurata Bibliorum versio danica impensis regis paratur, & quidem V. T. a Steenbuchio, Novi vero a Vindingio.
335. Biblia regia anglica Cantabrigia 1661. in 12.
382. Io. Clerici Harmonia evangelica Lugd. seu potius Francofurti 1700.
585. Versio biblica dalmatica S. Hieronymi.
612. Bucerus (Mart.) Selestadtensis.
- Pars VI. In 8. maiori.
- Neque hac probatur Helladio p. 322. 329. 362.
- Dornirell.
- Ex imperio.
- Nihil quidquam elaboratum habuit Saubertus præter id, quod editum est usque ad XVII. caput I. libri Samuelis.
- Usque ad caput XVII. 1. libri Samuelis inclusive.
- Ex consilio Ios. Athia typographi, & versione Ios. Gosel, cognomine Witzenhausen, filii Alexandri, anno Christi 1679. Wolf Biblioth. hebr. 505.
- Iosephi Gosel, filii Alexandri. Sunt eadem, quæ prædicta. Wolf Biblioth. hebr. 505.
- Omnia hæc de impensis regis, Steenbuchio, & Vindingio, probatione destituuntur. Bernh. Raupach in german. Actorum erudit. T. II. 177.
- In 8.
- Altdorff. Heumann de scriptis anonym. 41.
- Incertum. Colomesius Opp. p. 805. & Rich Simon Crit. V. T. 491. Argentoratensis. Narrat. innoc. A. 1712. 830.
- X
- Pag.

Pag. 632. Erasmus (Desiderius) Batavus, Roterodamus.	Roterodamus, Catholicus.
654. Liveleius (Eduardus) obiit 1607.	Obiit 1605. <i>Koenig</i> 476. <i>Witte</i> Diar. biograph. E.
659. Meibomius (Marcus) obiit 1707.	Obiit 1710. Clericus Biblioth. select. T. XXII. 310.
671. Pritius (Io. Georg.) Pastor Gryphiswaldienfis.	Iam Ministerii francofurtensis auctistes.
675. Sachsus (Daniel) Lutheranus.	Reformata religionis. Theodorus Haseus Biblioth. hist. philol. theol. 734. <i>Vnparth. bibliothecarius</i> T. I. 630.
676. Saubertus (Ioannes) Norimbergensis, Germanicam Bibliorum versionem ex Hebræo & Græco condidit.	Condere cepit, ex hebraeo: non enim pervenit, nisi ad caput 17. libri I. Samuelis: uti iam dictum est.
683. Tremellius (Emanuel) Iudæus, Catholicus, Calvinista, & iterum Iudæus.	Obiit Sedani in fide Christi. Petr. Adolph. Boyssén Disp. de apostasia mer. & falso susp. 72.

Iacobus Le Long, parisiensis, Congregationis oratorii D. I. sacerdos, & bibliothecæ Domus parisiensis (S. Honorati) præfectus, vir humanissimus & summe civilis, scripsit etiam Bibliothecam Galliarum historicam, in qua recensentur historici gallicani, Historiam Bibliorum polyglottorum, Epistolam ad Martinium, de testimonio trium cœlestium, quod legitur I. Ioh. 5, 7. & Declarationem de Bibliis hebræis *Bombergii*, quæ inserta est Museo seu conclavi libror. novor. T. I. 495. idemque adornavit Bibliothecam commentatorum in SS. Biblia, aut in textus biblicos, atque ad supplementum præsentis Bibliothecæ sacræ multa non tantum ipse collegit, sed etiam accepit ex Germania. Morti vicino parochus ad ipsum vocatus sacramenta denegavit, nisi Appellationem revocaret contra Bullam *Vnigenitus*: tantum sibi ille, & clavi suæ tribuit liganti; sed cardinalis & archiepiscopus Noallius benigniorem se exhibuit erga bonum virum, ac de vicariis suis quempiam ad eum ablegavit, qui id officii præstaret. Ita sacro viatico munitus, hinc migravit A. C. 1721. die 13. Augusti.

Chri-

Christianus Fridericus *Berner*, dresdensis, atque in alma lipsienſi academia primum Moraliũ, deinde Græcæ & Latinæ Linguae, iam S. theol. profeſſor primus, huiusque doct̃or, Eccleſiæ cathedralis miſenenſis canonicus, alumnorum regio-electoralium ephorus, Academiae decemvir & bibliothecarius, Collegiique Principum collegiatus, elegantiffimæ vir eruditionis, & lucidum rei litterariæ ſidus, felicitis ingenii ſui monumenta publica exhibuit Oratione panegyrica in honorem illuſtris viri, Io. Aeg. *Alemanni*, ex ampliffima legatione reducis, alteraque de Socrate, ceu perfectiſſimo boni ethici exemplo, Diſputationibus de exulibus græcis, litterarum reſtauratoribus, de Pauli & Barnabæ in Lycaonia rebus geſtis, de fide Iacobi in utero, de Ezechiele propheta eiſque vaticinio, deque Regulæ hermeneuticæ *περι της ισοδυναμίας* (ſive *συωνυμίας*) uſu & abuſu : ut Programmata taceam. Habet etiam ad publicandum paratam Refutationem ſcriptoris alicuius pontificii, Protestantium poteſtatem eccleſiaſticam oppugnare auſi. Quid autem de Lexici *Photiani*, quod Oxonii agens deſcripſiſſe fertur, & unde cum celeberrimo Clerico, comitatem hanc in præfat. in Menandri & Philemonis Reliquias grato animo agnoſcente, quædam communicavit, editione ſperandum ſit, dicere non habeo ; fortaiſſi illa ſequetur, ſi clariffimus vir otium naçtus fuerit,

XIV.

Samuelis FABRICII *Cosmotheoria ſacra*. Francofurti ad Mœnum, 1625. Et Baſileæ cum Conſiderationibus beneficiorum Dei, iudicii extremi, & beatæ æternitatis, A. 1675. Sunt meditationes in Pſalmum 104. de creaturis Dei, & omnis generis magnis ſuaviſſimiſque miraculis, auctori natæ ex VII. ipſius concionibus, quibus eundem pſalmum explicare ſtuduerat, atque in VII. libros diſtributæ. Quorum primo diſſerit de mundo in genere, ſecundo de cælo, nubibus & aëre, tertio de angelis, quarto de terra & aquis, quinto de pluvia & terræ fructibus, ſexto de ſole, luna & ſtellis, ſeptimo de mari. In Præfatione ſeu dedicatione multus eſt auctor, ut oſtendat, hominis officium eſſe, ut Deum cognoſcat, eumque timeat & honoret ; immo hoc eſſe ſummum eiſ bonum. Atque hinc VII. commonſtrat ac celebrat pietatis encomia ſeu commoda,

Samuel *Fabricius*, islebiensis, eo tempore, quo liber hic edebatur, pastor erat ad S. Nicolai in urbe servestana, vir pius & celebrandæ Dei gloriæ perquam studiosus.

X V.

TATIANI Oratio ad Græcos, & HERMIAE Irrisio gentilium Philosophorum, ex editione Wilhelmi *Worth*. Oxoniæ 1700. Recensuit Worthius ex vetustis exemplaribus, adnotationibusque integris *Conr. Gesneri*, *Front. Ducai*, *Christiani Kortholti*, *Thomæ Galei*, & selectis *Henr. Stephani*, *Meursii*, *Bocharti*, *Cotelerii*, utriusque *Vossii* & aliorum, suas adiecit. Et Tatianq; quidem *Conr. Gesneri*, *Hermiæ* vero *Raphaëlis Seileri* versionem latinam adiunxit. Nec minus inseruit p. 143. *Georgii Bulli* Dissertationem de *Tatiani* sententia de Filii τῷ σὺναιδία, p. 157. *Ioannis Frisii* & *Conr. Gesneri* Epistolas, primæ *Tatiani* editioni præfixas, p. 161. II. Dissertationes de *Tatiani* persona, fortuna, dogmatibus & scriptis, alteram *Nic. Le Nourry*, alteram *anonymi*; quem vocat virum nobilissimum & amplissimum, a D. Petro *Allix* acceptam. Lectu etiam digna est Præfatio *Worthii*, in qua de *Tatiano* agit, & tempore scriptæ ab eo *Orationis*, (existimat autem, scriptam esse circa annum Christi 168.) diversis *Orationis* editionibus, de III. codicibus, quæ ad præsentem usus sit, manu exaratis, item de *Hermia*, cuius affectatas argutias putat sapere recentius aliquod sæculum, ac de suis ipsius *Adnotationibus*, dicens, se pro virili sua in id incubuisse, ut locis, quæ ab aliis vel haud satis explicata videbantur, vel etiam sicco pede præterita erant, illustrandis, de *Tatiano* & *Hermia* bene mereretur. Vide etiam *Acta erudit.* A. 1701. 268.

Wilhelmus Worth, A. M. seu Artium Magister, archidiaconus wigorniensis, vir sane doctissimus, & qui tersius atque elegantius scit scribere, eo tempore, quo elegantissimum hunc librum edebat, in familia & clientela erat reverendiss. *Wilhelmi*, episcopi wigorniensis, omni doctrinæ genere exculti & supra modum exornati: cui etiam, grati animi testandi causa, eum inscripsit ac dedicavit. Atque ab *Eduardo Dechair* in Præfatione in *Athenagoram*, eruditus admodum editor *Tatiani* appellatur.

XVI.

ATHENAGORAE Legatio pro Christianis ad Imp. M. Aurel. Antoninum & L. Aurel. Commodum, ac Liber sive Oratio de resurrectione mortuorum, edente *Eduardo Dechair*, Oxoniae 1706. Cum latina versione, emendationibus, var. lectionibus, annotationibus, atque indicibus necessariis. In Praefatione eos recenset editor, qui Athenagoræ illustrando atque excolendo operam impenderunt suam, quales sunt *Gesnerus*, *Io. Langus*, *Suffridus Petrus*, *Ducaus*, *Christian Kortholt*, & *Adam Rechenberg*: nihilo tamen minus, ait, desideratam fuisse editionem nitidiorē & limatiorē; eamque adornandam se quidem aggressum esse ita, ut textum auctoris retineret ab *Henr. Stephano* editum, sed & eundem, ubi opus esset, emendaret: versiones *Gesneri* & *Petri Nannii*, easque, innumeris pæne in locis correctas, adponeret, textum græcum & latinum in sectiones divideret, & prædictorum annotationes textui singulis in paginis subiiceret, *Suffridi*, *Langi*, *Kortholti* & *Rechenbergii* illis ad calcem libri coniectis. Quibus varia subiunxit *Excerpta* de Athenagora, eiusque scriptis loquentia, nimirum ex *Baronii* Annalium Tomo II. ad annum Christi 179. ex *Petri Halloix* Illustrium ecclesiæ orientalis scriptorum vol. II. cap. 26. ex *Dodwelli* Dissert. XI. cyprianica, denique ex *Georg. Bulli* Defensione fidei nicænæ.

Eduardus Dechair, Artium magister, & canonicus S. Pauli londinensis, hac sua opera exhibere voluit studiorum suorum fructus, eosque exhibuit luculentissime.

XVII.

IRENÆI Fragmenta *αὐθεντικά*, cum versione & notis edita a *Christoph. Matth. Pfaffio*. Hagæ Comitum 1715. Altera editio. Idem *Pfaffius* addidit III. Dissertationes, 1) de oblatione eucharistiæ, in primitiva ecclesia usitata. Qua ostenditur, veteres in celebratione eucharistiæ non nisi panem & vinum, non autem corpus & sanguinem Christi obtulisse, simulque illorum Theologorum anglicanorum, qui hanc panis viniq. oblationem proprium & propitiatorium N. Tri sacrificium esse asserunt, sententia expenditur. 2) de consecratione eucharistiæ in primitiva ecclesia usitata. Qua docetur, eam in precibus olim, maxime vero in *ἐκκλησίᾳ* Spiritus sancti constituisse; ab ecclesia vero romana

postea mutatam fuisse, utpote quæ in solis verbis institutionis totam consecrationem ponat. 3) de præiudicatis opinionibus in religione diiudicanda fugiendis. Vbi de præiudiciorum theologorum causis, varietate, affectionibus, effectu, remediis, tum veris, tum falsis, pyrrhonismo item & *εποχή* theologica agitur, nuperusque de libertate cogitandi libellus examinatur. Victimæ huic Dissertationi præmittitur Io. Ern. *Grabii* Liturgia græca, ad normam veterum Liturgiarum composita, & quidem ex Liturgiis græcis, Missa latina, & Liturgia anglicana; eique subiunguntur Notæ *Pfaffii*. Hic tamen fatetur, Liturgiam Grabianam non ex omni parte absolutam esse: plura enim atque egregia ex antiquis ritibus addi posse, e. g. quod non nisi fideles ad S. coenam admitti, catechumeni autem, infideles, heterodoxi, odium & hypocrisin, seu simulationem corde gerentes, exclusi, altaque voce exclamatum, *Sancta sanctis*. Præterea indicat, Grabium in communionem ecclesiæ anglicanæ decessisse, etiamsi privatos intra parietes, peculiarique forma adhibita sacramentum eucharistiæ acceperit; scilicet de oblatione & consecratione, ac ministro utriusque id sensisse, quod credebatur sententiæ veteris ecclesiæ propius accedere, a qua, ipsius iudicio, ne latum quidem unguem recedendum. In Præfatione, ut & illam attingamus, *Pfaffius* locum istorum Fragmentorum & studium suum aperit, dicens, se illa reperisse in Bibliotheca regia taurinensi, & ex variis codicibus seu Catenis Patrum extraxisse, sed & iis examinandis limam adhibuisse criticam, certumque esse, quod non sint alterius Irenæi, quam lugdunensis episcopi. Deinde ad obiectiones illustrissimi Comitum Scipionis *Maffei* respondet tam humaniter ac reverenter, quam ille eas proposuerat, præclaro ac memorando exemplo, inter eruditos disputari posse ac debere citra mutuam acerbiteriam, scommata, irrisionem, convicia, famæque læsionem. Vide *Giornale de' Letter. d' Ital.* T. XVI. 226. & T. XXIV. 385. Collectores *Narrat. innoc.* A. 1715. 823. cum singulari maximeque notabili *επιστολὰς*, & Mutuas D. *Cypriani* & D. *Pfaffii* epistolas C. 4. *Maffei* autem dubia legi possunt in *Diario*, quod *Giornale* vocant, *litteratorum Ital.* T. XVI. 245. eiusdemque Exceptiones ad responsionem *Pfaffii*, dicta in Præfatione contentam, *Diarii* T. XXVI. 53. quæ germanice redditæ exstant Tomo VI. Bibliothecæ

thez. novæ p. 597. De S. Irenæo & Pfaffio nihil addimus, sed remittimus lectorem ad P. I. 72. & P. V. 6.

Io. Ernest. Grabe, Regiomonto-prussus, D. Martini Sylvestri, theologi quondam illius loci, filius, antiquitatis ecclesiasticæ amore ad romanam se contulisset ecclesiam, nisi Spenerus, Berolini tunc docens, rationes eius labefactasset. Inde ad Anglos transiit, ab iisque in gremium ecclesiæ suæ, quæ ipsi videbatur ad apostolicam proxime accedere, lubenter ac læte receptus fuit. Nullum administravit munus publicum, quamvis ab eo non fuerit averfus: interim annuum ei a Regina stipendium 500. ioachimicorum, si non ultra, præbitum; neque etiam defuit munificentia potentissimi Regis Prussiæ. *Whistonum* refutatum iens, ab *Oudino* alia in causa refutatus, sed & in Selectis histor. & literariis A. 1719. (*Act. erud.* A. 1719. 274.) defensus fuit, obiitque tandem Londini, ubi vixerat, & habitu doctoris inceserat, cum novam Bibliorum græcorum editionem (in qua adversum habuit Lambertum *Bos*) nondum absolvisset, anno 1711. ætatis 46. *Novum museum* (Neuer Bücheraal) T. II. 219. *Nova biblioth.* T. II. 648. Autor *Præfat.* in N. T. græcum Io. Gregorii, Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. I. 3. c. 12. p. 329. *Lilienthal* in *Actis erudit.* A. 1719. 274. *Berent* Philadelph. 70. *Zum Felde* Anal. disquisit. 557. *Acta erudit.* A. 1719. 274. & A. 1721. 473.

XIIX.

Io. Ern. GRABII Spicilegium SS. Patrum & hæreticorum seculi post Christum natum I. II. & III. Oxoniæ 1700. Editio secunda, repetita A. 1715. Illorum vel integra monumenta, vel fragmenta, partim ex aliorum Patrum libris iam excusis collegit, & cum codicibus MSS. contulit, partim ex MSS. nunc primum edidit, ac singula tam Præfatione, quam Notis subiunctis illustravit. Integrum opus duabus constat Partibus; quarum Priore exhibentur Epistola *Abgari* ad Iesum cum huius responsione, Dicta aliqua *Iesu Christi*, Evangelium XII. *Apostolorum* sive secundum Hebræos, Evangelium secundum Aegyptios, *Apostolorum Acta*, Constitutiones apostolicæ, Apocrypha *Petri & Pauli*, Testamentum XII. *Patriarcharum*, Fragmenta Epistolæ II. *Clementis* ad Corinthios, Recognitionum & Sermonum, *Barnaba*, *Hernæ* & *Simonis* magi, cum Henr. *Dodwelli* Dissert. de tabulis cœli; Posteriore Frag-

Fragmenta Ignatii, Papia, Basilidis, Valentini, Epiphanis, Isidori, Ptolemai, Heracleonis, Matthia, Quadrati, Aristidis, Agrippa, Aristonis, Iasonis & Papiſci, Iuſtini martyris, Hegesippi, Dionysii, & Theophili antiocheni. In Præfatione, Priori parti præfixa, rationem & scopum atque inventionem ſui operis indicat, omnesque lites ac contentiones in Eccleſia ex eo naſci autumat, quod homines neglecta antiqua ſemita novas ſectentur; itaque hortatur, ſuperædificemus nos ipſos fidei ſemel Sanctis traditæ, & in ſcriptis antiquorum Patrum optime explicatæ. Vide *Clericum Biblioth. choiſ.* T. IV. 314. *Acta erudit.* A. 1699. 256. & *Partheſiandrum* in *Iudic. de libris antiq. & novis* p. 230. qui ex Schurzſleiſchio obſervat, ſæpe eum in Præſationibus errare, & ſuppoſititia pro genuinis acceptare, ut *Acta Pauli & Theclæ*. Quod ſuo loco relinquimus.

Notes ſur le Concile de Trente, Notæ in Concilium Tridentinum. Colonia (immo vero in Hollandia, & fortasſe Amſtelodami) 1706. Notæ iſtæ attingunt principalia puncta diſciplinæ eccleſiaſtica & poteſtatis epiſcoporum, deciſionum SS. Patrum, Conciliorum & Pontificum, nec non Reſolutionum præſtantiffimorum Advocatorum ſuper iſtis materiis. Animus auctori eſt, æquitatem tridentinorum ſcriptorum oſtendere; quamvis non diſſimulet, paſſim illis inter Gallos contradici, maxime in rebus ad matrimonia, xenodochia, & pauperum curam pertinentibus. Accessit huic libro Diſſertatio de receptione Concilii tridentini in Gallia: in qua auctor recenset, quomodo Cl. Sanctius *Eſpenceus* aliique, Eccleſiæ gallicanæ nomine, illi contradixerint, Pontificesque & Clerus gallicanus eius receptionem fruſtra quaſſaverint. Putat tamen, tacite illud, in rebus ad diſciplinam pertinentibus, receptum eſſe, idque pro re divina habendum. Sed & ſtatuit, poſſe Remp. Eccleſiæ ſtatutis, ſi noxia ipſi, vel non legitime publicata ſint, contradicere. Ad extremum XIX. cauſas a præſide Parlamenti *Le Maitre*, & XIII. alias ab Ant. *Hottomanno* collectas, propter quas concilium hoc in Gallia nequeat admitti, in medium producit. *Acta erudit.* A. 1708. 134. & *Narrat. innoc.* A. 1707. 497. 588. Auctores inſignis huius libri ſunt IV. Conſiliarii ſtatus, *Commartinus*, *Bignonius*, *Pelleterius*, & *Befonſeus*: quorum cogitata in commentarios digeſſit Steph. RASSICODVS, qui, ipſo inſcio, in lucem prodierunt, Bruxellis primum, ſi rubro
fides

fides habenda, ac postea sæpius. Vide Io. Alb. Fabricii Biblioth. gr. vol. XI. 697.

Pag. 313. Ludovicus Pius (le Debonnaire) pronunciavit dissolutionem matrimonii inter Personas illustres, idemque dispensavit, ut pax innocens aliud posset inire coniugium.

Ludovicus Quartus, Bavarus, qui regnavit sæculo XIV. *Acta erudit.* A. 1708. 136.

Stephanus Raffiodus causarum in foro parisiensi patronus, vir doctus & prudens, ita se gerit, ut ferme in medio versetur, & tridentinis Patribus, atque adeo Papæ honorem habeat, sed & Regis, Procerumque ac Parlamentorum gallicanorum iura illæsa velit. Si tamen ei hoctribuendum, quod proprie ad illustrissimos Quatuorviros pertinet, quorumque ille os erat, aut manus, Vide iterum *Acta erudit.* l. c.

XIX.

SALVIANI & VINCENTII Lirinenfis Opera, ex editione Stephani Baluzii. Parisiis 1669. Editio secunda, post illam, quæ prodiit A. 1663. Librum hunc Baluzius donavit Conringio A. 1671. prout hic sua testatur manu. Salviani opera sunt 1) Libri IIX. ad S. Salonium episcopum de gubernatione Dei. 2) Epistolæ IX. 3) Libri IV. adversus avaritiam, scripti sub ficto nomine Timothei. Vide Heumannum Pœciles T. I. 337. Vincentii autem lirinenfis, qui tamen ex modestia nomen suum sub Peregrini nomine abscondidit, est Commonitorium, idque pro catholicæ fidei antiquitate & universitate pugnat adversus profanas omnium novitates Hæreticorum. Baluzius omnia ad fidem veterum codicum MSS. emendavit, Notisque illustravit: atque idem in Præfatione de variis Salviani editionibus differit, scopumque Notarum suarum ait esse indicare variantes lectiones. De *Vincentio* lirinenfi egimus P. IV. 115.

Salvianus, natus Colonia Agrippinæ, aut in vicinia, christianus fuit, cum Palladium, Ypatii & Quietæ filiam, duceret uxorem, eamque primo invitavit ad suscipiendam Christi fidem, deinde, cum hoc pervicisset, etiam continentiam ab ea exegit. An autem tempore ordinationis eius adhuc vixerit uxor, incertum est:

Part VI. in 8. maiori.

Y

hoc

hoc certum, eum factum presbyterum massiliensem, ac floruisse medio sæculi quinti. A *Gennadio* dicitur Episcoporum magister, a *Baronio* sui temporis *Ieremias*, atque a *Ios. Iusto Scaligero* scriptor christianissimus. Scripsit plura, sed quæ perierunt, ac decessit grandævus circa finem prædicti sæculi. *Gennadius* c. 67. *Honorius* lib. II. c. 66. *Trithemius* n. 175. *Cave* 245. *Olearius* T. II. 148. *Baluzius* in *Notis* p. 373. *Du Pin* T. IV. 215. *Pope-Blount* 302.

Stephanus Baluzius, rutelensis, illustrissimi Colberti bibliothecarius, & in Collegio regio professor iuris canonici, edidit in folio *Petri de Marca* opus de concordia sacerdotii & imperii, *Capitularia Regum Franciæ*, *Collectionem monumentorum*, in editione *Conciliorum Labbeana* omissorum, & *Marcam hispanicam*, in 4. *Vitas Paparum*, qui *Avenione* sederunt ab A. 1300. usque ad 1376. in 8. *Servatum Lupum*, *Agebardum*, *Amelonem* sive *Amalarium*, *Leidradum*, tractatum *Flori* diaconi, *Concilia Galliæ narbonensis*, *Ant. Augustinum*, *Marium Mercatorem*, eosque omnes cum Annotationibus, *Miscellaneorum* VI. volumina, *Historiam genealogicam domus Alvernensis*, ob quam valde iam senex in exilium missus est a Rege, & laboravit in conferendo cum pluribus MSS. & emendando *S. Cypriano*, vir peritissimus MSS. & titulorum, omnisque generis librorum impressorum, adhuc eleganter latine scribens, atque in historia profana & ecclesiastica, in iure canonico antiquo & hodierno, & lectione Patrum, ut qui maxime, versatus; sed & humanus, beneficus, promptus ad communicandum cum iis, qui libris scribendis operam dabant, lumina, observationes, & MSS. sua. Sed qualis- & quantuscunque erat, laborum ac studiorum vitæque finem tandem eum mors iussit facere. Dictum, factum A. 1718. cum numeraret annos ætatis 87. *Du Pin* *Biblioth. des auteurs ecclesiast.* T. XIX. 1. *Museum novum* T. I. 502. 269. 957. deque encomiis eius vide *Magirum* p. 103. *Europe savante* A. 1718. p. 293. & *Giornale de' Letter. d' Ital.* T. XXXI. 349. *Conringio* in *Conringianis* p. 114. *Baluziana* omnia non sunt vulgaris notæ, & a iesuitica scribendi ratione plurimum diversa, plena cum doctrinâ, tum æquitatis; *Cotelerio* in *Canonem* XXV. Constitut. apostol. p. 440. *Baluzius* dicitur vir assidui laboris, plurimæque doctrinæ; *Noriso* in *Orthographia* p. 21. vir doctissimus; *Gravio* *Epp.* p. 46. non minus candore & diligentia in eruendis antiquis eccle-

ecclesiæ christianæ monumentis, quam sollertia & doctrina in iis illustrandis ubique gentium celebris; & *Schurzfleischio* Epp. arcan. P. I. 159. & 393. vir ingenio acri & prompto, suoque tempore in Gallia princeps doctorum iuris pontificii.

S. CAESARII Homiliæ XIV. Parisiis 1669. Eas nunc primum edidit, notisque illustravit *Baluzius*. In iis autem S. episcopus dicit de pœnitentia, necessitate bonorum operum, ebrietate, dilectione inimici, missa integra audienda, caritate, humilitate & superbia, fide, angusta via calcanda, & vindicta contra peccatores. Homiliæ istæ descriptæ a Baluzio sunt ex pervetusto codice MS. quem ei clarissimus subministravit Pet. *Carcavius*, bibliothecæ regiæ præfectus.

Casarius, cabilonensis, genere clarus, cœnobii lirinensis primo monachus, deinde abbas, postea invitatus ad episcopatum arelatensem tractus, binisque vicibus, ex falsa prodicionis accusatione, exilio mulctatus, vir sanctitate & virtutibus celebris, obiit A. 543. die 27. Augusti, cum cathedram arelatensem ultra 40. annos tenuisset. Ab eo habemus egregia & grata, monachisque valde necessaria opuscula, videlicet Homilias varii argumenti 46. quarum tamen quædam ei sunt suppositæ, Exhortationem ad custodiendam caritatem, Epistolam ad quosdam Germanos, Tractatum de X. virginibus, Regulas pro monachis & sanctimonialibus, Testamentum, Librum de gratia & libero arbitrio adversus *Fauftum*, & Homilias XI. a Gilberto *Cognato* editas. *Gennadius* c. 86. *Caue* 271. *Olearius* T. I. 153.

XX.

Phil. MELANCHTHONIS Corpus doctrinæ christianæ. Argentorati 1580. antea Francofurti 1560. Continentur autem hoc libro 1) Confessio augustana. 2) Apologia Augustanæ confessionis. 3) Repetitio eiusdem confessionis, scripta A. 1552. ut exhiberetur Synodo tridentinæ, atque edita primum nomine Confessionis doctrinæ Ecclesiarum saxonicarum. 4) *Melanchthonis* Locipræcipui theologici. 5) Examen eorum, qui audiuntur antequam publicæ ordinationis. Cum Tractatu de coniugio, & Definitionibus variarum appellationum. 6) Responsiones ad impios Articulos bavaricæ inquisitionis. 7) Refutatio erroris *Serveti* &

Anabaptistarum. 8) *Responsio de controversia Stancari.* De hisce contentis vide *Selneccerum* Epist. dedicat. in *Exegesi* symbolor. ubi in fine Corpus hoc doctrinæ vocat rivum ex flumine Lutheri deductum, & *Anhaltinos* præfat. in ipsorum Confess. B. iij. Contra hoc Corpus scripserunt *Schlussemburgius* præfat. in *Wigandum* de generatione Filii Dei A. 4. & *Wigandus* in Christiana admonitione de misnica confess. E. iij. Pro eodem autem dimicant *Theologi electorales saxonici* in append. der Ausführlichen behauptung variatæ aug. confess. p. 70. & *Holzfusus* Tract. de prædestinat. 75. 77. Reformatos in Germania hunc librum pro symbolico habere testatur. De quæstione autem, an Corpus doctrinæ Philippi pro norma haberi possit? evolvendi sunt *Hutterus* Concord. conc. 49. 94. 157. & *Prolegom.* LL. theol. c. 1. 2. 3. *Selneccerus* l. c. *Hauptvertheid.* des augapfels c. 24. p. 264. 277. *Rehtmeyer* Hist. eccles. brunsvic. P. III. in Append. p. 197. & *I. A. Schmidt* de Corporib. doctrinæ A. 2. *Godofredus* quidem *Arnoldus* Hist. eccles. & hæret. P. II. 95. asserere non dubitat, in Locis communibus Philippi reductam esse theologiam scholasticam, & *Calovius* *Metaphys.* div. p. 422. catalogum errorum Philippi adfert: sed, quod errorem de fatali necessitate bonus vir missum fecerit, pater ex huius libri p. 335. 549. 797. 804. Denique de variis editionibus Locorum communium Philippi vide *Kraftium* in *Emendar. Histor. version. bibl. Luth. Mayerianæ* p. 29.

XXI.

EIVSDEM Confilia theologica, collecta & edita a *Christoph. Pezelio.* Neustadii 1600. Vna cum Fragmentis narrationum historicarum, pertinentium ad Acta plurimorum conventuum theologicorum, aliarumque tractationum publicarum in causa religionis. Quæ hic continentur, scripta sunt ab anno 1521. usque ad 1560. aguntque, in Parte priore, de abrogatione missæ, & vero usu cænæ dominicæ: de monstro papasello Romæ in Tiberi invento: de interitu Thomæ *Munzeri*, Lutheri coniugio, emendatione ecclesiarum, & somniis: de missa & cœlibatu ac votis monasticis: de Anabaptistis: de rumore belli contra Landgravium Hassiæ, scriptis *Erasmi* & *Lutheri*, versu *Virgilii*, *Omibus in morem tonsa coma pressa corona*. de conventu spirensi, & marpurgensi:

si: de Comitibus augustanis, privata missa, & traditionibus humanis: de armis, an liceat illa sumere necessariae defensionis causa? libris *Campani*, ac digamia Regis Angliae: de candore, quo legi debeant epistolae inter amicos scriptae, definitione fidei, facto *Achab*, vineam Nabotho eripientis, & usu utriusque partis cenae Domini: de Protestantium provocatione ad Synodum, & voce decisiva in diiudicatione doctrinae, an eam soli habeant Episcopi in Synodo? de *Stoicorum* sententia, quod omnia fiant necessario, Academiae wittebergensis legibus, & theol. Facultatis statutis: Responsio ad Oratorem gallicum in conventu smalcaldienfi, de Melancthonis in Galliam vocatione, moderandis in religione controversiis, & preparatoriis ad acta concordiae in causa sacramentaria: de iustificatione ad *Brentium*, conciliatione controversiae de cena Domini, abolitione impiorum cultuum per Magistratum oppidanum, intellectu legis in Cod. de eiiciendis ex civitate Mathematicis, de muta, num sit admittenda ad S. cenam? & astrologicis observationibus: de actis smalcaldiensibus, potestate Papae & Episcoporum, duplici gladio Pontificis romani, & violatione edictorum Magistratum, traditionumque Episcoporum: de sacramentali praesentia corporis Christi in cena, & consensu Protestantium ac Pontificiorum in iustificatione & bonis operibus: commendatio doctrinae repurgatae ad Senatum venetum, de edicto Episcoporum anglicorum sub nomine Regis edito, dicto *Augustini*: *Euangelio non crederem, nisi autoritas Ecclesiae me moveret*, de dilaceratione Edicti Diocletiani contra Christianos, facta a viro nobili nicomediensi, & conciliatione cum Pontificiis: de actis conventus smalcaldiensis, Scriptum contra *Schwenckfeldium*, *Sebast. Francum*, & non nullos erroneos alios, de conventu wormatiensi, redditibus ecclesiarum, constitutione academiae lipsiensis, & ratione studiorum: de iudiciis ecclesiarum constituendis & ritu privatae absolutionis, odio sophistices, conventu ratisonensi, cena Domini, abusibus ecclesiae emendandis, & potestate interpretandi: *Aboloyia* pro honestis Sacerdotum coniugibus, de controversiis, motis a Vito *Ammerbachio*, postulatione Principis cuiusdam contra Reip. alicuius concionatores, quod se pro concione traduxerint, initium Collegiorum ecclesiasticorum, impositione manuum, & poena scortationis atque adulterii: de baptismo Ioannis & Apostolorum,

discretionem materiarum, in Ecclesia docendarum, loco Rom. 10, s. peccato originis, initiis reformationis coloniensis sub Hermannō *Widenf*, Electore & archiep. nec non phrasi apud Ioh. 1, 1. & Versus *Philippi* contra Turcam : de agone Christi in horto & sudore sanguineo, his, qui inter Pontificios vivere coguntur, salute eorum, qui virtuti dediti Christum ignorant, morbo illico, causis matrimonialibus, & ordinatione *Georgii* Principis anhaltini : de prædicatione pœnitentiæ, ieiunio, vocabulo pœnitentiæ, & oratione pro adversariis : de formula precatationis tempore belli germanici, oneribus, quæ subditis imponuntur a gubernatoribus, utrum pastori manendum sit in vocatione, incidentibus in Rep. politicis mutationibus, ac de decretis Synodi bononiensis. In Parte posteriore, de libro *Interim*, satisfactione canonica, & loco Gen. 48, 16. certamine a *Flacio* moto, fatali necessitate Stoicorum, exorcistis & dæmoniis, & particula *Sola fide* : de obedientia erga Synodorum iudicia, dicto Gen. 49, 10. conceptione Christi sine peccato, descensu Christi ad inferos, ecclesia columna veritatis, convocatione Synodi a Cæsare facienda, sacramentis, peccato originis, & iustitia fidei imputata : de redditibus ex sacerdotio Collegii canonicorum, an possint peti a patre pio & evangelium amplexo pro studiis filii ? dominiorum distinctione, usu cœnæ privatæ, elevatione, phrasi, *Sacramenta asserre Spiritum sanctum*, transubstantiatione, requisitis doctoris ecclesiæ, in habitatione Dei in sanctis, ascensione Christi in cælum, & sessione ad dextram Patris, baptismo infantum, præsentia sacramentali corporis & sanguinis Christi, reliquiis symbolorum S. cœnæ, & gradibus scholarum, non a Pontifice confirmatarum : de Synodo tridentina, Christo mediatore secundum utramque naturam, causis belli iusti, Institutio militis christiani, & Formulæ precum pro piis militibus : de ordine actionum trium personarum divinitatis, excommunicatione, discrimine inter contractum emtionis & mutationis, defunctis ante baptismum, appellatione *Siloh*, & *Laurentio* martyre ; de *Friderico* palatino, eum recte fecisse, quod Electorem moguntinum, recusantem Pontificis imperata de non convocandis Electoribus absque ipsius consensu, defenderit, de conventu Principum naumburgensium A. 1554. controversia *Matthiæ Lauterwaldii*, dicentis, contritionem & novam obedi-

obedientiam esse res applicantes promissionem gratiæ, & justificationem, quæ sola fide fiat, improbantis, dictis Mich. 5, 2. Ies. 1, 18. & *Augustini: Tolle iura Imperatorum, & nemo poterit dicere, Hac villa mea est*: de iudiciis necessariis in ecclesia, Constantino & Theodosio Imperatoribus, sacrificia idolorum prohibentibus, supplicio *Serveti*, Adhortatio ad docentes in ecclesia noribergensi, de appellatione τῆς λογῆς, se ipsos interficientibus, propositione, *Christus est creatura*, nova obedientia, Filio hominis ignorante diem iudicii, potestate Magistratus hæreticos occidendi, omnipræsentia & distinctis præsentia Dei gradibus, mutationibus & usuris: de iniuriis dominationis Pontificum, invocatione Filii Dei, dicto Pauli Rom. 13, 8. propositione *Andree Osiandri, Panis est Deus*, cæna dominica, tolerantia Anglorum & Gallorum hospitem, & *Flacio*: de controversia cænæ, muta & surda, si modesta sit & pietati dedita, admittenda ad S. cœnam, conventu wormatiensi, corpore Christi, quod in S. cœna non descendat in ventrem, charta inclusa in fastigium turris in arce wittebergensi, Rom. Pontificem non habere ius transferendæ dignitatis Imperatoris & Principum Electorum, & de exorcismo infantum: de congressu bononiensi Caroli V. & Clementis Pontificis, *Staphylo* & *A vio*, necessitate bonorum operum ad salutem, iure Caroli M. in Imperium occidentis, litigantibus in foro ad cœnam Domini admittendis, & sententia verborum cænæ: de norma iudicii in ecclesia, decretis wittenberg. theologorum, definitione legis moralis, *Macarii* sententia de cœna Domini, initiis repurgationis doctrinæ, fortitudine adversus mortem, precibus *Philippi* ante obitum fufis, cum eiusdem Hendecasyllabis postremis, & Narratione vitæ atque obitus viri piissimi.

P. L. 245. Augustinus imaginatur, nos iustos reputari propter hanc impletionem legis, quam efficit in nobis Spiritus sanctus.

Quia cum ceteris Patribus duplicis generis iustificationem statuit: alteram, qua fides nobis imputatur ad iustitiam, alteram, qua ob iustitiam inhaerentem appellamur iusti. Guil. Forbesius p. 74. Append. ad Epist. Lutheri ad theologos noriberg. C 6.

Si

P.II. 204. 223. 364. *Hæretici, Deum blasphemantes & seditiosi, supplicio sunt afficiendi.*

Si sint seditiosi, conceditur; sed *an sint blasphemæ*, accurate discipendum; certe ob hæresin solam non sunt interficiendi. Ioach. Lange Aufricht. Nachricht, ad A. 1704. p. 91. Claudius ap. Rechenberg. Hist. eccl. 741. Contr. Bergius Them. theol. 178. Acontius Strat. sat. l. 3. p. 132. Rasewitz Delineat. 847. Kestner Iurisprud. papiz. 83. 86. Eichel Animadv. in Procopium 98. & P. I. huius nostri operis p. 343.

378. *Responsio Philippi ad Electorem palatinum de controversia heidelberg. circa S. cœnam. Et p. 384. De sententia verborum cœna, Hoc est corpus meum, ad Io. Cratonem Epistola.*

Utramque post mortem Philippi a discipulis eius discriptam & dilaceratam fuisse. Colomesius p. 812. scribit. Sed & hoc probare deberet.

XXII.

EIVSDEM Christliche Berathschlagungen und Bedencken, Christiana consilia & iudicia, de multis rebus religionis, collecta a Christoph. Pezelio. Neustadii ad Hardtam 1600. Hic igitur, ut contenta libri enarremus, agitur de missa privata, superioris Germaniæ theologorum sententia de controversia S. cœnæ, Melancthonis vocatione in Galliam, doctrina *Anabaptistarum*, polygamia, missione in Angliam facienda, solatio in calamitate, circumgestatione sacramenti, formula absolutionis publicæ pro Noribergensibus, gravamine Io. Agricola islebi, conventu wormatiensi, Colloquio ratibonensi, libro *Interim*, reformatione ecclesiarum, divortio ab adultera & desertrice, sponsalibus de futuro, missione Electoris brandenb. in Hungariam contra Turcas, reformatione in archiepiscopatu coloniensi, peccatis electorum contra *Naogeorgium*, homagio Domino religionis pontificiæ præstando, vocatione ministri ecclesiæ apud Gottingenses, canonicis, tole-

tolerandis ne, an expellendis, controversia Andr. *Musculi & Scarsari*, de Andr. *Osiandri* libro de iustificatione, de expeditione contra Carolum V. Imp. de comitatu Domini ad missam, casu desertionis, constantia insistendi Aug. confessioni, iustificatione per obedientiam mediatoris Christi fide apprehensam, libertate religionis, *Northusianorum* controversia de propositione, *Bona opera sunt necessaria ad salutem*, XI. articulis religionis controversis, Gallis & Anglis Francofurto non eiiciendis, de S. cœna, videlicet non doceri in saxonis ecclesiis, Panem & vinum esse essentiale corpus & sanguinem, sed cum pane sumi corpus Christi, & cum vino sanguinem, de colloquio cum Pontificiis, Articuli wormatienses, de synodo Evangelicorum, Recessus francofurtensis A. 1558. in rebus religionis, de refutatione libri Vinariensis, Articulos francofurtenses impugnantis, controversia sacramentaria, synodo & fœderibus Principum, cæsarea & pontificia potestate, petitione synodi a Flacio facta, & Annales ab A. 1552. usque ad 1560. Hi duo libri, continentes maximam partem scripta Phil. *Melanchthonis*, laudantur in Tomo I. *Societatis colligentium* p. 351. nec reperiuntur in eius operibus.

XXIII.

Nicol. SELNECCERI Institutio christianæ religionis. Francofurti ad Mœnum 1573. III. constat Partibus, quarum prima explicantur loci theologici de auctoritate & certitudine verbi divini, scopo totius Scripturæ, ratione discendi doctrinam ecclesiæ, patefactione divina, libris S. scripturæ, methodo servanda in doctrina cælesti, fine hominis, Deo & tribus personis, communicatione idiomatum, creatione, angelis, hominibus, imagine Dei, peccato & concupiscentia, lege Dei, calamitatibus, cruce & consolatione: secunda loci de iustificatione hominis coram Deo, pœnitentia, libertate christiana, Ecclesiæ potestate, & vitæ hominis ratione: tertia continetur doctrina catechetica, nimirum 1) *Lutheri* Catechismus græce & latine. 2) Decalogi explicatio, 3) *Questiones* catecheticae, accommodatae ad usum scholarum. Non laboramus penuria, sed potius abundantia eiusmodi librorum; certum tamen est, præsentem hunc & simplicitate, & perspicuitate sese magnopere commendare, huiusque Ducatus studiosis ac pastoribus apprimè gratum debere esse, quia auctor eius illo tempore,

pore, quo liber edebatur, inspectioni ecclesiarum harum præfatus erat,

XXIV.

Ioannis CALVINI Institutio christianæ religionis. Genevæ 1592. Quæ editio in rubro, ut omnium emendatissima locupletissimaque, laudatur, adeoque prioribus præferenda est. Eam secutæ sunt lugdunensis Bat. A. 1654. f. & amstelodamensis 1672. f. Ipsa Institutio constat IV. libris, quorum primo docetur de cognitione Dei creatoris; secundo de cognitione Dei redemptoris in Christo, quæ Patribus sub lege primum, deinde & nobis in evangelio patefacta est; tertio de modo percipiendæ Christi gratiæ, qui inde fructus nobis proveniant, & qui effectus consequantur; quarto de externis mediis vel adminiculis, quibus Deus in Christi societatem nos invitat, & in ea retinet. Institutio hæc in gallicam & germanicam linguam est versa, atque in epitomen redacta a Casp. Oleviano. Et quamvis Iustus Baronius arma contra eam tulerit, multos tamen illa est nacta encomiastas: Ios. enim Scaliger Scaligeran. p. 76. vocat librum valde bonum (*o le bon liure, que l' Institution de Calvin!*) Ant. Teissier Elog. viror. erudit. operum eius præcipuum, Hofmannus in Lexico divinum opus, Melch. Adamus in Vitis theol. exter. p. 67. & Dav. Ancillon T. II. du Melange crit. f. 62. incomparabile scriptum, & Paul. Thurius Præf. in Instit. theol. Bucani, librum post biblicos optimum, quippe qui hos versus condidit:

Præter apostolicas, post Christi tempora, chartas,

Huic peperere libro sæcula nulla parem.

Nec reticendum, Corn. Schultingium Varias lectiones & Animadversiones in eam edidisse, ac Lucianum gallicum (Lucien en belle humeur) Tomo II. p. 243. scribere, aut ludere: *Les institutions du Calvin, c' est à dire, Les lieux communs de Melanchthon & d' Oecolampade.* In Præfatione ad Regem Franciscum, quæ una est ex præstantissimis, veritatem doctrinæ reformatæ contra VI. adversariorum calumnias, ut vocat, defendere studet. Cren. Animadvers. P. V. 37. Scaligerana 76. Menagiana T. III. 78.

Lib. II. p. 114. Legis observatio est impossibilis, quia nemo sanctorum extitit, qui corpore	Cur eadem opera non asseruit Calvinus, neminem unquam mortalem futurum salutis com-
--	---

patem

mortis circumdatus, ad eum dilectionis scopum pertigerit, ut ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, ex tota potentia Deum amaret.

Lib. III. p. 336. In quaestione de reproborum prædestinatione, redeundum semper est ad solum divinæ voluntatis arbitrium.

Lib. IV. p. 407. Iohannes Papa XXII. palam asseruit, animas esse mortales.

potem, cum ista duo inseparabili vinculo inter se, ex Dei institutione, sint connexa?
Curcellanus Opp. p. 430.

Hac ratione videtur Deus autor effici omnium peccatorum. Contr. Vorstius Orat. apologet. p. 27.

Hoc & cetera negat Bellarminus l. 4. de Rom. pontif. c. 14.

XXV.

Guilielmi BVCANI Institutiones theologicæ. Bremæ 1605. Seu locorum communium ex Dei verbo, & præstantissimorum theologorum orthodoxo (sunt verba rubri) consensu expositorum analysis, ad leges methodi didascalicæ quaestionibus & responsionibus conformata, atque in usum Ministerii sacri candidatorum, qui se ad examen doctrinæ subeundum parant, accommodata. Editio tertia, prioribus emendatio & auctior. In Præfatione auctor fatetur, se secutum esse *Melanchthonem, Wolfg. Musculum, Pet. Mart. Vermilium, Calvinum, Bezam, Hemmingium, Zanchium, Aretium, Zegedinum, Sadeelem, Grynæum, Danaum, & Whitakerum.*

Guilielmus Bucanus, S. theol. apud Lausannenses professor, claruit in infantia sæculi XVII. Eodem auctore prodierunt Oratio pro carnis resurrectione, Homiliæ in orationem dominicam, Ecclesiastes seu methodus concionandi, & Tractatus de ministerio, potestate & disciplina ecclesiæ.

XXVI.

Marci Frid. WENDELINI Christiana theologia. Hano-viæ 1634. Recusa Marpurgi A. 1700. Eius sunt II. libri, methodice dispositi, perpetua præceptorum succinctorum & perspicuorum serie explicati, præcipuarumque controversiarum, quæ in ecclesiis & scholis hodie agitantur, compendiosa & logica tractatione ita illustrati & temperati, ut adultioribus S. theol. studiosis,

& novellis tironibus commode inserviant. In Dedicatione exponit auctor dictum Cantici c. 2, 2. & multa adfert contra Theophr. Paracelsum & Valent. Weigelium, in Præfatione autem tria se ait desiderare in editis aliorum Syttematibus theologicis, 1. parvitatem in tractandis controversiis. 2. paucitatem argumentorum in utramque partem. 3. neglectum artis logicæ: præterea narrat, se ita tractare hoc suum Compendium, ut singulis diebus tres quatuorve horas ei impendens, intra XV. hebdomadum spatium cum discipulis suis absolvat; habere autem discipulos notitiam Logicæ practicam tenentes, & græcæ atque hebraicæ linguæ peritia imbutos; denique addit, methodum præceptorum hic exhibitam se debere Barthol. Pitisco, atque in recensendis adversariorum Lutheranorum & Pontificiorum sententiis, eorumque solvendis argumentis, intra modestiæ & humanitatis se limites ubique continuisse, nisi quod nimis effronti & effuso conviciatori uni & alteri, forte semel & iterum, resorbendum convicium regefferit. Sed Schurzfleischius in Biblioth. Schrader. P. I. B 7. edicit, eum esse eadem calvinistam, & incivilem, atque in Dissertationibus suis acerbè disputare.

Marcus Fridericus *Wendelinus*, archipalatinus, Gymnasii anhaltini rector, & Theol. ac Philosoph. professor, scripsit Admiranda Nili, Philosophiam moralem, Tractatum de prædestinatione, Disp. de 3. Elohim, Theologiæ christianæ maius systema, & Exercitationum volumina II.

XXVII.

Lamberti DANAËI in Petri Lombardi librum I. Sententiarum Commentarius. Genevæ 1580. E bibliotheca Io. Kaufmanni. Primus ille liber agit de vero Deo, essentia uno, personis trino. Accesserunt Prolegomena de Scholasticæ theologiæ origine, progressionem & ætatibus, nec non Elenchus additorum, detractorum & mutatorum a Lombardo. De Danæo dictum a nobis est P. IV. 120.

EIVSDEM Synopsis doctrinæ de S. Trinitate. Genevæ 1580. Synopsis ista collecta est ex orthodoxis Symbolis, & veteribus Synodis, primoque Sententiarum libro opposita.

XXVIII.

XXVIII.

EIVSDEM Examen libri Chemnitiani de duabus in Christo naturis, earumque hypostatica unione. Genevæ 1581. Atque huius Examinis hic est usus, quod præcipuis doctrinæ bergensis seu Formulæ concordiæ de maiestate hominis Christi argumentis responderetur, & Patrum autoritates in eadem Formula prolata explicantur. Præmittitur Theodori Beza Præfatio in librum, qui inscribitur Refutatio dogmatis de fictitia carnis Christi omnipotentia, & auctor in longa Præfatione sua id agit, ut causam & scopum harum controversiarum, sicut ipse quidem ait, ostendat. Et sic varias de præsentia corporis Christi in S. cœna sententias recenset, atque inde enatam de communicatione idiomatum controversiam commonstrat, & Chemnitium interpolatæ sententiæ Brenzianæ de corpore maiestatico, aliorumque errorum accusat. Contra Chemnitii librum de 2. naturis in Christo scripserunt etiam Benedictus Talmannus, & auctor Consensus orthodoxi, non aperte quidem, eumque nominando, teste tamen, reque ipsa.

EIVSDEM de tribus gravissimis quæstionibus, 1. de sacra Domini cœna. 2. de maiestate hominis Christi. 3. de non damnandis Dei ecclesiis, nec auditis, nec vocatis, ad fratres Tubingenses, & triplex eorum scriptorum Responso. Genevæ 1581. Addita est eiusdem Danæi ad Nic. Selneccerum Epistola, qua responderetur ad ea, quæ Selneccerus Danzi Defensionis opposuerat. Atque in fine sententiam Ecclesiarum reformatarum de S. cœna his exponit verbis: *Christum in cœna corpore suo a signis, non ab iis, qui cum fide accedunt ad S. epulum, tam esse remotum, quam cælum ipsum a terra.* Ceterum in præsentē libro duplex continetur Responso, una ad Laonici Equitis a Sturmenek (qui fere creditur esse Nicodemus Frischlinus p. 25. 85. 94. 99) Spongiam quatrduanam, altera ad Steph. Gerlachium, eiusque Antidanæum. In utraque auctor sententiam suam defendit de Christo & S. cœna.

Historia persecutionum bellorumque in populum valdensē, ab anno 1555. ad 1561. religionis ergo gestorum. Genevæ 1581. Gallice primum edita, nunc a Christoph. Richardo biturige latinitate donata. Per *populum valdensē* autem ille intelligitur, qui angrunicam, luserneam, sanmartineam, perusinam aliasque, regionis pedemontanæ valles incoluit. Nimirum Pedemontii, pro-

pe montem Vesulum, convallis est *lusernenfis*, vocata ab oppidulo Luferna, ad ipsius fauces sito. Huic contigua est & alia *angrunia*, a fluvio Angrune nuncupata: cui vicinæ sunt *perufina*, & *sanmartinea* convalles, quarum bona pars aliquot abhinc seculis puriorem euangelii doctrinam professæ est. His convallensibus, Waldenses appellatis, multi præsumt Nobiles, sed summum Principem agnoscunt Sabaudia Ducem serenissimum.

XXIX.

Lamb. DANAËI Physica christiana. Genevæ 1606. Editio quarta. Qua breviter complecti sibi proposuit, quid quid apud veteres & sanctissimos Patres vel contra philosophos, vel adversus hæreticos disputatum legerat; & cuncta hæc in utilitatem studiorum adolescentum. *Morhofius* Polyhist. T. II. 167. de Danzo, eique similibus scriptoribus, Aslaco & Alstedio, ait, eos nulla certa principia sequi, sed vel interpretes esse priorum capitum Geneseos, vel Physicam aristotelicam & vulgarem ad mosaicam reducere.

XXX.

Stephani RITTANGELII *Libra veritatis & Tractatus de paschate*. Franequeræ 1698. In *Libra veritatis* auctori res est cum *Irenopola* (id est, Guil. Henr. *Vorsio*, Conradi filio, auctore Disceptationis ac *Bilibræ*) & contendit contra eum, phrasin מִיְשָׁרָה *Verbum Iehova*, paraphrasibus chaldaicis frequenter usurpatam, facere pro demonstranda antiquitate fidei de Filii Dei ac Messæ deitate, hancque priscis Iudæis creditam fuisse. Eundem antitrinitarium oppugnavit & Iosephus *de Voisin*, sed qui, Iohannis *van der Wayen* iudicio, Rittangelio minime præferendus est. In *Tractatu* autem de paschate ritus huius festi, sequioribus sæculis recepti, accurate describuntur, nec pauca scitu utilia & iucunda adduntur. Vtrique præmittitur Iohannis *van der Wayen* (cuius vitam breviter recensuimus P. V. 48c) de vocabulo λογος *Dissertatio*, in qua contra Io. Clericum omnibus viribus id agit, ut ostendat, vocabulum illud non ex Platone haustum, & in christianam religionem illatum esse. Eiusdem est etiam Præfatio, qua & Rittangelium laudat, & bilem suam contra Clericum & Limborchium manifeste indicat. Vide *Acta erudit.* A. 1698. 455. & *Wolfium* Biblioth. hebr. P. II. 1187. Ste-

Stephanus *Rittangelius*, Forchemio- francus, romanæ primum, deinde reformatæ ecclesiæ sacris addictus, (an & exitus?) orientalibus linguis & antiquitatibus iudaicis summam impendit operam, atque ideo profectus est CPlin, & in Poloniam, ac Lituaniam, cumque Iudæis frequenter conversatus est, adeoque bene meruit, ut hebrææ linguæ professor vel extra ordinem in academia regiomontana constitueretur. Arrogantior quidem fuit, atque in scriptis suis sapius libro cabbalistico-*R. Schaphitel Harwitz*, dissimulato nomine auctoris & titulo libri, usus est, sed de litteris hebraicis, & rebus iudaicis præclare meritis. Præter supra indicatos libros edidit librum *Iezirah* cum versione latina & notis; Solennitates festas, Precesque & orationes loco sacrificiorum, cum aliis cærimoniis in ecclesia iudaica die primo novi anni receptis; Veritatem religionis christianæ in articulis de Trinitate & Christo, ex Scriptura, Rabbinis & Cabbala probatis; quæ erat specimen maioris Tractatus, plagulis 80. constans; sed auctori, cum Amstelodamum iret, ut eum typis subiceret, a prædonibus erepti; & Epistolas hebraicas ad iudæum quendam scriptas, quas cum latina versione exhibet *Wagenseilius* in *Telis ign. satanæ*, easque p. 327. laudat, ut tersas, comtas ac nitidas. Nec reticendum, eundem sub *Benedicti de Monte Oro Barabrante*, & *Nathanis Nestoli Pagetii* larva variis in scriptis & carminibus latere voluisse. Inter vivos adhuc fuit anno 1652. *Lexic. univ. histor.* P. IV. 288. *Wolf Biblioth. hebr.* 475. *Van der Wayen* in *Præfat. Acta erudit.* l. c. Io. *Wulfer* Animadv. in the-riac. iud. 382. *Wagenseil* *Tel. ign. sat.* 327. *Clericus* *Præfat.* in *Bibl. de מִשְׁנָה* p. 69. & ipso in libro p. 195. *Parrhasiana* T. I. 408.

T. P. id est, Thomæ PIERCE Pacificatorium orthodoxæ theologiæ opusculum. Londini 1685. Cui omnes, qui seposito partium studio Christum sapiunt & profitentur, unanimiter queant suffragari. Præfatio auctoris lectu est dignissima, quippe in qua dicit, prævidere se quidem, quid sibi, pacem inter dissidentes facere conanti, sit obventurum, at conscientia tamen & necessitate, dum se doctiores tacent, ad id compelli, & spem habere, conatus suos non ita in cassum cessuros, ut nullum plane fructum sint allaturi: inscrutabilia, qualia sint S. Trinitas in unitate, Modus

dus præsentia Christi in S. cœna, Prædestinatio, & Origo animæ humanæ, inscrutabili relinquenda esse Deo : mysteria credenda esse, non comprehendenda : sapiendum, sed ad sobrietatem : operam dandam, ut idem sentiamus omnes, & caritatem colamus, cum unum habeamus Deum, unum dominum & redemptorem, unum evangelium, unum baptismum, unam cœnam sacramentalem, unam spem vocationis, qui ab uno parente originem trahamus, atque inter nos fratres simus : nec brevior, prudentissimi pacificique Regis Britanniarum Iacobi iudicio, ad pacem in eundam esse viam, quam si diligenter separentur necessaria a non necessariis ; & ut de necessariis conveniat, omnem operam infundendam, in non necessariis autem locum dandum christianæ libertati. Opusculum ipsum duabus constat Partibus, quarum prior exhibet Locos theologicos XXIX. posterior, quæ huic demum secundæ editioni accessit, agit de Decalogo, & virtutibus atque officiis ad singula eius præcepta exigendis. Vide *Supplementa* Actor. erudit. T. II. 348. At Seb. Edzardo de fug. unione cum hodiern. Reform. displicet, tanquam cibus ingratus.

Thomas *Pierce*, anglus, decanus sarisburiensis, caritatis & pacis studiosissimus, obiit A. 1691. æt. 66.

XXXI.

Ministri status Puræ religionis characteres & plerophoria fidei christianæ. (Brunsvigæ) 1715. Minister autem ille nemo est alius, quam Phil. Ludov. DE WENDHAVSEN, dynasta in Wendhausen, Schenningen, & Riddagshausen. Scripsit vir summus librum istum paucorum foliorum, & paucis constantem thesibus, cum allegatione dictorum S. Scripturæ, in gratiam illustri neptis suæ, tribus ante obitum annis, eoque testatus est, quos in sacris etiam fecerit progressus, & quantæ sibi seni curæ sit puritas religionis, debitaque in ea constantia.

Philippus Ludovicus *de Wendhausen*, natus Gandersheimii A. 1633. die 25. Martii e familia *Probstiorum*, in academia Iulia tam feliciter studia sua tractavit, ut ex itinere batavico, anglico & gallicano redux, & habita disputatione de renunciatione nobilium filiarum, quam ratione successionis in prædiis familiæ suæ facere solent, summa cum laude doctor iuris creari ac proclamari meruit

tuerit. Cumque eruditio, prudentia ac dexteritas huius viri in dies magis magisque innotescerent, haud mirandum, varia ei munera imposita, cumque iis honores & dignitates collatos esse, usque dum ad supremum politici splendoris gradum ascendit: constitutus enim est syndicus provincialis, consiliarius Ducis Antonii Vlrici, decanus Capituli principalis S. Blasii, collega & postea director Commissionis brunsvicensis, consiliarius intimus, & cancellarius, non tantum Ducis Rudolphi Augusti, sed etiam fratris eius Antonii Vlrici, sub communi & singulari regimine, & iam regentis seren. Ducis Augusti Wilhelmi. Nec minus præsuit Consistorio, & rebus ad cœnobja pertinentibus, immo & Cameram in meliorem reduxit statum, atque ad renovandam Constitutionem ecclesiasticam contulit plurimum. Quæ aliis singula satis onerosa ac difficilia videntur, ea ille universa & bene & feliciter expedire valuit, lætoque semper & erecto in illis tractandis fuit animo. Sicut autem solis radii longe lateque disperguntur, ita merita viri non in hac provincia includi potuere, sed usque ad Aulam Cæsaream diffundebantur. Hinc augustissimus Imperator Leopoldus eum & familiam ipsius nobilitavit, & singulari gratia prosecutus est. Sed Wendhusius hac gratia neutiquam abusus est ad insolentiam, sciens, eam debere sibi esse incitamento ad perpetuo exercendas virtutes, & sedulo faciendum id, quod a primo ministro requiritur. Tandem fessus laborum & annorum, ac satur honorum & facultatum, spemque ac lætitiā ponens in novo neptis suæ marito, excellentissimo viro, Conr. Detleffo a Dehn, seren. Ducis Brunsv. ac Luneb. consiliario sanctiore, mortem amplexus est A. 1718. d. 17. Nov. cum vixisset annos 85. & menses 8. Vide Elogium eius germanica lingua exaratum a Gottl. Sam. Treuero, & qui eum sequitur, *Leporum* in Vitis eruditor. p. 107.

XXXII.

Antonii REISERI Antibarclaius. Hamburgi 1683. Sive Examen Apologiæ, quam Rob. Barclaius pro theologia, ut vocat, vere christiana edidit. Examinat vero auctor ea potissimum, quæ propius respiciunt Lutheranos, atque in examinandis primis Thesibus longior est, quam in ultimis. Recensetur hoc

Pars VI. In 8. maiori.

Aa

scriptum

scriptum, & laudatur in *Actis erudit.* Anno 1683. §44. & *Barclaius* quidem contra illud molitus est sui defensionem, sed eam ad umbilicum non perduxit, sicut iam indicavimus P. III. 386. Neque de *Reisero* hic plura sunt dicenda, postquam opera ista defuncti sumus P. V. 490.

XXXIII.

Ant. GARISSOLII Explicatio & defensio Decreti synodici carentonienſis de imputatione primi peccati Adæ. Montalbani 1648. Erant, qui primum Adami peccatum posteris eius imputari negarent, totamque rationem peccati originalis sola corruptione hereditaria, in omnibus hominibus inherente, definirent. Contra eos Synodus Reformatorum nationalis, Carentonii A. 1644. habita, decrevit, 1. peccatum illud omnibus Adæ posteris imputari. 2. in hoc doctrinæ capite consentire protestantes Ecclesias. 3. providendum, ne quis apud Reformatos in posterum aliter doceat. *Garissolio* autem, qui in illa Synodo præclare contra dissentientes disputaverat, Synodus provincialis montalbanensis, sequente anno celebrata, provinciam explicandi ac defendendi Decreti carentonienſis imposuit, Synodusque itidem provincialis santafrica, ista uno anno iunior, librum eius legit, approbavit, atque in lucem edendum iudicavit; volens, ut auctori pro labore suscepto gratiæ agerentur, isque opus illud in publicum emittere rogaretur. Præfigitur Epistola Caroli *Daubuzii* cum Propemtico, in qua *Garissolii* Commentationem laudat, & sententiam Decreti probat, illustrat, & propugnat.

Antonius *Garissolius*, montalbanensis, primum ecclesiæ apud Lauragenſes Podiolaurentinæ, deinde in ecclesia & academia patria verbi Dei minister, & S. theol. professor, vir doctissimus & diligentissimus, floruit circa medium sæculi XVII. atque etiam de Christo mediatore commentatus est.

XXXIV.

Iosif SIMLERI Libri IV. de æterno Dei filio, domino & servatore nostro Iesu Christo. Tiguri 1582. prius 1568. Adversus veteres & novos Antitrinitarios, id est, Arianos, Trinitas, Samosatēnianos, & Pneumatomachos. Cum Henr. *Bullingeri* Præfatione, qua responderetur libello anonymi, qui inscribitur,
Iudi-

Iudicium de censura Ministrorum tigurinorum & heidelbergensium de dogmate, contra adorandam Trinitatem in Polonia nupet sparso. Anonymus autem ille est, *Crenio Animadv.* P. XII. 65. teste; Stanislaus *Hofius* Cardinalis. De Simlero dixi P. III. 107. de Bullingero P. I. 348.

XXXV.

Ad Rob. Bellarmini librum de temporali potestate Papæ Commentatio. Heidelbergæ 1612. Eecuius auctoris? Iacobi ne *Bongarsii*, ut Casaubonus, haud tamen citra *εποχην*, in Epistolis scribit, (non Ep. 192. p. 241. quem locum mirum non est *Placcium*, uri refert in Opere de Anonymis p. 145. invenire nequivisse, sed Ep. 675. p. 855. editionis Gravianæ) an Guil. BARCLAI? Certe tam grave, tam iustum, tam liberum, tamque eruditum hoc est scriptum, utut breve & succinctum, Barclaium: ut omnino redolere videatur. Neque tamen de hoc sum certior, quam Casaubonus de Bongarsio: quisquis autem sit, bonam ille causam optime defendit, eiusque liber dignus est, qui cum Casaubono aureus & masculus vocetur. Sed audiamus ipsa huius verba, quæ in Epistola ad Georg. Michael. Lingelsheimium l. c. leguntur: Prioribus tuis erat adiunctus liber aureus adversus Bellarmini scelestissimam pro Romani Papæ imperio disputationem. — Ago tibi, vir præstantissime, quantas possum maximas gratias, maiores acturus, cum auctorem masculi illius scripti indicaveris. Non sum curiosus alieni arcani: sed me ita cepit eius libelli lectio, ut statim cogitare coeperim, quis illius auctor. Fit enim nescio quomodo, ut quorum gloria favemus, eas propius nosse cupiamus. Apparet, hominis Galli esse eam opellam. Quod si quædam non obstarent, auderem pronunciare, te travi Bongarsii ingenium & genium me agnoscere: sed, ut dixi, propter non nulla hæreo, & *επεχω*. Quisquis sit, opto illi omnia lata, ut similibus scriptis sæpe rem publicam christianam iuvet. Et Petrus Pithæus in Alloquio ad lectorem, quod exstat p. 45. de præsentē libro: Nos, ait, tabulas, quasi ex naufragio, aut potius ex rogo vespillonum manibus extortas, omnibus reddimus: quarum fidem & vindicam satis perspecta integritas, & auctoris stylus, & loci ipse, unde dolo malo detracta sunt, vel sola inspectio sic asserunt, ut de ea nemo bonus iuste dubitare possit. Post hoc Alloquium sequitur 1) Fran. Guicciardini locus, libro IV. fol. 156. versu 44. post concessit reponen-

duſ : ut conſtet , quid iuris rom. Pontifex habeat in Flaminia oppidis, quoque pacto, ab initio rerum ſacrarum adminiſtrationi duntaxat præſectus, ad regna & imperia pervenerit ; unde poſtea inter ipſum & Imperatores contentiones ortæ ſunt. 2) Floſculi ex *Bellarmini* tractatu de poteſtate ſummi Pontificis in temporalibus. 3) de poſtrema Gallorum in Italiam expeditione Carmen, ſcriptum anno 1557. Quo affectatio pontificiæ poteſtatis in Principes ſæculares graphice depingitur , atque exprimitur.

Guilielmus *Barclaius*, (*Barclai*) Aberdonia-ſcotus , e nobili ortus eſt familia , ſed nobiliorem ſe reddidit acquiſitione humanitatis ſeu bonarum litterarum , & fama excellentis Icti. Quamvis favore & gratia fruereſetur, Regiæ Mariæ Stuartæ , in aula tamen Regis Scotiæ, filii eius , non potuit emergere. Hoc eum compulſit ad ſalutandam Galliam : cumque ei in primis placeret bituricensis academia , in ea, quamvis 30. iam annorum eſſet , Iuris ſtudia perſequi conſtituit. Atque ita feliciter hæc res ſucceſſit , ut poſt aliquod temporis ſpatium, Barclaius cum laude renunciaretur doctör. Cultura ſcientiarum, & decorum, quod ubique obſervare noverat, conciliarunt ei & amorem & æſtimationem, ſive cum litteratis converſaretur, ſive ad aulas accederet. Cumque ſub ſpe maioris impetrandæ fortunæ, honeſta ambitione incitaretur ad vitam in peregrina terra traducendam, haud ei durum ac difficile fuit conſilium patriam relinquendi, & lares ſuos figendi in Lotharingia, præſertim cum conſanguineus eius Edmondus Hay S. L. ipſum commendafſet ſeren. Duci Lotharingiæ. Ab hoc enim, probò litteratorum cognitore & faventiſſimo promotore, conſtitutus eſt in academia pontimuffana-I. V. profeſſor primarius, immo & inclyti Ducis conſiliarius, ſupplicumque libellorum magiſter. Multiplici hac dignitate ornatus, non tantum Principum cauſſam defendit commemoratis ſcriptis, inde a *Grotio* lib. I. de I. B. ac P. c. 4. §. 7. n. 4. regii imperii aſſertor fortiſſimus dictus, atque a *Conringio* de Germanor. imperio rom. c. 23. optime agens hanc cauſſam contra *Bellarminum*, ſed publico etiam dedit commentarios in titulos Pandectarum de rebus creditis, & de iureiurando. Sed cum Ieſuitæ filium eius Iohannem expoſcerent, ille autem renueret, tam mala

mala ei apud Ducem officia fecerunt, ut coactus fuerit deferere Lotharingiam. Abiit ergo Londinum ad Regem Iacobum, qui ei obtulit locum in Consilio suo, cum lautissimo stipendio. Sed repudiata hac oblatione ob annexam mutandæ religionis catholicæ conditionem, reversus est in Galliam, & accepta lurium professione in academia andegavensi, maximo cum decore, nec sine pompa (nam magnifica toga & catena aurea a collo pendente ornatus, filioque & duobus servis stipatus ad lectiones publicas ibat) in ea, ut ita loquar, regnavit usque ad vitæ finem, qui incidit in annum 1605. *Bayle* Diction. crit. & hist. T. I. 442. *Craffus* Elog. P. II. 195. *Ghilinus* P. II. Theatri homin. litter. 162. *Erythraus* Pinacoth. III. 74. *Witte* Append. Diarii biograph. ad A. 1609.

Guil. BARCLAII de potestate Papæ, an & quatenus in Reges & Principes seculares ius & imperium habeat, Liber posthumus. Eiusdem de regno & regali potestate adversus *Bushanatum*, *Brutum*, *Boucherium*, & reliquos monarchomachos Libri VI. Hanoviz 1617. Editio, nunc secundo in Germania adornata, emendatior. Liber tamen de potestate Papæ in Principes seculares, neque absolutus est, neque ad ultimam limam exactus. Interim, ut in Præfatione dicitur, non ineptiæ in eo continentur, sed robusta argumenta, gravi iustoque pondere ferientia. Neque dubitat auctor, eundem librum Clementi IIX. pontifici maximo inscribere, ne aut defugisse auctoritatem eius videretur, aut Regum potius, quam Ecclesiæ rem gessisse, addens non expedire, Ecclesiæ istud imperium vindicare, quod, veluti Seiani equus, proprios dominos pervertat. Libros autem de regno & regali dignitate Henrico magno, christianissimo Galliz & Navarraz regi dicavit, comparans eum cum Carolo M. Ludovico pio, Philippo II. & Carolo sapiente, immo illis anteponens, tanquam Regem miraculorum, & miraculum Regum.

Iac. LAVRENTII Dissertatio theologica de libris Gentilium, Iudæorum, Turcarum, veterum Patrum, & Pontificiorum permittendis ac tolerandis, Protestantium vero prohibendis, abolendis ac comburendis. Amstelredami 1619. Opposita Disputationi Iac. Gretseri iesuitæ in Tractatu eius de iure & more prohibendi, expurgandi & abolendi libros hæreticos & noxios.

Iac. *Laurentius*, amstelodamensis, verbi Dei administer primum in Hoochkarpsel, deinde Lerda; composuit Refutationem tripartitæ fabulæ papisticæ de purgatorio, limbo Patrum, & puorum, Apologeticum I. & II. contra *Sandaum*, Apologiam Catech. heidelberg. contra *Coppensteinium*, Inviictam veritatem contra eundem, Conscientiam *Iesuiticam* cauteriatam, Prodigam *Iesuitarum* liberalitatem in vocibus Omnis, Nullus, Semper, Dialogum eucharisticum, & Expositionem historię Iosephi in Gen. 37. Locorum difficiliorum Epp. Pauli, Epistolæ Iacobi, Epp. I. & 2. Petri, & VII. Epp. quas Iohannes in pathmo scripsit, & quidquid mortale habebat, deposuit A. 1644. ætatis 58. *Witte* Diar. biograph. Bbbbb3. *Benthem* de statu eccles. & schol. holland. P. II. 335.

EIVSDEM Vulpina iesuitica. Amstelredami 1620. Est censura Admonitionis Maximiliani *Sandæ* de cauteriata Iesuitarum conscientia, in qua ostenditur tum Admonitionis nullitas, tum admonitoris multiplex mendacium, malitia, inscitia, fraus & hypocrisis.

XXXVI.

Conradi RIT TERSHVSII Sacrarum lectionum libri IIX. Noribergæ 1643. Quibus multa ad Ius civile & ad historias pertinentia, non pauca etiam in SS. Patribus, aliisque probatissimis scriptoribus laudantur, illustrantur, emendantur. E, g. tractatur de formula, *In nomine Domini*, de vi & pulchritudine veritatis, de hieroglyphicis Aegyptiorum literis, de strenuo milite, de meditando in pace bello, & pacis causa gerendo &c. Meruit hoc libro auctor præstantissimus, ut D. Georg. *Kanig*, theologus altorfinus, ei accineret:

*Nunc sacras curas cælo quasi mittis ab alto,
Theiologum solidum teque fuisse doces.*

Et Georgius Noëßlerus, eiusdem loci medicus:

*Doctior, an probior fuerit, doctosque probosque
Dubitasse de Ritrshusio, memini diu.*

*Hoc specimen specitur, certamen cernitur istis
In Lectionibus sacris. nec dum liquet.*

De auctore dicetur infra, in Addendis.

XXXVII.

XXXVII.

Petri DE MARCA Opuscula. Parisiis 1681. Nunc primum in lucem edita a Steph. Baluzio, qui & Dedicacionem præmisit ad illustriss. Fran. Harlaum, Petri de Marca in summa dignitate successorem, & Præfationem, in qua, quæ ad singulorum illustrationem facere possunt, proponit. Sunt autem ipsa opuscula 1) de stemmate Christi. Scriptum Barcinone A. 1649. 2) de adventu magorum ad Christum, & an reges fuerint. Lutetiæ Paris. A. 1654. Scriptio extemporanea. 3) de singulari primatu Petri A. 1649. quo in Gallia mota fuit quæstio de duplici capite in Ecclesia, Petro & Paulo. Exercitationem hanc impetravit Innocentius Papa X. a Marca, eaque sic delectatus est, ut publice legi iusserit. Kochius autem noster, V. CL. eam sibi confutandam sumsit, in disputatione. A. 1720. editis. 4) de discrimine Clericorum & Laicorum ex iure divino, & de forma regiminis a Christo instituta in ecclesia. Ante annum 1656. Neque illi Marca ultimam manum imposuit. 5) de tempore Synodi firmiensis plenariæ, & de Valentis atque Vrsacii venia. A. 1651. occasione controversiæ, quæ ea de re fuit inter Iac. Sirmondum, & Dionysium Petavium. 6) de synodica Epistola synodi illyricianæ, habitæ decreto Valentiniani senioris A. C. 365. Hæc Diatriba scripta est A. 1655. Disputandi occasionem dedit vox *ἐπισκοπῶν*, reperita in quodam loco illius Epistolæ. Sirmondus autem vocem hanc expunxit, immerito propterea reprehensus ab Henr. Valesio. 7) de canone V. Synodi CPlī A. 371. habitæ. Hæc explicatio elaborata ante fuit, quam auctor proficisceretur in Hispaniam tarraconensem. 8) de veteribus collectionibus canonum. Scripta in Hispania tarraconensi, cum auctor gereret munus visitatoris generalis, ac destitueretur libris. Neque etiam hæc est integra, cum de conciliis tantum africanis in ea ferme agatur. 9) de cap. Clericus. 3. q. 4. Scripta in monasterio murtenfi prope Barcinonem A. 1650. 10) de patria Vigilantii. Scripta ante mensem Iulium anni 1651. quo reversus est Marca in Galliam. Statuit autem, eum fuisse gallum. 11) de origine & progressu cultus, Mariæ virginis in Monteferrato exhibiti. A. 1651. 12) de origine monasterii Scalæ Dei apud Bigerros in diœcesi tarbiensi. A. 1659. 13) de theca reliquiarum S. Iohannis baptistæ, quæ servatur in ecclesia Dominicanorum perpignanensium. 14) Fragmenta 1. adversus satyras.

Hæc

Hæc dissertatio scripta fuit A. 1658. Lugduni, cum Marca ibi expectaret Regem, ac præcipue adversus libellum, ita inscriptum, *Lettre de l'auteur des Regles importantes a Monseigneur de Marca*; sed quia opinato citius advenit Rex, imperfecta mansit. 2. de advocacione Comitum. Cuius mentio fit in can. 78. Concil. carthag. III. sub Aurelio ep. carthag. A. 397. aut 398. celebrati. Vide *Bevereg.* Synod. 612. Nimirum doctissimus archiepiscopus putat, Concilium non velle, ut pauperibus defensores procurentur, quippe qui iam ordinati erant; sed ut in delegandis defensoribus Episcoporum suffragia locum obtinerent suum, eo scilicet colore, quod Episcopis pauperum sublevatio esset velut ex officio concedita. 3. de canone XVII. Concilii ancyrani. 4. de proprio sacerdote, quis sit. Nempe qui sic addictus est ecclesiæ, ad quam ordinatus est, ut ab ea sine episcopi licentia non possit discedere. 5. de presbyteris, ubi ordinandi sint. In ecclesia civitatis videlicet, vel in martyrio, aut monasterio. 15) Oratio (quæ quidem Fragmentis præponi debuisset) habita Barcinone d. 15. Iul. A. 1644. ad Provinciales & alios Superiores ordinum religiosorum illius urbis. Postquam intellexerat, Hispanos artibus suis populo conari illudere per eos, qui & confessiones eorum audiebant, & publice proponebant verbum Dei, præcipue vero per religiosas, quam vocant, vitæ professores; eoque iam ventum erat, ut Provinciales eorum vetarent, ne quis de rebus publicis loqueretur in sermonibus ad populum. 16) Itinerarium a Lutetia in Galliam narbonensem anno 1654. mense Novembri. Elegiaco carmine expressum. 17) Apophoretum de vino frontinacensi in Septimania. Quod, quia breve est, & gratum erit nobilissimi illius vini amatoribus, integrum statim adponam:

India, quem præstat, moschi se iactet honore,

Qui solo nares ficcus odore ferit,

Frontinacum generosa tibi dum vina ministrat,

Moschum, in queis, vincit mixtus odore sapor.

Accedunt 1) Iac. Sirmondi Dissertatio de anno Synodi firmienfis, & de fidei formulis in ea editis. De anno dicit, fuisse 377. de formulis autem, unam earum ab orientalibus, alteram ab occidentalibus conditam fuisse. 2) Dionysii Petavii Dissertatio de Photino hæretico, eiusque damnatione in V. Synodis facta. *Baluzius* de singulis

gulis fere hisce Opusculis in Præfatione dat informationem, ac præterea historiam tradit editionis Canonum ecclesiasticorum Voello-lustellianæ, multusque est in confutando Io. Gerbasio, doctore sorbonico, & Marcæ adversario. Denique vitam Marcæ reperies P. II. 401.

XXXIIX.

Ioannis LAVNOII Dissertatio de recta nicæni canonis VI, & prout a Rufino explicatur, intelligentia. Lutetiæ Paris. 1662. Editio secunda, auctior & correctior: cum prior A. 1640. prodiiisset. Ostendit, duplicem fuisse causam condendi huius canonis, videlicet 1. Meletii temeritatem, qua alexandrini Præfulis diæcesin, Clericos, Episcopos, Presbyteros & Diaconos instituendo, ac privatas ecclesias fundando, turbaverat. 2. canonem quartum huiusdem Concilii, ita ut canon hic VI. sit quædam canonis IV. exceptio: non novum, sed priscum ius alexandrini Præfulis in ordinatione Episcoporum, presbyterorum & ministrorum per Aegyptum, Libyam & Pentapolim asseri: inter alexandrinum Episcopum & romanum certam quandam comparisonem institui, in iis nimirum, quæ ad ordinationem Episcoporum, presbyterorum & diaconorum pertinent: *Rufinianam* huius canonis versionem probam & admittendam esse: nec recte ex hoc canone *Bellarminum* rom. Pontificis primatum probasse, neque etiam *Lutherum* exinde eum legitime destructum ivisse.

EIVSDEM Dissertationis prioris Propugnatio. Lutetiæ 1671. Contra Henr. *Valesium*, aut potius impostorem illum, qui Dissertationem Launoii interpolavit, atque interpolatam prelo mandavit, curans, ut eiusmodi depravatam exemplum in Valesii manus incurreret.

EIVSDEM Dissertatio de auctore vero Professionis fidei, quæ Pelagio, Hieronymo, Augustino tribui vulgo solet. Lutetiæ 1663. Editio secunda, auctior & correctior. In qua docet, eam nec Hieronymi esse, nec Augustini, sed *Pelagii*; illis autem tributam fuisse demum post Caroli magni tempus, Hieronymo quidem citius, Augustino tardius.

EIVSDEM Duplex Dissertatio: una continens iudicium de auctore vitæ S. Maurilii, andegavensis episcopi; altera Renati, andegavensis episcopi, historiam attingens. Lutetiæ 1663. E-

Pars VI. In 8. maiori.

Bb

ditio

ditio tertia, auctior & correctior. Subiicitur 1) *Apologia pro Nefingo*, huius nominis primo andegavensi episcopo, adversus eum, qui *Apologiam pro S. Remigio* scripsit. 2) *Aeg. Menagii Epistola ad Guillelmum fratrem*. In qua obiectiones diluit, 1. se exemplar codicis MS. Vitæ S. Maurilii a Cl. Menardo per amicitiam speciem elicuisse, ut illud Launoio traderet. 2. a Launoio quæsisse, quid de illa S. Maurilii Vita sentiret. 3. Launoium sibi illas Dissertationes inscripsisse. 4. se illarum confutationem continuo non suscepisse.

EIVSDEM *Dissertatio de auctore librorum de imitatione Christi*. Lutetiae 1663. Editio quarta. Qua simul respondetur iis, quæ Io. Fronto in Refutatione adversariorum Thomæ Kempenfis adduxit. In ipsa autem Dissertatione libros illos Thomæ Kempenfis esse negatur, iidemque Io. Gersoni tribuuntur.

EIVSDEM *Remarques sommaires, Summaria Animadversiones in librum, qui inscribitur, La contestation touchant l'auteur de l'Imitation de Iesus-Christ, rendue manifeste par l'opposition de toutes les preuves proposées par les Benedictins, & Chanoines Reguliers*. Parisiis 1663. Seconde edition. Quamvis scriptor Contestationis nomen suum non exprimat, Launoius tamen pro auctore habet Antonium *Schoninum*, abbatem S. Genevieve, superiorem Generalem Canoniorum regularium ordinis S. Augustini, Congregationis gallicæ, quia librum 1. approbavit, 2. adoptavit pro filio, 3. impedivit, ne nomen adponeretur, 4. modus loquendi in libro, cum toties dicitur, *Les Chanoines Reguliers disent, Les Chanoines Reguliers répondent*, ei illum tribuit. Elegans sane est Epistola Launoii dedicatoria ad Hubertum Montmorium, supplicum libellorum magistrum, in qua eruditionem, scientias, sapientiam, iudicandi facultatem, aliasque dotes & virtutes magni illius viri sine adulatione laudat, celebratque.

EIVSDEM *Dissertatio de Victorino episcopo & martyre*. Parisiis 1664. Editio secunda, auctior & correctior. De hoc autem disputat, Victorinum, qui sub Diocletiano martyrium passus est, non fuisse episcopum pictaviensem in Aquitania, sed petavionensem seu petabionensem in superiori Pannonia. Accedit Appen-

Appendix de V. illustribus Viſtorinis, nimirum 1. praxeana hæreseos defensore, 2. petavionenſi epiſcopo & martyre, 3. afro, rhetore urbis Romæ, 4. rhetore maſſilienſi, 5. oratore antiocheno, cui cognomen Lampadio.

XXXIX.

Iosephi VICECOMITIS Observationes ecclesiasticæ de antiquis baptismi ritibus ac cærimoniis. Parisiis 1618. Ex bibliotheca Georgii Calixti. Sunt libri V. quorum primo agitur de variis baptismi nominibus, baptisteriis, aquæ baptismalis consecratione, loco & tempore baptismi, susceptoribus & testibus: secundo de baptismo infantum, catechizatione baptizandorum, impositione nominis, renunciatione, datione pallii, fidei professione, tactu narium, aurium, oculorum & linguæ, exorcismo, insufflatione, manus impositione, unctiōe, signo crucis, sale catechumenorum, & verbis, *Ingrederere, fili*: tertio de competentibus, pœnitentia, confessione, ieiunio, abſtinentia ab uxore & balneis, symboli traditione ac recitatione, capitis & pedum ablutione, electis & scrutiiniis: quarto de actionibus baptismalibus, ſpeciatim eccleſiæ exornatione, pecunia ſacerdotibus dari ſolita, litaniiſ, forma baptiſmi, nuditate & merſione baptizandorum, nominum recitatione, precibus ac pſalmis: quinto de cærimoniis poſt baptiſmum, ut osculo, inunctiōe, candida veſte, myſtico ſive ſacro velamine, calceis, X. ſiliquis, cereo, pace, confirmatione, ſeu eucharistiæ ſumtione, corona capiti impoſita, lacte & melle, concione ſeu ſermone, cereis agni cœleſtis imaginibus, convivio, & feſto anniverſario diei, quo quis baptizatus fuerat. Prodiit hoc opus antea Mediolani, A. 1615. in 4. eſtque ſacra eruditione refertum, veterumque Patrum lectioni lumen adfert; atque ideo laudatur a *Mehringio* Hiſt. baptiſm. p. 180. 192. & omnium Doctōrum Collegii ambroſiani mediolanenſis ſuffragiis & conſenſu receptum fuit.

Lib. I. cap. 24. p. 143. Baptiſmus
olim dabatur in pervigilio Paſchatis vel Pentecoſtes,

Sed non excluſis ceteris diebus, qui ad octiduum ſive paſchale, ſive pentecoſtale pertinebant: nempe in vigilia Paſchatis vel Pentecoſtes initium fiebat ritus baptiſmalis: poterant autem, ſi qui aſſent, aliis etiam

Lib. II. cap. I. p. 219. Præter Pelagianos, apud S. Augustinum de peccat. merit. lib. I. c. 20. & contra Epist. Pelag. lib. 4. c. 22. Vincentius Victor negavit parvulos esse baptizandos, apud eund. de anima & eius orig. I. 3. c. 14.

Ibid. p. 220. Refert venerabilis pater Augustinus de se ipso in libris Confess. suarum, quod pene usque ad XXXV. annorum ætatem catechumenus perduravit.

Pag. 221. Eundem morem baptizandi parvulos agnoscit Iustinus martyr quæst. 56.

iam intra octiduum diebus ad baptismum admitti. G. I. Vossius disp. XVI. de Baptismo §. 6. p. 315.

Utrumque falsum est, & Augustinus contrarium testatur. G. I. Vossius Disp. XIII. de baptismo §. 17.

Usque ad XXXV. annorum ætatem. Sic enim legendum in Walafrido Strabone. Vossius disp. XIV. de bapt. §. 1.

Nimirum in Quæstionibus & responsis. ad Orthodoxos. Eas vero Augustini esse negat Mehrningus p. 170.

Iosephus Vicecomes, professor Observationum seu antiquitatum ecclesiasticarum in Collegio, quod Mediolani est, ambrosiano, Card. Friderici Borromæi gratia floruit, scripsitque alios tres libros de ritibus confirmationis & missæ, ac missæ apparatus, sed ita, notante Du Pin T. XVII. Biblioth. eccles. p. 85. ut in illis sæpe nitatur scriptis suppositis, particularesque ritus faciat communes. Observationes de baptismi ritibus in iuventute concinnavit & edidit, h. e. cum iuvenis esset professor prædicti Collegii, & sæculum XVII. adolesceret. A Vossio in Dispp. de baptismo p. 315. Vicecomes noster vocatur doctissimus, & multiugæ lectionis scriptor.

XL.

Ludovici MONTALTII Lettres provinciales, Litteræ provinciales. Coloniz (in Hollandia) 1684. Scriptæ ad provincialem quendam, de morali & politica lesuitarum doctrina, atque e gal-

e gallica lingua translata in latinam a Wilh. *Wendrockio*, in hispanicam a Gratiano *Cordero* de Burgos, & in italicam a Cosmo *Brunettio*, nobili florentino. Quæ tres versiones in nobilissima hac editione comparent. Gallice etiam prodierunt A. 1689. 12. & A. 1712. 8. tribus volum. ac latine Helmstadii A. 1664. 4. Sicut autem sub Lud. *Montaltii* larva Blasius latet PASCALIS, ita Wilh. *Wendrockius* est P. Petrus *Nicolius* seu *Nicole*, A. 1695. mortuus. Vide *Placcium* de pseudon. p. 447. & 615. *Rechenberg*. Exercitat. 475. Io. *Mollerum* de homon. 711. & *Narrat. innoc.* A. 1705. 553. Quamquam Bernardus *Stubrockius* in Notis suis ad Notas *Wendrockii* existimet, *Montaltium* & *Wendrockium* unum esse eundemque. Interim hæ litteræ Iesuitis valde ingratae fuerunt, nec tantum Romæ damnatae, sed etiam Parisiis.

Blasius *Pascalis*, natus Claromontii apud Arvernos, non alium quam patrem suum habuit præceptorem, virum eruditissimum atque excellentem mathematicum: immo tantum ab illo amatus est puer, ut eius gratia, abdicato splendido munere Præsidis subsidiorum, Luteriam Parisiorum se ac Penates suos transferret, quo filio adesse, & studia eius dirigere ac promovere posset. Sicut igitur natura erat ingenio præcoci, & vivido, ita sub genitoris informatione mirum quantum profecerit in omnis generis scientiis, tam divinis quam humanis: & sic factus est philosophus excellens, mathematicus insignis, theologus non vulgaris, & vitæ tam inculparæ, ut aliis esset exemplo. Anno ætatis XVI. scripsit Tractatum de sectionibus conicis, & anno XIX. Machinam invenit arithmeticam, cuius beneficio quidvis liceret supputare sine calami numulorumve æreorum usu, sed & sine ulla regula arithmetica. Eiusdem sunt *Les pensées*, seu Cogitationes, tanquam specimen libri, quem contra atheos meditabatur. Sed intercessit mors, & doctissimum virum hinc vocavit A. 1662. d. 19. Augusti, cum non nisi 39. annos, ac duos vixisset menses. *Pereria*, soror defuncti, in eius Vita, Cogitationibus præfixa, *Lexicon univ. histor.* P. IV. 128. *Stolke* *Histor. erud.* T. III. 59. *Rasewitz* *Abriss* 654. *Cren.* Fasc. III. 475. *Acta erudit.* A. 1699. 329. & A. 1701. 297. *Baillet* *Enfans celebres* 303. *Colomesius* 476. qui eum vocat rarum ingenium.

XLI.

EIVSDEM Litteræ provinciales, ex versione Wilh. *Wend-*

rockii, cumque eius Notis theologicis. Colonia (in Hollandia) 1658. Notis istis tum Iesuitarum adversus Montaltium criminationes repelluntur; tum præcipua theologiæ moralis capita a novorum Casuistarum corruptelis vindicantur. Adduntur 1) Pauli *Irenai* (qui aliis est Petrus *Nicolius*, aliis Ant. *Arnaldus*. vide *Placcium* de pseudon. 395) Disquisitiones III. in quibus, Wendrockio, a Notis in duas Pascalis Litteras ultimas abstinente, permulta, quæ Montaltius scholastica dumeta refugiens consulto prætermiserat, luculenter explanata reperiuntur. 2) XIII. Theologorum, ad examinandas V. Propositiones, ab Innocentio X. selectorum, suffragia seu vota, summo Pontifici scripto tradita. 3) Bernardi *Stubrockii* Notæ in Notas Wilh. Wendrockii, & in Disquisitiones Pauli *Irenai* cum Responsione seu Declaratione ad XIII. Theologorum suffragia. Ecquis *Stubrockius* noster? Est *Honoratus Faber*, Societ. Iesu, attestante *Placcio* de pseudon. 576.

XLII.

Philippi MELANCHTHONIS Epistolæ ad Ioach. Camerarium. Lipsiæ 1569. Ipse *Camerarius* præfixit Proæmium seu Præfationem ad Augustum, Electorem Saxonæ, iudicans, fructuosam fore lectionem istarum epistolarum, sive aliqui cognoscere multarum rerum atque casuum superioris ætatis seriem velent, sive eruditæ sapientiæ doctrina delectarentur. Ceterum contra varias obiectiones Philippum suum defendit, etiam contra nimiam lenitatem, scribens, nunquam ita illum cessisse, ut veritatis patrocinium desereret, aut proderet causam. De stilo etiam & rebus hic contentis iudicium promittit suum; inquit, non tam comtam & perpolitam accurato & exquisito studio elegantis & venustæ compositionis, quam puram, distinctam, perspicuam, usitatam, & rebus, de quibus habetur, convenientem esse orationem; res autem, de quibus scribitur, eiusmodi, ut quamvis leves quædam exilesque videantur, non tamen liberali cognitione sint indignæ. Ac tandem confidit, serenissimum sapientissimumque Augustum tota mente & viribus, divinitus tributis, defensurum, omnique iniuria ac periculo prohibeturum cupientes amplecti a Phil. *Melanchthone* religionis & pietatis conformatam simul ac confirmatam doctrinam, nec non bonarum litera-

terarum & artium introductam & demonstratam rationem ac viam ingredi atque persequi. In *Casaubonianis* p. 22. opus hoc vocatur lectu dignissimum; additurque, in singulis epistolis apparere doctrinam viri, pari pietati iunctam. Et *Morhofius* Polyhist. T. I. 306. generatim de Epistolis Melanchthonis præclare sentit, facientibus quippe non parum ad statum rei litterariæ & ecclesiasticæ: optatque cum *Iac. Thomasio*, ut quis illas in ordinatum corpus digerat. Quibus adde illustrem *Boineburgium* in *Struvii Actis litterariis* T. I. fasc. III. p. 7.

XLIII.

Io. CALVINI Epistolæ & Responsa. Hanovix 1597. Editio tertia, infinitis mendis repurgata, ordinem temporis, quo scriptæ sunt epistolæ, observans, & prætermissa suis locis restituens. Interim *Crenius* Animadvers. P. VII. 144. lausannensem suam de A. 1576. 8. pro optima agnoscit ac prædicat. Calvini Epistolis interiectæ etiam sunt insignium in ecclesia Dei virorum aliquot epistolæ. Præmittuntur 1) *Beza* dedicatio ad Fridericum Electorem palatinum, qua testatur, Calvinum moriturum scriptorum suorum cimelia sibi commendasse, ut, si quid in illis esset ecclesiæ Dei utile futurum, illud ederet. Iam igitur producere se epistolarum librum, non quidem omnium, sed delectarum: multa enim familiariter inter amicos dici scribere consuefcere, præsertim ab ingenui spiritus hominibus, quæ minime expediat emanare. 2) Epistolarum inscriptiones. In quibus legitur, *Melanchthonem* haud dubitasse Calvinum vocare fratrem suum carissimum; sicut *Brentius* eundem appellavit dominum ac fratrem suum in Christo venerandum. 3) Calvini vita, a *Theod. Beza* accurate descripta. 4) Catalogus scriptorum vel librorum Calvini, qui latine & gallice iam in publicum prodierunt; tum etiam eorum, qui nondum editi sunt. Ceterum notabis, 1. *Zozinum*, ad quem directæ est epistola CIII. esse *Lælium Socinum*, indicante id *Crenio* Animadv. P. VII. 144. quid? Epistola ipsa sequente. 2. *Sereniss. Poloniae Regem*, ad quem epistola CLXXXX. ibat, fuisse *Sigismundum*: *Lismanini* autem nomen in hac epistola, uti quidem *Lubienicio* Hist. reformat. polon. p. 44. videtur, minus candide omissum. 3. Neque hic exstare Calvini respon-

sponsoriam ad Sadoletum, qui Genuenses in obedientiam rom. Pontificis reducere conatus est: quæ nec Sadoleti operibus inserta. *Cren. Animadv. P. II. 17.* Laudari vero has Epistolas non tantum ob stili puritatem, sed etiam propterea, quod multa in iis continentur ad statum religionis illorum temporum pertinentia, nemini, qui *Morhofii Polyhist. lib. 1. c. 24. p. 333.* evolvit, ignotum esse potest. Cui adiungendus illustris *Boineburgius*, qui electioribus eum epistolographis, in *Struvii Actis literariis fasc. III. p. 7.* adnumerat, addens, eius in dicendo promptitudinem, suavitatem & munditiem summam esse. Nec silentio prætereundum, *Christ. Sigism. Liebigum* nuper admodum XXVII. Calvinii aliorumque ad eum *ψευδωνυμῶς* datas Epistolas primum in lucem edidisse: quæ recensentur a *Clerico* in *Biblioth. vet. & nova T. XIX. 226.* & Epistolam A. 1545. ad Lutherum scriptam existare in *Collectione veterum & novorum A. 1722. 626.*

XLIV.

Theodori BEZAE Epistolæ theologicæ. Hanoviz 1597. Editio tertia, ab ipso auctore recognita. *Theologica* dicuntur, quia theologicam aliquam quæstionem, vel aliquid certe non prorsus a munere sacro alienum continent. De his Epistolis legendus est *Crenius Animadv. P. XI. 86. & seqq.* qui multa adfert curiosa.

<p>Ep. II. p. 22. Desit etiam aqua, & tamen baptismus alicuius differri cum ædificatione non possit, nec debeat, ego certe <i>quovis alio liquore</i> non minus rite, quam aqua, baptizarim.</p>	<p><i>Reformati sententia isti non sub-</i> <i>scribunt. Io. Lud. Fabricius Opp.</i> <i>p. 400.</i></p>
--	---

XLV.

Ioannis ARNDII IV. Bücher vom wahren christenthum, IV. Libri de vero christianismo. Lipsiz 1699. Accedunt II. alii, videlicet Quintus & Sextus: quorum illo agitur 1) de vera fide & sancta vita. 2) de coniunctione fidelium cum Iesu Christo, ipsorum capite. 3) de S. Trinitate, personæ & officio Christi, & beneficiis Spiritus sancti; hoc traditur 1) Repetitio apologetica doctrinæ

næ de vero christianismo, contra varios calumniatores: aliis enim videbatur iustificationis fundamentum ponere in sanctitate vitæ; aliis, detrabere merito Christi; aliis, manus porrigere essentiali Dei iustitiæ in nobis; aliis accedere ad Enthusiastas; aliis, exactissimam statuere perfectionem; aliis, reiicere media fidei & salutis; aliis, merum somniare spiritum. Hic igitur fit recapitulatio omnium IV. librorum de vero christianismo, cum defensione necessaria: quem in finem etiam scripta ab auctore fuit Pars I. libri V. supra indicata, de vera fide & sancta vita. Vbi notandum, Præfationem editionis halensis de anno 1671, Libro V. præmissam, esse D. Io. Olearii, 2) II. Epistolæ ad amicos, quibus testatur, libros suos falso accusari errorum, in quos inciderunt Val. Weigelius, Andr. Osiander, & Schwenckfeldius, XII. quidem capitula, quæ tricesimum quartum caput libri II. absolunt, ex Weigelio hausit; sed nescius eo erat tempore, Weigelium erroribus occupatum esse: atque ideo in caritate, quæ non est suspicax, phrasæ eius in bono & sano sensu usurpavit. Vide Annotationem Dörtschei ad illud caput, eique adde Brelerum Myster. inquit. pseud. 97. & Placcium de pseudon. 79. 3) Iudicium de Tauleri Theologia teutonica, eiusque nucleo, contentis, & valore. Præfatio, auctoris Præfationi hic præmissa, est Iohannis Fischeri, superintendentis tunc rigensis, ac merito a Placcio de anon. p. 414. appellatur pia & docta: in ea enim proficitur, plurimum Christianorum numerum in vanitate cupiditatum suarum ambulare, & falsum ac dimidiatum sibi Christum fingere; Christi redemptionem non favere corruptæ carnis operibus, doctrinam de Christi sequela & quotidiana interni hominis renovatione non esse supervacaneam, impossibilem, & erroneam; præcepta de vitæ sanctitate, quæ ex fide vera & viva profuit, non esse vanam ideam & inutilem speculationem; ad perfectionem nos debere tendere, quamvis hac in vita non detur angelica & absolutissima; satius esse, homines adhortari ad exercitium bonorum operum, quam acute disputare, & identidem clamitare, ea nihil mereri; & denique defendit Arndium contra errores hæreticos & fanaticos, quæ ab hostibus ei impinguntur, pluresque eiusmodi defensores enumerat, Wittebergenses videlicet theologos, in Consil. Witteb. P. I. 874. & in primis Franzium, Gerhardum, Dörtscheum, Hent. Varenium,

Pars VI. In 8. maiori. Cc

renium, Dilgerum, Egardum. Ceterum notabis, Annotationes in his libris esse *Dorschei & Varenii* : Io. Andr. *Gleichium* Trifolium edidisse arndianum, h. e. litteras ad Pet. Piscatorem scriptas, quibus etiam annexa est Io. *Gerhardi* ad Nic. Hunnium Epistola de Arndii Vero christianismo, hocque libro se ait impulsus ad edendum Scholam pietatis : Extractum & nucleum ex hoc libro prodiisse Lipsiæ A. 1700. in 8. Similia ex eodem collecta a Io. Valent. *Andrea*, Argentorati 1621. deque pluribus Arndii apologetis legendum D. Ioach. *Langii* Antibarb. orthod. T. I. 65. inter adversarios autem eius numerandos Iac. *Werenbergium*, Lucam *Osiandrum* iuniorem, & Fran. Ottonem *Brombergerum* (in Narrat. in-noc. A. 1716. 821.)

Io. *Arnd*, Ballenstetto-anhaltinus, peractis, non perfunctorie, sed magna & pia cum solertia, in 4. academiis, helmstadiensi videlicet, wittebergensi, basileensi & argentoratensi studiis, primum verbum Dei docuit in patria, deinde, cum a Reformatis expulsus esset, Quedlinburgi, tum Brunsvigæ, inde Islebiæ, & tandem cum charactere Superintendentis generalis, Cellis in Principatu lüneburgico, sanctum munus suum singulari studio, fide, cura, prudentia, sapientia & ordine administravit; neque contentus fuit auditoribus suis concionando prodesse, sed aliorum etiam commodum scriptis promovere, omnibusque sanctitate præluere, & bonum exemplum dare studuit. Atque hinc prodi-erunt eius Explicatio psalmorum, Postilla, & Hortulus paradisi-acus, Informatorium biblicum, & alia. Ita factum, ut, qui pie vivebat, non male moreretur, sed per mortem adipisceretur ius intrandi in vitam sempiternam, & immensis bonis affluentem, cuius prægustum sensit moribundus, ita ut experrectus e somno diceret : *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a Patre, pleni gratia & veritate.* Iam ego eam vidi. O quanta gloria, quam nullus oculus vidit, nulla auris audivit, quæ nec in cor venit hominis ullius ! Cumque sonaret hora noctis nona, quæsit, quanta hora esset ? & audito, esse nonam, iam vici, inquebat : inde-que iacuit quiete usque ad undecimam cum dimidia, qua spiritum reddidit creatori suo A. 1621. die 11. Maii, ætatis suæ 66. ministerii 38. *Witte* Memor. Theol. T. I. 172. auctor *Descriptionis eius vita*, Libris de vero christianismo præmissæ, *Kettner* Hi-
stor,

stor. quedinburg. p. 222. & *Rehtmeyer* Supplem. P. IV. Hist. eccles. brunsvic. 312. Illuminatum, placidum, candidum, pium & doctum fuisse theologum, & de vero christianismo bene scripsisse, plurimi fatentur, ut *Boineburg* in Epp. 190. & *Struvii* Actis literar. T. I. 44. *Breler* Vindic. myster. iniq. 240. *Acta hamburg.* in caussa Horb. T. I. 596. & T. II. 271. *Breithaupt* in præfat. Institut. theol. & Program. select. 17. *Brunnemann* Iur. eccles. 95. 100. *Büfcher* in Theologor. helmstad. Grundl. widerleg. P. II. 372. Io. Bened. *Carpzov* Theol. exeget. 6. *Diekmann* præfat. in libros de vero christianismo, *Garden* Ep. §. 70. G. H. *Gætz* de convers. Pontific. 19. *Hulfemann* Meth. stud. theol. 305. *Lager* Theol. mor. (in Actis erud. A. 1714. 405.) *Kraft* Emendat. vers. bibl. germ. Luth. Mayerianæ 47. & in dedicat. des Histor. berichts 602. Laur. *Lalius* (in Sammlung von A. und N. A. 1720. 360.) Polyc. *Lyser* in P. I. operis Placciani p. 444. Ioach. *Lang* Antibarb. orthod. 65. Io. Mich. *Lang* dissert. proæm. in Theol. moral. Durrii §. 12. & disput. de exercitiis ad piet. §. 15. *Lyfius* in Synops. controvers. proæmio 2. *Mehrning* Hist. bapt. 1069. *Meyfart* de academ. 122. *Petersen* Apol. contra Fecht 33. & T. III. ἀποκρίσεις. 153. Mauric. *Rachel* in Schola Arndiana, *Rechenberg* Deutlich. vortr. H. iij. *Rehtmeyer* P. IV. Hist. eccles. brunsvic. 329. & Supplem. eius 240. *Ruarus* Epp. P. I. 454. Er. *Schmid* in Matth. §. 3. *Seckendorf* apud Kœpken de theol. myst. P. I. 174. *Serpilius* in Narrat. innoc. A. 1712. 829. *Spener* in Concionib. in dicta S. scripturæ, quæ singulis capitibus III. librorum Arndii sunt præfixa, in Præfat. Vindic. Henrici §. 9. in Piis desider. 148. de pietismo contra Cræsum 10. atque in Consil. theol. P. I. 276. & Mich. *Walther* in Ioach. Langii Aufricht. nachricht. A. 1706. 58.

XLVI.

Francisci COSTERI Conciones in Euangelia. Colonia Agrippinæ 1613. Volumina duo, Partes III. Quarum prima conciones a dominica I. post festum S. Trinitatis usque ad Adventum; secunda a prima Adventus usque ad Quadragesimam; tertia a dominica I. Quadragesimæ usque ad dominicam S. Trinitatis inclusive complectitur. Nunc iterum ex belgico in latinum sermonem melius, quam antea, translata, & denuo in lucem editæ. Nimirum quartum illæ nactæ sunt interpretem; primus pro

facultate, quod suum erat, præstitit, donec multæ errorum centuriæ observatæ sunt; deinde Theodorus *Petreyus* molem in se omnem suscepit, & prioris versionem emaculare conatus est: sed & hic labor, licet diligens, habuit quod displiceret; tertius itaque politior accessit, a quo etsi nitorem non exiguum liber senserit, lucem tamen ob interpersos hic & illic errores non vidit; ventum igitur est ad quartam & supremam manum, quam L. M. etiam, ut videtur, iesuita, adhibuit, credens, dignum esse librum, in quo poliendo vel quarta ac subtilissima lima exerceretur. Qui & in Dedicatione, ad ipsum Costerum directæ, Conciones hasce vocat *elaboratissimas, & incredibilem auctoris laborem ac diligentiam spirantes*, immo *utiles non tantum lectoribus, sed concionatoribus etiam*; nec addere dubitat, *sensurum ex iis pium lectorem totidem pene animi stimulos, quot legat periodos*. Certe non ad ostentationem & laudis plebeie aucupium, sed ædificationem atque utilitatem auditorum compositæ sunt, resque tradunt populariter & stilo simplici, perspicue tamen, nec ineleganter. Primæ parti longa præmittitur Præfatio de V. modis tractandi S. scripturam, quippe quæ tractari possit legendo, docendo, concionando, audiendo, & meditando seu cogitando: atque in singulis auctor monstrat officia, quæ observanda sunt, lectoribus videlicet, doctoribus seu professoribus, concionatoribus, auditoribus, & meditatoribus.

Franciscus *Costerus*, Mechlinia-belga, in collegio Iesuitarum romano bonis artibus perpolitus, Coloniae ante & post impetratos in Theologia honores doctorales, ac postea in Belgio docuit, multis in Societate collegiis præfuit, diversis congregationibus provincialibus, & uni generali interfuit, pedes fere confecit, quamvis longissima, itinera, sæpe ocreatus de via repente concionabundus exiliit in pulpitem, & magna contentione, tanquam quieti indulisset, disseruit, tam scripsit copiose, tantoque concionatus est hominum concursu, ut in præcipuis Societatis scriptoribus & concionatoribus numerandus sit. Tria sibi ab Ignatio Loiola, quem vivum amaverat atque coluerat, data solícite observavit, nimirum ut animi demissionem, obedientiam, mentisque iugem lætitiâ cordi haberet, multus in oratione fuit, cumque duaceni rector esset collegii, ne quem suorum periculo pestis obiceret, ipse lue afflatorum visitationi ac ministerio sua se sponte addixit. Nunquam

quam tota vita infirmatus est, nunquam ultra horam consuetam somnum protraxit, nulla eum cura aut sollicitudo unquam turbavit, aut interrupit, nunquam a sacro ministerio, nisi in extremo morbo, abstinuit, virginitatem nulla unquam cogitatione aut indecoro motu violavit, denique vitam his laudibus ornatam cum ad magnum senium provexisset, ætati magis ac necessitati naturæ, quam morbo succubuit, mortem cupide expectans, animamque Antverpiæ exhalans A. C. 1619. ætatis 88. Latine scripsit Enchiridion controversiarum, & Apologiam pro Enchiridio illo contra Fran. Gomarum, Epistolam & librum de ecclesia contra eundem, Meditationes V. de universa historia dominicæ passionis, Libellum de IV. novissimis vitæ humanæ, Exercitium christianæ pietatis, Responsum ad Lucæ Osiandri Réfutationem VIII. Catholicarum propositionum, & Réfutationes II. Responsum P.P. Coci ad ipsius V. Propositiones: belgice, Conciones in Epistolas dominicales, & in omnia festa totius anni, Catechismus duplicem, alterum breviorē, longiorem alterum, Apologiam catholicam contra Casp. Grevinchovii libellum, Lapidem lydium Apostolicæ successionis, confectæ a Iacobo Pieterssen, anabaptista, Epistolam ad Ordines Hollandiæ, ac Responsum ad sententiam Senatus leydenfis contra Petrum Pan, qui fingitur inductus a Iesuitis ad mortem Comiti inferendam, Apologias II. contra Iac. Molanum, & alia. *Alegambe* de scriptor. Soc. Iesu p. 118. *Miræus* de scriptorib. seculi XVII. 285.

XLVII.

CLEMENTIS XI. Omelie ed orazioni, Homiliæ seu Conciones & Orationes, in italicum translata a Io. Mario de' Crescimbeni. Venetiis 1714. Editio politissima & correctissima, augustior tamen illa, quam Romæ A. 1722. f. cum figuris numismatum edendam curavit eminentissimus Card. Hannibal Albanus. Sunt sermones XXII. recitata in basilica vaticana festis in diebus, coram Cardinalibus. Abbas Petrus Cannerus, monachus camaldolensis, addidit marginalia, ex S. literis, Patribus & scriptoribus ecclesiasticis: sunt enim hæc Conciones quasi cento, ex triga illa contextus. Alexander Guidius autem VI. istarum Homiliarum, & Bernardinus Perseus unam versibus italicis expressit: nec minus omnes versæ sunt in germanicam & plures linguas. Et merito quidem: sunt enim

piaz, graves, ad auditorum commodum directæ, suaves, penetrantes & flexanimæ, ut *Gregorium M. Leonem* & *Clementem* revixisse credas. *Giornale de' Letterati d' Italia* T. V. 407. XI. 1. XIII. 497. *Narrat. innoc. A.* 1702. 306. *Acta erud. A.* 1723. 329. Translatio quoque italica *Crescimbenii* talis est, ut in ea certet studium & præstantia cum nitore & ornatu. Interpres nec maius nobiliusque poterat desiderare scriptum, in quo suam exerceret Musam, nec CLEMENS eruditorem & accuratorem interpretem.

Clemens XI. antea *Io. Fran. Albanus*, urbanus, ab *Alexandro VIII.* creatus cardinalis, & A. 1700. die 22. Novembris, ætatis suæ 51. consentientibus omnium suffragiis electus Pontifex romanus, vir doctissimus, pluribus, quæ obierat, muneribus meritissimus, sanctitate aliisque virtutibus, nec non Orationibus consistorialibus, quæ in *Supplem. Actorum* erudit. Tomo VIII. 97. recensentur, inclutus, omnique laude dignissimus, summam dignitatem cum vita deposuit A. 1721. 19. Martii, cum annos ætatis implevisset 70. cum dimidio, 20. in Pontificatu. Sed memoria eius, unius certe ex optimis ac laudatissimis Papis, nunquam intercider. *Tableau de la Cour de Rome* p. 500. *Lexicon univers. histor. T. I.* 62. *Sammung von A. und N.* Tomo II. 464. 793.

Ioannes Marius Crescimbenius, (de' Crescimbeni) patricius maceratenfis, natus in metropoli ista Marchiæ anconitanæ A. 1663. die 9. Octobris, lauream doctorem utriusque Iuris accepit in academia patriæ suæ anno 1679. & subito adscriptus fuit collegio Doctorem, alterique Advocatorum eiusdem urbis. Ab anno 1681. usque in præsens tempus Romæ commoratus est, ubi, postquam negotia curialia ad annum usque 1705. tractasset, eopse anno a Clemente Papa XI. ornatus est canonicatu in Collegio basilicæ, & diaconia cardinalitia S. Mariæ in Cosmedin Romæ, indeque A. 1719. ab eodem Pontifice evectus ad munus archipresbyteri, unicam dignitatem eiusdem basilicæ. Anno 1690. die 5. Octobris Academiam fundavit Arcadum, eodemque die electus in eiusdem custodem generalem: receptus etiam est in Societatem imperialem, in Academiam fursurorum, atque in plures alias italicas. Opera ab ipso edita, sunt 1) proprio ipsius Marte conscripta, & quidem italice, Fabula pastoralis, sub nomine *Marii*, Versus eodem sub nomine, Romæ 1723. in 8. Historia poëseos itali-

italicæ, 1714. in 4. Commentarii in eandem Historiam tomis V. Vitæ celebriorum poetarum, Elegantia vulgaris poetæ, 1712. in 4. Arcadia, sive Historia societatis Arcadum, 1711. in 4. Vita Io. Mariæ *Lancifii*, medici Papæ Clementis XI. Historia basilicæ S. Mariæ in Cosmedin rom. Status eiusdem basilicæ anno 1719. Relatio historica de imagine B. Mariæ Virginis basilicæ S. Mariæ in Cosmedin, Historia ecclesiæ S. Ioannis extra portam latinam, Historia basilicæ S. Anastasiæ, Status sacre ecclesiæ papalis lateranensis anno 1723. Iter cardinalis Turnonii in Chinam, Epistola de doctoratu in philosophia pariter ac theologia abbatis Don Annibalis *Albani*, nepotis Clementis Papæ XI. Academia militaris & literata, facta a convictorio Seminarii romani, Relationes historicæ de multis convictoribus Seminarii romani, qui fuerunt chiliarchæ & officiales militares, Epistola, qua describitur Academia militaris & literata convictorum Seminarii romani A. 1716. Brevis relatio de antiquo & hodierno statu societatis Arcadum. 2) Collecta ex aliis, ut, Versus & Prosæ Arcadum, Relationes historicæ de Arcadibus defunctis, Carmina Arcadum, Vitæ Arcadum illustrium, tomi III. in 4. A. 1708. 1710. 1714. Corona poetica triplex in laudem Clementis XI. Papæ, Ludi Arcadum olympici, celebrati Olympiade 620. 621. 622. 625. Corona poetica triplex, in honorem Papæ Innocentii XIII. Congregationes ab Arcadibus coloniz siblyllinæ, tanquam pastoribus, factæ Tibure A. 1722. Ne quid dicam de opusculis ad imprimendum paratis, qualia sunt: Vita Bernardini *Baldi*, abbatis Guastallæ, Vita Nicol. *Tolentini*, Vita Gabr. *Philippucci* maceratensis, Vitæ SS. episcoporum treuerensium. Ecce tam multis modis bene, immo optime de rep. litteraria meritis est, & amplius mereri desiderat elegantissimus Crescimbenius, dignis propterea laudibus celebratus in Actis eruditorum, & Diario veneto de Litteratis Italiæ. Eius etiam humanitati debemus, quidquid huc usque de ipsius persona & scriptis retulimus, communicatum nobiscum ab illustr. & litteratissimo equite, Antonio Francisco *Marmio*.

Wilhelmi SCOTTI Twelve discourses, concerning the wisdom and goodness of God, XII. Conciones de Dei sapientia & benignitate. Londini 1701. In Psalmum 145, 8. 9. Rom. 3, 28. & psalmum 135, 6, Vide *Supplementa Actor*, erudit, T. VI, 140.

Wil-

Wilhelmus Scott, natione scotus, Artium magister, qui me hic transiens compellavit, vir pius est & moderatus, sed Nostratibus æque ac Reformatis plurimis eo invisus, quod in concordiam propendet tam cum Pontificiis, quam inter Protestantes faciendam, Pontificiosque in re ipsa non adeo dissentire credit circa doctrinam de iustificatione hominis coram Deo.

XLVIII.

Ern. Sal. CYPRIANI Dissertatio de propagatione hæresium per cantilenas. Londini 1720. Tertia hæc est editio, post primam, quæ Coburgi A. 1708. & secundam, quæ Ienæ A. 1715. prodiit. Constat V. capitibus, quorum summa hæc est: mutatis cantibus mores mutari; eius rei causam esse vim illam, quæ in vario canendi sono inest ad hominum animos permovendos; morem canendi in Christianorum conventibus cœpisse cum disciplina Christi, nascentemque ecclesiam statò tempore certis & communibus cantionum formulis Deo supplicasse; hæreses per cantilenas facile propagari, ut factum a Valentino, Bardeſane, Ario; denique novas cantiones non facile in ecclesiam recipiendas. Additur 1) Catalogus cantionum, quæ A. 1545. in Electoratu Saxoniæ resonabant, confectus a Io. Walthero, chori musici electoralis magistro. 2) Cunradi Theodorici (seu Dieterici). Oratio de mixta Hæreticorum prudentia, recitata A. 1608. die Decembris 22. in academix giessenæ consessu. Vide *Collectionem* (Sammlung) veterum & novorum A. 1720. p. 964. De D. Cypriano diximus P. IV. 455. deque Conr. Dieterico P. V. 116.

Papismi labes γυναικός Lutheranis haud absque iniuria adspersa, aliquot Epistolis eluta a Balthas. MENTZERO. Londini 1719. Qui liber tribus constat argumentis, quorum primum est, papatum ab ecclesia evangelica lutherana reiici, per ipsius confessiones; secundum, papæam doctrinam evangelicæ adversari: ad quod probandum per omnes decurrit Locos theologicos; tertium, de pontificiorum in Lutheranos odio & persecutione testari exempla in Dania, Suecia, Polonia, Hungaria, Gallia, Anglia & Scotia, ac denique Hispania.

Balthasar Mentzer, Balthasaris, Mathematicum in illustri Hamburgensium athenæo professoris, filius, Balthasaris D. & aulæ atque eccle-

ecclesiæ Hasso-darmstadtinæ pastoris & superintendentis, Balthasaris, D. & professoris in academia gissensi & marpurgensi, pronepos, natus Gissæ Hassorum d. 12. Ian. A. 1679. nuper ecclesiæ augustanæ londinensis ad SS. Trinit. minister, nunc pastor hanoveranus aulicus, Regisque Magnæ Brit. & Principis Electoris Brunsvic. ac Luneburgensis consiliarius consistorialis & ecclesiasticus, paternam & avitam gloriam, ut cum maxime, conservat & auget. Præceptores academicos agnoscit, in philosophicis, Gissæ quidem, *Phasianum*, *Schlosserum*, & *Nitschium*: in theologicis, Wittebergæ *Loescherum*, *Hannekenium*, *Neumannum*, & Lipsiæ *Rechenbergium*, *Ittigium*, Io. *Schmidium*, Io. *Olearium* eiusque filium *Gottfridum*. Antequam Lipsiæ valediceret, eruditam conscripsit dissertationem de condemnatione peccati in carne filii Dei, in eaque, uti *Ittigius* testatur, ita versatus est, ut, quantum ingenio ac iudicio polleat, cuilibet manifestum redderet. Nec alieno est animo abedendis Vita & Epistolis proavi sui, dum modo per negotia licuerit.

XLIX.

Andreaſ OSIANDRI Vnterricht an einen sterbenden menschen, Instructio moribundi. Noribergæ 1538. Contenta hæc sunt: triplicem tali homini tentationem obvenire, 1. cogitationes de tam cito relinquenda vita, coniuge, liberis & munere. 2. angorem conscientiæ ob peccata commissa, & præsentem infirmitatem, quæ necessariis ad fidem, caritatem, & spem exercendam mediis atque instrumentis se haud instructum esse novit. 3. terribilem mortis imaginem. Sed hisce tentationibus opponendum esse Christum cum sua passione, morte & resurrectione. De Andrea hoc *Ofiandro*, theologo primum noribergenſi, deinde regiomontano, diximus P. IV. 232.

EIVSDEM Predigt, Concio in psalmum 91. Noribergæ 1543. Post editionem anni 1533. recognita & emendata. Monstrat autem in ea, quomodo, & quorsum homo christianus tempore pestis fugere debeat.

EIVSDEM Vermutung von den letzten zeiten, Coniecturæ de ultimis temporibus, & fine mundi, ex SS. litteris petita. 1545. Ex latino, quod Reformatorum quidam oppugnaverat, ab ipso auctore versæ, emendatæ & auctæ. Vnde ergo illæ

Pars VI. in 8. maiori.

Dd

pe-

peruntur? Prima ex dicto *Elia*: Mundus durabit sex mille annos: duo millia sub inani, duo millia sub lege, & duo millia tempore Messia. Secunda ex verbis Christi, Matth. 24, 36-39. Tertia ex tempore nativitatis Christi usque ad eius passionem & resurrectionem: quod est, secundum auctoris nostri calculum, tempus 33. annorum & aliquot dierum. Quarta, quæ ipsi videtur sincerissima, de secunda everfione imperii urbis Romæ: primum enim illius imperium fuisse Civium, secundum Sedis papalis. Atque ideo confert *Danielem* c. 7. cum 2. ep. *ad Thessal.* c. 2. & *Apocal.* Ioannis c. 13. & 17.

EIVSDEM Auslegung, Expositio verborum Christi *Ioh.* 16, 16. Regiomonti 1551. Contra novam, ut vocat, hæresin, quæ divinam iustitiam domini nostri Iesu Christi reiicit & blasphematur, quasi per fidem non sit nostra, nec in nobis.

EIVSDEM Predigt, Concio in verba Pauli ep. *ad Rom.* 6, 3. Regiomonti 1553. Habita die 28. Decembr. A. 1551. Hanc autem verborum illorum adfert interpretationem: Ita Christo sumus inserti, si in eum credimus, ut & mors eius in nos defluat. Et quia eum videmus per mortem introivisse ad gloriam, ideo in mortem Christi debemus consentire: id quod, respectu animi nostri, idem est, ac si iam essemus mortui. Sed non debemus in morte manere, quin potius cum Christo resurgere, a peccatis abstinere, atque in novitate vitæ ambulare, ut aliquando in cælum exaltemur ad beatitudinem æternam.

EIVSDEM Predigt, Concio in Rom. 6, 7. Regiomonti 1553. Recitata d. 29. Dec. 1551. Qua docet, *Iustificare*, secundum Scripturam, idem esse ac peccata expellere, & iustitiam reddere seu infundere; neque adeo sufficere, ut credas, Christum pro peccatis tuis esse mortuum, sed cessare te oportere a peccatis, & iuste vivere.

EIVSDEM Zwo predigten, Duæ conciones in ep. *ad Philip.* c. 2, 5. &c. Regiomonti 1553. Quibus annexa est Epistola MS. ad amicum quendam noribergensem, ab ipso exarata *Ofiandro*, qua fidem suam edit, & conqueritur de iniuriis, sibi que afflicta sententia.

EIVSDEM Sermon, Concio in Orationem dominicam, *Matth.* 6, 9-13. Regiomonti 1552.

EIVS-

EIVSDEM Disputation von der rechtfertigung des glaubens, Disputatio de iustificatione fidei. Regiomonti 1551. Habita ibidem A. 1550. die 24. octobris, atque ex latino, ut in polonicam, ita & in germanicam linguam ab ipso met auctore traducta. Super hac Disputatione mea (sunt verba scriptoris in rubro) orta sunt contra me horrenda mendacia & convicia, quibus ego Confessionem meam de unico mediatore Iesu Christo, & iustificatione fidei opposui, atque in publicum emisi: nam quadam, ut idem in Præfatione scribit, ei affinxerunt, & quædam reticuerunt aduersarii.

EIVSDEM 'Bekæntnis, Confessio de unico mediatore Iesu Christo, & iustificatione fidei. Regiomonti 1551. In Dedicatione ad Albertum seniore, Marchionem brandenburgicum, Ducem Prussiz & Pomeraniz, in quadruplicis generis hostes se incidisse commemorat: alios enim laborare in scitia, alios fastu & superbia inflari, alios lucro & ventri servire, alios hypocrisi deditos esse. Arque his ut occurreret, seque defenderet, scripsisse se, ac publice habuisse Disputationem de iustificatione fidei: sed nec illa magis, quam postero colloquio, litem fuisse compositam. Et hac occasione narrat, quæ circa controversiam hanc postea acciderunt, & peracta sunt.

EIVSDEM Gezeugnis der heil. schrift, Testimonia S. scripturæ de eo, quod dominus noster Iesus Christus, verus deus & homo, cum Patre & Spiritu S. per fidem habitet in omnibus veris Christianis, eorumque sit iustificatio. Regiomonti 1551.

EIVSDEM Sammlung, Collectio aliquot elegantium dictorum Mart. Lutheri de iustificatione fidei. Regiomonti 1551. Præfationem addidit collector, asseverans, se nihil alienum tradidisse a sententia S. scripturæ, & expositione Lutheri; mirum autem esse, adeo illam paucis a morte viri annis exoluisse, & incognitam redditam doctoribus & discipulis in academia wittebergensi, ut iam ab illis habeatur pro hæretica & fanatica. Dogma autem suum hoc esse, Christum per fidem in nobis habitare, eiusque iustitiam & vitam, nostram esse iustitiam & vitam.

EIVSDEM Bericht und Trostschrift, Narratio & libellus consolationis ad omnes illos, qui falsis scriptis & clamoribus suo-

rum inimicorum, quasi ipse, Osiander, de iustificatione fidei non recte doceat, offensi & contristati fuerint. Regiomonti 1551. Hoc est illud opusculum, seu Epistola illa, quam supra Duabus concionibus manu auctoris adscriptam esse dixi. Vide *Morlinum* in *Historia de fanaticismo osiandrico* D 4.

Io. Brentii Lehr, Dogma de iustificatione fidei, collectum ex eius maxime claris scriptis ab Andrea OSIANDRO. Regiomonti 1552.

IDEM wider den lichtflüchtigen nachtraben, contra lucifugam tenebrionem, qui unica papyri plagula ausus est nebulam offundere, quasi *Osiandri* doctrina de iustificatione fidei, sententiae *Lutheri* prorsus esset contraria. Regiomonti 1552.

EIVSDEM Beweisung, Demonstratio, se ultra XXX. annos eandem tradidisse doctrinam de iustitia fidei. Regiomonti 1552. Nimfrum, dominum nostrum Iesum Christum, Dei & Mariae filium, deum & hominem, secundum divinam suam naturam, fidelium esse iustitiam. Adfert autem V. testimonia ex publicis actis suis & scriptis.

L.

Theodori BEZAE Homiliae in historiam Domini resurrectionis. Bernae 1601. Ex gallicis Latinae factae. In quibus explicantur sequentia loca: *Matth.* 28, 1-15. p. 1. 25. 51. 84. 156. *Marci* 16, 1-15. p. 52. 103. 131. 156. 260. *Lucae* 24, 13-49. p. 156. 178. 202. 231. 260. 290. 312. 342. *Ioh.* 20, 15-31. p. 131. 260. 290. 312. 343. 367. 391. 413. 435. & cap. 21, 15-25. p. 466. 496. Epistola dedicatoria ad illustrissimos ac praepotentes Ordines generales unitarum Germaniae inferioris Provinciae est plena consolationis contra omnis generis calamitates & adversa, atque in primis contra persecutiones ob religionem, monstrans, praecipuum resurrectionis Christi scopum esse abolitionem mortis, & eorum, quae ipsam consequuntur. Atque inter alia suadet, ut impurissimorum & spurcissimorum librorum veterum & recentiorum lectio in scholis severissime interdicator, quia scholae iuventuti in vera pietate erudiendae, & sanctitati morum a teneris etiam annis hauriendae proprie sint dicatae. Vitam auctoris recensuimus P. I. 16. de eius vero Concionibus in passionem Domini vide *Voetium* apud *Crenium* Animadv. P. XI. 116.

L I.

Zachariæ VRSINI Scholaſticarum in materiis theologicis exercitationum liber. Neustadii Palatinorum 1590. Quo continentur 1) Dispositiones sacrarum concionum ex N. T. partibus, & tota Pauli ad Titum epistola petitarum. 2) Dispositiones declamationum in feriis Natalis Domini, Paschatis & Pentecostes. 3) Declamationes ad præcedentium dispositionum regulam scriptæ. 4) Dispositiones aliorum exercitiorum in materiis item theologicis. Liber utilis studiosæ iuventuti, cumque ea diligenter tractandus, si modo in plurium esset manibus. Ioannes *Vrsinus*, Zachariæ filius unicus, eum edidit, & disertam atque elegantem præfixit Dedicacionem ad Fridericum IV. Ludovici VII. Electoris palatini filium, electorii Palatinatus heredem, in qua studia literarum, bonam indolem, & virtutum primitias huius Principis, quantum potest, dilaudat. De *Vrsino* diximus P. IV. 494.

L II.

CONCILIUM TRIDENTINUM. Colonia 1700. Additis Declarationibus Cardinalium Concilii interpretum, ex ultima recensione Ioannis *Galleart*, & Citationibus Io. *Sotealli* & *Horatii Lucii*, nec non Remissionibus Augustini *Barbosa*, cum Additionibus Balthas. *Andrea*, & Decisionibus variis *Rota romana*, e bibliotheca Prosperi *Farinacii*. Editio reformata, & supra omnes superiores gallicas & belgicas locupletata, non modo sexcentis circiter Declarationibus, sed etiam innumeris fere Remissionibus, permultis item Pontificum ad varia Concilii capita insertis Constitutionibus, ac nominatim CLEMENTIS IX. PAVLI V. & VRBANI IX. Cum Indice librorum prohibitorum ex præscripto Concilii, nec non Propositionibus a variis Pontificibus huc usque damnatis. De aliis Concilii tridentini editionibus, quarum prima & splendida fuit Pauli Manutii, Romæ publicata A. 1564. in fol. vide abbatris *Schmidii* Continuationem Introduct. Sagittar. p. 1444. & D. Io. Alb. *Fabricii* Biblioth. græcæ vol. XI. 694. de intentione eius *Le Févre* Motifs invinc. 323. M. Ant. de *Dominis* de Rep. eccl. l. 5. c. 4. §. 23. *Le Drou* de Attrit. & contrit. (Ephemer. venet. T. XII. 6.) Luc *Osfandrum* H. E. cent. XVI. p. 88. & *Dannhauerum* Polemosoph. 71. de temeritate anathematum (conferendo *Era-*

Dd 3

smum

sum in 1. Cor. II, 24.) *Conringium* Ep. dedicat. Viæ regiz wiceli-
anæ):(3. & p. 329. deque sensu eorundem *Le protestant pacifique*
P. I. 50. *Helwichium* Manuduct. R. T. 30. & Ration. Select. 157.
nec non Balth. *Alff* in Wittero *χρῖστοςμαχῶ* & *μαριουμαχῶ* 35. Non
ex privatorum dicteris, sed libris symbolicis & ecclesiasticis, qua-
les sunt Concilium tridentinum, Professio fidei a PIO IV. præscrip-
ta, ac sessioni XXIV. cap. 12. de Reformatione p. 450. inserta, &
Catechismus romanus, diiudicanda est sententia Ecclesiæ roma-
næ. *Boineburg* in Struvii Actis literar. T. I. fasc. III. 40. *Nibufius*
Apologet. 99. Iac. *Rabus* Comp. Decret. reform. Concilii trid. 33a.
Räsewiz Delineat. eccl. cathol. c. 4. §. 23. *Drexel* in Sculteti An-
tididagm. 168. *Helwich* Rat. select. 16. *Walenburchii* de unit. eccl. f.
T. I. P. II. 243. G. *Calixtus* Stud. & desid. pac. eccl. §. 19. P. *Dio-
nyssus* Werlensis Philanth. 311. Tim. *Friedliebe*, qui est Gesenius,
Decis. quæst. P. III. 32. Concilium tridentinum impugnant *Ancillon*
T. II. 115. Henr. *Bullinger* in Antithesi, G. *Calixtus* ep. dedicat. Dia-
logi Cassandri d 4. & Disp. de num. libb. canon. §. 104. G. *Carleton*,
Mart. *Chemnitius*, Innoc. *Gentiletus*, & Ed. *Stillingfleet* in Examine,
Conring ep. dedicat. Viæ regiz Wicelii):():(*Curcellaus* præf. in
I. Tomum Episcopii * * 4. Io. *Gerhard* Conf. cathol. 703. *Heid-
egger* in Anatome & Tumulo concil. trid. *Sarpus* Hist. C. T. 1212.
& *Vergerius* Annot. ad Catal. hæret. 35. Idemque defendunt Iul.
Cæf. *Vaninus* in XII. libris, qui tamen omnes perierunt, P. *Alff*
Apol. pro S. Maria P. II. 165. *Andradius* & *Bellarminus*, (hic qui-
dem in primis lib. 5. de Grat. & lib. arb. c. 13.) Ludov. *Centoflorenus*
in Clypeo Concilii trid. contra hæreticos, *Gesselius* P. II.
H. E. in Add. 826. *Nibuf.* Apologet. c. II. p. 68. *Pflaumern* Dial.
P. II. 212. *Räsewiz* Vorstellung §. 45. p. 55. Confer etiam F. V.
Calixti Auctar. alter. ad Dissert. de idololatria relig. 72. Quæri-
tur, an receptum sit in Gallia, nec ne? Vtrumque dici potest,
diverso respectu: receptum enim est secundum dogmata, non
vero secundum res disciplinæ. Sic ergo, receptum esse, testan-
tur *Acta eruditorum* A. 1687. 50. & 1701. 123. auctor *Dissertationis*,
subiunctæ Notis gallicis ad Concilium tridentinum, Io. *Frick* In-
clem. Clementis 26. auctor *Præf.* in Bossueti Exposit. fidei, *Journal
des Sçavans* (in Ephemerid. erudit. lipsiens. A. 1721. p. 421.) *Ni-
busius* Apologet. c. II. p. 68. Non receptum, auctor *Vita Thuani*
apud

apud Von Stoecken Thuan. enucl. P. V. 38. Georg. *Calixtus* disp. contra commun. sub una 67. Andr. *Caroli* Memorabil. eccles. l. 2. c. 23. *Mafius* de contemtu Concilii trid. in Gallia 25. *Conring* ep. dedic. Viæ reg. Wicel.)()(3. *Frick* Inclem. Clem. 23. *Narrat. innoc.* A. 1711. 128. 129. *Du Pin* H. D. E. 139. & T. XV. de la Nouv. Biblioth. 380. *Le Protestant pacifique* 52. auctor *des Reflexions* sur les differ. de la relig. P. IV. 142. *Richerius* l. 3. Hist. concil. p. 512. & lib. I. 90. *Sarpus* H. C. T. 1406. & Rich. *Simon* (in *Actis erud.* A. 1701. 123.) Nec frustra viri eruditi & æquo animo præditi monent, credenda & praxin seu usum probe a se invicem esse distinguenda, nominatim F. V. *Calixtus* Auctar. II. ad Dissert. de cultu relig. 72. 86. *Conring* in *Conringianis* epist. 197. & *Kunckel* 356. Quid? ambiguos terminos, qui non nullis in locis occurrunt, Concilii caritatem, qua libertas sentiendi permittitur, sapere, scribit *Le Protestant pacifique* T. I. 63. Præterea nota, Les missives du Concile de Trente esse lac. *Gilloti*, *Placc.* de anon. p. 574. *Dionys. Petavium* II. edidisse Dissertationes de Concilii interpretatione: Cardinalem Lotharingum, si *Maimburgio* in Institut. & prærogativis eccles. romanæ, eiusque episcopor. (Auctor. erudit. A. 1685. 225.) credendum, voluisse stilum ita formari, ne Pontifici potestas arrogaretur in Ecclesiam universalem: auctorem Decreti de reformatione matrimonii Sess. XXIV. cap. 1. esse Franciscum *Belearium*, episcopum vemetensem, ut indicatur in *Notis* sur le Concile de Trente p. 294. laudari a *Gerhardo* in Ep. dedicat. Tomi VII. Locor. theol. p. 4. decretum Concilii trid. Sess. XXIV. c. 12. quo statutum fuit, ut omnes Canonici per se, non per substitutos, compellantur obire & exsequi officia, atque in choro, ad psallendum instituto, hymnis & canticis, Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare; deque Bulla Pii IV. qua forma iuramenti Professionis fidei præscribitur, legendos *Heerbrandum* Dispp. theol. p. 54. *Walensburchius* T. I. 426. 615. *Kunckelium* 358. & *Rasewizium* Delineat. 729.

Pag. 7. Symbolum dicitur a *συμ*, quod est simul, & *βολος*, quod est morsellus, quia unusquisque Apostolorum suum morsellum
 A verbo *συμβάλλειν*. Et significatus vocis *Symbolum* derivetur ex *Gentilium* sacris, si ita loqui licet, in quibus initiatis cer-

sellum

sellum, id est, partem suam apposuit.

Pag. 14. *Declarat tamen hæc ipsa Synodus, non esse sua intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam Mariam Dei genetricem.*

25. Relinquatur unicuique libera facultas tenendi, & etiam asserendi, *utramque* partem, quod scilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato originali.

114. Regimini *universalis ecclesie* præfidentes, nostri officii partes esse putamus. Confer p. 153. ubi Pontificibus max. supremam potestatem in *ecclesia universalis* traditam esse asseritur: & p. 396.

149. Ipsa huiusmodi Confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis & consolationibus *servaretur*, quæ omnibus digne ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissime conferuntur.

412. Causæ criminales graviore

te notæ ac signa dabantur, quæ *Symbola* appellabant, & quibus exhibitis sine scrupulo adadyta illius deastri, quem colere volebant, admittebantur, *Historia Symboli apost. p. 8.*

In antiquis editionibus hæc additio non reperiatur; sed demum inserta fuit decretis Concilii sub PIO IV. impressis. Du Pin T. XV. Biblioth. ecclesiastic. 25. (in Actis erudit. A. 1711. 127.)

Alterutram,

Galli hoc interpretabantur *disiunctive*, id est, supra quamlibet ecclesiæ partem, non coniunctive, id est, supra omnes simul. *Sarpus Hist. concil. trid. l. 7. p. 1148. 1406.*

Reservaretur. Paul. Antonius ad Concil. trid. 118.

Hoc improbatum ab Aula gallicana contra

contra Episcopos *ab ipso tantum summo Romano Pontifice* cognoscantur & terminentur.

Pag. 506. Animas in purgatorio detentas, fidellum suffragiis, potissimum vero acceptabili altaris sacrificio iuvare.

Præcipit S. Synodus Episcopis, ut sanam de purgatorio doctrinam a SS. Patribus & sacris Conciliis traditam, a Christi fidelibus credi, teneri, doceri & ubique prædicari diligenter studeant.

507. In materia de invocatione & veneratione Sanctorum varios esse damnandos.

508. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit, anathema sit.

621. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac iurisdictione & dominio privati.

625. In Decretis huius Synodi salva semper auctoritas sedis apostolicæ & sit, & esse intelligatur.

Pars VI. In 8. maiori.

eo, quod Conciliis provincialibus & nationalibus potestatem adimeret, eas, ut antehac, iudicandi, simulque gravaret Episcopos, eos ad litigandum extra regnum trahendo. *Sarpinus 1409. Du Pin H. D. E. 140.*

Id varios sensus admittere potest. Sarpinus 1412.

Omissa declaratio, qualis illa sit doctrina, magnam Patrum festinationem arguit. *Sarpinus ib.*

XI. articuli uno spiritu, unaque periodo damnantur, nec tamen damnationis genus declaratur. *Idem ibid.*

Immediate ne præcedentibus, quæ de imaginibus loquuntur, ac ceteris etiam supra scriptis? Idem ibid.

Excommunicare Reges ac Principes supremos, intolerandum: eosque dominiis privare, usurpatio est auctoritatis temporalis, quæ a Christo Ecclesiæ non fuit concessa. *Idem 1408.*

His verbis præiudicium est factum opinioni de superioritate Concilii. *Idem p. 1407.*

E e

Pag.

Pag. 626. Decretum de indulgentiis. <i>Abusus, qui in his irreperunt, emendatos & correctos cupit.</i> 627. Ciborum delectus & ieiunia commendantur. 630. Placet ne, ut omnium hic decretorum & definitorum confirmatio a beatissimo Romano Pontifice petatur? Zz 4. Index librorum prohibitorum ex Concilio trid. præscriptus. Zz 8. Regula in Indicem librorum prohibitorum.	Nulla in hoc argument. pars non est <i>controversa</i>; & tamen Synodus ficco illud pede transiit. <i>Sarpinus</i> p. 413. <i>Verbis adeo ambiguis locuta est, ut quid aut probetur, aut improbetur, intelligi nequeat. Idem ibid.</i> Laudabiliter; sed <i>id non est decisum</i>, de quo mundus tantopere queritur, nempe his prætendi conscientiae obligationem. <i>Idem ibid.</i> <i>Etiam hoc derogat superioritati Concilii. Idem 1407.</i> <i>Multa in eo sunt obelo notanda. Sarpinus 813. Sainjore Biblioth. crit. T. I. 353. Du Pin Dissert. prelim. sur la Bible 255. G. Calixtus Append. Dissert. de auctorit. Script. S. §. 10.</i> <i>Illæ non sunt pars Concilii. Autor Compendii Regulæ fidei Veron. p. 45. Du Pin l. c. Resewitz Vorstellung n. 33. Sainjore Biblioth. crit. P. II. 4.</i>

LIII.

Lettres & Memoires, Litteræ & Relationes Francisci de VARGAS, Petri de MALVENDA, & quorundam Hispaniæ episcoporum, de Concilio tridentino. A Amsterdam 1700. Ex hispanico in Gallicum idioma translata, atque annotationibus illustrata a Michaële Le Vassor. Sicut Michaël Geddesius primum illas in linguam anglicanam traduxit, ita postea Ionas Conradus Schrammius, nunc unus e theologis helmstädiensibus,

Le

Le Vassorianam editionem latinitate donavit, eamque in Præfatione contra Patrum trivoltiensium, qui veritatem eius atque ingenuitatem in dubium vocarunt, defendere annisus est. Vnde autem illas acceperunt Geddesius & Le Vassor? ab illustri Equite anglicano *Trumbull*, cuius avus, Guilielmus Trumbull, eo tempore, quo Regis sui negotia curabat Bruxellis, nimirum quando Resp. hollandica ab Hispanis pro libera agnoscenda erat, eas obtinuerit a secretarii alicuius cardinalis Granvellani (qui erat Antonius *Perrenot*, episcopus atrebatensis) heredibus, ipse autem noluerit edere, ne in discrimen coniceret eos, a quibus sibi redemerat. De his & aliis rebus, legenda est doctissima Præfatio interpretis atque editoris, quæ & multa est in probando, Concilium tridentinum non fuisse liberum, id quod Hispani & Galli ægre tulerint, adeoque hunc librum confirmare ea, quæ Paulus *Sarpus* in Historia scripsit Concilii tridentini. Confer *Acta erudit.* A. 1699. 261. & A. 1705. 246. Exstant etiam *Missives du Concile de Trente*, A. 1607. in 8. & A. 1654. 4. editæ: de quibus vide *Colomesium* p. 470.

Franciscus *de Vargas Mexia*, hispanus, & fortasse toletanus, Ictus, & post varium, quem in iudiciis præstitit, atque ostendit, usum, supremi Iudicii castiliani advocatus fiscalis, ac postea legatus augustissimi Imperatoris Caroli V. ad Concilium bononiense ac tridentinum, Remp. venetam, & Papam Paulum IV. tanta apud hunc eiusque Purpuratos fuit æstimatione atque auctoritate, ut sententiam eius de iurisdictione Episcoporum, circa quam ferve de disputabatur Tridenti, placidissime rogaret, eamque ab ipso & aliquot Cardinalibus, qui docte, graviter ac prudenter differentem audiverant, approbatam, cum aliorum Canonistarum suffragiis, ad Concilium transmitteret. Optima ac fidelissima officia ministri sui remuneraturus magnus Rex Philippus, creavit eum consiliarium Status. Et sane eruditio ac nobilissimæ dotes huius viri merebantur omnino talem mercedem, quippe qui ab Alvar. *Gomezio* celebratur ob magnam integritatem, eruditionem extraordinariam, & longum in negotiis usum, ab Onuph. *Parvinio* ob eximiam notitiam antiquitatis & historiam, atque a Paulo *Marturio* ob pietatem & sanctitatem. Plura quidem litteris consignavit, videlicet de iustitia armorum contra infideles, de certitudine de-

fnitionum papalium, de canonizatione Sanctorum, de iure ecclesie toletane contra archiepiscopum bragensem, sed, quod posteritati reliquerit typis publicis exscriptum, nihil præter Tractatum de inrisdictione Papæ & episcoporum. Vide Nicol. Antonium Biblioth. scriptor. Hispan. T. I. 376. Neque tamen cum fluctibus negotiorum publicorum semper & ad finem vitæ conflictari voluit, sed, cum aliquot annos in splendida Consilarii status conditione transegiſſet, dimissionem petiit, eaque obtenta coenobium ordinis S. Hieronymi intravit prope Toletum, ubi rebus humanis exemptus est post medium sæculi XVI. eo maior factus, quo minorem se reputavit coram hominibus.

Petrus de Malvenda, hispanus, doctor & theologus parisiensis, Protestantium hostis acerrimus, vir magnæ apud suos auctoritatis, colloquio ratisbonensi interfuit A. 1546. *Acta erudit.* A. 1699. 263, *Sleidanus* 481. *Seckendorf* 2558.

Michaël Le Vassor, aurelianensis, de nobili familia, presbyter Oratorii patria in urbe, scripsit *Traité de la veritable religion*, *Paraphrasin evangelii Matthæi*, (in qua Reflexiones erant contra Rich. Simoni Criticam N. T. sed quas ipse abstulit) *Paraphrasin in evangelium Ioannis*, & relicta religionis causa A. 1695. Gallia, salutataque Britannia, *Traité de la manière d' examiner les differends de religion*, *Defensionem reformationis in Anglia*, & l' *Histoire de Louis XIII. Roy de France*. A Rege habuit annuam pensionem centum librarum, & favore illustrissimi Montaigu in provincia Northampton beneficium, quibus satis contentus iucundam ac suavem vitam quæſivit, eamque prædicta in provincia deposuit A. 1718. ætatis 75. *Nova bibliotheca* T. X. 627. *Acta erud.* A. 1699. 261. *Suppl.* T. V. 191. *Extracta menstrua* A. 1700. m. Mart. 39.

Historia vitæ Simonis Episcopii, scripta a Philippo a LIMBORCH. Amstelodami 1701. E belgico in latinum sermonem versa ab amico quodam, ab auctore autem recognita, & aliquot in locis aucta. Omnia, quæ hic de Episcopo narrantur, aut ipsius Episcopii, aut Remberti fratris, propria ipsorum manu exaratis litteris, aut instrumentis publicis, & antehac editis adstruere auctor poterat, paucissimis tantummodo, iisque minoris momenti exceptis, quæ ex ore parentum suorum, Episcopo proxime agnato-

rum,

rum, habuit. *Asta erudit.* A. 1701. 337. De Limborchio egimus P. II. 219.

LIV.

Breviarium romanum Antverpiæ 1707. Et postea Venetiis A. 1710. Fuit autem restitutum ex decreto Concilii tridentini, editumque P II papæ V. iussu, & Clementis IIX, primum, deinde Urbani IIX. auctoritate recognitum. In Breviario hoc Sancti, ad quos fiunt preces, non agnoscuntur pro datoribus beneficiorum, sed pro intercessoribus p. 710. 722. 750. 753. 855. 861. 888. 1069. ac pro iis, quorum exemplum Christiani hisce in terris sequantur. p. 447. 849. 888. 932. & quorum præcepta observent. 887. interdum tamen eorum meritis nititur, ut p. 896. *Breviaria*, docente *Menagio in Dictionar. etymolog.* p. 130. inde dicuntur, quod sectiones Bibliorum æque ac Legendarum Homiliarumque, integras legi solitas, continerent quidem, sed particulatim; & alias vocabantur *Portiforia*, quod extra chorum efferrentur: suntque pro Clericis, non vero, ut vocant, Laicis, nisi sponte hi atque ultro ea velint in manus sumere, iisque uti: opus etiam habent correctione, fatentibus *Wicelio in Colloq.* kiiij. *Maldonato* apud *Richerium* H. C. lib. III. 546. auctore *Consultationis* de reform. horis canon. 102. & *Raefewitzio* Antiq. christ. cogitat. 99. nimisque exploratum est, ut *Crenius* scribit *Animadvers.* P. X. 233. non, quidquid est in rom. Breviario, (aut Martyrologio) id tanquam omnino certæ & indubitæ fidei proponi ab Ecclesia credendum, cum in Sanctorum actis, tum in aliis ad historiam aut chronologiam pertinentibus: immo, si *Richerium* lib. III. 564. audimus, multæ orandi formulæ referendæ sunt ad communionem Sanctorum: & Ecclesia, ut idem scribit p. 547. suas habet opiniones; nec enim, quidquid sentit, tanquam fide catholica sentit. Immo *Rich. Simonius* Epist. XXV. his utitur verbis: *Si on ôtoit du Breviaire Romain toutes les fables, il ne resteroit presque aucune vie de Saint.*

Pag. 785. In Cathedra S. Petri Sic legendum: Domine Deus, Antiochiæ. Deus, qui beato Petro Apostolo tuo, collatis clavibus regni celestis, ligandi atque solvendi pontificium tradidisti. | qui beato Petro Apostolo tuo collatis clavibus animas ligandi atque solvendi pontificium tradidisti. Lud. Maimbourg de l' Etabliss. & des prerog. de

Pag. 877. Leo II. Pont. max. *probavit* acta Sextæ Synodi, quæ CPLi celebrata est, *præsidentibus* Legatis Apostolicæ sedis, *præsente* quoque Constantino Imperatore, & duobus Patriarchis, Constantinopolitano & Antiocheno.

l' Eglise de Rome & de ses Evêques c. 27. (in Actis erudit, A. 1685. 225.)
In Breviario, quod A. 1482. Venetiis, & A. 1543. Lutetiæ in lucem prodiit, ita legebatur : Leo *suscepit* S. Sextam Synodum, quæ nuper per Dei providentiam in regia urbe celebrata est, græco eloquio conscriptam, exequente ac *præsidente* piissimo ac clementissimo magno Principe, Constantino. *Nec antiochenus patriarcha dignus erat*, cuius nomen in Ecclesia prædicaretur. *Lau-noius* Ep. VIII. p. 732. Confer p. 26.

Pius V. Papa romanus, (de quo hic dicere iuvat, non quod auctor fuerit Breviarii, sed quia eius iussu fuit editum) antea Antonius *Ghislerius*, natus in oppidulo Bosco agri alexandrini in Ducatu mediolanensi, ordinem Prædicatorum ingressus nomen Antonii cum Michaëlis nomine commutavit, atque illius Sodalitatis gradibus fere omnibus emensis, in muneribus eam virtutis ac constantiæ laudem est consecutus, ut a Paulo IV. primum Nepesinorum ac Sutrinorum episcopus, deinde etiam cardinalis & episcopus mondoviensis crearetur, eoque mortuo Papa eligeretur. Ad hoc fastigium præter spem atque opinionem suam (erat enim perenni moderatione, atque animi æquitate pacatus) evectus, aulam suam statuit in ordinem redigere, caput mundi exornare, Clerum reformare, dissolutæ vitæ homines ex urbe eiicere, & tridentini Concilii receptionem ubivis procurare. Idem Caraffos restituit in possessionem bonorum suorum, Protestantium æque, ac Turcarum hostis fuit, victoriæ contra Turcas ad Naupactum insigne pondus addidit, & ex Duce Magnum Ducem formare, Reginam Britanniæ Elisabetham fulmine excommunicationis ferire, & suæ religionis hominibus, contra

tra legitimam heram ac reginam suam rebellibus, opes ferre, at que adeo parricidas fovere ac incitare ausus est. Multas tamen habuit virtutes, ob quas & laudem meruit, & perpetuam memoriam; tandemque obiit A. 1572. Kalendis Maii, quum vixisset annos 68. *Cicarella & Gabutius* in eius Vita, p. 490. *Lexicon univ. histor.* T. IV. 208. *Miræus de Scriptor. eccles.* p. 188. *Andr. Mau-rocenus Hist. ven.* l. 8. p. 218.

LV.

Guilielmi FLEETWOODI Inscriptionum antiquarum Sylloge. Londini 1691. In II. Partes distributa: quarum prior inscriptiones ethnica singulares & rariores pæne omnes, quæ vel *Gruteri Corpore*, *Reinesii Syntagmate*, *Sponii Miscellaneis*, aliisque eiusdem argumenti libris reperiuntur; altera christiana monumenta antiqua, quæ hætenus innotuerant, omnia complectitur. Auctor Notas necessarias & succinctas hic illic intersperfit, easque partim ex aliorum observatis, partim ex suis coniecturis depromsit. Idem in Epistola dedicatoria orthographiæ peccata non tantum operariis & sculptoribus, sed incuriæ antiquorum tribuit, suumque pariter errorem fatetur, quo incautus & præter animi propositum, spurias aliquot, pueriles & ridiculas inscriptiones ex Io. Bapt. *Ferretii* Musis lapidariis admiserit. *Acta erudit.* A. 1691. 324. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. 760, *Struve* Biblioth. scriptor. antiquit. roman. 32.

In titulo: Inscriptiones ethnica singulares & rariores pæne omnes: christiana monumenta omnia.

Pag. 51. Ahenobarbus cum *Vitelio Nepote* Cos. erat anno *Tiberii* 18.

160. 1. *Interamna*.

Vtrumque non ita striete intelligendum, ut non multa eum effugerint, nec quid ab eo fuerit omissum. I. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. 761.

Cum *M. Furio Camillo Scriboniano*. *Acta erud.* l. c. p. 325.

Interamnæ in Umbria. Et integra quidem inscriptio legitur in ipso hoc libro p. 51. *Acta erud.* l. c. 325.

Pag.

Pag. 181. I. P. S. P. Q. P.

Audiebam multoties Sancto-
rum corpora diversis locis eo-
dem tempore manere. Tribu-
norum autem non antehac.

305. D. M. Flavie Ruſillæ.

Quid. gnatum. cædit. *Venus.* ar-
cum. *perdidit.* arcum.

Quis. *rapuit.* Tusco. Flavia. na-
ta. solo.

Qui. factum. petit. *hæc.* dedit.
hic. nam. lumine. formæ.

Deceptus. matri. se. dare. *credi-*
derit.

Ex sequente inscriptione hoc ita
corrigen- dum : P. S. P. Q. R.
Acta erud. A. 1691. 326.

Obſerva, Tribunos illos in ripa
fluminis *Celina* pariter occiſos,
prope *Goritia* autem pariter
ſepultos dici. Prior itaque la-
pis erectus eſt loco, quo ob-
iere; alter eo, quo ſepulti ſunt,
Eadem ibidem.

Quid gnatum cædit *Venus?* ar-
cum *perdidit.* arcum

Quis *rapuit?* Tusco Flavia nata
solo.

Qui *factum?* petit *hæc,* dedit *hic:*
nam lumine formæ

Deceptus, matri se dare *credide-*
rat. *Eadem* ibidem.

Guilielmus Fleetwood, anglus, tempore illo, quo librum hunc
concinnabat atque edebat, Collegii regalis apud Cantabrigienſes
ſocius, deinde Londini eccleſiaſtico munere fungens, nec tantum
de iuventute, ſed & litteratis, rerum antiquarum ſtudioſis, bene
meritus, denique epiſcopus elienſis, Tottenhami obiit anno
1723. die 15. Auguſti, cum annos ætatis numeraret 67.

Rituale romanum, PAVLI V. iuſſu editum. Antverpiæ
1688. Addita Formula pro benedicendis populo & agris, a SS. ri-
ſuum Congregatione approbata. Sicut *Pius* V. Breviarium & Miſ-
ſale romanum, & *Clemens* IIX. Pontificale & Cærimoniale corri-
genda, in ordinem redigenda, atque edenda curavit, ita *Paulus* V.
non nullis ex ordine Cardinalium, pietate, doctрина & prudentia
præſtantium, id negotii dedit, ut cum conſilio eruditorum viro-
rum, variisque, præſertim antiquis, & quæ circumferebantur,
Ritualibus conſultis, eoque in primis, quod *Iulius Antonius*, S. R.
E. cardinalis S. Severinæ, longo ſtudio multaque industria &
labore pleniffimum compoſuerat, quanta poſſent brevitate, Ritu-
ale conficerent; idque Pontifex *Romanum* dici voluit, quia recepti
& ap-

& approbati romanæ ecclesiæ ritus suo ordine digesti possunt in eo conspici. In eo observabis, fidem, observatione mandatorum foecundam, præstare vitam æternam. p. 33. Veterem absolutionis formam hanc esse : *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam æternam. Amen.* 66. In extrema unctione precari sacerdotem, ut Redemptor gratia S. Spiritus curet languores infirmi, eiusque sanet vulnera, & dimittat peccata, atque dolores cunctos mentis & corporis ab eo expellat, plenamque interius & exterius sanitatem misericorditer reddat, ut ope misericordiæ suæ restitutus ad pristina reparetur officia. 97. Eum, qui ægrotum visitare debet, iuberi in promptu habere argumenta ad persuadendum apta, ac præsertim Sanctorum exempla, quæ plurimum valeant ad consolandum, excitandum, & recreandum, hortarique infirmum, ut omnem spem suam in Deo ponat. 117. Sanctis non nisi intercessionem tribui, nec aliter illud, quod quidem durius sonat, intelligendum : *Maria, mater gratia, Mater misericordiæ, Tu nos ab hoste protege, Et hora mortis suscipe.* 107. 121. 132. 142. 159. 190. 244. Pro moribundo orandum, ut Deus misereatur gemituum & lacrymarum eius, & non habentem fiduciam, nisi in illius misericordia, ad suæ sacramentum reconciliationis admittat. 138. Animam exeuntem commendari domino Iesu Christo, salvatori mundi, ut eam, propter quam ad terram misericorditer descendit, Patriarcharum suorum sinibus insinuare ne renuat. 141. 152. 157. 159. 160. 169. 175. 177. 246. Quamquam vero Paulus V. non ipse sit auctor huius Ritualis, tamen quia auspiciis & iussu eius introductum fuit, non erit absonum vitam eius paucis describere.

Paulus V. antea dictus Camillus Burgesius, romanus, Antonii Burgesii senensis, Advocatorum consistorialium decani, filius, post referendarii utriusque signaturæ & auditoris cameræ munera bene gesta, postque legationem apud Regem catholicum in re ardua feliciter peractam, ex cardinale tit. S. Chrysogoni, communi omnium suffragio, Pontifex electus A. 1605. d. 16. Maii, præcipuam curam posuit in evehenda auctoritate papali, eiusque causa novam instituit Congregationem, Venetorum leges de non legendis Ecclesiæ bonis laicorum, nec sine permissione Senatus exstruenda æde sacra, ægre tulit, eosque propterea excommu-

Part VI. In 8. maiori.

Ff

nica-

nicare ausus est: sed illi, consultis præstantissimis ICris & Theologis, interque hos in primis P. Paulo servita, mascule responderunt, pontificiam auctoritatem & potestatem ad res sæculares neutiquam se se extendere. Idem in Sanctorum numerum recepit Ignatium Loiolam & Carolum Borromeum, certos redditus constituit, e quibus virgini egenæ, at tamen honestæ & pudicæ, singulis mensibus bona portio præberetur, tandemque munus illud implevit, quod necesse est omnibus exequi, quodque maximus hic Pontifex, paullo post exaltationem suam, tanquam sibi iam imminens, ex superstitione, ad melancholiam usque, reformidaverat, mortem obiens anno 1621. cum LX. creasset Cardinales. *Continuator Platina*, & *Lexicon univ. histor.* P. IV. 141.

LVI.

Compendium historię ecclesiasticę, decreto Ser. Ernesti Saxon. Ducis, in usum Gymnasii gothani, ex SS. litteris & optimis auctoribus compositum. Lipsiæ & Gothæ 1703. V. Tti historiam composuit Vitus Ludov. a SECKENDORF, Novi autem Io. Henr. BOECLERVS, socium adsciscens I. C. ARTOPOEVM: & Indicem adornavit M. Henr. Ern. Treiber, poëta laur. cæsar. & tunc temporis alumnorum ducalium inspector gothanus. De hoc Compendio videantur Placcius de anon. p. 276. *Sluter* Propyl. hist. christ. 8. Casp. *Sagittarius* Introd. in hist. eccles. T. I. 333. *Fecht* Præf. isag. in Bœcleri hist. univ. IV. prim. sec. 8. I. F. Mayer in *Strena* A. 1704. 15. *Hartnaccius* Præf. in *Micælii* Hist. eccles. *Schurz* Apol. contra Schelwig 28. *Dau-mius* Epp. P. I. 6. 14. *Morhof* Polyh. T. III. lib. IV. n. 13. *Schurz-fleisch* Epp. select. 516. *Lyncker* in *Felleri* Monum. var. ined. 445. C. *Thomasius* Cautel. circa præcogn. iurisprud. eccles. 31. *Pipping* Append. Tomi II. Memor. theologor. 1078. Nic. *Haas* im *Christl. redner* 1909. H. T. H. *Vnterricht de methodo studii theol.* §. 3. *Clarmund* Einleitung zur Kirchenhistori 143. *Kriegk* Constit. rei scholast. ilfeld. 253. *Heumann* de anon. & pseudon. 126. & *der Unpartheyische bibliothecar.* T. I. 304. Idem etiam prodiiit germanice, & quidem, Placcio de anon. p. 465. teste, contractius. Neque defuit, qui eius Continuationem scriberet; sed hic conatus improbatur a D. Ern. Sal. *Cypriano* in *Novæ biblioth.* T. V. 573.

P. I.

P. I. 23. Tempore diluvii factæ sunt reſerationes fenestrarum seu cataractarum cæli, per quas ſcilicet aquæ etiam ſupracæleſtes deſcenderunt.

II. 310. *Arianus erat* Conſtantius, Conſtantini M. filius.

467. Bonifacius ſive Wunfridus *Scotus* Thuringis, Chattis, iisdemque Friſiis *evangelium* annuntiavit.

476. Zacharias Papa Vergilium clericum boiaricum, ob ſententiam *de antipodibus*, ſacerdotali dignitate privari, & Romam mitti iuſſit.

497. Ludovicus Pius iniuriam filiis (*An. Chr. 840.*) condonavit, nec ultra ſexennium ſuperſuit.

ſſo. Sub ſinem huius (X.) ſeculi Willigiſus, *rhedarii* filius, Moguntiaꝝ episcopatum tenuit.

Illæ ne, quæ ſupra cælos ſunt, an *qua in nubibus* continentur? Confer Sebaſt. *Schmidium* & G. *Calixtum*, in Gen. I. 6. 7. 8.

Si Sozomeno l. 3. c. 18. & Theodoreto l. 3. c. 3. credere faſt eſt, *ipſius opinio ſecundum ſenſum eadem cum patre. & fratre, orthodoxis*, ſemper fuit. Ioſ. Hall in libello, cui titulus, Pax terris, p. 30.

Wunfridus erat *britannus*. Nec Bonifacius Thuringos ad Chriſtum convertit, ſed doctrinam apud eos chriſtianam inſtauravit. *Sagittarius* Antiqq. gentiſ. & chriſtianismi thuringici p. 47. *Gudenius* diſp. de Bonifacio German. apoſt. p. 4.

Non privatus eſt, ſed tantum *in ſuſpicionem venit*, ob ſententiam *de antipodibus*, non mathematicis, ſed *phyſicis*, i. e. eiꝰmodi hominibus, qui non deſcendant ab Adamo, neque a Chriſto redempti ſint. *Narrat. innoc. A. 1709. 191.*

Filii denuo rebellarunt *anno 834.* Ludovicus autem obiit A. 840. *Labbe* de ſcriptor. eccleſ. T. I. 881. *Rupertus* Obſervat. in Synopf. Beſoldi min. 568.

Serrarius lib. de rebus magunt. confutavit illam ſententiam. *Feller* Miſcellan. Leibnitian. 418.

- Pag. 552. Sylvester II. Papa ope *Si fabula vera est. Spener* Confil.
demonis ad pontificatum a- theol. lat. P. I. 436. I. A. *Schmidt*
 scendisse dicitur. disp. de triumviris halberstad.
 p. 39. *Naudæus* Apol. pour
 les grands hommes 402.
626. Henricus VI. Imp. mortu- *Anno 1197. in vigilia S. Micha-*
 us est anno 1198. elis. *Waldstromer* Orat. de cu-
 riis Norimbergæ celebratis
 p. 33.
772. Paulo IV. Papæ suffectus *Mediceus, five Medices. Platina*
 est Ioh. Angelus *Medicinus,* p. 433. *Rasewizius* Delineat.
 mediolanensis. 729.
777. Eberus, Salmuth, Cruciger, *Mollerus erat notarius in collo-*
Moller, Prætorius, electorales quio illo, non autem unus
 Saxonici theologi, Altenburgi e collocutoribus. Vide *Indi-*
 cum Thuringicis A. 1568. col- culum collocutorum, ipsis A-
 locuti sunt. ctis præmissum.
802. In Galliam ex Italia venit *Alias Iulius Casar Vaninus.*
Lucilius Vaninus.
811. Quackeri putant, se iam in *Intelligunt perfectionem propor-*
 hac vita plane perfectos, & ab tionalem, & mensura unius cu-
 omnibus peccatis mundos iusque respondentem. Rob. Bar-
 esse. claius Apol. theol. vere christ.
 Th. IIX. p. 153.

Iohannes Christoph. Artopœus, argentoratensis, Boecleri, Schalleri, Grofii, Dannhaueri, cuius & bibliothecam, dum per quinquennium celebris viri amanuensis erat, in usum suum convertere potuit, Io Schmidii & Dorschei discipulus, magister philosophiæ, in Gymnasio patriæ urbis superiore poëtices prælector, & post triginta fere duorum annorum labores scholasticos professor eloquentiæ academicus, Capituli thomani canonicus, tandemque senior academix, vir de Rep. litteraria, præcipue academica, optime meritus, cum asthmatis incommodis, & arthriticis doloribus apoplexia accessisset, & aliquoties recurrisset, atque ita vires animi & corporis exhaustæ essent, lenta morte confectus placide expiravit die 21. Iunii A. 1702. postquam vixisset annos fere 76. Extant aliquot eius Tractatus, dum adhuc in Gymnasio docebat,

bat, editi, plures Disputationes, item Orationes sub ipsius moderamine habitæ, annuique in magni Galliarum regis natalem Pænegyrici, & Annotationes in Christoph. *Schraderei* Tabulas chronologicas. Io. Valent. *Scheid*, rector Vniuersit. argentoratensis, in Programm. funebri auctoris nostri, A. 1702. die 22. mensis Iunii publice posito.

LVII.

Ioannis SLEIDANI Commentariorum de statu religionis & reipublicæ Carolo V. Cæsare libri XXVI. Argentorati. Sine Anno. Additur autem: *Excudebat Theodosius Rihelius*. Iam cum heredes Wendelini Rihelii anno demum 1559. addiderint Librum XXVI. & Apologiam atque Indicem, nostra hæc editio annum illum non potuit præcedere: & quis scit, an non hoc ipso anno, sicut in prima anno 1555. factum, bis prodierit, tam in octavo, quam in folio? Ceterum ex hoc patet, nostram hanc eam bonam esse editionem, quod producta est ex officina riheliana, quam unam Sleidanus agnovit pro genuina, e qua operis sui exemplaria, tanquam legitimi fœtus, prodirent. Incipit hæc Historia ab anno 1517. & porrigitur usque ad annum 1556. Continuarunt eam non minus latino, quam germanico idiomate Adamus Petri, Mich. Casp. *Lundorpius*, Matth. *Delius*, Iustinus *Gobler*, Mich. *Beuther*, Conrad. *Lautenbach*, Iac. *Typotius*, Henr. *Pantaleon*, Gothard *Arthufus*, & Olias *Schadaeus*. Nec defuere, qui in germanicam, gallicam, hispanicam, belgicam & anglicam linguam verterent. Sed nec caruit historicus noster hostibus & obrectatoribus, Io. *Cochleo*, Laur. *Surio*, Casp. *Gennepo* & Io Frid. *Matenefio*: quibus Apologiam, tanquam scutum, opponendam putavit. In Præfatione seu dedicatione ad Augustum Electorem Saxon. totum institutum suum describit, seque res ex Actis publicis petiisse, hortante & subinde materiam supeditante Iac. *Sturmio*, prætore Reip. argentoratensis, nec animum a veritate & candore, tanquam duplici omnis veri historici scopo, unquam dimovisse ait: idemque uberius in Apologia proponit.

Lib. XVI. p. 481. ubi agitur de Colloq. doctorum ratisbonensi. Caspar *Caltentalus* inter auditores. Casp. *Caltenthaler*. *Seckendorf* Lutheran, 2558.

Ioannes *Philippsohn* a patre Philippo, *Sleidanus* a patria dictus, Sleida videlicet, oppido Eyfaliæ, primum zwinglianæ, deinde lutheranæ addictus religioni, Ioannis Sturmii civis, condiscipulus & familiaris, Comitis Francisci de Manderscheid præceptor, novennio in Gallia transacto, & impetratis illic licentiæ in Iure promovendi honoribus, non tantum historicus fœderatorum Protestantium lauto conductus est stipendio, eoque cessante a Rep. argenteratensi liberaliter sustentatus, (an & syndici munere functus?) sed etiam ad varias legationes adhibitus, & quidem gravissimis in negotiis ad inclytos tum temporis Imperantes, Regem Angliæ & Regem Galliæ, nec non ad Concilium tridentinum. Neque contentus fuit Historiæ suæ commentariis inclaruissis: scripsit enim præter eos Libellum de IV. summis imperiis, Summam doctrinæ Platonis de Rep. & legibus, II. Orationes ad Carolum V. Cæs. & ad Germaniæ Principes, atque ex gallico in latinum transtulit *Cominai*, *Sesellii* & *Froissardi* libellos historicos. Scriptis autem & factis cum magnam sibi apud omnes passim comparasset gloriam, atque existimationem, in morbum incidit, qui ipsi memoriam delevit, adeo, ut ne filiarum quidem nomina patri succurrerent, lueque epidemica correptus scribendi & vitæ finem fecit Argentinæ, in altera patria sua, anno 1556. ætatis 50. vir, ut in fine Commentariorum eius legimus, & propter eximias animi dotes, & singularem doctrinam, omni laude dignus. Melch. *Adamus* in *Vitis philosoph.* p. 167. Auct. *Descriptionis vitæ eius*, Schadæi Sleidano continuato præmissæ, *Sagittarius* Introd. in hist. eccl. 105. & T. II. 114. Dan. Guil. *Moller* disp. de Sleidano, *Thuanus* lib. XVII. 348. *Colemesius* 816. *Magirus* 755. *Pope-Blount* 628. *Bæcler* Bibliogr. crit. 196. 220. *Bofius* de compar. prudent. civ. §. 58. Guil. *Forbes*. 26. *Crenius* Methodor. T. I. 127. II. 373. & *Animadvers.* P. VI. 199. 204. *Bilderbeck* Biblioth. Iur. publ. german. 15. H. D. *Meibom* Orat. de gen. hist. german. fontib. 48. *Berger* Dissert. academ. 143. *Zschackwiz* Prolegom. in Introduct. in Ius publ. 31. *Seckendorf* præfat. in Lutheran. c. 3. Effigiem viri insigniter meriti vide, sis, in *Schadæi* Sleidano continuato; cui hæc subscripta:

Quis hic?

Candidus, intrepidus, verax, studiosus honesti,
Nil metuens Papæ fulmina bruta, pius:

Cosmò-

Cosmographus, prudens, vigilans, teres ore latino,
 Delicium celsis Principibusque viris:
 Chronologus, rhetor, polyhistor, Livius alter,
 Seposito affectu fortia facta notans:
 Qualibet arte gravis, consultus, nobilis usu,
 Dignus amore hominum, dignus amore Dei.

LVIII.

POLYBII Historiarum libri, qui supersunt, interprete
 Is. Casaubono. Amstelodami 1670. volumina III. Iac. Gronovius
 recensuit, ac utriusque Casauboni (Isaaci & Merici) Ful. Vrsini,
 Henr. Valefii, Iac. Palmerii & suas Notas adiecit. Accedit Aenea
 Commentarius de toleranda obsidione, cum interpretatione &
 notis Is. Casauboni. Melior & auctior hæc editio est prioribus,
 quæ typis impressæ sunt Lutetiæ Paris. & Hanoviæ A. 1609. in
 fol. In I. volumine continentur 1) Libri V. priores historiarum.
 Qui soli e XL. integri supersunt. 2) Excerpta ex historiis Po-
 lybii, & quidem ex libro VI. usque ad XI. inclusive. In II.
 1) Excerpta ex libro XII. usque ad XVII. 2) Excerpta legati-
 onum. 3) Excerpta de virtutibus & vitiis, editore & interprete
 Henr. Valefio. 4) Polybianæ historiæ Fragmenta, e variis scri-
 ptoribus per Ful. Vrsinum & Is. Casaubonum, item per Henr. Valefi-
 um & Iac. Gronovium collecta. 5) Historiæ polybianæ Synopsis
 chronologica. 6) Aenea Τακτικὸν τε καὶ πολιορκητικὸν ὑπομνημα,
 Commentarius tacticus & obsidionalis. In quo docetur, quomodo
 urbs obsessa defendi debeat. Is. Casaubonus recensuit, & notis il-
 lustravit. Est scriptum præstantissimum, atque a veteribus ma-
 gni æstimatum, sicut & Compendium commentariorum Aenæ
 στρατηγικῶν, a Thessalo Cineæ adornatum. In III. 1) Casauboni ad
 Henricum IV. Regem Dedicatio, qua docet, historiæ studiis sa-
 pientiam simul & prudentiam esse parabilem; Remp. cogitantibus,
 & utiliter administrare cupientibus, historiam præ ceteris disci-
 plinis cognoscendam; e cunctis vero illis scriptoribus, qui ve-
 rustatem pertulerunt, Polybium præcipue notum ac familiarem
 esse debere; eundemque laudat a fide & prudentia politica, &
 omnibus tam græcis, quam latinis scriptoribus anteponit, ac tan-
 dem in laudes it Regum illo tempore maximi. Hæc certe Dedi-
 catio,

catio est una ex optimis & præstantissimis, quæ usquam exstant, aut reperiri possunt, meritoque laudatur in *Menagianis* T. III. 78. & *Crenio* Animadv. P. V. 38. 2) Præfatio, de prioribus Polybii interpretibus, & nova hac versione. 3) Notæ utriusque *Casauboni*, (patris quidem tantum in librum I.) *Palmerii* & *Iac. Gronovii* in Polybium: *Ful. Vrsini* in Legationes: & *Henr. Valefi* in Excerpta Polybii. Animus quidem *Isaaco* erat *Casaubono*, etiam Dissertationes scribere, in quibus præcepta & observationes militares ex optimis omnium temporum scriptoribus traderet, item librum singularem de vita Polybii, & Diatribam de optimo genere interpretandi ex una in alteram linguam: sed hæc proposita æque, ut Continuatio Exercitationum in *Baronii* Annales, morte viri interrupta sunt. Vide *Crenium* Exerc. V. de libris scriptor. opt. p. 40. & in primis *Merici Casauboni* in suas ipsius Notas Præfationem p. 201. Quod *Critopulus* in Censura Eclogarum *Mayeri* p. 5. scribit, *Polybio nec vertendo, nec illustrando parem fuisse Casaubonum*, id suo loco relinquimus; observandum tamen, sicut versio *Casauboniana* a *Bæclero* in Bibliogr. crit. p. 245. dicitur eruditissima, atque a doctissimo auctore *Ephemeridum* literatorum *Italix* (del Giornale) T. XIII. 452. & *Perottinæ* si non latinitate, at fidelitate tamen præfertur, nec ipsum *filium* Præfat. in Notas suas ad Polybium diffiteri, haud deesse corrigenda quædam, & *Marcum Meibomium* in libro de fabrica *triremium* non tantum aliquoties castigasse *Casaubonum*, sed his etiam uti verbis, *sperare se, iudicaturum lectorem antiquitatis peritum, interpretationem, quam edidit Casaubonus, & castigationem fieri posse, & romani sermonis perspicuitate aliquanto ornatorem*. Notas vero eius in primum librum, quod post obitum sint editæ, rigidius se nolle excutere. Vide clarissimos viros, *Io. Alb. Fabricium* Biblioth. gr. lib. III. c. 30. p. 760. & *Pet. Zornium* Opusc. sacror. T. I. 509.

Histor. lib. XVI. c. 14. p. 1023. τὸν ποροῦς & ποροῦμος confunduntur. καὶ Ἡρακλῆος ἤηλας ποροῦν. *Acta erudit. A. 1723. 192.*

In *Ful. Vrsini* Dedicat. p. 238. *Livius Polybium exigua cum laude, vel potius nulla auctorem (id est, testem) non spernendum appellat.*

Est λιτοτης, gravitati historix con-
veniens, & Polybio non minus ho-
norifica, quam quod a Cicerone
vocatur bonus auctor in pri-
mis. I. A. Fabricius l. c.

Poly-

Polybius, filius *Lycorta*, strategus five prætoris Achæorum, Megalopoli in Arcadia natus Olympiade 143. hoc est, annis ante N. C. 205. non scriptor tantum & philosophus insignis, sed miles etiam ipse strenuus, & nobilissimorum, quos ætas illa tulit, ducum & imperatorum comes, (nam Carthaginis & Corinthi everfioni, quarum illa a *Scipione* africano, hæc a *L. Mummi*o, quibus familiaris erat, facta est, interfuit) sicut honoribus in patria ac legatione ad *Ptolemæum* Epiphanem defunctus est, ita Achæiæ civitates obiens, res eorum legesque constituit, & Romanos illis reconciliavit. Historiam suam, quæ omnia notabilia ab initio belli carthaginienfis usque ad finem macedonici belli, spatio annorum 53. complectebatur, Romæ scripsit, indeque laudem tulit viri nec in dictione prorsus negligentis, nec tumidam orationem affectantis, rerum autem, quas commemorat, peritissimi, & veritatis amantissimi, ita ut nec patris sui soloecismum politicum narrare dubitaverit. Supremum autem diem obiit Olymp. 164. (annis ante Christum 124.) cum rure domum repetens ex equo excidisset, & morbo inde fuisset correptus, (atque sic equus fortissimo ac litteratissimo equiti fatalis fuit) cum vixisset annos 82. Defuncti memoriam, erecta ei statua, coluere Mantinæenses, Megalopolitani, Pallantienfes, Tegenfes & Methydrini: sed, cum urbes illæ perierint, herois nostri memoria felicius & securius litterarum monumentis conservatur; atque in eius honorem cedit, quod a viris doctis observatum est, *S. Paulum* apostolum frequenter vocibus uti polybianis. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. lib. III. c. 30. p. 754. II. *Casaubonus* in dedicat. ad Regem Henricum IV. Mer. *Casaubonus* Præfat. in notas suas, *Raphelius* præfat. in Annot. in N. T. ex Polybio & Arriano collectas, *Magirus* 681. *Pope Blount* 46. C. A. *Rupertus* Orat. histor. 1095. *Boineburg* in Struvii Actis literar. T. I. fasc. III. 6. *Bosius* de compar. prudent. civili §. 28. & in Biblioth. polit. contracta n. 28. *Schurzfleisch* Epp. arcan. p. 370. § 86.

LIX.

HERODIANI Historiarum libri IIX. cum Angeli *Polittani* interpretatione, & emendationibus, ac ZOSIMI Historiarum libris II. & marginalibus ad utrumque annotatiunculis. Lugduni 1611. Ex bibliotheca Georgii Calixti; qui hæc adpinxit: *Georgius*

Pars VI. In 8. maiori.

Gg

Calix-

Calixtus dono præstantissimi iuvenis Iani-Maximi-Aemilii Zoon Iurgen. Helmstädti in acad. Julia clō lo CXVI. Mense sextili. πρὸς τὸ θεῖον, οὗ γένος χλωρον. De prima editione ita iudicat Bæclerus in Annotatis ad Herodianum suum p. 461. Prorsus egregie factum est, quod elegantissimus scriptor Herodianus elegantissima interpretatione a Politiano in latinum conversus est; nec minus præclare cessit, quod Henric. Stephanus multa industria typisque mundissimis utriusque curas publicavit. Sed & idem Politiani interpretationem, a Stephano in præfatione & passim in libro impugnata, defendit, non negans tamen, aliqua a Politiano aliter reddi & potuisse, & debuisse. Confer Cren. Animadv. P. III. §1. Atque hæc Herodiani historia tempus LXX. pæne annorum a Commodo Imp. usque ad Maximum & Balbinum complectitur. Zosimus autem Imperii declinationem, ab Octaviano Cæsare exorsus, ad Urbem, a Gothis Alarico duce captam, descripsit libris VI. quorum tamen in Stephaniana nostra editione duo tantum priores exhibentur. Vterque, & Herodianus & Zosimus, laudantur ob fidem historicam, & stili elegantiam ab Henr. Stephano in ep. dedicat. ad Phil. Sidneum, *Wbeare Meth. leg. hist. civil.* 89. 92. & *Neu Access.* ad Whearum 145. ac Photio, respectu quidem Herodiani, in Excerptis.

Zosim. lib. I. p. 329. Pantomorum saltatio, prius (quam Octavianus regnaret) incognita, temporibus iis in usu esse cæpit.

Immo iam in initio Reip. nisi quod sub Augusto, quæ ab alio canerentur, ipsi saltarent. Octav. Ferrarius Dissert. de pantomimis p. 25.

Herodianus, alexandrinus, grammaticus, Apollonii grammatici filius, floruit initio sæculi III. versatus in aula Imperatoris romana, scripsitque græce αὐτοῦ τῆς & αὐτηκοῦς, quæ ipse vidit & audivit. *Lexicon univ. hist.* P. III. 85. Io. Alb. Fabricius Biblioth. gr. Vol. VII. II. *Magirus* 434. *Pope-Blount* 192. *Boecler Bibliogr. crit.* 255. Bona in notitia auctorum Divinæ psalmodiæ præmissa (d) 2.

Angelus Bassus, seu potius, uti Menagius vult, Cimus, a Monte politiano, (Monte Pulciano, italice) natali ipsius loco in Etruria, Politianus dictus, Andronici thessalonicensis in græcis discipulus, Io. Pici Mirandulæ Comitæ studiorum comes, non tantum

tum Florentiæ, ubi Principem iuventutis informavit, nec non presbyter & canonicus fuit, ac professor latinæ ac græcæ linguæ, sed etiam, qua qua patet regnum eruditionis, inclaruit, ita ut pro doctissimo haberetur viro. Quid? cum Florentiæ doceret græca, tantum a studiosis applausum obtinuit, ut, deserto Demetrio Chalcondyla, viro græco, certatim ipsi audiendo advolarent. Dicitur quidem contempsisse SS. Biblia, ac poenitentia ductum, quod illa vel semel legerit: sed quo auctore, & qua eius fide? quid, si de latinitate eorum non satis proba locutus est? nam stilus eius, *Barthio* iudice *Adversar.* lib. 21. c. 16. latinitate Romanos ipsos adit, atticas Athenas, si ita fari licet, græcitate. Tali itaque viro facile sordent & fastidium creant, quæ a puritate sive latini sive græci sermonis remota sunt. Sed, qui dignus erat longiore vita, præmatura morte abreptus est anno 1494. cum annos ætatis numeraret 40. Vivit autem adhuc in scriptis suis, quæ eum excellentem fuisse historicum, oratorem & poetam, demonstrant. *Lexic. univ. hist.* P. IV. 215. *Tomafinus* Elog. P. II. 347. *Kœnig* 651. *Magirus* 680. *Pope-Blount* 507. *Erasmus* in *Adag.* 587. *Henr. Stephanus* præfat. in *Herodianum*, *Menagius* in *Actis* erudit. A. 1686. 544. *Balbinus* Verisimil. 13. *Robortellus* de arte crit. 119. *Fabrotus* in *Gundlingianis* T. I. 118. *Acta erud.* A. 1707. 285. & A. 1720. 42. *Boeclerus* apud *Crenium* *Method.* T. III. 387. *Bosius* de compar. prud. civ. §. 29. *Morhof* *Polyh.* T. I. 302. *Vinc. Fabricius* *Epp.* p. 246. *Schurzfleisch* in *Biblioth. Schrader.* P. I. L 5. & *Orthograph. rom.* 18. *Crenius* *Method.* T. I. 129. 623. *Animadvers.* P. III. 22. & *Dissert.* II. de furib. librar. 50. *Struve* de doctis impostoribus §. 48. *Iovius* Elog. 73.

Zofimus, comes & exadvocatus fisci, tempore Theodosii iunioris, immo & Valentiniani III. clarus, paganus erat, atque ideo, ut fit a dissentientibus, Principes christianos, & in primis Constantinum M. sugillat, eorumque actiones peiorem in partem interpretatur; nec tamen credendum, eum ubique a vero discedere. Scripsit VI. libros historiarum, in quibus incipit ab Augusto, & Imperatores leviter percurrit usque ad Diocletianum; de illis vero, qui rerum potiti sunt post Diocletianum, copiosius agit, & finit eo in tempore, quo Alaricus denuo Romam obsedit, & obsessam cepit, h. e. A. C. 410. Ut adeo libris hisce nihil desit: ii-

que a Io. *Leunclavio* latine redditi sunt, & Apologia contra Evangelii, Nicephori Callisti, aliorumque acerbas criminationes muniti, a Frid. *Sylburgio* castigationibus illustrati, denique a Christoph. etiam *Cellario* editi Cizæ A. 1679. ac lenæ recusi A. 1714. *Photius* in Excerptis, *Koenig* 886. l. A. *Fabricius* Biblioth. gr. vol. VI. 695. *Pope-Blount* 296. l. A. *Bosius* Exercit. de pontificatu max. rom. Imp. c. VI. sect. 4. *Schurzfleisch* Epp. select. p. 591. *Bibliotheca nova* T. III. 43.

LX.

HERODIANI Historiarum libri IIX. cum notis & animadversionibus Io. Henr. *Bæcleri*, Argentorati 1662. Ex Bibliotheca M. Io. Sanderi, rectoris olim scholæ senatoriæ magdeburgensis. Editio secunda; & priori, quæ 18. abhinc annis prodierat, immo & ceteris quibuscunque longe præferenda. Cui accesserunt 1) Editionis Præfatio. 2) *Photii* Excerpta. 3) Angeli *Politiani* ad Innocentium IIX. P. M. Præfatio in Herodiani Historiam, e græco in latinum conversam. 4) Tanaq. *Fabri* ad Io. Frid. Gronovium Epistola de Herodiano, in qua XIV. eius loci emendantur. 5) Balth. *Scheidii* Index græcus locupletissimus, qui simul & Lexici græco-latini & latino-græci, & phraseologias, & passim commentarii loco esse potest. *Bosius* de compar. prud. civ. §. 33. *Crenius* Method. T. III. 387.

LXI.

THUCYDIDIS de bello peloponnesiaco Libri IIX. ex versione, cumque annotationibus Georgii Acacii *Enenckelii*, Argentorati 1614. E bibliotheca Herm. Conringii. Præter Annotationes hic etiam dantur 1) Enarrationes præcipuorum virorum apud Thucydidem. 2) Descriptiones regionum, insularum, urbium, montium, fluviorum in historia Thucydidis. 3) Chronographia Thucydidis. 4) Index rerum & verborum copiosissimus. 5) *Enenckelii* Præfatio, in qua commemorat occasionem huius editionis, atque institutum suum, item utilitatem lectionis historiarum, & quomodo, qui principatibus ac rebus publ. præfunt, artem conservandi statum eorum inde discere, & cunctis in rebus salutem subiectorum respicere, omnemque tyrannidem cane peius & angue fugere debeant. Inter versiones Thucydidis latini.

nas præfens hæc ab I. Alb. Fabricio Biblioth. gr. l. 2. c. 25. p. 377. vocatur elegantissima; græcolatarum vero editionum præstantissima est Io. Hudsoni, quæ Oxoniæ prodiiit A. 1696. fol. & recensetur a Clerico Biblioth. anci. & mod. T. XIV. 241. atque in *Actis erudit.* A. 1696. 341. Orditur Thucydides opus suum a bello inter Corinthios & Corcyraeos gesto, quod VII. annis peloponnesiacum, Lacedæmoniis ab Atheniensibus illatum, antecessit, & narrationem per æstates & hiemes distinctam perducit ad annum huius belli vicesimum, ita ut, quæ septennio sequente, quo usque illud duravit, gesta sunt, neutiquam attigerit. Supplere autem postremorum belli annorum historiam Cratippus, Theopompus & Xenophon, 6) Vita Thucydidis, ex Marcellino, Suida, Aptho-
nio, Plutarcho & ipsius Historia breviter congesta. Neque dubitandum de libro huius Historiæ octavo, quin & hic, etiam si non ita expolitus, ut ceteri, sit Thucydidis.

Thucydides, atheniensis, summo loco natus, Orolî filius, *Anaxagora* philosophi (propter quem athei convicium ipsi quoque impactum) & rhetoris *Antiphontis* discipulus, Herodotum audivit Historias suas in Olympiis recitantem, iisque tanta affectus fuit admiratione & æmulatione, ut lacrymas emitteret: quod Herodotus observans, bene de eo ominatus est. Neque vero hunc fefellit præfagium suum: Thucydides enim, dux militum factus, tam strenue ac prudenter se gessit, ut magnam ubivis laudem reportaret; & quamvis ob amissam Amphipolin exilio XX. annorum punitus, & in Thracia degere coactus esset, istam tamen calamitatem in bonum ille convertere scivit, Historiam suam in litteras redigens, eo quidem veri & elegantiarum studio, ut, sicuti T. *Livius* romanæ, ita ipse græcæ historiæ princeps habeatur. Rebus gestis, quas descripsit, partim ipse interfuit, partim ex fide dignis hominibus, inter hostes æque, ac suos, hausit, neque largitionibus pepercit, quo veriora edoceretur. Tandem vero extremam laborum metam attigit, mortalitatemque deposuit septuagenario, ut videtur, maior, 400. circiter annis ante Christum natum. *Marcellinus* in vita Thucydidis, Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. l. 2. c. 25. *Vossius* de histor. gr. l. 1. c. 4. *Whear* 46. & *Neu* Accession. 97. *Bæcler* Bibliogr. crit. 228. *Cremius* Exercit. II. de libris scriptor. opt. 56. ac *Methodor.* T. I. 220. II. 362. III. 380. *Bergerus*

rus Dissert. acad. 170. G. *Raphelius* præf. in Annoç. in N. T. ex Polybio & Arriano collectis p. 50.

Georgius Acacius *Enenckel*, Baro ab Hoheneck, omni liberali disciplina excultus, & honestatis ac iustitiæ amorem ubique spirans, floruit initio sæculi XVII. deditque *Seianum*, libros III. de Privilegiis Iuris civilis, duos de Privilegiis militum & militiæ, & unum de Privilegiis veteranorum. Versio & Annotationes eius in Thucydidem commendantur a *Bosio*, acris iudicii viro, de compar. prudentia civili §. 33. 34. Certe vel sola Præfationis in Thucydidem lectio docebit, quantus vir fuerit, & quantæ virtutis, quantæ prudentiæ, etiam si scripta ab eo fuerit in ætate iuvenili. Speculum ibi traditur recte & laudabiliter regendi populos, ex optimis scriptoribus concinnatum.

LXII.

Io. Henr. HOTTINGERI Historia ecclesiastica. Tiguri 1655. Volumina VI. Partes IX. Quarum Prima tradit res sæculorum primorum IX. a N. C. Secunda, Sæculi X. & XI. Tertia, sæculi XII. XIII. & XIV. Quarta, sæculi XV. Quinta, usque ad Nonam, sæculi XVI. Multa in hoc opere adferuntur de iudaismo & muhammedismo, & Parti IV. inserta sunt Andreæ archiepiscopi crainensis & cardinalis gesta, a Pet. *Numagen* descripta, & antehac inedita. *Sluterus* in Propyl. hist. christ. p. 21. indicat, Hottingerum hæc scripsisse non sine paratu variorum auctorum, nec sine ordine sic satis commodo: erga Lutheranos esse vehementem: stilumque paulo horridiorem; sed hoc pensari rerum varietate. De auctoris vita egimus P. IV. 105. Huic adde *Bæcleri* Biblioth. crit. p. 214. *Morhof*. Polyhist. T. III. 37. *Calvoer*. Saxon. infer. 612. *Hartnacc*. Præfat. in *Micralium* Hist. eccles. & *Clarmundi* Einleitung 227.

P. I. 53. Antoninus Pii cognomen obtinuit tum aliis de causis, tum maxime, quod nec ceteris subditis gravis, nec Christianis infensus fuisset.

81. Doctrina Reformatorum de S. Eucharistia probatur ex *Justini* mart. Apol. II.

Meræ nugæ Græculorum. Cognomen illud ei datum a Senatu. *Bæcler* Bibliogr. crit. 215. *Rupertus* Observat. in *Besoldi* Synopf. 285.

Sine maxima patris illius iniuria hoc fieri nequit. *Bæcler* l. c. 214.

Ab

164. Ariani & Eusebiani (ab Eusebio <i>Pamphili</i> sic dicti) sunt iidem. 573. Sæculum <i>novum</i> infelix dicitur a Genebrardo. 585. Pugna in pago antistiodorensi, qua victus est Lotharius, commissæ est anno 842. 587. Carolus <i>Crassus</i> Danorum reliquiis anno <i>Christi</i> 887. aliquam Galliarum concessit partem trans Sequanam, quæ etiam num Normanniæ nomen habet. 601. Rabanus Maurus in <i>Parisiensi academia</i> aliquandiu professorem egit, & <i>magno ornamento fuit doctoribus scholasticis.</i> 602. Ansegisus Abbas circa annum 827. <i>Lolienfis</i>, postea <i>Senonenfis</i> archiepiscopus. Walafridus Strabus <i>Fuldæ</i> concedit, ut Rabanum audiat, cui designato Episcopo moguntino <i>successit in abbacia fuldensi.</i> Remigius, monachus <i>antistiodorensis</i>, eiusdem tandem ecclesiæ episcopus factus. 603. Angelomus, Luxoviensis monachus, anno <i>Dom.</i> 830. 603. <i>Amalarius Fortunatus</i>, Luxoviensis monachus.	Ab Eusebio <i>nicomedienfis</i>. H. L. <i>Schurzfleisch</i> Notit. bibliothec. vinat. 42. Sæculum <i>decimum</i>. Labbe de scriptor. eccles. T. I. 988. Anno 841. a. d. 7. Cal. Iulii. Idem 989. <i>Rupertus</i> 569. Carolus <i>Simplex</i>, anno 912. Labbe T. I. 990. In <i>Schola fuldensi</i> docuit; inde factus monasterii illius abbas, ac postea in Sedem moguntinam evectus. Idem 991. <i>Cave</i> de scriptor. eccles. 379. Abbas <i>luxoviensis</i> anno 823. & <i>fontanellensis</i> anno 827. <i>Cave</i> 367. <i>Olearius</i> T. I. 58. Pro <i>Lolienfis</i> exprimendum erat <i>lobienfis</i>. Fuit monachus <i>cænobii fuldensi</i>. post decanus <i>sangallensis</i>, denique <i>Augiæ maioris</i> in diocesi constantienfi abbas. <i>Olearius</i> T. II. 237. <i>Bæcler Bibliogr. crit.</i> 755. Monachus <i>antistiodorensis</i>, nunquam episcopus. Labbe 991. <i>Olearius</i> T. II. 123. Luxoviensis in <i>Burgundia</i> monachus, anno <i>Dom.</i> 856. <i>Olearius</i> T. I. 55. Rabano, Haymoni, Strabo, Remigio & Angelomo <i>proponendus</i> erat, quippe quos ætate præ-

Paschasius Ratbertus, abbas corbeiensis, anno Dom. 880.

Christianus, qui & Druthmarus dicitur, natione Aquitanicus, sed conversatione Germanus, Bedæ discipulus, floruit anno 830.

præcedebat. Labbe 991. Olearius T. I. 39.

Ex monacho corbeiensi abbas eiusdem coenobii ad Samonam in diœcesi ambianensi, ab anno 844. ad 851. quo obiit. Labbe 991. Olearius T. II. 57.

Christianus Druthmarus, aquitanicus, fuit monachus & presbyter Corbeia veteris seu gallicæ, floruitque anno 855. nec potuit esse discipulus Bedæ, qui decessit anno 735. Labbe p. 992. Olearius T. I. 208.

LXIII.

Martyrbuch, Martyrologium. Herbornæ 1608. prius ibidem A. 1595. E gallico germanice versum: in quo memorabilia dicta & facta sanctorum martyrum, qui post Apostolorum ad nostra usque tempora, passim in Germania, Gallia, Anglia, Scotia, Belgio, Italia, Hispania, Portugallia &c. propter veritatem divinam, persecutionibus, tormentis, cruciatibus afflicti, & exquisitisimis varii generis suppliciis sublati & enecati sunt. Hæc omnia proponuntur X. libris, & speciatim in Præfatione ac libro primo agitur de cruce Christianis propria & utili, signis verorum martyrum, veritate harum narrationum, solatio martyrum, X. magnis persecutionibus sub Imperatoribus romanis, & aliis sub Sarcenis & Mahummedanis, sub papatu, sub Gothis in Italia & Africa, pœnisque persecutorum. Plenius autem hæc materia tractatur a Thoma Brayo in Martyrologio generali Protestantium, cuius prior Tomus prodiit Londini A. 1712. in fol. sub titulo, Papal usurpation; alter expectatur. Vide *Acta erudit.* A. 1712. 530. & 1715. 389. *Narrat innoc.* A. 1715. 982. *Museum novum* (Neu. Buchersaal) T. II. 523. & D. Fabricium Biblioth. gr. vol. IX. 47.

Io. VTENHOVENII Historischer bericht, Relatio historica de initio & progressu exterarum ecclesiarum protestantium in Anglia, earumque expulsionem. Herbornæ 1608. Ex latina in

in germanicam linguam translata a Barthol. Rhodingo. Vbi pariter multa proferuntur de S. cœna, & circa eam disputationibus ac litibus. Ceterum hic reperies 1) acta hafniensia, wismariensia, lubecensia, hamburgensia. 2) Ioannis a Lasco Epistolam adhortatoriam ad Regem Daniz. 3) Descriptionem vitæ ac mortis Galearii Caraccioli, Marchionis de Vico.

Ioannes Vtenhoven, gandavensis, exterarum in Anglia ecclesiarum protestantium pastor ac senior, qui p. 8. laudatur a probitate ac pietate, fide & integritate, auctoritate & meritis, floruit medio sæculi XVI.

Bartholomæus Rhodinus, Marpurgo-hassus, minister verbi divini apud Dilleburgenses, circa idem tempus meruit, atque inclaruit.

LXIV.

C. Crispi SALLUSTII opera: ex recognitione Iani Gruteri. Francofurti 1607. Ex bibliotheca Frid. Vlr. Calixti. Editio inter præstantes primum, I. A. Fabricio Biblioth. lat. p. 155. iudice, tenens locum; quæ Crenio etiam probatur Animadvers. P. III. 13. nisi quod male eum habet, præfationes illorum auctorum, quorum Annotationes subiunxit, esse neglectas. Vetustissima est romana A. 1474. & parisiensis anni eiusdem. Inter recentiores caput effert Wasseana: de qua *Giornale de' letter d' Ital.* T. XVII. 386. & *Acta erudit.* A. 1711. 19. Hic autem habes Sallustii 1) Bellum catilinarium. 2) Bellum iugurthinum. Quamvis hoc bellum prius gestum, illud tamen editor præmittere maluit, quia prius a Sallustio descriptum. 3) Historiarum libri V. seu potius ex iis Excerpta. 4) Fragmenta, non adscripto Historiæ, aut libri numero, a Grammaticis allata. 5) Duæ orationes sive Epistolæ ad C. Cæsarem de Rep. ordinanda, cum in Hispanias proficisceretur contra Petreium & Afranium, victo Cn. Pompeio. 6) In M. Tullium Ciceronem Declamatio. Quibus adduntur 1. In Sallustium Declamatio; quæ Ciceroni falso tribuitur. 2. Porcii Latronis declamatio contra L. Sergium Catilinam. 3. Florilegium locutionum sallustianarum. 4. Index rerum ac verborum memorabilium. 5. Gruteri in Sallustium Notæ. Atque his subiunguntur Glareani, Io. Rivii, Aldi Manutii, Pauli filii, Cypr. Popmæ, Carrionis, Palmerii, Doussa, Ciacconii, Fulv. Vrsini, & Putschii (hoc enim ordine, non autem Pars VI. In 8. maiori.

H b

illō

illo, quem rubrum exhibet, locatae sunt) Castigationes & Annotationes. Immo *Coleri* Notae, quas tamen titulus promittit, plane absunt. Et ipsis Operibus praemittuntur veterum Scriptorum, & nonnullorum recentiorum, de Sallustio iudicia ac testimonia.

Belli iugurth. c. 91. in fine p. 72.

Genus hominum mobile, infidum, *ante* neque beneficio, neque metu coercitum.

Omittendum *ante*, q. d. haud temere unquam coercitum, & proinde neque facile deinceps coercendum. Iac. *Perizonius* Not. in Sanctii Minervam p. 139.

C. Sallustius Crispus, natus Amiterni (verba sunt Io. Alb. Fabricii Biblioth. lat. 149.) oppido Sabinorum, a Caesare dictatore senatoriae dignitati restitutus, evectusque ad praeturam, & praefectus (sive potius expilator) Numidiae, vitae ipse profligatae, quantumvis in scriptis veritatis studiosus, & alienorum vitiorum, Catonis ac Thucydidis exemplo, acerbissimus insectator, obiit quadriennio ante pugnam aetiacam, id est, anno V. C. 723. ante Christum 31. Quamvis a *Iustino* notetur, quod conciones directas, ac orationes operi suo inferendo historiae modum excesserit, & *Gellius* eum novatorem appellet, a Velleio tamen *Paterculo* aemulus Thucydidis, atque a *Martiale* romana primus in historia salutatur, eiusque breve dicendi genus ita laudatur a *Quintiliano*, ut eo apud aures vacuas & eruditae nihil posse scribat esse perfectius. Vide *Testimonia auctorum*, quae his Operibus praefixa sunt, *Pope-Blount* 64. *Canum* Opp. 320. *Scheurlium* Stat. Mercurii us. *Morbosum* Polyhist. T. I. lib. IV, p. 142. Io. Wilh. *Bergerum* Dissertat. acad. 211. *Acta erud.* A. 1724. 103.

LXV.

L. Annæi FLORI Epitome rerum romanarum, ex recensione Io. Georg. *Grævii*, cum eiusdem annotationibus longe aetioribus. Amstelodami 1702. Accessere Notae integrae Cl. *Salmasii*, Io. *Freinsheimii*, & *Variorum*: nec non numismata & antiqua monumenta, in hac nova editione suocuique loco inserta: cum Variantibus lectionibus & *Freinsheimii* Indice, de quo vide *Praefatium* Roseti p. 65. Historia, quae in Epitome Flori describitur, incipit ab V. C. & progreditur ad Iani templum prima vice clausum

sum sub Augusto Imperatore: in eaque, si Florus Livium compendio referret, (quod quidem negant viri quidam eruditi) non tamen propterea, ut *Borrichius* in Crenii Method. T. I. 351. recte iudicat, in eius ætatem referendus esset. Alter libri nostri Tomus complectitur alteram Historiæ romanæ Epitomen, sive argumenta librorum T. Livii, etiam illorum, qui interciderunt, eodem *Floro*, ut vulgo volunt, (quod tamen in dubio relinquimus) auctore, cum Annotationibus *Grævii*, *Salmasii* & *Freinsheimii*; atque in fine additur L. *Ampelii* Liber memorialis, qui elegantivarietate narrationes totius orbis celebriores complectitur, primum editus a Cl. *Salmasio* cum *Floro*, deinde a Iac. *Oiselio* cum commentario A. 1672. Antiquissima Flori editio est parisiensis A. 1470. 4. recentioribus autem, quæ a CL. V. Io. Alb. *Fabricio* Bibl. lat. 491. commemorantur, addi potest veneta A. 1714. 4. qua de agit *Giornale de' Letter. d' Ital.* T. XIX. 438. & ea, quam Car. Andr. *Duckerus* anno 1722. Lugduni Batavorum emisit, quæque cum nostra certare potest, atque in *Actis eruditorum* A. 1723. pag. 110. recensetur. Maiorem etiam in modum præsentem editionem nostram nobilitat doctissimi *Grævii* Præfatio, qua exemplis demonstrat, multa in *Floro* passim occurrere, quæ minime ferant aures teretes & religiosæ; & tam in sententiis, quam in verbis esse multa *κακοζήλα*, affectata & iudicio carentia, insana, *μυρακωδη*, & puerilia: in temporum quoque notatione, & locorum situ, rerumque gestarum narratione non semel impegisse scriptorem istum, & satis quidem graviter: interim ægre fert supercilium non nullorum hominum, qui in veteribus scriptoribus, iisque præstantissimis, notandis & vituperandis tam severi & ingeniosi volunt videri, ut, quidquid illorum superbo palato non respondet, damnent & iugulent. Sanum etiam & candidum de *Barlai* Carminibus fert iudicium, ac denique ostendit, quid in hac editione ipse præstiterit. Præfationi huic subiunguntur testimonia auctorum de *Floro*, videlicet G. I. *Vossii*, Io. If. *Pontani*, & Cl. *Salmasii*. Huic autem præfationi Laur. *Begerus* opposuit Apologiam *Flori*, quæ exstat in Præfat. & Epp. *Grævii* p. 87.

L. Annæus *Florus*, patria, ut videtur, hispanus, & forte ex Senecarum gente, floruit temporibus Traiani & Hadriani, & ille videtur esse, qui in Hadrianum hos fecit versiculos: *Ego nolo Ca-*

far esse, Ambulare per Britannos, Scythicas pati pruinas. Cui Hadrianus respondit: Ego nolo Florus esse, Ambulare per tabernas, Latitare per popinas, Culices pati rotundos. Character eius, quo in scribendo utitur, est poeticus, sicut & ipse in Epistola ad Hadrianum, poematis se delectari, confessus est. *Vossius de Historicis lat. lib. I. c. 30. I. A. Fabricius Biblioth. lat. 489. Whear 65. & Neu Access. 9. Bæck Bibliograph. crit. 299. Bosius de compar. eloq. civili §. 12. & de ratione legendi histor. §. 22. Crenius Animadv. P. VI. 40. Berger Dissert. academ. 217. 239.*

L. *Ampelius* est scriptor *Sidonio* memoratus, incertæ ætatis, minortamen Traiano Imperatore. I. A. *Fabricius* 493. & *Supplem.* 229.

LXVI.

NONNI Dionysiaca, latine reddita per *Eilhardum Lubinum*, cum Lectionibus & Coniecturis *Gerarti Falckenburgii*. Hanoviz 1605. Dionysiacorum sive Bassaricorum libri sunt duo de quinquaginta, in quibus Bacchi res gestæ describuntur, quin & multa alia immiscuntur, ut propterea *Heinsius* in dissertatione de Nonno scribat, eum non opus, sed chaos nobis reliquisse. Utitur auctor tumido ac prope dithyrambico dicendi genere, Baccho videlicet congruente: quod quidem alii in laudem, alii in vituperationem verterunt. Huic operi alia præmittuntur, alia subiunguntur. Præmittuntur 1) *Lubini* ad Regem Britanniarum *Iacobum I.* Dedicatio, in qua ille in laudes eius it, petitas a sapientiæ cum divinæ tum humanæ studio, bonitate & clementia, nec non potentia, regnis conservandis necessaria, primumque se ait esse, qui Nonni Dionysiaca, præstantissimum & iucundissimum poema, latinitate donare ausus sit. 2) *Gerarti Falckenburgii* ad *Ioannem Sambucum* Epistola, qua Sambuci studium in communicatione Nonni aliorumque bonorum auctorum ad imprimendum adhibitum, & ipsum Nonnum, eiusque Dionysiaca, & Poëma historię Iohanniticæ multis & magnis effert laudibus, nec dubitat, unum & eundem utriusque scripti esse auctorem. Subiunguntur 1) *Petri Cunai* Animadversiones in Dionysiaca. 2) *Danielis Heinsii* ad *Pet. Cunaum* Dissertatio, cui hæc fere omnia ἀπεoordιονοῦσθαι videntur. 3) *Ios. Scaligeri* Coniectanea seu correctiones, cum *Falckenburgii* quibusdam Lectionibus, ex secundis eius curis. Plura vide

de apud *Fabricium* Biblioth. græcæ volum. VII. 683. & huius nostræ Partis p. 158. 159.

LXVII.

Alexandri ab ALEXANDRO Genialium dierum libri VI. Lugduni Batavorum 1675. Volumina duo. Cum integris commentariis Andr. *Tiraquelli*, Dionysii *Gothofredi*, Christoph. *Coleri* & Nic. *Merceri*. Accessere Indices locupletissimi tam capitum, quam rerum & verborum: quorum illi præfiguntur operi, hi subiunguntur. Et sane opus hoc, cuius prima editio est romana A. 1522. altera francfortensis A. 1594. f. nostra autem omnium præstantissima, multiuga eruditione refertum, & promptuarium antiquitatis est instructissimum, tractans de honoribus & Magistratibus, Senatus consultis, re bellica, sacris, cærimoniis, cultuque deorum. A *Morhofio* Polyhist. T. I. 283. optimus vocatur liber, atque a *Patino* (vide L' Esprit de Guy Patin f. 115) tantum habere dicitur amœnitatis, quantum eruditionis.

Alexander ab *Alexandro*, nobilis neapolitanus, *Philelphi*, *Perrotti* & *Calderini* auditor, in iuris doctrina eo usque progressus est, ut in agro neapolitano & Romæ causas sæpe defenderit; ubi & ades ostentis umbrarumque illusionibus infames aliquando incoluit, nec minus in agro vaticano prædiolum habuit. Videns autem, in iudiciis gratia & corruptionibus omnia transigi, patronisque contra vim potentiorum nihil amplius præsidii esse, relictis foro & causarum actionibus, ætatem in mirioribus studiis consumpsit: satius enim ducebat esse, modico civilique cultu contentum vivere, quam bona animi turpi quæstu, pessimoque exemplo sædare. Ante Dies geniales emisit IV. Dissertationes de rebus admirandis, quæ in Italia contigere: idemque fuit abbas commendatarius abbatiæ Carbonis, ordinis S. Basilii, sub titulo SS. Anastasii & Eliæ, sitæ illa in parte antiquæ Lucaniæ, quæ hodie Basilicata appellatur, nec minus protonotarius Regni neapolitani; atque in hoc officio magna cum laude se gessit anno circiter 1490. *Barclaius* l. 6. de Regno c. 5. & *Cypræus* de sponsal. c. 13. §. 61. taxant eum, quod auctorum nomina supprimat, nec laudet vel alleget ullum, e quo profecerit. Sed hoc ille non fecit ex malitia, verum pro more illius temporis. Cui defectui *Tiraquellus* postea in Commentario suo opem ac medelam tulit. De tempore

mortis eius diu fluctuatum est : edocti autem ab illustrissimo Fontanino, qui Necrologium vaticanum inspexit, pro certo adfirmare possumus, inclytum virum hunc decessisse Romæ A. 1523. die 2. Octobris. *Anonymus* in Vita Alexandri, præsentis Operi præmissa, *Panzirulus* de claris legum interpret. l. 2. c. 122. *Crassus* Elog. P. I. 7. *Bona* T. III. in Notitia auctorum (2) *Giornale de' Letter. d' Ital.* T. XX. 127. T. XXI. 369. Io. *Moller* de homon. 534.

Andreas *Tiraquellus*, Fontenaii in Piætonibus natus, Ictus ac regius professor Lutetiae Parisiorum, mox & senator in Curia parisiensi regius, Varro sui temporis a non nemine vocatus, amator aquæ, nec minus *πολυτεκνος*, quam *πολυγαφος*, (singulis enim annis scripsit librum unum, domumque suam auxit foetu uno, ita ut pater esset XXX. liberorum) reliquit etiam amplissimos commentarios de nobilitate, primogenitis & legibus connubialibus; omniaque eius opera prodierunt Francofurti A. 1597. II. voluminibus in folio. Ipse autem ad plures abiit A. 1558. *Crassus* Elog. P. I. 40. *Ghilinus* vol. II. 18. *Thuanus* lib. XXI. p. 404. *Patinus* dans l'Esprit de Patin 115. *Vossius* de Historicis lat. lib. III. 189. G. *Richter* Orat. P. I. 177. *Warliz* de morbis bibl. 383. *Feller* Monum. ined. 430. *Pope-Blount* 671. De Christoph. Colero, franco, diximus P. V. 444.

LXII.

TITIANI, eiusque fratris *Casaris* Habiti antichi, Habitus seu vestitus antiqui. Venetiis 1664. Repræsentantur hic figuræ 415. in lignum insculptæ, e quibus diversitas vestitus, apud omnes pæne mundi nationes, inter homines æque, ac feminas usitati, magna cum delectatione observari potest. Opusque excellens redditur per manum Titiani, qui figuras delineavit, & ligno impreffit: atque ad hanc operam fratre etiam suo usus est.

Titianus *Vecellius*, italice *Vecelli*, natus in pago seu castello, Cadubrium, italice Cadorum dicto, ad fluvium Piave, e familia nobili, a puero magnam ad artem pictoriam habuit inclinationem, traditusque in disciplinam Io. *Bellino* tantos in illa progressus fecit, ut magistrum suum superaret, præsertim cum *Georgionus* modum & artem vidisset. Cumque in dies fama viri augeretur, inclytus Senatus venetus ex gratia ei contulit proxeneta

te munus (la senferia) in Domo teutonica, quo singulis annis 300. coronatos lucrari poterat, Carolusque V. Imperator non tantum pro picturis liberaliter ei solvit ac splendide, sed & artificem equestri & comitis palatini dignitate ornavit, eidemque pensionem annuam 1000. coronatorum aureorum constituit, & penicillum ex eius manu elapsum humo sustulit, atque in ruborem dato Titiano, seque tanto officio indignum reputanti, *Immo vero, respondit, tua manus meretur, ut ei etiam Cæsares serviant.* In hoc tamen peccavit, quod cum fratrem suum Franciscum se in arte æmulari, & quasi ad vivum exprimere videret, invidia corruptus ab hoc eum labore retraxerit, & scrinarii officinæ mancipaverit, quasi ipse non celebris esset, ac talis permaneret, si etiam frater aliquam, aut parem famam consequeretur. Tandem peste abreptus fuit in Venetorum urbe A. 1576. cum annum ætatis ageret 96. *Lexicon univ. histor. T. IV. 557. Sandrart Academ. teuton. P. II. 158. 167.* Qui non potest Italiam ipsam adire, picturas summi artificis reperiet atque admirabitur in splendidissimo palatio serenissimi Ducis Brunsvic, ac Luneburgens. salzthalensi.

LXIX.

Iacobi de STRADA Epitome Thesauri antiquitatum. Tiguri 1557. Antea Lugduni 1553. & gallice per Ioannem Louveau, anno eodem. Per *Antiquitates* autem intelligit icones Imp. orientalium & occidentalium, ex antiquis numismatibus quam fidelissime delineatas. Neque vero illæ ita nude sistuntur, sed memoratur pariter cuiusque Imperatoris stirps, pater, mater, fratres, sorores, propinqui, additurque singulis titulis historia, quoad eius fieri potest, brevissima, qua ea continentur, quæ memoratu dignissima auctori visa sunt. Ceterum hæc Epitome, a Iul. Cæsare usque ad Carolum V. deducta, ut auctor in præfatione, nescio an non thrasonice, scribit, est compendium operis magni, quo Imperatorum singulorum vita longa proluxaque oratione traditur illo & ordine & labore, quo nec veterum, nec eorum, qui nostro seculo floruerunt, quisquam descripsit. At Bandurius Bibl. num. p. 10. non præclare de his Stradæ laboribus sentit, p. 10. inquit: *Iacobi de Strada, Mantuani, exstat opus, quod olim magnopere commendatum, nunc pipori condendo, quam illustranda veritati Historia utilis,*

nec immerito quidem, videtur: in hoc enim, tametsi de aversis nummorum partibus interdum meminit, solas Principum romanorum effigies consulto repræsentat, hasque in buxo, cum impolite expressas semper, tum aliquoties imperite confectas exhibet. Et sicut auctor noster a Iulio Cæsare usque ad Carolum V. ita eius filius Octavius ab eodem Iulio Cæsare ad Matthiam usque Historiam Imperatorum, ex eorum numismatibus & figuris, formavit: sed & illius in arando vitula videtur usus esse.

Iacobus *de Strada*, mantuanus, antiquarius, qui in Præfatione huius libri alterum Tomum, in quo aversæ nummorum imagines contineantur, & integrum opus aliquot Tomis absolvendum de vitis Imperatorum cum imaginibus promissit, quique Scholia in Ioviani *Pontani* librum de immanitate scripsit, floruit sæc. XVI. medio, atque in X. Tomis, qui etiam nunc in cæsarea exstant bibliotheca, numismata antiqua, & quidem pleraque rarissima, incredibili pæne studio & elegantia depinxit: consularia nimis duobus voluminibus, tribus latina Principum latinorum a C. Iulio Cæs. ad Claudium gothicum, tribus similium græca, & duobus reliquorum cum aliquot barbaris. *Bandurius* Biblioth. nummar. 10. 53. *Frisius* Epit. Bibliothecæ Gesner. 386.

Mich. BEVTHERI Fastorum libri Ephemeris historica. Basileæ 1556. Alter Fastorum liber Hebræorum, alter Atheniensium Romanorumque veterum Fastos ordine commodissimo proponit. Atque hi coepti sunt ab auctore in Germania, consummati in Italia: sic ut Ephemeris, cuius primam ei occasionem dedit Phil. *Melanchthon*, apud Pomeranos inchoata, & apud Pictones ulterius, immo ad prelum parisiense perducta fuerit. Et in singulis utriusque scripti columnis seu paginis aliquid spatii relictum, ut plura, si placet, adnotari possint.

Mich. *Beuther*, natus Carolopoli (zu Carlstadt) in Franconia, in academia marpurgensi Io. *Draconitis*, in wittebergensi *Melanchthonis*, *Lutheri*, Hieron. *Schurfii*, Melch. *Klingii* & Erasmi *Reinholdi* mathem. in pictaviensi *ICtorum* eius, in patavina Gabr. *Fallopilii*, in ferrariensi Renati *Cati* discipulus, (non enim unum, sed omnia studiorum genera tractare voluit, atque ad ea tractanda aptus fuit) variis præfuit muneribus nam in solitariensi ad fines Hasliæ cœnobio artes, & in academia gryphiswaldensi Historias, Mathemata

mata & Poësin docuit, apud Melchiorum *Zobellium*, Franciæ Ducem & Episcopum wirzburgensem consiliarii, apud *Othonem Henricum* Electorem palatinum, consiliarii ecclesiastici & bibliothecarii spartam administravit, & transacta aliquamdiu vita privata, aliis functionibus, quæ ipsi ab Imp. Maximiliano II. & Friderico III. Electore palatino offerebantur, prætulit argentoratensem, eoque ad profitendum Historias concessit. Itinera ad externos non aggressus est, nisi cum eruditionis opes sibi acquisivisset, & dignitatem consiliarii tueri valeret; neque doctoris honores petivit, atque accepit, nisi postquam publice docuerat, atque inter Principis consiliarios iam eminebat, probe sciens, peregrinationes non debere institui a pueris, aut rudibus & imperitis, ac turpe esse, titulum ambire & auferre Doctoris, antequam docere noveris. Neque etiam imperitus fuit militiæ, quippe cui triennium impenderat, tantamque experientiam consecutus fuerat, ut quidam ex præcipuis belli ducibus, qui S. Imperio militabant, Vitemberga eum in castra saxonica ad castellum Wolfenbittel evocarent. Splendidas quoque legationes sustinuit ad Tractationem passaviensem & Comitatu ratibonensia, in iisque miram fidem, prudentiam, & dexteritatem exhibuit, diligenter sibi cavens a IV. scopulis consiliariorum, contumacia, discordia adversus collegas, affectibus, & avaritia. In præstanti eius corpore habitabat animus pulcherrimus: fuit enim Beutherus vir pius, concionum sacrarum auditor frequens & attentus, in lectione Bibliorum assiduus, officii sui anxius, iustus, prudens, temperans, moderatus, patiens, & erga egenos liberalis: ceterum in congressibus affabilis, suavis, iucundus, gravis, & gratus omnibus. Inter scripta eius, ne quid de ineditis dicamus, sunt Fasti antiquitatis romanæ, Versio germanica Historiæ Io. *Sleidani* de statu religionis, cum continuatione usque ad annum 1583. Generale chronicon, Historica consignatio eorum, quæ in Caroli V. resignatione Imperii in Comitibus ratibonensibus, acciderunt, Descriptio historica electionis & coronationis Maximiliani II. Animadversiones histor. & Commentarius in Cor. *Tacitum* de situ, moribus & populis Germaniæ, ipse autem studiis & laboribus consumtus obiit A. 1587. æt. 65. Melch. *Adamus* Memor. phil. 328. *Fris.* Epit. Bibl. Gesner. 605. *Bæcler* Bibl. crit. 157. 341. Plures non addimus, quia plurimis ignotus videtur esse.

LXX.

Henr. Ludolfi BENTHEMII Engelandischer Kirch- und Schulenstaar, Anglicarum ecclesiarum & scholarum status. Luneburgi 1694. In quo agitur de terra proxime ab Hollandia S. theologiæ studio salutanda, via in Angliam, Grammatica anglicana, memorabilibus urbis Londinensis, collegiis, regia Societate, scholis, pinacothecis, officinis librariis, & bibliothecis londinensibus, Anglorum religione, credendis ecclesiæ anglicanæ, publica liturgia, ordine legendi publice SS. Biblia, administratione S. cænæ & baptismi, ac benedictione puerperarum, confirmatione baptizatorum, rebus matrimonialibus & copulatione sponforum, sepulturis, excommunicatione ecclesiastica, visitatione ægrotorum, concionibus, clericis & regimine ecclesiastico, diaconorum & presbyterorum ordinatione, episcopi electione, inauguratione & introductione, consecratione ecclesiarum, capellarum, ac coemeteriorum, academiis, controversiis inter Episcopales & Presbyterianos, constitutionibus & canonibus ecclesiæ anglicanæ, chronologia, mensuris, ponderibus, monetis, pœnis, legibus peculiaribus, consuetudinibus, sollempnibus actibus, (quorum unus est curatio mali regii, sive certæ scabiei & tumoris, p. 552.) ludis, festis, & reliqua: de præcipuis viris eruditissimis in Anglia, & reformatione ad papatum, a Iacobo II. attentata. Multæ etiam icones hic exhibentur, ut, Monumenti seu columnæ in magni incendii, quod A. 1666. in vicinia erupit, memoriam erectæ, archiepiscopi cantuariensis, insignium Episcopatum & Academiæ oxoniensis, theatri scheldoniani, procancellarii oxoniensis, doctoris theologi & medici, studiosi honorabilis conditionis, magistri artium liberalium, baccalaurei artium, studiosi ex parente cive, famuli, pœnæ collistrigii, & Henrici Mori. Vide *Supplement. Actor. erudit.* Tomum III. 191. De auctore nos diximus Parte V. 103. In præfatione autem, ut & hanc attingamus, auctor noster monstrat utilitatem ex peregrinatione studiosi theologi, eumque probis instruit monitis, si Angliam velit adire, ac perlustrare, & in fine promittit continuationem Bibliothecæ Anglorum theologiæ Mart. *Kempii*. Rob. *Nelsoni* Liturgia anglicana ab auctore nostro in germanicam linguam traducta, Bremæque edita in 4. est instar II. Partis præsentis huius operis,

LXXI.

EIVSDEM Hollandischer Kirch-und Schulenstaat, Status hollandicarum ecclesiarum & scholarum. Francofurti & Lipsiæ 1698. Constat II. Partibus, in quarum priore differitur de rebus malis & bonis in Hollandia, via meliore ad Hollandiam, memorabilibus illarum provinciarum, libris symbolicis Reformatorum, & speciatim Confessione belgica, Catechismo heidelbergensi, liturgia publica & usu SS. Bibliorum, concionibus, baptisimi & S. coenæ administratione, cætionibus & precibus, copulatione sponsum, sepulturis, Synodo dordracena, Ordinatione ecclesiastica, clericis & synodis eorum ac disciplina ecclesiastica, ecclesia lutherana apud Reformatos Vnitarum provinciarum, Pontificiis, Arminianis, Quakeris & Iudæis in prædictis Provinciis, Anabaptistis & Sociinianis: posteriore, de academiis, aliquibus controversiis inter Theologos, cocceismo, viris eruditis, insignioribus inscriptionibus, & libris Theologorum, aliorumque virorum eruditione præstantium. Neque indigna lectu est Præfatio auctoris, in qua ille media commonstrat ad conservandas scientias & litterarum studia, (videlicet Principum favorem ac liberalitatem erga eruditos, remotiorem atque eiectionem enthufiasmi & papismi, continuationem Actorum eruditorum, Ephemeridum, Colloquiorum mensestruorum, & bonorum recensione librorum, consignationem conceptuum & dictorum, quæ ex ore virorum excellentium in quotidiana conversatione excipiuntur, collegia & congressus eruditorum, & peregrinationes ad externos) atque argumenta, quæ scriptioni suæ opponi possent, diluit. Animus quidem erat celeberrimo auctori, libros istos recognoscere & augere: sed, num ea, quæ huc pertinent, collegerit iam & conscripserit, aut obitus eius, mense Iulio anni 1723. secutus, propositum isthoc nostramque spem irritam reddiderit, non habeo dicere. Vide *Acta erud.* A. 1698. 27.

LXXII.

Melchioris ADAMI Vitæ Theologorum, Ictorum, Medicorum & Philosophorum, qui sæculo XVI. & ultra floruerunt. Heidelbergæ A. 1615. & 1620. volumina IV. Vbi quidem Philosophorum Vitæ primum, ceteræ autem postea impressæ sunt. Easdem etiam recusas habemus ex editione francfurtana A. 1705.

in fol. Breviter omnia & satis nervose, iudicio *Morhofii* Polyhist. T. I. 245. auctor noster ex *Vitis Boissardi* excerpfit, ut carere, quantum ad Germanos, Boissardo possint, qui *Adami Vitas* habent: nisi quis iconibus delectetur, quæ tamen plane non sunt ad vivum factæ. Idem *Morhofius* p. 225. scribit, coepisse quidem Melchiorum Adamum aliqua de vitis Theologorum, Ictorum, Medicorum & Philosophorum commentari, eumque unicum in nostra gente scriptorem aliquod operæ pretium fecisse, quamquam longe a perfecta historia absit; in elogiis tamen prolixiorum esse, in scriptorum recensione non adeo accuratum. *Struvius* Introduc. ad notit. rei liter. p. 324. idem sentit, addens & hoc post *Io. Schmidium* & *Henr. Wittium* Præf. in Memor. theol. B. 2. eum in Lutheranos sæpe inquitorem esse. Quod & *Rollius* repetit *Biblioth. nobil. theol.* p. 301. Interim valet laus, qua opus hoc mactat *Voglerus* Introduc. univers. in notit. scriptor. c. 23. his verbis: *Præcipue commendanda sunt Vita Germanorum, quas magno studio, magnaue diligentia ex variis scriptis, quæ nunquam non indicat, congeffit Melch. Adamus; nec earum laudi quidquam derogat, quod non nulli desiderantur, quum sine dubio ipsi non fuerint cogniti, vel de vitis eorum nihil certi, quod referret, conspicerit.* Neque vero tantum germanos nobis dedit theologos, sed & duas exterorum decadas, iique sunt *Beza, Boquin, Calvinus, Cnox, Cranmer, Danaus, Farelus, Hemmingus, Iunius, Lascus, Marlorat, Rolloc, Sadeel, Szegedin, Tremellius, Vergerius, Vermilius, Viretus, Whitaker, Zanchius.* Neque etiam ex hisce *Vitis* omnis rei bibliothecariæ germanicæ notitia metienda est, notantibus *Morhofio* p. 225. & *Bosio* Introduc. in notit. scriptor. ecclesiast. c. 5. n. 16. Adamo iungi potest *I. G. Iochii* Bibliotheca theologica selecta, quæ Ienæ prodiit A. 1705. 8. Ceterum de *Adami* nostri instituto vide *Bæclerum* Bibliograph. crit. 436. 695. *Crenium* Animadvers. P. IV. 113. & *Methodor.* T. II. 310. ac T. III. 462. 464. & *Io. Gottl. Krausium* Histor. librar. 87. ac *Bibliothecarium* nulli parti addic. T. I. 257.

In *Vitis Theologorum* pag. 45. Anno 1488. *Crenius* Animadvers.

Io. Oecolampadius nascitur | P. XVII. 86.

anno 1482.

80. *Melanchthon Andr. Bodenstein* Carlostadium notare | *Mali ABC. Heumann* de anon. & pseudon. 88.
solitus fuit nomine *Alphabeti*, |

Pag.

- Pag. 155. Lutherus mortuus est die 18. Februarii, qui *Concordia* in *Faſtis* adſcribitur.
202. Io. Spangenberg lucem hanc primum adſpexit *Northuſii Thuringia oppido*.
211. Patria Mart. Bucer *Seleſtadium*.
226. Andr. Oſiandrum *Bavaria* dedit.
243. Io. Aepinum *Hamburga* edidit.
- Anno 1522. conſtitutus eſt paſtor ad D. Petri.
244. Anno 1530. primus ex Evangelicis S. theol. doctor ſalutatus eſt.
- Anno quarto poſt miſſus eſt in Angliam cum Senatoribus.
246. Georgius, Princeps anhaltinus, natus patre Erneſto, & matre . . .
247. Adolphi Principis anhaltini, epiſcopi merſeburgienſis, conſilio iuſſus eſt initia doctrinæ Iuris conſultorum diſcere.
262. Conſ. Pellicani pater oriundus erat ex oppido Sueviæ imperiali, *Wyl* dicto.
- Noſtri quidem Faſti diem illum Februarii *Concordiæ* nomine inſigniant, ſed S. *Concordia* paſſa eſt d. 13. Auguſti. Vide *Vſuardum* Martyrolog. p. 114. & Caſp. *Sagittarium* epiſt. ad Io. Chriſt. *Sagittarium* (quæ Gotteri Elogii claror. viror. altenburg. ſubiuncta eſt) p. 90.
- Herdexii* in Ducatu calenbergico. *Leuckfeld* in eius Vita X 2. & *Krauſe* Hiſt. librar. T. I. 114.
- Argentina*, *Serpilius* Commentator. in pſalmos p. 416. & *Narrat. innoc. A.* 1712. 830.
- Gunzenhuſa* Franconiæ. *Seckendorf* Hiſt. lutheran. 541.
- Marchia brandenburgica*. Io. *Moller* ſag. in Hiſt. cimbr. P. II. 570.
- Anno 1532.
- Anno 1533.
- Anno 1534.
- Matre *Margaretha*.
- Ioannis Adolphi*.
- Roth Wyl. Krauſe* Hiſt. librar. T. I. 114.

- Pag. 332. Melanchth. sub nomine Didymi Faventini respondit Thomæ Placentino, hoc est, *Emsero*.
- Eius Loci communes nomine *Hypothesium* theologiarum prius prodierunt.
402. Theodor. Bibliandrum Helvetia protulit *sub annum* 1514.
420. Anno eodem (1557) secuta est disputatio vinariensis inter Flacium & Strigelium.
530. Zach. Vrsinus anno atatis sue 16. ad acad. wittenbergensem missus fuit.
622. Tilem. Heshusius obiit *Anno atatis sue* 62.
636. Erhardus Snepsius Iac. Andree puerum examinans, deprehendit ingenium quidem ei esse egregium, *sed non nihil a ludimagistro in schola patria neglectum*.
- In Vitis ICtorum p. 1. Ioannes Semeca, cognomento Teutonicus, *primus aggressus est glossare Decretum*.
253. In margine. Io. Thom. Freigius peste abreptus est *Altorfii, anno* 1582.
- In Vitis Medicorum p. 10. Henr. Stromerus natus est Aurbachii *in Misnia*.
17. Henr. Corn. Agrippa mor-
- Rhadino, Seckendorf Hist. luther.* 283.
- Nomine *Hypotyposum* theologiarum.
- Sub annum* 1504. *Lexicon. univ. histor. P. I. 370. Krause Hist. librar. T. I. 115.*
- Anno* 1560.
- Anno atatis sue* 18. Natus enim erat A. 1534. & ingressus Wittenbergam A. 1552.
- Anno atatis sue* 61. *Leuckfeld Hist. Heshuf. 217. Krause Hist. librar. T. I. 118.*
- Rude* illud deprehendit: sed propterea spem de puero abicere noluit. I. M. Lang in *Supplem. Theol. moral. Baieri* p. 280.
- Primus fuit *Hugutio*, alter vero Io. Semeca. *Placcius de anon.* p. 214.
- Basilea, anno* 1583.
- In Palatinatu superiore. Krause Hist. librar. T. I. 108.*
- Hispaniam adiit *anno* 1508. *An-*
tuo

- tuo Maximiliano sub diversis & Principibus & Civitatum magistratibus per Italiam, Hispaniam, Angliam, & Galliam egit.*
- Tandem ducta uxore sedem in Allobrogibus fixit.*
- Pag. 196. Herm. Crusenius.
220. Io. Nævius anno 1526. ad suos redux *Lipsiam* venit.
227. Volcherus Coiterus *floruit circa annum 1575.*
391. Balthasar Brunnerus, *Lipsiæ Medicinam discens, ante iter ipsius in Italiam, a Senatu academico professor extraordinarius constitutus est.*
- In Vitis Philosophorum p. 37. Io. Cæpnio natus est anno Christi 1454.
71. *Sueinfordia, sive a Suevis conditoribus, sive animalium traiectu ita appellata.*
372. Esromus Rudinger *Cygnam vocatus, eius oppidi scholæ præfectus est.*
- Wittebergæ docuit præter Physicam, & Ethicam, *etiam alias artes.*
495. Matth. Dresserus sese contulit Wittembergam ad audiendum *Lutherum & Philippum,*
- gliam anno 1510. Maximilianus autem decessit demum anno 1519. 12. Ian.*
- Eam habuerat iam anno 1515. adeoque ante obitum Maximiliani. Hic potius inter ICTos est referendus. Lexic. univ. histor. T. I. 778.*
- Et receptus est in ordinem Medicorum. Krause Hist. librar. T. I. 109.*
- Obiit anno 1569.*
- Minime. Krause l. c. 110.*
- Anno Christi 1455. Maius in Vita Reuchlini p. 140.*
- Suevofordia, a Suevis conditoribus ita appellata. Richardus Hist. biblioth. cæsar. vindobon. 31.*
- Inde rector Gymnastii portensis. Godofr. Ludovici Hist. schol. P. III. 163.*
- Vt linguam græcam.*
- Ad audiendum Philippum. Reimann. Introd. in Hist. liter. P. III. 399.*

- Pag. 594. Moriens (Holmannus) Academiæ totam bibliothecam legavit, primum *fundamentum & exordium* Bibliothecæ Leydenfis. Primum *augmentum* Bibliothecæ Leydenfium : nam Guilielmus, Princeps auriacus, fundamentum illius posuerat. Lud. *Iacob de Bibliothecis* P. I. 426.
770. Io. Guil. Stuckius, in cælestem patriam *ante* translato Theod. Bibliandro, in professione theologica V. Tti ei successit mense Februario. Non statim post obitum Bibliandri, sed *XI. post annis*, anno nimirum 1571. *Bayle* T. I. 553.

Melchior *Adamus*, Grotcavia-filēsus, primum præceptor, deinde corrector scholæ heidelbergensis, reformatæ addictus religioni, nec ignobilis (ut a Io. *Mollero* Isagog. ad histor. cimbr. P. I. 65. vocatur) biographus, dedit etiam Notas in Iul. Cæs. *Scaligeri* orationem pro M. Tullio Cic. contra Erasmi Ciceronianum, Parodias & metaphrases horatianas, & Apographum monumentorum heidelbergensium, mortemque occubuit A. 1622. *Lexic. univ. histor* P. I. 30. Io. Gottl. *Krause* Histor. librar. (Bücher-historie) quæ utinam continuaretur, p. 87.

LXXIII.

Casimiri OVDINI Supplementum de scriptoribus vel scriptis ecclesiasticis, a Bellarmino omissis, ad annum 1460. Parisiis 1686. E Bibliotheca D. Io. Frid. Mayeri, qui & nomen ipse suum inscripsit. Atque hic liber ab auctore suo in tantum auctus est, & per Gabrielem *Dumont* eximiis typographis lipsiensibus, ut ederet, commendatus, ut post ipsius obitum Francofurti A. 1722. in fol. prodierit tribus voluminibus, sub titulo Commentarii de scriptoribus ecclesiæ antiquis. Philippus equidem *Labbe* iam ante auctorem nostrum constituerat ipsam hanc materiam tractare, deque scriptoribus agere a *Bellarmino* prætermisiss; sed mors interveniens iussit eum hanc lampada Oudino relinquere. Neque tamen pauca sunt in præsentē scripto, quæ viris eruditis corrigenda videntur; & Wilh. quidem *Ernest. Tentzelius*, ut ipse in Præfat. in Exercitationes selectas 4(fatetur, Notas & animadversiones in illud composuit, atque ad finem fere perduxit. Et sicut Oudinus

Oudinus, observante Io. Alb. Fabricio præfat. in librum V. Bibliothecæ græcæ, minus in græcis, plus in sequioris maxime ætatis latinis monumentis persequendis studii adhibuit, laudemque consecutus est, quod a conviciis contra diversæ religionis viros eruditos sibi temperaverit, ita plagiarii notam adeo non potuit effugere, ut potius aperte scribatur, ob istam, quamvis non iniustam accusationem, ipsum odio exarsisse adversus Caveum, eique unam Dissertationum suarum opposuisse. Vide etiam CL. Zornii *Opuscula sacra* p. 542. *Acta erudit.* A. 1686. 396. A. 1690. 77. & A. 1699. 154. *Collectionem vet. & novor.* A. 1722. 593. & Meibom. Additam, ad Vogleri Introduct. p. 183.

Pag. 217. Libri IV. de imaginibus ad Adrianum Pontif. max. editi sunt Parisiis anno 1555. procurante editionem Ioanne Tilio Meldensi episcopo.

Anno 1545. Ioanne Tilio, D. Hassaus Biblioth. histor. philol. theol. T. VI. 529.

589. Ioannes Belet, doctor parisiensis, floruit meo iudicio anno 1328.

Anno 1160. Olearius Biblioth. scriptor. eccles. T. I. 373.

657. Petrus de Natalibus Catalogum sanctorum ad exitum perduxit anno 1382. quem, ut simplicem nimium, multi contemnunt.

Anno 1372. Istam vero simplicitatem auctor ipse animo concepit, ut qui breve opusculum dare volebat, ad differentiam vasti operis Patris Cali. *Giornale de Letter. d' Italia* T. XVI. 464.

Casimirus Oudinus, Maderiaco-campanus, sacerdos ordinis Præmonstratensium, & post accessum ad sacra Reformatorum, subbibliothecarius leydenensis, edidit A. 1692. *Opuscula sacra*, ad id tempus non excusa, & Triadem dissertationum criticarum, quarum prima Io. Ernest. Græbium, secunda *Benedictinos parisienses*, tertia Anselmum Bandurium oppugnat, ostendere satagens, 1. Codicem MS. alexandrinum, e quo Græbius LXX. interpretes edere cœpit, non fuisse exaratum sæculo IV. sed X. demum, 2. Scriptum de quæstionibus ad Antiochum principem, ut & alia, quæ Benedictini novæ Athanasii editioni inseruerunt, auctorem habere illum *Athanasium*, qui inter Patriarchas alexandri-

Part VI. in 8. maiori. K k nos

nos fuit sextus & septuagesimus, vixitque seculo XIV. 3. Relationem de urbe CPLi, & templo seu ædē sacra S. Sophia, esse Michaël. *Pfelli*, & Tractatum de patria & originibus urbis CPTanæ non XIII. sed XIV. sæculo exaratum fuisse. Idem etiam edidit Epistolam de ratione studiorum suorum, rebusque mortalium ereptus est anno 1717. ætatis 79. *Acta erudit.* A. 1718. 108. Auctores *Collectionis vet. & novorum* ad A. 1722. 593. Sed in Tomo II. *Selectior. historicor. & literar.* quæ collectore CL. Lilienthalio Regiomonti prodeunt, male audiret, si contumeliis mortuum lacerare æquum esset. Vide *Acta erudit.* A. 1699. 154. & 1719. 274. *Mollerum* de homon. 414. & *Fellerum* Monum. inedit. 566.

LXXIV.

Opuscula mythologica physica & ethica, græce & latine. Amstelodami 1688. Edidit Th. Gale, qui & Præfationem de scriptoribus hisce mythologicis præfixit, atque omnes hos scriptores, exceptis Eratosthene & Homeri vitæ auctore, paucis, sed eruditè notis illustravit. Et quinam illi? 1) PALÆPHATVS de incredibilibus historiis, cum eiusdem Fragmentis, Matth. *Radero* interprete. 2) HERACLITVS de incredibilibus, Leone *Allatio* interprete. 3) *Anonymus* de incredibilibus. Videntur esse excerpta ex opere maiori. Et duo prima capita male inter incredibilia, collocantur. 4) ERATOSTHENIS Catasterismi, Th. Gale interprete. 5) PHVRNVTI de natura deorum commentarius, Conr. *Clausero* interprete. Exponitur in eo, quid per singulos deos, quos Gentiles coluere, intelligatur. 6) SALLVSTIVS de diis & mundo, Leone *Allatio* interprete. 7) Homeri Vita: quæ liber aureus a Galeo appellatur. 8) HERACLIDIS allegoriæ Homeri, Conr. *Gesnero* interprete. 9) OCELLVS LVCANVS de universi natura; interprete L. *Nogarola*, cumque eius Annotationibus *Eiusdem* Fragmentum de legibus, cum versione Car. Emman. *Vizzani*. 10) TIMÆVS de anima mundi & natura. 11) THEOPHRASTI Notationes morum, Is. *Casaubono* interprete, cum Variis lectionibus, & Galei Coniecturis. De Theophrasto locuti sumus P. III. 456. 12) DEMOPHILI Similitudines, seu vitæ curatio, ex Pythagoreis. 13) DEMOCRATIS Sententiæ. 14) SECVNDI Sententiæ. Cum notis Lucæ *Holstenii*. 15) SEX-
TI

TI Sententiæ, e græco in latinum versæ a *Rufino*. 16.) Fragmenta ex quorundam PYTHAGOREORVM libris, in quibus de morali philosophia agitur.

Palaphatus, atheniensis, philosophus peripateticus, incertæ ætatis; vetustissimus tamen, & distinguendus ab aliis, qui idem nomen tulerunt. Ger. Io. *Vossius* de Historicis græcis p. 183. I. A. *Fabricius* Biblioth. gr. l. i. c. 21. p. 136. Veterum de eo testimonia collegit editor huius voluminis, libroque ipsius præmisit.

Heracritus sive *Heracrides*, scriptor est antiquæ notæ: sed quoniam proprie fuerit, non liquet. *Agatharchides* cnidius multa eius opera in epitomas redegit.

Anonymus, Heraclito recentior, videtur vixisse post Proclum platonicum, h. e. post tempora Theodosii & Leonis thracis, & a Græcorum religione alienus fuerit.

Eratosthenes cyrenæus, *Aristonis*, philosophi ehi, & *Lysania* cyrenæi, grammatici, nec non *Callimachi* poetæ discipulus, *Beta* dictus, quod ab iis, qui in omni doctrinæ genere ad summa adscenderunt, secundas teneret, a Ptolemæo III. Athenis arcessitus ad quintum usque vixit, multaque scripsit & Philosophica, & Poëmata, & Historias, Astronomiam quoque, seu stellarum situs, de Philosophorum sectis, & vacuitate doloris, multos item Dialogos, & multa Grammatica, obiitque anno ætatis 80. ex inedia.

Phurnutus, seu, ut ab aliis vocatur, *Phurnutius*, *Phornutus*, *Corinthus*, prænomine πολυδεύκης *Polydeuces*, platonicus, non tantum ob philosophiam inclaruit, sed magnum quoque nomen obtinuit ob litteras humaniores, diciturque scripsisse Artes rhetoricas, atque in Hesiodum. *Gale* in Præfat. p. 5. *Saubertus* de sacrificiis 302. *Kœnig* 214.

Sallustius, philosophus stoicus, *Eunoi* sophistæ & alexandrinorum eloquentiæ magistrorum discipulus, primum forensia tractavit, deinde sophisticæ vitæ rationi animum intendit. Nudis pedibus orbem terrarum ferme universum ambiit, inimicus improborum, & turbæ conviciator, omniumque delinquentium insectator, & quovis modo, quavis occasione quoslibet arguens, & comice perstringens; interdum quidem serio rem gerens, ple-

rumque vero ridiculis, & diſteriorum amantibus gaudens moribus: admodum enim facetus erat, & ad deridendum etiam ingenioſiſſimus, atque promtiſſimus. Ad hæc ſatis erat diſertus, non recentiores Sophiſtas imitans, ſed cum veteris ſcriptionis ſplendore certans; Orationesque ſcripſit, non multo priſcis & optimis illis inferiores. Vixit eo tempore, quo *Simplicius* floruit, & *Proclus*.

Scriptor Vita Homeri non eſt Plutarchus, ſed, ut *Galeo* videtur, ſenior *Dionyſus* halicarnarſeus, vixitque ante *Quinctilianum*, immo & ante *Senecam*.

Heraclides ponticus, non eſt ille, cuius vitam ſcripſit *Diogenes lærtius*, ſed recentior, quippe qui laudat *Callimachum*, *Eratosthenem* & *Epicurum*, qui tempore *Platonis* & *Ariſtotelis* nati quidem erant. Vnde pariter conſtat, eum non eſſe, qualis ille erat, platonicum; immo quaſi ex profeſſo adverſus *Platonem* hanc eſſe ſuſceptam diſputationem, ſuſpicari merito quis poſſit. *Gale* in Nota p. 407.

Ocellus Lucanus, qui & *Vcellus*, *Ocelus*, *Ocellus*, & *Ecceſus* ab aliis ſcribitur, antiquus philoſophus, mundum ſtatuens nec genitum eſſe, nec interitum, ab ipſo etiam *Platone* eminentiſſimus agnitus & celebratus fuit. Io. *Picus* mirandul. lib. I. contra *Aſtrologos*, & *Barthius* *Adverſ.* 42. 1.

Timaeus locrus, (natus enim erat *Locris*, urbe *Italiæ*, optimis legibus fundata) ſummos in patria civitate & honores & magiſtratus geſſit, &, ut *Plato* arbitrabatur, ad ſummum in omni philoſophia, ſecundum *Pythagoræ* ductum, pervenit, & *aſtronomiæ* maxime peritus fuit. Si *Platone* non fuit antiquior, ei tamen æqualem fuiſſe dicendum eſt. *Gale* p. 541. 543.

Demophilus philoſophus pythagoricus, multa hauſit ex *Sextio*: quamvis huius *Sententiæ* illius *Sententiis* hic præponantur.

Democrates, ab aliis *Democritus* vocatus, erat etiam philoſophus pythagoreus.

Secundus, athenienſis ſophiſta, & philoſophus pythagoricam vitam ducens, *Epithyrus* aut *Epiurus* cognominatus, *Herodis* ſophiſtæ magiſter, ſcripſit *Declamationes* oratorias, floruit temporibus

ribus Adriani, obiitque admodum senex. Mortuo & orationem dixit Herodes, & lacrymas addidit. Multa huius Secundi memoria digna, interque ea huius *controversia decisio*: Qui seditionem excitat, moriatur; & qui sedat, præmium accipiat. Idem seditionem excitans & sedans præmium petit. Hanc autem causam Secundus breviter peroraturus; Igitur, inquit, quid primum? Seditionem excitasse. quid secundum? Sedasse. Des ergo pœnas ob illatam iniuriam: deinde præmium ob recte facta, si potes, accipe. Idem aiebat: *In tria mala incidi*, Grammaticam, Penuriam, & Malam mulierem: duo effugi, malam mulierem effugere non potui. Interrogatus autem, quid esset *mulier*? respondit: Viri naufragium, domus tempestas, tranquillitatis impedimentum, vitæ captivitas, quotidianum damnum, voluntaria pugna, sumtuosum bellum, bellua contubernalis, sollicitudo assidens, læna complectens, exornata Scylla, animal malitiosum, malum necessarium.

Sextus, sive *Sextius*, ac plenius Q. Sextius pater, cognomine Romanus, quod Athenis aliquando philosopharetur, unus ex Pythagoreis, a quo M. Antoninus Imp. multa salutaria se didicisse ait, huiusdem Augusti ætate vixit, aut ante. Seneca Proverbia sua expressit ex huius proverbiiis, vividumque illum spiritum, quo fertur per totam moralem philosophiam, ex eius libro, quem incontaminatum legebat, hausit. *Gale* in Præfat. 12.

Thomas *Gale*, anglus, græcæ linguæ, ac postea theol. prof. oxoniensis, vir doctissimus & humanissimus, quo eum elogio mætat Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. lib. I. 141. claruit sub finem sæculi XVII. orbique erudito profuit commentario in *Antonini* Iter britannicum, editione XV. Scriptorum Historiæ britannicæ, saxonicæ & anglo-danicæ, & scripto anglicano, cui titulus: The court of the Gentiles, concerning the original of humane literature from the Jews.

LXXV.

THEOPHRASTI Characteres ethici, græce & latine: cum notis & emendationibus If. *Casauboni*, Iac. *Duporti*, & Petri *Needham*. Cantabrigiæ 1712. In Præfatione editor, atque ultimus illorum commentatorum de instituto suo loquitur, & *Duporti* Prælectionibus, dicens, se Characteres istos in tantum emenda-

tos dare conatum esse, in quantum natura operis, *βραχυλογία α-ποφθγγματική* adeo constricti, elliptica orationis structura sapius hians ac interrupta, & periodi nulla *αλληλγχα* coherentes, sed plurimum intercisa patiuntur; non itaque mirandum, si plurima hiulca, corrupta & salebrosa adhuc supersint: IX. codices contulisse, optimasque & vetustissimas editiones adhibuisse: Casauboni commentarium ex optima editione brunsvicensi anni 1659. recusum dedisse, sed animadvertisse etiam, quod ille non nullis in locis ab editore interpolatus fuerit: & *Duportum*, sicut in Praelectionibus suis quam plurima eruditionis, diligentiae & acuminis reliquit indicia, ita etiam nonnulla levioris momenti admiscuisse, ac sapiuscule ex consimilium verborum collusione iocos capere, & argutula sententiarum ac dictionum *απτανακλασι* paulo frigidius interdum ludere. *Museum novum* T. III. 416. hanc editionem non immerito vocat elegantem.

Iac. *Duportus*, cantabrigiensis, S. theol. D. Collegii S. Magdal. socius & graecae linguae professor regius, Salomonis Proverbia, Ecclesiasten, Canticum canticorum, & Iobi historiam graeco carmine expressit, Sententiasque homericas doctissimo commentario illustravit, florens medio saeculi XVII.

Petrus *Needham*, S. T. B. & Collegii S. Iohannis cantabrigiensis socius, vir doctissimus, nitidissima editione Scriptorum graecorum geoponicorum A. 1704. & Hieroclis A. 1709. (de quibus vide *Musei novi* Tomum I. 70.) orbi literato maxime profuit, atque aeternam nominis sui famam consecutus est.

MENANDRI & PHILEMONIS Reliquiae, graecae & latine, cum notis Hug. Grotii & Io. Clerici, Amstelodami 1709. Hae binorum Comicorum, quantum quidem eorum superest, editio prioribus longe praestat, in eaque Clericus novam versionem adornavit & Indices subiecit. Recensiones vide in *Nova biblioth.* T. I. 322. *Museo novo* T. I. 112. & dans les *Nouvelles* de la Rep. des lettres A. 1709. P. II. 673. Huic editioni oppositae sunt Emendationes *Phileleutheri Lipsiensis*, id est, *Bentleii*, in Menandri & Philemonis Reliquias, cum aculeata Praefatione Pet. *Burmanni*: quas mox excepit Infamia Emendationum in praedictas reliquias, auctore, ut creditur, Io. Clerico. Nec postea cessavit *Philargyrius*
Can-

Cantabrigiensis, qui est Iosua *Barnes*, similes emittere Emendationes, in quibus multi Phileleutheri errores castigantur.

Menander, atheniensis, natus Olympiade CIX. Novæ comædiæ scriptorum princeps, fabulas docuit 108. quas inter sunt *Ἀδελφοί, Ἀνδρία, Εαυτοῦ τιμωρήμενος, Εὐνυχοί*, & vel unus, *Quintiliani* iudicio, diligenter lectus, ad cuncta, quæ præcipiuntur, efficienda sufficiat, omnibusque eiusdem operis auctoribus nomen abstulit, ideoque & a *Plutarcho* summis laudibus elatus, & a S. Paulo dignus habitus, e quo versum, *Φθέρουσι ἡδὴ χερσὶ οὐμίας παλαι*, capiti XV. Epistolæ I. ad Corinth. infereret, & tamen, secundum populi sententiam, sæpe victus a Philemone, sive ei postpositus fuit. Vnde illi aliquando dixit: *Quaso, Philemon, bona fide dic mihi; cum me vincis, non erubescis?* Obiit tandem Olympiadis CXXI. anno ultimo. *Kænig* 529. *Magirus* 585.

Philemon, Mediæ comædiæ scriptor, proximum a Menandro locum meruit, florens Olympiade CXIV. & septimum ac nonagesimum annum agens, cum vidisset asinum ficus sibi præparatas devorantem, in cachinnos prolapsus est, & arcesso famulo præcipiens asino merum ad sorbendum dari, vehementi in risu perrexit, eoque suffocatus est. Quamquam L. *Apuleius* in Floridis §. XVI. aliter eius mortem describat, videlicet, cum spectatores eum exspectarent, qui pridie interruptam comædiam absoluturus esset, ipsum in suo lectulo, cogitanti similem, reperi-
tum esse. *Kænig* 631.

LXXVI.

Aur. Theodosii MACROBII Opera, cum notis Is. Pontani, Io. Meursii, & Jac. Gronovii. Londini 1694. Vetustissima Macrobiani editio est veneta A. 1482. recentissima optimaque hæc præfens, sicut antehac Pontaniana. Et continentur quidem his operibus 1) Commentarius in Somnium Scipionis a Cicerone descriptum: quem luculentissimum vocat *Bæclerus* Bibliogr. crit. 25. & I. A. Fabricius Biblioth. lat. 620. magna eruditione refertum. Maximus Planudes in græcam eum linguam convertit. 2) Saturnaliorum libri VII. Quorum septimus fere integer ex Plutarcho repetitus est. Et Saturnalia illa sunt dissertationes super variis iucundæ & reconditæ doctrinæ argumentis, criticis videlicet & antiquitatum a viris eruditissimis

in conviviis quasi VII. dierum instituta. Difficillimum, iudice *Boeclero* l. c. opus aggressus est in hisce Saturnalibus, quæ etsi non ubique exacte tractavit, magnis tamen nec excidit ausis, & viam monstravit aliis ulterius de eo meditandi. 3) Libellus de differentiis & societatibus græci latinique verbi.

Aurelius (pro quo alii nomen Ambrosii ponunt; quod etiam legimus p. 459.) Theodosius *Macrobius*, homo græcus, & ut videtur, ethnicus, Theodosii Imp. cubicularius, vir CL. & illustris ac consularis, Plutarchi simia, & Gellii æmulus, a Ioviano quidem *Pontano* in Antonio, *Scaligero* in Poëticis, & *Xylandro* spernitur, sed a *Valla*, *Rhodigino*, *Vive*, *Godavio*, *Boeclero*, *Reinesio* & aliis laudatur, & prædictorum penultimus auctorum etiam decore & perspicue eum loqui agnoscit l. c. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. 620. *Lexicon. univ. hist.* P. IV. 401. *Magirus* 556. *Pope-Blount* 226. *Erasmus* Epp. p. 32. 76. *Bibliotheca Schrader.* P. I. L3.

LXXVII.

L. APVLEII Metamorphoseos libri XI. cum annotationibus Io. *Pricæi*, Goudæ 1650. Prima inter typis expressas editio est romana A. 1459. vel, ut alii volunt, 1472. hæc nostra autem, nec minus Annotationes *Pricæi*, laudantur a *Fabricio* Biblioth. lat. 516. Libri de asino, quos *Capitolinus* Milesiarum vocat, hausti sunt ex Luciano, aut potius Luciopatrensi, quem Lucianus secutus est, & traducti in varias linguas, ut, italicam, germanicam, belgicam, gallicam, hispanicam, anglicam. Denique Annotationibus *Pricæi* subiungitur Index scriptorum, qui in *Hesychii* Græco vocabulario laudantur, ab eodem *Pricæo* confectus, & alphabetice dispositus. De *Pricæo* dictum est P. V. 561.

Lib. I. p. 1. *At ego tibi sermone
isto Milesio*

Varias fabulas conseram, aures-
que tuas

Benivolas lepido susurro per-
mulceam. & rel.

2. Ac dum is ientaculum ambu-
latorium, prataque prateriens,

Typographus invito *Pricæo* ver-
sus hic expressit; quos iam-
bicos observaverant Beroal-
dus, Rutgersius & Elmenhor-
stius. I. A. *Fabricius* 528. *Pri-
cæus* Annot. p. 3.

Ac dum is in ientaculum ambu-
latorium, prata, qua praterit,
ore

ore in latus detorto pronus affectat.	ore in latus detorto pronus affectat. Octav. Ferrarius Elector. l. i. c. 20.
Pag. 4. Qualia solent fortunæ decernina stipes in triviis erogare.	Fortunæ deterrima. Idem ib.
5. At tu hic larvale simulacrum cum summo dedecore nostro viseris.	Vixeris. Idem ibid.
Secundum quæstum Macedoniam profectus.	Secundo quæstu. Idem ibid.
6. Et statim miser, ut cum illa acquievi, ab unico congressu annosam ac pestilentem contraho.	Anosam pestilentem contraho. Per Anosam vero intelligit morbum anicularum. Idem ib.
8. Cunctos in suis sibi domibus tanta cationum violentia claustris.	Tacita Numinum violentia. Idem c. 21.
Lib. II. p. 36. Per quandam brevem posticulam introvocat me, & conclave quoddam obferatis luminibus umbrosum, demonstrat matronam flebilem.	Et in conclavi quadam, obferatis luminibus umbrosa. Idem c. 15.
37. Ut tantillulum animalis præ nimia sui fiducia mihi turbaverit animum.	Tantillula animalis. Idem ib.
Lib. III. p. 51. Non ex læta facie, nec sermone dicaculo.	Non ens læta facie. Ens pro Existens. Idem ibid.
54. Et infelicium avium durantibus damnis defletorum.	Et infelicium navium durantibus clavis, defletorum. Idem ib.
Lib. IV. p. 69. Vix enim Thebas heptapylos accessimus, & quod est huic disciplinæ primarium studium: dum sedulo fortunam inquirebamus popularem.	Vix enim Thebas heptapylos accessimus, dum sedulo, quod est huic disciplinæ primarium studium, fortunas inquirebamus populares. Idem c. 16.
88. Et in ceterorum librorum rubro. De asino aureo. Pars VI. In 8. maiori.	De asino. Errorem autem illum peperit eorum elogium, qui

Afinum Apuleii hoc est, ludum Apuleii de afino, ob suavem, ingeniosam & eruditam elegantiam sermonis, *aurum* appellarunt. I. A. Fabricius Biblioth. lat. 515.

Lib. IIX. p. 173. Ne quo casu Dea peregrina stomachus, ut quorundam hominum lactem, sic illa sanguinem *conspiceret* afininum.

Concupisceret. Ferrarius c. 16.

Lib. IX. p. 196. Nec ad exemplum *machina* truculentæ, sulphuris te lætali fumo enecabo.

Naccina. Id est, uxoris fulloniæ. Fullones enim naccæ seu nactæ dicebantur. *Idem* ibid.

L. *Apuleius*, madaurensis aser, orator, Ictus & philosophus platonicus, utriusque peritus linguæ, græcæ, puta, & latinæ, floruit Antonini Pii ac fratrum, M. Antonini philosophi & Veri? an, secundum *Gronovium*, Severi, Caracallæ & Getæ temporibus, prætereaque scripsit Orationem de magia, seu Apologiam, qua se purgat a crimine magiæ, Librum de mundo, Orationem de deo seu dæmone Socratis, & Libros III. de habitudine doctrinarum, & nativitate Platonis philosophi. Professus est Carthagine, ubi publice ei statua posita. I. A. Fabricius Biblioth. lat. 514. *Magirus* 59. *Pope-Blount* 170. In hoc scriptore, ait *Bæclerus* Bibliogr. crit. 461. plus antiquæ latinitatis & reconditæ philosophiæ reperitur, quam vulgo cognitum est: quia enim stilus eius tumorem aliquem præfert, & affectationem, negligitur plerumque. Sed, ut dixi, profunda eruditio subest. His adde *Salmasium* in Prolegom. in Solinum p. 5. *Colomesium* 462. *Melanchthonem* in Biblioth. Schrader. T. I. C 6. *Crenium* de Singular. scriptor. 28. & cel, *Erh. Reuschium* comment. in Gemmas Ebermayerianas p. 180.

LXXVIII.

M. Tullii CICERONIS de officiis Libri III. Item de amicitia, de senectute, Paradoxa, & de somnio Scipionis. Patavii 1720. Est editio elegantissima ratione typorum, chartæ, emendationis, &, quas editor (CL. V. Iac. Facciolatus) adiecit, Præfationis

facionis atque Annotationum. Libri de officiis perscripti sunt a Tullio uno ante mortem suam anno ad Marcum filium, qui tum Athenis in disciplina Cratippi versabatur, & pulcerrimum corpus præceptorum iuris naturalis ac moralis disciplinæ continent, postulantes omnino, ut honestum sequaris, idque semper anteponas utili, & iucundo. Hinc non immerito scribit integerrimus Auctor Præfationis de hoc opere: *Mirum est, quanta æquitate, atque honestate sapientissima tradat recte vivendi præcepta, quam natura consentanea, quamque ad divinam Evangelii lucem accedentia. Quem enim animum exigit ab his, qui gerunt rempublicam, quam amabilem virtutis speciem ob oculos ponit, quam multa tradit de tuenda amicitia, de immortalitate animorum, de contemptu earum rerum, quarum desiderio non tenemur modo, sed trahimur!* Vide Crenium de libris script. opt. p. 43. Stolle Introd. III. 46. Dialogus de amicitia Lælius inscribitur, quia C. Lælii persona de amicitia ea ipsa differit, quæ disputata ab eo meminerat magister Ciceronis Pontifex Scævola: sicut alter de senectute Cato, quia M. Cato in eo introducit cum P. Scipione & C. Lælio colloquens, quo illis temporibus nemo erat senior aut prudentior, adeoque omnium optime de senectute poterat fabulari. *Paradoxa* sunt Stoicorum, numero VI. hæc nimirum: 1. Quod honestum, id solum bonum. 2. In quo virtus est, ei nihil deest ad beate vivendum. 3. Aequalia sunt peccata. 4. Omnes stulti insaniunt. 5. Omnes sapientes liberi sunt, & stulti omnes servi. 6. Solus sapiens dives est. Hæc iam Cicero ludens coniecit in communes locos, ac tentare voluit, possentne proferri in lucem, id est, in forum, & ita dici, ut probarentur: an alia quædam esset erudita, alia popularis oratio. *Somnium* P. Corn. Scipionis ex ultimo sive sexto Tullii libro de Rep. seu de optimo Reip. statu excerptum est, in eoque ipse loquitur Scipio. lo. Alb. Fabricius Biblioth. lat. 121. & seqq.

M. Tullius Cicero, romanus, ex equestri familia, natus in villa arpinate anno V. C. 648. die 3. Ianuarii, Athenis *Antiochi*, philosophi academici, in Asia *Xenoclis*, *Dionysii* & *Menippi*, in Rhodo insula *Apollonii Molonis*, eloquentissimi viri, discipulus, cum in patriam reversus esset, primum quæsturam gessit, deinde præturam, ac postea consulatum. Verum quamvis optime de patria meritis esset, & Catilinæ coniurationem revelasset, in exi-

lium tamen vi hostium missus est ; sed & inde revocatus, & Ciliciæ præpositus cum imperio. Quid autem ? Neque post reditum tranquillitate diu frui potuit : nam Lepidi, & Antonii tyrannide oppressus, denique proscriptus, ac misere obtruncatus periiit VII. Id. Decemb. anno post C. Cæsarem transfossus, qui erat V.C. 711. ante Christum 43. ætatis suæ 64. *Plutarchus* & *Fran. Fabricius* in Vita Ciceronis, nec non *Io. Alb. Fabricius* l. c. 89.

LXXIX.

C. PLINII Secundi Naturalis historia. Lugduni Batavorum 1669. T. III. totidemque volumina. Luculentam hanc editionem curavit *Io. Frid. Gronovius*, cuius etiam Notæ hic exhibentur, præter Commentarios & Adnotationes *Hermolai Barbari*, *Pintiani*, *Rhenani*, *Gelenii*, *Dalechampii*, *Ios. Scaligeri*, *Salmasii*, *Is. Vossii*, & variorum. Accedunt præterea Variæ lectiones ex MSS. compluribus ad oram paginarum accurate indicatæ. Hoc etiam commodum est lectoribus, quod Adnotationes, si *Gronovianas*, a libro XX. usque ad XXXVI. procedentes excipias, non operi subiunctæ sint, sed singulis in paginis textui subiectæ. Verustissima Plinii editio est veronensis A. 1468. inter recentiores autem ea se maxime commendat, quam *Io. Harduinus* dedit Parisiis A. 1685. in 4. V. voluminibus, quæque ibidem recusa est A. 1721. II. voluminibus in folio. In Tomo I. præmittuntur sequentia : 1) *Iac. Dalechampii* Præfatio de instituto suo : nimirum se ex amore erga remp. litterariam ad Plinium illustrandum accessisse, nec minus in illo corrigendo & explicando, quam in *Athenæo* optima fide vertendo, inde iam a multo tempore noctes diesque consumsisse. 2) C. *Plinii* Cæciliî iunioris Epistolæ II. in quibus de vita senioris Plinii, ipsius avunculi, narratio continetur : quarum altera est quinta libri III. altera sexta & decima libri. VI. 3) Nomina eorum, quorum Commentationes, Variantes lectiones, & Notæ ad textum plinianum hac editione exhibentur. 4) *Pauli Cigalini* Lectiones II. in ticinensi Gymnasio habitæ, quarum prior de patria, posterior de fide & auctoritate Plinii disputat. Et in illa quidem *Cigalinus*, etiamsi fallatur, probatum it, Plinium seniore fuisse novocomensem ; in hac vero eum ita defendit, ut *Dioscoridis* virula arasse fortissime neget. Non possum mihi temperare, quin

Ba-

Bacleri iudicium, quod solet esse gravissimum, maximeque notabile, de opere adferam: Plinii Historia naturalis; ait ille Bibliogr. crit. p. 612. gravitate stili eximia notabilis, non nisi ab eruditis intelligi potest. Totum opus est incomparabilis thesaurus & integra bibliotheca, immo omnis eruditionis penu. Multum hic scriptor passus est iniuria temporum, qua plurima nobis invidit ex historia. Deinde non potuit non vitiosissime describi, propter rerum varietatem infinitam, & nominum ignotissimorum copiam: hinc haecenus semper inaccessus fere fuit. Malignissimum de incomparabili scriptore ferri solet iudicium in Gymnasiis, praesertim ab imperitis doctoribus, qui eum, iuventuti nunquam visum, invisum reddunt, quem nec ipsi legerunt, nec unum caput in eo intellexerunt, quasi Plinius sit pater omnium fabularum & mendaciorum, propterea, quod multis herbis & plantis quandam vim adscribit, quae hodie in iis non deprehendatur: quasi vero nomina plantarum non varie fuerint immutata, ac unius eiusdemque speciei planta in diversis regionibus id non praesent. Quod & Medici doctissimi hodie agnoscunt. Nec minus Lipsius praclare de eo sentit, in Epistol. Qq. lib. II. ep. 13. scribens: Plinii libros qui Pandectas appellaverit, me iudice haud erraverit. Omnia ille vir legit, vidit, scrivit, & in unum volumen Graciam & Latium conclusit paullo mehercle felicius, quam Thrax ille Imperator veteres leges. Atque haec opponenda sunt eius contemtoribus, & accusatoribus, in quorum numero sunt Cardanus & Verderius apud Koenigium p. 648. De Plinio dictum est P. V. 386. Adde Crenium de furibus librariis p. 119.

Lib. XXXI. cap. 6. p. 361. sicut proxime Anneum Gallionem fecisse postconsulatum memini- mus.	Post proconsulatum. Nicol. Antonius Biblioth. hisp. veteris Tomo I. (in Actis erudit. A. 1697. 245.)
--	--

LXXX.

Levini LEMNII Libri IV. de miraculis occultis naturæ. Antverpiæ 1581. Postremum emendati, & aliquot capitibus aucti. In quibus ea, quæ mirabilia videntur, quæque alii ad qualitates occultas referunt, non quidem apodictice, sed probabiliter explicantur. Si eorum lectionem institueris, deprehendes, vere scripsisse Melch. Adamum, multiplici eruditione refertos esse. Accessit etiam nunquam antehac editus liber de vita, cum animi & corporis incolumitate recte instituenda.

Levinus *Lemnius*, Zirizæ Mattiacorum, quæ Seelandiæ urbs est, natus, absolutis philosophiæ & elegantioris medicinæ studiis, impetratisque honoribus doctoralibus, medicinam in patria exercuit, tam feliciter, ut, sicut erat vir excellenti ingenio, formæque egregia, singulari etiam eloquentia, ægros vel solo adspectu & alloquio recrearet atque reficeret. Scripsit eleganti stilo varia, omnium artium candidatis apprime utilia, *Explanationem similitudinum*, quæ ex fructibus herbisque in sacris Bibliis peruntur, *Libros II. de habitu & constitutione corporis*, quam Græci *νεσσω* vocant, *triviales complexionem*, & *Libros de astrologia*, vitæ termino, & honesto animi & corporis oblectamento. Horum plerique ob reconditam doctrinam, qua scatent, & iucundam elegantiam, in italicam & gallicam linguam translati sunt, sicut a Iac. *Horstio* in germanicam. Elata uxore, sacris ipse initatus, *Canonicorum* in patria collegio adscriptus, ibidemque defunctus est anno 1568. ætatis 63. Melch. *Adamus* in *Vitis Medicor.* p. 99. *Kænis* 465. *Morhof* Polyhist. T. II. 164.

LXXXI.

Henrici Cornelii AGRIPPÆ Opera. Lugduni, per Beringos fratres, vol. II. Additur quidem in rubro, nunc illa denuo *sublatis omnibus mendis* accuratissime recusa esse; sed falsum hoc esse, lectores facile experiuntur, & *Crenius* notavit *Animadvers.* P. II. 13. Hæc autem præsentibus Operibus continentur, & quidem T. I. 1) de occulta philosophia Libri III. hic quidem emendatiores & auctiores. Quos *Morhofius* Polyhist. T. II. 493. vocat profanum opus; at *Trithemius* in Ep. ad auctorem hic præfixa illud probat, ut tale, quod nemo, doctissimorum etiam virorum, satis laudare queat. 2) Geomantica disciplina. 3) Liber de cærimoniis magicis. Qui non est IVtus Agrippæ de occulta philosophia, spurius, sed abominabilis liber hominis alicuius impii, ut *Wierus* eum vocat de præstigiis dæmon. l. 2. c. 5. p. 161. Quibus accesserunt 1. *Petri de Abano* Heptameron, seu Elementa magica. 2. *G. Piclorii* Epitome de speciebus magiæ cærimonialis, quam *Goëtiam* vocant. 3. *Eiusdem*, an sagæ vel mulieres, vulgo expiatrices nominatæ, ignis poena sint damnandæ. 4. *C. Plinii* Secundi Naturalis historiæ libri XXX. caput I. & II. cum Commentario. 5. Disputatio

tatio de fascinationibus. 6. *G. Pistorii* Isagoge de materia dæmonum, illorum videlicet, qui sub lunari collimatio versantur, ortu, nominibus, officiis, illusionibus, potestate, vaticiniis, miraculis, & quibus mediis in fugam compellantur. 7. *Gerardi cremo-*
nensis Geomantia astronomica libellus. 8. *Arbatel* de magia, seu pneumatika veterum, tum magorum populi Dei, tum magorum Gentium. 9. *Art notoria*, nunquam edita. 10. *Autoris incerti* de incantatione & adiuratione, collique suspensione. 11. *Io. Trithemii* præfatio apologetica in libros suos de steganographia. 12. *Ex eiusdem* Quaestionum libello de reprobis atque maleficis, de potestate maleficarum, ac de permissione divina. 13. *P. N. D. L. S. S.* diversa divinationum genera. Tomo II. 1) de incertitudine & vanitate scientiarum atque artium Declamatio invectiva seu cynica. De qua vide *Strigelium* in *Phil. Melanchth. Locum de coniug.* 167. *Wincklerum* *Disp. de bis mortuis* §. 13. *Stolle* *Introd. ad hist. erud.* P. I. 378. *Colomesium* 470. *Lynckerum* in *Felleri Monum. var. inedit.* T. I. 440. *Conlect. libror. rar.* T. I. 114. 2) Apologia pro defensione illius declamationis. 3) Querela ob eandem declamationem. 4) Commentaria in *Raym. Lullii* *Artem brevem*. 5) Tabula abbreviata in *Artem brevem*. 6) Liber de triplici ratione cognoscendi Deum. 7) Dehortatio gentilis theologiae. 8) Expostulatio cum *Io. Carilineti* super Expositione sua in librum *Io. Capnionis* de verbo mirifico. 9) Libellus de nobilitate & præcellentia feminei sexus. 10) Declamatio de sacramento matrimonii. 11) De originali peccato. Quod putat esse carnalem copulam viri & mulieris. 12) *Abbatis in Browiler* Sermo de vita monastica. 13) De inventione reliquiarum *B. Antonii eremitæ* Sermo, pro quodam eius ordinis religioso conscriptus. 14) Regimen, seu antidota adversus pestem. 15) Propositiones de *B. Annæ* monogamia, ac unico puerperio. 16) Defensio illarum Propositionum contra quendam *dominicastrum*. 17) Epistolarum ad familiares Libri VII. In quibus etiam sunt Epistolæ illorum ad ipsum. 18) Orationes X. & quidem 1. in prælectionem Convivii *Platonis*, amoris laudem continens. 2. in prælectionem *Hermetis trismegisti* de potestate & sapientia Dei. 3. pro quodam doctorando. 4. ad *Metensium Dominos*, cum in illorum advocatum, syndicum & oratorem accepta-

ceptaretur. 5. ad Senatum lucemburgicum pro Dominis suis mentibus habita. 6. in salutatione cuiusdam Principis & episcopi. 7. in salutatione cuiusdam viri magnifici. 8. pro carmelitano quodam, S. theol. baccalaureo. 9. pro filio Christierni, regis Daniæ, Norvegiæ & Sueciæ, in adventu Cæsaris habita. 10. in funere D. Margaretæ, Austriacorum & Burgundionum Principis. Quibus accedunt. 1) Historiola de duplici coronatione Caroli V. apud Bononiam. 2) Epigrammata nonnulla partim ipsius *Agrippa*, partim aliorum virorum doctorum.

T. II. De vanit. scient. c. 47. p. 78.

Cabalæ duplex est scientia, una de Bresith, alt. de *Marcana*.

Cap. 83. p. 196. Romani quondam *sub* Catone censorio medicos omnes & urbe tota, & tota Italia pepulerunt.

§ 18. De nobilitate & præcellentia fœminei sexus.

De *Mercava*. *Buddeus* H. P. E. 373.

Cum Græcos Italia pellerent, diu etiam *post* Catonem exceperunt Medicos. *Plinius* Hist. nat. l. 29. c. 1. p. 253. *Poggiana* T. I. 162.

Auctor *ludit* hoc argumento. *Sauerbrei* Disp. I. de erudit. fœminis §. 22.

Henricus Cornelius *Agrippa*, a Nerttesheim, Coloniz Vbi-
orum e nobilissima familia natus, sicut virtute bellica, quam per septennium exercuit, Equitis aurati dignitatem reportavit, ita in omni artium ac scientiarum genere ita versatus est, ut excelluerit, & non minus medicinæ, quam iuris doctor salutaretur. Docuit Dolæ Burgundiorum, & in variis Italiæ locis, ubi subsistebat, doctrinæ suæ specimina edidit. Neque tantum Italiam adiit, sed etiam Hispaniam, Angliam & Galliam. In Mediomatricum urbe munus syndici, advocati & oratoris obivit, Freiburgi Brisgoviz medicinam fecit, apud Regis Galliarum matrem in lugdunensi Gallia physicum aliquot annos egit, Carolo V. Imperatori servivit ut indiciarius seu historiographus, & in custodia tabularii, quod archivum vocant, cumque Bonna Lugdunum profectus, a Francisco rege ob liberius in matrem suam scripta captus, sed &, aliorum rogatu, dimissus esset, paullo post vivis exemptus fuit Gratianopoli in Delphinatu Galliz A. 1538. ætatis 48. Ex cane, quem pueriliter amavit, quemque perpetuum, quidquid

quid ageret, & quocunque irer, comitem habuit, cacodæmonem commentum sunt vulgo, ipsumque magiæ diabolicæ infimularunt. Sed quid mirum? nam contentiones habuit cum Monachis, & satyrici fuit ingenii, atque in mirabiles effectus & mysteriis plenas operationes intenti. Hinc illæ lacrymæ, illæ inculpationes: nam altiora ingenia, & ultra communem sortem assurgentia, facile suspecta redduntur, & atheismi, aut collusionis cum diabolo accusantur. M. Adamus in Vitis medicorum 16. Arnold. Hist. eccles. & hæret. P. II. 321. Colomesius 470. Sorberiana s. Morhof. Polyhist. T. I. 123. Crenius Animadvers. P. II. 14. Thomafiana T. I. 183. Struvius Introd. in notit. rei litter. 470. Bibliothecarius nulli parti addictus T. I. 154. Naudé Apologie pour les grands hommes 285. Iovius Elog. viror. doct. 186.

Petrus Aponensis, sive Aponus, italice d' Abano, patavinus, philosophiæ medicinæque scientissimus, & quod multas differentias in illa, ac præcipue in hac conciliare sciret, librumque talium conciliationum scripseret, Conciliator vocatus, medicinam maximo, nec nisi a prædivitis solvendo pretio fecit, Astrolabium planum, e quo qualibet hora ac minuto cognoscere licet domorum cæli æquationes, reliquit, ob exquisitam astrologiæ peritiâ, apud rudes homines, uti fit, in suspicionem magiæ incidit, falsoque de hæresi postularum absolutionem facile impetravit, atque inter studia, ad quæ ortus erat, obiit A. 1316. ætatis 66. Jac. Phil. Thomafinus Elog. illustr. viror. P. I. 21. Kænig 49. Lexicon univ. histor. P. I. 172. Wierus de præstig. dæmon. l. 2. c. 5. Moller de homon. 883. Naudæus libro supra dicto 204. Wagner disp. de eruditis, spirit. famil. usu susp. p. 10. Spizelius Biblioth. univ. 12. Vita eius descripta est a Bernardino Scardeonio de antiq. urbis Patavii, & claris eius civibus.

Georg. Piſtorius, villinganus, postquam Friburgi Brisgoiæ philosophiæ & artibus liberalibus magna diligentia operam impendisset, ludo ibi literario ita præfuit, ut a civibus laudem & gratiam, quod tamen nunc rarum, pro labore referret; ac subsecivas tamen horas Medicis evolvendis impendit: pertinaci itaque studio & labore improbo, qui omnia vincit, tantum in medicina profecit, ut insignibus doctoralibus in academia illius urbis condecoraretur, inque Medicorum ordinem solemniter ad-

scriberetur. Cumque medicina non scientiæ, sed exercitii causa discatur, vocationi ad Curiam regiam Enfishemii superioris Alsatia obsequi, & archiatri munus obire nullus dubitavit. Sicut autem scientia medica probe erat instructus, ita fide, circumspeditione, vigilantia & inserviendi studio summis, medioximis, imisque perhibetur satisfecisse. Neque hoc tantum agebat, ut ægrotis succurreret, sed posteritatem cogitans, rem medicam scriptis editis non parum iuivit: eaque sunt Tuendæ sanitatis ratio, Succisivæ lectiones, Conviviorum libri III. Rei medicæ compendium, Cura omnium morborum, Medicinales quæstiones, de peste & papulis puerorum, de fontibus medicatis, Præservativum & curativum doloris capitis, Medicinæ simplices compositiones ad omnes partium corporis affectus, de ratione mittendi sanguinem & cucurbitularum usu, Ζωοτροφεον, quorundam animalium naturas & proprietates, ad rem medicam spectantes, continens, Gynæceum, seu qua ratione gravidæ multa possint evitare pericula, & Scholia in Theodorici *Vlisenii* libellum de pharmacandi comprobata ratione. Vt taceam alia, quæ ad philosophiam aut humaniores litteras pertinent, ut, Scholia in *Marbodæi* *Da&tyliothe&cam*, & in *Oppiani* *Halieutica*, Commentaria in *Q. Serenum Samonicum*, de apibus, cera, melle, & quæ ex his conficiuntur, *Physicarum* quæstionum Centurias III. Magnorum virorum errores notatos, *Pantopolion* contra opiniones *Philosophorum*, quis verus Deus, & unde *Gentilium* dii, & V. libros *salium* & *iocorum*. Melch. *Adamus* in *Vitis medicor.* 184. *Frisius* in *Epit. Biblioth. Gesner.* 274. *Bartholinus* in *Medic. poet.* p. 142. Floruit autem Pictorius noster A. 1569.

LXXXII.

Io. Bapt. PORTAE Haus-kunst-und wunder-buch, Magia naturalis. Noribergæ 1680. volumina II. recusa in 4. A. 1713. Magia illa ab auctore in principio descripta fuit latine libris IV. deinde autem ad XX. aucta: qui quidem omnes hic inveniuntur, in germanicam linguam conversi a Christiano *Pegano*, alias *Rautner* dicto. Translata etiam est italice, gallice, hispanice, & arabice. Auctor eam cœpit componere, cum esset quindecennis, deinde ex itinere suo italico, gallico & hispanico, ubi occasionem habuit varias bibliothecas excutiendi, cum doctissimis vi-

ris ac peritissimis artificibus converfandi, eruditior reverfus, nec operæ, nec fumtibus pepercit, quin eam perpoliret, atque eo usque, uti iam conspicimus, adaugeret. Quo labore apud doctos, pios ac prudentes laudem & gloriam consecutus est, apud rudes autem & malignos magus audiit diabolicus: sed salva res est, & calumniæ gulam fregit mascula veritas cum integerrima æquitate. Vide, quæ de auctore nostro diximus P. III. 482. Sed audiamus contenta huius operis: agitur enim in eo de causis rerum mirabilium, variis animalibus, variis hortensibus aliisque plantis, œconomia, transmutatione metallorum, gemmis factitiis, magnete, rebus medicis, fucis & pigmentis fœminarum, distillationibus, rebus bonæ fragrantiae, pyrotechniis, re ferraria, arte coquinaria, captura ferarum, steganographia, speculis & vitris, statica seu libratione rerum gravium ac levium, experimentis aëreis, & miscellaneis.

LXXXIII.

Hieronymi CARDANI de subtilitate libri XXI. Basileæ 1611. Pluries editi diversis in locis, Noribergæ nimirum A. 1550. Lugduni 1554. 1582. Basileæ 1560. hic autem postremo ab auctore plus quam mille locis illustrati, nonnullis etiam cum additionibus. Addita quoque est apologia contra calumniatorem, (ita vocat Iul. Cæs. Scaligerum) qua vis horum librorum aperitur. Atque in iis tractatur de principiis, materia, forma, vacuo, corporum repugnantia, motu naturali & loco, de elementis, & eorum motibus & actionibus, de cælo, luce & lumine, de mistione & mistis imperfectis seu metallicis, de metallis, lapidibus, plantis & animalibus, quæ ex putredine generantur, de perfectis animalibus, hominis necessitate, forma ac fine, de hominis natura & temperamento, de sensibus, sensibilibusque ac voluptate, de anima & intellectu, inutilibus subtilitatibus, scientiis, artibus artificiosisque rebus, mirabilibus & modo representandi res varias præter fidem, de dæmonibus, primis substantiis seu vitis, Deo & universo. Ita ut, si Cardanum in Epist. dedicatoria audimus, universa mundi historia hoc uno volumine comprehendatur. Notabis autem, exemplaria huius operis priora ac posteriora inter se discrepare, cum in hisce sublata aut mutata sint, quæ aliis impietatem sapere videbantur. Interim fatetur *Morhofius* Polyhist. T. I. 112. multa

in his libris contineri egregia ; sed addit, multa etiam immisceri ridicula, ut eius hominis ingenium per dilucida intervalla fuerit summe stultum, summeque sapiens.

Hieronymus *Cardanus*, Ticini non naturaliter natus, sed vi ex utero extractus, in coniugio legitimo & sollemni, aut extra illud, patre avvocato & patricio mediolanensi, magnus evasit mathematicus, & medicus, & modo utramque artem, modo solam medicinam docuit Mediolani, Ticinii & Bononiæ, donec Romam se conferret, & in Collegium Medicorum receptus, summi Pontificis annuo stipendio aleretur ; ubi etiam eodem, quo prædixerat, anno & die, videlicet A. 1576. die XI. kal. Octobris, cum 75. annos vixisset, defecit, atque ad plures abiit, ob id, ne falleret, mortem suam inedia provocasse (dubium, quam vere hoc scribatur) creditus. Vitam eius non tantum *Naudæus*, sed ipse etiam descripsit : ubi nec sibi met ipsi parcat, quin proprios confiteatur defectus & novos. Videatur *Stollus* Introduct. in historiam erudit. lib. II. 86. Verum hi, & si quæ eius fuere vitia, G. I. *Vossii* monito, non tam sunt respiciendi, quam admirandæ illæ planeque heroicæ ingenii doctrinæque dotes, quæ eum reddidere incomparabilem : id quod Iul. Cæs. etiam *Scaliger* fassus est, acerrimus eius hostis. In arithmetiis certe & naturalibus multa invenit, ab Alciato inde dictus *vir inventionum*. Nec minus in Astrologia, Metoposcopia, & divinationibus eximius fuit, iisque omnis sortis, & conditionis homines sibi met devinxit, immo & Regum, Principum ac Prælatorum gratiam & favorem lucratus est. Multa etiam scripsit, interque illa de libris propriis, de studio Socratis, Encomia Neronis, astrologiæ, podagræ, & medicinæ, Orationem de Medicorum inscitia, Libros de sapientia, & Proxenetam seu de prudentia civili. Omnia eius opera in X. tomos digesta, Genevæ edita sunt a Car. Sponio A. 1624. recusa Lugduni 1663. *Lexicon univ. histor.* P. I. 528. *Pope-Blount* 641. *Crassus* Elogior. T. II. 27. *Tomafinus* Elog. p. 55. *Ghilinus* T. I. II. *Naudæus* Apologie pour les grands hommes cap. XIII. p. 244. *Wagner* disp. de erudit. spir. famil. usu suspect. p. 18. *Vaninus* Amphitheatr. provid. æt. 41. *Bona* Notit. auctor. (d) 3. *Arnoldus* Hist. eccles. & hæret. P. II, 328. *Crenius* de singular. scriptor. 70. *Feller* Monument. ined. 542. L'Esprit de *Guy Patin* 269.

LXXXIV.

EIVSDEM de rerum varietate Libri XVII. Basileæ 1581. Prius 1551. iam denuo ab innumeris mendis summa cura ac studio repurgati, & pristino nitore restituti. Cum capitum, rerum & sententiarum notatu dignissimarum Indice utilissimo. Nimirum libro 1. agitur de universo & partibus eius sensibilibus. 2. de mundi partibus diviniorebus. 3. de mixtis generaliter. 4. de metallis. 5. de lapidibus. 6. de plantis & productis ab eis. 7. de animalibus & productis ab eis. 8. de homine. 9. de motibus. 10. de ignis artificii. 11. de artificii communibus. 12. de artificii subtilioribus. 13. de artificii humilioribus. 14. de divinatione occultiore. 15. de divinatione artificiosa. 16. de rebus præter naturam admirandis. 17. de rebus dignis. Atque hi libri exercere docent, quæ generaliter in libris de Subtilitate, & contemplationis solum causa dicta sunt. Quomodo autem hi istis respondeant, monstravit auctor in peculiari tabula, quam vocat Comparationem librorum de subtilitate, & rerum varietate: eaque præmissa est Indici.

LXXXV.

Iulii Caesaris SCALIGERI Exotericarum exercitationum de subtilitate liber, ad Hieron. Cardanum. Francofurti 1612. item Parisiis 1557. & 1637. Auctor in Præfatione quidem laudat Cardanum, & quandam erga eum observantiam præ se fert, scribens, ei non defuisse lectissimas observationes infinitæ pæne lectionis, adfuisse autem ingenii vigorem insignem ad omnium scientiarum minutissima quæque momenta consequenda, superfuisse etiam acerrimum iudicium, quod anima sapientiæ vocari possit: admirandum in eo esse tot scientiarum cumulum, quo ceteros mortales anteeat: in repetita librorum illius lectione deprehendisse, nihil in rebus mancum, nihil in oratione superfluum occurrere: interim Exercitationes se has scripsisse tanquam supplementa, aut coram ipso maximo, omnium consensu, litterarum dictatore iudicandas, minime vero contradicendi aut contendendi ambitione. Verum his non obstantibus iudicatur a viris doctis, interque eos a *Morhofio* Polyhist. T. I. 113. 164. Scaligerum contra Cardanum infurrexisse contradicendi pruritu magis, & vana gloria ductum,

quam rei ipsius veritate : in multis enim potius sophistam & cavillatorem egisse, quam philosophum. Hinc Cardanum in non paucis defendit Io. *Sperlingius* in *Meditationibus* in Scaligerum de subtilitate, quæ prodierunt Wittebergæ A. 1656. Vide etiam *Perroniana* p. 342. *Bæclerum* Bibliograph. crit. 602. Io. *Arndium* specim. de H. Grotio 7. *Crenium* Animadv. P. XLIX. 35. & *Scaligerana* 358.

Exercit. CCLXVI. p. 808. Haud te latet, quemadmodum Plato cupiat, huiusce bestiar (canis) firmillimos esse suæ Reip. conservatores. Et sane *Cyrus* nihil aliud significat. *Cynus. Menagiana* T. III. 121.

Julius Cæsar *Scaliger*, natus in Ripa, castello patris sui Benedicti ad lacum gardensem in terris Veronensibus, a puero servivit Imp. Maximiliano tam in aula & cubiculo, quam in expeditionibus bellicis. Sed memor principatus, quem Maiores sui Veronæ gesserint, eiusque avidus, consilium iniit suscipiendi ordinis S. Francisci, quo creatus aliquando Papa, Venetis eripere posset Veronam, urbem avitam. Verum cum quædam illi hoc in ordine displicerent, mutavit animum, atque militiam repetiit. Inde postea liberatus, totum se studiis litterarum, philosophiæ ac medicinæ tradidit, tamque feliciter, ut post aliquod temporis spatium fieret Aristoteles & Hippocrates sui temporis, grammaticus insignis, excellens poeta, & criticus plane eximius. Testantur id eius scripta, Commentarii in *Aristotelem* & *Theophrastum* de plantis, in *Historiam animalium Aristotelis*, atque in *Hippocratem* de insomniis, Doctrina vera alchimix atque artis metallicæ, Libellus de numeris conicis, Libri de sapientia ac beatitudine, Poëmata, Orationes, inter quas una est opposita *Erasmi* *Ciceroniano*, & Libri de causis linguæ latinæ. Ut egregiæ & spectabilis formæ, ita tam firmi ac robusti erat corporis, ut sexagenarius molem, cui vix quatuor sufficerent homines, de loco movere atque attollere valeret. Ingenium eius adeo vastum erat, ut quidvis posset capere, memoria tam felix, ut senex filio suo memoriter posset dictare plusquam 200. versus, quos pridie composuerat. Ceterum inimicus erat mendaciorum, humanus erga quos-

quosvis, & misericors ac liberalis erga pauperes; in scriptis autem aliquanto acrior ac vehementior. *Crassus* Elog. P. II. 180. *Sammarthianus* Elog. lib. I. c. 27. *Tomasinus* Elog. P. II. 66. *Imperialis* Mus. hist. p. 63. *Ghilinus* Theatri T. I. 133. *Naudæus* Apol. pour les grands hommes c. XIII. p. 244. *Wagner* disp. de eruditissimis famil. usu suspectis p. 37. *Thuana* 444. *Scaliger* de subtilit. p. 807. & Confut. fabulæ Burdonum 281. *Crenius* Dissert. de furib. librar. 61. Io. Guil. *Berger* Dissert. academ. 478. & *Pope-Blount* 600.

LXXXVI.

Ioannis CLERICI Opera philosophica. Lipsiæ 1710. Eodem anno clarissimus auctor quartum edidit opera isthæc sua, & quidem Amstelodami apud Lormium, improbatque Tomo XXI. Biblioth. selectæ p. 216. institutum Lipsiense, quo se vivo & inscio opus suum, quod mutare & augere ipse in diem possit, typis expresserint, eique longissime præfert editionem suam illam quartam, utpote emendatam & variis in locis auctam. Hic autem continentur 1) Logica sive ars ratiocinandi. De qua ipsum lege *Clericum* Tomo IX, de la Biblioth. anc. & mod. p. 451. Cui adiungitur Dissertatio de argumento theologico ab invidia ducto. Ipsi autem *argumentum Theologicum ab invidia ductum* est ratiocinatio fallax, quæ imperitos incendit in homines innocentes, qui ea ratiocinatione invisi eis facti sunt. 2) Ontologia sive de ente in genere. Quam vulgo Metaphysicam vocant. Sed auctor nobis meliore iure nomen Ontologiæ usurpavit, & quid quid ad eam pertinet, sufficienter tradidit; ita ut studiosus theologiæ maiorem inde fructum possit capere, quam si totum devoraverit *Suarezium*: quæ sunt verba illius, qui scripto germanico *Totam* edidit *eruditionem in genere*, p. 49. 52. 3) Pneumatologia, seu doctrina de spiritibus. In qua tractatur de mente humana, angelis & Deo. Estque hæc Pneumatica, iudice *Struvio* Biblioth. philosoph. p. 92. *Heereboordiana*, edita Lugduni Batavorum A. 1659. 12. Tum sequitur Thomæ *Stanleii* Historia philosophiæ orientalis: quam ex anglica lingua in latinam vertit, Notisque in oracula chaldaica & Indice philologico auxit Clericus. Idem quoque in eam præfatus est: sed ipsa hæc Præfatio, in qua utilitas & ratio huius Historiæ ostenduntur, non suo hic loco posita, verum

rum Pneumatologia præmissa cernitur ; Dedicatio autem ad Gilbertum salisburiensem episcopum, quæ tamen in prima editione latina, A. 1690. emissâ, exstabat, hic omiſſa est. Ipse libellus Stanleii recensetur a clarissimis *Actorum erudit.* collectoribus Tomo II. Supplem. p. 356. & vocatur ab iis libellus prorsus egregius, item, eruditionis profundæ opus. 4) Physica, sive de rebus corporeis. In qua præcipua naturæ phænomena recenset, & analytica methodo in illorum causas inquiri, si forte palpando queant inveniri ; adeoque potius rationem tradendæ huius disciplinæ ostendit, quam eam, ut res posceret, tractare suscipit. In Præfatione tum iam dicta exponuntur fusius, tum etiam, quæ ad usum, dignitatem & divisionem Physicæ pertinent, traduntur. De universis hisce Clerici operibus philosophicis vide sis *Acta erudit.* A. 1696. 453. & A. 1711. 276. 478. *Novam Bibliothecam* T. I. 903. *Krausii* Hist. libr. T. I. 253. *Stollum* Introduct. in hist. erudit. P. II. 106. *Parrhasiana* P. I. 387. *Struvium* Biblioth. philosoph. 36. *Heumannii* Acta philosoph. T. I. 604. & ipsum *Clericum* Biblioth. selectæ IV. 140. ac T. XXI. 215. Neque iis præteritum imminuit, quod *Molyneſius*, ut in Narrat. innoc. A. 1711. 478. legitur, in Logica, Ontologia, & Pneumatologia non nisi vulgaria putat contineri : cum illustriſſis *Gundlingius* in Via ad veritatem P. I. 10. e contrario iudicet, Clericum in Logica fines rationis atque revelationis curate satis distinxisse. Lætu etiam digna est V. CL. Gottlob Frid. *Ienichii*, qui hanc editionem curavit, Præfatio, in qua de vita & scriptis auctoris non quadantenus, ut ipse quidem scribit, sed bene ac sufficienter differitur.

Thomas Stanleius, patre cognomini, in loco quodam Hartfordiæ, qui anglice vocatur Cumberlow-Green, anno circiter 1628. natus, Cantabrigiæ studiis operam dedit, & amore in primis poetæ captus, carminibus anglicis inclarescere cœpit : cumque peragrata Gallia, Italia & Hispania domum rediisset, nec dum secundum leges maior esset, uxorem duxit. Neque tamen sic se a Musis suis abstrahi passus est, quin potius animum ad scribendam Historiam philosophicam adplicuit. Præterea *Aeschylum* immenso labore illustravit, Adversaria condidit, in quibus veterum auctorum græcorum loci plurimi emendantur & explicantur, Prælectiones amplissimas in Theophrasti Characteres habuit,

&

& *Αρχαίωσις* condidit, sive Exercitationem philologicam de primitiis seu decimis prædæ ad v. 4. cap. VII. Epistolæ ad Hebræos. Quæ doctissimi viri lucubrationes si nondum omnes editæ sunt, certe earum editio anxie ab eruditis exspectatur. Sicut autem Stanleius ingenio fuit elegante, ita idem faciem gessit decoram, & modestia, candore, eruditione parem suo ævo vix quemquam habuit. *Acta eruditorum* A. 1702. *Museum novum* T. II. 75. *Heumannus* in Elog. Sammarthani 307. & in *Actis philosoph.* T. I 526. D. C. D. *Koch* Program. A. 1718. d. 26. Novemb. p. 2.

LXXXVII.

Essais de Theodicée, Tentamina Theodicæ de bonitate Dei, libertate hominis & origine mali. Amstelodami 1710. & postea 1713. Hunc librum in latinam linguam transtulit clericus quidam in Belgio, catholicæ religioni addicto : & alius in germanicam, sub titulo, Betrachtung der gütigkeit Gottes, der freyheit des menschen, und des ursprungs des bösen. Scopus & labor auctoris est, difficultates illas, quibus palmaria religionis tam naturalis, quam revelatæ fundamenta acribus quibusdam ingeniis premi visa sunt, examinare & evertere, Deique ius & iustitiam asserere, (unde libro *Theodicaa* titulum imposuit) atque adeo non tantum contra *Balium*, sed etiam contra *Hobbesium*, *Spinosam* & *Kingium* disputare. Intererat videlicet, iudicio præstantissimorum virorum, qui *Acta erudit.* colligunt, & quidem A. 1711. III. ut contra eas diceret, qui eodem studio difficillimis satisfacit, quo alii in facillimis utuntur ; cui aditus patet ad ea, a quo alii natura non admodum invida arcentur ; quem denique divino munere nobis datum suspiciunt docti & intelligentes existimatores, ut abdita hætenus & a cognitione hominum remota in apricum producat. Quem vero intelligant per hanc descriptionem & laudem, haud opus est coniecturis indulgere, cum ipsi statim nominent Godofr. Guil. LEIBNITIVM. Operi duo præmittuntur 1) Præfatio. In qua vir illustris de vera solidæ pietatis indole verba facit, ad eamque non minus veri cognitionem, quam virtutis praxin requirit. 2) Discursus seu Dissertatio de conformitate fidei cum ratione. In quo multa reperies alibi non dicta ; quamvis idem argumentum plurimorum virorum doctorum ingenia iam exercuerit. Tria autem sunt, *Pars VI. in 8. maiori.* Nn quæ

quæ subiunguntur : 1) Reflexiones in librum *Hobbesii* de libertate, necessitate & casu. 2) Observationes in librum (*Kingii*) de origine mali. 3) Causa Dei, asserta per iustitiam eius, cum ceteris eius perfectionibus, cunctisque actionibus conciliatam. Cl. *Turretinus*, insignis apud Genevenses theologus, Positiones theologicas edidit, quibus Leibnitiana Theodiceæ dogmata & principia valde probat : & licet Christianus Matth. *Pfaffius*, magnum iam lumen academiciæ tubingensis, in Dissertatione de consecratione eucharistica p. 459. & 466. quædam in Dissert. Leibnitiana de consensu fidei & rationis sibi displicere notaverit : postea tamen melius se de mente illustris auctoris edoctum esse fassus est, idque etiam publice significari voluit : prout factum in *Actis erudit.* A. 1715. 376. Interim lenæ prodiit Disputatio eruditi cuiusdam studiosi, qui exercitii academici causa, Theodicæam sub examen revocavit, publiceque disputationem suam habuit sub moderamine celeberrimi D. Buddei. Agnovit quidem & laudavit humanissimus Leibnitius eruditionem & conatum auctoris, libere tamen, ut solebat, rescripsit, se in eo interdum æquitatem, sæpe attentionem requirere : neque enim videri satis nervum rei secutum : gravissimas difficultates aut præterire, aut levi brachio tractare, & nullo (scilicet) negotio expedire, interdum sine discussione, tanquam ex tripode, pronunciare, passim etiam dudum solitas obiectiones tantum reponere : denique sententiam defendere, & nulla argumenti specie comprobata pæne instar fundamenti ponere de moralitate actionum non ex natura rei, sed a sola voluntate Legislatoris dependente. Vide *Acta erudit.* A. 1710. 110. 159. A. 1712. 336. A. 1715. 376. *Museum novum* Tom. II. 377. 529. 601. *Nouvelles de la Rep. des Lettres* A. 1710. P. II. 314. 363. *Journal des Sçavans* A. 1713. 9. & I. A. *Fabricium* Supplem. Biblioth. lat. 18. Sic & clarissimus apud Tubingenses professor Io. Conr. *Crellingius* A. 1722. Leibnitii Principia philosophiæ disquisitione academica ventilavit, atque in eorum veritatem sollicitè inquisivit. Nec minus ibidem surrexit G. B. *Bulffingerus*, itidem professor & philosophus acutissimus, qui in Commentat. de orig. & permisc. mali, illustris viri theoriâ defenderet. *Acta erudit.* A. 1724. 105.

LXXXVIII.

EPICETI Encheiridion, item CEBETIS Tabula de vita humana prudenter instituenda. Coloniae 1596. Accessere 1) *Simplicii* in eundem Epicteti libellum doctissima Scholia. 2) *Arriani* Commentariorum de Epicteti disputationibus libri IV. Qui ex IIX. Διατριβών libris primores hodie supersunt. 3) Altercatio Hadriani augusti & Epicteti. Quæ tamen Hier. *Wolfio* ψευδοπρυγᾶφος videtur. 4) Problemata *Thaletis*. 5) *Plutarchi* libellus, quo deridet Stoicos, ut admirabiliora locutos, quam Poetas. 6) Alius *Plutarchi* libellus, qui Gryllus inscribitur. Quo declarat, plerasque bestias, naturæ congruentius vivere, & paucioribus vitiis contaminatas esse, quam vulgus hominum. Omnia interprete Hier. *Wolfio*, cumque eius Annotationibus in *Simplicium* & *Arrianum*. De Epicteto & Cebete dictum est P. V. 536. 537.

Simplicius, natus in Cilicia, *Ammonii* & *Damascii* syri, stoici philosophi, discipulus, & Eulamii phrygis familiaris, ethnicae religioni addictus, & unus ex illis, qui peripatetica philosophia mancipati, eandem cum pythagorica & platonica conciliare studabant, scripsit Commentarios in Aristotelis libros physica ἀπο-ακρως, atque in eiusdem Categorias, claruitque sæculo VI. sub Iustiniano Imp. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. vol. IIX. 620. *Suidas* in v. πρῶτος.

Flavius *Arrianus*, Nicomediae in Bithynia natus, Epicteti discipulus, eruditionis suae insigne præmium accepit, dum atheniensi & romana civitate donatus, atque ad dignitates præfecti provinciae armatae Cappadociae, senatoris, consulis, atque in patria sua sacerdotis Cereris & Proserpinæ evectus est, sicut ipse, Xenophontis, non minus manu strenui, quam ingenio præstantis, æmulus, indeque *Xenophon iunior* dictus, copias contra Alanos & Massagetas duxit, fortiterque pugnavit. Scripta eius, præter illa supra commemorata, quibus Epicteti doctrinam ab interitu conservavit, sunt, adhuc quidem salva, de expeditione Alexandri Libri VII. de rebus indicis Liber I. Periplus Ponti euxini, nec non Libri de bello adversus Alanos sub Hadriano Imp. gesto, de acie instruenda, deque venatione. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. lib. IV. c. 8. p. 269. *Lexicon univ. histor.* P. I. 190. *Magirus* 84. *Pope-Blount* 166.

LXXXIX.

Thomæ BARTHOLINI Anatome. Lugduni Bat. 1677. Quantum renovata, non tantum ex Institutionibus Casp. Bartholini, qui erat pater auctoris, sed etiam ex omnium cum veterum, tum recentiorum observationibus, ad circulationem *Harveianam*, & vasa lymphatica directis. Qua de re pluribus agit auctor in Præfatione. Atque hic liber latina lingua plus decies prodiit, nec tantum in linguas Gallorum, Italarum, Anglorum, Belgarum & Germanorum, sed iussu etiam Magni Mogolis in indicam est transfusus, & commendatur a iudiciosissimo *Borneburgio* Epp. ad Io. Conr. Dietericum p. 130. atque a *Wormio* in Orat. funebri Bartholini vocatur opus aureum. Vide Io. *Mollerum* Hypomnem. in Bartholinum de Scriptis Danorum p. 432. & *Crenium* Exercit. II. de libris scriptor. opt. 18. Apud eundem p. 35. laudatur etiam, ob *αρεσκειαν* & stili dignitatem, Andr. *Laurentii* liber de humani corporis structura.

Thomas *Bartholinus*, hafnienſis, Caspari senioris, Med. ac Theol. doctoris & professoris regii filius, Pauli *Mohltii*, Adolphi *Vorſtii*, Io. *Walai*, Hadr. *Falcoburgii*, *Salmastii*, Dan. *Heinfii*, G. I. *Voffii*, *Golii* & *Boxhornii* discipulus, peracto in Belgium, Galliam, Italiam, Siciliam & Meliten itinere, Basileæ petiit, summaque cum laude consecutus est honores doctorales, domumque reverso collata primum professio mathematica, deinde anatomico-medica. Vtramque ille miris ornavit modis, magnum exterorum studiosorum numerum ad se attraxit, inventis pluribus anatomicis inclaruit, polygraphi nomen meruit, & assiduis lectionibus, qua publicis, qua privatis, nec non felici medicinæ exercitio incredibilem sibi famam peperit, ita ut Rex meritis viri gratiam relaturus, honorarii eum professoris titulo donaret. Hoc impetrato, videbatur beatus esse, cum in prædio hageſtedenſi vicino, ab urbis strepitu remotus, sibi ac Musis suis posset vivere. Sed hæc felicitas nec diuturna fuit, nec perpetua: nam post novennium labores & circulos eius mirum, quam turbaverit, voracissimi incendii truculentia, qua & prædium, & bibliotheca, & scripta omnia *avendota* cum 8. villis contiguis, domino absente, conflagraverunt. Quam calamitatem sicut ille animo philosophico & christiano excepit, ita Monarcha danicus, singulari gratia prædio

prædio a tributis concessit immunitatem, afflictoque inter archiatros suos cum largiori stipendio dedit locum, & supremi eum tribunalis iudicibus adscripsit. Sed nec patria academia erga civem ingrata volebat esse, quin potius bibliothecæ suæ curam ei commisit, qui ambulans ipse erat bibliotheca. Tandem post varios casus, post tot discrimina rerum, vir summus stranguria, fluxu sanguineo & urinæ compressione confectus, obiit in quarto academici rectoratu A. 1680. ætatis 65. De scriptis eius, & elogiis, quibus eruditi virum meritissimum celebrant, vide Io. Mollerum Hypomnem. ad Alb. Bartholini librum de scriptis Danorum p. 423. & seqq. Ipse autem Mollerus p. 417. eum vocat Medicorum suæ ætatis primicerium, anatomici statorem, scrutatorem naturæ solertissimum, oratorem disertissimum, poetam in latino & vernaculo idiomate ingeniosum, antiquarium insignem, & polyhistorum maximum ac laborum tolerantem, nec ob solam doctrinam, sed parem etiam vitæ morumque integritatem commendandum.

XC.

Laurentii HEISTERI Compendium anatomicum. Cum figuris æneis. Altorfii 1719. Editio altera, prima, quæ A. 1717. prodiit, longe auctior & emendatior. Scriptum est hoc Compendium, primo quidem in usum ipsius auctoris, deinde vero communicatum cum studiosis auditoribus, tandemque in eorum & eruditorum gratiam editum. In quo omne id, quod Anatomicorum chorus observavit litterisque prodidit, magna industria collectum, breviter ac bona fide proponitur, ita ut Compendium hoc non, ut alia, dispendium, sed perfectum Anatomici systema ac thesaurus, absit verbo invidia, iure meritoque vocari possit. Atque ideo a summis Anatomicis non tantum suo æstimatur pretio, sed magnis etiam laudibus effertur. Auctor ei præmisit longam Præfationem, ut ostendat, se non actum egisse, sed necessitatem quasi postulasse, ut suppleret, quæ ab aliis omisa erant, & emendaret, ubi a diversis erratum. In primis excutiendam sibi sumit clarissimi *Verheyeni* Anatomiam corporis humani, quæ valde celebris erat, atque in plurimorum, ipsius etiam auctoris manibus versabatur, clarissime, at modeste tamen demonstrans, multa ipsum fugisse minime prætereunda, nec pau-

ciores ab eodem esse commissos errores. Neque etiam dubitat libere de nobilissimi *Mangeti* Theatro magno anatomico indicare, ac profiteri ingenue, se in eo nihil novi aut singularis reperisse, errores autem non paucos. Vide *Acta erudit.* A. 1719. 533.

XCI.

Fran. SANCTII, Minerva, seu de causis latinæ linguæ Commentarius, cum Notis Jac. Perizonii. Amstelodami 1714. Editio quarta, in qua Notæ Perizonii quam plurimum auctæ, & Gasp. Scioppii Additiones Minervæ insertæ, uncisque inclusæ sunt. Quid vero boni ab hac Minerva sperandum? Edoceat ipse eius auctor, in Præfat. scribens: Eam veræ latinitatis normam tradere; ea duce discipulum Poëtarum & Oratorum virentia præta secure posse perambulare, & hinc Dialecticæ, quæ itidem perturbata est, vera principia expiscari; eandemque, Laurentii *Val-la* loco, pueris explicandam esse: pueris autem? immo & viris ac senibus legenda ac relegenda est, qui barbariem a se amoliri student. Hic enim discent, Sanctium artem grammaticam ad latinæ linguæ indolem atque naturam expendisse, superflua abieciisse, necessaria in ordinem redelegisse, obscura & intricata ellipses beneficio mirifice exposuisse, nec immerito librum suum ab litterarum dea Minervam appellasse. Hic etiam reperitur *Perizonii* Præfatio, narrans, primam editionem Minervæ non Madriti, sed Salmanticæ A. 1587. prodiisse: Georg. Henr. *Vrsinum*, V. CL. perizonianarum Observationum examinatorem, sæpius ipsummet errasse: Latinæ Grammaticæ constituendæ provinciam summos in se viros suscepisse: & Sanctium in plerisque ab antiquioribus Grammaticis secessisse. *Acta erudit.* A. 1687. 607. *Crenius* Method. T. I. 308. Octav. *Ferrarius* Opp. var. P. II. 73. & *Morhof* Polyhist. T. I. lib. IV. 121. quorum ille Minervam vocat doctam, iste opus, quod plus in recessu habet, quam fronte præferat, hic multas Grammaticorum regulas explodentem, & sub constructione elliptica multa in latina lingua fieri ostendentem, de quibus alii regulas cudunt superfluas. Scioppii Sanctiana Minerva ab Aug. Maria de Monte *Savonensi* impugnata fuit.

Franciscus Sanchez seu Sanctius, vel Sancius, a natali oppido Las Brozas, quod in Extremadura est provincia, *Brocensis* cognominatus,

minatus, vir tam græce, quam latine insigniter eruditus, a *Lipſio* Mercurius & Apollo Hispaniæ, a *Scioppio* divinus & admirabilis homo vocatus, Salmanticæ vixit, & linguarum græcæ & latinæ doctrinam, tanquam primarius professor, magno auditorum profectu & applausu, ingentique apud exteros & eruditionis & virtutis fama tradidit mediò sæculi XVI. & deinceps, nec minus alia scripta in publicum emisit, videlicet Breves Grammatices institutiones, Grammaticæ græcæ Compendium, de Partibus orationis & constructione, de Arte dicendi, de interpretandis auctoribus, Paradoxa, Organum dialecticum & rhetoricum, de *Porphirii* aliorumque in Dialectica erroribus, Commentaria in Andr. *Alciati* Emblemata, & Notas in *Virgilii* Bucolica, in *Persium*, in *Horatii* Artem poeticam, atque in Angeli *Politiani* Silvas: & hispanice, Anotaciones à las obras de Juan de Mena, Notas à las Obras de *Garzilaſſo* de la Vega, Doctrina del estoico filosofo *Epicteto*, Declaration y uso del Relox Español entretexido en las armas de la muy antigua y esclarecida Casa de Roxas, vitæque curriculum absolvit valde senex: eius enim ætas anno Christi 1600 ad 77. annum ascenderat: eoque ipso, si *Wittio* Diar. biograph. A. 3. credendum, obiit vir celeberrimus. *Antonius* Biblioth. scriptor. hispan. T. I. 361. *Reinesius* ad Daumium p. 57.

Iac. *Perizonius*, cuius maiores nomen belgicum *Voorbroeck* gesserant, natus Dami, oppido provinciæ groningensis, Theoph. *Hogerſii*, Gisb. *Cuperi*, I. G. *Grævii* & Theod. *Ryckii* discipulus, primum Delphorum scholæ latinæ moderator fuit, inde apud Franequeranos, ac denique Lugduni Historiæ & Eloq. professor publicus, & libris, quam liberis, (in perpetuo enim coelibatu vixit) nominis quærere & consequi maluit immortalitatem; eius enim sunt Triga dissertationum, Animadversiones historicæ, Dissertatio de augustea orbis terrarum descriptione, & alia de origine, significatione & usu vocum *Prætoris* & *Prætorii*, Specimen errorum Vlr. *Huberi*, Dissertationes de originibus babylonicis & ægyptiacis, Notæ in *Aelianum* sophistam, Dissertationes contra Iac. *Gronovium* de nece Iudæ, *Curtius* reſtitutus & vindicatus contra Io. *Clerici* Artem criticam, Dissertationes de ære gravi contra *Kuſterum*, Responſio ad eundem de voce Cerno, quæ hic exſtat p. 773. & alia, item sub nomine *Valerii Accinſti* adverſus *Francium*: ne quid dicam

dicam de Præfationibus eius, atque Orationibus. Sed indefessus eius labor, & continua vigilandi, legendi, scribendique consuetudo ita tandem viri laudatissimi vires exhaustit, ut febrim lentam ipsi attraheret, qua & exstinctus est A. 1715. ætatis 63. Virtutum autem suarum encomiasten accepit Ant. *Schultingium*, ICtum percelebrem. *Acta erudit.* A. 1716. 95. *Bynaus* de natali Christi 325. *Crenius* Method. T. I. 308. *Benthem* Holl. Kirch. und schul. staat P. II. 316. *Nova biblioth.* T. V. 282.

XCII.

Christiani BECMANI Manuductio ad latinam linguam, & liber de originibus latinæ linguæ. Hanovix 1619. Quibus passim alia multa, philologiæ propria, pro meliori vocum ac rerum cognitione inserta sunt: nunc tertium, (post editiones annorum 1608. & 1613) & quidem auctius, sed & melius edita. Atque hæc augmenta ipsius sunt auctoris, qui nec postea destitit eundem librum locupletare, sicut in litteris ad Casp. Hofmannum, quæ p. 818. insertæ sunt Georg. Richteri Epistolis, ipse commemorat. Vtrique libro præmittuntur 1) Dedicatio ad Barones Albertum Ioh. Smirzickium, & Henr. Slawatam. Qua utriusque generosas ac virtuti & litterarum cultui dicatas mentes iustis laudibus celebrat: quamque in aliis editionibus deesse ægre fert accuratissimus *Crenius* Animadvers. P. I. 6. 2) Præfatio. Qua auctor studium suum in relegendis, augendis & corrigendis hisce opusculis, quæ suasu Scaligeri & Casauboni conscripserat, exponit, & veniam erratorum, si quæ irreperint, petit atque expectat. 3) Elogia doctorum aliquot de latina lingua, *Ciceronis*, puta, *Valla*, *Scaligeri* utriusque, *Melanchthonis*, *Maureri*, *Taubmanni*, *Dresseri*, *Casauboni*. Manuductionem ad latinam linguam *Morhofius* Polyhist. lib. IV. 107. vocat luculentam, atque auctorem scribit non pauca notatu digna observasse. Eandem, nec non Commentarium de originibus latinæ linguæ laudarunt & approbarunt heroës litteratorum, Ios. Iustus *Scaliger* & Is. *Casaubonus*, ille, ut insigne ingenii & industriæ specimen: hic, ut elegantissimos ac multiplici doctrina refertissimos libros: eorumque verba adducit *Ludovicus* Hist. schol. P. V. 290.

Cetera

Pag. 243. *Cetera kai steta.* Itaque ne simplici & pingas, more aliquorum e priscis.

Cetera perperam scribunt cum OB, & a plerisque pari errore cum AE: quod Virgilius MS. & antiqui lapides testantur. Frustra sunt, qui CETERA ut KAI BTEPA exponunt, al-lusione potius, quam derivatione, subnixi. *Schurzfleisch* Orthograph. rom. 18. & *Cellarius* Orthograph. lat. 83.

456. *Lethum.*

Letum. *Schurzfleisch* Orthograph. rom. p. 39. & Supplem. 31. *Cellarius* Orthograph. lat. 103.

790. Tyrannus, origine vox honesta: a τυγῆς, τυγῆς, ambitus turris: turres enim & arces Tyrannorum aut Gubernatorum propriæ.

A Tyro. Nic. Fullerus Miscellan. lib. I. c. II. Phil. Caroli Var. lect. I. I. c. 13.

Calmeuffer ab hebraico מוסר כל Kol musar, ut sit homo omnis doctrinæ.

Ex germanico, Schulmeister. C. A. Heumann in Actis philos. T. I. 1047. & Epp. miscel. T. I. 245.

Christianus *Becmanus*, Borna-misnicus, Philosoph. magister & poëta laureatus, non confundendus cum Christiano *Becmanno*, rectore ludi hanoverani, Mühlhufii fuit rector scholæ & pastor, Ambergæ Gymnasii rector & prof. theologiæ, Bernburgi scholæ senatoriæ moderator, denique Servestæ pastor ad S. Nicolai, professor theol. & superintendens illius districtus, ubi etiam obiit A. 1648. ætatis 68. Reliqua eius scripta, quibus inclaruit, sunt III. Orationes metricæ, Schediasma philologicum, huiusque, cum Io. *Bechereri* inimicitiam sentiret, una & altera Apologia, Exercitationes theologicæ contra *Photinianos*, Mennonem *Simonis*, *Paracelsum*, *Weigelium*, & *Felgenhauerum*, Anatomia universalis triumphans contra Matth. *Höi*, Vbiquitas triumphata contra *Schroederi* Sceptrum regale, Responso ad *Althoferi* Anti-Becmanum, & Disceptatio de quæstione, An Christi corpus post exaltationem etiam vere sit in terris? *Ludovicus* Hist. schol. P. V. 278. & *Morhof* Polyh. lib. IV. 107. qui ei laudem tribuit viri elegantis ingenii.

Part. VI. In 8. maiori.

O o

XCIII.

XCIII.

Dan. Georg. MORHOFII Vnterricht von der teutschen Sprache und poëſie, Institutio de lingua & poëſi germanica. Lubece 1700. prius Kilix A. 1682. Cum eiusem Poëmatibus germanicis : omnia iam aucta & emendata , ad auctoris exemplar. De quo libro, plenioris de lingua & poëſi germanica latini, affecti quidem, sed non absoluti operis prodromo, laudes exstant in Prolegomenis in Polyhist. literar. pag. 25. prudentissimique *Actorum eruditorum* collectores ad A. 1682. p. 271. testantur, nullum, hac in materia, præstantiori ingenio ac maiori eruditionis, rariorisque doctrinæ copia conditum fuisse. Adde, quæ leguntur ad A. 1686. 418. item ad A. 1697. 261. & apud *Praschium* Præfat. in Organ. lat. linguæ A. 5. ac Io. Georg. *Eccardum* Hist. stud. etymol. linguæ germ. 238. & seqq. In tres autem illud partes est divisum ; quarum prima de Germanorum lingua , altera de eorum poëſi & poëtis, tertia de arte poëtica eorundem agit. Neque germanicam linguam auctor noster ex græca, ut G. Christ. *Peisker*, Ios. Mar. *Bellinus*, & Io. Pet. *Ericus* ; aut ex latina, ut Gustavus *Ferrarius*, derivat, sed eam, si non hebraica, græca tamen & latina antiquiorem esse ostendit. Qua in re consentientes habet Georg. *Stiernhielmium* in Runæ suecicæ synopsis, G. Casp. *Kirchmaierum* in Dissert. eiusd. argumenti, Io. *Schefferum* apud Io. *Mollerum* in Hypomnem. ad Scheffer. de scriptis & scriptorib. suec. 402. immo & *Boxhornium*, *Salmasium* & G. Henr. *Vrsinum* in Actis erudit. A. 1690. 468. denique Io. Guil. *Bergerum* Program. de adag. German. A. 1715. VI. Non. Mart. p. 10. Præfatio est Caspari Danielis, auctoris huius filii primogeniti : qui secretarius fuit Legationis ad Aulam cæsaream, iam defunctus. Et quod ad Poëmata attinet, auctor Præfationis in Hoffmannswaldavii Poëmata iudicat, Morhofium non tam suaviter, quam docte scribere : bene interim scivisse, quid ad poëma suis numeris absolutum pertineat.

Pag. 285. *Rhenanus* Valdoni, episcopo frisingensi, adscribit translationem Evangeliorum germanicam.

Beatus *Rhenanus* non habet. *Placius* de pseudon. p. 10.

Pag. 334. Autor dramatis, De

Est *Henricus de Almar Hackmann*.
Rei-

Reinke Voss, fertur esse Nicol.
Baumann.

Pag. 342. Wilhelm Weber fuit
unus de phonascis : Einer von
den Meister-singern.

345. Tonus carminum germani-
corum apud Tacitum *Barritus*
vocatus est.

346. Ridicula mihi narrata fuit
historia, quod, cum aliquis ex
istocollegio magistrorum can-
tum noribergenium a tri-
bus nebulonibus in *stercus* de-
trusus fuisset, ille inde emer-
gens in hos eruperit rhyth-
mos: O Gott du gerechter
richter, der du kennst die
menschlichen gesichter, ich bitte
dich, thu mir dieses zu lieb, und
entdecke diese drey dieb.

368. A voce *Scalda* poëtae islan-
dici vocati sunt Scaldri.

491. A *Georgio* Kœnigio.

Program. de Reinke Voss. B
Eccard Præf. in Leibnitii Col-
lectan. etymol. 50.

Non de phonascis, sed de poëta-
stris, sive illis, qui rhythmos sine
arte de improvviso faciunt. *Wa-
genseil* Notabil. Norimb. p. 467.
Barditus L. C. *Wagenseil* l. c. 500.

Ille fuit *Wilhelmus Weber*, di-
ctus *Schlenckerlein*, qui no-
cturno tempore, bene potus
domum suam repetens, ve-
xandi causa a tribus homini-
bus in *stercus* *Vischbach* proie-
ctus fuit. Sed vena rhythmi-
ca *Schlenkerlino* propter id
nec laesa fuit, nec perijt; quin
ille exurgens, & totus madil-
lus, crinibusque & mento stil-
lans, ex tempore hos fudit
versus: O Gott, du gerechter
richter, Der du im finstern kennst
alle gesichter, Sag mir, wer waren
die drey dieb, die mich in *Visch-
bach* haben tragen, So willich sie
morgen vorn Burgermeister ver-
klagen. *Wagenseil* 467. & hoc
addit: So werd ich wieder frö-
lich seyn, und wacker lachen,
Wenn man sie strafft, dasz ihnen
der herzbendel thut krachen.

Scalda a voce *Skall*, quæ sonum
significat. *Academ. nebenstun-
den* P. I. 42.

A *Georgio* *Matthia* Kœnigio.

Daniel Georgius Morhof, A. 1639. die sexto Februarii, Romanis olim nefasto & inauspicato, Wismariae natus, atque in pueritia e ludo Orbilii, qui caput eius fuisse ita laeserat, ut tubera sat magna inde orta, ac pra pudore dissimulata, febrem ei periculofam attraxerint, in domum paternam revocatus, latinae linguae rudimenta a patre didicit, atque a Io. Polzio ad lectionem auctorum utriusque linguae ductus est; Stetini autem postea, sub Micralio & Schavio, magis profecit, donec Rostochii, ductu Redeckeri, Laurembergii & Rahmii, iura tractaret. In eadem academia rostochiensis professioni posseos, cum prius magistri titulum rite impetrasset, admotus, licentiam petiit atque obtinuit eundi in Bataviam & Angliam, inque reditu supremos utriusque Iuris honores reportavit ab academia Frisiorum franckerana, habita prius disputatione inaugurali de Iure silentii: sed ultra quadriennium non poterat Rostochii subsistere. Sparsa namque longe lateque multiplicis eius doctrinae fama permotus seren. Dux holsaticus Christianus Albertus, A. 1665. vocavit eum in academiam kiloniensem, recens a se conditam, ut singulare ei ornamentum adderet, aggreque impetratum docere iussit Eloquentiam ac Poësin. Quam praeclare, quamque utiliter utramque obierit, ingenii monumenta, quae istis temporibus condidit, satis superque testantur: quamvis, ut fata sunt bonarum litterarum, easque doctum, multitudine auditorum non obrueretur. Post quinquennium, faventissimi Principis permissu, ridentibusque Musis, quippe quibus hoc itinere ferebatur pariter ac metebatur, denuo ivit in Bataviam & Angliam, & cum doctissimis terrarum illarum viris amicitiam partim renovavit, partim contraxit. Post reditum aliae etiam dignitates professioni geminae sunt adiectae, videlicet Historiarum doctrina, scribendorum publico academiae nomine Programmatum cura, & Bibliothecae academicae administratio. In omnibus hisce functionibus tantam praestitit fidem, tantamque diligentiam, ut maiora ne quidem postulari ab eo, aut expectari potuerint: sicut in omni sua vita ideam viri boni & circumspecti, plane ut Symbolum ipsius hoc, *Pietate, Candore, Prudentia*, requirebat, exprimere annisus est. De multis, variisque eius scriptis multa possem dicere: sed quid opus est, cum illa sint satis nota, ac plene & fideliter, sicut etiam encomia, quibus viri eum docti

orna-

ornant, recenseantur a clarissimo Io. *Mollero*, amico eius singulari, in Prolegomenis huius operis? Sufficit meminisse, existare integra volumina, in quæ singulatim edita sunt compacta, ut, Opera poetica cum præfatione Henr. *Mublii*, Orationes & Programmata, Dissertationes academicae & epistolicae. Plura qui nosse cupit, prædicti legat Ioan. *Molleri* Prolegomena, in quibus ille fuse agit de Morhofii vita, elogiis & scriptis. Quibus addere liceat H. *Meibomium* Præf. in Additam. ad Voglerum p. 125. *Weissenbornium* præfat. in Zeumeri Vitas Professorum ienens. Io. Guil. *Bergerum* Program. de adag. Germ. p. 9. *Falsterum* Cogit. phil. 148. 149. ipsummet *Mollerum* Isag. ad histor. cimbr. P. II. 369. ac *Seelenii* Athenas lubec. P. III. 517. Et nota, hanc vitæ Morhofianæ descriptionem nostram ad P. V. p. 428. referendam esse.

XCIII.

Georgii PASORIS Lexicon græco-latinum in Novum domini nostri Iesu Christi testamentum. Lipsiæ 1702. Editio correctior, multisque vocibus LXX. interpretum, & Apocryphorum V. T. auctior: superatur tamen ab illa, quam V. C. Christianus *Schoetgenius* dedit Lipsiæ A. 1717. cum observationibus suis philologicis. Olim prodierat hoc Lexicon Herbornæ A. 1622. 1626. 1632. 1648. Franequeræ 1632. & Numburgi 1637. *Crenius* magnum ei pretium ponit, & existimat, eum, qui illud cum *Buxtorfii* Thesauro grammatico linguæ S. & Lexico, *Glassii* Philologia sacra, & *Zeifoladi* Logica sacra diligenter coniungit, ac *Noldii* Concordantias particularum ebræo-chaldaicarum addit, non facile in sensu dicti alicuius biblici indagando hæsurum, minimeque de intelligendo sacris in scripturis Spiritu fore ambiguum. *Bæclerus* tamen Dissertat. academ. T. I. 652. Lud. *Lucii* Lexicon N. Tti pro accuratiori habet. Neque prætereundæ sunt Præfationes bibliopolæ & auctoris, quarum illa præstantiam huius editionis exponit, hæc docet, veros esse doctores tam ecclesiasticos, quam academicos, qui Christum diligunt & agnos eius, quique discipulos suos docent servare omnia, quæ ille mandavit nobis: sapientiam & virtutem discendas esse ex SS. litteris, ethnicos vero auctores & fabulofitates Poëtarum, ac nomina deorum dearumque missa facienda.

In Præfat. initio: ἰησὺς ὁ χρίστος.

Ὁ κυριος ημων ἰησους χριστος, vel, ὁ ἰησους χριστος. *Helladius* de statu præf. ecclesiæ græcæ p. 346.

Pag. 66. ἀδης, *sepulcrum*. Act. 2, 27. Pl. 16, 10. Gen. 42, 38. Ecclef. 2, 10. 1. Cor. 15, 55.

Infernus, *Inferi*, seu status animarum. a corporibus separatorum. *Grabe* ad Regii Formul. caute loq. 189. 200.

115. Differunt ἀλαλαῶ & ὀλουῶ, quorum illud lætitiæ, hoc tristitiæ tribuitur.

Etiā hoc *de clamore lato* interdum usurpatur. *Frid. Strunkius* disp. de ululatu in sacris Minervæ p. 4.

289. βεβηλος profanus, ab *Hebræo* בְּבִילִי confudit.

Α Βηλος, *limen*, ὅ particula Be, quæ in compositione, ut Be apud Latinos, vim negativam & privativam habet. *Er. Schmid.* in Matth. 12, 5.

496. ἀδοκιμος, *Reprobus*.

Significat etiam *destitutum experimento*, seu probatione eius, quod prætendit. *Car. Le Cene* Projer d' une nouvelle vers. *Françoise de la Bible* 678.

577. Si εἰρηκα est ab εἶρω, etiam εἰρηθην & εἰρηθην, item εἰρθεῖς, εἰρηθισομαι, ρημα, εἰρωε, εἰρεα, ab eodem fuerint themate.

Non sequitur: nam in verbis anomalis sæpe unum tempus ab hoc themate, aliud ab alio formatur. *Grunewald* Dubiorum grammaticorum dodec. III. Dub. XI.

Vera analysi verbi εἰρηκα, dixi, hæc est, ut thema eius statuatur εἶρω, in Fut. εἰρω, in præf. æt. εἰρηκα, & Attice εἰρηκα. Sicut pro λαληθα accipi, Attici dicunt εἰληθα.

An non sic? εἰρω, quod ipse Páfor pro verbo poetico agnoscit, εἰρησω, εἰρησα, εἰρηκα. Et differentia est inter λς, μς, & η. *Idem* ibid.

673. καταρχομαι *Descendo, devenio*.

Significat etiam simpliciter, *Ab eo, removeo*; atque adeo denotat motum a loco ad locum, non autem præcise locum in se-

- Pag. 715. *Ἀπέρω*, *Recipio*, *reporto*, *refero*.
725. *πλεονεκτῶ* proprie *Plus habere cupio*.
897. Per *apicem* (*ῥαβδον* Matth. 5, 18.) intelligitur hic *punctum*. *Puncta vocalia ergo tempore Christi fuerunt*.
934. *Κομῶμα*, Ornamentum, vestitus. Hinc est *ἐγκομῶσα-θαι*, *Intus ornati estote*, 1. Pet. 3, 5.
943. Rom. 13, 12. *ἡ νύξ προσηλπίσκει*, *Nox prateriit*.
1145. *Ναός*, Templum, a *νοέμαι* *Venio*, sicut *Aedes ab Adeo*.
1287. *προσπορεύομαι*, *Iter facio*, *Abeo*.
1299. *Ἀπείριστος*, *Infinitus*. 1. Tim. 1, 4. *Genealogiæ nunquam finienda*.
1378. Luc. 6, 1. *Σαββατὸν δεύτερον*, *In Sabbato altero primo*, h. e. *die ultimo festi azy-*
- feriorem. Historia Symboli apostol. 180.*
- Irem Impedio*, ut Luc. 6, 24. Matth. 6, 5. *Le Cene 521.*
- Proprie Redimo ex captivitate.* Dan. *Heinsius Exercitat. SS. in Eph. 5. p. 441.*
- Intelliguntur apiculi & cornicula illa, quæ litteris codicis Legis superponuntur, aut etiam minutæ illæ litterarum, quæ discrimen faciunt inter litteras cognatæ formæ: & indicatur, exactam Legi præstandam esse obedientiam.* Lud. *Cappel-lus & Lightfoot in h. l. Hack-span. ad Lipmann. 425.*
- Exterius ornati seu vestiti estote humilitate.* Vt *Heinsius*, *Gat-taker*, *Grotius & Hammon-dus* observarunt. *Le Cene 629.*
- Nox processit*, seu progressa est, & tendit ad interitum. *Era-smus in Notis ad h. l.*
- Naos ab hebr. נֶאֱוָה Inhabitavit.* *Aedes a græco αἶος, Templum.* *Bos de etymol. gr. 34.*
- Etiā Decedo, Morior.* ut Matth. 26, 24. Luc. 13, 33. cap. 22, 22. *Le Cene 759.*
- Scribendum Ἀπείριστος, Insolubilis.* *Genealogiæ insolubiles.* *Iac. Frid. Reimmann de libris genealog. sect. II. 210.*
- Sabbathum primum ab oblatione manipuli die secundo festi Paschatis, quasi πρώτου με-*

<i>perum</i> , qui paricum primo solemnitatem celebrandus erat, ac proinde illi, velut e regione, respondebat.	τα της δευτερας τη παρχα. Relandus Antiqq. hebr. 514.
Pag. 1418. Σαλος (συσται η αλς, movetur mare) salum.	Ab αλος. Bos Etymol. gr. 40.
1470. Σπαρσσω Discerpo, Dilacero, Dilanio. Mar. 1, 26. σπαρσσαν, Quum discerpisset.	Convullo. Quum convulsisset. Le Cene 569.
1620. Luc. 16, 24. υδαλος, pro Bv υδατι.	Pro επι υδατος. Bos Ellips. græc. 329.

Georgius Päfer, Ellara-herbornensis, post XIX. annos, docendæ theologiæ & linguæ hebrææ in Gymnasio herbornensi impensos, vocationi franekeranz, ut linguam ibi græcam profiteretur, morem gessit, ea fide, solertia & dexteritate, ut a Crenio Fascis I. pag. 42. iure meritoque vocetur vir de græca lingua N. Tti ac variis eruditis scriptis optime meritis, atque ab Helladio 346. vir eruditissimus, haud leviter græca lingua tinctus. Eius scripta autem sunt sequentia: Etymon propriorum nominum in N. Tto, Idea græcarum N. T. dialectorum, Libellus de græcis N. Tti accentibus, Grammatica græca, Manuale, Analysis difficiliorum vocum in operibus Hesiodi, & Collegium hesiodeum; atque his laboribus defunctus quievit bonus vir in Christo servatore suo, ad quem discipulos & lectores suos sedulo amandaverat, A. 1637. Witte Diar. biograph. N. 4. Lexicon. univ. histor. P. IV. 130.

XCV.

Corn. SCHREVELII Lexicon manuale græco-latinum & latino-græcum. Budissæ 1702. Ad formam illius, quod in Belgio quintum prodiit semper auctius, præsertim quod ad dialectos & etymologicas thematum investigationes attinet, nec non vocabulorum latinorum copiam. Ad calcem adiectæ sunt Sententiæ græco-latinae, quibus omnia primitiva græca comprehenduntur; item Tractatus II. alter de resolutione verborum, alter de articulis. Nec minus postea hic liber est editus, Dresdæ A. 1707. & Amstelodami ex recensione Henr. Ludolphi Holzkampii, A. 1709. Auctiorem qui-

quidem Londini dedit græco-latinum Iosephus *Hill*, & latino-græcum Io. *Hutchinsonus* A. 1663, sed typi non respondent duumvirorum istorum diligentia & industria. Interim scito, in hoc Schrevelii Lexico contineri Manuale *Pasoris*, Clavem *Homeri*, & Indices seorsum in eum excusos, Cadmum græco-phœnicem *Martinii* contractum, & Lexicon Balthas. *Garthii*, adeoque hoc opus mole exiguum esse, usu magnum. De Lexicographis græcis vide *Morhofium* Polyhist. lib. IV. c. 7. & 8. qui p. 100. hoc Lexicon præcipue Homero resolvendo inservire scribit, item *Fabricium* Biblioth. græcæ volum. X. seu lib. V.

Corn. *Schrevelius*, Medicinæ doctor, & gymnasiarcha lycei lugdunensis Batavorum, de litteris græcis non male meritis, ob *Notas Variorum* male audit *Henninio* in præfat. in Iuvenalem, & p. 406. Io. *Clerico* Artis crit. vol. I. P. I. c. II. §. 1. & Pet. *Burmanno* Præf. in Phædrum p. 12. Vixit & obiit seculo XVII.

XCVI.

Wolfgangi *SCHOENSLEDERI* Apparatus eloquentiæ. Lipsiæ 1698. Editio tunc temporis novissima: cui alia successit Colonia A. 1710. In hoc Thesauro latinæ linguæ opes, ex antiquis probisque scriptoribus depromptæ, & in locos communes digestæ, ad orationem ornandam, variandam, amplificandam representantur. Præmittuntur ei duæ Præfationes, altera auctoris, in qua ille scriptores nominat, e quibus divitias suas petiit, Ciceronem videlicet, Cæsarem, Terentium, Celsum, Aemilium Probum, Censorinum, Plinium iuniorem, Velleium, Arbitrum, Livium, Sallustium, Tacitum, Curtium, Florum, Valerium Maximum, Senecam & Plinium avum, qui semper visus est ipsi thesaurus latinæ linguæ; Christoph. *Cellarii* altera: ubi causam infelicitatis, qua sola eloquentia & dicendi ars contemptius incuriosiusque habetur, non minus in docentium imperitia, quam in negligentia iuventutis ait positam esse: bene de studiis actum iri censeat, si ad pristinam rationem vel mediocriter reformetur eloquentia: & *Schænslederum* laudat, quod eum eloquentiæ apparatus adornaverit, qui & antiquitatis puræ elegantiam, & non unius sæculi fœcundam uberemque copiam alumni huius disciplinæ administret, quodque auctores bona fide allegaverit. At-

Pars VI. In 8. maiori.

P p

que

que hic liber, *Morhofii* iudicio Polybist. lib. III, 613. Ioannis *Benzii* Compendio iungendus est, & ab ipso vocatur utilissimus; immo lib. VI. 252. idem profitetur, nullum esse, quam hunc, ad usum accommodatiorem librum, doletque, non prodiisse Thesauri huius partem alteram, quæ locos communes rerum complecteretur. His adde *Langium* Hodeg. latin. p. 14. & *Kriegkium* Constit. rei schol. ilfeld. 136. 171.

Wolfg. *Schænsleder*, monacensis, Soc. Iesu, spiritualis adiutor, Rhetor. lector, & missionarius, in lucem dedit Promptuarium germanico-latinum, Onomasticon græco-latinum, atque sub larva *Volupii Decorii Musageta*, Architectonicen musices universalem, & sub alieno (an præcedente?) nomine, Librum de modo musice componendi, vertitque ex italico in latinum Tractatus VI. de exercitiis spiritualibus ad confessionem & communionem rite obcundis, & vitæ laborumque satur obiit A. 1651. ætatis 81. *Alegambe* 445. *Sorvellus* 787. *Witte* Diar. biograph. Ccc 2

XCVII.

Nouveau Dictionnaire François-Aleman, & Aleman-François, qu'accompagne le Latin, Novum Dictionarium, gallico-germanicum & Germanico-gallicum, cum Latino. Basileæ 1675. vol. II. Collectum ex auctoribus celeberrimis, & cunctis vocibus modisque dicendi, quos usus binis in linguis introduxit, locupletatum. Altera editio, qua non solum ordine magis concinno Dictionarium hoc prodit, & mendæ, quæ priori adhaeserant, accurate sunt expunctæ, sed omnibus tribus huius operis Partibus plurima addita: cui tertia A. 1683. Geneva succedit. Habes enim hic, inquit auctor Præfationis, in qualibet trium harum linguarum, ultra tria millia, voces, phrasæ, & proverbia recens adiecta; quæ non vulgo quæsitæ, sed ex intimis purissimisque earum visceribus deprompta sunt. Habes nativis appellationibus expressos terminos, Literatis, Venatoribus, Mechanicis & aliis peculiare, si non omnes, maxime tamen frequentes. Habes adiecta ubique Nominibus genera, verbis conjugationes & tempora difficiliora; amborum insuper in familiari sermone usum, quæque alia libro splendorem, tibi vero cum utilitate coniunctam oblectationem videbantur conciliare. Cur vero de auctore huius operis tam diu nihil dicimus? Ferrur quidem,

quidem, illud a Samuele CHAPVCEAV profectum esse; sed pro vero non ausim ego adfirmare. Certe in *Extractis mensuris* A. 1701. m. Octob. p. 112. ubi scripta eius commemorantur, nulla huius sit mentio. Interim, cuiuscunque sit, fatendum est nobis, librum esse commodum ac præstantissimum. Neque ingratum fuerit Lectori, ut eius viri, cui fama, dubia tamen, Dictionarium hoc adscribit, breviculam descriptionem subiiciam.

Samuel *Chapuceau*, informator quondam Regis Britanniarum, deinde honorariorum epheborum Ducis Brunsvic. & Luneb. Georgii Wilhelmi, edidit gallice Poëmata sua, Historiam Europæ, Relationem de Sabaudia, & alia, atque in ordinem redegit Itinerarium *Tavernerii*, ita tamen, ut respectu eorum, quæ Tavernerius postea contra Hollandos inseruit, impollutas gestaret manus. Magnum quoque concinnavit Dictionarium historico-geographico-chronologico-philologicum, e cuius fonte *Morerius*, cum aditus ipsi concessus esset, rivulos in suum opus belle scivit deducere. Tandem, cum senio, egestate, & cæcitate laboraret, mundoque gravis sibi videbatur esse, beatam dissolutionem serio exoptavit, eamque consecutus est Cellis A. 1701. die ultimo Augusti.

XCVIII.

Philippi PAREI Lexicon criticum. Norimbergæ 1645. Est thesaurus linguæ latinæ, ex omnibus eius classicis auctoribus, ICtis, Historicis, Antiquariis, Criticis, Oratoribus & Poëtis ærumnabili plurium annorum labore congestus. De quo Guil. Frey in principio huius libri eleganter canit:

Atque ita nunc superest clarus doctusque Philippus,

Phœbi delicum, Pieridumque decus.

Qui quamvis semper divinæ munera mentis

Optima tradiderit carmine, voce, libris;

Non cessat prudens tamen usque senilia membra

Exercere, artes atque docere bonas.

Singula quid referam? satis experiere legendo

Hoc opus, efficiat quid sua docta manus.

Hoc opus, hoc, inquam, Musis & Apolline dignum,

Vtile Theiologis, Iuridicisque viris:

Vtile tum Medicis, tum Palladis utile alumnis,

Vtile Philosophis, utile Philologis,

Pp 2

In

In Dedicatione auctor litterarum studia, ut necessaria & utilissima, Principibus commendat, & in Præfatione ad IV. Musas & Mercurium ostendit, neminem altiores disciplinas recte tractare posse, nisi philologica & philosophica notitia probe sit imbutus; eosque adeo desipere, qui criticum nomen petulanter averfantur, & inani se persuasione decipiunt, quidquid criticum audiat, ineptum esse.

Philippus Pareus, Davidis theologi filius, Hemsbachii in territorio wormatiensi A. 1576. d. 24. Maii natus, Neustadii, Heidelbergæ, Basileæ & Genevæ studia tractavit, atque inter Germanos insignis evasit grammaticus. Initio rector fuit Collegii neustadiani, atque hanc spartam in XII. usque annum laudabiliter administravit, donec Hispani anno 1622. urbem occuparent, eumque migrare iuberent: quo tempore & bibliotheca ipsius direpta fuit. Et tunc varios ediderat libros, ut, *Electa symmachiana*, *Lexicon symmachianum*, *Calligraphiam symmachianam*, *Calligraphiam romanam*, sive thesaurum phrasium linguæ latinæ. Scripsit etiam *Vitam patris sui*, atque in eiusdem defensionem *Antiowenum*, & *Antimagirum*: eidemque tribuuntur, *Catechesis religionis christianæ*, *analyfi logica explicata*, *Analysis epistolæ ad Romanos*, *ad Ephesios*, & *Iudæ*, *Commentarius in epistolam Pauli ad Philemonem*, *Libri III. de Deo & vera eius agnitione*, *Theologia symbolica de sacramentis*, *Oratio de antiqua pronuntiatione linguæ græcæ*, & alia pro Musis hanovicis instaurandis: cumque *Lexicon suum criticum prelo committeret*, rector erat & professor *Gymnasii hanovienfis*, & in hoc munere superstes fuit A. 1647. adeo ut septuagenario maior obierit. *Witte* *Diar. biograph.* T. II. p. 55. *Lexicon univ. histor.* T. IV. 120. *Baillet* in *Anti* T. II. 146.

XCIX.

Io. Philippi PAREI *Lexicon Plautinum*. Francofurti A. 1614. ac postea Hanoviæ 1634. In quo elegantia omnium simplicium vocabulorum antiquæ linguæ romanæ, velut indice quodam absolutissimo, accurate eruuntur & explicantur; passim quoque variorum auctorum latinorum iuxta ac græcorum loca enodantur & illustrantur. Scripsit & Andr. *Alciatus* *Lexicon plautinum*: deque vocibus in Pareano nostro omissis legi potest

est *Crenius* Animadvers. P. V. 196. Præmittuntur nostro 1) Dedicatio ad tres amplissimos Exlegatos, in qua propositum suum aperit scribendi triplex *ανθολογιον* volumen : unum, quod simplicium dictionum elegantias contineret, idque est illud, quod nunc præ manibus habemus ; alterum, quod phrasas comicas certis classibus, ceu titulis communibus, comprehenderet ; tertium, quod res exhiberet, totam naturam complectentes. 2) Præfatio, in qua studium suum emendandi Plautum exponit, eiusque adprobationem a binis viris eruditis, altero germano, altero belga, in litteris perscriptam, cum publico communicat, contra sugillationes, ut ait, editionis plautinæ wittebergenfis (per *Taubmannum*), in qua supra trecenta millia locorum e sua sint expressa. 3) Excerptum ex litteris Melch. Goldasti, in quo punica quædam in Pænulo explicantur. 4) Adclamationes Marq. Freheri, Scip. Gentilis, Conr. Rittershusii, Conr. Schoppi, (cuius versus etiam critico in Lexico leguntur) & Balth. Venatoris. Ego eiusmodi habeo exemplar, in quo ad phrasin *Angeor mærore*, & quidem ad verba, *Wittebergenfis* editio, quidam sequentia adnotavit : *Et wittebergenfis Editor nautici facit, quicquid calumniatur Francofurtensis conscriptor. Quodsi wittebergenfis editor non referendus erit inter magnos Philologos, hic Francofurtensis certe magnorum Philologorum amanuensis nomen vix merebitur. nam omnes eius Varias lectiones iudico oracula. Quale fuerit ingenium Wittebergenfis, mundo notum est: quæ autem Francofurtensis collegit hic & conscripsit, ea ita se habent, ut vel de pulvere scholastico quidam idem præstare potuisset. Atque ad hæc verba, in vocabulo Posen, Vide quæ Taubmannus ex schedis Gruteri conscribilla vit ad locum Menæch. 2. 3. v. 8. Miseret me huius nasutuli Parei, qui plures mendas habet in sua editione Plautina, quam in Taubmanniana repertiuntur pagina. Sed non est, quod viri hi clarissimi committantur, cum uterque, eruditorum iudicio, de Plauto bene sit meritus.*

Pag. 413. *Emendatus pro pulchro, At legitur apud Petronium, Plinium, perfecto, polito. Sed hæc notio Horatium, Senecam. Th. Crenius Animadvers. P. IIX. 89.*
non est vetus.

Io. Phil. Pareus dicitur fuisse S.theol. & Log.prof.in Gymnasio hanoviensi, Heidelbergam postea vocatus ; sicut omnes, qui Hanoviz theologiam docuerunt, solo Guilielmo *Vander Meulen* ex-

cepto, vocationi morem gerentes aliorum concesserunt. Plauti in primis Comoedias Pareus noster nocturna pariter ac diurna versavit manu, & præter Notas, ac Lexicon, Electa seu Analecta plautina evulgavit: sed & acrem propterea hostem expertus est sanum Gruterum, ita ut Provocationem ad Senatum criticum pro Plauto & Electis plautinis in lucem emittere necessarium duceret. Nec minus Terentii amore captus, Notas & Indicem in auctorem hunc edidit, ac denique Dissertationem de terentiana Plauti imitatione. Dubito tamen, an diversus sit a Phil. Pareo, de quo p. 300.

C.

Christiani NIRMVTANI Dictionarium harmonicum. Francofurti ad Mœnum 1630. & prius A. 1625. In IV. libros distributum, quorum primus docet harmoniam linguæ latinæ cum græcâ; secundus latinæ cum gallica; tertius latinæ cum italica; quartus latinæ cum gallica & italica: ut sit harmonia trium linguarum. Quilibet liber in II. Partes distributus est, quarum prior agit de vocibus harmonicis, altera de regulis generalissimis, ut quæ maximam lucem ad linguas minori labore discendas adferunt. Simile institutum tenuit post Nirmutanum Thomas Hayne in dissertationibus de linguarum harmonia, sicut ante ipsum Georgius Cruciger in Harmonia græcâ, latinæ & germanicæ linguæ, quas quidem ab hebræa derivare laboravit. Morhof Polyhist. lib. IV. 26. Quis autem Christianus noster Nirmutanus? Si Mastrichtium apud Placcium de pseudon. p. 463. audimus, latet sub eo Matth. TVRNEMANVS, theologus.

In Epistola dedicat. *Novum hoc opus est; nec in hunc usque diem Dictionarium ullum, quod de harum vel illarum linguarum verbis & regulis harmonicis agat, ad manus meas, quamvis diligentia singulari aliquod indagarim, pervenit.*

Dici posset, existisse Georgii Crucigeri Harmoniam: qua de locuti sumus P. III. 284. Sed illa respiciebat IV. tantum cardinales linguas.

Christianus Nirmutanus, quicumque tandem fuerit, emisit etiam Proteum poeticum, & struxit Cathedram oratorum ex Cicerone, Isocrate, Perpiniano, Ramo & Lipsio, editam Hanoviz A. 1626,

A. 1626. An autem isthæc Matthiæ sit Turnemani theologi, dubitat prædictus vir celeberrimus, Gerhardus a *Mastricht*, l. c.

CI.

A Dictionary English-latin, und Latin-english, by *Elisha COLES*, *Elisæi Colecii* Dictionarium anglico-latinum & latino-anglicum. Londini 1679. Editio secunda: nam prima exivit A. 1677. Quid præstitum hic sit, & quam diligenter errores præcedentium Lexicorum correcti & emendati, quæque addita, id docet Præfatio. Alii apud Anglos lexicographi sunt *Io. Minsheu*, *Thomas Thomafius*, *Wafius*, *Rider*, & *Gouldmann*. Vide *Morhofium Polyhist.* lib. IV. 49.

Elisæus Coles, socius Collegii magdaleniani oxoniensis, libro hoc præclare meritis est de publico, & florens in virili ætate sæculi XVII. antecessorum suorum labores magna cum laude superavit.

CII.

Mich. NEANDRI Anthologicum græco-latinum. Basil. 1556. Quod continet insigniores flores seu sententias, decerptas ex *Hesodo*, *Theognide*, *Pythagora*, *Phocylide*, *Arato* & *Theocrito*, & in locos prope bis centum digestas, cum expositione, usu & accommodatione singulorum in margine. His accesserunt alii tres libelli ex scriptis *Platonis*, *Xenophontis*, *Plutarchi* & *Iustini* martyris. In Dedicatione ad Consules & Senatores *Freistadii Silesiorum* eos se auctores ait excerptasse, quos in scholis plerisque omnibus, (utinam!) mediocriter etiam recte constitutis, discendos scholasticis præceptores soleant proponere: *Menandri* Senarios cum versione *Ottomari Luscinii*, ad finem aliorum versuum adpendi, quia & breves sint sententiæ, & doctrinæ in communi hominum vita utiles & salutes contineant: *Catonis* Disticha, quorum quidem interpret græcus sensum in plerisque non affecutus sit, elegantissimum utique esse libellum: veterum fabulas plerasque omnes ex vera historia initium sumsisse: libellum præsentem pueris prodesse ad discendam linguam græcam, ad materias inde depromendas, si vel dicere velint, vel quid scribere, ad lumina & ornamenta orationis conquirenda, & salutes admonitiones capiendas: antiquitatem tanti fecisse Poëtarum sententias, ut eas templorum foribus inscri-

inscripserint, aut plumbeis tabulis in Musarum templis impresserint: *Homerum* multa scripsisse ad imitationem SS. Bibliorum: *Phocylida* & *Hesiodi* versus inter oracula veterum inveniri, ab Apolline usurpatos: *Theognidis* poema corruptum multum sibi laboris attulisse, donec verum ipse sensum assequi & indicare posset: veterumque ethnicorum auctorum lectionem omnino plurimum conferre ad veram & solidam eruditionem comparandam.

EIVSDEM Aristologia pindarica græcolatina. Basileæ 1556. Quidquid enim est in Pindaro, vate ut vetustissimo, ita quoque castissimo & sapientissimo, memorabile, notatu dignum, & rarum, nec alibi similiter obvium, seu historiae notabiles, seu fabulae iucundissimæ, seu sententiæ insignes, id omne hic collectum & propositum reperitur. Ad finem accesserunt Sententiæ quædam utiles & sapientes IX. Lyricorum, ex variis tum Patrum, tum Ethnicorum libris collectæ. Omnia græcolatina, cum expositione, usu, & accommodatione singulorum. Sicut omnia viri scripta præclara sunt, atque oppido utilia, ita nec præsens ulli cedit, quippe in quo, ut doctissimi eius successoris, Georgii Nicolai *Kriegkii* Constit. rei scholast. ilfeld. p. 191. verbis utar, cum linguæ græcæ flosculis proponuntur suavissimæ sententiæ, præceptiones vitæ, & prudentiæ regulæ saluberrimæ. Nec minus elegans huius libri est Epistola nuncupatoria, in qua auctor verba facit de Olympiis, eorumque ludis, & olympiadibus, de argumento hymnorum Pindari, de veterum more historias involvendi fabulis, de præstantia ac pretio scriptorum Pindari, tandemque in laudes abit Valentini *Trozendorffii*, scholæ goldberganæ in Silesia rectoris meritissimi.

CIII.

Henrici Christiani HENNINII ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ορθῶς, Disseratio de græcæ linguæ pronunciatione. Traiecti ad Rhenum 1684. Qua ut græcam linguam non esse pronunciandam secundum accentus docetur, ita legitima & antiqua illius pronuntiatio & modulatio demonstratur, atque obiter de linguis, earumque fati disputatur. Additur I. *Vossii* de accentibus græcanicis sententia, qua & ipse statuit, veteres accentuum habuisse rationem longe diversam a spuris istis accentibus, qui hodie in usu sunt. Excerpta autem illa est ex aureolo eius libello de poematum cantu

&

& viribus rhythmis. In Præfatione auctor Dissertationis suæ occasionem ob oculos ponit, narrans, natam illam esse ex consideratione miræ suavitatis, quæ passim celebretur, græcismi; ita enim se argumentatum: *Aut falsa & hyperbolica sunt, quæ de græcæ lingua suavitatis iactantur, aut illa aliter est pronuncianda.* Inde cogitationes suas in adversaria coniecisse, atque in ordinem redactas cum doctissimis viris, *Grævio, Bernardo, & Marco Meibomio* communicasse, cumque eas *Menagio, & amplissimis Politicis, Salomoni Dierquens, Curia Brabantia senatori, & Pelfio, ser. Holsatia Ducis apud Fœderatæ Belgicæ Proceres ministro,* non displicere observaret, haud dubitasse in publicum eas emittere. Optime: alias enim carendum nobis esset elegante, ut *Morhofius Polyh. lib. IV. 71.* vocat, sive, ut litteratissimus IC. *Cornelius Van Eck p. 133.* terfissima politissimaque Dissertatione. De auctore nostro diximus P. III. 443. iamque hoc duntaxat addimus, eundem Nicolai *Bergeri* de publicis & militaribus Imperii romani viis libros V. e lingua gallica in latinam transtulisse, optandumque, ut, quas in parato habebat, in publicum emittere potuisset. *Supplementa Actor. erudit. T. III. 455. Morhof Polyh. lib. IV. 71. Henninius in præsentis libro p. 119. 88.*

Io. Rodolphi WETSTENII Orationes apologeticæ pro græcæ & genuina linguæ græcæ pronuntiatione. Amstelodami 1681. Sunt Orationes IX. cum auctoris Programmatibus invitatoriis, recitatæ a totidem eius discipulis. Quibus accesserunt Orationes miscellæ, 1. de fœderibus, & in specie de fœdere helvetico. 2. de fide helvetica. 3. de exilii miseria. 4. de exilii solatio, Orationes illæ sunt oppositæ novæ, atque a viris doctis passim propugnata pronuntiandi rationi, qua β pronuntiatur *Beta*, η *Eta*, α *Ai*, ϵ *Ei*, \omicron *Oi*. Vide *Acta erudit. A. 1682. 138. Morhof Polyh. lib. IV. 73.* De Wetstenio nostro diximus P. III. 359. sed non, quantum satis est. Non igitur gravabor, pleniorẽ hic eius dare notitiam.

Io. Rodolphus *Wetstenius*, natus Basileæ, patre cognomini, S. theol. doctore & professore, præceptores Tiguri habuit Casp. *Suicerum*, cui, quid quid in elegantium literarum noticia profecit, se debere semper professus est, Io. *Lavaterum*, *Ottium*, *Mullerum*, Basileæ vero, gradum philosophiæ adeptus, *Gernlerum*, *Zwingerum*,
Pars VI. In 8. maiori. Q9 Bur-

Burcardum, Wollebium, Pet. Werenfelsium, atque in primis venerandum parentem suum. Cum IV. hic loci annos transegisset, vacabat cathedra professionis linguæ græcæ. Quid ille? tantam habebat studiorum suorum fiduciam, ut cum veterano theologiæ candidato, literarumque græcarum peritissimo, in certamen descendere nullus dubitaret; primusque, eo quidem in auditorio, græco-latinam dissertationem, utroque idiomate, expedite & cum adplausu defendit. Hinc iter instituit per Helvetiam, Galliam, Angliam & Bataviam, & merces notitiæ ac favoris eruditissimorum virorum sibi comparavit, domumque redux ad professionem vocatus est primo Logices, deinde Oratoriæ, tum Græcæ linguæ, ac tandem Theologiæ, ita ut in hac principio doceret controversias, deinde Vetus testamentum, postremo Novum testamentum. Sicut *Origenem* contra Marcionitas illustratum publicavit, ita novam *Homeri* editionem cum annotationibus in lucem produxisset, nisi oculorum imbecillitate impeditus fuisset, & demandata professione theologica. Interim Dissertationes theologicas edidit complures, interque eas unam longiorem de historia *Susannæ*, & antehac librum in scholæ usum, cum rubro: *Flores eloquentiæ ex optimis auctoribus excerpti*. Atque his laboribus peractis quievit A. 1711. d. 21. Aprilis, annum ætatis numerans 63. Plura vide in D. *Isclini* Oratione in funere CL. Wetstenii pronuntiata.

CIV.

Gerh. Io. VOSSII de Rhetorices natura ac constitutione, & antiquis rhetoribus, sophistis ac oratoribus Liber. Lugduni Batav. 1621. E bibliotheca Scriverii, cui auctor eum donavit, ut patet ex manu Vossii, qua sequentia in fronte eius inscripsit: *Philologo ætenuotatus, historia patria destina unica*, PETRO SCRIVERIO, amico amicissimo, L. M. Q. auctor d. d. Hoc, & altero Commentario, qui titulum gerit Oratoriarum institutionum, Vossius præparare voluit animos ad principem facultatem, atque ita rem pertractavit, ut nemo fufius, nemo accuratius. Sicut Iusti Ios. Scaligeri & Is. Casauboni iudicia apud Kœnigium p. 856. luculente testantur.

CV.

Io. Petri de LVDEWIG Opuscula oratoria. Halæ magdeburgicæ

burgicæ 1721. Ob argumenti præstantiam nunc primum cum auctibus edita. Suntque illa 1) de Namurco urbe capta & recuperata: capta videlicet a Gallis A. 1692. recuperata a Fœderatis A. 1695. 2) De fortunis Halensium ex Fridericiana. 3) De emendanda Germaniæ iurisprudentia. In qua hæc viæ monstrantur: 1. si Ius redigatur in formam artis. 2. si Curia locum dent legibus naturæ. 3. si regnet sacra Pagina. 4. si leges haberemus gentium nobis vicinarum. 5. ut exulent leges romanæ in Germania. 6. si legum contraherentur numeri. 7. si leges romanæ non ex recepto obligarent, sed ex vi rationis. 8. si romanæ leges loquerentur germanice. 9. si abessent a Rep. advocati. 10. si in libellis non disputarentur iura, quæ nosse debeat Curia & iudex. 11. si a iudiciis abessent romani Iuris doctores. 12. si a Principe deciderentur iuris problemata. 13. si emendarentur rationes procedendi. 14. si, sportularum loco, salaria acciperent & iudices & advocati. 15. si germanici & romani iuris constent differentia. 4) De iustitia armorum Porussæ Regis pro sequestro sedinensi. 5) De causis sequestri in anteriori Pomerania, facti a Rege Porussæ, A. 1715. Reddita latine. 6) De iure Porussæ Regis in limburgicum S. R. I. Comitatum. 7) De nationalismo Fridericianæ intentato. 8) Epistola de dignitate Rectoris magnificentissimi. 9) Elogium Christoph. Cellarii. 10) Aliquot inscriptiones. Inter quas prima est Monumentum D. Mich. Waltheri, theologi wittebergensis; secunda, Gratulatio ad Io. Sam. Strykium, ex itinere reducem; tertia, Monumentum D. Io. Knippii; quarta, Gratulatio ad D. Frid. Hofmannum, medicum. 11. 12) Rhetoricæ ad Herennium Cicero auctor vindicatus. Quæ tamen alii a multis viris doctissimis adscribitur, ut legi potest apud Io. Alb. Fabricium Biblioth. lat. p. 36. 13) De Idylliis satyricis. 14) Litteræ Portugalliæ Regis ad Regem Porussæ de auspicio novi regni, cum Adnotationibus auctoris. 15) Programma de institutis feudorum. 16) Susceptio magistratus academici. 17) Elogium Esaiæ ac Samuelis Pufendorffiorum. 18) Catalogus omnium scriptorum auctoris. Qui conferendus est cum Præfatione in Opuscula miscella. In præsentis libri præfatione auctor exponit causas huius editionis, & pluribus de singulis huius libri argumentis docte libereque scribit.

Io. Petrus de *Ludewig*, halensis suevus, Regis Porussiz consiliarius intimus, Liber Baro, & in academia Fridericiana Iuris & Histor. prof. publ. eiusque cancellarius, vir multæ eruditionis, maximeque de studiis iuridicis, historicis, & philosophicis meritus, famam & laudem, quam nactus est, non tantum conservat ac tuetur, sed in dies amplificat. Elogia eius cum alibi, tum passim in *Actis eruditorum* exstant.

CVL

C. PLINII Cæcilii Secundi Panegyricus liber Traiano dictus. Cum annotationibus Dominici *Baudii*, Iusti *Lipfii*, Io. *Linvinæi*, Iani *Gruteri*, Conr. *Rittershusii*, atque aliorum. Lugduni Bat. 1675. Præmittuntur 1) Pet. *Elzevierii* Dedicatio ad Casp. *Fagel*, Hollandiz & Westfrisiz consiliarium & syndicum: in qua viri huius erga Remp. hollandicam merita iustis laudibus celebrat. 2) Typographi Præfatio. Qua Dom. *Baudii* Annotationes a raritate & præstantia commendantur, additurque, magnum laborem infumendum fuisse illis corrigendis & supplendis. 3) Elogia super hoc libro: videlicet ipsius *Plinii* & *Sidonii Apollinaris*. Quorum ille scribit, officium consulatus iniunxisse sibi, ut Reip. nomine Principi gratias ageret; bono autem civi convenientissimum se credidisse, eadem illa, quæ in Senatu recitaverat, spatiosius & uberius volumine complecti; hic autem panegyricum hunc vocavit (ita enim legendum) incomparabilem. 4) *Baudii* Oratio auspicalis in C. Plinii Panegyricum, publicis lectionibus præmissa A. 1603. In qua eum & Principes instruere posse ait, & tenuioris sortis homines; illos ex vita Traiani publica, hos ex eiusdem privata. 5) M. *Zuerii Boxhornii* Oratio de vita moribusque Traiani, habita, cum Panegyricum Plinii, eidem Imperatori dictum, interpretaretur. 6) Argumentum, causa, tempus huius scripti, a Iusto *Lipfio* concinnatum. Argumentum & materies est laudatio Traiani, quam duplicem exsequitur, publicæ vitæ & privatæ. Causa sive occasio erat Plinii consulatus: nam, quia Plinius consul erat, ideo, ex more veteri, immo ex SC. gratiæ erant agendæ optimo Principi: quæ quidem gratiarum actio duplex erat, publica, & privata. Quo tempore? Kalendis septembribus, seu primo die consulatus Plinii, in tertio consulatu Principis. *Lipfius*
Cent,

Cent. II. Epp. ad Belg. 31. Panegyricum hunc appellat divinum; Gerh. Io. *Vossius* de rhetor. nat. & constitut. p. 191. tam elegantem, ut in hoc genere romana facundia nihil habeat elegantius; *Boecklerus* Bibliogr. crit. 69. incomparabilem: quem quidem omnes exprimere voluerint securi panegyristæ, sed impari longe successu. Vide etiam *Fabricium* Biblioth. lat. p. 483, & de auctore Partem nostram I. p. 53.

CVII.

Iacobi FACCIOLATI Orationes X. Patavii 1723. Ad Grammaticam videlicet, ad Humanitatem, ad Rhetoricam, ad Philosophiam, ad Theologiam, ad S. scripturam, ad Iurisprudentiam, ad Historiam, ad Ethica, ad Mathematicam. Quibus accedunt 1) Oratio in funere Georgii card. *Cornelii*, episcopi patavini. 2) Commentariolum de lingua latina. 3) Vita Philippi a Turre, episcopi adriensis. 4) Epistola ad Io. Fabricium. 5) Epistola ad N. de voce *Nepos*. Quæ quidem natura sua ad filios filiorum pertineat; aliquando tamen etiam ad fratris & sororis filios, & ab iis natos traduci possit. 6) Epistola ad N. de vocibus *Artopta*, *Locare*, *Nota*. Quarum primam ait significare vas, in quo panis asatur; secundam, (in illo Persii: *Ingentesque locat Casonia Rheno*) opus faciendum redemptoribus tradere; tertiam, signum. 7) Litterarum Exercitationes XV. vulgo *Academia*. 8) Proœmia & Gratiarum actiones XX. ad publicas privatasque disputationes. Qui Orationibus & scriptis delectantur, in quibus puritas & elegantia dictionis cum accurata rerum doctrina certer, affatim hic reperient, unde sitim suam restinguant. Vide *Giornale de' Letter. d' Italia* T. XXXIV. 452. Quod vero ad auctorem attinet, de eo diximus Partis huius p. 52. & nunc hoc tantum addimus, ipsum a sapientissimo Senatu veneto e Seminario translatum esse in Lyceum patavinum, & constitutum professorem Dialectices.

Barthol. LAVAGNOLI Oratio, habita in Lyceo patavino, cum primum Astronomiæ & Meteorologiæ disciplinas docere publice aggrederetur. Patavii 1716. Qua vero de re illa agit? De Meteorologia, quam ita cum naturali civilique felicitate coniunctum sit, ut non difficile sit intelligere, nullam esse disciplinam, quæ pluribus vitæ institutis opportuna sit; quamquam nulla fere sit, quæ paucioribus opportuna esse videatur.

Bartholomæus *Lavagnolus*, origine veronensis, sed natus Patavii anno 1680. die 4. Decembris. Cœpit Philosophiam profiteri in patavina Vniversitate anno 1710. transiit ad Meteora & Astronomiam A. 1715. denique ad Medicinam practicam A. 1719. Editurus est Tractatum de atmosphæra & morbis ab ea productis; tum Dissertationes physico-medico-mechanicas varii argumenti.

Dominici LAZARINI Oratio prima pro optimis studiis. Venetiis 1711. In qua disputat contra sophisticam levitatem & vaniloquentiam. Prima dicitur, eademque mansit prima, cum aliæ non sint secutæ. Interim laudatur in *Ephemer. litterar. Ital.* T. VI. 520.

Dominicus *Lazarinus*, ex Nobilibus de Murro, maceratensis, abbas, doctor Iuris, Philos. ac Theol. & quondam auditor Rotæ in civitate perusina, hanc felicitatem atque hoc decus est consecutus, ut in cathedra, olim ab Octavio Ferrario ornata, constitueretur professor litterarum græcarum & latinarum. Eiusdem sunt Epistola ad amicū parisiensem, Defensio contra P. Barthol. Germonium, & Epistola ad Iust. Fontaninum. *Giornale de Letter. d'Ital.* T. III. 294. 316. 328.

CIIX.

Iosephi SCALIGERI Epistolæ. Francofurti 1628. E bibliotheca Io. Buntingii. Et quidem omnes, quæ reperiri potuerunt. Præfixa quoque est ea, quæ de gente Scaligera agit, & sub finem legitur Dan. Heinsii Epistola de morte huius Scaligeri. Immo & aliorum hic apparent epistolæ, ut, Is. Casauboni, Curatorum academiarum leydenfis & consulum, Regis christianissimi, Ordinumque Hollandiæ & Westfrisiæ. Atque hæ Scaligeri Epistolæ ob rerum varietatem & stili præstantiam laudantur in Bibliothecæ Thomasiæ Tomo I. 94. *Sorberianis* p. 190. & *Morhofii* Polyhist. T. I. 311. Quod vero ad earum editiones attinet, est quidem ceteris locupletior lugdunensis elzeviriana A. 1627. sed, ut *Crenius* de furiis librariorum p. 250. observat, non emendatior. Dantur etiam Epistres françaises, seu Epistolæ a Gallis ad Scaligerum nostrum scriptæ, & collectæ a Iacobo de Rever, editæque Hardervici A. 1624. Cum vero in his æque, ac prioribus dentur lacunæ, item ænigmatica & peregrina nomina, ut adeo in multis sensum non assequaris,

quaris, nisi clavem habeas ; sciendum, eam liberaliter dari a doctissimo Colomesio in fine κειμελιων literariorum, sive operum ipsius pag. 334. 349. sicut idem clavem porrigit ad referendum obscura, & recta, aut omissa in Epistolis Casauboni & Salmasii. Non igitur te poenitebit operæ, si ex Colomesio Scaligerum, summum virum, suppleveris. Quo labore cum nobilissimus Buntingius me sublevaverit, magnam ei propterea habeo gratiam. Notabis etiam, Scaligerum nostrum non tam fuisse austerum, quin Lipsium, romanis additum sacris, in Epistola 414. p. 705. & secundum lugdunensem editionem 769. ex caritate christiana, quæ omnia sperat, vocaret μακαριτην, beatum.

CIX.

Hadriani IVNII Adagia. Basileæ 1558. Sunt centuriæ octo cum dimidia. In quibus vestigia Erasmi legere, & ea, quæ in illius opere desiderantur, ipsi autem in multiplici auctorum lectione observata sunt, cum erudito orbe communicare voluit, sperans, magni Erasmi manes haud sibi iratos fore, si Hollandus Hollando, quamvis longo intervallo, hac in parte succederet & succenturiaretur. De proposito & labore suo sic ipse scribit in Dedicatoria : *Concepta animo herculeæ quadam fiducia, per densissimas scriptorum omnis generis sylvas, per hortos gemmantes, per Labyrinthos quoque, ceu ariadnao cuiusdam filii ductu, gradiens, incepti undecunque perlustrare omnia, cortices recludere, propagines putare, ramulos defringere, viviradices obvias vellere, flores colligere, non præteritis etiam delibratis ruditer assulis nonnullis, denique nihil omittere, quod instruendo acervo & cumulando spicilegio accommodum foret. Et Vossii de philologia c. 6. iudicio, erudita ex hoc libro emicat industria.*

Hadrianus Iunius, Horna-batavus, a puero Musis & Gratiis cum sacra fecisset, moribus atque ingenio suo meruit favorem omnium, & quia, quantum cæci videntibus cedunt, tantum peregrinati præstant nunquam egressis e patria, Italiam perlustravit, Galliam, Germaniam & Angliam, ubi & Medicinam fecit, & Philippeida, cum Maria, Henrici IIX. filia, Philippo Hispan. regi nuberet, Musis faventibus scripsit. In patriam reversus Harlemi domicilium fixit, medicam ægrotis manum adhibuit, & Ordinum Hollandiæ iussu Historiam patriæ sub Bataviæ rubro elucubrav.

Har-

Harlemo autem obsidione illa memorabili expulsus, ad Armuidam prope Middelburgum in Matriacis se contulit: ubi valetudine per cæli crassitudinem afflicta, tædioque accisarum rerum, & bibliothecæ in Harlemi expugnatione direptæ desiderio in lethalem incidit morbum, animamque de rep. litteraria optime meritam (erat enim medicus, criticus, poëta, historicus, pluriumque linguarum peritus, ut dici posset, octo eum corda habere) Deo reddidit A. 1575. ætatis 63. Melch. *Adamus* de Viris Medicor. p. 227. *Ghilinus* vol. II. 4. *Roll* de nobilib. theologis p. 295. *Crenius* P. I. Animadvers. 33. & *Methodor.* T. II. 233. Io. *Moller* ad Bartholin. de script. Danor. 218. *Clericus* Biblioth. choif. T. XV. 388. *Bentham* de statu eccles. & scholar. holland. P. II. 393. *Acta erudit.* A. 1708. 428. Habemus ab eo phalli Descriptionem, Commentarium de anno & mensibus, & alium de coma, Epistolas, Emblemata, Aenigmata & Carmina, Nomenclatorem, Animadversorum libros VI. & Versiones latinas Quæstionum *Cassii* iatrosophistæ, *Eunapii* de vitis sophistarum, & Commentarii *Eustathii* in Homerum, cui Cornucopiæ titulum fecit.

CX.

QVINTI Calabri, five COINTI Smyrnæi παραληπόμενα, id est, Derelicta ab Homero, XIV. libris comprehensa, latine reddita a Laur. *Rhodomano*. Hanoviz, typis wechelianiis 1604. Quæ est optima editio. In libris hisce Cointus historiam belli troiani ab interitu Hectoris, in quo Homerus desit, ad excidium, & calamitosi Græcorum reditus, homerico orationis genere persequitur. Rhodomanus præfixit Dedicationem ad illustrissimos Comites in Stolberg, & Præfationem ad lectorem, lectu dignissimas, (in quarum illa rationem studiorum suorum in addiscenda lingua græca exponit, atque in omni studiorum genere utilissimum iudicat, si ad certum quendam & sufficientem auctorem te attemperes; in hac de Cointo disserit) & subiunxit Emendationes. Accesserunt 1) Τεῦμα, five totius historię troianę Epitome, ex variis auctoribus decerpta, & græco-latino carmine exposita a Laur. *Rhodomano*. 2) *Dionis* Chrysostomi Oratio de Ilio non capto, in latinum sermonem conversa, Notisque logicis & historicis illustrata ab eodem *Rhodomano*. Cum præmissa Io. *Caselli* ad Hieron. Henningium Epistola, in qua laudat Rhodomanum ab

ab eruditione & morum probitate, eamque claudit his verbis, Professoribus sedulo notandis: *Quod si qui animorum coniunctioni non student, nostri praesertim ordinis, immanium ferarum sunt, quam hominum similiores, & multis rationis expertibus inferiores.* 3) Cl. Dausqueii in Cointum, Tryphiodorum & Coluthum Adnotamenta. Francofurti 1614. Quibus *Brodeana* Notæ subinde interspersæ sunt. Vide I. A. Fabricii Biblioth. græcæ l. 2. c. 2. p. 280. & c. 7. p. 361.

Quintus, græce Cointus, sive Smyrnæus fuerit, sive calaber, a Corintho smyrnæo, & Milefio smyrnæo distinguendus, atque a Musis, cum inclytas oves pasceret ad Smyrnam, carmen edoctus, homericissimus erat, ut Aldus loquitur *Manutius*, h. e. Homero proximus, & optimus poëta, solusque legi dignus post Homerum. De eius vero ætate nihil certi constat. *Fabricius* lib. II. Biblioth. gr. c. 7. p. 359. *Rhodomannus* in prædicta Præfatione. *Scaligerana* 373. *Crenius* de singularib. scriptorum 62.

Dio, Pasicratis filius, a Prusa, Bithyniæ urbe, in qua natus fuerat, Prusæus, a patrono suo Cocceio Nerva Cocceianus, atque ob eloquentiam Chrysostomus appellatus, parva homo statura, gracilique corpore, magno autem ingenio animoque præditus, cum ex ephebis excessisset, Aegyptum & varias regiones eruditionis comparandæ ergo adiit. Reversus, ob libertatem loquendi, & quod assentari nollet, nec non propter amicitiam viri honesti, a Domitiano interemti, haud procul a vitæ discrimine absuit. Securitati igitur suæ ut consulere, in voluntarium ivit exilium, atque ad extremos Imperii romani terminos, h. e. ad Getas, Myfos ac Thracas usque processit. Occiso Domitiano milites tumultuantes compescuit, & revocatus a Nerva, huiusdem, ac deinceps Traiani gratia floruit, magistratum quoque in patria aliquando gessit, ex sophista philosophus evasit, & moralia secundum Stolicorum placita, ita tamen, ut illorum mancipium neutiquam esset, tradidit, LXXX. orationes, in quibus illa Homero opposita numero est decima, IIX. libros de Alexandri virtutibus, & librum unum de mundo reliquit, græce & latine a *Morello* editos, tandemque senex e mundo discessit. I. Alb. *Fabricius* Biblioth. gr. lib. IV. c. 10. *Schurzfleisch* in Biblioth. Schrader. P. I. K 6. *Crenius* de singular. scriptor. 175. *Kœnig* 248.

Pars VI. in 8. maiori.

R r

Clau-

Claudius *Dausqueius*, sanctomarius sive audomaropolitanus, natus 5. Decemb. A. 1566. canonicus tornacensis, vir utriusque linguæ, celebratus a *Lipſio*, *Feder. Iamotio*, *Pet. Ribadeneira*, *Claro Bonarscio* & *Iano Grutero*, (quorum verba legi possunt in limine Adnotatorum) e græco vertit Basilii seleuciensis Homilias XL, notisque eruditis illustravit, idemque notas scripsit in *Silium italicum* de bello punico secundo, Scutum D. Mariæ aspricollis, Iusti *Lipſii* Scutum adversus Agricolaë Thracii (id est, Georgii *Thomsoni* scoti) Satyricas petitiones, atque adversus *Minoritas*, qui Paulum & Iosephum iam in utero sanctos fuisse contendebant, S. Pauli Sanctitudinem in utero, extra, in solo & in cælo, S. Iosephi sanctificationem extra uterum, & Spongiam Aplysiarum, nec non Orthographiam antiqui & novi Latii, *Lexicon hist., univ.* P. I. 813. *Morhof* Polyh. lib. IV. 104.

CXI.

M. Accii PLAVTI Comædiæ, cum commentario & variorum Notis & Observationibus, ex recensione Io. Frid. *Gronovii*. Amstelodami 1684. Editio nova, nitida ac præstantior priore, quæ prodiit A. 1669. ut vere scribat Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. p. 12. Gronovium e VI. codd. MSS. atque ex sagaci ingenio non paucis Plauti locis lucem fœneratum esse. Atque ut varii illi, e quibus Commentarium concinnavit Gronovius, numero sunt CXXXIX. ita Comædiæ hic exhibentur XX. videlicet, *Amphitruo*, *Afinaria*, *Aulularia*, *Captivi*, *Curculio*, *Casina*, *Cistellaria*, *Epidicus*, *Bacchides* seu *Chrysalus*, *Mostellaria* sive *Phasma*, *Menæchmi*, *Miles gloriosus* seu *Pyrgopolinices*, *Mercator*, *Pseudolus*, *Pænolus* seu *Patruus*, & *Phaon*, *Perſa*, *Rudens*, *Stichus*, *Trinummus*, *Truculentus*. Periere autem earum XXIV. De illarum lectione, respectu iuventutis studiosæ, sic, ac pie quidem, iudicat clarissimus C. A. *Heumannus* in *Actis eruditor.* A. 1716. 325. *Plauti & Terentii Comædia nec abolenda, nec castranda sunt, puerorum tamen manibus excutienda, & relinquenda viris; in iuniorum autem gratiam fœculi ex illorum aliorumque comicorum hortis decerpendi, cum oratorii, tum morales.* Quamquam *Balbinus Verifimil.* p. 23. distinguat inter illas, nec scribere dubiter, *Mostellariam*, *Trinummm*, *Menæchmos* & *Captivos* castas esse, & ab adolescentibus

ribus innoxie legi posse. Præfixa libro nostro sunt 1) Dedicatio ad Io. Bapt. Colbertum. In qua eius, maximique Regum Ludovici XIV. virtutes, facta egregia, amorem & liberalitatem in litteratos disertissima oratione celebrat, deque Plauto scribit, vetustæ atque interioris eruditionis eum ingens esse instrumentum, in quo studiorum omnis ratio profecerit; quem qui legendo non contriverit, eum hominis literati nomen & locum nequire tueri; quem facetiarum & urbanitatis vernaculæ fontem, quem linguæ atque elegantix in verbis latinæ principem, cuius sermone, si latine loquendi sit animus, Musas usuras, eiusdem linguæ scientes in primis dixerint & iudicarint. 2) Præfatio. In qua de opera, quam viri docti plautinis fabulis, ad aliquam pristini nitoris speciem, & in manus hominum revocandis navarunt, suoque ipsius studio verba facit. 3) De Plauto & eius scriptis veterum auctorum Testimonia. Quibus & Ger. Io. *Vossi* iudicium annectit. In fine autem reperiuntur 1) Plauti Fragmenta, a *Taubmanno* collecta. 2) Index vocum verborumque veterum, & quibus aliis paullo abstrusioribus, aut minus consuetis, Plautus utitur. 3) Index antiquitatum, rituum & rerum in primis memorabilium e Plauto, & ei adiunctis Commentariis observatarum. Lectionem *popli*, qua in Mostell. A. I. sc. I. v. 14. Grumio Tranium vocat *delicias popli*, adprobat *Schurzfleisch* Orthograph. rom. p. 22. De punicis, quæ in Pænuli Actu V. Scena I. leguntur, auctores legendi indicantur a solertissimo doctore I. A. *Fabricio* Biblioth. lat. p. 5. Quibus adde B. *Mayerum* Philol. S. Part. II. 31. *Goldastum* in litteris ad Io. Phil. Pareum, quarum Excerptum huius Lexico plautino præfixum est, & *Wolffum* in Casauboniana 317.

Aulul. A. II. sc. IV. v. 35. Edepol Per se. Io. *Meursius* de luxu Roman. p. 102.
mortalem parce parcum præ-
dicas.

Menæchm. Prol. v. 12. Non At- | *Siciliffat.* *Schurzfleisch* Orthogr.
ticiffat, verum *Siciliciffat.* | rom. 14.

M. Accius *Plautus*, distinguendus a *Plautio*, ipsi æquali, itidemque comico, & *Plautus* quidem, initioque *Plotus* dictus a pedum planitie, *Sarsina* in *Vmbria* natus, lepidissimus poëta comicus, a temporibus belli punico secundi floruit, ingenio ditior quam opibus, ita ut apud pistorem molas manuaras versare co-

actus sit, atque e mundi scena abiit Romæ anno V. C. 570. ante Christum natum 184. Io. Alb. Fabricius l. c. p. 1. Møller de homon. 391. Magirus 674. Pope-Blount 50. Scheurlus Stat. mercur. 86. Borrichius Dissert. de poetis 43. Biblioth. Schrader. P. I. S 6. Berger Dissert. academ. 203.

CXII.

P. TERENTII VI. Comædiæ, cum Annotationibus Io. Henr. Bæcleri & commentariis Fran. Guyeti, Argentorati 1657. Sunt illæ 1) Andria, anno V. C. 588. 2) Eunuchus, A. 593. 3) Heautontimorumenos, A. 591. 4) Adelphi, A. 594. 5) Hecyra, A. 589. 6) Phormio, A. 593. Ut adeo non eo hic ordine, quo habitæ sunt, exhibeantur. Laudem habent nativæ elegantiz puri ac simplicis sermonis, ingeniumque auctoris suave sapiunt & ethicum, quod ille e Græcorum, ac præcipue Menandri imitatione feliciter consecutus est, quantumvis vim comicam in eo desideraverit Iul. Casar, & decus, affectum, sententias & sermones morati hominis Carolus San-Evremonius. In quo tamen defenditur a Morhofio Polyhist. lib. I. 82. Inter plurimas editiones conspicuæ & præstantes sunt illa, quæ forma folii excusa sine loci & temporis mentione, Tarvisina A. 1474. Victoriana Florentiæ A. 1565. recusa Heidelbergæ A. 1585. Lindenbrogiana cum Ael. Donati commentario, Parisiis 1602. iterumque emissæ Francof. A. 1623. Haynecciana Lipsiæ 1624. Farnabiana Londini 1651. Camiana, in usum Delphini, Parisiis 1675. & nostra Bæcleriana, iudice Morhofio Polyhist. lib. IV. 134. Quibus adnumerari potest Amstelodamensis A. 1710. quæ se ipsam commendat ob Terentii imitationem plautinam, & absolutissimum Indicem vocabulorum & phrasium, ac recensetur a Clerico Biblioth. choif. T. XX. 449. Præmittuntur 1. Bæcleri Dedicatio ad Proceres Reip. ratisbonensis. In qua de Terentii studiis & dotibus verba facit. 2. Eiusdem Præfatio. Vbi de Guyeti commentariis, a Iac. Puteano Lutetia ad se transmissis, suisque animadversionibus, & codicibus, quibus ad hanc editionem usus est, loquitur. Et quidem de Guyeti Commentariis proficitur, statim se animadvertisse, eas esse viri longe doctissimi curas, in quibus multum reconditæ eruditionis, & literaturæ exquisitoris, congestum ac repositum inveniretur. Neque etiam politissimi vir iudicii, Io. Alb. Fabricius eruditionem in illis deside-

rat,

rat: ex *Wafio* tamen in Biblioth. sua latina p. 38. observat, iusto passim audaciores esse. De Boeclero dictum est P. V. 228. eiusque Chrestomathia, quæ hic adiuncta cernitur ipsius Annotationibus, est selectus index locutionum terentianarum.

Publius *Terentius*, carthaginiensis, Romæ serviit Terentio Lucano senatori, sed ab eo ob ingenii & formæ præstantiam institutus liberaliter, mature manumissus, amplissimorum virorum P. Corn. *Scipionis* africani & C. *Lælii* sapientis amicitia gavifus est, ita ut ab eis adiuvari in componendis fabulis diceretur; nec minus a Furio Publio, C. Sulpicio Gallo, Q. Fabio Labeone & M. Popilio. Quæ tamen coniecturis duntaxat nituntur. In itinere asiatico naufragium fecit, ac 108. fabulas e Menandro versas perdidit, paulloque post in Arcadia obiit anno V. C. 599. ætatis 37. ante Christum natum 155. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. 27. *Suetonius* & *Casp. Sagittarius* in Vita Terentii, *Scheurlius* Stat. mercur. c. 5. p. 95. *Morhof* Polyhist. lib. IV. 134. III. 665. Io. *Wilh. Berger* Dissert. academ 204. 518.

Franciscus *Guyetus*, andegavenfis, natus A. C. 1575. (quod quidem heredum fide traditum est, cum ipse Guyetus, more aliorum, tam esset scrupulosus dicam? an superstitiosus, ut nulli unquam mortalium nativitatis suæ annum indicare voluerit) in ipsa statim pueritia paupertate pressus & afflictus est. Sed ea tamen, ut est bonæ mentis soror, non obstitit, quin ille feliciter studia litterarum tractaret, & linguam græcam ac latinam & sapientiæ præcepta perfecte addisceret. His præsidiiis munitus abiit in Italiam, & partem aliquam Germaniæ, nec inutiles locorum contemplatione oculos tantum pavit, sed ad cognoscendum aularum genium, explorandos gentis mores, ac perdiscenda civitatum instituta animum adplicuit, atque ex hac solertia eum retulit fructum, ut tantam rerum peregrinarum notitiam sibi compararet, quanta in virum diligentem, rerumque exterarum accuratum indagatorem cadere ullo modo possit. Ex itinere hoc domum reversus Io. Ludovici Valettæ, *Espernonii Ducis*, filio natu minimo in studiis & moribus informando præfectus, eum in institutione modum tenuit, qui discipulo esset conveniens: probe enim sciebat, aliter privatæ mediocritatis homines, aliter Principum liberos docendos esse. Neque hunc postea, ex abbate fa-

Quum archiepiscopum tolosanum, & cardinalem, oblivio cepit fidelis ac prudentis informationis: sed præceptori antehac suo favit perpetuo, & quotiescunque, post iter romanum, in quo eum voluit esse comitem suum, ille ad se venit, (venit autem pæne quotidie) quasi domesticum habuit, & familiariter cum eo locutus est. Quin & magnus hic præsul, in signum grati animi, optimum ei contulisset beneficium, nisi Guyeto vitam agere privatam placuisset. Elegit ergo hic Burgundionum Collegium in urbe parisiensi, atque in eo usque ad finem vitæ habitavit, legendis auctoribus, tam græcis, quam latinis, obeloque critico emendandis, condendis variis scriptis, (inter quæ sunt Libellus de profodia versuum Terentii & Plauti, Notæ ad Horatii, Lucani, Plauti & Martialis codices, Glossæ in Philoxenum, & Observationes in Hesychium: sed tam timidus erat, ut nullum eorum, Commentariis in Terentium exceptis, ad umbilicum perduceret, multo minus, ut publicaret) salutandis patronis & amicis, & frequentandis eruditorum congressibus tempus fallens. Habuit etiam hoc peculiare, quod latinam a græca lingua derivaret: atque in hoc studiorum genere magnam ætatis partem consumebat. Interim non cogitanti, aut certe non profitenti obrepfit senectus, cumque ea mors inevitabilis: quam tamen, sicut antea excisionem calculi, fortiter ac rite præparatus excepit, inter amplexus lac. Puteani & Aeg. Menagii animam exhalans prid. Id. Aprilis A. 1655. Liceat & hoc addere, eum, ut corporis habitu decore erat ornatus, ita & bonis moribus, ac præcipue iusti ac recti, & veritatis amore præditum, præterea in mediocribus facultatibus parcum, ac victu simplici cultuque modico contentum fuisse, ut vere in monumento, ab amicis erecto, appellari potuerit vir varia eruditione, priscis moribus, magnis in literas meritis celeberrimus, pietate in Deum, tranquillitate vitæ, fide in amicos, summis infimisque gratissimus. Ant. *Periander* in vita eius, quæ commentariis iam recensitis præfixa est.

CXIII.

PHAEDRI Fabularum æsopiarum Libri V. curante Petro Burmanno. Hagæ Comitum 1718. Præstantissima hæc est editio, ut recte scribit *Falsterus* Cogitat. philol. p. 127. Cum integris commentariis Marq. *Gudii*, Conr. *Rittershusii*, Nic. *Rigaltii*, If. *Neveleti*,

leti, Nic. Heinſii, Io. Schefferi, Io. Lud. Praſchii, & excerptis aliorum; ut, Scioppii, Freinſhemii, Guyeti. Quibus & ſuas obſervationes addidit *Burmmanus* ipſe. Verſus, quibus auctor noſter deſcribendis Aefopi fabulis utitur, ſunt ſenarii. Libro huic præmittuntur 1) *Burmmani*, *Praſchii*, *Schefferi*, Tanaq. *Fabri* in Phædrum Præſationes. 2) Vita Phædri, a Io. *Scheffero* compoſita 3) Excerptum ex *Voffio* de poëtis latinis. 4) Iudicia & teſtimonia de Phædro. Quibus adde & illud, quod legitur in Iac. *Facciolati* Orationib. orat. ad Ethica p.17. 5) Catalogus editionum Phædri; eideſdemque ſubiungitur Appendix fabularum, conſtans fabulis XXXIV. in quibus certe *Burmmanus* induſtriam ſuam exercuit: nam cum Io Frid. *Nilantiuſ* utiliſſimo inſtituto in unum fasciculum conieciſſet fabulas aefopeas, ſive a Rimicio, ſive a Romulo, ſive a quocunque elaboratas, ipſe inde eas, quas a Phædro profectas eſſe credebat, elegit, & modulationi ſuæ carminibuſque reddere tentavit, non quod ſibi perſuaderet, vera ſe Phædri verba exhibere, ſed ut eruditis lectoribus iudicandum relinqueret, num longe a Phædri diſtione aberraverit. Cauſſa & occaſio huius ſcripti fuit calamitas, in quam odio & perſecutione Seiani iam ſenex incidit, qui eum fictis criminibus accuſaverat coram Tiberio Imp. atque, ut erat potentiſſimus, damnari fecerat. Huic hoſti ſuo, & fortaſſe iam exſtincto, oppoſuit fabulas iſtas, quas Aefopias appellat, non quod omnes omnino, ſed quod pleræque ex Aefopo depromptæ eſſent, & quidem illæ, quæ inſtituto ſervirent ſuo, ut vel Seianum tacite arguerent, vel calamitatem propriam declararent.

Phadrus, ſive, ut *Gudius* & *Burmmanus* malunt, *Phader*, thrax, in monte Pierio, ubi & Muſæ dicuntur natæ & habitare, editus, caſu potius, quam naſcendi ſorte factus ſervus, (nam ab Auguſti Cæſaris patre, qui Beſſos ac Thracas magno proelio fudit, in puerili ætate captivus Romam deportatus, atque ab hero ſuo, quocunque tandem, ad conſuetudinem illorum temporum, litteris imbutus, cumque in iis non parum profeciſſet, in domum Auguſti, vehementer doctos homines amantiſ, vocatus fuerit) ſed &, cum ſuam fidem, elegantiam ingenii, morumque probitatem exſervuiſſet, ab eodem Auguſto paullo poſt manum iſſus ac libertate donatus, ideoque Auguſti libertus appellatus eſt.

Stilo

Stilo usus est longe optimo & latinissimo, in plerisque Virgilium, in ceteris Plautum, Terentium & Ovidium secutus. Et sicut inter amatores ac patronos suos habuit *Eutychum* & *Particulonem*, ita nec sine invidis & calumniatoribus fuit, quorum alii bona aiebant immixta esse malis & ineptis, & illa quidem eum ex Aesopo accepisse mutuo, hæc ab ipso esse excogitata, alii brevitatem & obscuritatem fabularum accusabant, alii argumenti vilitatem & humilitatem stili, alii denique sibi vindicabant, quod erat Phædri. Ipse interim ingenio erat probitatis & honestatis amante, ad hæc iucundus & hilaris, opes & pecunias alto generosoque animo contemnebat, & ex adverso gloriam sectabatur, eam maxime, quæ est ex litteris doctrinaque, & post Seianum ad plures abiit, cum septuagesimum ætate sua annum superasset. *Scheffer* in Vita Phædri p. 43. *Burmamnus* in præfat. I. A. *Fabricius* Biblioth. lat. 316. & Supplem. 122. *Borrichius* Dissert. de poetis p. 55.

CXIV.

P. VIRGILII Maronis opera omnia, cum Annotationibus Ioannis *Minellii*. Hafniæ 1694. Antea Roterodami A. 1674. ac postea 1697. atque Herbornæ A. 1700. Sunt & luculentæ editiones, *Aldina*, Ludovici *de la Cerda*, Frid. *Taubmanni*, Dan. & Nic. *Heinsii*, Thomæ *Farnabii*, Caroli *Ruei* in usum Delphini & Patavina A. 1721. Opera eius sunt 1) Bucolica, sive X. Eclogæ. In quibus sub persona Tityri Virgilius, sub Melibæi autem nomine ceteri mantuani pastores intelliguntur. Cum ergo Virgilius agrum Cremonæ vicinum amissum, ob carminum præstantiam, commendatione Mæcenatis ad Augustum recuperasset, Melibæus Tityrum felicem esse prædicat, suamque e contrario calamitatem deplorat, finibus quippe suis a veterano pulsus milite. Quarta Ecloga, quæ inscribitur Pollio, composita est anno V. C. 713. cum Asinius Gallus C. Asinio Pollioni, consuli iam designato, filius natus esset. Vnde apparet, falli, qui putant, Virgilium hanc Eclogam scripsisse in honorem Drusi, Tiberii filii; item eos, qui poetam de Christi servatoris nostri adventu scripsisse, & Sibyllina vaticinia compilasse credunt. 2) Georgicorum libri IV. Quibus, ut ait *Columella*, agricolationem fecit carmine potentem. Argumentum vero de hortorum cultura aliis elaborandum reliquit. 3) Ae-

3) Aeneidos libri XII. Quibus poeta historiam romanam ab Aeneæ adventu usque ad sua tempora describit. Poëma hoc est certe elegantissimum & incomparabile : quamvis nonnullis visum sit imperfectum , atque ideo illud supplere ausi sint Mapheus *Ve-gius* & C. S. *de Novavilla*. Emendatissimam Homeri editionem esse virgilianum hoc poëma, scribit Dan. *Heinsius* de Tragœdia, c. 17. p. 202. & apud Rich. *Simonium* Biblioth. choisie P. I. 165. de præstantia autem & dignitate Aeneidos agit *Frischlinus* Orat. insignior. p. 1. Notabiles etiam sunt duo Virgilii versus ; alter optimus : *Discite in-stititiam moniti, & non temnere divos*. alter pessimus : *Flectere si ne-queo superos, Acheronta movebo*. Vide *Crenium* Animadvers. P. IX. 139. & de Codice virgiliano mediceo *Norifium* Orthograph. 12. at-que *Addisonum* apud Clericum Biblioth. chois. T. XI. 215. Omnia quidem in Virgilii libris, ac præcipue in Aeneide sapientia sunt repleta, in primis tamen celebrantur liber II. & VI. de quo ite-rum legi meretur *Crenius* de libris scriptor. opt. Exercitat. I. 45. II. 57. III. 60. De variis autem Virgilii editionibus *Fabricius* Bi-blioth. lat. p. 207. Quibus adde Cantabrigiensem A. 1701. ob additam viri cuiusdam docti egregiam Dissertationem notabi-lem, quam recenset *Clericus* Biblioth. ancienne & moderne To-mo III. 263.

Ecloga X. v. 75. Surgamus: solet *Cunctantibus. Chevrana* Tomo
esse gravis *cantantibus* umbra. | II. 73.

Georg. lib. II. v. 233. Si *deerunt,* *Derunt.* *Norifius* Orthograph. 65.
rarum , pecorique & vitibus
almis Aptius uber erit.

In Annotat. ad Georg. librum II. *Tyriis.* *Ioach. Lange* Medic. men-
v. 465. Purpuræ inventio *As-*
syriis accepta fertur. | tis 107.

Aeneid. lib. IV. v. 165. Spelun- *Adveniunt.* *Matth. Bonfinis* in
cam Dido dux & Troianus
eandem *Deveniunt.* | Epp. Goldasti p. 181.

v. 517. Ipsa mola, manibusque *Et veste recincta. Idem* 180.
piis altaria iuxta Vnum ex-
uta pedem vinclis, in veste re-
cincta Testatur moritura deas.

Lib. VI. v. 77. At Phæbi nondum *At Phæbi nondum* *patiens im-*
Pars VI. In 8. maiori. | *Ss* *manis,*

patiens, immanis in antro Bacchatur vates.

manis, in antro Bacchatur vates. Vbi Phœbus dicitur immanis, id est, magnus. Grunewald Dubior. grammat. Dodec. V. dub. I.

Lib. VII. v. 261. Non vobis rege Latino Divitis uber agri, Troiæve opulentia *deerit*.

Derit. Noris Orthograph. 65.

Lib. X. v. 377. Ecce maris *magno* claudit nos *obice* pontus.

Ecce maris magna claudit nos obice pontus. Faber Thes. erudit. schol. locuplet. a Buchnero & C. Cellario in voce Obex.

P. Virgilius Maro, in vico, olim Andes, nunc Petolo dicto, nec procul a Mantua sito, A. V. C. 684. idibus Octobris natus, *Parthenique* grammatici in græcis litteris, & *Sironis* in philosophia epicurea discipulus, Græcorum fuit imitator, *Theocriti* præsertim in Eclogis, in Georgicis *Hesiodi*, & in Aeneide, quam non plene absolvisse dicitur, *Homeri*. Pollioni, Mæcenati & Augusto in primis carus fuit, atque ut carmina sua non deproperavit, sed, ut fertur, Eclogis triennium, Georgicis septem, & libris Aeneidum condendis duodécim annos impendit, ita ad tantam poëticæ artis excellentiam pervenit, ut poëtarum princeps, atque ab Alexandro Severo Imp. Plato poëtarum appellaretur: tantique factus est a populo romano, ut auditis in theatro eius versibus, surrexerit universus, & forte præsentem spectantemque veneratus sit, sic, quasi Augustum. Tribuuntur ei & alia scripta, ut Ciris, Copa, Diræ in Battarum fluvium, & plura: sed quam vere, viderint adfirmantes. Tandem, cum in occursum iret Augusti, e terris orientalibus revertentis, Brundisii in Calabria mortuus est anno ab V. C. 735. die 22. Septembris. Sebast. Corradus in Vita Virgilii, quæ nostræ editioni præfixa est, Io. Alb. Fabricius Biblioth. lat. 201. Tacitus, aut si quis alius auctor est, Dialogo de oratoribus, an sui sæculi oratores antiquis, & quare, concedant? cap. 13. Morhof Polyhist. lib. IV. 155. Borrichius de poëtis 48. Funger in Crenii Methodor. Tomo III. 294. Menagiana T. III. 62. Scriptor vitæ Virgilii vulgo creditur esse Aelius Donatus, celebris ille gram-

grammaticus, sed est potius Tiberius Claudius Donatus: de quo *Placcius* in Anon. p. 316. Et magnæ laudi est Hieronymo Fracastorio, quod, sicut refert *Kœnigius* Biblioth. vet. & novæ p. 314. iudicatus est proxime accedere ad virgilianam maiestatem.

Ioannes *Minellius*, sive *Min-El*, roterodamus, & ludi patrii rector, de elegantibus litteris bene meritus, Notis etiam illustravit Sallustium, Valerium Maximum, Florum, Terentium, Horatium, & Ovidii libros Tristium ac Metamorphosion, (quas tamen postremas Petrus *Rabus* supplevit) floruitque decresciente sæculo XVII. Secutus est in modo annotandi, suavi sane & lectoribus perquamcommodo, Thomam Farnabium; cui & palmam eruditionis concedebat. I. A. *Fabricius* Biblioth. lat. 265.

CXV.

M. Valerii MARTIALIS Epigrammata. Amstelodami 1701. Et eodem anno Londini recusa sunt. Vincentius *Collesso* in usum seren. Delphini paraphrasi & notis variorum selectissimis interpretatus est, & Lud. *Smids* numismatibus, historias atque ritus illustrantibus, exornavit. Quid multa? Editio hæc est nitidissima, quæ ceteris omnibus dubiam reddit palmam. Obscœna Epigrammata separatim edita sunt in fine, ut ad lectoris arbitrium aut reiici possint, aut assumi. Lemmata Epigrammatum ut plurimum corrupta sunt, & a Grammaticis inscripta, exceptis libris XIII. & XIV. quibus apposita videntur ab ipso Martiale. *Iunii* editionem omnium optimam secutus est noster editor, & Ios. *Langii* Indicem subiecit, mendis innumeris sublatis. In principio libri exstant IV. capita, auctore Matthæo *Radero*, quorum 1. agit de vita Martialis. 2. de libris & scriptis eius. 3. Scriptorum de Martiale testimonia exhibet. 4. de epigrammate tractat, & vim, originem, naturamque eius exponit.

Lib. II. Epigr. LIII. p. 91. Si tua
non rectus tecta subire potes)
Vel casam humilem intellige,
vel, quod magis placet, *superiores*
domus contignationes, quæ
cœnacula vocabantur, ubi ha-
bitabant pauperes.

Demissam ianuam, Meursius de lu-
xu Romanorum p. 118.

Lib. III. Epigr. XXII. p. 115. De-
 deras, Apici, bis tricenties
 ventri.

Ter. Idem p. 9.

M. Valerius *Martialis* Coquus, Bilbili in Celtiberia natus Calendis Martii, civis romanus, obscurus quidem maiorum natalibus, at ingenio tamen clarus, postquam anno ætatis secundo & vicesimo Romam venit, Domitiano & Tito carus gratusque fuit, magnisque honoribus & donis ab utroque ornatus: creatus enim fuit tribunus, atque ad equestrem dignitatem evectus, & in urbe ac ruri habuit, quo commode vitam posset traducere. Ravenna, Patavium, Altinum & Aquileia Fori Iulii ita ei arrisere, ut extremam illis senectam consecrare decreverit. Hanc vero cogitationem mutavit postea, & Domitiano sublato, Parthenioque, amico aulico, a militibus interfecto, patriam reperit, in eaque, confecto per triennium libro XII. & multas ab æmulis municipibus iniurias ac persecutiones sentiens, naturæ concessit Traiano imperante. Matth. *Raderus* in eius Vita, I. A. *Fabricius* Biblioth. lat. 461. & Volum. II. 739.

Vincentius *Colleso*, ICrus, multum honoris eo adeptus est, quod Ludovici Magni auctoritate & auspiciis scriptorem hunc interpretatione & notis illustrare iussus fuit: ex hoc enim patet, sicut iuris peritus erat, ita humaniorum etiam litterarum præcellentem cognitionem sibi acquisivisse creditum fuisse.

CXVI.

M. Annæus LVCANVS de bello civili, cum Hug. *Grotii* & *Farnabii* Notis integris, ac variorum selectissimis, accurante Corn. *Schrevelio*. Amstelodami 1658. denuoque A. 1669. Bellum civile Cæsaris & Pompeii descripsit Lucanus fide historica; ideoque, Servio teste, in numerum Poëtarum non est relatus, quod historiam, non poëma composuisset. In Dedicatione ad Senatores Reip. leidenlis occasione dicti, Non est sapientia possessio pretiosior, *Schrevelius* sapientiæ & litterarum studia a præstantia & utilitate laudat, & litteratorum ac bene moratorum felicitatem Regum gazis longe anteponit; sicut in Præfatione de instituto loquens suo, textum se ait quam emendatissimum exhibere, variorum Notas, præcipue ex *Hortensio*, *Sulpitio*, *Salmasio* & *Gronovio*

novio collegisse, argumentaque ex Sulpitio singulis libris addidisse. Præfationem sequuntur 1) Vita Lucani ex Commentario antiquissimo. 2) Testimonia & iudicia de Lucano. 3) Bellum Cæsaris & Pompeii, ex L. *Flori* Historiarum libro IV. c. 2. Lucani autem libris X. annectuntur 1) *Petronii* Arbitri Specimen belli civilis. 2) Supplementum Lucani, auctore Thoma *Maio*. 3) Codicum, quibus Theod. *Pulmannus* & Gregor. *Bersmannus* usi sunt, variantes lectiones. 4) Index locupletissimus.

M. Ann. *Lucanus*, cordubensis hispanus, M. Ann. *Mela*, Senecæ philosophi fratris, filius, cuius infantis cunas apes circumvolantes, orique insidentes, si verum, aut dulcedinem spiritus eius, aut fecunditatem ingenii significarunt, non in patria, sed Romæ educatus, ab eminentissimis præceptoribus est eruditus, eosque intra breve temporis spatium ingenio adzquavit, condiscipulos vero superavit profectibus. Sæpe declamavit & græce & latine cum magna audientium admiratione & applausu: mutatoque puerili in senatorium cultu facile in notitiam Cæsaris Neronis pervenit, & honore, ætati quidem eius minime conveniente, dignus iudicatus est, ita ut Quæsturam gereret, & Sacerdotio inauguraretur, atque a populo laureis coronaretur. Sed ars poetica, in qua excellebat, ei fatalis fuit, quod Imperator in illa æque, ac Republica, principatum affectaret. Huius igitur amore & gratia in invidiam & odium conversis, interdictum ei est poëtica, interdictum caussarum actionibus. Hoc Cæsaris factum ille iuvenili æstimens animi calore, & ultionem spirans, coniuratis in eadem Neronis se se associavit: sed deprehensus in facinore, atque ad mortem condemnatus, venarum præcisionem cum patruo suo L. Annæo Seneca passus est A. C. 65. vix annos natus 27. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. 378. *Schurzfleisch* Epp. select. 232. A Grotio tanti æstimatus est Lucanus, ut eum semper in sinu gestaret, nec solem occidere fineret, quo eum non evolveret legeretque.

CXVII.

PERVIGILIVM VENERIS, ex editione Petri *Pithoei*, cum eius & Iusti *Lipfii* Notis; itemque ex alio antiquo codice cum Notis Cl. *Salmafii* & Pet. *Scriverii*, & Commentario Andr. *Rivini*. Accessit AVSONII Cupido cruci adfixus, cum Notis

Mariangeli *Accursii*, El. *Vineti*, Pet. *Scriverii* & *anonymi*. Accessere ad calcem Ios. *Scaligeri* & Casp. *Barthii* Animadversiones. Hagæ Comitum 1712. Editio optima. Auctor Pervigilii Veneris non est Catullus, attamen non infimi ævi, neque proletarius poëta. Hoc satis ostendunt ingenium & stilus hominis: qui non procul abit ab illa elegantissima ævi Augusti simplicitate, ab omnibus longe arcessitis ornamentis aliena, & nativa pulchritudine placente. Ipsum autem Pervigilium Veneris est Carmen, trochaicis versibus compositum, idque elegantissimum & delicatissimum, veri pariter ac Veneri sacratum, in quo Venustemporis verni, amoribus apti, laudes cantat. *Bonhier* in Epp. ad P. Oudinum duo credit esse Pervigilii poëmata, diversis temporibus scripta, quæ in unum compegerint imprudentes descriptores; alterumque, in quo melior latinitas, & omnia simpliciora atque accuratiora, quam in priore, pag. 38. incipere ab his verbis: *Cras erit, quo primus Aether copulavit nuptias*. Auctorem huius Carminis æmulatus *Barthius*, itidem laudavit verem, & versu intercalari usus est hoc: *Sine vere nil Diona est*. Atque hoc Carmen legitur in libro X. eius *Amabilium*, adductum hic a *Rivino* p. 142. Quæ imitatio *Barthiana* ansam præbuit *Rivino*, ut salvis quorumvis iudiciis & lectionibus suam quoque mentem libere proferret, & quo modo totum hoc Poëmation scriptum fuisse vel putaret, vel optaret. p. 145. I. A. *Fabricius* *Biblioth.* lat. 224. 688. *Journal des Sçavans* A. 1713. 193. *Celarius* *Discuss.* Append. danicæ 37. *Buchersaal* T. II. 567. *Menagiana* T. III. 7. *Cren.* de furib. librar. *Dissert.* I. §. 82. *Gunther* *Latinit.* restit. P. I. 220. *Ausonii* Cupido cruci adfixus est inter *Idyllia* sextum, & ipsum elegantissimum, in quo auctor, ex occasione picturæ *Treviris* visæ, Cupidinem fingit in campis terrenis oberantem, in manus sua olim culpa infortunium passarum *Heroidum* incidisse, quæ ipsum de arbore suspenderint, &, non obstante matris adventu, multis plagis affecerint, donec eburna *Virgilii* porta elapsus aufugeret. *Fabricius* *Biblioth.* lat. p. 586. 690. *Buchersaal* T. II. 570.

Decimus Magnus *Ausonius*, *Burdegala* natus patre *Iulio Ausonio*, medico *Valentiniani* senioris, grammaticus & rhetor doctissimus, poëta suavis & ingeniosus, sed & petulantior interdum & lascivior, christianæ addictus religioni, ab *Imp. Gratiano*, quem æque

æque ac Valentinianum fratrem in litteris informaverat, promotus ad Quæsturam, Præfecturam & Consulatum romanum, obiit imperante Honorio, post annum Christi 392. & reliquit librum Epigrammatum, Ephemeridem vario carminis genere, Parentalia, Epitaphia heroum, qui bello troiano interfuerunt, Monosticha & Tetraſticha de Cæſaribus quibusdam, Claras urbes, Ludum VII. Sapientum, Idyllia XX. Eclogarium variorum poëmatorum & epigram. Epp. XXV. Orat. panegyricam ad Gratianum Imp. Periocham in Homeri Iliadem atque Odyſſeam, & Tetraſticha in ſingulos meſes. Quæ omnia elegantiffime edidit Iac. Tollius Lugduni Batavorum A. 1671. 8. Io. Alb. Fabricius 582. Borrichius Diſſert. de poëtis 73. *Lexicon univ. hiſtor.* P. I. 248. Magirus 95. Pope Blount 268. Boyſen Diſp. de apoſtaſ. ſuſpectis p. 29.

Epistolæ celeberrimorum virorum, antehac ineditæ: ex ſcrip-
tiis Iani Brant. Amſtelædami 1715. Illi quidem ſunt *Argolus, Bar-*
laus, Bertaldus, Blyenburch, Boiſſizius, Bourizius, Bullialdus, G. Ca-
lixus, Camerarius, Caſaubonus, Catz, Cölletet, Conring, Cunaus, De
Dieu, Doreſlaus, Gevart, Gilpin, Goddæus, I. F. Gronovius, Dan, Hein-
ſius, N. Heiſſius, Huet, Hugenius, Iacchæus, Iohnſon, L' Empereur, Lin-
gelsheim, Luid, Luther, Marolles, Martinus, Maſſus, Merſennus, Pa-
reus, Patinus, Petit, Piſcator, Pontanus, Puteanus, Rabelauſus, Rivetus,
Sadoletus, Schottus, Sorberius, Thomſon, G. I. Voſſius, Walæus, Wower,
Zepperus. Epistolæ autem tales, in quibus plurima ad omne eru-
ditionis genus illuſtrandum occurrunt. Vide *Eccardi Extracta*
menſtrua A. 1702. m. Septemb. p. 18.

Ianus Brant, Gerhardi filius, ſacris æque ac pater addi-
ctus, non duntaxat amorem erga litteras editione harum Epistolarum
ſuum teſtatus eſt publice, ſed prudentiam, qua pollet, eo maxi-
me demonſtravit, quod delectum earum fecerit, & miſſis illis,
quæ nullo labore exarata erant, & fere nihil præter domeſtica
continebant, eas nobis dederit, quæ ſive ad hiſtoriam eius, quo
ſcriptæ ſunt, temporis, ſive ad theologiam, ſive ad litteras huma-
niores faciunt, ſive ad emendationem & illuſtrationem veterum
ſcriptorum. Quod ſane omnibus illis, qui aliorum Epistolis
edendis operam navare cupiunt, ſi de publico bene mereri velint,
ſedulo ac diligenter obſervandum. Idem Hiſtoriam reformatio-
nis Belgii & vicinarum Provinciarum, a patre ſuo belgice conſcri-
ptam,

ptam, III. & IV. Partibus ex schedis paternis auxit, idque opus carmine primum satyrico, mox & apologetico libello contra Melch. Leydeckerum defendit. *Acta erudit.* A. 1705. 56. & A. 1708. 406.

Apologia pro Iul. Cæs. Vanino. Cosmopoli (id est, Amstelædami) 1712. auctore Petro Frid. ARPE. Qui nomen quidem suum supprimit. In libello autem hoc Vanini vitam describit, in veritatem accusationum inquiri, atque ad eas responder, hominem atheismi accusatum defendens, non atheismum, ac denique capita earum cum sua singulis subiuncta epicrissi hoc modo, tanquam in tabella, proponit: 1. *Ignorabat Deum.* Quia ultra mentis captum non profuit. 2. *Librum nefandum de Tribus impostoribus in vitam revocavit.* Nomine magis, quam re notum. 3. *Atheorum dicta retulit.* Notata, ut caveas. 4. *Leviter iis respondit.* Quod nova quærenti, antiqua satis nota viderentur. 5. *Christi humanitatem execrabatur.* Rumore vulgi, calumnia adversariorum. 6. *Virginem Mariam dicebat iniisse virum.* Fabulæ sunt, nugæque. 7. *Naturam habuit deam.* Nam & digni viri dii dicti sunt. 8. *De angelis differentes Scholasticos reprehendit.* Dum alia ex aliis retulit. 9. *De demonum natura naturales poscit rationes.* Quoniam vulgari sententiæ non levis subest superstitio. 10. *Immortalitatem anima negavit.* Nullo in loco. 11. *Fuit astrologus.* Lepide: ergo atheus? 12. *Negavit mundi conflagrationem.* Suo modo. 13. *Afferuit fatum.* Providentiam divinam. 14. *Literas in cælo fingit.* Superstitiose. 15. *Cardanum & Haly delirantes non impugnat.* Quia iam fecerat. 16. *Irrisit sacra.* Quæ sacra non erant. 17. *Eum reiecere Monachi.* Quasi ita reiiceretur e cælo. 18. *Damnatus tandem.* Vt multi innocentes. *Acta erudit.* A. 1713. 173. *Nova biblioth.* T. III. 64. *Diarium erudit. gallicum* A. 1713. 319. *Narrat. innoc.* A. 1712. 92. & D. *Budæus* de atheismo & superstit. 122.

Petrus Fridericus Arpe, Kilia-holsatus, natus A. 1682. d. 10. Maii, pietatis & litterarum fundamentis sub patre urbis consule positus, atque in Gymnasio luneburgensi auctis, in patriam Musarum sedem migravit, ibique non solum litteris diligenter operam dedit, sed etiam nobilissimi cuiusdam juvenis studia ac mores rexit, & Hafniam, certi negotii causa, delatus, non minus Procerum aulicorum gratiam, quam eruditorum virorum, e quibus Wormii, Lintrupii, Heltii, Reitzeri, Frankenauii, Sperlingii & Weg-

Weghorstii eminent, favorem & amorem obtinuit, inter quos unus fuit, potentissimi Regis negotia iam summa in Aula Imperii curans, qui ipsi ex instructissima bibliotheca sua lubens atque ultro concessit apparatus, quo ad Apologiam pro Vanino conscribendam opus esse videbatur. Postea cum alio generosissimo iuvene illustrem in Academiam se contulit wolfsbuttelensem, quæ serenissimorum Principum clementia, Ministrorum Status favore, præfeti *Veltheimii* vigilantia, professorum industria, & Iuliz nostræ vicinitate omnium maxime tunc florebat. Inde cum nobilissimæ prosapiæ iuvene, fidei suæ commisso, perrexit in Belgium, eoque tempore, quo Monarcharum & Principum Legati de pace stabilienda Ultraieci consultabant, & quasi de fatali conditione Imperii, Regnorum, & Principatuum agebatur, Theatrum fati edidit, nec tantum publicas celebritates vidit, sed litterarios etiam heroas, *Vitriarium, Noodtium, Perizonium, Balium, Barnagium* coluit, ab iisdem redamatus magnique æstimatus; immo inter eos non erat nemo, qui editionem Apologiæ pro Vanino suaderet, atque auctorem omnibus ad eam modis hortaretur. Nec in patriam reversus inerti otio indulsit, sed Pyrrhonem adornavit, publicique fecit iuris, sive de dubia & incerta historiarum & historicorum veterum fide argumentum, quod in iusto opere latius explicatur, item Diatriben de prodigiosis naturæ & artis operibus, Talismanes & Amuleta dictis: anno 1717. qui secularis erat, in Programme & lectionibus de Iure pontificali Romæ veteris ac novæ disseruit, professionique Iuris publici & patrii patria in academia admotus, Primitias academicas vulgavit, (quæ constant Oratione inaugurali de æquilibrio inter iura Cæs. Maiestatis & Ordinum Imperii servando, & Programme de necessitate & usu studii Iuris patrii) ac Laicum veritatis vindicem, sive de iure laicorum, præcipue germanorum, in promovendo religionis negotio Commentarium. Atque hæc sunt doctissimi viri scripta edita. Nec minus inedita, ut Hierographiam, sive de occulta animi sensa tegendi & detegendi modis, Apologiam pro viris illustribus de magia falso postulatis, Bibliographiæ physiologicæ specimen, & Fortuitorum libros, uno volumine sub titulo Otii negotiosi promittere nobis possumus, dummodo sit, qui illis impensas faciat. Vide *Acta erudit.* A. 1712. §26. & A. 1717. 79.

Pars VI. In 8. maiori.

T t

CXVIII.

CXVIII.

C. PLINII Cæcilii Secundi Epistolarum libri X. cum notis variorum, editi a Io. Veenhusio, Lugduni Batavorum 1669. Atque hæc editio eximiis a Io. Alb. Fabricio Biblioth. lat. p. 482. accensetur, quales sunt *Thomafiana*, *Cellariana*, & *Hearneana*: & habes in ea integras Notas II. *Casauboni*, *Iani Gruteri*, *Henr. Stephani*, *Aug. Buchneri*, *Casp. Barthii*, *Io. Frid. Gronovii*; selectissimasque Io. Mariæ *Catanæ* & *Conr. Rittershusii*. Inseti etiam suo sunt loco integri Commentarii *Fran. Balduini*, *Conr. Rittershusii* & *Ger. Io. Vossii* in Relationem seu consultationem Plinii, & ad hanc Rescriptum *Traiani Imp. de Christianis*. Ecquid de hisce Epistolis iudicant, ut alios taceam, *Bæclerus* & *Veenhusius*? Ille in *Bibliograph. crit.* p. 83. aureum vocat opus, multa iuris prudentia refertum, nec minus multa eruditione seu varia literaturæ postque *Ciceronis Epistolas*, *Plinii nostri*; post huius, *Senecæ politico* valde commendandas, & a *Lipσιο* iam commendatas existimat: hic in doctissima *Dedicat. sua*, *Plinii*, ait, *Epistola sunt usque adeo iuri romano coniunctæ, ut ad exercitium eius, & aliquem usum in iis maxime, quæ iuris publici sunt, sibi comparandum conferre plurimum possint. Senescentem rerum romanarum faciem memoria seculorum tradunt, & liberrima veritatis cum incorrupta facundia certantis imaginem exprimunt. Multa in iis latent observationes erudita antiquitatis, multa præceptiones politica, iis sane, qui in Rep. versantur, non modo utiles, sed summe necessaria.* Quibus adde, quæ diligentissimus observavit *Crenius Methodor. T.I. 128.* *Dedicationem Veenhusii* sequitur 1) *Henr. Stephani* in *Epistolas* hæc *Præfatio*. 2) *Plinii nostri Vita*, a *Conr. Lycosthene* ex eius *Epistolis* excerpta, observatisque aliorum illustrata. 3) *Veterum ac recentiorum quorundam auctorum de Plinio testimonia.* Nos autem de *Plinio* hoc diximus *P.I. 53.*

CXIX.

Natalis COMITIS Mythologiæ sive Explicationis fabularum libri X. *Parisiis* 1605. *Prodierunt etiam Genève* 1651. sicut antea *Venetis* 1572. & *Francofurti* 1587. 1596. Adduntur 1) *Libri IV. de venatione, carmine heroico scripti. Quos Hieron. Ruscellius* scholiis illustravit. 2) *Geofredi Linocerii Mythologiæ Musarum libellus.*

bellus. 3) Veterum Philosophorum ethnicorum de diis sententia, ex Lil. Greg. *Gyraldi Syntagmate I. de Deorum gentilium historia collecta*. 4) *Anonymi in Mythologiam Nat. Comitibus Observationes*. Iam quod ad ipsos auctoris nostri libros mythologicos attinet, in illis demonstratur, omnia prope naturalis & moralis philosophiae dogmata in fabulis contenta fuisse. Neque daturus illos in lucem fuisset auctor, ut in fine scribit, p. m. 1061, nisi Renaldus Ferrerius, & Valer. Faënzus, summi viri, ipsum ad id impulissent. Atque hi quidem cum Io. Henr. Vrsino praefat, in Theologiam symbolicam favorabilius de illis iudicarunt, quam clarissimi & aperti oris viri, Crenius, Animadvers. P. III. 50. qui auctorem nostrum ineptum esse ait & in allegoriis occupatum, & Boeclerus Bibliograph. crit. p. 616. qui mentione facta Vossiani operis de theologia gentili, hac subiungit verba: *Qua Natalis Comes in Mythologia sua tradidit, nec scop, nec perfectione cum Vossianis curis comparari possunt*. Audiamus & Kriegkii iudicium, quod certe non obtusum aut contemnendum. In *scholis*, scribit ille in *Constit. rei scholast. ilfeldensis* p. 285. *frequentior nullus est, quam Natalis Comes Mythologiae libris X. quod ad explicandas fabulas non male faciat: sed Morhofius non admodum benigne de ipso existimat, quia verbosior, & pluribus occupetur allegoriis*, lib. VII. cap. I. 17. *Commendamus nos disciplina nostra alumni, prater Wagenseilii Mythologiam veterum, qua loculamento Pera iuvenilis tertio habetur, Omeisii teutonicam, & Henr. Schævii Mythologiam*.

Lib. IX. cap. 6. p. 965. Fuerunt, qui Latonam matrem fuisse Apollinis tradiderint, quia suavis musicae harmoniae malorum omnium oblivionem inducat.

Cap. 8. p. 973. Dicitur Polyphemus non modo amasse Galateam, sed etiam Galatum ex illa suscepisse, ut testatus est *Bacchylides*.

Latona fuit symbolum mythicum urbis Delphini in Bœotia. Herm. von der Hardt in *Ranis* Ovidii p. 39.

Verum, quum Bacchylides perierit nobis, ingenui hominis erat indicare, apud quem scholiasten aut grammaticum veterem illud invenisset. Broukhusen in *Notis ad Propertium* p. 216.

Natalis Comes, ſive de Comitibus, venetus, e græca in latinam linguam vertit *Athenai* Dipnoſophiſtarum libros, *Hermogenis* libros rhetoricos, *Aphthonii* Progymnaſmata, *Demetrii* Phalerei Orationem de modo dicendi, & *Alexandrum* ſophiſtam de figuris ſententiarum & elocutionum, ipſeque luſit de horis, & anno, deditque Elegias amatorias, & alias VI. Libros V. de terminis rhetoricis, & Hiſtoriam ſui temporis, quæ tamen cum Thuanea neſtiguam eſt comparanda, floruitque anno chriſti 1600. *Simlerus* Epit. Bibl. Geſner. 615. *Lexic. univ. hiſtor.* P. I. 704. *Bæcler.* Bibliogr. crit. 616. *Crenius* Animadv. P. III. 171. Card. *Bona* Notit. auct. (d) 8.

CXX.

PHAEDRI Fabularum & ſopiarum libri V. cum Annotationibus Io. Schefferi & Fran. Guyeti. Hamburgi 1673. Editio tertia, prioribus emendatior & auctior. In qua iungitur Interpretatio gallica cum Notis, & Index latinus uberrimus. Hæc editio iterum lucem vidit A. 1706. De aliis Phædri editionibus vide *Halſervord.* Biblioth. curioſ. 332. *Morhof.* Polyhiſt. lib. IV. 170. *Burmann.* Prolegom. in Phædrum, I. A. *Fabricium* Biblioth. lat. 318. & *Crenium* Methodor. Tomo II. 403. (quibus adde *Johnſoni* londonſem A. 1701. recenſitam in *Actis erudit.* A. 1702. 208.) de ipſo autem Phædro *Morhoſum* l. c. *Acta erudit.* A. 1702. 208. 458. *Crenium* Method. ſtudior. T. I. 324. & *Hederichium* Duſtu ad notit. hiſtor. 284. Gallica interpretatio eſt *Albini*. De Scheffero diximus P. III. 469. de Guyeto hac ipſa Parte p. 317.

Fab. XVIII. p. 43. Mais peu de *Iacentem* ſeu *captum* in fovea.
jours apres, ayant vu le Loup |
etendu mort dans une ſoſſe. |

Dan. HEINSII de tragœdiæ conſtitutione Liber. Lugduni Batavorum 1611. In quo, inter cetera, tota de hac Ariſtotelis ſententia dilucide explicatur. Eſtque illi Tragœdia, ſeriz abſolutæque actionis, & quæ iuſtæ magnitudinis ſit, imitatio, ſermone, harmonia & rhythmo ſuaviter condita.

LVCIANI Pſeudophiſta ſeu Soloeciſta : cum Notis & animadverſionibus Io. Georgii Grævii. Amſtelodami 1668. Quæ
in

in editione Luciani amstelodamensi singulis paginis substratae sunt. Neque vero solus Gravius industriam suam in hoc Dialogo illustrando exercuit : ante ipsum enim Paulus *Leopardus* Commentaria in illum scripsit, latineque eundem vertit Iac. *Micyllus*. Quod autem ad Sophistas attinet, ita de iis habendum. Sophistae dicebantur, qui cum philosophia coniunxerant studium eloquentiae, h. e. mentem simul & linguam excoluerant. At per Pseudosophistam intelligitur homo avarus, vanus & ambitiosus, qui omnium disciplinarum cognitionem sibi arrogat, & de quavis, quae ponitur, quaestione, ex templo plurimis argumentis & uberrima oratione se disputaturum esse promittit, eamque artem, ut divitias quaerat, se brevi tempore facillima quadam ratione suos docere posse iactat discipulos. Lucianus igitur talis sophistae, qui falso hoc nomen, quod non poterat sustinere, sibi sumserat, & veram attici sermonis rationem & proprietatem ignorabat, saepeque in eam impingebat, confidentiam & temeritatem false ac lepide redarguit, plurimis usus, periculi faciendi gratia, locutionibus, a nitore atticae venustatis abhorrentibus, quas ille deprehendere & cognoscere nequibat. Atque hos solacismos Gravius patefacere, & graecae linguae cultoribus ostendere studuit, fassus, & ipsum Lucianum non nunquam esse alucinatum.

Lucianus, Samosata-syrus, ab arte statuaria, cui ob paupertatem a patre mancipatus fuerat, se convertit ad studia, & primum Antiochiam petit, ut causis dicendis operam daret, deinde Rhetoricam suscepit tractandam, inque ea tam in Gallia, quo iuvenis profectus est, quam in Macedonia & Antiochiae praefari quid praestitit, denique philosophiam, & quidem moralem potissimum, aggressus est, suo ostendens exemplo, philosophum non debere divitias & gloriam aucupari, sed cum strenuis virtute, cum modestis pudore, cum innocentibus abstinentia certare, atque amare veritatem, honestatem, sinceritatem, & quaecunque amore sunt digna omnium. Dolendumque, eum naturalia sua dona, bonumque animum non transulisse ad puram ac salutarem religionem christianam. Quamvis autem illam non amplecteretur, tamen nec atheus fuit. Interim Aegypti procuracionem, honorabile munus, ei a M. Aurelio Antonino Imp. concredita fuit.

se constat. Tandem & senio & podagra, quam antea laudaverat, confectus, iamque nonagenarius, extremum diem obiit sæculo post Christi nativitatem II. Opera eius græcolatine, post editiones basileensem, parisiensem, & salmuriensem, prodierunt Amstelodami A. 1687. 8. cum notis *Bourdelotii* & aliorum, & curante *Hempsterhusio* A. 1721. 4. II. voluminibus. I. A. *Fabricius* Biblioth. gr. lib. IV. c. 16, p. 485. *Lexicon univ. histor.* P. III. 364. *Clericus* Biblioth. ancienne & mod. T. XV. 63. *Biblioth. Schrader*, P. I. L. 2. *Acta erudit.* A. 1687. 170. *Zwicker* Iren. irenicor. 77. I. W. *Berger* Dissert. acad. 171.

Leon. LESSII Hygiasticon. Antverpiæ 1623. Quo traditur vera ratio valetudinis bonæ & vitæ, una cum sensuum, iudicii & memoriæ integritate ad extremam senectutem conservandæ. Subiungitur Ludovici *Cornari* Tractatus de vitæ sobriæ commodis, ex italico in latinum sermonem ab ipso Lessio translatus, lectuque dignissimus. Editio tertia, atque ab ultima auctoris manu. Gabr. Palæoti liber de bono senectutis commendatur a *Crenio* Animadvers. P. XIX. 20.

Leonardus *Lessius*, belga, Societ. Iesu, Duaci philosophiam, & Lovanii theologiam docuit, ibidemque studiorum præfectus fuit, defunctus A. 1623. ætatis 69. Fuit unus e primis, qui Ludovici *Molino* doctrinam in Belgio proponerent, nec minore iuris, medicinæ, mathematicum & historiæ, quam theologiæ cognitione imbutus credebatur: immo *Turrius* de camb. D. 3. qu. 14. n. 1. hanc ei laudem tribuit, inter omnes, qui de cambio scripserunt, sive Theologi, sive Iuristæ, neminem praxin cambiorum intimius novisse. Scripsit de iustitia & iure, de montibus pietatis, de perfectionibus moribusque divinis, de gratia efficaci, de prædestinatione & reprobatione, de summo bono & æterna beatitudine, de providentia Numinis & animæ immortalitate, de antichristo & eius præcursoribus, de statu vitæ deligendo & religionis ingressu, & alia. *Witte* Diar. biograph. S. 4. *Lexicon univ. histor.* P. III. 314.

Ludovicus *Cornarus*, patricius patavinus, uti summus litterarum fautor & mæcenæ, ita ipse doctissimus erat, neque sanguinis nobilitatem æstimabat, nisi studiorum cultu eam exornaret.

ret. Vitæ sobriæ commoda, de quibus commentatus est, annos 83. natus, non ex nuda speculatione descripsit, sed iucunda praxi sensit ipse, iisque suaviter delectatus est adeo, ut, qui eius descriptionem, p. 121. legit, fateri cogatur, eum, raro exemplo, ante obitum etiam beatum vixisse. Reliquit etiam libellum de lacunis venetis, & descriptionem suæ ipsius vitæ, eaque excessit anno 1557. cum annos ætatis transegisset 96. *Ghilinus* Theatri litterat. T. I. 158. & *Lessius* in Dedicat. qui eum vocat virum præclarum, & acris iudicii.

CXXI.

M. Tullii CICERONIS Opera, post postremam Naugerianam & Victorianam correctionem emendata a Io. *Sturmio*. Argentorati 1574-1579. volumina IX. Aldinæ paginæ in marginibus notatæ sunt, multa etiam ab avo meo adscripta. Inter multas alias editiones eminent Aldina A. 1519. Pauli & Aldi Manutiorum, Venetiis 1578. Victoriana, Venetiis 1537. Lambiniana, Parisiis 1566. & 1573. Gruteriana, Hamburgi 1618. Elzeviriana, Lugduni Batavorum 1642. Gronoviana, ibidem 1692. & Blauiana, Amstelodami 1658. Cumque Opera isthæc in quatuor classes dispesci soleant, ita ut prima classis contineat Scripta oratoria, secunda Orationes, tertia Epistolas, quarta Philosophica, nos quoque in eorum recensione eundem ordinem observabimus.

I. Oratoria sunt 1) Rhetoricorum ad C. Herennium libri IV. Qui tamen doctissimis viris non videntur esse Ciceronis, ut Aldo Manutio, Pauli filio, in Præfatione huius voluminis, I. A. Fabricio Biblioth. lat. 95. *Heumanno* de anon. & pseudon. 149. 2) De inventione Libri II. Qui soli e libris IV. quos adolescens A. æt. 20. fecerat, de Arte rhetorica superstites sunt. 3) De oratore, ad Quintum fratrem libri III. A. 52. De quo ipse Cicero Epp. ad famil. lib. I. ep. 9. p. 16. *Scripti Aristotelico more, quemadmodum quidem volui, tres libros in disputatione ac dialogo de oratore, quos arbitror Lentulo tuo fore non inutileis. Abhorrent enim a communibus præceptis, & omnem antiquorum & Aristotelicam & Isocraticam rationem oratoriam complectuntur.* Et Lib. VI. ep. 19. p. 92. *Oratorem meum tantopere a te probari, vehementer gaudeo. Mihi quidem sic persuadeo, me, quicquid habuerim iudicii de dicendo, in illum librum contulisse. Qui si est talis,*

lis, qualem tibi videri scribis, ego quoque aliquid sum : *sin aliter, non recuso, quin, quantum de illo libro, tantumdem de mei iudicii fama detrahatur.* Adde Ald. Manutium Præf. in hoc volumen, haud dubitantem scribere, Ciceronem libros hosce adeo doctos, ingeniosos, elegantes, copiosos composuisse, ut, qui in aliis libris semper omneis, in his se ipsum superaverit. 4) De claris oratoribus Liber I. qui dicitur *Brutus*. A. 61. Hunc librum Dialogis de oratore subiecit ipse Cicero. Nam lib. II. de divinat. c. 1. *Ita tres erunt, inquit, de oratore, quartus Brutus, quintus Orator.* 5) Orator, sive de optimo genere dicendi, ad M. Brutum. A. 61. Qui emendatus est a Zach. Pearce. Vide German. *Acta erudit.* T. IV. 751. Audiatur etiam Manutius : Cum a Cicerone M. Brutus per litteras petivisset, ut, quod optimum esset dicendi genus, sibi ostenderet, id ille diligentissime & copiosissime fecit. Et quamvis de elocutione tantum ab Bruto requisitus videretur, nonnulla tamen de inventione, dispositione, & actione, ut plenius foret opus, adiecit. 6) Topica, ad Trebatium Ictum. In quibus (sunt iterum verba Manutii) de communibus locis, unde argumenta ducuntur, breviter quidem, inter navigandum, cum etiam libros Cicero non haberet, sed doctè & dilucide agitur : exempla tamen, quod ad Trebatium Ictum scribatur, ex iure sumuntur. 7) Oratoriarum partitionum liber I. A. 61. Quo in omne causarum genus præcepta colliguntur. 8) De optimo genere Oratorum, Præfatio quædam. Quam Cicero Orationibus contrariis Demosthenis atque Aeschinis latine a se redditis præmiserat. Illa autem translatio, quod dolendum, intercidit ac perit. Atque hæc de primo volumine. Cui præmittuntur L. Io. Sturmii ad Adamum Carolum, regium consiliarium Dedicatio, in qua illius eloquentiam laudat, suam vero dicendi facultatem extenuat, falsus tamen, vim magnam artem habere, ubi animum acrem & industrium semel erudiverit. Addit etiam, libros de oratore non propterea aristotelico more scriptos dici, quod in illis a Crasso & Antonio in contrarias partes disceptetur ; sed quia theodætea sint, quæ traduntur, quorumque græci Sophistæ non meminerunt : partitionem etiam, quæque de locis & animorum motibus ibidem differuntur, aristotelica esse : omnemque dicendi rationem tribus ad persuadendum rebus esse nixam, α) ut probemus vera esse ea, quæ defendimus. β) ut conciliemus nobis eos, qui audi-

audiunt. 7) ut animos eorum ad quemcunque causa postulat motum vocemus. 2. Aldi *Manutii*, Pauli filii, ad Andr. Naugerium Præfatio. Qua studia sua conqueritur assidua interpellatione impediri, cum tamen Musæ otium ament, & solitudinem, deque contentis librorum Ciceronis oratoriorum docte ac prudenter verba facit.

II. Orationes tribus voluminibus comprehensæ. Primo volumine, 1) pro P. Quintio. Ad Aquilium Gallum iudicem, in causa privata; dicta anno ætatis Ciceronis 26. 2) Pro Sex. Roscio Amerino, parricidii reo. A. æt. 27. 3) Pro Q. Roscio comædo. A. æt. 31. In qua non pauca desiderantur. 4-10) VII. in C. Verrem. A. 37. Quas Cicero libros vocat, nec nisi primam & secundam in foro habuit. Et prima quidem est adversus Q. Cæcili-um de accusatore in Verrem constituendo divinatio. Quid autem sibi vult vox *Divinatio*? Sic dicitur, quoniam in ea quæritur, num recte Cicero ex defensore accusator factus sit. Secunda vero est quoddam veluti proœmium ipsius actionis. 11) Pro M. Fonteio A. 38. Sed quæ mutila est, & trunca. 12) Pro A. Cæcinnâ, aut potius Cæcina. Quem, suum familiarem, defendit in hereditatis quadam causa A. æt. 38. Præmittuntur 1. *Sturmii* ad Guilielmum, Ducem Geldrorum, Iuliacensium, Clivensium & Montensium Dedicatio. In qua de *Erasmi* & *Longolii*, maximorum virorum, circa imitationem Ciceronis dissidio, eiusque vero statu, de dicendi studio & usu, eiusque difficultate, (putat enim facilius esse, unum hominem & medicum & iurisperitum, & mathematicum, quam eloquentem fieri) de imitatione, deque præstantia Ciceronis, præcipue ob prudentiam & ornatum congruentem, quo vel *Demosthenem* potuerit superare. 2. Librarii vel *Sturmii* Præfatio. In hoc consistens, ut auctor eius dicat, se, post amis- sam rationem metiendorum distinguendorumque versuum, quam olim & Romani & Græci habebant, in hac editione *Aldum* per omnia secutum esse: omnemque emendationis, quæ difficillimi laboris, laudis exiguæ, modum in tollendo, addendo, transponendo, commutando, distinguendo positum esse. 3. *Andreas Naugerii* ad Leonem X. Pontif. max. cum Orationes Ciceronis ederet, Dedicatio, eaque gravissima & elegantissima. Ostendit, magnam quandam rem esse, & ut nihil fortasse præstantius, ita

longe difficilior quiddam, quam homines opinentur, eloquentia excellere; adeoque nihil perfecto oratore inventu rarius, & si quis hanc laudem adeptus fuerit, admirabiliorem, & quasi quemdam inter homines deum habendum, neminem autem inter Latinos proponendum *Ciceroni*, quem imitemur: tum & in laudes it prædicti Pontificis maximi, litterarum studiis dediti, & litteratorum patroni, eique causam christianam contra Turcas enixe commendat. 4. Excerptum e *Livii* Historiarum libro 120. ubi fuga & cædes Ciceronis describitur. Secundo volumine: 13) Pro lege Manilia. De imperatore Pompeio deligendo, ad populum romanum. A. æt. 41. cum esset prætor. 14) Pro A. Cluentio. Anno eodem. Tam egregia hæc est, ut *Sidonius* lib. VIII. epist. 10. scribere non dubitarit: *M. Tullius in actionibus ceteris ceteros, pro A. Cluentio ipse se vicit.* 15, 16, 17) De lege agraria, contra P. Servilium Rullum, tribunum plebis. Prima dicta fuit in Senatu a Cicerone consule A. ætat. 44. reliquæ duæ ad populum. 18) Pro C. Rabirio, perduellionis reo: ad populum, A. ætat. 44. 19-22) In Catilinam. Prima & ultima in Senatu, duæ intermediæ ad populum. Anno eodem. 23) Pro L. Murena, consule designato. A. 44. Cui Aonius *Palearius* disertissimam orationem in L. Murenam opposuit. 24) Pro L. Flacco. 25) Pro P. Corn. Sylla. A. 45. 26) Pro Archia poëta. A. 46. 27) Ad Equites romanos, antequam iret in exilium. Hæc autem, annotante I. A. Fabricio Bibliorh. lat. p. 138. conficta est, vel a veteri quodam sophista, vel certe ab aliquo, qui commentis suis nonnulla vere ciceroniana inseruit. Hinc *Lambinus* eam non dubitavit vocare inelegantem inconcinnamque, insulsam atque ineptam, denique vix latinam. 28, 29) Post reditum: prior ad Quirites, A. 50. posterior in Senatu. 30) Pro domo sua, ad Pontifices, A. 50. 31) De haruspicum responsis, in Senatu, A. 51. 32) Pro Cn. Plancio, An. 53. Præmittuntur 1. Io. *Sturmii* ad Hermannum, archiepiscopum coloniensem, Dedicatio. In qua laudat Comitem Schauenburgium, illius adiutorem & futurum successorem, ipsum vero archiepiscopum ob amicitiam cum vicinis gestam, ob summam in maximis dissidiis religionis atque Germaniæ lenitatem & mansuetudinem, atque ob litterarum amorem, & litteratorum propugnationem: quam tertiam virtutem ait esse summam, duas priores

priores populares. Ceterum scholis commendat Ciceronem, dicens, ut perpetua lex est, Deum colere, ita in scholis Ciceronem sempiternum exemplum esse debere perfectæ eloquentiæ: quod quamdiu in ludis maneat, minus esse extimescendam barbariem.

2. *Andree Naugerii* Dedicatio ad Pet. Bembum. In qua ille comparisonem instituit inter artem militarem & eloquentiam, & hanc illi præfert, suadens, ut cum omnes antiqui scriptores perlegantur, tum præcipue Ciceronis scripta, & ex his orationes maxime, semper in manibus habeantur, quia nullus neque in iudiciis, neque in consultationibus incidere locus possit, cuius non plurima hinc exempla, tanquam thesauro quodam, depromi possint.

Tertio volumine: 33) Oratio pro P. Sestio. A. æt. 51. Io. Alb. *Fabricius* Biblioth. lat. p. 105. eum appellat Sextium. Et ego hic recordor eius, quod *Cellarius* scribit Orthograph. lat. p. 125. Sestius patriciæ familiæ: Sextius plebeiæ nomen esse. 34) In Vatinius. Anno eodem. 35) Pro M. Cælio. Anno eodem. 36) Pro L. Corn. Balbo. Anno eodem. 37) De provinciis consularibus. Anno eodem. 38) In L. Calpurn. Pisonem. An. 52. 39) Pro T. Anio Milone. An. 55. Hanc orationem Cicero aliter habuit, aliter ac diligentius deinde scripsit. 40) Pro C. Rabirio Postumo. An. 53. 41) Pro M. Marcello. An. 61. 42) Pro Q. Ligario, ad C. Cæsarem. Anno eodem. 43) Pro Rege Deiotaro, tetrarcha Galatarum, ad C. Cæsarem. An. 62. 44-57) Philippicæ in M. Antonium. Cicero ipse, Demosthenis exemplo, eas appellavit Philippicas. Prima habita est in Senatu, ceteræ scriptæ post Cæsarem interfectum. A. ætat. 63. Optima ex illis est secunda, eaque maxima; sed quæ Ciceroni mortem attulit. 58) Epistola, sive declamatio potius, ad Octavium. Qua ipsi Remp. oppressam exprobat. Sed accensenda est scriptis Tullii dubiis, aut supposititiis. 59) Crispi *Sallustii* in Ciceronem Oratio. 60) Responsio Ciceronis adversus Sallustium. Dubium tamen, an hæc sit Ciceronis. Præmittuntur 1. Io. *Sturmii* ad Michaëlem, Comitum wertheimensem, eumque adolescentem vel juvenem, Dedicatio. Cui ille eloquentiæ studium commendat quam maxime, & quadripartitam industriæ mentisque exercitationem, quasi viam illius, commonstrat: quarum prima virtutis est, altera verborum, tertia artis, postrema doctrinæ & sapientiæ. Rotunde

etiam dicit, imitandum ipsi eum esse, qui optimus semper sit habitus, M. Tull. Ciceronem. 2. Andr. *Nangerii* ad Iac. Sadoletum Dedicatio. In qua docte & eleganter dicit de eloquentiæ apud Romanos origine, incremento, flore, & decremento, item de eius instauratione, cuius protegendæ & evehendæ magna pars sit cum Petro Bembo Sadoletus, Ciceronis, summi eloquentiæ magistri, imitator felicissimus.

III. Epistolæ. Quarum duo sunt volumina. Prius earum continet 1) XVI. libros Epistolarum ad familiares : seu potius ad diversos. Vide *Crenium* T. I. Methodor. p. 126. & de libris scriptor. opt. 40. Et nota, librum IIX. non Ciceronis, sed M. *Cælii* Ruffi, viri disertissimi, ad Ciceronem epistolas complecti : eiusdem libri Epistolam sextam & decimam primo civilis belli anno, ut *Christoph. Cellarius* in *Discuss. Append. danicæ* p. 61. observat, scriptam esse ; & *Theodorum Siberum*, sicut *Heidmannus* Præf. in *Fabricii Historiam Ciceronis* (8. refert, Epistolas Ciceronis ad familiares recto ordine edere ausum esse. 2) Latinam expressionem verborum Græcorum, quæ passim in Epistolis occurrunt. 3) Copiosum indicem. 4) *Paul. Manutii*, Aldi filii, Scholia, seu brevissimas interpretationes, quibus Epistolas istas illustrare studuit. Præmittuntur autem I. Io. *Sturmii* ad *Erasmum*, episcopum argentoratensem, Dedicatio. In qua laudat quidem eorum industriam, qui aliis viam monstrare conantur scribendi epistolas, hæc tamen præcepta ex *Oratorum* fontibus, eque *Rhetorum* rivis demanare, eorumque antea rationem esse cognoscendam iudicat : horum enim perceptione ista posteriora in nostram intelligentiam venire, celeriusque observatione & imitatione, quam arte aliqua tali, qualem aliqui invenerunt, posse comparari. Nec minus generatim commemorat, quæ partes homiletæ seu concionatori observandæ sint, existimans, haud necessarium esse, peculiarem habere Homileticen. 2. Excerptum e *Livii* Histor. libro CXX. de fuga & morte Ciceronis. 3. *Fran. Petrarcha* (cui debemus inventionem cum harum, tum reliquarum Ciceronis Epistolarum) ad Ciceronem Epistola. Qua ei exprobrat æstum atque vehementiam, qua iram Antonii provocaverit, nec illa observaverit prudentiæ præcepta, quæ aliis dare consueverit. Immo eum appellat præcipitem & calamitosum senem. 4. Aldi *Manutii* præfatiuncula ad *Sigism. Thurzum*

Thurzum, qua se eius hortatum in edendis Ciceronis operibus observasse indicat; neque hoc prætereundum putat, omnia Tullii conferre mirum in modum, si legantur assidue, sed Epistolas maxime: nam & copiosum, & elegantem, &, quod plurimi faciendum, perfacilem in scribendo studiosum sui efficere; nec audiendam illorum vocem, qui Ciceronem fastidiunt, sed *Fabium* potius, cuius iudicio ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. Alterum volumen continet 1) Epistolarum ad Atticum libros XVI. Quæ ab consulatu Ciceronis usque ad extremum vitæ tempus ad eum missæ sunt, ac fere historiam tradunt illius ævi. 2) Titi Pomponii Attici Vitam per Corn. *Nepotem*. 3) Epistolas ad Brutum. 4) Epistolarum ad Quintum Ciceronem fratrem Libros III.

IV. Philosophica. Quæ tribus absolvuntur voluminibus. In primo exstant 1) Academicæ quæstiones. A. æt. 62. Sed earum superest tantum liber. quartus, & pars quædam libri I. ceteri perierunt. 2) De finibus bonorum & malorum, sive de summo bono & malo, Libri V. ad M. Brutum. 3) Tusculanarum quæstionum ad eundem Brutum libri V. A. 63. Primo disputatur de contemnenda morte: secundo de dolore tolerando: tertio de lenienda ægritudine: quarto de reliquis animi perturbationibus: quinto de scitis Stoicorum de virtute, ostendendo, eam ad bene vivendum se ipsa contentam, adeoque in ea summum esse bonum ponendum. Præmittuntur 1. Io. *Sturmi* ad Severinum Bonerum, castellanum Biezensem, Burgrabium & Zupparium generalem, Dedicatio. Quem appellare constituit, non ut quid ad eum adferret, sed ut ei eloquentiæ & latinæ philosophiæ opem ac patrocinium commendaret. 2. Fran. *Afulani* Præfatio. In qua docetur, quo ordine libri Ciceronis philosophici scripti sint: atque hoc etiam in primis, Academicas disputationes duobus primo, post explicatis quatuor libris expositas, atque a Lucullo, Hortensio, Catulo ad Varronem atque Atticum traductas fuisse.

In secundo volumine 1) Libri III. ad M. Brutum de natura deorum. A. 63. In quibus ingenue ac libere superstitio Gentium refellitur. 2) De divinatione Libri II. A. 63. Editi a Cicerone post necem Cæsaris. Quorum priore Quintus, Ciceronis frater, pro divinatione disputans introducit; posteriore autem Cicero fere omne divinationis genus tollit atque

evertit. 3) de fato Libri II. cum Hirtius consul designatus esset. E quorum priore exordium duntaxat ad nos pervenit; posterior autem itidem est mancus. 4) Somnium Scipionis. Ex libro de Rep. sexto excerptum, atque a *Macrobio* servatum, & duobus libris copiose illustratum. 5) de Legibus Libri III. Scripti paullo ante mortem, post absolutos libros de Rep. nec tamen a Cicero-
ne recogniti. 6) de universitate. A. 63. Est pars interpretationis Dia-
logi *platonici*, qui *Timæus* inscribitur: nam multa hic desunt. 7) De petitione consulatus. Hoc scriptum est *Quinti Ciceronis* ad fratrem M. Tullium, quo ei difficultatem petendi consulatus proponit, & si stet sententia eum petere, quid observandum ac faciendum sit. Præmittitur huic volumini Io. *Sturmii* ad Io. Bonerum, Severini filium, Dedicatio de existentia Dei, docens, duas causas fuisse, & adhuc esse, cur homines cælestem vim Deumque colant atque revereantur: unam, naturam ipsam; alteram, auctoritatem. In tertio volumine 1) de officiis Libri III. A. 63. De quibus supra dictum, p. 266. 2) Cato maior, sive de senectute, ad T. Pomponium Atticum. A. 60. Ut & se & Atticum onere senectutis, aut iam urgentis, aut certe adventantis, levaret. 3) Lælius, sive de amicitia, ad eundem. A. 63. Est dialogus, in quo Cicero exponit sermonem C. Lælii de amicitia, habitum cum eius ambobus generis, Q. Mutio Augure Scævola, & C. Fannio, Marci filio. 4) Paradoxa ad M. Brutum. A. 63. Suntque numero VI. & quidem sequentia: 1. Quod honestum, id solum bonum 2. in quo virtus est, ei nihil deest ad beate vivendum. 3. Peccata sunt æqualia. 4. Omnes stulti insaniunt. 5. Omnes sapientes liberi sunt, & stulti omnes servi. 6. Solus sapiens dives est. 5) Sylloge librorum de Rep. Qui agebant de optimo statu civitatis, & de optimo cive, tunc scripti, cum Cicero gubernacula Reip. teneret. Præmittuntur 1. Io. *Sturmii* ad Stanislaum, Severini filium, & Andream, Francisci filium, Boneros Dedicatio. In qua dicit, studia litterarum pertinere ad eas res, quæ principio molestæ gravesque sunt, & non prius recreant, quam sentiamus progressus aliquos fecisse, & fructum ex his percipere. Deinde illis libros de officiis commendat, tum propter perspicuitatem tractationemque plusquam philosophicam, tum propter sermonem latinum, qui in his libris purus sit & prope quotidianus, & sua quidem sententia, plau-

plautinis terentianisve comoediis ordine anteponendus. 2. Io. Bapt. Egnatii ad M. Molinum, Aloisii, D. Marci procuratoris, filium. Quem laudat a vigore animi, & indole egregia, quam mirabilem omnium erga ipsum benevolentiam, multorumque admirationem provocavit, atque a virtutis & studiorum cultura, cui adolescentior operam dederit: eidemque commendat libros Ciceronis de officiis, quibus nihil ad vitam instituendam utilius, nihil ornatus esse possit. 3. *Eiusdem* Præfatio in libros officiorum. In qua vocem Officii, eiusque variam significationem considerat, ac præsentibus libros scriptis Tullii in hoc genere præponit omnibus. 4. *Erasmi, Melanchthonis & Barthol. Latomi* Annotationes; primi quidem in Libros de officiis, amicitia, senectute, atque in Paradoxa & Somnium Scipionis: secundi in libros de officiis: tertii in Paradoxa. Et hæcenus de Ciceronis operibus. In quorum recensione multum nos iuvat CL. V. Io. Alb. Fabricius in Bibliotheca latina: quod grati profitemur.

CXXII.

Paulli MANVTII in Ciceronis Epistolas ad familiares, item in Epp. ad M. Brutum, atque ad Quintum fratrem Commentarius. Francofurti apud Andr. Wechelum 1580. Volumina II. Wechelus, assiduus litteratorum hominum per Germaniam efflagitationibus impulsus, hanc editionem adornavit atque emisit, cum Aldina nimio pretio venderetur, ideoque a tenuioribus emi non posset. Dedicatoria epistola directæ est ad Iacobum Moncompagnum, Vineolæ Marchionem & generalem S. R. E. Gubernatorem, atque id agit, ut eius erga litterarum studia & litteratos favorem, aliasque præclaras virtutes, ob quas a Veneta Rep. in venetam nobilitatem sit adlectus, summis laudibus in cælum usque efferat. Nec nudus hic comparet Commentarius, sed ipsæ Ciceronis Epistolæ ei insertæ sunt.

CXXIII.

EIVSDEM Commentarius in Epp. Ciceronis ad Atticum. Francofurti 1580. Antea Venetiis editus A. 1548. Eumque Manutius dedicat Rainutio Farnesio, S. Angeli cardinali, & pontificio in Piceno legato, ut, si qui de hoc labore vere iudicare, aut propter

bens : *Occupatiſſimus fui hos dies in ſcripto, quod adorno adverſus Burdoniſtas.* Et ſtatim hoc addit : *Nomen non apponam neque meum, qui ſcripſi, neque eius, quem anonymum huius auctorem facio.* 14) *Epistolæ ad diverſos.* De quibus notandum, eſſe hic aliquas, quæ in aliis *Epistolarum Scaligeri* editionibus non reperiuntur. 15) *Animadverſiones in Cyclopem Euripidis.* 16) *Discours de la jonction des mers, du deſſechement des marais, & de la reparation des rivieres, pour les rendre navigables.* 17) *Discours ſur quelques particularitez de la milice Romaine.* 18) *Lettres touchant l'explication de quelques medailles.*

CXXV.

Iuſti LIPSII Opera omnia. Veſaliæ 1675. IV. tomis, totidemque volumina. Poſtremum ab ipſo aucta & recenſita: nunc primum copioſo rerum Indice illuſtrata. Antea, non tanto quidem numero, edita fuerant Antverpiæ A. 1585. 4. A. 1637. in fol. & Lugd. Batav. A. 1595. 8. Primus tomus præſentis operis complectitur ea, quæ ad criticam ſpectant; eorumque hic eſt ordo: 1) *Variarum lectionum libri III.* Quibus non nulla corriguntur in Cicerone, Propertio, Varrone, Catullo, Tibullo, Saluſtius, Valerio, Macrobio, A. Gellio, Terentio, Plutarcho, Apiano & Feſto. Eſt autem ſcriptum iuvenile, cui veniam precatur auctor, tunc temporis vix undeviginti annorum. Quidam, obſervante Teiſſerio Elog. viror. erudit. dicunt, ſtilum harum *Lectionum* eſſe omnium puriſſimum & elegantiffimum: quem auctor in virili & ſenili ætate non amplius adhibuerit, ſed peculiarem ſibi formaverit. 2) *Antiquarum lectionum Commentarius.* In quo varia ſcriptorum loca, (ut, Nonii Marcelli, Propertii, Dionis Caſſii, Petronii, Ciceronis, Senecæ, Taciti, Varronis, Livii, Macrobiani, Quinctiliani, A. Gellii, Suetonii) Plauti præcipue, illuſtrantur, aut emendantur. 3) *Epistolicarum quaſtionum libri V.* In quibus ad varios ſcriptores, pleræque ad T. Livium, Notæ. 4) *Electorum libri.* In quibus, præter cenſuras, varii priſci ritus. Atque illos præclariffimos eſſe iudicat Ioſ. Scaliger in Scaligeranis p. 244. 5) *Ad Valerium Maximum Breves notæ.* Ab ingenio ſuo pleræque eſſe fatetur in Præſatione: quod tamen libri in viam rectam ſæpe duxerint. 6) *Animadverſiones in Trægædias,*

gædias, quæ L. Annæo Senecæ tribuuntur. Quæ tamen in Scaligeranis minime adprobantur, ubi p. 243. hæc legimus verba : *Quam perversum Lipſii iudicium in Senecam tragicum !* 7) Iudicium de Consolatione Ciceronis, ipsi subiunctum. At quale nam hoc? Paucis verbis hoc dicit : *Non videri esse Ciceronis ; eamque sibi primo displicuisse, & cum iterum legeret, evulſiſſe. In re & inventione pleraque proſtrita & obvia eſſe : in phraſi pueriliter aut inepte imitata.* 8) Satyra menippea, contra ambitionem & imperitiā quorundam, qui Criticos se dicunt. *Quo ſcripto, uti Scaliger ait in epistola ad Scip. Gentilem, quæ inter Gudianas p. 356. legitur, non puto abhinc mille quingentis annis feſtius aliud produiſſe. Dignus proſecto factus patre ſuo, qui vix maior XXV. annorum æquavit, vel potius ſuperavit gloriam ſuperiorum omnium ingeniorum.* Interim multi ſe ea laſos eſſe putarunt, & male propterea auctori voluerunt : contra quos tamen ille ſe defendit in Ep. ad Chriſtoph. Plantinum, Opera T. III. 869. 9) Appendicis loco ſequitur Dialogus de recta pronuntiatione latinæ linguæ : ſicut volumini huic præmittitur Lipſii Fama poſtuma, in qua 1. ipſius Vita ab Auberto Miræ deſcripta. 2. Oratio Ger. Corſelii in funere illius recitata, 3. Gaugerici Rerii Principatus Lipſii literarius, ſcriptus ad ritum priſcum, 4. Erycii Puteani Lipſiommema anniverſarium, ſeu Lipſii laudatio funebris, die anniverſario habita. 5. Lipſii Deſenſio poſtuma auctore Car. Scribanio. 6. Iuſtus Lipſius catholicus, ſive de vera Lipſii religione catholica Dialogus Arnoldi a Bacop. 7. Io. Waverii Aſſertio Lipſiani donarii, quo Lipſius pelliceam ſuam veſtem ad aram Virginis-Matris deſerri iuſſit. 8. Eruditorum Carmina atque elogia.

Secundus Epistoſas continet, quarum X. ſunt centuriæ ; 1) Miſcellaneæ V. E quibus quarta & quinta poſt obitum auctoris editæ ſunt. 2) Centuria ſingularis ad Italos & Hiſpanos. 3) Centuria ſingularis ad Germanos & Gallos. 4) Centuriæ III. ad Belgas. His accedit Lipſii Epistoſica inſtitutio, excepta e dictantis ore A. 1587. menſe Iunio, atque ipſo adprobante edita ; nec non Demetrii Phalerei de elocutione ſeu epistoſis ſcriptum, græce & latine. De Lipſii autem Epistoſis legendi ſunt Ioſ. Scaliger Scaligeran. p. 243. 244. Iac. Thomafius Præfat. in Epistoſas Pauli Manutii, Balbinus Veriſimil. 13. Morhof Polyh. lib. I. 325. & Schurzſleiſch Epp. arcan. P. I. 573.

tius eſt historicus, & antiquitatem omnem, maxime romanam, varie illuſtrat. In eo itaque comparent 1) Libri V. de militia romana. Militiam vocat multitudinem aptam & compoſitam in armis, ad vim faciendam aut arcendam, ſub certa lege. Et ſecundum hanc definitionem V. iſtas partes, *Polybium*, cuius verba græca cum ſua ipſius verſione latina proponit, ſecutus, conſiderat atque evoluit, Dilectum, Ordinem, Arma, Aciem, Diſciplinam. *Scaliger* quidem *Scaligeran.* p. 245. omnia eum ex *Fran. Patricio* ait cepiſſe, qui ea de re ſcripſerit : id quod inter alia plagi adducitur a *CL. Crenio* de furib. librar. p. 96. at audiendus tamen eſt & ipſe *Lipſius*, qui in Præfat. horum librorum hiſ utitur verbis : *Totum hoc Polybii ſcriptum perplexum & caligine obſitum : nec induſtria ſolum, ſed acritate ingenii opus ad pervadendum. Speramus, imo proſitemur, in parte feciſſe : idque non adiutos a prioribus, niſi forte a Fran. Patricio Italo, quem ſolum veſtigia preſſiſſe in hac ſemita, equidem ſcio. Quid nos præter eum, Lector viderit : quid aliud præter nos, ſequens item ætas. Neque etiam nobis prætermittendum Caſauboni de illis iudicium, quod in volumine Epiſtolarum legitur, & quidem Ep. ad Bongarſium, num. XXI. p. 31. Lipſii ad Polybium tandem vidi. & viſ dicam libere, quid ſentiam ? opus eſt, labore magno, iudicio recto, ingenio denique talis viri conceptum feliciter ac formatum. nemo negaverit, unum illum hodie res veteris Reip. romanæ & noſſe eximie, & explanare omnium elegantiffime. veruntamen, quod inter nos liceat, (μὲν γὰρ ὁ μὲν) mirari interdum ſubit, cur hanc potiſſimam rationem tractandi eius argumenti elegerit. Nam ad Polybii lucem quid admodum attulerit ſui, nondum videre potui. multa ille quidem melius vertit, quam priores feciſſent interpretes : ſed magnam eorum partem *Turnebus*, aliique ſibi vindicant. Quibus adde *Bæclerum* *Bibliogr. crit.* 250. 479. 2) *Poliorecticon* libri V. In quibus de machinis, tormentis, telis agitur, multæque figuræ exhibentur. Eorum Præfatio docet, auctorem ſibi non tribuere, quod materiam hanc plene & perfectè tradiderit : lineas tamen, ait, aut rudes formas rerum operumque duximus : & ſi quid eo facit, ex antiquis mediisque ſcriptoribus conduximus. 3) *Admiranda*, ſive de magnitudine romana libri IV. cum multis figuris. Inter imperia nimirum & Magnitudines, quas Deus a condito mundo eſſe voluit, eminere auctor cenſet, & primas ferre Romanam ; idque e ſinibus,*

finibus, copiis, opibus, operibus, virisque & virtutibus liquere posse arbitratur. Atque hoc est argumentum huius opusculi. In quo tamen auctori, ut in Præfatione se declarat, propositum fuit, eminentia tantum & vere magna colligere, atque ea ipsa dumtaxat ostendere in primo vultu, & designare. Immo alteram Admirandorum Partem quasi promittit, doletque, nimia iam cura a multis peccari, qui omnia hæc antiqua avide scrutantur, & in maris illo fundo pæne arenas. *Ab* (ita pergit dicendo) *quis fructus est? Vita & Mores præcant, tum Prudentia, sed & Elegantia quædam accedat: tamen ultima hac cum modo. Et quid impedit, quo minus & cetera adscribamus? Peccavimus & nos fortasse olim: sed nunc cum aliis annis mens est alia, & clamo libere, Quædam esse, quæ malo ignorare, quam discere.* 4) Saturnalium sermonum libri II. cum figuris. Sermo in iis est de gladiatoribus. Et in Scaligeranis p. 244. laudantur ut pulchri; sed Scioppius, in Annotat. ad Priapeia, Petro Fabro surreptos esse calamitat: nec Boeclerus negat Bibliograph. crit. p. 33. Lipſium commutato stilo multa exinde suis inferere. 5) Liber de amphitheatro, cum figuris. In quo forma ipsa loci expressa, & ratio spectandi. Tota ista scriptio & meditatio vix erat XII. dierum, quos lege ac more sepositos a seriis publicisque lectionibus transferre ad hanc curam ipsi licuit. Hinc etiam fatetur, non ea cura ac cultu fortasse illam prodire, quo alia quædam e suis. 6) Libellus de amphitheatris, quæ extra Romam. cum aliquot figuris. In Præfatione fatetur auctor, Serlii scriptum sibi ad hunc libellum usui fuisse: proba quoque ad peregrinationes instituendas monita adfert, atque eas, quæ a pueris & adolescentibus instituuntur, improbat; laudat vero, atque utroque pollice adprobat viriles. 7) Syntagma de Vesta & Vestalibus. multis cum figuris. Alii sparsim hanc materiam libarunt, sed auctor, ut ipse credit, ordine & iusta methodo, immo plene eam aperuit tradiditque. 8) De bibliothecis Syntagma. In quo recludit bibliothecas ægyptiacas, græcas, attalicam, romanas, tiburtinam, atque earum ornatum, armaria, forulos & pluteos oculis nostris subiicit. Illud etiam exstat inter libellos & Commentationes Madero-Schmidianas de bibliothecis & archivis; sed sine Dedicatione, Præfatione & Adprobatione. 9) De Cruce libri III. cum Annotationibus & figuris. Atque hanc editionem pro ger-

one pro honorifica atque illustrissima ipſorum præſentia. 6) C. *Plinii* ſecundi Panegyricus liber, quem Imp. Nervæ Traiano optimo Principi ſcripſit ſive dixit, & ad eum *Lipſii* Commentarius. Atque in hoc ſtudit Lipſius Plinianum textum diducere & revelare, & verbis ſenſibusque eius lucem dare, nec ultra. Vide *Bæcleri* Bibliograph. crit. 69.84. 7) De conſtantia Libri II. Cum duplici Præſatione, quibus apologiam auctor inſtituit contra adverſarios ſuos: quorum alii ſapientiæ profeſſionem amœnioribus, quas tractet, litteris non convenire, nec illa poſt antiquos ſcriptores opus eſſe clamitabant, alii ſatis pie, ſatiſque vere hoc argumentum ab ipſo negabant tractari. Continent autem hi libri alloquium præcipue in malis publicis, laudibusque efferuntur a Lævino *Torrentio* in Epp. Gudianis p. 197. & *Naudæo* Bibliograph. polit. c. 2. (Methodor. Crenii T. I. 504.) 8) Manuſc. ad ſtoicam philoſophiam, L. Annæo *Seneca*, aliisque ſcriptoribus illuſtrandis. Itaque hic agitur de Sectarum diviſionibus & initiis, cum primis ſtoicæ, eiusque dogmatibus, & paradoxis. Sitamen calor, aut impreſſa in unam rem cogitatio auctorem extra limites aut veri aut decori abſtulit, tantum abeſt, ut hoc ipſi placeat, ut potius veniam petat, ac teſtificetur, ſana & ſobria ſe amare, & eo redigi velle ſcripta ſua. Ceterum vide Pagan. *Gaudentium* de philoſoph. apud Romanos (T. II. Conſect. libror. rar. ſaſc. II. 319.) & *Bæclerum* Bibliograph. crit. 463. 9) *Phyſiologia Stoicorum*. In qua ea perſequitur auctor, quæ in Manuſc. non ita commode attingi poterant. Oſtenſa igitur Phyſicæ præſtantia & partitione, ſermonem facit de duobus rerum, ſecundum Stoicos, principiis, definitionibus & attributis Dei, malis internis & externis, geniis, & loco Dei: de morte, materia prima, corpore, mundo, elementis: de homine, eiusque ortu, corpore, & anima.

Tomo I. Eleſt. lib. I. c. 20. p. 714.
Ianus ab Auguſto ter clauſus:
primo poſt Aſtiacæ pugnam;
iterum conſulatu decimo;
tertio conſulatu undecimo,

Iterum conſulatu nono. *Rupertus*
Obſervat. in Beſoldi Synopf.
hiſtor. 245.

Elect. lib. II. c. 2. p. 760. In illo Virgilii (Aen. lib. V. v. 202. 203.) *Ad saxa ſuburget Interior, ſecundum Servium Interior, Sinifterior : ſed ego non ſum ſervus Servii.*

Tom. II. Cent. II. Epp. ep. 57. *Stilus Petri Bembi eſt ſupinus, languidus, & affectata imitatio-uncula fractus, T. IV. 219.*

In Cent. Epp. ad Italos & Hiſpan. ep. 90. p. 633. D. etiam *Maximus* in Homilia de S. Pentecoſte.

Tom. III. lib. V. de militia rom. Dial. XLIX. p. 379. Plerosque in caſtris, & opinor in *ipſis principiis* occidunt.

Lib. I. de cruce cap. 5. p. 1157. *Cruſ ſimplex eſt, cum in uno ſimplicique ligno ſit affixio, aut infixio.*

Ibidem, p. 1158. Tertullianus rudem palum componit & *aſſimilat cum cruce*, Apol. c. 16. ſcribens : Quanto diſtinguitur a crucis ſtipite Pallas Attica, vel Ceres Farrea, quæ ſine effigie, rudi palo & informi ligno proſtant!

Lib. II. cap. V. p. 1179. Cruciarum crucem ſuam tulerunt, aut totam, aut *eius partem.*
Part VI. In 8. maiori.

Sed qui fieri poterat, ut Sergesti navis interior eadem & ſinifterior non eſſet, *qua ad ſiniſtram ſcopulum, ad dextram Mæſtaum*, media ipſa & interior, haberet? *Dilherrus* Diſpp. T. I. 386.

Hac refutantur a Clerico Biblioth. choiſ. T. I. 317. *Neu* in Mantiffa de Hiſtor. 44. & Ioſ. Bianchino in Supplem. ad Giornale de' Letter. d' Ital. p. 361.

Aut potius *S. Ambroſius*. Hunc enim Maximus ibi totum exſcripſit. *Dilherr.* Diſpp. T. I. 387.

Principia erant locus ſacroſanctus, ad quem non quadrat irrogatio ſuppliciorum. Fabri Theſaurus erudit. ſchol. v. Principia, p. 1815.

Cruſ non eſt ſine ligno tranſverſo. G. I. *Voffius* Harmon. evangel. l. 2. c. 7. p. 189.

Ille locus potius contra Lipſium facit : nam aperte diſtinguit *Crucem & Stipitem, ſive Palum.* *Voffius* l. c.

Negat Salmafius in Ortolobii Diſp. de Cruce Chriſti §. 10.

Pag. 1224. Ad crucifixionem ad-
mota ſunt ſcala.

In Diva Virgine Aspricolli c. 46.
p. 1336. Diva, qua gentes homi-
num, ſalutis Exſules partu re-
creas beato : Aſtra qua pandis,
veterumque mutas Fata paren-
tum. &c.

Tomo IV. Politicor. lib. I. cap. IV.
p. 11. Fatum eſt, cuius lege im-
mobilis rerum humanarum
ordo ſeritur.

Pag. 13. Præcipuus Fati fructus,
Patientia.

Lib. III. c. 10. p. 57. Adminiſtri
ſunt eligendi, qui medii ſunt
ingenii.

Cap. XI. p. 58. Malus eſt mini-
ſter regii imperii pudor. Sene-
ca trag.

Lib. IV. cap. 2. 3. 4. Una religio
retinenda Principi, ac defen-
denda.

Cap. IV. p. 66. De quietis tempo-
ribus non diſputo : de turbidis
ambigo. Et interdum illa va-
leant Tacere liceat. &c.

Pag. 67. Vide ne, in ſtatu ſimili,
tutior via altera docendi ac
ducendi.

Etſi pœna etiam ſæpe reposuit.
Et lentis tepidisque animis, quod
cohortatio quieta non ſuaſit, mi-
nax ſubito terror extorſit.

Præter hiftoriam & fidem veterum,
atque omnem citra neceſſitatem
hoc aſſeritur. Idem §. 8.

Vitia in his verſibus commiſit.
Scaligerana 244.

Qui non aliter Fatum cognove-
rit, nihilo plus ſciat, quam Stoi-
ci veteres. Bæcler Diſſertat. T.
III. 377.

Quam hebes illa Patientia ! Idem
ibid.

Illud tyrannicam hypotheſin ſapit.
Idem 380.

Diſtūm a peſſima muliere, peſſimo
propoſito, in re peſſima uſurpa-
tum. Bæcler 380.

Lipſus ubique ſibi ſimilis eſt, id eſt,
in re theologica, aut quocun-
que modo ad religionem per-
tinente lubricus, anceps, va-
gus, in omnes formas muta-
bilis. Idem 378.

In prioribus editionibus exſta-
bat. Non videtur. Tacere li-
ceat. Idem 379.

Priores editiones longē cordati-
us ita : Quanto mitior & tutior
via altera. Idem 379.

Illud Proſperi diſtūm in fucum
ſcilicet & ſpeciem huc advo-
candum erat. Idem 379.

Cap. V.

Cap. V. Fons prudentiæ humanæ eſt notitia ingenii populi.

Cap. VIII. p. 75. Donabis igitur vel *Auguſti exemplo*, qui militem donis, populum annona, cunctos dulcedine otii pellexit.

Pag. 77. *Uſus enim aliquis in iſtare*, ut nempe bellicoſorum ſubditorum animi voluptatibus enerventur.

Cap. IX. p. 80. *Inter artes Principis eſt*, inſurgere paulatim, muniaque legum & magiſtratum in ſe trahere.

Pag. 81. De alienis certare, regia laus eſt.

83. *Vetus illa calliditas*, Societatem alterius palam induere, ad alterum per occulta & fida magis inclinare.

96. Impoſitioni tributorum *fomenta ſunt* quærenda, e.g. neceſſitatis &c.

Cap. XIV. p. 117. *Media fraudes tolerantur a me*, non tolluntur. Quid tamen, rectam illam divinamque legem ſi conſidero? *Hæreo valde, & ſudo.*

120. *Licet Principi privilegia ſequeſtere aut frangere*, & aliena propter metum occupare.

Lib V. Cap. XVI. p. 160. In bello, *miſſis* (occulte) corruptoribus, exuendam ad fidem hoſtes emergere.

In Notis ad I. librum Polit. p. 216,

Sexus etiam, & ætates varia notandæ ſunt. Conringiana 310.

Ars illa Auguſti επιπληξι, ſeu increpatione & cautione opus habet. Idem 380.

Flagitiis dominationis id accenſendum. Bæcler Diſſert. Tom. III. 381.

Regia ad tyrannidem via. Idem 380.

Flagitium dominationis. Idem l. c. 381.

Vetus, & improba. Idem ibid.

Si vera adeſt neceſſitas, non opus eſt fomentis. Idem ibid.

En, quam inter ſe pugnent conſcientia & vaſſrities ! Idem ibid.

Ex perversa Ratione ſtatus. Idem ibid.

Turpe conſilium. Idem ibid.

Cur nullum exemplum aſſertur illius

Patavinitas T. Livio fuit obiecta ab Asinio : id est, nisi fallor, sermonis quaedam peregrinitas, nec tam in verbis, quam stilo toto. Nos quoque supinum eum alibi, aut frigidum, imo ταυτολογον agnoscimus ; malim tamen derivari in exscriptores hanc culpam.

lius peregrini, supini & frigidi sermonis ? Et quis credat, descriptores copiosas istiusmodi formulas addidisse ? Vossius de Histor. lat. l. 1. c. 19. Bæcler Bibliogr. crit. 269.

CXXVI.

Henrici KIPPINGII Antiquitates Romanæ, ac rariora Iurii LIPSII Opera. Lugduni Batavorum 1713. Antiquitatibus continentur res sacræ, civiles, militares, ac domesticæ, plurimæque loca SS. litterarum & celebrium auctorum exponuntur, defenduntur, corriguntur, & multa in theologicis & philosophicis controversa deciduntur. Editio, post VI. priores, inter quas prima erat Bremensis A. 1661. novissima, & multo studio passim emendata. Cui accesserunt Vita Kippingii a Io. Havighorft descripta, cum elencho eius scriptorum, Notæ quædam viri docti, & Figuræ ex antiquis monumentis selectissimæ. Est quidem imperfectum hoc opus *Kippingii*: auctor enim alteram quoque eius Partem conscripsit, & librarius quidam suis eam oculis usurpavit ; sed quorsum pervenerit, aut quonam in angulo lateat, non liquet. *Eccardus* Extract. menstr. A. 1701. m. Iun. p. 63. Neque tamen hoc impedit, quo minus pro eccellente habeatur ab *Ancillonio* dans les Memoires, idque *Bodelotus* de Dairval patullo durius refutasse dicatur pag. 363. *Lipsii* autem Tractatus, qui non quidem in aliis eius Operum editionibus, in vesaliensi tamen anni 1675. quam supra recensuimus, existant, sunt sequentes : 1) de veterum Latinorum scriptura. 2) de re pecuniaria. 3) de nominibus Romanorum. 4) de ritu conviviorum. Cum figura, in qua Christus cum discipulis suis discumbens representatur. 5) de censura & censu. 6) de anno, eiusque diversitate, & ratione intercalandi. 7) de crucis supplicio, apud Romanos usitato. Et hic ultimus est duntaxat excerptum, seu particula librorum de cruce.

Lib. I. cap. 3. p. 108. Totius ma-
stupratorum ordinis historiam
ab Orpheo repetit ac pertexit
Cælius Rhodiginus *lib. VIII.*
cap. 30. 31.

Et illi adiunge Elmenhorstium
in *Notis ad lib. I. Apuleii fol.*
36. ac Iust. Lipsium Notis ad
German. Taciti p. 53.

Cap. X. 201. Sacrum Damium ve-
re publicum erat, nempe pro
salute populi totius fiebat, uti
scribit Cicero *loco dicto.* (lib.
II. de Legibus)

Cap. XI. p. 232. De purgationi-
bus per sulphur vide *Casa-*
bonum, Wowerium, & Pontanum.

Casaubonus in Comment. ad Cha-
racteres Theophrasti.

Cap. XII. p. 247. Magister colle-
gii Saliorum, in profectus &
mores collegiatorum inquire-
bat, ut rite posset inaugurare,
notante *Salmasio ad Histor. au-*
gustam p. 157.

249. Virgines Saliæ ad tem-
pus invitatae sacra vestimenta
induebant, ac una saltabant,
uti Festus scribit *lib. XVIII. de*
Verbor. significat. p. 420.

255. Horatius: Teque nunc læ-
vus vetat ire picus.

Virgilius *Bucol. IX.* Sæpe sinistra
cava prædixit ab ilice cornix.

Ovidius: *Infustus bubo dirum*
mortalibus omen,

Lib. XV. cap. 9. & 10.

Nil horum ibi reperio. Crenius
Musei philol. & histor. T. I.
32.

Id ibi non reperi. Idem Animadv.
P. XIII. 102.

Vereor, ne (ut) illos autores inspe-
rit. Idem Animadv. P. XIII. 19.

Capite πρὸς δαυδαυμονίας. Idem
ibidem.

Impariter illa Nota in compendi-
um hic missa est. Idem P. XVIII.
104.

Mihi nondum ibi obvenerunt. Idem
ibid.

Teque nec lævus vetat ire picus,
Nec vaga cornix. Id. 105.

Ecloga I. 18.

Ignavus.

- Pag. 256. Seneca lib. IIX. Quæst. natur. dicit: Aquilæ hic honos datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia.
262. Curtius lib. X. Histor. cap. 12. de populi salute a Principe.
264. Plinius lib. II. cap. 31. de pareliis tribus, in Augusti ingressu in urbem.
268. Curtius Aristandri auguris manifestas ineptias increpat, lib. VII. cap. 18.
274. Venit ad Tarquinium Superbum (pro quo Peucerus de divinat. f. III. nominat Tarquinium Priscum, (lapsu memoria) Regem anus ignoti oris συγγασμιυδος, & a spiritu nequam obsessa potius, quam a bono agitata.
285. Iosephus de Vespasiano lib. VII. de Bello iud. ubi επικαλυψαμενος est velata facie.
- Lib. II. cap. I. p. 325. Tacitus lib. II. Annal. Sumptum est more prisco extra Esquilinum de nocentibus supplicium.
356. Ipse Cicero lib. XV. Epp. ad Attic. Parum intellexit, credo, quia ~~δὲ~~ σημειων scripseram,
- De Vespasiano memorat Suetonius lib. X. cap. 3. eum notis excipere velocissime solitum fuisse.
- Libro II. cap. 32. Cren. Animadv. P. XVIII. 106.
- Cap. IX. n. 3. Idem ibid.
- Cap. 28. Idem ibid.
- Cap. 7. n. 8.
- Etiā Lactantius in hac historia Priscum agnoscit, eumque Peucerus sequi videtur. Auctor Nova Præfat. in Kippingium * 7.
- τῷ περιβληματι το πλεον της κεφαλῆς επικαλυψαμενος, Veste plurimam partem capitis obtegens. Idem ibid.
- Istum locum nondum reperi. Crenius Animadv. P. XIX. 107.
- Cicero lib. XIII. ad Attic. Epist. 32. scribit: Quod ad te de decem Legatis scripsi, parum intellexi; credo, quia. & rel. Crenius Animadv. P. XIX. 108.
- Id memorat de Tito Vespasiano in eius Vita c. 3. Auctor præfat. nova 7.

- Cap. VI. p. 372. *Martialis lib. X. Epigram. 48. De Prafino conviva meus, & rel.*
379. Novum lacum ad similes usus paravit Augustus. *Suetonius lib. II. cap. 34.*
380. Lanista producebat servos poenæ, *id est, bello captos*, vel ob delictum ad gladii ludum damnatos.
387. Iuvenalis dicit satyrice de Statio, eum fregisse subsellia versu, quoniam recitans non stetit, sed excidit, *id est, non placuit.*
- Cap. IIX. 403. Apud Parthos, Macedones, Poenos cruci affigebantur etiam viri illustres. *Curtius lib. IV. cap. 15.*
- Iustinus *lib. IX. & XII.*
326. Postquam Augustus inivit censum, *trecenta triginta millia* plebis urbanae invenit. *Suetonius lib. II. cap. 27.*
- Equites iidem, qui Nobiles*, videlicet primores viri claris natalibus orti & opibus pollentes,
328. *Patricii, Nobiles, Equites* gestabant anulum aureum.
329. Tibullus *lib. IV. Eleg. 1.*
- Lib. XIV. Epigram. 55. Crenius Animadv. P. XII. 109.*
- Suetonius *id ibi non memorat. Idem ibid.*
- Prior explicatio *minime congrua est. Auctor Nova praf. * 7.*
- Iuvenalis locus *male exponitur, Crenius l. c. 109.*
- Cap. 4. n. 17. Adde VII. 5. 40. IX. 8. 16. *laem 110.*
- Lib. IX. cap. 7. num. 10. & XII. cap. 3. num. 18. Idem ibid.*
- Suetonius nihil ibi de numero, sed tantum: *Censum populi ter egit: primum ac tertium cum collega, medium solus. Idem l. c.*
- Ex proprio romanae Reip. instituto discimus, nec Patricios se eo usque extendisse, nec *Nobiles ad equestrem proprie ordinem pertinuisse. Auctor Praefat. nova. * 7*
- Annulus aureus erat *insigne ordinis equestris. Bas. Faber Thes. erudit. schol. 152.*
- Carm. I. Cren. Animadv. P. XII. 108.*

Cap. III. p. 34L Cum negotiorum moles premeret, (Censores) impetraverunt a Senatu Populoque, ut *anno uno & sex mensibus* censuram agerent, ac deinceps creati quidem sunt Censores post finitum *quinquennium*; sed *tribus annis & sex mensibus otium habuerunt.*

343. Prætores Edicta sua inscribebant albo, ut facilius innotescerent, id est, *tabula nigra creatis literis.*

405. Livius *lib. XXX.* de servis coniuratis: Multi occisi, multi capti, alii verberati crucibus affixi.

De Iudæis suis Iosephus *lib. V. cap. 32.* de bello iudaico *cap. 32.* Verberati crucifigebantur.

Lib. III. cap. I. p. 424. Cæsar *lib. III.* de bello civili: Hæc cum dixisset Labienus, iuravit se nisi victorem in castra non reversurum -- idem iuravit.

Lib. IV. cap. III. p. 513. *Modimperator*, ut vocat Plinius *lib. XIV. cap. 22.*

516. Bibebant poculis aureis, crystallinis, murrhinis, ut ait Capitolinus in *Vita Antonini Pii.*

Cap. IV. p. 523. Ovidius *lib. III.* de Arte amandi de ludis privatis: *Nunc pila, nunc celeri vertitur orbe trochus.*

Plinius *lib. V. Epist. 6.* pilam vocat *sphæram.*

Aemilia lege Censura fuit annua & semestris: interim Censores isthanc Mamerci rogationem *agre tulerunt.* Sed *ultima* Kippingii non capio. *Crenius Animadvers. P. XXII. 108.*

Tabula dealbata literis nigris: ut ipse exponit Cap. IIX. dist. 12. Auctor *Præfat. nova* * 7.

Lib. XXXIII. cap. 36. Crenius Animadv. P. XLIX. 110.

Non ibi habetur. Idem ibid.

Lib. III. cap. 13. n. 3. huius quid legitur, at *non illa verba. Idem ibid.*

Modipperator, quasi modum parans. *Martinius in Lexico p. 341.* Apud Plinium autem *id non reperi. Cren. ibid.*

Id nondum inveni. Idem ibid.

Versum istum in cassum quævis: inveni autem n. 383. hunc: Sunt illis celeresque pilæ, iaculum trochique. *Idem III.*

Falsum. Idem ibid.

Pag. 524. Martialis lib. XIV. *Epigr.* 154. Quam celer arguto qui sonat ære trochus.

Cap. V. p. 531. *De tribunis (plebis)* idem certum, eos *prætextum* gestasse.

§36. Notat *Valturius* lib. X. de re militari c. 1.

§48. Tantum milites tibialia induebant, & vocabant caligas.

Nobiles & Equites induebantur peronibus coriaciis infra genua consistentibus, ac, quod restabat, fascia quadam pretiosa obligabant: *Proceres solum pro ornatu aliquo*, ut de *Pompeio Magno* scribit *Valerius Maximus* lib. VI. cap. 9.

Epigr. 169. *Crenius Animadv.* P. XLIX, III.

Contrarium defendunt *Rubenius* & *Grævius*. *Idem ibid.*

Io. Anton. Valtrinus. *Idem* p. 112.]

*Milites nec tibialia gestabant, nec vocabant caligas. Auctor Præfat. novæ *8.*

Nec Proceres solum, nec Pompeius M. tales fascias ad ornatum sumserunt. Idem ibid.

Henricus Kipping rostockiensis, mira expertus est fata: nam liberalium artium magister & philosophiæ doctor creatus, cum in itinere in manus militum incideret, ab illis signa sua sequi coactus est. Sed Martis alumnus a Musarum tamen amore abstrahi non poterat. Ita cum Stadæ excubias ageret, altera manu arma, altera librum (qui Statius erat) tenuit. Inusitatum hoc phantasma conspicatus Regiæ Suecicæ Maiestatis consiliarius, Alexander *ab Erskain*, reique novitate captus, hominem ad se arcessit, cognitaque eius eruditione, a sacramento militari liberatum instructissimæ suæ bibliothecæ præficit. Quam functionem ille ita obiit, ut domino suo fidem probaret, ipse autem ex optimorum librorum lectione in dies fieret doctior; cumque postea correctoratum athenzi suecici, quod Bremæ est, obtinuisset, non solum fidelissima iuventutis institutione, sed variis etiam eruditis scriptis innotuit, qualia sunt, Recensus historiæ universalis sacræ & profanæ, Auctaria ad Epitomen historiæ ecclesiasticæ *Io. Pappi*, Exercitationes de Scriptura S. vet. & novi Testamenti, Institutiones ethicæ, politicæ & physicæ, Notæ & animadversiones in *Aubrii Præten-*
Pars VI. In 8. maiori, Zz *fiones*

siones gallicas, Liber de cruce & cruciariis, & Nova methodus Iuris publici. Vir fuit non eruditus solum, sed & probus, atque modestus, & præclaram mortem obiit A. 1678. die 26. Februarii, in ipso auditorio scholastico apoplexia correptus, expiransque in cathedra, cum cœlebs vixisset annos 44. Io. Havighorst in eius Vita, Witte Diar. biograph. N n n 4. Crenius Animadv. P. V. 120. P. XV. 116. & T. II. Methodor. 430. Bandurius Biblioth. nummar. 102. Ancillon Memoires 363. 366. Buchersaal T. III. 122. Supplem. Actor. erudit. T. V. 518.

Decreta romana & asiatica pro Iudæis ad cultum divinum per Asiæ minoris urbes secure obeundum, ab Iosepho collecta in libro XIV. Archæologia, sed male interversa & expuncta, item Suida aliquot loca in literis ABΓΔ ab vitiis purgata, ex MSS. codicibus Academiæ Lugdunæ. batavæ, restituta a Iac. GRONOVIO. Lugduni Batavorum 1712. Omni laude dignum est studium celeberrimi huius Gronovii, quo & detruncata in Iosepho restituit, & Suidam multis in locis emendavit, atque adeo historiis, antiquitatibus & bonis litteris lucem feneratus est eximiam. Sic ille, quod ad Iosephum attinet, egregie id præstitit, quod in animo habuerat Isaacus Vossius: immo ultra huius propositum progressus est, Notas ad Iosephi Fragmentum subiungens doctissimas. Emendationibus autem hisce opposuit L. K. hoc est, Ludolph. Kusterus Diatriben (ut secundæ editionis titulus sonat) Anti-Gronovianam, in qua editio Suidæ cantabrigienfis defenditur, itemque haud pauca loca Hesychii emendantur: eaque recensetur in Actis erudit. A. 1713. 269.

CXXVII.

Io. Mich. DILHERRI Historia prisæ Germaniæ, cum Observationibus Io. Tob. Hagelganfii. Francofurti & Lipsiæ 1718. In illa agitur de primo Germanorum conditore, de Celtis, quinam fuerint populi, de variis Germanorum appellationibus, & earum causis, de Germanorum infantia ac educatione, de eorundem indole, vestitu, cubitu & matrimonio, victu, studiis & opificiis, religione, diis, sacrorum ritibus, divinationibus, militia, & ritu funerationis. Non quidem eo consilio hanc Commentationem auctor formavit, ut eam typis vellet tradere exprimendam:

dam: nam primas tantum lineas historię priscę Germanię in ea duxit, atque auditoribus suis in academia ienensi prælegit. Inter quos cum esset Io. Henr. Hagelgans, qui eam ex ore sive dictantis, sive recitantis excepit, & asservatam ad posteros suos transmisit, hinc factum, ut nepos eam non indignam reputaverit, quæ cum orbe litterato communicaretur. Adiuncta est 1) Io. Henr. *Hagelgansii* de prisca Germanorum ætate Oratio, cum Programmata invitatorio *Dilherrii*. 2) Vlrici *Hutteni* Arminius, seu Dialogus, in quo Arminius, Minos, Mercurius, Alexander M. Scipio, Hannibal & Corn. Tacitus colloquuntur, & verba Taciti de Arminio examinantur, Arminiusque affectationem regni, a Tacito sibi tributam, longe a se removel.

Ioannes Michaël *Dilherrus*, natus Themaræ, haud obscuro Comitatus hennebergici oppido, anno 1604. pia sanctaque, quam ei pater, & præceptores scholastici atque academici adhibuerunt informatione, tantam consecutus est eruditionem, ut ad publicam Oratoriæ in academia ienensi professionem sit provectus: cui cum postea Historiarum & Poëseos, atque extraordinaria Theologiæ accessissent, factum, ut uno tempore, exemplo inusitato, IV. professionum sparta fungeretur. Quam ille laudabiliter ornavit usque ad annum 1642. quo Noribergam vocatus est ad pastorem, qui inter VI. primus est, ecclesiæ S. Sebaldi, professionem Theologiæ & Philosophiæ, atque inspectionem Bibliothecæ publicæ & Gymnasii ægidiani. Multæ aliæ functiones, & splendida & laudatæ, ei ab exteris sunt oblata, Hafniæ nimirum, Wolfenbuttelii, in Ducatu Pomeraniæ, itemque bremensi ac verdenfi, in Ducatu meclenburgico, ac Dresdæ: tanta passim erat viri fama, existimatio atque auctoritas: sed ille maluit in statione sua, quæ & ipsa satis erat honorabilis atque opima, permanere, atque officium fideliter facere, usque dum a Deo avocaretur: quod quidem contigit A. 1669. cum annos ætatis numeraret 64. Ceterum accenseripotest illis, qui multis scriptis sunt celebres: complura enim ab eo habemus, cum latina, tum germanica. Ex illis eminent Dialogi philologici, Apparatus philologicus, Eclogæ syriacæ, Historia augustanæ confessionis, Atrium linguæ sanctæ, & Disputationes academicæ; ex hisce Via salutis, Academia prophetica & apostolica, nec non Postilla emblematica. Mortuum laudarunt in solle-

mnibus orationibus Christoph. Arnoldus & Christoph. Molitor. *Witte Memor. theol.* p. 1621. *Spizel. Templ. honor. refer.* 295. *Narrat. innoc.* A. 1708. 712. *Biblioth. Schrader.* P. I. D 4. *Crenius Dissert.* III. de furib. librar. §. 22. & *Fasce* II. 69. *Actor. erudit. Supplem.* T. V. 272. & *Bibliothecarius nulli parti addictus* T. I. 916.

Io. Henricus Hagelgans, Dilherri aliorumque professorum ienensium discipulus, Philos. magister, clarus fuit scriptor medio sæculi XVII. Scripsit enim de Portugallia, de belgicis provinciis, de austriacis regionibus, item Genealogiam Ducum Saxoniarum. Vid. *Zeillerus Part.* III. 103.

Iusti FONTANINI Diss. de corona ferrea Langobardorum. Lips. 1719. Antea Romæ 1717. Editio autem lips. ab ipso auctore recognita est, & aucta. Nimirum orta de aliquo clavorum, quibus Redemptor generis humani cruci adfixus est, lite, cum Modoëtiensēs eius particulam, in formam circuli redactam, se dicerent possidere in Corona Regum Italiæ, Mediolanenses autem illum apud se asservari pertenderent, res ad iudicium S. Congregationis rituum perlata est. Cumque varii hac de materia ederentur libri, rationibus forensibus & scholasticis repleti, Fontanino a prædicta Congregatione iniunctum fuit, ut vasta eruditione sua rei obscurissimæ lumen aliquod adferre conaretur. Hic ergo mandato parens, præsentem Dissertationem composuit, fortissimisque, ut aiunt, coniecturis ostendere studuit, coronam ferream Modoëtiensium credi posse habere illum thesaurum, atque adeo etiam posse adorari, eamque esse illam ipsam, qua primum Italiæ Reges, ac postmodum Romani Imperatores, quandocunque in Reges Italiæ inaugurabantur, uti semper consueverint. Vbi ad rationes dissentientium respondet, ibi ei res est cum Muratorio: quem tamen non nominat. Vide *Giornale de' letter. d' Italia* T. XXXI. 158. *Acta erudit.* A. 1719. 191. Adiungitur Lud. Anton. MVRATORII de corona ferrea, qua Romanorum Imperatores in Insubribus coronari solent, Commentarius. Qui prius exstabat in auctoris Anecdotorum T. II. 267. In eo autem docet, ridiculam esse eorum opinionem, qui trinas coronas, quibus Imperatores Romano-Germanici a longo iam tempore inaugurari solebant, totas ex triplici metallo, auro, argento, ferroque confectas esse, sibi & aliis persuadere volunt: Reges Longobardorum etiam

etiam ante Agilulfum coronatos fuisse, Francicos autem nec Mediolani, nec Modoëtiæ, sed tantummodo Romæ, ceteros sive Ticini, sive Mediolani, sive Modoëtiæ: coronam primo unicam fuisse, postea vero, cum consuetudo inolevisset, non solum Mediolani, sed & Modoëtiæ, regni insignia suscipiendi causa, geminas, ut probabile videatur, usurpari coepisse, ferreæque nomen proximis superioribus sæculis, veluti decimo tertio, demum ortum: actum coronationis ab archiepiscopo mediolanensi vel abbate basilicæ ambrosianæ, vel etiam archipresbytero modoëtiensi administratum esse: sanctitatem coronæ modoëtiensis adhuc in dubio versari, variisque rationibus impugnari posse: immo suspicionem oriri, coronam illam ad alios olim usus proculam, præsertim cum magnitudo eius tam sit exigua, ut vix biennis pueri capiti queat imponi. *Supplementa Actor. erudit. T. VII. 155.*

Iust. Fontaninus, abbas, & a cubiculo honorario Pontificis, pluribus egregiis scriptis nomen suum celebre reddidit: eius enim sunt *Dissertatio de Masnadiis*, aliisque servis, qui apud Langobardos fuisse, *Fabula pastoralis Torquati Tassii*, *Amyntas*, defensa atque illustrata, *Vindiciæ antiquorum diplomatum adversus Bartholomæum Germon*, *Commentatio de antiquitatibus Hortæ Coloniae Etruscorum*, *Catalogus Bibliothecæ Card. I. R. Imperialis*, & alia. Atque ideo a spectatissimis viris non sine elogio dimittitur: A. enim Guil. *Molus* vocat eum virum multis omnigenæ eruditionis monumentis in lucem editis de Ecclesia & Rep. litteraria optime meritum, ob idque longe lateque notissimum; & Thomas *Montecatinus* clarissimum auctorem, & ob varia ingenii sui illustria monumenta orbi litterario notissimum.

Ludovicus Antonius Muratorius Mutinensis natus est XII. Kal. Novembris Anno Æræ Christianæ 1672. Literas primo didicit a Patribus Societatis Iesu; tum in Scholis universitatis Mutinensis Philosophiæ, Iurisprudentiæ, ac Theologiæ operam dedit. Adolescens eam sibi & eruditionis, & linguarum peritia famam comparavit, ut Mediolanum accitus fuerit vix duos, & viginti annos natus ab amplissimo Viro Carolo Comite Borromæo ad curam celeberrimæ Bibliothecæ Ambrosianæ, ubi Codicum MSS. Librorumque excusorum copia vires addente, brevi edere

capit doctrinæ, ac industriæ suæ monumenta. A Mediolanensium sinu, quos ipse diligebat ab ipsis dilectus, divelli se fortasse nunquam sivillet; verum ad Patriam revocatus a Serenissimo Duce Mutinæ Raynaldo I. eius Bibliothecæ, atque Archivo præfectus est (quod munus etiamnum gerit) eidem carus, ac subinde ab ipso deletus, ut Serenissimo eius Filio primogenito Francisco Mariæ Principi Mutinæ Philosophiam morum explicaret. Interea novis in dies ingenii sui fatibus literariam Rempublicam augere non destitit. Atque inter cætera quum gravia intercessissent dissidia inter Romanam Curiam, & Augustissimum Imperatorem ob Comaclensis Urbis ditionem, dudum Estensis Imperii Vassallis ab armis Pontificiis ereptam, & a Iosepho I. Cæsare recuperatam, coactus est Muratorius in arenam descendere pro Principe, atque hero suo Mutinensi Duce: qua occasione accuratius, quam antea, investigatum est, num veteres Augusti iura supremi Domini in Provincias olim Ecclesiæ Romanæ donatas retinuerint. Præterea in aliis argumentis cum Literarum humaniorum, tum Historiæ, Theologiæ, Critices, atque Pietatis modo sub suo, modo sub Lamindi *Pritanii* nomine se exercuit Vir solertissimus ea sui nominis celebritate, ut pleræque Italiciæ Academiæ, ipsaque Regia Societas Londinensis, quæ eius Libros cum plausu exceperant, certatim eundem in suum Socium cooptarint, atque apud eruditos Italicos, simulque externos illius commendatio late sonet. Sed & alia ex ingenio Muratorii expectanda videntur, nisi valetudo, qua plerumque debili, atque infirma utitur, eius consilia turbet. Quum enim iussu Principis sui diversa per Italiam itinera suscepit, ut Estensis Familiæ singularem antiquitatem certioribus, & non fabulosis monumentis illustraret, ipsamque invictis argumentis ostenderet eandem habere originem, ac stipitem cum Brunsvicensi, quæ nunc in Magna Britannia regnat: ex Archivis non facile penetrabilibus deprompsit ipse non pauca venerandæ vetustatis documenta, e quibus, si edantur, Italiciæ historiæ affulgere lux maior poterit. Et sane post *Antiquitates Estenses* iam evulgatas sperare nos ille facit *Italicas*: quod ut perficiatur, optandum summopere est. A pueritia Clero addictus, Sacerdotio deinde auctus, ac demum Pomposianæ Mutinensis Ecclesiæ Præpositus, nunc temporis non suo tantum Principi, sed

& Re-

& Regi Regum Deo inservire contendit. En Catalogum eorum, quæ ipse iam edidit. Anecdota, quæ ex Ambrosianæ Bibliothecæ Codicibus nunc primum eruit, notis, ac Disquisitionibus auget &c. Tom. I. in 4. typis Malatestæ 1697. Tom. II. ibidem anno 1698. Tom. III. & IV. Patavii typis Seminarii 1713. Vita di Carlo Maria Maggi, e sue Rime raccolte Tom. V. in 8. in Milano per Giuseppe Malatesta 1700. Della Perfetta Poesia Italiana Tomi II. in 4. in Modena pel Soliani 1706. Introduzione alle paci private in 8. in Modena pel Soliani 1708. Anecdota Græca, quæ ex MSS. Codicibus nunc primum eruit, Latio donat, notis, & Disquisitionibus auget &c. in 4. Patavii typis Seminarii 1709. Le rime di Francesco Petrarca colle considerazioni del Tassoni, Muzio, e Muratori in 4. in Modena pel Soliani 1711. Osservazioni sopra una lettera intitolata il Dominio temporale della Sede Apostolica sopra la Città di Comacchio in foglio in Modena 1708. Editus est & Gallice hic liber in Belgio. Supplica alla S. Ces. Maestà di Giuseppe I. Imperadore per le controversie di Comacchio in foglio in Modena 1710. Quistioni Comacchiesi in foglio in Modena 1711. Piena esposizione dei Diritti Imperiali, ed Estensi sopra la Città di Comacchio in foglio in Modena 1712. Editus est & iste Gallice sub alio titulo in Belgio. Riflessioni sopra il buon Gusto nelle Scienze, e nelle Arti sotto nome di Lamindo Pritanio Parte I. in 12. in Venezia. Parte I. e II. in Colonia (cioè in Napoli) per Renaud 1715. in 4. Ristampate in Venezia pel Pezzana 1716. in 8. Del Governo della Peste Trattato diviso in Politico, Morale, & Ecclesiastico in 8. in Modena pel Soliani 1714. Lamindi Pritanii de ingeniorum moderatione in religionis negotio cum apologia S. Augustini adversus multiplicem censuram Iohannis Phereponi in 4. Parisiis typis Caroli Robustel 1714. Editio secunda Coloniz in 8. 1715. Le antichità Estensi, ed Italiane Parte I. oue si tratta dell' origine, ed Antichità della Casa d' Este in foglio in Modena 1717. Vita del P. Paolo Segneri iuniore della Compagnia di Gesù in 8. in Modena pel Soliani 1720. Esercizj Spirituali esposti secondo il metodo P. Paolo Segneri iuniore della Compagnia di Gesù in 8. in Modena pel Soliani 1720. Epistola ad Cl. Virum Gortifredum Guilielmum Leibnizium de connexionem Brunsvicensis familiarum cum Estensi, habetur post Præfationem Tomi I. Scripto-

rum

rum Brunsvicensia illustrantium eiusdem Leibnizii. Della Carità Cristiana, in quanto è Amore verso il prossimo. Tractatus iste brevi prelo committeretur. Atque hæc recensio non mihi tribuenda est, sed Iac. Facciolato, V. Cl. qui suis eam verbis fecit, hoc est, elegantioribus, & benevole mecum communicavit.

CXXVIII.

Io. Burchardi MENCKENII Bibliotheca Menckeniana. Lipsiæ 1723. Quæ, a beato patre, Ottone, & ipso collecta, auctores, præcipue veteres græcos & latinos, historiæ item literariæ, ecclesiasticæ & civilis, antiquitatum ac rei nummariæ scriptores, philologos, oratores, poetas, & codices MSS. complectitur. Magnus hic thesaurus aperitur, & publici fit iuris: pro quo illustri auctori magnæ merito gratiæ sunt agendæ. Cum singulari enim voluptate animi, ingentem copiam optimorum scriptorum hic offendes. Commendari etiam meretur bellus & concinnus ordo, secundum quem libri sunt dispositi, nec non contenta Collectionum, quæ fideliter enarrantur, & luculentissimus Index auctorum, a CL. Andrea Büttigio adornatus. Nec prætereundæ sunt VII. illæ leges, quas auctor bibliothecæ suæ conservandæ condidit, ac libro præmisit. Quas adiicere potuisset Notulas, opportuniori servat tempore: interea vero animus ei est, privatis scholis Catalogum illustrare, deque dignitate, pretio, raritate aliisque, quæ ad cognitionem auctorum spectant, luculentius edisserere: quo futurum sperat, ut, si vita superfit, (quam ei longam adprecamur) atque auctiorem olim edere Catalogum liceat, Animadversiones quoque addi maiore lectorum fructu possint. *Acta erudit.* A. 1723, 421.

LIBRI

LIBRI IN OCTAVA VT VOCANT FORMA EAQVE VVLGARL.

I.

Biblia hebraica non punctata, accurantibus Ioh. LEUSDENIO & Io. Andrea EISENMENGERO. Francofurti 1694. Hæc Biblia cum N. Tro græco recusa sunt Amstelodami A. 1697. Talia Biblia sine punctis edidit Plantinus A. 1575. Iudæi hanovienfes Hanoviz, Fran. Raphelengius Leidæ A. 1610. & Henr. Laurentius A. 1631. Atque in hac præfente editione, quam præ nobis habemus, fequentia funt obfervanda. 1. Capitum numerus non tantum litteris hebraicis, fed etiam cifris notatus, fecundum editionem Bibliorum punctatorum Athiæ. 2. Omnium & fingulorum verfuum numeri in margine adpofiti. 3. In gratiam Iudæorum, qui quamlibet maiorem Pentateuchi fectionem in VII. partes dividunt, & primam facerdoti, fecundam levitæ, V. reliquas totidem ifraëlitis legendas permittunt, illæ VII. partes maiufculis litteris hebraicis in margine notatæ funt, ubi quidem N denotat facerdotem, ל levitam, I ifraëlitam. 4. Keri & Kethib, & voces, in quibus littera vel redundat, vel deficit, in calce libri indicantur. 5. Additus eft catalogus fectionum Legis mofaicæ, quæ מִשְׁנֵי תּוֹרָה nominantur. 6. Adiectæ etiam fectiones propheticæ, quæ הַפְּסָלִים appellantur. Atque hæc, quæ iam iudicavimus, ex Præfatione Leusdenii petita funt: in qua & hoc refertur, correctionem libri Io. Andr. Eifenmengeri, per infortunium Francofurtum compulfo, traditam, ab eoque fuma cura & induftria factam efle. De Leusdenio dictum eft P. I. 254.

Io. Andr. Eifenmenger, natus Manhemii in Palatinatu, Philof. magifter, ac primum Electoris palatini regiftrator archivarius, deinde profeffor linguarum orientalium in academia heidelbergenfis publicus, poftea vero, cum urbs everfa & exufta eflet a Gallis, & omnia eius bona fimul periiffent, mifer exful, fcripfit Iudaifmum revelatum, eumque Francofurti imprimendum curavit: fed per Iudæorum preces & artes factum eft, ut liber multo

Pars VI. In 8. vulgari.

A a a

tem-

tempore non potuerit lucem videre, donec tandem, Regis borussici auspiciis Regiomonte A. 1711. recusatus in conspectum orbis eruditi veniret. Salivam quoque litteratis movit Lexicon eius harmonicum orientale: sed antequam illud produceret, laborum & vitæ finem fecit A. 1700. ætatis 46. *Museum novum* T. IV. 739. *Acta erudit.* A. 1712. 15. 169. *Bibliothecarius* nulli parti addictus T. I. 496.

II.

Sententiæ IESV SIRACIDAE, græce editæ, cum annotationibus Ioach. Camerarii. Basileæ 1551. Georgius, religiosus Princeps anhaltinus, auctor suæque, sicut in illius Historia, Operum pag. 384. legitur, fuit Camerario, ut Siraciden, qui valde depravatus, recognosceret, & emendatum publicaret. Et hoc ille præstitit summa diligentia & studio singulari: hæcque editio repetita seu renovata fuit eadem in Basilea A. 1555. & Lipsiæ cum interpretatione latina, 1568. Hæc præsens editio, ut omnia Camerarii, pretiosa iure meritoque est habenda: eique præfigitur gravis, docta & pia Præfatio seu Dedicatio de coniungendo in disciplinis, atque adeo etiam in religione christiana, studii exercitatione atque usu cum præceptorum veritate, quia alterum sine altero inutile sit, atque perniciosum. Vbi cum perversum non nullorum morem, qui declamitant & concionantur demagogice, vel cum impudentia defendunt errores, vel scurriliter exagitant quosvis, item litigiosos, quique alios, qui non videntur acetum acre in pectore habere, futiles & timidos appellant, tetigisset, prætereaque indicasset, se hispanicam secutum esse editionem, & annotasse, quæ in scripturæ diversitate aliquid momenti habere arbitratus esset, & accumulasse alias quoque similes sententias, in primis quidem salomonias, neque nullas τὸν ἕω, five eorum, qui in ecclesia Christi non censentur, hoc eam claudit monito, omnibus Christianis, in primo vero scholasticis, ubi frequentius, quam fieri solet, legi deberet Ecclesiasticus: *Legenda sunt scripta huiusmodi assidue & diligenter: & ita legenda, ut de horum optimis præceptis fieri meliores studeamus. Turpe est enim profecto, si quis de arte aliqua multum verborum facere sciat, & nullum opus artis elaborare velit, aut possit. Is vero, qui se christianum esse perhiberi vult, & non probat re ipsa quod sit, sed disputando quidem & argumentando copiosus est, ac fa-*

cum-

cundus; inde vero digressus, nihil est minus, quam ut esse par erat celestis cognitionis professorem, quo loco poni debeat, cegitari ab unoquoque, quam a me dici, malo. Manifestum enim est Pauli apostoli, & clarum dictum: Eos, qui non ducuntur spiritu Christi, non esse Christi. Compescenda igitur iam tandem erant in Ecclesia Christi αἱ βεβηλοὶ κενόφωνοι, καὶ ἀντιθέσεις ψευδωνύμων γνώσεως, ἢ τινες ἐπαγγελομένοι περὶ τὴν πίσιν ἡσυχῶσαν.

Libellus scholaisticus utilis, & valde bonus: quo continentur Theognidis Præcepta, Pythagoræ Versus aurei, Phocylidæ Præcepta, Solonis, Tyrtaei, Simonidis & Callimachi quædam Carmina: collecta & explicata a Ioach. CAMERARIO. Basileæ 1551. Omnia græce. Latine autem ex parte habentur in Camerarii nostri Præceptis vitæ puerilis, apud Crenium Methodor. Tomo III. 1. De Camerario diximus P. IV. 35. de Theognide P. III. 510. de Pythagora 509. de Phocylide ibidem.

Solon, atheniensis, filius Phocionis, unus e VII. Sapientibus Græciæ, diu in Asia & Aegypto peregrinatus, philosophus & poëta excellens, primusque Sophistæ nomine insignitus, atque ab Atheniensibus Archon electus, dedit iis Leges, quibus illæ, quæ a Dracone datæ erant, exceptis iis, quæ homicidium damnabant, obliterabantur, obiitque Olympiade LV. minimum octogenarius, Gnomæ seu sententiæ eius a pueris Atheniensium in festo Apaturiorum recitari solebant. Plutarchus, Laërtius, & Suidas, in eius Vita, Koenig 763. Io. Alb. Fabricius Bibliothecæ gr. lib. II. 544. Neander Antholog. 414. Crenius Methodor. Tom. III. 108. 114. 133. 157. 210.

Tyrtaeus, atheniensis, Archembroti filius, altero pede claudus, & ludi magister, attamen probus, poëta & tibicen, ab Atheniensibus datus Lacedæmoniis in belli ducem, versibus suis adeo inflammavit iuvenum animos, ut nulli operæ, labori nulli parcerent, quin Messeniorum urbem expugnarent. Aequalis fuit VII. Græciæ Sapientibus, & scripsit Remp. Lacedæmoniorum, & Carminum bellicorum libros VI. Gyraldus, Strigelius, Borrichius, Nau-daus apud Crenium Methodor. T. III. 212. 486.

Simonides, amorginus, præter Elegias lambos scribere adgressus est: inter quos sunt quidam de vituperio mulierum, &

alii de brevitare vitæ. Ipse autem senex vixit in aula Hieronis, tyranni Syracusani, quo, quid Deus esset, interrogante, petiit sibi spatium cogitandi dari in posterum diem: hoc autem præsentem, cum quæstio recurreret, petiit biduum, & hoc elapso quatríduum. Miranti autem Hieroni & dicenti, quid hoc rei esset, & quare ita cunctaretur, respondit, quo magis magisque rem consideraret, eo sibi difficiliorem videri, & obscuriorem. *Lexicon univ. histor.* P. IV. 446.

Callimachus, cyrenæus, grammaticus & poëta sui ævi insignis, ac celeberrimæ quondam Bibliothecæ alexandrinæ sub Ptolemæis Aegypti regibus, Philadelpho & Evergete, præfectus, plurima scripsit, ubique artem secutus, atque ideo ἀδιαντὸς h. e. errare nesciens dictus: sed ex omnibus eius scriptis non nisi pauci Hymni & Epigrammata supersunt, de quibus illustrandis bene meriti sunt Henr. Stephanus, Nicod. Frischlinus, Bonavent. Vulcanius: melius Anna Dacera: optime Theodorus Grævius, & Ezech. Spanhemius. Vide Kænigium p. 154. *Lexicon univ. histor.* P. I. 494. *Acta erudit.* 1697. 487. I. A. Fabricius Biblioth. gr. Lib. III. 479.

III.

Novum Testamentum, græce & latine. Lugduni, apud Ioan. Tornæsum 1559. Iuxta veterum, ut in fronte libri dicitur, cum Græcorum, tum Latinorum emendatissima exemplaria, accuratissima cura & diligentia D. ERASMI Roterod. iam denuo & collarum, & postrema manu castigatum. Idem titulus præfixus est editioni parisiensi A. 1543. sicut videre licet in *Le Longii Biblioth. Sacræ* P. I. 459. ubi & Millii hæc verba leguntur: *Vtrum hic castigationem intelligat editor ab Erasmo in editione sua postrema factam, an vero recensitionem istius ab ipso paulo ante mortem elaboratam, haud constat. Sed & hoc addit notandum, opera editoris huius factum esse, ut textus græcus a Frobeniana quinta editione in locis plus CXXX. dissentiat; & in Evangeliiis quidem atque Actis maiorem longe Frobeniana illius rationem habitam esse, quam in Epistolis, in quibus non nisi in XV. locis ab ea deviatum.*

IV.

Steph. CVRCELLÆI Novum testamentum græce. Amste-

Amstelodami 1699. Antea 1658. 1675. Hæc autem editio est de-
nuo revisa, diligentiusque, quam unquam antea, variantes lec-
tiones tam ex MSSis, quam impressis codicibus collectæ, & pa-
rallela Scripturæ loca annotata sunt. In Præfatione, certe doctâ,
auctor ab illis, qui Novum Testamentum edituri sunt, requirit
curam & studium emaculationis, nec licere ait, ut quas libuerit
lectiones aliis obtrudas, & quas libuerit occultes, sed omnes re-
præsentandas esse, optionemque lectoribus liberam, quam am-
plecti & quam repudiare placeat, relinquendam. Inde ad de-
fensionem variarum lectionum progreditur, atque ad argumenta
adversariorum respondet, quorum 1. est: Id nunc supervacane-
um esse. 2. Illas parvi esse momenti. 3. Esse noxias. 4. Fieri posse,
ut per variantem lectionem aliquis locus eripiatur, quo adversus
hæreticos pugnare consuevimus. 5. Propter eas Vulgata versio la-
tina textui Græco præferenda erit. Interim quantocunque stu-
dio rem suam agere contenderit editor, reprehensiones tamen
virorum doctorum effugere non potuit, ut *Sauberti* Prolegom.
ad Var. lect. Matthæi p. 59. *Simonii* Hist. crit. N. T. c. 29. p. 342.
Cypriani in Vita Pfaffii C 3. *Buddei* Instit. theol. dogmat. 172. *Zelt-
neri* de nov. Bibl. version. german. 15. G. D. T. Prolegom. in N. T.
gr. 20. & Io. Gottl. *Molleri*, qui editionem N. T. a Curcellæo cu-
ratam integra disputatione oppugnavit: quamquam *Clericus* ex-
cusare eum ac defendere nitatur Tomo XXIII. de la Biblioth.
choisie p. 209. De variis autem editionibus N. T. agit Io. Alb.
Fabricius Biblioth. gr. lib. IV. 185. de V. editionibus græcis N. T.
Colomefius Biblioth. chois. 207. de Variantibus lectionibus N. T.
Limborch Collat. cum iudæo 146. 187. *Vitringa* Observat. lib. III.
720. *Rechenberg* in Exercitation. in N. T. p. 33. *Kuster* Præfat. ad N. T.
græcum, apud Clericum Biblioth. chois. T. XX. 293. C. M. *Pfaff*
in Dissertat. Amstelædami A. 1709. excusa: omissasque a Curcellæo
Varias lectiones adponit Io. *Lomeier* in Dierum genialium Dissert.
IV. de quo vide *Acta erudit.* A. 1694. 138.

In Præfat. * 6. Codex MS. Aca-
demix Cantabrigiensis, con-
tinens IV. Evangelia, una cum
Actis, sed 24. primis Matthæi

Vix dubito, quin ille codex *ale-
xandrinus* plane alius a Beza-
codice sit. Io. *Saubertus* Prole-
gom. in Varias lect. evangel.

capitibus, & non nullis aliis locis truncatus, <i>Beza fuit.</i>	Matthæi p. 41.
Ad Mar. 5, 38. Isaac. Casaubonus coniicit legendum ολοθυζοντας.	Non opus est : nam αλαλυζων quemcumque tumultum facere notat. Frid. Strunz. Disp. de ululatu in sacris Minervæ p. 10.
Eph. 5, 4. Η ευτραπεια, τα ηκ αηκοντα.	Post ευτραπεια tollendum est com- ma, & subaudiendum κατα, quasi scriptum existeret, κατα τα ηκ αηκοντα. Er. Schmid. in h. l.
1. ad Timoth. 1, 4. Μηδε προσεχην μυθοις ηη γενεαλογιας απε- ργητοις.	Scribendum απεργητοις, ut docet Phavorinus in Lexico. I. F. Reimmann Hist. liter. de libris geneal. Sect. II. 210.
2. Pet. 2, 13. Εντροφοντες εν ταις απαταις αυτων.	Alii malunt αγαπαις. Saubertus Proleg. in Var. lect. Matthæi 35. C. Vorstius in b. l. Vitrin- ga SS. Observat. lib. IV. 920. Hombergk Parerg. sacr. 366.
Iudæ v. 9. περι τη Μωσισ (Mo- sis) σωματος.	Probabile est, Iudam scripsisse περι τη Ιησφ σωματος, de cor- pore Iosue, & intellexisse Io- suam pontificem, respiciendo locum Zach. 3, 1. 2. Vitringa l. c.

V.

G. D. T. M. D. Novum Testamentum græce. Amstelædami
1771. In quo post priores Steph. Curcellæi, tum & Dd. oxoniensium
labores, quibus parallela Scripturæ loca, nec non Variantes le-
ctiones ex plus C. MSS. Codd. & antiquis Versionibus collectæ
exhibentur. Accedit tantus Locorum parallelorum numerus,
quantum nulla adhuc, ac ne vix quidem ipsa profert præstantis-
sima editio Milliana; Variantes præterea ex MS. vindobonensi;
ac tandem Crisis perpetua, qua singulæ variantes, earumque va-
lor aut origo ad XLIII. canones examinantur. Cum editoris Pro-
legomenis, & Notis in fine adiectis, Ecquis autem tam nobi-
lia

lis nitidique operis auctor? quis latet sub litteris illis quinque? Litteris illis indicatur Gerhardus De Traiecto Mosanus Doctor, id est, Gerhardus VON MASTRICHT, Syndicus quondam bremensis. Vide *Supplem. Actor. erud. T. V. 447. Clericum Biblioth. choif. T. XXIII. 205. Narrat. innoc. A. 1712. 531. & Bibliothecar. nulli parti addictum T. I. 576.* Sed distinctius nobis est indicandum, quænam textui hic præmittantur: nimirum 1) *Henrici Wetstenii* elegans Præfatio de instituto & labore suo edendi hunc librum. 2) Tabella Notarum in textu & variantibus. 3) Siglæ codicum in variantibus. 4) *Mastrichtii* Canones critici. 5) *Eiusdem* longa & erudita Prolegomena, in quibus agitur 1. de collectionibus & collectoribus variantium lectionum 2. de manuscriptorum qualitatibus. 3. de canonum criticorum confirmatione. 4. de usu huius criseos. 6) Prolegomenorum Index. 7) Præfatio Steph. Curcellai, A. 1658. 8) Præfatio editionis oxoniensis, A. 1675. 9) Argumenta Præfationis, & Partitio operis *Whitbyani*. 10) Tabulæ seu figuræ IV. videlicet 1. urbis Hierosolymæ ex mente *Lightfooti*. 2. Aræ templi tempore Servatoris, iuxta *eundem*. 3. Locorum terræ sanctæ ex Evangeliiis. 4. Itinerum Apostolorum, ex Actis.

In Prolegomenis *Mastrichtii* Ille defenditur a Clerico Biblioth. p. 20. *Curcellao* imputatur, quod ex quocunque codice adluserit lectionem, quæ suis dogmatibus conveniret, &c. | choif. Tomo XXIII. 209.

Gerhardus *de Maastricht*, Iurium doctor, & primum in academia duisburgensi antecessor, & Historiarum professor, deinde syndicus inclytæ Reip. bremensis, vir doctissimus, & unus ex elegantibus Ictis, scripsit Traëctatum de susceptoribus, Historiam Iuris ecclesiastici & pontificii, Notas in Ant. *Augustini* emendationes Gratiani, Canonem S. scripturæ secundum seriem sæculorum N. Tri collectum notisque illustratum, (qui recusatus est in Classe VII. Biblioth. hist. philol. theol. p. 1) & Catalogum suorum librorum, vel ob hoc notabilem, aliisque præferendum, quod multis suum ipse iudicium adposuit. Diem extremum obiit paullo post initium anni 1721. cum ætatis annos numeraret 82. cui Io. *Werthofius* in Programme publico, quod nomine academiz

demix Iulix in festo S. Michaëlis A. 1702. poni curabat, laudem dat raræ & eximix in studiis historicis & antiquitatum doctrinæ, A 3. & D. *Hafæus* prædictæ Bibliothecæ suæ p. 2. viri illustres, ac πολυμαθεῖς αὐτῶν.

VI.

Novum Testamentum syriace, accurate Aegidio G V T-BIRIO. Hamburgi 1664. Cum punctis vocalibus, & versione latina Matthæi, ita adornata, ut, unico hoc evangelista intellecto, reliqui totius operis libri sine interprete facile intelligi possint. Hæc editio inter recentiores laudem habet cum nitidi characteris, cuius matrices suis auctor sumtibus in Hollandia efformandas curavit, tum perfectionis: addidit enim ex laudatissima Bibliorum polyglottorum londinensi editione, quæ in aliis desiderabantur, & Epistolas canonicas sive catholicas, & apocalypsin Ioannis. De Syriaca versione, eiusque ad melius intelligendum dicta quædam N. Tri græci utilitate videantur *Tarnovius* Exercit. biblic. p. 1165. *Glassius* Philol. S. 191. 335. 545. *Casaubonus* Exercit. contra Baron. A. 34. n. 95. *Busmann* Observat. sacr. §. 27. *Peringer* Disput. de Maronitis p. 24. Io. Alb. *Fabricius* Bibl. græcæ lib. IV. c. 5. p. 201. *Museum novum* T. III. 623. & ipse *Guthirius* noster in Præfatione. Cui subiunguntur Testimonia & iudicia clarissimorum virorum de lingua & versione N. T. syriaca, videlicet Iac. *Martini*, *Franzii*, *Flacii*, *Gualtperii*, *Tremellii*, *Walton*, Io. Alberti *Widmanstadii* & *Fran. Luca*. Et prædicto *Widmanstadio* quidem, IC. & provinciæ Austriæ orientalis cancellario, acceptum est referendum, quidquid habemus huius thesauri: is enim eum a sacerdote ex urbe Meradin, quem patriarcha Iacobitarum antiochenus misit, acceptum, & sacratissimo Imp. Ferdinando commendatum, huiusdem beneficentia & sumtibus, in usum Syriacæ gentis, immo iam totius orbis christiani, typis exprimendum curavit, immortaliter hoc modo de ecclesia christiana meritis.

Marc. 3, 17. בני רגש

Syriacis hæc litteris exprimenda essent, si typographus in præfatiis abundaret.

nam בני רגש adscriptum est ex errore, ac protensione litteræ Schin. *Ostermann* Position. philol. Disp. I. §. 12. (in Crenii Fafce II. 491)

Aegi-

Aegidius *Guthir*, ex antiqua & quondam apud Silesios clara familia, natus Weissenfæ in Thuringia, notitiam suam elementorum linguæ hebrææ, & ardorem discendi reliquas etiam linguas orientales debet *Heimburgero*, rectori scholæ roslæbiensis cœnobii, itemque paullo post scholæ quedlinburgensis, quippe qui eum & linguam sanctam docuit, & igniculos eidem subiecit ad studium exterarum linguarum orientalium, quæ ad interpretationem fontium sacrorum utiles esse possunt & commodæ. Hinc postea in illis & præclaris scientiis sub doctoribus rostochiensibus, maximeque Io. *Tarnovio*, & magistris leidenfibus, *Golio*, *Salmasio*, Dan. *Heinsio* & *Boxhornio*, ubi & contubernalem habuit Iobum Ludolfum, ita profecit, ut absoluto itinere anglicano & gallico Hamburgi A. 1652. delectus sit ad linguas orientales, & post octennium, quo & honores ac privilegia doctoralia Gießæ petiit, meritoque impetravit, ad Logicam quoque & Metaphysicam docendas in Gymnasio. Atque hoc munere publico summa dexterritate & fide, atque industria functus est per annos complures, ut erat vir bonus & pius, & IX. orientalium linguarum peritus, donec phrthsi tandem, atque animi ægritudine laborans, cum cæli mutandi, valetudinisque levandæ causâ ad fratrem in Thuringiam excurrisset, Vshofii, ubi ille pastorem agebat ecclesiæ, ingravescente morbi vi, quinto Kal. Octobris, exstingueretur A. 1667. cum vixisset annos 50. Sub Tarnovio Disputationem proposuit hebraico conscriptam idiomate, & pro licentia honorum doctoralium Gießæ disputavit de angelis. G. H. *Gæzius* Elog. philologor. quorund. hebræor. p. 6. I. A. *Fabricius* Memor. hamburgenf. vol. II. 1075. Io. *Moller* Hag. in Hiftor. cimbr. P. II. 616.

EIVSDEM Notæ criticæ in N. T. syriacum, quibus præcipua variaz punctationis exempla, aliæque variantes lectiones, quæ observationem merentur, inter se conferuntur. Hamburgi 1667.

EIVSDEM Lexicon syriacum. Hamburgi 1667. Continens omnes N. T. syriaci dictiones & particulas. Cum 1) Spicilegio vocum quarundam peregrinarum, & in quibusdam tantum N. T. codicibus occurrentium. 2) Appendice, quæ exhibet diversas punctationes, a præcipuis huius linguæ doctoribus, in Europa, circa N. T. syriacum adhuc usurpatas. 3) Indice latino accuratissimo, qui simul latinæ versionis vicem explere pos-

Pars VI. In 8.

B b b

fit.

fit, & Catalogo nominum priorum. In rubro N. Tti, figuris exornato, fit etiam mentio Institutionum linguæ syriacæ, ut lector putare possit, eam hic reperiri : sed illæ desunt, vel furto surreptæ, vel alio modo interitum passæ.

VII.

Das neue Testament unsers Herrn Iesu Christi, Novum testamentum domini nostri Iesu Christi. Budingæ 1717. Tertia editio, eaque prioribus anni 1702. & 1706. emendatior & auctior. Auctoris, qui est Io. Henr. REITZIVS, opus & negotium hoc fuit, ut sanctissimos illos libros ex fundamento verteret, & locis parallelis variantibusque lectionibus exornaret. Vfus ad illud est, sicut ipse in Præfat. testatur, exemplo græco Oxoniæ edito : neque vel suo in interpretatione genio indulgit, vel prioribus versionibus laudem promeritam ereptum ivit, sed, ut Spiritus sancti & mentem & verba sequeretur, operam dedit, atque ad perfectam versionem, quam Deo volente secururam speraverant, viam sternere annisus est. At quid de Reitzii hoc labore iudicant Orthodoxi, interque eos Mich. Berns, pastor wandesbecensis, & Gust. Georg. Zeltner, D. & professor altorfinus ? Putant, ille quidem in Revelat. abominandorum, quæ novi Christiani Bibliis pentaplis machinentur, c. 2. (Narrat. innoc. A. 1711. 131) hic in Dissertat. de novis Bibl. german. versionib. p. 17. & 127. ex puro puto naturalismo, immo & socinismo, atque affectato a Lutheri versione recedendi studio, in illis præsertim locis, ubi correctione plane non erat opus, profluxisse. Quæ sententiæ etiam relatæ sunt in *Le Longii Biblioth. sacram T. II. 238. & Bibliothecarium nulli parti additum* p. 32. Sed videamus, quænam hic præmittantur. Præmittuntur 1) Præfatio, qua auctor propositum declarat suum. 2) Expositio titulorum latinorum in V. & N. T. 3) Interpretatio nominum non germanicorum in N. T. 4) Expositio illorum vocabulorum germanicorum, quæ hac in versione inter se permutantur. 5) Discussio errorum, & erronum in N. T. 6) Expositio mensurarum, ponderum, & numismatum, quæ in N. T. commemorantur. 7) Temporum & viarum expositio. 8) Interpretatio nominum aliquot romani exercitus, quorum in N. T. mentio fit.

Io. Henr. *Reitzius*, supremus aliquando inspector Ecclesiarum reformatarum in Comitatu solmensi, sed depositus ob sententiarum diversitatem, & pietismi, ut vocant, favorem, in exilio & informatione puerorum reliquum vitae tempus peregit Vefaliae, donec ibi A. 1721. ad quietem & tranquillitatem pervenit. Scripsit etiam Imitationem I. C. (die Nachfolge Iesu Christi) secundum eius vitam, doctrinam, & passionem; Catechismum sub rubro, Fürbilde der heilsamen worten, id est, Institutio salutaris doctrinae: (quem, ut salutaribus verbis Christi homines ad obedientiam fidei ducentem, laudat & commendat *Dippelius* p. 882) & Versionem germanicam ac Notas in Epicteti Enchiridion, quod luci expositum fuit Idstenii Nassoviorum.

Henrici MYRIKEI Reise, iter Hierosolymam, atque in terram Canaan, cum Annotationibus Io. Henr. *Reitzii*. In Dedicatione laudat Reitzius iucunditatem itinerum, in primis autem utile statuit esse hierosolymitanum.

Io. Henr. *Myrike*, vesaliensis, hollandici Consulis orator sacer five ecclesiastes in urbe CPtana, iter suum in terram sanctam aggressus est A. 1684. die 14. Iunii.

IIX.

Das neue Testament. Racoviae 1630. E bibliotheca Io. Sauberti senioris. Omnes libri Novi Foederis, quod Deus per Christum cum hominibus pepigit, e graeco in germanicum translati hic exhibentur. Quibus auctoribus? Io. CRELLIO, & Ioach. STEGMANNO seniore, prout refert *Sandius* Biblioth. antitrit. 94. 116. Praefatio, in qua sermo fit de utilitate Scripturae, necessitate translationum, proposito huius operis, & libertate, qua usi sint in inferendo dicto I. Ioh. 5, 7. auctorem habet, non Eniedinum, cui dubius eam adscribit *Sandius* p. 94. sed *Crellium*; quemadmodum se edoctum esse diligentissimus scribit *Mollerus* Isag. ad Hist. cimbr. P. II. 107. Ceterum de nova hac Sociniano- rum versione vide *Socinum* apud Rich. Simonem Hist. crit. de Commentat. Novi T. 836. *Du Pin* Dissert. praelim. in Biblia 277. *Dannhauer* Hermen. S. 120. *Hackspan*. Orat. de necessit. philol. in theol. 7. *Placcium* de anon. 441. *Relat. innoc.* A. 1703. 286. *Le Long* Biblioth. S. P. II. 269. *Eccard*. Excerpt. menstr. m. Nov. A. 1701. p. 23. & *D. Zeltnerum* de novis Bibl. version. german. 14.

Mar. III. 21. Cum id audirent propinqui eius, egressi sunt, ut prehenderent eum: dicebant enim, eum apud se non esse.

Qui ab eo missi erant. — ut fisterent eam (scil. turbam, quæ viso miraculo sanationis demoniaci cæci ac muti obstupuit & clamavit: Non ne hic filius David? Matth. 21, 22, 23. atque sic eum facile manifestatura erat: dasselbe abzuhalten) — eam apud se non esse. *Homborgk Parerg. SS. Le Cene* §28.

Luc. XXIII. 43. Amen, dico tibi hodie: tu eris mecum in paradiso.

Amen, dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. *Dannhauer Herm. S. 120. Hackspan, Sylloges p.7.* Quamquam & ipsi translatore hanc lectionem margini inseruerunt.

Ioh. VIII. 56. Abraham gestivisset videre diem istum meum, & si vidisset, gavisus esset.

Gestivit — & vidit, ac gavisus est. *Hackspan. l. c. p. 8.*

58. Antequam Abraham sit, ego sum.

Existeret, vel nasceretur. *Seb. Schmid. in Evang. S. Iohannis p. 103.*

Act. V. 3. Vt falleres seu deciperes Spiritum sanctum.

Vt Spiritum sanctum præ te feres. *Hackspan, Syll. 8.*

1. Cor. XIV. 16. 24. Qui locum idiota occupat,

Locum indocti seu ineruditi. *I.H. Böhmer Dissert. ad Plin. 332.*

Ioachim Stegmannus, marchicus, rector gymnasii racoviensis, postea unitariæ ecclesiæ claudiopolitanæ in Transilvania pastor, decessit ibidem circa annum 1632. Ad differentiam iunioris dictus est *Senior*, scripsitque Institutiones mathematicas, Disquisitionem de refutatione Valeriani Magni, Examen Simplicis doctrinæ *Borsacci*, Notas falsæ doctrinæ, Librum de iudice & norma controversiarum, quem tamen non absolvit; & quæ in MSS. cubant. *Sandius Biblioth. antitrinit. 132.*

IX.

Jeremiæ FELBINGERI Novum testamentum, ex græco in germanicum conversum. Amstelodami 1660. Auctor quidem se non nominat in fronte libri, at in Præfatione tamen: in qua propositum & studium suum aperit, docetque, veritatem evangelicam multo purius hauriri posse ex fonte græco, quam e cisternis latinis: hominem germanum beneficio suæ, neque vero demum peregrinæ linguæ, discere posse ac debere cum alias linguas, tum etiam artes ac scientias: nec hodiernas religionis controversias esse pro pio christiano, quippe quæ non sint necessaria, & syrma trahant multorum peccatorum. De hac versione venerabilis D. Georg. Henr. Goezius, superintendens lubecensis, Programma edidit. Confer. etiam *Le Long*, P. II. 269. G. D. T. prolegom. in N. T. græcum p. 28. & *Zeltnerus* de novis Bibl. version. germ. 15.

EIVSDEM Christelik bericht, Christiana instructio, quomodo terrenæ politiæ fidelium recte sint constituendæ, five Politicæ christianæ compendium. Amstelodami 1660. Ex SS. litteris, præcipue vero ex libris N. Tti hausta, atque ex lat. in hollandicum translata ab Antonio *Van Keppenol*.

EIVSDEM Die lehre von Gott, und Christo, und dem H. Geist, Doctrina de Deo, Christo, & Sp. sancto. Amstelodami 1667. Editio quinta. Hæc doctrina prodiit etiam latine, gallice, belgice.

X.

Io. Alberti FABRICII Codex pseudepigraphus Veteris Testamenti. Hamburgi 1713. Doctissimus, maximeque industrius auctor eum collegit, castigavit, testimoniisque, censuris & animadversionibus illustravit, non ut post Scip. *Sgambatum*, qui archiva dedit Veteris Testamenti, & Io. Andr. *Schmidium*, qui Schediasma academicum seu disputationem de pseudoveteri testamento moderatus est, tanquam post Homerum, Iliada scriberet, sed ut latius diduceret & locupletaret, quæ illi primis quasi lineis (immo prior corradens, & sæpius sine iudicio) exhibuerant. Videmus igitur hic, quæ scripta aut acta præter veritatem tributa sint Adamo, Evæ, Abeli, Caino, Setho, Enos, Cainani Enosi filio, Enocho, Mathusalæ, Noacho, Semo, Chamo, Iapheto, Cainani Arpha-

xadi filio, Melchisedecho, Tharæ, Abrahamo, III. Patriarchis, Lotho, Isaaco, Iacobo, XII. Patriarchis, Iosepho, Iobo, Ogo, Heldamo & Modali, Iethroni, Bileamo, Ianni & Mambri, Moyfi, Mariæ five Miriam Moyfis sorori, Iosuez, Phinez, Samueli, Hemani & Ethani, Davidi, Salomoni, Nathani, Achitopheli & Mephibosetho, Eliæ, Esaiæ, Manassæ regi, Ieremiæ, Barucho & Habacuco, Ananiæ, Azariæ & Misaëli, Ezechieli, Danieli, Sophoniæ, Zachariæ, Esdræ, Neemiæ, Ben Siræ. Sed & aliorum, quædam amoena, & lumen huic instituto præbentia inseruntur, ut, Excerpta ex D. G. H. *Gæzii* Dissertatione de reliquiis Adami, & P. C. *Hilscheri* de eadem materia Epistola, Enochii de Egregoris Narratio ex *Syncello*, *Ioannis* Iemovicensis Morale somnium Pharaonis, I. E. *Grabii* Præfatio in Testamentum XII. Patriarcharum, cum H. *Dodwelli* Annotatione de Tabulis cæli, Metaphrasis psalmi CLI. auctore *Apollinare* laodiceno, *Ioannis* Lud. *de la Cerda* Scholia in Psalterium Salomonis, Davidis Scutum, Numi Davidis & Salomonis nomine inscripti, Salomonis Alphabetum syriacum & arabicum, & Volumen five Historia Antiochi Epiphanis, latine versa a Iulio *Bartoloccio* de Celleno. De hoc Fabricii opere vide *Acta erudit.* A. 1713. 249. & 539. (in quorum posteriore loco recensentur litteratissimi *Heumannii* Notæ in Psalterium Salomonis) eademque de altero volumine A. 1723. 463. *Acta erudit. german.* T. II. 181. *Museum novum* T. III, 579, *Narrat. innoc.* A. 1713. 583.

XI.

EIVSDEM Codex apocryphus Novi Testamenti. Hamburgi 1703. Tomi III. volumina II. In Primo tomo sunt Evangelium nativitatis Mariæ, Protevangelium *Iacobi*, Evangelium *Thomæ*, Infantiz & *Nicodemi*, Epistolæ *Pilati* ad Tiberium Imp. Epistola *Lentuli* ad Senatum rom. Epistola *Christi* ad Abgarum, Fragmenta & notitiæ Evangeliorum L. apocryphorum: in Secundo *Abdia* babylonii Historia certaminis apostolici, *Mariæ* virginis Epistolæ tres, *Pauli* ad Laodicenses Epistola, Epistolæ eiusdem ad Senecam, cum huius ad illas responsoriis, Epistola *Petri* ad Iacobum, & alia *Iohannis* ad hydropicum quendam, Fragmenta *Apostolorum* a Steph. Prætorio vulgata, & Dodecas apocalypseon apocrypharum: in Tertio, edito A. 1719. variz Liturgiæ (videlicet *Iacobi*, *Petri*, *Iohannis*, *Matthæi*, *Marci*, XII. *Apostolorum*: quæ quamvis

vis non sint genuinæ & sinceræ, insignia tamen pietatis & ritus Christianorum veterum vestigia ostendunt, & mire in hoc consentiunt, quod S. eucharistia non sub una, sed ex Christi institutione & Apostolorum praxi, sub utraque fuerit a veteribus Christianis celebrata) Precatio S. Iohannis evangelistæ, Symbolum apostolicum, Loca quædam ex Evangelio Barnabæ, Dicta Iesu, quæ ex mahummedanis scriptoribus congestit Levinus Warnerus. *Iudeorum* blasphema commenta; de libro *Συναγωγῆς καὶ ἀποκρίσεως* in-
 cō, de Historia sub *Cl. Procula* Pilati uxoris nomine edita, Paralipomena, addenda iis, quæ de Evangeliiis apocryphis Tomo I. commemorata sunt, Quare Christus non prius miracula fecerit, quam cum iam natus esset 30. annos, Pauli Christiani *Hilfcheri* Schediasma de Christi, cum versaretur inter homines, studiis, præter Scripturam; de statua *hamorrhousæ* a Christo sanatæ, mulierisque ad Herodem Epistola, *Pilati* Relatio ad Tiberium, *Iudeorum* de Christo Consultatio, *Iudeorum hierosolym.* Epistola de Christo ad Iudæos ulmeneses, aliaque ad Iudæos toletanos; de Iosepho arimathæo & Lazaro, de Epistolis & dictis Christo tributis Paralipomena; de *Iohannis* ac *Melitonis* scriptis de obitu Mariæ; de Evangeliiis, quæ a *Tatiano*, & *Luciano* ac sub *Anastasio* falsata sunt; de *Aramo*, quinto effictore Evangelii; de Precatione magica, quæ sub *Maria* nomine fertur apud Aethiopes; Paralipomena ad *Abdiam*, & ad noticiam Actuum apostolicorum apocryphorum; Apostolorum patriæ & parentes; Passio S. Iohannis evangelistæ, sub *Melliti* nomine edita; *Marcelli*, discipuli Petri, Relatio de mirificis rebus & actibus Petri & Pauli apostolorum, ac de magicis artibus Simonis magi; Epistola *Pauli* tertia ad Corinthios, & *Corinthiorum* ad Paulum; Epistolæ duæ a *Ioach. Camerario* compositæ, una sub Pauli ad Ephesios, altera sub Ephesiorum nomine ad Paulum, græce & latine, Paralipomena de Epistola Pauli ad Laodicenses, & Epistolis ad Senecam, Prophe-
 tia *Iohannis* evangelistæ de consummatione mundi; Catalogus apocryphorum scriptorum in cavernis granatensibus, ut fabulantur, effossum, Narrationes apocryphæ ex Chronico, sub *Dextri* nomine edito, S. *Hermæ* Pastor, emendatior & auctior, quod ad fragmenta attinet. Nihil aliud addimus, quam hoc, librum hunc recensitum esse in *Nova bibliotheca* Tomo X. 166. & *Narrat. innoç. A.* 1719. 288.

XII.

Evangelion, Evangelium NICODEMI. Marpurgi 1555. Ex latino in vernaculam nostram translatum. Quo, ut reliqua tituli verba habent, multa puncta proferuntur, quæ in Evangelistis non solent legi, neque tamen iis contraria sunt. Sed spurium esse hoc Evangelium, iam pridem eruditis constat, eorumque multa testimonia collegit celeberrimus D. Io. Alb. Fabricius Cod. apocr. N. Tri P. I. 214. Quibus addimus *Gerhardum* Patrol. 477. & *Placcium* de pseudon. 462. Ac notandum, Germanicam hanc versionem in multis discrepare a latina.

Car. BORROMÆI Concio de anno iubileo, Dilingæ 1575. Latine & germanice; atque in has linguas ex italica transferri iussit Io. Egoiphus *Cnoeringus*, episcopus augustanus. In concione sua dicit Borromæus, annum iubileum Israëlitarum figuram fuisse perfectæ liberationis generis humani per Christum factæ; plenissimam indulgentiam illis concedi, qui hoc anno sancto Romam proficiscentes, de peccatis suis contriti & confessi, ecclesias quasdam, ad hoc deputatas, devote visitaverint: peregrinatos pie se præparare debere ad iter, iis vero, qui vel propter ætatem, vel infirmitatem, vel alia legitima impedimenta peregrinationem istam suscipere nequeant, hoc agendum, ut plus solito per piorum operum exercitia hunc defectum suppleant. Hæc concio habita fuit Mediolani A. 1574. d. 16. Septemb. adeoque præmissa anno sequenti, qui iubileo sacer erat.

Carolus *Borromæus*, mediolanensis, illustrissimi Comititis Gilberti II. & Margarete de Medicis, sororis Pii Papæ IV. filius, a pueritia studiosus pietatis & virtutum, cum a summo Pontifice, avunculo suo, Cardinalis S. Praxedis & archiepiscopus mediolanensis creatus, ab eodémque, ad maximi momenti negotia adhibitus esset, post mortem fratris sui Friderici, itidem purpurati, & gubernatoris Ecclesiæ, mortis meditationem suscipiens, omnique mundanæ pompæ se se subtrahens, invito Pontifice reversus est ad archiepiscopatum suum, eique docendo, concionando, scribendo & sancta vita præeundo quam maxime prodesse studuit, donec A. 1584. d. 3. Novemb., cum vixisset annos 47. piam animam efflavit. Reliquit Conciones & Decreta VI. Synodorum provincialis,

lium, Orationes in iisdem convocandis habitas, Acta ecclesiæ mediolanensis, Tractatum de ratione conferendi sacramenti pœnitentiæ, Librum de cura pestilentia, Instructiones pastorum & concionatorum, Instructionem fabricæ & supellectilis ecclesiasticæ, & quod nunquam optaverat, (tam submissus ac modestus erat vir eminentissimus) in numerum Sanctorum relatus est a Paulo Papa IV. A. 1610. *Lexicon univ. hist.* P. I. 413. *Saussaus* Continuat, de scriptor. eccles. p. 34. *Baronius* in Epistola ad Federicum Card. Borromæum, II. tomo Annalium præmissa.

Wolfgangi HOLLII Bericht, Instructio, de vero usu indulgentiarum, & fructibus anni iubilei, Ingolstadii 1575. Sunt X. conciones, in quibus pariter docetur, quomodo homo christianus illius se debeat reddere participem.

Wolfgangus *Hollius*, Theolog. doctor, episcopus philadelphienfis, & suffraganeus eychstettianus, floruit post medium sæculi XVI.

Öffentlicher widerruff, Publica revocatio duorum iudæorum. Bambergæ 1577. Illi erant Ioachinan *Buechel*, postea Vitus Iohannis, Wonfurto-wurzburgicus, & Abraham *Blin*, postea Vitus Abrahamæ, Merckelsheimio-alfatus, qui pariter confessionem fidei suæ reddiderunt. Adeoque hic non tantum VII. conversionis ipsorum causæ aperiuntur, sed etiam brevis catechismus christianus continetur. Baptismus peractus est Bambergæ ipsis Kalendis anni 1577.

XIII.

Die V. Bücher Moses, Pentateuchus Moses, germanice redditus per D. Mart. LUTHERVM. Wittembergæ 1523. apud Io. Luft. Hæc est prima SS. Bibliorum Lutheri editio, adeoque liber rarissimus, qui ex bibliotheca D. Io. Sauberti ad me pervenit; ad illum vero dono & gratia seren. Augusti, Ducis Brunsv. ac Luneb. Præfatio Lutheri de præstantia librorum V. Tti, contentis seu argumentis singulorum Moses librorum, officio Moses, Legis discipulis, hic non est truncata, ut in aliis Bibliorum editionibus, sed integra: ita ut dicat, se nomen Iehova exprimere per HERR, Adonai vero per HErr: Germanica hæc Biblia faciliora & certiora multis in locis esse, quam latina: se nec dum bene didicisse linguam germanicam: neque se solum laborasse

in vertendis Bibliis, sed alios viros doctos in societatem assum-
fisse. *Le Long* P. II. 201.

XIV.

EIVSDEM Psalter, Psalterium, Wittebergæ 1531. Idque liberiore & germanismi observantiore expositum est versione, cum e contrario illud, quod prodiit A. 1524. hebraïsmis sit adstri-
ctum. *Le Long* l. c. *Mayer* Hist. vers. Lutheri c. I. §. II. *Sonntag* Disp. de theol. quibusdam sæc. XVI. & XVII. p. 50. Hunc et-
iam librum D. Io. Saubertus clementiæ Ducis Augusti acceptum
refert; ego vero illum ex ipsius bibliotheca redemi.

EIVSDEM Summarien, Summaria in psalmos. Wittem-
bergæ 1531.

EIVSDEM Iesus Syrach, Iesus Siracides. Wittembergæ
1533. Hæc editio est prima inter Lutheranas.

XV.

(EIVSDEM) Das gantz neu Testament, Totum novum
testamentum. Basileæ 1524. Cum figuris, eruditis præfationibus,
(in quarum altera Lutherus S. Iacobi Epistolam vocat stramineam,) &
difficiliorum locorum ac peregrinarum vocum interpretationi-
bus. Vide I. Fr. *Mayeri* Hist. vers. Lutheri cap. I. p. 7.
Ioh. 12. p. 326. Iesus autem acce- | *Ein eselin*, asellum, & consen-
pit *ein eselin*, (asinam) & con- | dit eum.
scendit eam.

XVI.

Hieronymi EMSERI Anmerckungen, Annotationes in
Lutheri N. Trum. Lipsiæ 1528. Et quidem in primam editionem
illius N. Tri. In præfatione refutatur Lutheri in N. Trum Præ-
fatio, ac Luthero imputatur, in interpretando eum toties lapsum
esse, ut vel 1400. errores, mendacia & falsationes (sic enim loqui-
tur adversarius) numerari atque ostendi queant. De Emseria au-
tem N. Tro vide Io. Frid. *Mayeri* Dehort. a prof. Franckii Obser-
vat. bibl. 8. *Lutheri* Epist. de translationibus, apud Wagenseil. in
Telis ign. sat. M m m m 4. *Sauberti* Prolegom. in Var. lect. Mat-
thæi 30. & Collectionem (Sammlung) novorum & veterum A.
1721. 357. & de illo ipso P. IV. Hist. huius biblioth. p. 232. Nec omit-
tendum, D. Io. *Saubertum* varia huic libro adnotasse.

Hi-

Historia des leydens Iesu Christi, Historia passionis Iesu Christi, ex IV. Evangelistis excerpta, & explicata per Leonem IVD A E. Tiguri 1539. In Praefatione agitur de fructu, vi & efficacia passionis Christi respectu hominum, pro quibus passus est Christus, cumque secundum *Augustini* doctrinam, tria sint hominum genera in ecclesia, alii poenitentes, alii proficientes, alii perfecti, ostenditur, quomodo omnes illi passionem Christi sibiimet adplicare possint ac debeant.

Historia der urstende Iesu Christi, Historia resurrectionis Iesu Christi, per EVNDEM. Tiguri apud Christoph. Froschovorum, sine anno. Fuerit autem annus 1540. aut circiter. Sed & historia de sepultura & ascensione Christi, ac missione Spiritus sancti pariter explicatur.

XVII.

Levini LEMNII Similitudinum ac parabolarum, quæ in Bibliis ex herbis atque arboribus desumuntur, explicatio. Erfordiae 1581. Sicut in titulo auctor se vocat Sacrarum literarum studiosum, quamvis professione esset medicus, ita in Dedicatione ad argumentum, Non convenire, ut medicus argumentum tractet theologicum, respondet: Par esse, ut omnes, qui Christo nomen dederunt, ea consecutentur, quæ maxime salutaria sint, illiusque doctrinam cum primis illustrent; immo hanc lucubrationem dimidia parte professionis esse medicæ; addens & hoc, tale quiddam a nullo antea tractatum esse. Nos de auctore egimus in Partis huius VI. p.270.

Lucæ OSIANDRI de ratione concionandi Libellus. Tübingæ 1582. Non negat auctor, multa iam exstare erudita scripta, quæ de ratione concionandi in lucem sint edita, optat etiam, ut Iacobus *Andreas*, a quod hæc sua olim acceperit, editione absolutioris Methodi discipulorum desideriis satisfaciatur: interim, quia videbat, quosdam magna cum difficultate conciones suas componere, ideo illis simplici & candida hac institutione sua inservire voluit, bene monens, requiri a concionaturis, ut in sacrarum literarum lectione saltem mediocriter sint versati, & locos theologicos intelligant, neque suo ingenio fidant suæve industriæ, sed Deum ardentem invocent, ut ille Spiritu suo sancto studia & co-

natus suos, ad nominis sui gloriam & ecclesiæ salutem, dirigat, mentemque & linguam suam gubernet, quo salutaria pro concione dicant, & magno cum fructu doceant. Sane quo meliores ac devotiores sunt concionatores, quoque gloriæ Dei & salutis auditorum sunt studiosiores, ac compuncti & commoti ipsi, antequam alios conentur compungere & commovere, eo salutaris munere suo possunt defungi, eiusque uberiores videre fructus, ac latiora incrementa. De Luca hoc *Osfandro* dictum est P. III. 432.

Io. OLEARII Explicatio quæstionis, An tempore necessitatis S. cœnam vel a pontificio, vel a calviniano pastore quis bona conscientia possit accipere? Erfordiæ 1582. Recitata in promotione Magistrorum in illustri academia Iulia, & quidem negando utramque partem quæstionis. Cur? quia utraque ecclesia sit malignantium. In fine additum est Encomium Libri concordiæ, adversus quendam *ομολογιαστυα*.

Io. Olearius, vesaliensis, qui a patris opificio, quo oleum tundendo exprimebat, nomen familiæ *Kupfermanni* in illud Olearii transmutavit, a parentibus mercaturæ destinatus, sed aliorum suavis ad studia retractus, eorum gratia primum adiit Marpurgum, deinde Ienam, ubi *Heshusium*, *Kirchmerum* & *Wigandum* audit, gradumque Magisterii impetravit. *Heshusium* Iena expulsum secutus est in Prussiam, & Regiomonti partes obiit archipædagogi, ea quidem fide & industria, ut professio hebrææ linguæ in academia ipsi offerretur. Verum, hinc etiam eiecto per *Wigandum* *Heshusio*, atque *Helmstadium* concedente, eo itidem se contulit Olearius, atque a Duce Iulio ornatus est professione theologia & sacræ linguæ. Creatus A. 1579. ab *Heshusio* Theologiæ doctor, eodemque die illius gener factus, biennio post, vocationem accepit ad officium pastoris primarii, & superintendentis halensis in Saxonia: cui ita præfuit, ut omnium corda, amorem, venerationem, laudes & encomia lucraretur. Tandem obiit A. 1623. d. 26. Ian. ætatis suæ 77. & oleam familiæ reliquit, in clarissimis adhuc Oleariis late & decore virentem. *Leuckfeld* in Appendice Historiæ *Heshusii* p. 234.

XVIII.

Theobaldi BILICANI Scholia in Micheam. Augustæ Vindel. 1524. De quo auctore dictum est P. II. 18.

Mart. BVCERI Zephania. Argentorati 1528. Ad ebraicam veritatem versus, & commentario explanatus. In Dedicazione auctor id agit, ut duriores illas imputationes & accusationes a se & Ecclesiis reformatis repellat, videlicet, *ipsos Christum facere mendacem, manifestum eius verbum oppugnare, huc ire, ut totum evangelium auferant, & Christi invehant negationem*: se enim nobiscum fateri, ex pane & Christi corpore unum fieri, non natura, non persona, non denique operatione, sed sacramentaliter: utramque partem Christum unicum nostrum servatorem confiteri & prædicare, dum suis in cœna adesse agnoscit & celebrat, dum etiam cœnæ panem corpus ipsius non illibenter vocat, deque modo duntaxat, quo panis Christi corpus sit, dissensum esse; cumque nemo hunc modum sciat, mirum esse, cur dissentientes tam asperè tractentur, & impii proclamantur. Denique querelas instituit de Ioanne Pomerano, quod in verborum suorum allegatione voculam aliquam omiserit, sibi que dictum aliquod tribuerit, numquam a se usurpatum.

Martinus Bucerus, argentoratenfis, docuit Heidelbergæ, in arce Nanstallensi apud Franciscum a Sickingen, Equitem, Argentorati, & Cantabrigiæ in Britannia. Interfuit variis colloquiis, subscripsit Concordiæ witteberg. aliquoties Magistratus sui iussu accessit ad Comitia Imperii, reformavit ecclesiam ulmensensem & coloniensem, sed Gropperum, qui ad hoc eum opus commendaverat, & heri sui mandato invitaverat, postea hostem expertus est satis acerbum: & quamquam præter eruditionem Angli in eo vitæ integritatem, vestitum simplicem, victus sobrietatem, laborum tolerantiam, & in variis morbis patientiam mirarentur, placideque ipse apud eos A. 1551. cum haberet annos unum & sexaginta, moreretur, exuvias tamen eius, cum Mariæ, Eduardi soror, Ecclesiæ romanæ sacris addicta, regnum adepta esset, hostilis rabies non sivit quiescere, sed cum *Fagianis* effollas, quod duumviri hi hæreseos damnati essent, cum libris eorum publice combussit. Ambo tamen sub Elisabethæ, quæ Mariæ successit, regimine, A.

1560. per Legatos regio, & Academiae Ordines, iudicio adversus innocentes publice rescisso, in integrum restituti sunt. Si vera est fabula, praeclarum de eo iudicium tulit celeberrimus Cardinalis Contarenus. Etenim Petro Martyre (Vermilio) in Germaniam proficiscente interrogatus de doctis Germanorum viris, respondisse fertur: De Philippo, qui notus est, nihil attinet dicere. Habent autem Germani & Mart. Bucerum, qui ea ubertate doctrinae theologiae & philosophicae, ea etiam in disputando subtilitate felicitateque instructus, ut unus ille omnibus nostris doctoribus possit opponi. Vtunque sit, magnus & sapientissimus Georgius Cassander in libro de officio pii viri p. 83. excellentissimum eum & nominatissimum inter Protestantes vocat, & summæ auctoritatis virum: & Boineburgius Epp. ad Io. Conr. Dietericum p. 230. scribere non dubitavit, si Cassandri placidissimum pectus, si Melancthonis erudita lenitas, si Erasmi tranquillitas spiritus & mite ingenium, si Buceris prudens æquanimitas & in pacem propensio a pluribus adhibita fuisset & usurpata, nobile illud opus reformationis ecclesiasticæ pulchrius, rectius & multo salubrius successurum fuisse. M. Adamus in Vitis theolog. p. 211. Narrat. innoc. A. 1712. 830. A. 1709. 357. Melancthon Epp. P. I. 271. Camerarius in Vita Melancthon. 310. Calvinus apud Crenium de singularib. scriptorum 56. Goldastus Prolegom. in Petronium 263. Acta erudit. A. 1711. 356. Ios. Hall Pax terris, apud Duræum Prodr. 309. Fecht supplem. Hist. eccles. sæc. XVI. 60. E quorum locorum quibusdam patet, nimiam eum lenitatis & indulgentiæ ad conciliandas controversias, nec non formularum in docendo dubiarum, obscurarum, & ad aures adversariorum compositarum magis, quam ad soliditatem doctrinæ, accusari: id quod, Dannhaueri iudicio, nactus fuerit, igne martyrii post funera purgatus. Inclauit scriptis pluribus, inter quæ sunt Commentarius in Psalmos, Sophoniam, librum Iudicum, IV. Evangelia & Epistolam ad Romanos, Libri II. de regno Christi, Defensio christianæ Reformationis Hermannii archiepiscopi coloniensis, & quæ iunctim prodierunt, Scripta anglicana. Unde pariter constabit, arma eum tulisse contra Eckium, Latomum, Pighium, Robertum (Coenalem) episcopum abrincentem, & Stephanum (Gardinerum) episcopum wintoniensem.

Ioannis OECOLAMPADII Auslegung, Explicatio prophetæ Malachiæ 1528. De Oecolampadio vide P. I. 141. Ioan-

XIX.

Martini BVCERI Commentarius in Epistolam ad Ephesios. Sine expressione loci & anni, quo ille editus. In Dedicatione ad Ducem Silesiorum & Ligniciæ monet auctor, non turbari nos debere, si videamus, prodeunte veritate insurgere errores, sed Scripturarum luce obviam iis eundum esse: & hanc Epistolam ad Ephesios esse compendium totius Scripturæ sacræ.

EIVSDEM Commentarius in priorem ad Timotheum. Basileæ excudebat Henricus Petrus. Sed annus non additur, neque etiam nomen auctoris: hoc tamen in titulo ponitur, esse a viro summæ pietatis studio conscriptum. Et sane eximius est commentarius, perspicuus, accuratus, cuiuscunque tandem sit.

XX.

Ioannis OECOLAMPADII Annotationes in Evangelium Ioannis. Basileæ 1533. Osvaldus *Myconius* Dedicationem præfixit, in qua doctis viris hanc ait esse prærogativam, ut defuncti vivant, dum eorum lucubrationes, si quando leguntur, ipsos præsentem reddunt, adeo ut a vivis nihil, aut parum videantur habere discriminis. Indicat etiam, piam hanc & utilem enarrationem non ab ipso editam esse Oecolampadio, sed exceptam a Ioanne *Gastio*, uno auditorum eius.

XXI.

Thomæ BRIGTMANNI Apocalypsis Apocalypseos. In bibliopolio Commeliniano (Heidelbergæ) 1612. & Francofurti 1609. 4. Præfigitur Synopsis totius Apocalypseos, atque ad caput 17. Refutatio *Bellarmini* de antichristo. Andreas *Eudamon-Iohannes* Castigatione eam excepit.

Cap. I, 20. p. 16. Quanta igitur		<i>Episcoporum</i> . Iac. <i>Vsserius</i> de orig.
dignitas verorum <i>Pastorum</i> .		<i>Episcoporum</i> . & metropol. 5.
Cap. II, 1. p. 19. Singulæ Epistolæ		<i>Episcopis</i> . Idem 6.
<i>Pastoribus</i> inscribuntur.		

Thomas *Brigtmannus*, anglicus, vir doctus, *Vsserii* iudicio, sed Presbyterianorum disciplinæ cum primis deditus, floruit initio sæculi XVII. Eiusdem sunt Expositio extremæ partis Danielis, a vers. 36. capitis XI. usque ad finem XII mi, & Scholia in Canticum canticorum.

XXII.

XXII.

Io. STVMPFII Biblische Andachten, oder Summarien, Considerationes biblicæ, seu Summaria in Proverbia Salomonis & Apocrypha V. T. item in Epistolas S. Iacobi & Iudæ, atque in Apocalypf. Coburgi 1632. Ista Summaria apud Vicum Dietericum non reperiuntur. Accesserunt aliæ explicationes summariar, quæ usum suum habent in diebus festis Ecclesiæ christianæ per totum annum.

Io. Stumpsius, berutinus, S. Theol. doctor, & superintendens specialis ecclesiarum patriarum, qui floruit sæculi XVII. anno tricesimo, struxit Postillam allegoricam, & Commentarium in Epistolam Iudæ.

XXIII.

OECVMENII Commentarii in omnes S. Pauli Epistolas. Maximo florentino interprete, Basileæ 1554. volumina II. Commentarii hi in rubro appellantur absolutissimi, cumque ex aliis probatissimis quibusque græcis Theologis, tum præcipue ex aureo illo Chrysostomo divina brevitæ collecti; ita ut post hunc supervacaneus Theophylactus videri possit. Idemque repetitur in Præfatione, ubi etiam ratio redditur, cur auctor abstineret a versione Commentariorum in Acta & Epistolas catholicas, quia nempe Ioan. Bernard. Felicianus, vir & eruditus & amicus, opera ista est defunctus. Neque prætereunda Dedicatio ad Cosmum Medicem Ducem Florentiæ; pia sane, erudita, & utilis lectu cum omnibus Christianis, tum præcipue Imperantibus: totius enim christianæ philosophiæ summam ait in eo constare, ut homo gratia Dei adiutus, Christumque ipsum imitatus, ei simillimus, quoad fieri potest, reddatur: & hinc sequi, eum magis christianum dicendum, qui germanius id præstiterit; Dei autem imitatores nos fieri, si ambulemus in caritate, qua Christus nos dilexit, & tradidit semet ipsum pro nobis: quid quid igitur in nobis virium, quid quid ingenii, id proximorum utilitati dicandum & consecrandum esse; & hoc modo operam dandam Principibus, ut sint patres populi, & subditis, ut Imperatores æquo animo ferant, colant, debitamque iis obedientiam omni cum honore quovis tempore exhibeant. Græce & latine prodierunt omnia Oecumenii opera Parisiis A. 1631, in fol. in II. distributa Tomos, cum Areta

Ex-

Explanationibus Apocalypseos, interprete Io. Hentendō, emendatore vero, huiusque editionis prælectore publico Federico Morello. Deque Theoduli Cœlesyriæ episcopi Catena in epistolam ad Romanos notandum, eam ex Oecumenio maximam partem esse haustam.

Oecumenius, incertæ ætatis scriptor, (alii enim referunt eum ad nonum, alii ad decimum, alii ad undecimum sæculum) sed (ut *Sixtus Senensis* lib. IV. *Biblioth. S.* p. 349. scribit) valde doctus, in explicandis divinis scripturis brevis, apertus, & elegans, atque in veterum commentariis evolvendis assidue versatus, collegit solerti cura e dictis præstantissimorum græcæ ecclesiæ Doctorem nobiles annotationum libros etiam in Acta Apostolorum, & Epistolas catholicas. Chrysostomi nomen tunc Commentariis suis duntaxat addidit, cum eius verba repeteret; non autem, cum eiusdem verba in epitomen redigeret. *Labbe de scriptor. eccles. T. II. 132. Olearius T. II. 41. Cave 414. Pope Blount 356.*

Maximus Florentinus, monachus cassinensis, floruit medio sæculi XVI. satisque hoc labore probatum reddidit, nec eruditionem, nec virtutem se defecisse, ipsumque in id incubuisse, ut non tantum sibi viveret, sed ut prodesset etiam proximo.

XXIV.

Observationes selectæ in varia loca N. T. editæ a Io. Alb. Fabricio Hamburgi 1712. Sive 1) Laurentii RAMIRESII de Prado Pentecontarchus. Ecquid autem sibi vult. horribili isto suo Pentecontarcho? Nimirum, quia liber constat L. Capitibus, ideo eum ductorem quasi L. militum adpellavit, stipendiis videlicet Ramiresii de Prado conductum, cuius auspiciis varia in omni litterarum ditione monstra profliguntur, abdita pandantur, latebræ ac tenebræ pervestigantur & illustrentur. Neque tamen aliud continet, quam observationes philologicas, easque, *Morhosi* in *Polyhist.* lib. I. 269. iudicio, non indoctas, neque pro spuris habendas. De quo iterum vide *Morhofium*, lib. V. 225. & *Placcium* de pseudon. 530. Liber recusatus est ad editionem antverpiensem anni 1612. in 4. 2) Alexandri MORI (de quo diximus P. IV. 85.) ad quædam loca novi fœderis Notæ. Ad editionem, quæ Parisiis prodit A. 1668. De quibus quidem Rich. *Simon Hist.*

Paris VI. In 8.

D d d

crit.

crit. N. T. c. 53. p. 791. abiectione sentit, scribens, parum in iis contineri, quod observari mereatur. 3) Petri POSSINI Spicilegium evangelicum, quo, ut in fronte dicitur, quædam colliguntur, non nullis Evangeliorum verbis & locis obscuris ordine alphabetico digestis declarandis haud inutilia. Atque his libellis CL. Fabricius Præfationem, ut solet, doctam præmisit, qua agnoscit & proficitur, fidelem & pium animum, Spiritus sancti gratia collustratum, unum aptissimum esse ad sacras litteras recte & salutariter intelligendas, huncque sufficere cum necessariorum rerum notitia, sine illo autem adeo non valere, nedum sufficere alia quæcunque, ut sæpe profanam mentem amplius indurent & occæcent, perinde ut lutum ad solis radios videamus indurari; sed nec minus tamen nosse, gratum & iucundum esse, si ritus ac res, ad quas verba & phrasæ S. Scripturæ alludunt, planissime explicentur: cumque præsentis libelli hunc sibi scopum præfixum habeant, ideo se eos denuo edendos iudicasse. Ceterum de auctoribus eorum differit, & brevem vitæ eorum tradit descriptionem.

In Spicilegio Possini §. XXVII. p. 70. Severus Sulpitius (lib. I. cap. 63.) scribens de Saule eum in spelunca dormivisse, *honeste voluit exprimere rem dictu subturpem*, scil. exonerationem alvi aut vesicæ.

Tegere pedes Sulpicius recte exposuit per dormire. Theodor. Haseus Biblioth. histor. philol. theol. T. IV. 767.

Laurentius Ramirez de Prado, hispanus, Zafræ, ut creditur, natus, Fran. Sanctii, grammatici & philologi celeberrimi, discipulus, tanta contentione studiis se dedit humanioribus, philosophicis & iuridicis, ut cum fructu deinde variis muneribus præesse, & Heri sui negotia dexterrime tractare valuerit: primum enim fuit senator in Curia regni neapolitani, deinde inter Patres, qui regium patrimonium tuentur, locum habuit: inde transit in Senatum, qui res administrat indicas, nec non in cætum Iudicum, quibus Bullæ cruciatæ vicaria Sedis apostolicæ iurisdictio commendata est, & tandem principi Castellæ Senatui aggregatus, nihil amplius poterat desiderare, quod auctoritatem & splendorem sibi afferre posset maiorem. Eidem etiam legatio demandata ad Ludov.

Ludovicum XIII. Regem Christianissimum, quam ita obiit, ut doctrinæ, prudentiæ & eloquentiæ eius dotes cuncti in Aula parisiensi admirarentur. Sed quid tam diu de scriptis, in quibus adhuc vivit, nihil dico? Eius sunt Hypomnemata in Martialem, conatus iuvenilis; Thesera (sic misera torquetur Lingua græca, in qua τα τρισερα quatuor sunt) Legum, sive explicatio quatuor iuris civilis legum; ΕΦΗΜΕΡΟΝ, sive eadem die natus & denatus labor, ad illustrationem romano-hispanensis antiqui lapidis; Epistola super Plinii lib. VII. c. 1. hæc verba, *est aliquis morbus, per sapientiam mori*: Schediasma de liberalibus studiis: *Iuliani Petri* Chronicon, cum eiusdem Adversariis: & duo libelli hispanici, quorum alter Consejo y Consejero de Príncipes, sive interpretatio X. capitum Io. Chokieri Politicorum, quibus de consiliariis Principum agit; alter Dificultad del traducir. Post tot ac tantos labores atra mors virum clarissimum, longoque senio confectum abstulit die 22. Octobris A. 1658. laudes tamen eius auferre non potuit: nam Erycio Puteano dicitur ab ipsis Musis Gratiisque factus, interque prima ævi sui decora merito habendus, quam doctus, tam bonus, quam magnus, tam humanus, Thomæ Reinesio acutissimus, & Aub. Mirao de scriptor. eccl. 283. 319. eruditissimus S. Iacobi Eques, immo in omnibus & ubique magnus. Nic. Antonius Biblioth. hisp. T. II. 7. & Fabricius noster in præfat. Addatur tamen hisce etiam Pet. Zornius Opuscul. sacr. p. 543. qui cum Gatakero & Taneguido Fabro eius typhum, fortassis non immerito, reprehendit.

Petrus Possinus, Narbona-gallus, Societatis Iesu, postquam aliquamdiu sacras litteras cum lingua ebræa apud suos docuerat, multosque scriptores græcos ediderat, Nicephorum videlicet, Cæs. Bryenium, Georg. Pachymerem, ecclesiasticos præcipue, ut Nilum, Methodium, Isidorum, Græcos patres in Matthæum & Marcum, ut de Specimine sapientiæ Indorum, Xaverii Epistolis, & ceteris libris, quorum Catalogum habes apud Sorwellum in Biblioth. scriptorum S. I. nihil dicam, Tolosæ A. 1686. d. 2. Febr. catarrho extinctus est, cum 77. vixisset annos. *Lexicon univ. hist. in Continuat.* A. 1714, edita p. 345. & I. Alb. Fabricius in Præfat.

XXV.

Iosephi P A S I N I Dissertatio de præcipuis SS. Bibliorum linguis & versionibus. Cum quæstionibus aliquot ex ipsarum linguarum interpretatione ortis. Patavii 1716. In illa agit de linguarum origine, confusione, numero & characteribus; de lingua hebræa, lectione textus hebraici: Masora, Keri, Chetib, Talmud, Kabbala: de versionibus græcis & latinis: de lingua & pentateucho Samaritanorum, lingua chaldaica & Targumim, lingua syriaca & versionibus syriacis, lingua arabica & versionibus arabicis, ling. persica & persicis versionibus, lingua æthiopica & versionibus æthiopicis: de libris V. & N. T. Hæ autem varia continent V. T. loca, quæ ab auctore explicantur, atque a falsis liberantur interpretationibus. Pluribus vide *Supplement.* Actor erudit, Tom. VII. 72. Præfatio auctoris commendat utilitatem atque necessitatem studii linguæ sanctæ, cum nulla sit versio scripturæ sacræ perfectæ; atque ideo bene factum, quod summorum Imperantium auctoritate constituentur professores orientalium linguarum.

Ioseph *Pafinus*, natus Patavii A. 1687. die 18. Octobris, S. theol. D. collegiatus, & in Seminario patavino linguarum orientalium lector, Italiæ orientalis magnum decus & ornamentum, hoc tempore floret ac viget, & plures eruditionis fructus publicos promittit: certe expectare possumus. Inter eos est *Traëtatus* de regimine Romanorum in provinciis.

CASSIODORII Senatoris Complexiones in Epistolas, Acta apostolorum, & Apocalypsin. Florentiæ 1721. E verustissimis Canonorum veronensium membranis nunc primum erutæ. Scriptæ sunt ab auctore in extremo senio; estque hoc memorabile, quod ipsum characterem, qui in codice MSto exstat, in ænea tabula expressum editio hæc exhibeat p. 35. De auctore diximus P. II. 413. Editor autem est vir illustris, Scipio *Maffei*, qui in Præfatione detegit rationes, cur non ante ediderit, cur iam repente emittat, unde habuerit, & qua occasione cum istum, tum alios magni pretii codices repererit. Ceterum de Complexionum opere verba facit, & de codice, cui illæ debentur.

XXVI.

Ecclesiastes Salomonis, sive de summo hominis bono concio vere regia, Antonii CORRANI interpretatione latina, paraphrasi perspicua, analysi erudita exposita, & nunc primum in Germania edita studio Abrahami Sculteti. Heidelbergæ 1619. Prius Oxonii 1579. Latinam versionem hebraicæ veritati, quantum fieri potuit, respondentem, auctor in margine posuit, paraphrasin singulis adiunxit versibus, & paraphrasi subiunxit Annotationes. Atque in toto hoc opere eam adhibuit curam, eamque fidem & diligentiam, ut illud inter melioris notæ libros, eruditorum calculo, pridem relatum fuerit, & theologi viri bibliotheca dignissimum iudicatum, Amandusque Polanus Scultetum etiam atque etiam rogaverit, librum hunc in nulla amplius officina exstantem ut repetitis typis evulgaret, & Germanis faceret communem.

Antonius Corranus, hispalensis, theologus, ut a Sculteto quidem in titulo vocatur, orthodoxus, i. e. reformatæ religioni addictus, ab Andr. Riveto autem in Ep. apologet. ad Guilelmum fratrem, ecclesiarum fantonicarum, & postea londinensis ecclesiæ turbator appellatus, edidit etiam Dialogum in Epistolam ad Romanos, fama ac celebritate floruit anno Christi 1580. *Crenius* de furib. librar. p. 23.

Iohannis ab HAMM Exercitationes de ara interiore, eiusque mysterio. Herbornæ 1715. Per *aram interiore* intelligit aram suffitus, compositam ex ligno Sittim & auro, prominentias habentem, *corona* dictas, ex quatuor ipsius angulis prodeuntes, item *tectum* seu foculum, & *coronam*, sive cymatium eiusmodi, quo architecti supremæ trabeationis partes, tanquam cingulo seu fascia striata, ornare solent. Atque hæc ara ita ornata locum suum habebat in sancto templi primi, & depingebat Christum: quo loca Heb. 13, 10. Eph. 5, 2. Apoc. 8, 3. trahuntur. Vide *Acta erudit.* A. 1715. 305.

Io. ab Hamm, Philologiæ sacræ professor in Gymnasio Nassoviorum herbornensi, inter sæculi nostri decora haud ultimum tenet locum.

Leonh. Christoph. STVRMII Erklärung einiger Stellen Heil. Schrift, Explicatio nonnullorum S. scripturæ locorum, quæ

a nasutulis oppugnari solent, in hunc autem diem non bene defensa sunt, nec sine solida Physices ac Matheseos notitia satis possunt defendi. Lipsiæ 1719. Agitur ergo de creatione mundi, paradiso, diluvio; arca Noæ, esu carnis inter homines recepto, iride post diluvium, inventione exprimendi vini ex uvis, peccato Chami adversus patrem, turri Babelis, & confusione linguarum, denique statua salis. Atque hæc est prima Pars operis, cui auctor, de quo locuti sumus P. III. 214. est immortalus. D. Ioh. With. Baierus, celebris theol. altorfinus, scriptum hoc Præfatione ornavit, qua docet, sanam & intra suos se terminos continentem philosophiam revelatæ religioni, præcipue his temporibus, grata & utilia officia præstare posse: laudat etiam pro merito præsens scriptum, ita tamen, ut in quibusdam punctis dissensum suum candide & amice indicet.

XXVII.

Io. BVGENHAGII Brevissima in Iobum Scholia, quibus veteris translationis nubila dispelluntur. Argentorati 1526. Libellus rarus & paucis cognitus, sed admodum eruditus, iudice *Crenio* Fascis I. 33. Aegre tamen fert auctor, Iobum se incio atque invito in lucem datum esse: neque eum, quem in ecclesia publice interpretatus fuerat ante annum, sed quem, seclusa auditorum turba, ante IV. annos cum quibusdam Monachis contulerat.

EIVSDEM Interpretatio Epistolæ S. Pauli ad Romanos. Haganoæ 1527. Prout a D. Ambrosio *Maiobano* ex ore non dictantis, sed dicentis, excepta est.

EIVSDEM Annotationes in Epistolas ad Galatas, Ephesios, Philippenses, Colossenses, Thessalonicenses, Timotheum, Titum, Philemonem, & Hebræos. Basileæ 1525. Ab ipso auctore, cuius mentionem fecimus P. I. 28. recognitæ. Sunt eadem illa, quæ publice in schola wittenbergensi prælegerat. Neque interpretationem Epistolæ ad Galatas, post Lutheri commentarium, addidisset, nisi iure potuisset timere, librarios, qui sua lucra sectantur, clam illas typis exscripturos, atque edituros esse.

XXVIII.

Io. TARNOVII Exercitationes biblicæ. Rostochii 1627.

& antea A. 1619. 1624. sicut Lipsiæ 1640. Constant IV. libris, quorum tres exhibent Miscellanea, & postremus Dissertationes: in utrisque verus & genuinus sensus locorum Scripturæ ex verbo Dei textuque authentico diligentius inquiritur. Atque, ut specialius dicamus de Dissertationibus, earum sunt V. quarum Prima pro consequendo summo in theologia gradu habita, agit de perseverantia sanctorum; (cui adiungitur Explicatio quæstionis de certitudine salutis, an illa, & quænam esse possit Lutheranis? & Refutatio anritheseos Calvinianorum in controversia de perseverantia sanctorum) Secunda de loco 1. Tim. 1, 15. 16. Tertia de Act. 3, 19. 20. 21. Quarta de Gal. 4, 4. 5. & Quinta de Eph. 1, 17. & c. 2, 18. Est liber insignis, lectuque dignissimus; & quamvis inciderit in contradictores, adprobatus tamen est a summis doctoribus theologis, Io. Gerhardo, Polyc. Leysero, Nic. Hunnio, Wölfg. Franzio, & aliis: huncque sibi auctor proposuit scopum, ut ostenderet, sacra Biblia a studiosis in academia diligenter legenda esse, ne postea, cum promoti fuerint ad munera publica, hospites in iis sint, sed ea intelligant, atque auditoribus suis dextre & utiliter explicare sciant. Vide hic auctorem nostrum p. 222. 223. 353. & in Ep. dedicat. Commentarii in Ionam, D. Sonntagium disp. de præcipuorum sæculi XVI. & XVII. theologorum lutheran. eruditione, meritis ac scriptis p. 143. Abr. Scultetum Ep. Dedic. Exercitat. evangel. (in Præmissis tomi IV. Criticor. sacror. p. 44) Sixt. Amama Anti-barb. bibl. 705. & F. V. Calixtum Refut. Harmoniæ Calovianæ p. 298. qui eum vocat γρηγοριον lutheranum theologum, & denique *Historia bibliotheca nostra* Partem IV. 43. ubi vitam auctoris breviter delineavimus. Pag. 236. scribit Tarnovius noster: Inter sensum literalem alicuius loci biblici, & eius accommodationes, semper distinguo ab eo tempore, quo hæc accurate mihi explicavit meus patruus, præceptor meus venerandus. Hic autem erat Paulus Tarnovius. Notandum etiam, alterum virum magnum, cuius sententiam de baptismo pro mortuis p. 655. adfert, ac deinde refutat, esse Ios. Iustum Scaligerum.

Pag. 34. Ex Num. 36, 7. videtur probari posse, non licuisse XII. Tribubus Israël. in terra sancta	Hoc tantum in casu, si femina hereditatem habet in tribu sua, neque supersunt eius fratres.
---	---

extra

extra suam tribum ducere vel nubere, seu coniugia inire.

297. Vox נקבה *fœmina sexus totius, non unius individui nomen est.*

Lundius Antiqq. iudaic. lib. III. c. 19. §. 16.

Sicut hic זכר masculus, ita & נקבה femina certum individuum denotat. *Hackspan.* Not. philol. in Gen. l. 27.

XXIX.

Georgii REMI in Salomonis Proverbia Spicilegium. Signæ Nassoviorum 1796. Spicilegium adpellat, quia post aliorum uberes commentarios suas hic explicationes, censuræ tamen orthodoxæ ecclesiæ subiiciendas, conscribere & publicare constituit. At quid Saul, inquires, inter prophetas? quid IC. & Iuris interpreti cum Bibliis, eorumque explicatione? Lege eius Præfationem seu Dedicationem, & videbis, ipsum se valide defendere: postquam enim docuisset, commendatissimas nobis esse debere SS. litteras ob summam, qua gaudent, perfectionem, ob invictissimam contra ecclesiæ hostes potentiam, ob nostri in calamitatibus & mortis adventu tutelam, ob immensas sapientiæ, & scientiæ, quas continent, divitias, ob lucem veritatis, atque ob suavem & amabilem simplicitatem, ita ad objectionem responderet tuam: Placuisse & licuisse sibi, post divites aliorum messes, stipulam legere; Moysen optasse, totus ut populus prophetaret; Christum noluisse, ut discipuli quemquam prohiberent eiicere dæmonia: verbum Dei πλεσιως plena manu & largiter habitare inter nos debere; dumque theologi certant, dimicant, præliantur, & eristicis consarcinandis vacant scriptis, Deum permittere, ut lapides loquantur, atque ex ore infantum parare sibi laudem & gloriam. quid? exemplis etiam se, si opus sit, factum suum posse defendere, *Mynfingeri* videlicet, & *Beustii*, qui & ipsi theologica adornarint: sed non opus esse eo descendere, cum scripturarum scrutatio non Theologis tantum, sed omnibus etiam iniuncta & præcepta sit Philosophis, Medicis & Legum peritis. Et quod in præcedentibus dixerat, id nec me piget excerpere, ut amorem Bibliorum accendam, eiusve ignem maiorem faciam in cordibus sacræ theologiæ studiosorum: *O quam suave est, ait antecessor noster, & Themidis sacerdos, tractare scripturam! cuius & exterior sermo*

Sermo castus, absque omni superfluitate nitet quasi argentum, & interior sensus rutilat quasi aurum. Trahit sua quemque voluptas; & hoc habeo testimonium conscientia mea, quod dixerim ego voluptati huic: Trahe me post te. Pulcre & beate est anima mea, cum sacro ponit studium in volumine, resque divinas meditatur ardens nocte dieque.

Biblia noster amor, dulcissima Biblia, dia

Biblia, delicia, laetitiaeque mea.

Divitias habeant locupletes, regnaque Reges,

Divitias habeam Biblia sacra meas.

Biblia semper amo, sacra Biblia semper amabo,

Castus amor Bibliam, sanctus amor Bibliam.

Egyov erunt mihi Biblia, erunt eademque παῖδες ἐγὼ

Dulce erit in Bibliis vivere, dulce mori.

Christe, tibi in Bibliis vivam, moriarque beatus:

Biblia te sacra habent, dantque, docentque pios.

Sancte liber, venerande liber, liber optime, salve,

O animae nostrae, Biblia, dimidium;

Totum immo dicenda mea sacra Biblia mentis,

Christum qua datis, o Biblia, noster amor.

EIVSDEM Spicilegium in Salomonis Ecclesiasten. Signæ 1596. Sicut priore commentatione obrulerat virum sapientem & pium; ita hac iam exhibet doctrinam de vanitate rerum, & adipiscendo summo bono. Nec minus hanc, quam priorem, iudicio aliorum submittit: qui vero utramque non perfunctorie legerit, fatebitur, eum non inanes spicas collegisse, sed bonæ frugis plenas, granisque onustas optimis. Sed nec hi libelli ubivis vel noti sunt, vel obvii. De auctore nihil addimus, sed Lectorem remittimus ad huius Partis pag. 78.

XXX.

Ioh. WINCKELMANNI Commentarius in XII. prophetas minores. Francofurti 1620. Editio secunda. Commentarius hic in duas distribuitur Partes, iisque duæ præfiguntur Dedications: quarum priore auctor docet, Scripturam sacram esse fontem, cuius canales ad nostra tempora sint dirigendi; posteriore, lectionem sacræ historiæ dignam esse viris Principibus & Magnatibus.

Part VI. In 8.

E e e

Ioan.

Ioannes *Winckelmann*, Hombergæ natus in Hassia, postquam scholæ patriæ aliquamdiu præfuisse, maiorum Marpurgi iusta fide sustinuit, pariterque ab ore D. Aeg. Hunnii pependit, deinde universitates heidelbergensem, tubingensem, argentoratensem, & basileensem adiit, & impetrato in theologia doctoris gradu a Sultzero, qui tunc Basileam ornat, Cassellis factus est concionator aulicus, & post XI. annos Hunnio Wittebergam concedenti surrogatus Marpurgi: sed cum religionis causa inde migrandum, Gießæ autem primo Gymnasium, deinde Academia erecta esset, professoris primarii & ecclesiastici, tandemque superintendentis munus & onus ibi sustinuit, donec post restaurationem academici marpurgensis, (quo sapius concessit, & officio defunctus est suo: sicut etiam Georg. Königium ibidem doctorem creavit) Gießæ obiit quarto in coniugio A. 1626. cum annos ætatis numeraret 75. Vir fuit semper sui similis, pectus in fronte gerens, candoris amans, & fucum omnem cane peius & angue fugiens, & bellicosus contra adversarios: ab eo enim habemus Disputationes contra *Schwenckfeldium*, Ant. *Sadeelen*, Paulum *Tossanum*, Raph. *Eglinum*, Thom. *Stapletonum*, & Theodorum *Cygnæum*. Eiusdem sunt Orationes de vita & obitu Iohannis a *Berlepsch*, Georgii Hassiæ Landgravii, & Christoph. *Helvici*, Commentarius in evangelium Lucæ, epistolam ad Galatas, & utramque Petri, ac Brevis explicatio epistolæ Iacobi, Postilla evangelico-festiva, aliarque Conciones & Disputationes. *Witte* Memor. theol. 207. *Spizelius* Templ. honoris refer. 86. & Car. *Arnd* Biblioth. Mayeri bibl. contin. p. 123. 128.

EIVSDEM Commentarius in evangelium Marci. Francofurti 1612. In Dedicatione auctor Germaniæ & aliorum regnorum felicitatem celebrat, quod lux evangelii se in iis passim diffuderit, ut magni & parvi, senes & iuvenes, verum inde Deum recte agnoscant, confiteantur & glorificent: hanc autem veritatem impugnari ait ab hominibus profanis & epicureis, item ab hæreticis, quibus obviam eundem ab ecclesiæ & academiæ doctores, qui eos redarguant; item a Principibus & aliis imperantibus in vocandis & constituendis pastoribus ac professoribus pie doctis, sinceris, apertis, constantibus, & zelo in defendenda & vindicanda veritate præditis. Inde occasionem loquendi sumit de

de Ioanne *Piscatore*, analyfin logicam, dictionem & Annotatiunculas in scriptis eius laudans quidem, sed eundem errorum quoque accusans, quod neget efficaciam baptismi, meritum obedientiae Christi activae, corporis & sanguinis Christi in S. cœna praesentiam corporalem, communicationem divinae & infinitae gloriae & maiestatis, factam humanae Christi naturae propter unionem personalem & exaltationem, atque universalem Dei voluntatem de hominum salute, & universale Christi meritum.

XXXI.

Lucæ LOSSII Quaestiones in evangelia dominicalia & praecipuorum festorum. Wittebergæ 1559. Ex praelectionibus Phil. *Melanchthonis* collectæ, & ab autore diligenter recognitæ & auctæ. In Dedicatione duo esse docet libri scriptor, quæ Filius Dei praecipue postulet ab ecclesia sua, videlicet cognitionem & propagationem vocis caelestis, quam ipse ex arcano Patris sui ad nos immediate pertulit, deinde obedientiam in ferendis afflictionibus praestandam.

Lucas *Lossius*, natus in pago Vach Comitatus provincialis Hassiae, sito in ripa Visurgis fluvii, uno milliari infra Mindam civitatem, ab agro ad studia litterarum per avunculum ductus, Hervordiae audivit Rudolphum *Mollerum* & Iac. *Montanum*, Monasterii Io. *Aelium*, Io. *Glandorpium* & Ant. *Tunicium*, ac Wittebergæ Phil. *Melanchthonem*: quorum ultimi longissimum favorem, ob ingenii capacitatem & discendi amorem, magno cum fructu suo expertus est. Cum vero propter rerum tenuitatem, ultra sesquiannum Wittebergæ subsistere non posset, litteris commendatitiis a Luthero & Philippo acceptis contulit se ad Urbanum Rhegium, qui tunc in Ducatu luneburgensi ecclesias reformabat & gubernabat, eiusque ministrum egit in scribendo & aliis officiis domesticis. Sed hæc opera unius tantum erat anni: sequente enim, qui erat supra millesimum & quingentesimum tricesimus tertius, scholæ luneburgensis, recens a Regio constituta, classis quinta ei tradita est. In qua regenda cum omnem & fidem & diligentiam adhiberet, nihil ob stare potuit, quin, Iohanne Bathelio in rectoris Herm. Tulichii locum recepto, ipse corrector fieret: atque in hac statione, licet in academia hafniensi honestus ei locus cum liberali stipendio offerretur,

tur, ipseque tandem emeritus rude donaretur, permanfit, & labores perfecutus est ufque ad obitum, qui incidit in annum Chrifti 1582. cum vixiffet annos 74. eorumque 50. fcholasticæ functioni fuma fide, fedulitate ac felicitate impendiffet. Neque reticenda tamen eft occafio mortis: nam paucis ante diebus ex levi occafione in melancholiam incidit, quæ ita eum exhaustit & debilitavit, ut fractis viribus, quæ & continuis tot annorum laboribus, & gravi fenio iam vehementer attritæ erant, perdurare amplius nequiret, fed diffolutioni, integra mente atque in vera Dei invocatione, placide obtemperaret. Virum hunc D. Lucas Bacmeisterus, theologus roftochienfis, cum propter publica eius in ecclefiam & temp. merita, tum propter fidam ipfius institutionem, dignum iudicavit, quem follemni & publica oratione quadriennio poft mortem celebraret, & gratam eius, apud multos, non modo quondam difcipulos, fed alios etiam viros doctos, memoriam renovaret. Atque in fine orationis hanc ei laudem tribuit: *Lucas Loffius fuit vir pius, optimus, doctiffimus & integerrimus, præceptor meus perpetua gratitudinis & observantia memoria colendus, de plurimorum studiis, & de tota ecclefia ac rep. præclare meritis, Deo, Mufis, omnibusque bonis & difcipulis fuis, quos reliquit innumeros, carus; quem fulgentem, ut splendorem firmamenti, videbimus in extremo die inter doctores, qui ad iuftitiam multos erudierunt.* Et Georg. Fabricius iam anno 66. fæculi XVI. cum falſus de Loffii obitu rumor emanaffet, hoc ei fecit epitaphium:

*Loffius in studiis tranſegit tempora vita,
Luneburga tuæ gloria lausque ſchola.
Dignus erat meliore loco: ſed ad aſtra receptus,
Cumque Deo vivens, nunc meliore loco eſt.*

Hoc etiam narrat prædictus Bacmeisterus, A. 1569. menſe Aprili veniſſe eum Roſtochium, & adduxiſſe ſecum ex ſchola luneburgenſi XI. diſcipulos, qui in academia bonis litteris darent operam: cumque publicus renunciationis novi Rectoris actus celebraretur, Loffium, meritis & canitie venerandum, inter ſuperiores doctores, quamvis modeſte deprecantem, collocatum, omnium in ſe oculos convertiſſe, poſtque ea convivio rectorali admotum, non tantum profeſſoribus, ſed etiam variæ dignitatis hoſpitibus, ob eruditam facundiam, & intermixtas iucundas facetias, gratiſſimum fuiſſe

isse atque æstimatissimum. Inter scripta eius eminent Annotationes in N. T. Psalmodia, & Commentarius in *Alcuini* de fide S. & individuae Trinitatis libros III. Vide *Adamum* in Vitis Philosophor. p. 309. G. H. *Goetzii* Elogia german. quorund. theol. sæculi XVI. & XVII. p. 4. ubi ipsa Bacmeisteri Oratio exhibetur, & Orat. de viris doctis Lucæ insignitis nomine p. 10. David. *Chytraum* Chron. Saxon. 379. *Micralium* Hist. eccles. 764. *Meibomium* Rer. germ. T. III. 78. *Grabium* Append. ad Rhegii Form. caute loq. 236. *Crenium* Animadv. P. II. 197. *Bertramum* Histor. eccles. luneburg. p. 85.

XXXII.

EIVSDEM Annotationes in Epistolas dominicales, & eas, quæ in festis diebus Jesu Christi, eiusque sanctorum in Ecclesia leguntur. Lipsiæ 1560. His adiuncta sunt in singulas illas Epistolas Tetrasticha, Argumenta, Obiectiones, & earum Solutiones. In Dedicatione autem heroicum Regis Daniæ genus iustis laudibus persequitur, ut hac ratione gratum ac devotum animum testaretur propter oblatam in academia hafniensi functionem.

XXXIII.

Theodorici HACKSPANII Notæ philologico-theologicæ in varia & difficilia Scripturæ loca. Altorfii 1664. Volumina III. & tertio additæ sunt Alberti SCHVLTENS Animadversiones philologicæ in Iobum: cum Specimine observationum arabicarum in totum V. T. Traiecti Batav. 1708. Hackspanii Notæ etiam insertæ sunt Tomo III. Supplementorum Criticorum sacrorum, & versantur circa libros V. T. & IV. Evangelia. D. *Calovio*, propter sententiarum diversitatem, non satis gratæ sunt, sicut ille testatur Biblior. illustrat. P. I. 14. Richardus autem *Simon* Hist. crit. de præcipuis N. T. commentatoribus c. 48. p. 721. quamvis nec ipse omnia adprobet, debitam tamen ei laudem non detrahit, quod ad studium criticum attinet. Ceterum *Schultenius* suis in Animadversionibus id agit, ut ab interpretibus male accepta, ope linguæ arabicæ & affinium, illustret. De Hackspanio non opus est, ut hoc in loco dicamus, cum id factum a nobis sit P. III. 323. *Schultenii* liber recensetur in *Actis erudit.* A. 1709. 208. Narrat. innoc.

A. 1714. 963. *Nouvelles de la Rep. des Lettres* A. 1709. P. I. 657. atque a Clerico in Biblioth. choif. T. XVI. 372.

In Exod. XXI, 8. p. 371. Si venderit quis filiam suam in ancillam, non egreditur, ut egredi solent servi: quod si enim displicuerit domino suo, qui eam sibi desponsarat, redimendam dabit eam populo alieno, nec tantum domini sibi arrogabit, ut vendat eam.

In Deut. XVII, 17. p. 552. Vatablus in Notis ad 1. Reg. II, 3. multiplicationem uxorum Regi interdictam ad senarium restringit.

In 2. Sam. VII, 23. p. 665. sunt etiam qui per מִלְכִּים Mosen & Seniores intelligunt; sed hic modus explicandi simplicior est: nam præfixum מ more in Scripturis usitato ex præcedentibus repeti potest.

In 2. Sam. XII, 14. p. 678. Pontificii non recte ex unico (Davidis) exemplo colligunt, Deum quibusvis peccatoribus certitas assignare pœnas.

In 2. Reg. VI, 25. Quidam Iudæorum ita interpretantur, quod Samaritani, obsessi stercore columbarum usi sint pro lignis; alii id intelligunt, quod inveniebatur in earum ingluvie.

In Ps. XCIX, 6. Tremellius, dum vertit, Mosen & Aaron cum sacerdotibus eius, scil. exau-

Cognatis suis, Ebrais: sed populo alieno vendendi eam, non habet potestatem. Henr. Bened. Starck in Not. ad h. l.

Ad septenarium.

Omnium simplicissimum est, si dicamus, duo hæc nomina (Gentes, & Deos earum) regi a verbo hic intellecto, in Paralipomenis autem expresso, ad expellendum. Rauppius in h. l.

Dicimus, Deum interdum, remis-
sis propter Christi meritum peccatis, reservare pœnam temporalem. Kunkelius in Lilio inter spinas 396.

Neutrum recte: quia stercus columbæ hic significat vilissimum cibi genus, videlicet ciccer, quo columbæ delectantur. Bochartus Hieroz. P. II. 38.

Non sequitur. Io. Gabr. Drechsler in Descript. Mosi c. 8. p. 81.

divit,

divit, non placet. Vel enim |
Mosen quoque refert in nume- |
rum sacerdotum, vel solum Aa- |
ronem. |

Albertus *Schultens*, groninganus, tunc S. Ministerii candi-
 datus, nunc S. theol. D. & Linguar. oriental. professor in academia
 franeckerana, labore suo id præstitit, quod nemo ante ipsum :
 quamvis enim multi inter eruditos agnoverint, in scriptura sacra,
 ac potissimum in Iobo, arabismos occurrere, nemo tamen repertus
 est, qui ex professo id ostenderet ac doceret, præter auctorem
 nostrum. Vnde & laudem reportavit cum ab illis, quos supra ex-
 citavimus, tum a *Theologis groninganis* & Hadr. *Relando* in Testi-
 moniis & iudiciis, quæ in principio huius libri sunt posita. Qui-
 bus adde Christian. *Grundmannum* in Ossibus & ciner. quorund.
 viror. celebr. A. 1716. defunctorum p. 57. cui vir dicitur in litte-
 ratura arabica versatissimus, variisque scriptis clarus. Atque inter
 illa eminet *Originum hebræarum* Tomus I. editus Franequeræ A.
 1724. 4. cum Oratione inaugurali de fontibus, ex quibus omnis
 linguæ hebrææ notitia manavit, horumque vitiis & defectibus.

XXXIV.

Liber Sapientiæ ex græco in latinum conversus, & argumen-
 tis atque annotationibus necessariis illustratus a Nic. SELNEC-
 CERO. Lipsiæ 1568. In Epistola nuncupatoria auctor verba fa-
 cit de libris canonicis & apocryphis V. & N. T. eorumque deno-
 minatione ac distinctione. De auctore actum a nobis est in P. I.
 p. 273.

XXXV.

Henr. MOLLER I Enarratio grammatica concionum Ho-
 seæ. Wittebergæ 1567. In qua sensus genuinus & grammaticus
 ex ipso fonte perspicue & accurate deducitur, atque ob oculos
 ponitur. Præfatio auctoris est plane insignis, bonæ latinitatis,
 erudita ac disertæ, in qua ille agit de obscuritate nonnullorum
 S. scripturæ locorum, eiusque causis & remediis, inter quæ est
 collatio versionum cum fontibus.

Henricus *Moller*, patricius hamburgensis, distinguendus a
 cognomini, hasso, poëta & rectore scholæ dantiscanæ, linguæ he-
 brææ

braæ in acad. wittebergenſi profeſſor celeberrimus, ob crypto-calviniſmum, ut imputabant, a munere iſto poſtea deturbatus, atque in patria A. 1589. deſunctus, in Pfalerii, Eſaiæ, aliorumque librorum ſacrorum expoſitione oſtendit, ſe exegeten eſſe haud inglorium. Io. Moller de homon. 703.

EIVSDEM Commentarius in Malachiam. Wittebergæ 1569. Itidem, ut prior, ex prælectionibus auctoris ab ipſomet collectus, & in teſtimonium ſui cum Lutheri, Melanchthonis, quem vivum & mortuum præter ipſius culpam inſectati ſint, & Eccleſiæ wittebergenſis, aliarumque doctrina conſenſus, atque ad vitandam ingrati animi (de quo plura in Præfatione) notam, editus.

XXXVI.

Franciſci VALLESII de S. philoſophia Liber ſingularis. Francofurti 1667. Editio ſeptima, eaque correctior. In quo quidem tractatur de iis, quæ in libris ſacris phyſice ſcripta ſunt, & ad philoſophiam pertinent. Val. Henr. Voglerus in Programme, Commentario de reb. natur. ac medic. quarum in ſcripturis ſacris fit mentio, præmiſſo c. 3. de libro, quem præclarum appellat, ſic iudicat, eum, ut multiplici reconditori doctrina refertus, magnoque iudicio confectus eſt, ita omnium pane induſtriam in ſacri huius argumenti tractatione ſuperare. Nec in eo (ita pergit) temere eſt quod deſideres, niſi forte quod opiniones ſuas non ubivis ſatis idoneis rationibus communiverit, & quædam miraculoſe facta nimis ad naturales cauſas videatur reducere. Ex novo etiam foedere vix aliquid attigit; morborum certe paſſim in eius libris occurrentium nihil, illis duntaxat exceptis, quorum in veteri mentio habetur. D. Io. Bened. Carpzovio quidem Theolog. exeget. p. 20. magis arridet Iohannis de Mey Phyſiologia ſacra; ſed Voglerus l. c. hoc in eo notat, quod non tam ſuam ſcientiam declaraverit, quam alienas ſententias exſcripſerit, idque nullo fere delectu, novitate præcipue opinionum pellectus. Et quamvis in Proæmio dicat Valleſius, ſe nihil aſſerere, niſi quod probetur a S. R. Eccleſia, non tamen potuit effugere acrem cenſuram aliquot fidei ſuæ conſortium.

Franciſcus Valleſius, vulgo Valles, de Covarrubias, (quod ultimum cognomentum ei fortaſſe venit a natali loco Caſtellæ veteris) Medicorum omnium, quotquot in Hiſpania unquam reperti

reperi sunt, (reperi autem sunt præstantissimi) laudem & meritum adæquavit, si non superavit: in complutensi namque academia plures annos fuit professor, atque ad supremum docendi locum ascendit, donec a Philippo II. Hispaniarum Rege in Curiam evocari, regię salutis tutelę præfici, gratiaque & muneribus tanti Principis ornari meruit. Opera, quę reliquit, satis eum commendant, deque eius scientia cum philosophica, tum medica, & eximia multiplicative eruditione abunde testantur. Sunt autem illa Controversiæ medicę & philosophicę, Commentaria in aliquot libros *Aristotelis*, *Hippocratis* & *Galen*i, Tractatus de urinis, pulsibus, & febribus, Methodus medendi, & Tratado de las aguas destiladas, pesos y medidas, de que los Boticarios deben usar, claruitque sub finem XVI. & initio XVII. sæculi. Nic. *Antonius* Biblioth. hispan. T. I. 375.

Thomæ BARTHOLINI de morbis biblicis Miscellanea medica. Francofurti (1672.) Editio secunda. Sunt additamenta eorum, quę de Paralyticis N. T. repetito Hafniensium & Basileensium prelo commissa fuerant, citiusque ab auctore, ut ipse in Præfat. fatetur, in chartam coniecta, quam coquuntur asperagi.

Cap. XVI. p. 60. Nativitas Christi facta est *illasa virginitate*; — *Suidas* certe refert. membranam in B. Virgine ab obstetricibus inventam fuisse, cum de eius virginitate dubitaretur.

Mirandum, *priorem fabulam* a Bartholino medico defendi alia fabula ex *Suida*. Christian. *Thomasius* in Cautelis circa hist. eccles. p. 101.

XXXVII.

Christiani WARLIZII Diatribe de morbis biblicis, e prava diæta animique affectibus resultantibus. Vitembergæ 1714. In XII. capita liber dispescitur, quorum primus de aëris noxa agit, secundus de errore in cibo & voracitate exitiali, tertius de excessu in potu & ebrietate perniciofa, quartus de somni longioris ac vigiliarum nimiarum damno, quintus de quiete diuturna & motu immoderato, sextus de excrementorum retentorum molestiis insalubribus, septimus de gaudii enormis ac risus vehemen-

Part VI. In 8.

F ff

men-

mentioris detrimento, octavus de mœrore & anxietate confusamente, nonus de ira furente, decimus de terroris gravioris periculo, undecimus de curæ affectu & effectu, duodecimus de veneris enervatione. *Acta erudit.* A. 1714. 424. & *Narrat. innoc.* A. 1714. p. 806.

Christianus *Warlitzius*, Med. doctor & professor extraordinarius vitembergensis, atque archiater anhaltinus, ingenti cum laude, ut in *Actis eruditorum* l. c. loquuntur, nec minore eruditorum utilitate publicavit Senium Salomoneum, Valetudinarium senum, S. scripturæ in rebus verecundis modestiam, & Lachrymas biblicas, ne quid dicam de iis, quæ meditabatur, itidem medica, ex SS. litteris petita. Quo nomine laudatur a nobilissima biga laudatissimorum Professorum, *Chladenio* & *Wichmannshausenio*, in Acclamationibus, libro huic præfixis.

Georgii RAPHELII Annotationes philol. in N. T. ex Xenophonte collectæ. Hamburgi 1709. Cum D. Io. *Fechtii* Præfat. de stilo N. T. eiusdemque cum profanis scriptoribus conferendi studio. Et huic doctori suo Raphelius præsentem librum dedicavit, nec dubitat, præter laudes illi tributas, in Dedicatione ista scribere, neminem esse ex omnibus Græciæ scriptoribus, cuius sermo utilius conferatur cum N. T. stilo, præter Xenophontem. Ceterum lege, si placet, *Acta erudit.* A. 1709. 29. Novam bibliothecam T. V. 342. & *Narrat. innoc.* A. 1709. 428.

Georgius *Raphel*, natus Lubenz, oppido Ducatus lignitensis in Silesia, D. *Fechtii* discipulus, Philos. magister, primum corrector scholæ Iohannæ luneburgensis constitutus, deinde pastor ad S. Nicolai, vir in genuina exegeſi summe accuratus, & dono gaudens verum alicuius textus sensum ex intimis visceribus eruendi, eumque populariter proponendi, & usum eiusdem suavi & amœno modo commonſtrandi, ſequentibus etiam celebris est scriptis, videlicet Disputationibus de iure naturali, de analyſi logica, de perſuaſoriis humanæ ſapientiæ verbis, de elocutione affectuosa: item Semicenturia Annotationum philolog. in N. T. Tractatu de iure naturæ contra libellum Licht und Recht, *Arriani* Indicis, in linguam germanicam verſis, & *Chryſoſtomi* Homiliis in epistolam Pauli ad Philemonem, cum nova interpretatione latina,

tina, & annotatiunculis quibusdam. Vide *Bertramum* Hist. eccles. luneburg. P. I. 741.

XXXVIII.

EIVSDEM Annotationes philolog. in N. T. ex Polybio & Arriano collectæ. Hamburgi 1715. Quibus ostenditur, libros N. T. multis in locis habere voces & phrasas, quæ apud auctores illos reperiuntur. In Præfatione auctor de occasione & instituto huius scripti loquitur, pariterque obiectiones solvit, quæ contra illud necti solent, aut possunt. Et voces quasdam N. T. etiam Polybio usitatas esse, ante ipsum observarunt *Casaubonus* in *Casaubonianis* p. 69. & *Alex. Morus* ad Epist. ad Gal. 2, 13. Notandum quoque ex eadem Præfat. p. 18. auctoris consilium novæ librorum Arriani de expeditione Alexandri M. adornandæ editionis, & p. 16. Collationis instituendæ sermonis interpretum græcorum V. T. cum sermone N. T. Vide *Acta erudit.* A. 1715. §26. *Raphelium* ipsum Præfat. p. 40. §0.

XXXIX.

Bartholomæi MAYERI Philologia sacra. Lipsiæ 1629. & 1631. Sunt II. Partes, quarum una continet prodromum chaldaismi sacri, in quo eiusdem causa eruitur, ac Sylloge vocabulorum ægyptiacorum & latinorum, quæ in Veteris Instrumenti authentico codice, partim revera, partim opinione quorundam habentur, exhibetur; altera linguæ sacræ antiquitas contra *Myricæum* adstruitur, variaque alia, linguam ebræam & syro-chaldæam spectantia, excutuntur.

Parte II. p. 177. Particula *ori* redundans non fuit ex græco idiomate, sed originem habet chaldæo-syram.

Pertinet ad ipsius græcæ linguæ genium, sicut probari potest ex Thucydide, Aristotele, Epiphanio & aliis. lo. Vorst. de stylo N. T. (in Crenii Fasce I. 22.)

Barthol. Mayer, natus Schwertbergæ in Austria superiore, Phil. magister, in celebri lipsiensi urbe munera consecutus est, ita ut primum corrector, deinde rector fieret scholæ thomanæ; ac postea, impetrato Baccalaureatus in S. theologia gradu, ecclesiastes seu diaconus in ecclesia S. Nicolai, vir nec indoctus, nec inutilis. Scripsit etiam Dissertationem de LXX. hebdomadibus Danielis.

lis, & decessit in virili ætate A. 1631. *Witte* Diar. biograph. D d 3. *Crenius* Fasce I. 22.

XL.

Adami RECHENBERGII Exercitationum in N. T. volumen. Lipsiæ 1707. In quo varii res argumenti, ad historiam ecclesiasticam & litterariam spectantes, proponuntur: nimirum de variantibus N. T. lectionibus græcis, de velanda muliere, de adagio Christi ex Matth. 24, 28, de Melitenſium iudicio de Nemefi, de *χρησασια* orantium, de Pharisæis, de voce *εφημος*, de contemptu prophetæ in patria, de veterum Christianorum *δοξολογια*, de origine theologiæ mysticæ, de theologia Homeri, de atheismo Christianis obiecto, de apologiis Doctorum vet. ecclesiæ christianæ, de Monarchianis hæreticis, de Hesychastis seu Quietistis græcis, de libris obscœnis, de usu epistolarum clarorum & illustrium virorum, de origine & usu scholarum contra *Hobbesum*, de museo alexandrino, de ineptiis Clericorum romanensium litterariis, de *Lutheri* Colloquiis mensalibus, de ætate, honoribus & officiis publicis idonea, de anima mundi, de aqua an omnium corporum materia prima, de civilitate morum apud Ebræos, de Io. *Huffo* martyre, de erroribus circa gemmas vulgaribus, de horis canonicis, de titulis & gradibus ecclesiasticis in primitiva ecclesia. Quis non videt, quam varii, tam grati atque amœni argumenti res hic proponi? Neque alia a litteratissimo pieque docto auctore, cuius vitam dedimus P. IV. 416. expectanda erant. *Theologus clari nominis*, qui in Disquisitione de stylo N. T. adversus M. Iacobum Grossum in acad. ienensi olim disputavit, cuiusque nomen p. 14. reticetur, est Io. *Museus*.

XLI.

Io. Henr. MAII, filii, Observationes sacræ. Francofurti 1713. Quibus diversa utriusque Testamenti loca ex linguarum indole, & antiquitatibus potissimum, illustrantur: suntque hoc volumine comprehensi libri IV. Vide *Acta german. erudit.* T. II. 680. *Novam bibliothecam* T. V. 338. *Gundlingiana* T. IV. 325. & D. Henr. Iac. *van Bashuyſen* Observat. ad diversa S. scripturæ loca A. 1720. in Novembri publicatas, theſi 7. qui eum vocat professorem celeberrimum, & dignum tanto parente filium. Et nos de eo diximus P. V. 377. Neque vero Præfationes ac Dedicaciones, quæ hic exstant,

stant, prætereundæ, sed omnino, ut præstantes, legendæ sunt. In prima de docta agit ignorantia, suoque instituto: in tertia & quarta illustrem virum Zach. Conr. ab *Vffenbach* alloquitur, eiusque doctrinam, virtutem, atque in primis humanitatem laudat: quin & tertio libro Aug. *Buchneri* commentatio epistolica de baptismo super mortuis, quartoque Specimen supplementorum The-sauri græcæ linguæ, ab Henr. *Stephano* collecti, additur.

XLII.

Io. Henr. VRSINI Arboretum biblicum. Norimbergæ 1699. In quo arbores & frutices passim in SS. literis occurrentes, ut & plantæ, herbæ, ac aromata Notis philologicis, philosophicis, theologicis exponuntur & illustrantur; nunc (post priorem anni 1663. editionem) præcipuis emblematis & arboribus, in æs incis- sis, exornatum, atque utilissimis Indicibus adauctum. Eiusdem Continuatio tribus constans libris, Sacra videlicet phytolo- gia, Herbario sacro, & Horto aromatico. Quibus additur the- ologiæ symbolicæ Sylva. In qua 200. S. scripturæ dicta toti- dem symbolis, ex rerum maxime celestium & terrestrium inani- matarum natura petitis, illustrantur, additisque pulcerrimis va- riorum Scriptorum sententiis breviter explicantur. *Crenius* V. CL. in Præfat. in Fascem II. Exercitationum philologico-historicarum p. 3. mirari se scribit, tam paucos admodum reperiri scriptores, qui argumentum de arboribus & lignis, præter Io. Henr. *Vrfinum* & Adrianum *Coquium*, de professo tractaverint, ac dedita opera; & celeberrimus Io. Mich. *Dilherrus*, remittens ad auctorem Theo- logiam symbolicam, adprobavit eam his usus verbis: *Levamenta, quæ ex amoenitatibus literarum petiisti, mecumque benevole communica- sti, omne profecto punctum ferunt, & vere delectant, plurimumque profunt.*

Sic, Vrsine, tuum lambis, doctissime, foetum:

In lucem ut, nulla labe notatus, eat,

Paullo tamen aliter de hoc scripto iudicatur in cl. Io. Christoph. *Dornii* Bibliotheca theologico-critica P. II. 168.

Io. Henr. *Vrfinus*, spirensis, sanctissimæ Dei providentiæ quæ- dam quasi pila fuit: nam a sacris studiis, quæ Argentorati sub Io. *Schmidio*, & *Dorscheo* tractaverat, matris voluntate abductus ali-

quando est, ut apud Ictum & Camera Imperialis procuratorem aliquem amannensis munus subiret: post sesquiannum vero indeliberatus, iuvenes quosdam scientiis imbuere. Postea constitutus fuit rector Gymnasii moguntini; cum vero interitum eius facile praevidere posset, veniam discessus petiit, eaque impetrata rediit ad Musas argentinenfes. Inde weingartenfis ei ecclesia commissa fuit: sed ea post cladem nordlingensem disiecta, scholae patriae correctorem agere iussus est. In hac vitae statione & mori sibi proposuit, nec altius adspirare. Verum aliter visum est Deo: cuius directione ad munus revocabatur ecclesiasticum. Hanc spartam cum, mirum quantum, per integros XX. annos, ingenii luce ornaret, & patriae glebae perpetuo adhærere cogitaret, ex improvviso venit vocatio ad ephoriam ecclesiarum ratisbonensem; cui non magis, quam V. praecedentibus, refragari voluit debuitve. Ivit ergo, duce supremo Numine, ad novum hoc & celeberrimum Germaniae theatrum, in eoque per decennium personam sustinuit pastoris & episcopi fidelis, sinceri, industrii, devoti, prudentis, disertis, & omnibus virtutibus coruscantis. Multis quidem ac vehementissimis morbis subinde vexabatur; sed illi non poterant tamen impedire, quin officio suo satisfaceret, & servi Domini partes exacte impleret. Multos quoque libros edidit, scholasticos, philosophicos, philologicos, historicos, & theologicos: inter quos eminent Acerra philologica, Analecta sacra, Commentarii in Hoseam, Ioëlem & Ionam, Polemica cum *Praadamitis*, Valeriano *Magno*, Bernh. *Neuhausero* & Iac. *Masenio*, atque *Hugonis* *Pia* desideria revisa & aucta, tandemque vertigine denuo correptus placide exspiravit in Domino A. 1665. cum ultra 69. annos aetatem protulisset. *Witte* Memor. theolog. p. 1569. *Spizelius* Templ. honor. refer. 313. *Sagittarius* Introduct. in Hist. eccles. 192. *Serpilius* Praef. in Kindervateri Nordhus. illustr. c. 7. *Thomasius* de plagio §. 581. *Durrius* Isag. in libros normal. noriberg. 146. *Spenerus* Praefat. in Kœpkenii Theol. myst. b 3. *Crenius* Ep. dedicat. P. IIX. Animadvers. & Falsc I. p. 147. ac Praefat. in Falsc II. p. 30. denique *Wagenfeil* Confut. Carm. lipmann. 289. qui ei elogium tribuit viri divinarum iuxta ac humanarum litterarum callentissimi.

XLIII.

Vntersuchung, Examen aliquot N. T. locorum, qui propter malam translationem veritatem impediverunt : cum observationibus Io. Ehrenfriedi PFEIFFERI. Mansfeldiæ 1701. Auctor Examinis est Casp. Ern. TRILLER : idque primo editum fuit Dantisci, deinde Amstelodami, i. e. Luneburgi. Auctor in eo occupatur, ut in versionum veritatem inquiret ; idque non est improbandum : peccat autem ille non nunquam in modo tractandi, dum Lutheri versionem immodeste perstringit, sicut iudicant Pfeiffer cum Præside suo Observat. p. 39. Beck Præfat. in version. bibl. Lutheri * 2. & Zeltnerus in Dissert. de novis biblior. version. german. §. 14. Quibus adde *Le Longi Bibliothecam sacram* P. II. 239.

Casp. Ernestus Triller, rexit scholam ilseldensem ab anno 1695. usque ad 1699. quo remotus fuit, quia non modo ad discipulorum suorum aliquem Helmstadium scripsit, satisfactionem Christi nec in Scriptura clare & expressis verbis tradi, nec inde per bonam consequentiam derivari posse ; sed etiam examen isthoc in publicum protulit : & anno 1703. novam edidit, eamque germanicam N. T. translationem. *Leuckfeld Antiqq. ilseld. 206. & Bibliothecarius nulli parti addictus* P. XIII. (T. II.) 61.

Io. Ehrenfried Pfeiffer, philosoph. magister, est D. Augusti Pfeifferi, celebris illius Superintendentis lubecensis, filius natus minor.

Balthaf. KOEPKENII *Aller glaubigen altes und neuen testaments, Omnium V. & N. T. fidelium Theologia mystica sive ascerica.* Constat duabus partibus, quarum prior consideratur 1) origo theologiæ mysticæ, 2) præcipuæ eius doctrinæ, cum extraordinariis effectibus Spiritus, uti sunt ecstases, & visiones cælestes. 3) orthodoxæ ecclesiæ de talibus rebus iudicium : posteriore diluuntur obiectiones. Nec tantum auctor præfatus est, ostendens, quam perversis nominibus res optimæ non nunquam efferantur, dum doctrina de augmento in cognitione & amore Christi, *perfectismus* ; doctrina de coniunctione Christi & fidelis animæ, deque interiore homine, *enthusiasmus* ; doctrina de arcanis regni gratiæ Christi & rebus futuris, quarum complementum expectatur, *chiliasmus* ; & exercitium veræ pietatis, *pietismus* vocatur :

catur : sed etiam D. *Spenerus* Præfationem addidit, eamque bene longam, qua contra *Bücherum* & alios se defendit, platonismum a se removet, *Vrsinum*, superintendentem ratisbonensem, idem secum de theologia mystica docere commonstrat, *Boesium* a revocatione purgat, & suam de privata confessione nummoque confessionario sententiam cordate aperit.

Balthasar *Kæpken*, olim pastor Fehrbellini in Media Marchia, deinde pastor & inspector nauensis, a pio D. *Spenero* (a) bene exercitatus & in viis Domini expertus, atque ab integerrimo Ioach. *Langio* (b) senex & doctissimus theologus appellatus, alia etiam emisit scripta, ut, Dialogum de templo Salomonis, Novam sanctam obedientiam, Obrectam gloriam verorum Christianorum, Innocentiam *Speneri* in doctrina de spirituali sacerdotio, Translationem *Goodwini* piorum scriptorum ex anglica in germanicam linguam, atque ad meliorem vitam abiit A. 1711. ætatis, nî fallor, 75. Erat vir magnæ staturæ, sed infirmæ & acutæ vocis.

Io. Christoph. WAGENSEILII Christliche ankündigung, Denunciatio christiana ad omnes Imperantes, qui ludæos habent sub iurisdictione sua. 1704. & anno præcedente, in folio. Ob quid isthæc denunciatio? Ob convicia, quibus ludæi Salvatorem nostrum Iesum Christum perpetuo laceffant. Vult igitur, ut omnes & singuli, tam mares quam feminae, decimum tertium ætatis annum & unum diem superantes, & gestantes in dextro brachio Legis codicem, aliisque circa mares adhibitis ritibus, iureiurando, quod ipse præscribit, sollemni, efficace & quotannis repetendo, constringantur. Tantum abest, ut eos velit male tractari, privari bonis suis, igni & flammis tradi, aut cum uxoribus & liberis in exilium mitti, vel etiam invitos, cum ipsos, tum eorum liberos, ad baptismum rapi, aut ut falsam istam imputationem, ludæis ad certas actiones opus esse sanguine hominis christiani, adprobet & commendet; sed humaniter, iuste, æque, & ex officio, quod homo homini debet, cum iis agendum esse, pie ac prudenter suadet. Parvus hic est libellus, sed rem gravem ac seriam tractans, & quibusvis Christianis, sive privati sint,

five

(a) In Præfat. 23.

(b) In Censura Innochar. recensionum T. I, §8.

sive imperandi potestate instructi, lectū oppido utilis, immo necessarius, ut, quibus officiis excipienda sit misera Iudæorum gens, inde discant & cognoscant.

XLIII.

Ioannis WIGANDI Brevis explicatio Danielis prophetæ. Ienæ 1571. In ipsa ienenſi academia tradita. Atque explicationem hanc Iohanni Wilhelmo, Duci Saxoniz, qui ante biennium scholam istam post aliquot afflictiones rursus aperuerat, inscribit, docens, multas insignes esse causas, cur prophetæ Danielis lectio in ecclesia Dei sæpe repetenda sit; & VI. quidem earum commemorat: Daniel 1. tempus de adventu Salvatoris mundi, ex Dei revelatione, exactissime indicavit. 2. regnum Christi describit. 3. de hoste Christi, eiusque ecclesiæ, nimirum de antichristo, præmonet. 4. de ecclesiæ perpetuis vicibus, quod quidem attinet ad externum eius statum, loquitur. 5. de IV. mundi monarchiis tantas habuit revelationes, quantas nullus alius propheta. 6. virtutum sacrarum & politicarum, nec non vitiorum exempla in personis illustribus, una cum præmiis ac poenis, ob oculos ponit, Regulasque adscribit, quæ merito a Regibus, Principibus & aulicis Proceribus sunt ediscendæ. *Auctoris Vita tradita est P. II. 426.*

XLIV.

Conradi PELLICANI Psalterium Davidis ad hebraicam veritatem interpretatum, cum Scholiis brevissimis. Tiguri 1532.

Conradus Pellicanus, alias *Kurfiner* sive *Kurschner*, (avus enim eius nomen hoc habebat a gente & opificio) natus Rubeaci, anno ætatis 16. vitæ monasticæ se mancipavit, artes & linguas, hebræam, chaldæam, & græcam, cum passim densæ earum essent tenebræ, sine magistro didicit, & tamen non longe post ipse Dictionarium & Grammaticam hebraicam in usum aliorum concinnavit. Theologiam & artes, Superiorum iussu, docuit Basileæ & Rubeaci, donec gardianus fieret pfortzensis. Creatus Licentiatuſ & Doctor, nunquam his titulis est usus, episcopi basiliensis Christophori ab Vtenheim consilio Summam adornavit catholicæ doctrinæ: quæ vero de indulgentiis, purgatorio, confessione, eucharistia & papistica potestate scripta invenit, ea coepit suspecta habere, quod in antiquorum scriptis, maxime Origenis, & Au-

Pars VI. In 8.

G g g

gu-

gustini, non invenire posset. Postea Romam & in Galliam missus fuit, rediensque fratribus lucubrationes Erasmi in Ep. ad Romanos prælegit: quod illis adeo placuit, ut in aliis quoque conventibus passim Erasmica avidè legerentur. Hæc præludia erant ad suspicionem lutheranismi, qua postea gravatus fuit. Et parum abfuit, quin conventu basilienfi eiiceretur, nisi inclytus urbis Senatus conatibus provincialis *Sazgeri* obstitisset, eiusque sententiam reddidisset irritam. Postea Tigurum vocatus, S. scripturæ libros tam novi, quam vet. testamenti, cucullo abiecto, & uxore una post alteram ducta, interpretatus est, & commentarios istos VI. tomis in lucem emisit. Convertit etiam in latinam linguam rabbinicos quosdam libros, & postquam per 30. annos saxum hoc volverat, a summo rerum Moderatore ad quietem vocatus & ductus est anno Christi 1556. ætatis 78. elogio viri candidi, sinceri, integritate a mendacio & ostentatione omni alienissimi post se relicto. Melch. *Adamus* in vitis theol. 262. Io. *Buxtorf* Biblioth. rabbin. 296. *Mayer* Biblioth. bibl. 88. *Acta erudit.* A. 1711, 356. *Crenius* Dissert. II. de furib. librar. §. 59. & *Fasce* I. 241.

XLV.

Io. Iac. GRYNÆI Explanatio V. primorum capitum Danielis. Basileæ 1587. In Præfatione ad Martinum *Schillingium*, gente filesum, comparisonem facit Danielem inter & Phil. Melanchthonem, atque hunc virum laudat pro merito: nec minus *Schillingium*, fratris præmaturum obitum lugentem, christianis solatiis erigit ac refocillat.

Io. Iac. *Grynaeus*, natus Bernæ, florentissima Helvetiorum urbe, Thomæ *Grynai*, patris, Huld. *Cocci*, Seb. *Castalionis*, Mart. *Borrbai* & Sim. *Sulceri*, Basileæ; Tubingæ autem, Iac. *Andreae*, *Heerbrandi*, *Snepfii*, *Brentii* & Mart. *Crusii* discipulus, ubi & doctor theol. renunciatus fuit, ad rætelensem quidem ecclesiam, ob iter tubingense relictam, rediit, eique doctrina & vita per decennium præluxit; sed deinde abundum ei fuit Basileam, Heidelbergam, & rursus Basileam, ad ornandam præfessionem theologiam, & respectu ultimæ urbis, functionem ecclesiasticam: is est, qui Heidelbergæ A. 1584. novem diebus de eucharistia disputavit cum Lutheranis, qui adfuit colloquio bernensi, cum Samuel

muel Huberus & Cl. Alberius controversias movissent, quique aliquot subiit legationes ecclesiasticas. Post hæc autem quid secutum? Cūris, laboribus, senio, doloribus colicis confectus, tandem lenta febre extinctus mortalitati coronidem imposuit A. 1617. ætatis climacterico undecimo. Laudem habet viri non modo erudiri, ut qui scripta edidit didactica, exegetica, historica, pauca vero polemica; sed etiam temperantis, humani, officiosi, concordia amanti, prudentis, & dictis acutis ac rotundis (quale etiam hoc, *Academiæ ornamenta esse quinque; Eutaxia* sive Bonum ordinem, Lucem doctrinæ, Disciplinam, Concordiam docentium & discen- tium, Humanitatem & beneficentiam Magistratum) foecundi. Inde etiam gratus erat omnibus, ita ut convictus eius a plurimis quæreretur studiosis, eorumque numerus ultra trecentos tandem ascenderet. M. Adamus in Vitis theol. p. 868. Crenius Animadv. P. XVI. 54.

EIVSDEM in Haggæum Commentarius. Genevæ 1587. Ex publicis eius prælectionibus collectus, & ab eodem in lucem editus. Hunc librum dedicat auctor illustri viro Huldérico Fuggero, adversus mala, quibus fideles premuntur, ex fonte consolationum XVI. rivulos deducens, atque ad extremum in Fuggeri laudes abiens.

EIVSDEM Enarratio brevis Psalmi 133. de concordia fidelium: 110. de Iesu Christo Immanuele: & 19. de studio theologico. Genevæ 1579.

XLVI.

EIVSDEM Explanatio Epistolæ S. Pauli apostoli ad Hebræos. Basileæ 1587. Anno 1585. publice inchoata in heidelbergen- si academia, & A. 1586. absoluta in basiliensi. Præfatio sive Dedicatio ad Hieron. Baumgartnerum a Baumgarten, amplissimum & doctissimum senatorem Reip. norimbergensis, materiam dis- ferendi petit a consideratione naturæ rerum, quod illa quasi dux quidam sit ad Dei conditoris, voluntatisque eius agnitionem, at- que ita docet, quid pii ex SS. litteris cogitare debeamus, quæ- cunque conspectui nostro arbor se se offerat, sive loco irriguo sita, foliisque & fructibus illustris, sive sterilis atque arida, sive subnascens arbuscula, sed ab annosæ & ingentis arboris umbra

læsa, five olea, five oleaster, five ficus, five vitiarium, five malum punicum, five rosa & lilium, five absynthium.

EIVSDEM Aphoristica Epistolæ ad Colossenses explanatio. Basileæ 1586. Publice tradita A. 1585. in academia heidelbergensi. Dedicationem auctor fecit ad illustrem heroem, Florianum Griespecum a Griesbach, Equitem auratum bohemicum, cui gratulatur de Blasii filii virtutibus ac diligentia in studiis huc usque adhibita, atque ita sermonem instituit de nobilium adolescentum officio, & quomodo singulas generis, animi, formæ, & facultatum dotes recte collocare, atque adeo non nomine tantum, sed re vera nobiles esse, ac præ aliis eminere debeant, graviter ac diserte docet.

XLVII.

Benedicti ARETII Commentarii in Epistolas Pauli ad Philippenses, Colossenses & utramque ad Thessalonicenses. Morgii 1580. Facili & perspicua methodo conscripti. Auctoris effigies exstat in averſa parte tituli.

Benedictus *Arætius*, bernas, Marpurgi docuit Logicam, in patria urbe Theologiam; cumque annos complures patriæ scholæ inserviisset, & varia edidisset scripta, inter quæ eminent Commentarii in N. T. Problemata sacra five Loci communes, Examen theologicum, Commentarius in Pindarum, de statione huius vitæ haud ita senex avocatus est A. 1574. Melch. *Adamus* in Vitis theol. 467.

Iohannis WIGANDI in Epistolam Pauli ad Colossenses Annotationes. Wittebergæ 1686. In Dedicatione ad Senatum elbingensem docet auctor, decora quidem hæc civitatum, situm commodum, ærem salubrem, agrum sæcundum, affluentiam victus & rerum necessariorum, mercimoniam, munitiones, frequentiam hominum, sapientiæ studia, ingeniorum præstantiam, honestas leges, virtutes, gloriam, vitæ tranquillitatem, non esse contemnenda, sed præstare illis omnibus ecclesiam Dei, in qua verbum Dei pure prædicatur, & sacramenta in legitimo vigent usu. Et hinc etiam felicem iudicat laudatque Civitatem elbingensem.

XLIX.

XLVIII.

Wilhelmi ZEPPERI Legum mosaicarum forensium explanatio. Herbornaë 1614. Editio, post priorem anni 1604. secunda. Vbi quaestio, an & quatenus abolitæ illæ sint, ventilatur, eque legibus illis circa personas, res, & actiones versantibus, atque in harmoniæ porro formam, secundum præceptorum Decalogi seriem digestis, multæ quaestiones & materiæ, viris tam ecclesiasticis quam politicis, in administratione regni Christi ecclesiastica & politica, scitu necessariæ & iucundæ eruuntur & evolvuntur.

Præfat. p. II. *Nathan* propheta amicus Davidis Regis dicitur 1. Reg. 4, 5. & *Iosaphatus* Levitas filios suos vocat 2. Paralip. 29, II.

Lib. I. cap. V. p. 31. *Εὐγενεια* vel *Urbanitatem* & *facetias* inter virtutes *Aristoteles* censet lib. IV. Eth. c. 8. quas D. *Paulus* in vitiis, & rebus christiano homini non convenientibus habet. Eph. 5, 4.

Cap. XIII. p. 130. *Iustinianus* Imp. Leges antiquas in unum corpus redigi & digeri iussit, cura & opera viris tum in iure peritissimis, *Treboniano*, *Dorotheo*, *Theophilo* & aliis demandata.

Lib. III. cap. VII. p. 199. *Iustinus* authore est, *Alexandri* quoque Magni successores monarchiam Græcorum in quatuor regna sortito distribuisse.

202. *Hermannum*, humili loco natum, *Bilichium* vocatum,

Nathanis propheta filius, *Sabud*: & *Hiskias* Levitas filios suos vocat. *Cren.* Animadvers. P. XVI. 190.

Illi ambo tamen non compugnant: quia philosophus loquitur de eiusmodi virtute, quæ media est inter scurrilitatem & rusticitatem, apostolus de scurrili dicacitate. *Idem* 199.

Theophilus ille post *Constantinum* *Porphyrogenetam* claruit, uti videtur *Car. Annib. Fabroto* & *Crenio* p. 208. *Panxirolus* tamen & *Cotta* de claris Legum interpret. p. 64. & 519. idem dicunt, quod *Zepperus*.

Ego de IV. regnis in *Iustino* nihil legi. *Cren.* 209.

Billungum, ex illustri generosaque familia saxonica oriundum. *Cren.*
Ggg 3 Ducem

- Ducem Saxoniz creavit Otto I. Imp.
- Pag. 212. Recte etiam *Vegetius*. .
213. Præclare *Livius* scribit.
220. Salutaris severitas, quam dicitur communis ratio, & ordo publicus postulat, inanem speciem clementiz vincit, ut Cicero Epist. II. ad Brutum scribit.
- Lib. IV. cap. IX. p. 344. Concil. laodic. can. 59.
- Lib. V. cap. XII. p. 773. *Seneca* scribit: *Fremunt basilica strepitu iudiciorum.*
- Et *Plinius* in quadam epistola scribit: *Ut audirem causas, in basilicam descendi.*
775. *Servius* in *Virgilium* annotat, Sedere apud antiquos Consultare, Curare ac Considerare significasse.
- Wilhelmus Zepper, Ecclesiz herbornensis minister, & Matth. Martinii in Gymnasio successor, I. H. Hottingero theologus prudentissimus, Martino etiam Schoockio theologus diligens, sed in quo (in iis sine dubio, ubi ab ipso dissentit) sæpe iudicium requirat, habitus, floruit in fine sæculi XVI. & initio XVII. orbique literato reliquit Politiam ecclesiasticam, Artem habendi & audiendi conciones sacras, Silvam homiliarum in textus dominicales ex Evangelistis, & Tractatum de sacramentis. Videatur *Crenius* Animadvers. P. IIX. 43. P. XVI. 230. & Exercit. II. de libris scriptor. optimis p. 47. 48. Abr. Saurius *Städtebuch* p. 821. Hyde *Catal. Biblioth. Bodlei.* P. II. 269.
- nus 212. I. W. Imhof *Notit. S. R. Imp. Procerum* p. 150.
- Prologo* lib. I.
- Lib. 30. cap. 14.
- Verba hæc, Quam dicitur — postulat, non sunt *Ciceronis*.
- Can. 53. *Crenius* 216.
- Ita quidem Beroaldus etiam verba illa allegat in *Annotat. ad Plinii ep. 14. libri II. p. 120.* at *Seneca lib. III. de Ira* sic scribit: *Fremitu iudiciorum basilica resonant. Crenius* 220.
- In *epist. 21. libri V.* scribit: *Descenderam in Basilicam Iuliam, auditurus, quibus proxima comperendinatione respondere deberem. Idem* *ibid.*
- In *I. Aen. 60. & IX. Aen. 4.*

XLIX.

Philippi ZEPPERI Collatio legum mosaicarum forensium & romanarum, canonici & saxonici iurium, insertis Constitutionibus anhaltinis repetita. Hallis Saxonum 1632. Ac sciendum, Collationem legum mosaicarum forensium & romanarum esse patris, alteram vero filii. Exstat etiam antiqua Collatio legum mosaicarum & romanarum, cuius auctor a quibusdam creditus est *Licinius Rufus*, qui claruit Alexandri Severi temporibus; sed id minus verisimile visum Petro *Pithœo*, & *Morhofius* Polyh. liter. T. III. 77. agnoscit, incerti esse auctoris: certe Licinio ille fuit iunior, iudice I. Alb. *Fabricio* Biblioth. lat. p. 80. qui & plures indicat idem argumentum tractantes.

Philippus *Zepperus*, clarissimus apud Principes anhaltinos ICtus, floruit circa annum tricesimum sæculi XVII.

Io. CALVINI Themis hebræo-romana. Hanoviz 1605. Id est, Iurisprudentia mosaica, & Iuris tum canonici tum civilis romana, invicem collata & methodice digesta. Obiter alicubi asperguntur Aegyptiorum, Græcorum & aliorum leges, atque ad calcem adiiciuntur quæstiones miscellæ, & utilissimæ & iucundissimæ. In Præfatione autem discutitur quæstio: An leges mosaicæ, & quænam, & cur, & quatenus hodie christianos homines obligent.

Iohannes *Calvinus*, germanice *Kahl*, wetteranus, qui, post transitum ad sacra Ecclesiæ romanæ, nomen *Baronii* assumpsit, ICtus & professor heidelbergensis, pluribus scriptis, ut, Paratitlis Codicis iustiniani atque Digestorum, & Tractatibus de principe & maiestate ac privilegiis, de Iuris studio recte instituendo, de iurisdictione & imperio, de iurisprudentia romana, Triboniana & feudali, de privilegiis professorum & studioforum, de testamentis & iure codicillorum, ac præcipue Lexico iuris in orbe litterato percelebris, vixit claruitque in exitu sæculi XVI. & adolescentia XVII. *Koenig* 156. auctor *Menstr. extractor*. A. 1700. m. Mart. p. 33. *Von Maastricht* Catal. biblioth. 279.

Christoph. BINDERI Theses theologicæ. Tubingæ 1616. Et quidem 1. de bello publico. Id non esse simpliciter illicitum. 2. de bello subditorum contra Magistratum. Hoc non esse suscipien-

piendum. 3. de rebus bello acquisitis, & male partorum restitutione. 4. de religione armis defendenda. Neminem tamen ad fidem cogendum. 5. de bello turcico. Esse id licitum & necessarium. 6. de privata defensione. Neque hanc plane illicitam esse. Christophorus *Binder*, auctoris nepos, theses istas in ordinem redegit, auxit & edidit.

Christophorus *Binder*, wirttembergensis, abbas adelbergensis, vir ob variam & multiplicem lectionem, eruditorum iudicio, doctissimus, ac ob singularem iudicii dexteritatem pluribus in admiratione, reliquit etiam Theses de bonis ecclesiasticis, & alia; vixitque A. 1614. *Koenig III.* Christoph. *Binder* iunior in Dedicatio-
ne Thesium de usura A 2.

EIVSDEM Theses de usura. Tübingæ 1616. Idem publicæ factæ, pluribusque locis auctæ per eius cognominem nepotem.

L.

Caroli LE CENE Projet d'une nouvelle version Françoisise de la Bible, Idea novæ SS. Bibliorum versionis gallicæ. Hagæ Comitum 1705. & prius, A. 1696. Qua rationibus & testimoniis probatur, præcedentes versiones pluribus in locis non satis bene originalis sensum exprimere, adeoque necessarium esse, melior ut detur versio: quam quidem auctor animo concepit. *Acta erudit.* A. 1697. 227. Similis liber est *Chironis*, quem Parisiis edidit A. 1709. sub hoc rubro: *Essais de Traduction, où Remarques sur les Traductions Françoisises du Nouveau Testament.* Neque vero auctoris nostri Idea diu fuit sine oppugnatore: vix enim elapso biennio post primam editionem, Iacobus *Gousserius*, celebris professor groninganus, opposuit ei, gallica etiam lingua, Considerationes theologicæ & criticæ: de quibus vide Tomum III. *Supplem.* Auctor. erudit. p. 517. Quamquam Historia critica Reip. literatæ T. I. 242. profiteatur, dolendum esse, dari quosdam, qui novæ Bibliorum versioni resistent. Interim laudatus Gousserius facti sui prægnantes habere rationes sibi visus est, alterum etiam volumen pollicitus.

Pag. 303. Gerah, quorum vigin- | Per monetam *septem* nummo-
ti faciunt sictum sacrum, de- | rum.

bebat

bebat exprimi per monetam
otto nummorum.

Pag. 471. La Bible allemande de A Nuremberg.

Luther imprimée à Weimars
avec des Notes..

481. Vox *suavis* statim Matth. 3. Id. quidem non paret, nisi post
16. subiungenda est hifce, & *suavis* ponas corama.
ecce: sicut Marcus indicat c. I.
10.

600. Versio genevensis Act. 27. Adrumetum est in Africa.
2. nominat navigium adra-
mytrenum, loco adrumetani.

Carolus Le Cene, gallus, olim Hönflorii (a. Honfleur) in Nor-
mandia, deinde Carentonii prope Lutetiam Parisiorum verbi di-
vini minister, tandem sacris Remonstrantium addictus, novam
quidem Bibliorum versionem gallicam, cui plures impendit an-
nos, ad finem perduxit, ut Clerico videtur, Amstelodami, eam-
que evulgare decrevit: sed non fuit tam felix, ut propositum
suum impletum cerneret. Dehinc Lor'dinum abiit, ibique anno
1703. exspiravit. Ante autem, quam moreretur, specimen operis
dedit Nova critica omnium versionum gallicarum S. Bibliorum,
Amstelodami edita A. 1722. nisi idem est liber, qui noster, quem
præ manibus habemus. Clericus Biblioth. vet. & novæ T. I. 234. &
T. XVII. 197. Berner in Indice Biblioth. S. Le Longii Ss. 7.

LI.

Iodoci LARENI Tuba Tsephaniz. Medioburgi 1653. Est
explicatio vaticinii Zephaniz, cum Commentatione homiliaflica,
documentis, & eorum usibus. Præmittitur, ex verbis Esaie c. 8,
20: Ad Legem & ad Testimonium, Parænesis ad pios viatores, per
hoc tenebrosam mundi desertum peregrinantes, & infallibilem
viæ ducem, atque indeficiens in cælum usque viaticum habere
desiderantes, ut a S. scripturæ gnomone oculos nunquam dimo-
veant, sed eum in omnibus suis deliberationibus & actionibus
ad amussim sequantur: sic futurum, ut nec ullus error eos per-
dat, nec viaticum deficiat, sed per varios casus, per mille pericula
Pars VI. In 81. H h h rerum,

rerum, ad æternam beatamque illam cœlestis Canaan requiem certo tandem perveniant.

Iodocus *Larenus*, in vliſſingenſi eccleſia verbi divini miniſter, claruit medio ſæculi XVII. & reliquit Epiſtolam ad Gulielmum *Apollonii* contra calumnias libelli famoſi, cui nomen Gralla, nec non Reſponſionem ad Iac. *Arminii* Analyſin in caput IX. Epiſtolæ ad Romanos. *Hyde* Catal. Biblioth. Bodlei. P. I. 386. Conſer *Placcium* de Pſeudonymis p. 322.

LII.

Ioſephi HALLI Bibliſche geſichter, Viſiones bibliæ, ex anglico idiomate in latinum translata. Cum Appendice five reſiduo Meditationum in N. T. Vratiſlaviæ 1664. volumina III. Prodierunt etiam Lipſiæ A. 1699. 4. Et continent meditationes morales in hiſtorias utriuſque Teſtamenti; quarum uſus, *Morhoſio* iudice in Polyb. liter. lib. VI. 298. ad argumenta ſacra non ſpernendus eſt. Translatoꝝ eſt Henricus *Schmettau*, ſer. Principis liegnizienſis concionator aulicus, conſiſtorialis, & eccleſiarum iſtius Principatus ſuperintendens, qui in rubro quidem librorum ſolas ponit litteras initiales H. S.

Ioſephus *Hall*, natus Aſhbyæ in Leiceſtria, primum Rhetor. ut fertur, in univerſitate cantabrig. profeſſor, deinde eccleſ. halſtedenſis, poſt walthamenſis, deputatus, quod doctoz theologiæ eſſet, ad Synodum dordracenam, inde epiſcopus exoniënſis, ac demum norvicenſis, multis egregiis ſcriptis, quæ tribus tomis edita ſunt, perquam celebris, vixit ſub Rege Carolo I. eoque tempore multa, facultatum etiam direptionem paſſus, biſque in carcerem coniectus, afflictam ſæpius animam efflavit A. 1656. cum annum ætatis numeraret 82. Inter illa ſcripta ſunt Apologia eccleſiæ anglicanæ contra *Chiliaſtas*, Reſponſum ad *Vrbani* Papæ IX. Breve, quo Regem Galliarum excitat contra Reformatos in Gallia, Roma irconciliabilis, Religio vetus, Oratio in Synodo dordracena habita, & Epiſtola ad Mar. Ant. *de Dominis*, qua ei diſſuadet reditum ad Eccleſiam romanam. *Witte* Diar. biograph. lii 4. *Lexic. univ. hiſtor.* P. III. 7. *Bayle* p. 1390. Jo. Rud. *Stuckio* in *Conſiderat. Quaſti-onum*, de quibus in Colloquio lipſ. A. 1631. inter theologos non cõvenerat, (in *Durzi* Prodro-mo *Tractatum* irenicorum p. 544.)
Hallus

Hallus noster dicitur iudiciosissimus theologus, & Iohanni Berene in Regio Evangelicorum philadelphianismo p. 90. incorrupti vir iudicii. Quibus adde *Strimefum* de pace ecclesiastica 205. (37) & *Bibliothecarium nulli parti addictum* T. I. 818.

LIII.

Iohannis HEIDFELDII Sphinx theologico-philosophica. Herbornæ 1612. Promens ac proponens pia, erudita & arguta ænigmata sive scrupos, ex variis & quam plurimis, tum sacris, tum profanis auctoribus sedulo comportatos, qui mirifice faciunt ad comparandam sapientiam, ad exercenda & acuenda liberalia ingenia, ad formanda iudicia, ingenuamque delectationem Philologorum omnium. Hanc quidem editionem, quæ sexta est, ipse Io. Heidfeldius non adornavit, sed filius eius, Godefridus; interim pater, quidquid de novo commentatus fuerat, haud gravate suggestit, non semel hæsitantem in tanti operis progressu firmavit, perplexum expedivit, nil curans inconditos hominum, sive invidorum, sive imperitorum, susurros, hic propositas esse ænias ac nugas, ad nihil facientes. Qui & in Præfat. sua ostendit, hunc per ænigmata docendi & discendi morem non esse novum & contemnendum, sed omnium antiquissimum laudatissimumque. In quo sane Ioh. Henr. *Alstedius* cum eo concinit, laudans & librum & institutum auctoris, notansque illos, qui eum reprehendunt, tanquam inutilem, nulloque modo approbandum. Quid? Liber hic adeo placuit Britannis, ut non tantum viri eruditissimi, ac Proceres regni, sed ipse etiam Rex Iacobus eius lectione delectaretur; atque ideo editor illum Regi inscribere nullus dubitavit. Idemque prodiit germanice, sub titulo, Theologischer und philosophischer zeitvertreiber, Francforti 1624. 4. Adiungitur Ioh. TEXTORIS Sylloge variorum ænigmatum, apophthegmatum, gnomarum, historiarumque ad Sphingem *Heidfeldii*, ex variis auctoribus scriptisque notatorum, & utcumque huc raptim sive tumultuario digestorum. Herbornæ 1612. Pro strenua sive apophoretis, ac felicissimo anni 1612. auspicio, Iohanni ac Godefrido Heidfeldiis transmissa.

Cap. II. pag. 19. *Amormeus* (*Christus*) crucifixus est. In Vita Ignatii.

Cap. XVII. 334. Comitissa quædam Hollandiæ A. 1276. *uno partu* 365. *infantes vivos*, mascululos & fœminas, peperit.

Ignatius loquitur de mundo seu rebus terrenis; sicut seqq. docent verba. *Spizelius* Vet. a. cad. I. C. p. 9.

Si fabula vera. Pet. *Scriuerius* Antiqq. batav. Iac. *Gronovius* ad Gellii lib. X. c. 2. *Bæcler* Dissert. T. II. 651. *Nova Biblioth.* T. III. 260.

Iohannes *Heidfeldius*, westphalus, primum professor theol. in schola herbörnensi, deinde ecclesiæ ebersbacensis in Comitatu nassovico pastor, pariterque polyhistor & philologus præstantissimus, claruit in principio sæculi XVII. & publico donavit Hierarchiam, seu panegyricas orationes status oeconomici, politici, ecclesiastici & scholastici, nec non Ideam seu formam & exemplar boni Principis in exemplo Iethronis.

Iohannes *Textor*, Heigera-nassovitus, scriba patrius, eodem, quo Ioh. *Heidfeldius*, tempore vixit, & quantum in possi poleat, elegantissimo ad Io. *Heidfeldium*, huicque libro præfixo carmine luculenter comprobavit.

LIV.

Michaëlis SAXONIS Christlicher Zeitvertreiber oder Geistliches rätzelbuch, Christianus Oedipus, seu liber ænigmatum spiritualium. Dresdæ 1597. & Lipsiæ 1602. Partes duæ. Vbi suavissimæ continentur quæstiones & responsiones de Deo, creatione, angelis, diabolis, hominibus, variis creaturis & plantis: item de Bibliis, prophetis & apostolis, pastoribus, lege Dei, evangelio, hæreticis & falsis prophetis, Papa, sacerdotibus, monachis, templis, ecclesia christiana, cantionibus & musica, festis & feriis, idolis, oratione, invocatione Sanctorum, coniugio, choreis, forrotatione & adulterio, regnis & principatibus, ministris aulicis, tyrannia, ducibus militaribus, iudicibus, testibus, bellis, urbibus V. & N. T. de mundo eiusque terris, ministris, & servis, cibo & potu, ieiuniis, conviviiis, sacrificiis, circumcisione, divitiis, variis populis, clavibus & ianuis, vita, morte & sepultura, linguis, fide & infidelitate, patriarchis, martyribus, ædificiis, fortuna & infortu-

fortunio, de cæde & rapinis, fama, laude & honore, forma, variisque opificiis, & certarum nominibus personarum. Omnia ex SS. literis petita, in usum & delectationem rudium, & studiosæ iuventutis. Prior pars primum edita fuit anno 1593. eaque approbatur a D. Io. Gallo, quippe cui nihil insit, præter id, quod utile & christianum est, & vere cuivis prodesse possit; atque a D. Selmesero vocatur libellus pius & elegans. Prioris partis Præfatio agit de commodis veri usus linguæ humanæ, & damnis abusus eiusdem; posterioris, de S. Margarethæ ortu, educatione & informatione, baptismo & constantia in religione christiana, tentatione ad relapsum, captivitate, tortura & patientia, denique solatio, victoria & beato exitu.

Mich. Sax, prætor verbi divini in Aula gleichenfi, plurimæque libellorum, ex verbo Dei & orthodoxis scriptis theologicis confiatorum, auctor, prodesse valuit, famamque late de se sparsit in fine sæculi XVI. & initio XVII.

LV.

Theodori HASÆI de Liviathan Iobi, & ceto Ionæ Disquisitio. Bremæ 1723. In qua probabile videtur eruditissimo auctori, tam hunc, quam illum, fuisse cetum dentatum, qui orca dicitur. Libellus recensetur in *Actis erudit.* A. 1723. p. 267. & a CL. Heumanno Epp. T. I. p. 241. quamquam ipse dissentiat, legendus commendatur. De præstantissimo auctore agimus P. huius p. 95.

Christophori Augusti HEVMANNI Lutherus apocalypticus. Lipsiæ 1717. Est historia ecclesiæ christianæ ad nostra usque tempora, adeoque & historia reformationis Lutheri, ex iohanne Apocalypsi eruta. Adiectæ sunt V. aliz Dissertationes, historiam illius reformationis illustrantes. Vide *Acta erudit.* A. 1718. 104. & *Narrat. innoc.* auctores A. 1718. 284. 495. 642. qui tamen varia se putant invenisse notanda, ac perstringenda.

Christophorus Augustus Heumann, Alstadii, saxonici quondam Palatinatus sede, natus d. 3. Augusti A. 1681. ea fuit indoles & ingenii capacitate, ut literas & scientias facile feliciterque addiceret sub præceptoribus, Schneiero in schola felseldensi, & Gleitsmanno in gymnasio cizensi, in academia vero ienensi sub Troune-

ro & Struvio, atque honores magisterii in philosophia, tanquam præmium diligentia suæ, cum laude reportaret. Sic ergo venit ad inspectionem Seminarii isenacensis, eique per aliquot annos non minus utiliter, quam graviter præfuit: iam vero inspector est illustris Gymnasii regii & electoralis gottingensis, & sacram ibi proficitur theologia. Vir est varia eruditione ornatus, & liberi stili, atque aperti pectoris: ut mirum non sit, surrexisse aliquot adversarios, seque illi aut opposuisse, aut defendisse. Ita tamen calamis pugnatum, ut haud ægre pax fieret, & suavis reconciliatio. Quam multa a foecundo eius ingenio habemus scripta: videlicet Parerga critica, Acta Philosophorum, Epistolas miscellaneas. Sed longum foret, omnia enarrare. Sufficit scire, illa triplicis esse generis, philosophici, philologici & theologici, ac recenseri partim in *Actis eruditorum*, (in quibus & ipsius dantur variae recensiones) partim in Bibliotheca, quam nunc D. *Hafsius* curat, bremenfi, nec non in *Museo novo*, & *Nova bibliotheca*.

LVI.

Incerti MONACHI WEISSENBURGENSIS Catechesis theotisca. Hanoveræ 1713. Seculo IX. conscripta. Cui accedunt Monumenta catechetica varia theotisca. Omnia in unum collegit, ac Præfatione, in qua catechizatio, medii præsertim ævi, exponitur, interpretatione & commentatione critica illustravit, catecheses item eiusdem generis, cum Marquardi *Freyheri* annotationibus olim evulgatis, addidit Jo. Georg. *Eccardus*, professor tunc helmstädiensis. Vide *Acta erudit.* A. 1712. §23. *Famam eruditam* T. II. 637. & *Narrat. innoc.* A. 1713. 379. In oratione dominica huius Catecheseos non tantum dicitur *Vater unser*, sed etiam in sequentibus pronomina possessiva, contra indolem germanicæ linguæ, postponuntur. Dicitur enim: *Giwihi si namo thin: Quaeme richi thin: Werdhe willeo thin: Broot unseraz: Sculdhi unsero: Scolom unserem.* Plane, ut in latino. Vnde satis adparet, interpretem germanicum non ad genium suæ, sed latinæ, se composuisse, eique religionem fuisse, vel latum unguem a latino, quem ante oculos sibi positum habebat, discedere.

Christophori SANDII, filii, Interpretationes paradoxæ IV. Evangeliorum. Cosmopoli 1670. Quibus affixa est Dissertatio de Ver-

Verbo: nunc cum Appendice, continente expositiones V. aliorum locorum, quæ vel in Historia ecclesiastica, vel in præsentè opere allegata sunt. Paradoxas vero Evangeliorum interpretationes auctor tum ex Patribus, recentioribusque Catholicis, tum hæreticorum sententiis excerptis, inque eo *Sixtum* senensem & *Derscheum* imitari sibi visus est. Vide *Acta eruditor.* A. 1695. 340. *Maium* Exam. Hist. crit. N. T. Simonii 227. 496. & *Narrat. innoc.* A. 1715. 773. Præterea observandum, D. *Schomerum* Sandii paradoxo de spiritu S. opposuisse Assertionem endoxam fidei christianæ de Spiritu sancto. Vide *Pippingii* T. I. Vitar. theolog. 499.

LVII.

Theophili *Amelii* Eroerterung, Explicatio obscuriorum & difficiliorum locorum N. Tri. Coloniz ad Rhenum 1711. Francofurti 1712. Volumina II. In qua post sedulam inquisitionem linguæ sacræ, & hebraicarum, romanarum, græcarum & christianarum antiquitatum, sollicitam attentionem contextus sive concentus S. scripturæ, modestam versionis Lutheri emendationem, & diligentem evolutionem meliorum, tam exterorum, anglicorum & hollandicorum, quam lutheranorum interpretum, multæ huc usque ignotæ veritates libero, nullique parti addicto calamo delineantur & aperiuntur. Cuilibet explicationi subiiciuntur etiam Annotationes, & quidem latinæ. Satius est, opus ipsam, eruditum sane, & ex multa lectione profectum, inspicere ac perlegere, quam excerpta eius hic expectare. Auctor vero eius est Petrus ZORN. Vide *Narrat. innoc.* A. 1711. 532. A. 1713. 117. 120. cum annexo suspirio, & editorem *Cogitationum* de Ephemeridibus T. I. 523.

Petrus Zorn, Hamburgi A. 1682. die 22. Maii natus, a primæ ætate litteris melioribus, præsertim græcis, strenue operam navavit, ut vix XIV. annos natus plures S. codicis libros carmine græco reddiderit, & in examinibus publicis scholæ patriæ Curatoribus maturitatem ingenii commendavit. Deinde inter Gymnasii patrii receptus cives, græcos scriptores maiori diligentia evolvit, non profanos tantum, sed sacros etiam, & ecclesiasticos. Ex vasto etiam *Eustathii* in *Homerum* commentario notitiam scriptorum, qui vel ætatem tulerunt, vel temporis iniuria interciderè, sibi collegit, atque celeberrimo D. Io. Alb. *Fabricio* operam suam
ita

ita approbavit, ut non solum publice in Bibliotheca græca honorificam eius faceret mentionem, sed & exserte testaretur, magnam de eo, vix XVIII. tunc annos nato, iam esse eruditorum opinionem, maiorem certe expectationem. Neque vero ille eam fefellit, sed superavit. Vix enim Lipsiam concesserat, cum documenta daret eruditionis, luci exponens duas Dissertationes, alteram de cryptis sepulcralibus veterum martyrum, alteram de fide Lutheri a Sandio & Lubienicio falso in suspensionem arianismi vocata; in cathedra vero theologica Dissertationem de baptismo profelytorum V. T. ficto sacramento, ab ipso compositam, maxime defendit. In patriam redux, atque in numerum candidatorum Ministerii receptus, sæpius ad populum in æde sacra verba fecit cum applausu, nec tamen intermisit ingenii monumenta edere, Historiam videlicet colloquiorum inter nostros & Reformatos institutorum, & Confessionem ex Reformatorum scriptis collectam. Ne quid dicam de Epistola eius ad me directâ, eiusque præsentis Vindiciis, fervente spiritu exaratis. In academiam rostockiensem delatus, primitias honorum in theologia petiit patenter atque impetravit, neque tantum auspicii loco Dissertationem publicavit de *ἐκκλησίαις* veterum ad Spiritum S. in S. cœna: sed hoc pacto obrinuit, ut in cathedra theologica præsidem agere, trigamque dissertationum (de symbolis veterum Hæreticorum, de phraseologia dogmatica Scripturæ sacræ ex analogia rituum & antiquitatum exponenda, & de philtris ecclesiasticis) examinandam posset proponere. Ibidem & Tractatum edidit de libertatibus ecclesiæ gallicanæ antiquæ & hodiernæ, & litteras græcas, quæ per XX. annos illic in sordibus iacuerant, resuscitavit, pristinoque nitore restituit. His peractis in Belgium abiit, & salutatis in lugdunensi, ultraiectiona & franequerana doctissimis viris, visisque duisburgensi, colonienfi, & moguntino lyceis, Gieslæ sedem studiorum per biennium fere fixit, græcis præcipue litteris & antiquitatibus studiosam iuventutem imbuens, Dissertationem condens de ficto Origenis eunuchismo, & carmine græco celebrans magnificentissimum gieslensis academix tunc rectorem, Franciscum Ernestum, Hassiæ Landgravium. Neque dubitarunt Theologi illius loci publico discedentem testimonio commendare, ut virum in omni disciplinarum genere, præsertim in lectione Patrum græcorum versa-

versatissimum: immo ipsis etiam Pontificiis tantopere placuerunt eius studia, ut de gravioris momenti rebus, ex Patrum lectione definiendis, ipsum interdum consulerent. Ita iam denuo in patriam reversus, patronos quidem faventes habuit; sed academicorum amor studiorum prævaluit apud eum, ut Kiliam, Musarum sedem, salutaret, & docendo scribendoque ibi se pariter exerceret. Hinc prodierunt Dissertationes de Atheniensium sarcasmo in S. Paulum *σπερμολογον*, & verbo otioso ad Matth. 12, 36. Consilium de vita & moribus veterum Christianorum, ex ipsorum paganorum Scriptorum testimoniis describendis, & alia. Anno 1715. vocationem accepit ad rectoris partes in Seminario ploemensi obeundas, iisque per quinquennium functus est, ita ut solito more varia ingenii monumenta simul ederet. Eo pertinent Dissertationes de throno Satanæ apud Pergamenos, & scholis publicis ad lacuum, amnium & fluviorum crepidines, ripas, & litora, Oratio in Principis natalem de Salutis augurio apud Romanos, & Programma de eo, quod veteres Iudæi, publico quodam decreto factò, discipulis & auditoribus suis græcæ linguæ & philosophiæ usu interdixisse credantur. Sed noluit hic consenescere, pulveremque scholasticum perpetuo devorare. Repetiit igitur patriam dulcissimam, ibique, ut nusquam segnis erat, Dissertationem conscripsit de novi anni auspiciis in honorem Gad & Meni, h. e. solis & lunæ, a Iudæis Paganorum more celebratis. Et iam patriæ glebæ videbatur affixus esse in perpetuum, præsertim cum reverendissimum Capitulum, quod Hamburgi est, oratoris sacri munus in æde cathedrali ei concederet, isque illo probe fungeretur, & Sermonem sacrum de spirituum diiudicatione ederet, nec non unum Tomum Opusculorum sacrorum. Verum aliter visum est ipsi & Deo: nunc enim ille Berolini hæret, operam daturus, ut libros, quos publico usui destinavit, prelo committat, nisi forte vocatio ad munus conrectoris in Gynasio stetinensi, de qua huc fama perlata est, obstaculum aliquod interponet. Sic Notæ in V. T. difficiliora loca, sub nomine *Theophili Amelii*, (quod & alio in scripto, sicut etiam *Critopuli*, *Pezroni*, & *Clari a S. cruce* assumptis) cum figuris æneis proxime emittentur; easque sequentur Bibliotheca antiquaria sacra, & Historia VII. ecclesiarum Asiæ, ex antiquis inscriptionibus, gemmis & numismatibus collecta,

Atque hanc recensionem partim ex Cl. Io. Burchardi *Maii*, professoris kiloniensis, Programmate A. 1710. d. 23. Mart. publicæ luci exposito, partim ex litteris hausi ipsius pereruditi *Zornii*.

LVIII.

Sebastiani FRANKII CCLXXX. Wunderreden, Paradoxa. Sine loci & anni mentione. Videntur autem excusa esse Vlmæ, circa annum Christi 1535. iterumque emissa sunt A. 1690. in 12. Per *Paradoxa* intelligit eiusmodi dicta, quæ in se vera sunt, hominibus tamen, ea non statim intelligentibus, falsa videntur. Talia incredibilia & ænigmata auctor collegit ex SS. litteris, atque in iis putat contineri divinam philosophiam, & germanicam theologiam, ad illustrandam scripturam sacram, & acuendum hominum intellectum. In Præfatione scribit, verbum Dei, & Theologiam consistere in vero scripturæ sensu: Vetus testamentum, Legem, Scripturam, & Litteram (quæ idem significant in sacris paginis) sine lumine, vita, sensu & interpretatione Spiritus sancti & Christi, esse litteram mortuam: Litteram esse originem omnium hæresium, deque discrimine Litteræ & Spiritus legendum *Augustinum* cum in peculiari hac de re libro, tum in libro adversus Pelagianos, & in Psalmum 70: se non approbare separationes & sectas, neque expectare novam & peculiarem sive ecclesiam, sive vocationem, sive baptismum, sive Spiritus sancti missionem: Ecclesiam non esse certum agmen & sectam hominum, elementis, temporis, personis, & loco adstrictam, sed spirituale & invisibile corpus membrorum Christi, ex Deo natorum, & uno eodemque sensu, spiritu & fide colligatorum, quorum signum & indicium sit caritas erga proximum; hac in ecclesia, & apud eam etiam se velle inveniri: in eadem unum alterius infirmitatem debere tolerare, nec condemnandos & expellendos illos, qui ex infirmitate (non autem obstinate, & contra Spiritum sanctum) peccant & labuntur: qui spiritualis est, eum non debere extinguere prophetiam, sed omnia probare, bonum vero retinere: sobrie igitur philosophandum, & philosophandum in Deo, ita ut studeas maiorem quotidie perfectionem acquirere & amplecti. Tandem promittit continuationem huius argumenti, dicens, si hic liber approbationem invenerit, sese submissurum aliorum Parado-

radexorum Centurias aliquot ex sacra Scriptura, Pythagora, Platone, Plotino, Plutarcho, Cicerone, Seneca, Erasmo, Vive, Rhodigino five Richerio, & aliis. Vnde iam iudicari potest, in quantum valeat accusatio *Micralii* Syntagm. Hist. eccles. p. 798. Frankium in Paradoxis videri hoc agere, ut hæreses varias syncretismo quodam conciliet, & enthusiasmo bipatentes portas aperiat. Neque tamen negandum, multas in Paradoxis crudas ac duras locutiones exstare, quibus imprudentes lectores offendi possint, atque in errores coniici.

Sebastianus *Franck*, Woerda-hollandus, pro sectario, anabaptista, enthusiastâ, immo & pro ethnico & atheo habitus, a quibus tamen vitiis ille se sæpius purgavit, Vlmensibus invisus, ab Argentoratensibus eiectus, a *Melanchthone* & *Luthero* refutatus, edidit Explicationem psalmi 64. contra falsos prophetas, doctores, impostores, & calumniatores, Clavum furum, (den Diebsnagel) in quo quælibet mundi fraudes manifestantur, Occlusum & VII. sigillis obsignatum librum, quem nemo scit aperire & legere nisi Agnus, & qui ad Agnum, eodemmet obsignati, pertinent, Arcam auream, in qua præcipua sacra scriptura dicta asservantur, Librum de regno Christi, aliumque de arbore scientiæ boni & mali, & Chronicon usque ad annum 1543. ab alio postea ad annum usque 1555. continuatum. Hæc ingenii monumenta excepit tandem Cosmographia eius, (das Weltbuch) in qua, tanquam in speculo, totum exhibet orbem terrarum. *Bayle* Diction. hist. & crit. T. I. 1216. *Lexic. univ. histor.* T. II. 154. *Crenius* Animadv. P. XI. 92. *Arnold* Hist. hæret. & eccles. P. II. 283. *Heumann* Progr. I. ad Bœcleri Hist. literar. sæculi XVI. p. 7.

LIX.

Iosephi MEDI Dissertatio de apostasia novissimorum temporum. Basileæ 1656. Ex anglico in latinum versa a Io. *Schönauro*. Est explicatio verborum apostoli 1. Timoth. 4. 1. 2. 3. Vbi auctor, per *defectionem*, non intelligit apostasiam generalem, sed partialem, seu hæreticam; per *spiritus*, doctrinas; per *doctrinas demoniorum*, non eas, quæ a dæmonibus proveniunt, sed quæ agunt de dæmonibus, sive deæstris, & inferioris sortis potestatibus divinis, intermediis fere inter deos principales, (se-

cundum Gentilium sententiam) ac homines. Hæc deinde applicat ad Ecclesiam romanam recentiore. Guil. *Twissus* in Præfat. Dissertationem hanc vocat doctissimam, eamque commendatissimam fore cuivis lectori cordato, plane persuasus est. Immo fatetur, inter alia scripta, quæ Medus secum communicaverit, cum primis sibi præsens arrisisse, tum ob interpretationem textus apostolici, diversam ab omni aliorum adhuc interpretatione, tum ob id, quod novam amplioremque meditandi materiam subministraret, partim circa doctrinas dæmonum, quid iis designetur, partim circa descriptionem illam personarum, a quibus originem sumserint. De Medo locuti sumus P. V. 103.

Francisci POTTERI Explicatio numeri bestię DCLXVI. Basileæ 1656. Etiam latine reddita a Io. Schoenauero. Editio autem anglicana est de anno 1642. Ios. *Medus* laudat hanc Dissertationem, ut felicissimam, & ita comparatam, ut absque multa admiratione legi non possit: pariterque fatetur, se illam initio legisse magno cum præiudicio, postea autem, victum ab auctoris explicatione, multa cum approbatione. Enim vero fundamentum Potteri hoc est, numerum 666. per quamdam *αριθμολογίαν* esse explicandum, conferendo eum cum numero, qui ipsi ex adverso respondeat, numero videlicet novæ Hierosolymæ, quæ typus est veræ & apostolicæ ecclesiæ, qui numerus sit duodenarius: atque ita docetur, mysterium numeri 144. qui numero 666. opponitur, consistere in radice quadrata, quæ est 12. ac proin mysterium numeri 666. itidem in eius radice quadrata indagandum, eamque esse 25. Nec minus Guil. *Twissus* Explicationem hanc vocat eruditam & accuratam: *Schoenauer* in Dedicatione, factum longe ingeniosissimum.

Franciscus *Potterus*, anglicus, Kilmingthorpii docuit in provincia sommersetensi, & anno 1678. inter vivos agere desiit, postquam in numero eorum fuerat annis 84.

Iohannes *Schoenauer*, basileensis, Philos. & opt. Artium magister, ecclesiæque gallicanæ pastor, claruit A. 1656.

Andræ RALLII Halcyonia ecclesiarum evangelicarum, sive de regno Christi glorioso in terris. Genevæ 1659. Vbi aperitur mysterium regni mille annorum. In cuius explicatione ab alijs

alia in hoc differt, quod & Christum negat personaliter his in terris diversaturum, & martyres proprie resurrekturos ante diem extremum. Atque in Praefatione auctor doctrinam suam quasi in epitome proponit, asseverans, felicitatem chiliafmi confandam esse *αναστασιμικως* & *καταστασιμικως*: & quidem *αναστασιμικως*, ex papalis imperii ruina, ipsiusque rectoris interitu; *καταστασιμικως*, i. ex ecclesiae multitudine, quae tunc mirum excrescet. 2. ex reformatione magna vitae ac doctrinae. 3. ex plena ab hostili incursu securitate. 4. ex sincero gaudio inde exurgente.

Andreas Rall, ecclesiastes occitanus, laudatus *Guisardo*, ut pater eruditionum, & D. *Peterseniv* in Nube testium veritatis lib. III. 114. atque in Myfter. restituta omn. T. I. Colloq. I. 88. ut vir celebris, floruit medio saeculi XVII.

Iudaeorum excitabulum matutinum. Ebrodun. 1663. Quo sunt certiores, ortam esse auroram praesignis diei Domini, praestitutum ipsis tempus repetendae in saecula patriae Canaan, & convertendae gentis universae ad Christum, iam iam suo pacis & gloriae regno potiturum, ut novos calos novamque terram creet, perpetuum iustitiae domicilium. Speciatim hic docetur, reiectionis Iudaeorum esse causas tres, eosdem tamen in gratiam redituros in novissima diei aurora, restitutionem eorum fore subitanam, atque hanc praecessuram ipsorum conversionem, statim autem secururam Israelitici regni instaurationem sub Davide regum rege, & dominorum domino, Christo, Dei vivi filio: canticum in id tempus a Davide praeparatum esse, quod unanimes cantaturi sint Iudaei & Gentes: Christum tunc temporis non solum sceptrum regum, sed pastorem quoque agolum gestaturum: neque tunc amplius fore opus ordine ecclesiastico, praedicatione verbi, sacramentis, linguis, excepta hebraica, quae primigenia fuerit, neque etiam legibus, iurisprudentia, arte medica, scientiis & scholis; retentum tamen iri cum Fide, Spe & Caritate, Astrologiam, Geometriam, Arithmetica, Musicam, Architectonicam & Typographiam: illos, qui transmutabuntur, mortem non esse degustaturos: totaliter inter se differre Aeternitatem & Saeculum seu Saecula: Christum per integram restaurationis aetatem non esse in terris commoraturum: & resurrectionis tria esse tempora, unum in Christo, qui factus

est primitiæ dormientium, cuiusque vi multa Sanctorum corpora excitata sunt; alterum in secundo Christi adventu; tertium in adventu eius tertio. Quod vero ad auctorem huius libelli attinet, latet ille sub gallico isthoc anagrammatismo, *Habite en Sion*, estque Iean BETHISON; sicut illustis vir, Ger. von Mastricht, in literis A. 1717. die 30. Ian. ad me scriptis, amice & humaniter indicavit.

Iohannes *Bethison*, quicumque sit, vixit, ingeniique sui specimen edidit A. 1663.

L X.

THEODORETI Dialogi III. cum versione Victor. Strigelii, & analysi logica atque annotationibus Marci Beumleri. Tiguri 1593. Primus illorum Dialogorum inscribitur *Ἀσπῆκτος* Immutabilis, secundus *Ἀσυνχῆτος* Inconfusus, tertius *Ἀπαθής* Impatibilis. Causa vero editionis eorum Beumlero fuit & Disputatio, A. 1582. Tubingæ habita, de cœna dominica, & anno sequente edita Orthodoxi consensus Refutatio, in quibus statuebatur, Theodoretum fuisse nestorianum. Hoc igitur, ut & ista, (1. Theodoretum contra Cyrilli Capitula scripsisse. 2. eundem a Synodo chalcedonenſi & Leone episcopo rom. non nisi cum exceptione laudatum & approbatum fuisse. 3. scripta eius declarare, ipsum reliquias nestoriani erroris, instar iudæi baptizati, retinuisse) ut refelleret, Theodoreti Dialogos hosce prælegit, illustravit, atque iterum in scenam producendos esse iudicavit. Et hi III. Dialogi de unione duarum in filio Dei naturarum, e Theodoreti scriptis, sicut ex Laur. Ludovici Oratione V. Crenius Exercit. I. de libris scriptor. optimis p. 5. observat, maxime commendantur ab eruditis. Neque Petrus de Marca, vir summus, cessavit, Theodoretum in suas partes pertrahere, & primum ac secundum Dialogum, pro suæ Ecclesiæ sententiæ explanare studuit in Dissert. posthum. p. 70. De ipso autem inclyto hoc patre ecclesiæ, Cyri episcopo, locuti uberius sumus P. I. 143.

Marcus Beumler, Kirburgo-tigurinus, ecclesiastes primum Alceæ in Archipalatinatu, post Tiguri archidiaconus, tandemque Græcæ linguæ & Theologiæ professor, composuit Analysin logicam ad M. Tullii Ciceronis Latium seu dialogum de amicitia, item ad eiusdem Catonem maiorem, seu de senectute, Elocutionis

tionis rhetoricæ libros II. Analyfin disputationis Iacobi *Andrea* de adoratione carnis Christi, Disputationes varias theologicas, & Confessionis helveticæ compendium, mundoque vale dixit anno 1611. *Witte* Diar. biograph. H 4. *Hyde* Catal. biblioth. Bodlei. P. I. 86.

LXI.

GREGORII nysseni ad Eustathiam, Ambrosiam & Basilissam Epistola, cum Is. *Casauboni* versione latina & annotationibus. Hanoviz 1607. Agit illa de concordia Ecclesiæ, & duabus in Christo naturis. Et *Casaubonus* eam consideravit, notisque illustravit, & in publicum emisit eo tempore, quo eruditi maxime pugnabant calamis, præcipue de duabus Christi naturis. Contentiosum hunc ecclesiæ statum ad animum sibi revocans *Casaubonus*, Dedicationis suæ initium petivit a dicto *Socratis*, *Idem esse veritatem & virtutem*, & ostendere studuit, neminem ad veritatem venire posse, nisi per virtutem; hanc autem maxime conspicuam reddi caritate, seu erga omnes pio christianoque benevolentiz affectu. Sed a litibus & contentionibus alienus atque abhorrens, neutiquam evitare potuit, quin adversus ipsum exurgeret, & arma ferret lac. *Gretserus*: hic enim anno sequente Ingolstadii emisit Correctiones notarum *Casauboni* in hanc Epistolam. Vide *Casauboniana* p. 4. de Gregorio autem nysseno Partem Historiæ biblioth. meæ I. p. 112. & de *Casaubono* P. eiusdem P. 322.

EIVSDEM de euntibus Ierosolyma Epistola. Hanoviz 1607. Latine versa & notis illustrata a Petro *Molinao*. Accedit duplex huius Tractatus, alter de peregrinationibus, alter de altaribus & sacrificiis Christianorum. In Epistola improbat sanctus pater peregrinationes, religionis causa susceptas, non modo ut inutiles, sed etiam ut noxias & periculosas. Neque dubitandum, eam esse genuinum Nysseni scriptum, 1. ob scribendi characterem, qui plane redolet phrasin Gregorianam. 2. ob mentis & verborum cum aliis eius scriptis consonantiam. 3. ob mentionem profectiois eius in Arabiam & Hierosolymam, quæ & in aliis eius sit scriptis. 4. ob doctrinæ & stili similitudinem. Multo minus licet excipere, ac dicere, eam damnare tantum peregrinationes anachoretarum & solitariam vitam agentium virorum & mulierum: iis enim argu-
men-

mentis ac verbis utitur, ut ad populum, & quemvis e populo pertinere, nemo nisi plane vectors negare possit. Interim Iacobo Greffero iesuitæ nec hoc scriptum intactum relinquere placuit, sed Notas in Molinæi Notas emisit Ingolstadii anno 1608. 4. De Petro Molinæo nihil addimus, Lectorem remittentes ad Partis III. paginam 394.

ECCLESIAE ORIENTALIS Confessio orthodoxa, græce, interprete Laurentio Norrmanno. Lipsiæ 1695. In Præfatione, quam interpres præmisit, agitur de auctore, auctoritate, versione & editione huius Confessionis. Auctor eius est Petrus Mogilas, expolitor Meletius Syrigus : auctoritatem nata est a Synodo hierosolymitana A. 1672. sub patriarcha Dositheo celebrata, quippe quæ eam adprobavit, nihil vel detrahens, vel adiiciens ; quamvis insint quædam, ad palatum Ecclesiæ romanæ a *λατινο-φρονσι* scripta : exemplar, unde interpretatio facta, illustri viro, Io. Gabr. Sparwenfeldio, atque editionis procuratio CL. V. Adamo Rechenbergio accepta est referenda. *Acta erudit.* A. 1695. 319. *Narrat. innoc.* A. 1718. 810. *Fecht* de Græcor. religione 24. *Helladius* de statu præf. Ecclesiæ græcæ 102. 108. Atque hanc Confessionem receperunt Russi & aliqui Græcorum, teste Heineccio in *Delineat. vet. & rec. Eccl. gr.* P. I. 44. P. II. 128.

Petrus Mogilas, A. 1642. metropolita fuit kioviensis, thronique CPTani exarchus, principali Ducum Moldaviæ Valachiaque genere editus, vir tum imaginibus Maiorum, tum amplissimæ fortunæ dignitatisque fastigio, & variæ item eruditionis literarumque laude florentissimus : adhuc aliis pariter ingenii monumentis, sed slavonico fere sermone, in usum provincialium, consignatis, in primisque opere Euchologico, de græco traducto, & in monasterio kioviensi anno 1646. edito, inter suos clarus celebratusque. *Norrmannus* Præfat. p. 11.

Meletius Syrigus, Mogilæ æqualis, fuit hieromonachus & ecclesiæ CPTanæ theologus, sive prædicator evangelii : qui & alio scripto, quo Cyrilli Lucaris Confessionem ex professo oppugnavit, celebris est. *Norrmannus* p. 12. Confer etiam ea, quæ addita sunt Confessioni Cyrilli Lucaris p. 135. 139.

Cyrilli LVCARIS Confessio christianæ fidei. (Amstelodami, ut videtur) 1645. Cui adiuncta est gemina eiusdem Confessionis Censura synodalis, una a *Cyrillo berrhoënsi*, altera a *Parthenio*. Cyrilli Confessio, A. 1631. scripta, certe absoluta, ab aliis Græcis calvinismi accusatur, atque ideo in duabus illis Synodis condemnata & reiecta est A. 1638. & 1642. Ut adeo non possit agnosci pro Confessione totius Ecclesiæ græcæ. Vide P. III. Bibl. nostræ paginam 377. & *Fehlavium* in Annot. ad Præfat. Christophori Angeli p. 64

Cyrillus *Lucaris*, natus in insulæ Cretæ urbe principe, absolutis in urbe Venetorum & Patavii studiis, & consecratis per alias provincias itineribus, eruditione & experientia ornatus in orientem cum rediisset, a Meletio patriarcha alexandrino receptus est in ordinem sacerdotalem, postque ea factus archimandrita. Cum 19. annos in throno sedisset alexandrino, Neophyto, patriarcha Cptano, a Turcarum Imperatore in exilium missus, succedere debuisse, si, ut Timotheus, pecunia voluisset dignitatem sibi illam comparare. Nihilominus, Timotheo extincto, consentientibus Antistitum ceterorumque, ad quos ius eligendi spectat, suffragiis A. 1621. electus patriarcha, sedem alexandrinam cum Cptana commutare nequitiam recusavit. Sed mox invidiæ, odia, conspirationes & falsæ delationes eum exceperunt, & per omnem eius vitam perdurarunt, ita ut ter depositus, totiesque restitutus, anno tandem 1638. ab Imperatore Turcarum, quasi de quo metuum, (hac enim calumnia hostes utebantur) ne ipso absente Græcos Cpli habitantes ad seditionem citurus esset, ad mortem sit condemnatus. Die igitur 27. Iunii capitur venerandus senex, & lintri imponitur, tanquam in maris ægæi insulam quandam deportandus: sed non procul ab urbe regia ei paratur carnificina. Qua ille conspecta Deum O. M. flexis genibus se commendat, omnis generis contumelias, etiam colaphos faciei impactos patitur, & gutture chorda eliso suffocatur. Nec rabies hic cessavit, sed corpus vestibus exutum in mare proiectum est a carnificibus; cumque ab amicis, qui a piscatoribus illud acceperant, terræ mandatum esset, non quieverunt tamen hostes, quin urbis gubernatorem precibus & nummis expugnarent, ut e tumultu effossum denuo maritimis fluctibus manciparetur. At mare tamen

Pars VI. l. 8.

Kkk

magis

magis fuit pium, quam homines, quippe quod reddidit cadaver, ut denuo posset sepeliri: & Parthenius patriarcha eum postea exuviis huius honorem exhibuit, ut effossis & CPlin delatis sollemnes in patriarchali exequias faceret, & decente funebri pompa in templo apud Ortakui, quod ad Bosporum iacet, recondendas curaret. Plura huc spectantia vide apud Thomam *Smith* in Narratione de vita, studiis, gestis & martyrio Cyrilli Lucaris, quæ exstat in eius *Miscellaneis* p.49. *Kœnig*.483. & *Narrat.innoc.A.*1709.259.

Laurentius *Normannus*, suecus, & quidem Recarloiedensis in Sudermannia, e ludo stregnesiensi ab eius rectore, Gotshalco *Tranao* cum hoc elogio, *Talem nunc nostra mittit Stregnesia, qualem nec vidit, nec videbit*, dimissus, in academia upsaliensi eos studiorum in litteris, philosophia & theologia profectus fecit, ut ex primo itinere germanico & belgico (alterum enim ad academias Germaniarum fecit, cum iam designatus esset professor theologiæ) redux, sapientissimo Regi dignus videretur, qui regium in Collegium reciperetur antiquitatum. Deinde professionem in lyceo upsaliensi obiit, primum græcæ & orientalium linguarum, postea eloquentiæ, denique theologiæ, usque dum primum in hac locum teneret. Huic etiam accessit Bibliothecæ cura, & munus antistitis upsaliensis. Quamvis autem in honorifica hac statione consenescere optaret, nec altiora desideraret; tanta tamen Caroli XII. erga eum erat propensio, ut vel invito, bene tamen merito, episcopatum gothoburgensem imponeret. Dignus sane episcopus, cui nec eruditio deerat, nec virtutum chorus: nam in pietate eius iustitia, in iustitia bonitas, in bonitate benevolentia, in benevolentia comitas, in comitate gravitas, in gravitate affabilitas, in affabilitate humanitas se se exseruit. Nec minus decens ac pulchrum erat corpus, in quo tam elegans habitabat anima. Statura iusta, vultus ad gravitatem compositus, oculi nitidi & cæsi, compacta firmaque membra, valetudo fere semper prospera. Sed tandem compages hæc morte dissoluta est, virque optimus & amplissimus rebus humanis exemptus A. 1703. die 21. Maii, superato vitæ suæ in terris anno 52. Vivit autem adhuc in scriptis, quæ sunt: Carmen gratulatorium in opus *Wasmuthianum* Hebraismi restituti, Disputatio de aula innocente, Auctorum quorundam græcorum libri cum versione & annotationibus, & Oratio parentalis

talīs in memoriā vitæ & mortis Erii Aurivillii. *Pipping Memor. theol.* p. 1463. *Scheffer de scriptis & scriptorib. Suecorum* p. 163. ac *Moller in Annotat.* 438. nec non in *Prolegomenis Polyhist. Morhof.* 24. & *Præfat. in Biblioth. septentr. eruditi* 14.

LXII.

MACARII ægyptii Opera. Græce & latine. Lipsiæ 1699. Io. Georg. *Pritius* collegit ex Petri *Possini* Thesauro ascetico, recognovit, studiose emendavit, indicibusque adiectis edidit. Illa autem sunt 1) Liber de custodia cordis. 2) de perfectione in spiritu. 3) de oratione. 4) de patientia & discretionē. 5) de elevatione mentis. 6) de caritate. 7) de libertate. 8) Apophthegmata, alia a Petro *Possino*, alia a Io. Bapt. *Cotelerio* edita. Quibus accedunt 1. De Macario Relatio ex *Hieronymo*. 2. de eodem relatio ex *Palladio*. 3. de eodem Excerpta ex *Cassiano*. Vide etiam Io. Alb. *Fabricii* Biblioth. gr. vol. VII. c. 12. Editionem hanc *Pritius* elegantibus ornavit Dedicatione ac Præfatione, in quarum illa amplissimi viri, *Adriani Stegeri*, *ICti*, *Scabinatus electoralis saxonici adfessoris*, & consulis lipsiensis, sanum de coniungenda cum fide pura vitæ sanctitate, ipsiusque sincerum pietatis studium debitis effert laudibus; in hac de Macario, & eius scriptis, suoque instituto verba facit, atque ad extremum *Suida*, *Trithemii*, auctoris *Mysterii iniquitatis*, & *Pet. Poireti* de Macario adfert testimonia.

Macarius, senior, gente ægyptius, ex Thebaide provincia oriundus, eremita scetenſis, *Antonii*, disciplinæ monasticæ auctoris, discipulus, a Macario alexandrino Iunior dicto omnino distinguendus, cum adhuc iuvenis esset, virtutibus & austero vivendi genere ita enituit, ut παιδαγωγῶν i. e. in puerili ætate senex ab æqualibus vocaretur; sed & vitæ severitate ita succum corporis absumsit, ut imberbis maneret. Annos natus 40. ad presbyterii gradum evectus est, & exactis in scetenſi solitudine, ubi & plures alii vivebant, 60. annis obiit nonagenarius, ut aiunt, anno Christi 391. Ut moribus erat reverendus & severus, ita miraculis & prophetia fertur clarus fuisse. *Cave Hist. litter.* P. I. 145. *Pritius* in præfat. I. A. *Fabricius* Biblioth. gr. vol. VII. 492. *Lexicon univ. hist.* P. III. 396. *Lutherus Colloq. mensal.* 146. *Magirus* 545. *Acta erudit.* 1724. 86.

EIVSDEM Homiliæ L. Lipsiæ 1714. Etiam græce & latine. Io. Georg. Pritius textum græcum accurate revidit, & in sectiones dispescuit, latinamque versionem quam plurimis in locis emendatiorem, magisque perspicuam reddidit, adnotatis ubique, ad quæ provocatur, Scripturæ dictis. Homiliæ istæ sunt piæ ac lectu dignæ, ut *Fabricius* iudicat; immo rebus optimæ frugis, divinissimæque mysteria complexis refertissimæ, ut *Pritius* in Præfatione: ac propterea in germanicam linguam translata a *Godofr. Arnolfo*, in belgicam a *Cornelio Kiel*, & in anglicam a presbytero quodam (an *Thoma Hearne*?) Hæc ultima versio edita est Londini A. 1721. in 8. & recensetur in *Actis eruditor.* A. 1724. 86.

LXIII.

PHILASTRII de hæresibus liber, cum emendationibus & annotationibus Io. Alb. *Fabricii*. Hamburgi 1721. Hæc editio omnium (quæ Basileæ A. 1528. & 1539. in Bibliothecis Patrum, & Helmstadii A. 1611. & 1621. prodierunt) est optima: nisi melior futura est ea, quam *Paulus Gagliardus* molitur, canonicus brixienfis. Sunt autem eius capita seu hæreses 150. Et multa ille pro hæresibus habet, quæ talia non sunt, sicut ipse olim *Augustinus* observavit, episcopus hipponensis. Recensionem præsentis libri facit *Clericus* T. XVII. de la Biblioth. anci. & mod. f. 179.

Pag. 25. Musoritz, qui sorices colunt.

Fortasse nunquam fuere tales hæretici, *Seldenus* de dls syris c. 6. p. 180.

77. Cerinthus successit Carpocratis errori.

Cerinthus Iohannis apostoli tempore suos iam errores sparsit.

93. Post hunc (Marcum) Colorbasus.

Marco prævit. *Henr. Dodwellus* Dissert. ad Irenæum p. 326.

95. Marcion non accepit Epistolas Pauli apostoli, nisi ad Timotheum & Titum.

Accepit omnes, præter illas. *Arnold K.* und *K. H. P. L.* 73.

96. Marcion devictus atque fugatus est a Ioanne evangelista.

Nec Cerdon ante Hyginum, nec Marcion, Cerdonis discipulus, ante *Arictum*, qui sedit ab A. C. 150. usque ad 154. cognitus fuit. *Arnold* ibid.

Pag.

Pag. 100. Tatianus Aeonas nuntians, sicut *Marcion*, deliravit.

200. Habentes (ante confusio- nem babelicam) *angelicam patriam*, id est, *multarum linguarum scientiam*, non agnosce- bant datorem tantæ sapientiæ, Dominum.

Sicut *Valentinianus*. Idem 75.

At dicitur fuisse *lingua una*. Gen. 11, 1. *Crenius* Falce II, 112.

Philastrius, seu *Philaster*, in sacerdotum ordinem cooptatus, circumivit universum pæne ambitum romani orbis, & evangeli- um prædicavit. In mediolanensi urbe restitit Auxentio ariano, priusquam beatus eligeretur Ambrosius. Romæ etiam non exi- guo tempore moratus, multos & publica & privata disputatione lucratus in fide est. Nec minus perrexerit in zelo fidei, & magni- tudine laborum, cum episcopus esset factus brixienfis in Italia. Erat vir in divinis scripturis doctissimus, & secularium literarum non ignarus, cumque vehemente ardore animi coniunxit mirifi- cam sanctorum morum lenitatem, cum celsitudine scientiæ hu- milem modestiam, cum cælestium rerum peritia generosum con- temtum terrestrium: erga egenos misericors & liberalis, iræ po- tens, indulgentia facilis, humanitate devinciens, patientia supre- mus. Et postquam per septennium præclare & cum laude epi- scopatum gessisset, anno, ut creditur. 387. XV. Kal. Augusti homi- nem exuit, & migravit ad eum, quem dilexit. *Gaudentius* in eius Vita, quam CL. Fabricius hic apponit cum aliis Excerptis statim post insignem de *Philastrio* Præfationem, *Bellarmin.* de scriptor. eccles. 77. *Labbe* T. II. 211. *Cave* Hist. liter. 160. *Olearius* T. II. 87. *Arnold* Hist. eccl. & hæret. P. I. 159. *Curcellæus* 579. *Dippel* Opp. 692. *Sagit- tarius* Introd. in H. E. 787.

Io. Andr. SCHMIDII Historia festorum & dominicarum. Helmstadii 1722. In usus auditorum conscripta; nec minus sua- vis, quam utilis lectu.

LXIV.

CYPRIANI & AVGVSTINI de unitate ecclesiæ Li- belli. Cum Georgii *Calixti* Introductione, in eorum lectionem, seu potius Fragmento introductionis. Helmestadii, in typogra-

phia calixtina 1677. In Introductione id agit Calixtus, ut scripta hæc Patrum rectius intelligi possint. Historiam igitur electionis Cypriani, cui Felicissimus resistebat, & mox Novatus cum Novatiano ecclesiam scindebant, repetit, ac præterea docet, librum Cypriani de unitate ecclesiæ eundem esse, qui de Simplicitate prælatorum inscribitur: non alium Cypriani, quam Pauli, esse scopum, mandantis servare unitatem spiritus per vinculum pacis, Eph. 4, 3. Cyprianum non loqui de episcopo romano, sed apostolo Petro: eundem omnes apostolos Petro, & inter se, pares facere: verba hæc, *Primatus Petro datur*, glossema esse, quod, cum margini aliquis adlevisset, in textum postea irrepsit: si quis episcoporum sibi commissam portionem hæresi coinquinare & perdere incipiat, reliquos subvenire, & subtrac̃ta pernicioso episcopo communionem mature periculo prævertere, & gregem lupo eripere oportere: ad ecclesiæ unitatem duo in primis facere, nimirum episcoporum inter se æqualitatem, & mutuam concordiam atque tolerantiam, etiamsi in quæstionibus iuxta enatis non sit inter eos consensus. De Cypriano & Augustino egimus P. I. 171. 227.

HIERONYMI Dialogus de S. Trinitate. Cygneæ 1677. Cum interpretatione latina Fed. Morelli. Accedunt 1) *Gennadii Scholarii* Dialogus (cum Amurathe Machometa) de via salutis humanæ, Confessio de fidei nostræ articulis, & Oratio ad unum & trium personarum Deum. Omnia græcolatina. 2) *Martini de Trinitate* Professio fidei. Omnia denuo in lucem edita cura & studio Christiani Daumii: qui & Excerpta addidit ex variis auctoribus de scriptoribus hisce, & Annotationes ad Hieronymum, variasque lectiones in Gennadium & Martinum. In Præfatione, quam utilissimam vocant eruditissimi *Lipsienses* in Tomo II. Supplem. Actor. erudit. p. 531. de singulis, quos hic exhibet, auctoribus verba facit, eorumque editiones indicat fideliter.

Hieronymus, theologus græcus, incertæ est ætatis. Eiusdem sunt duo Colloquia, alterum de sensu christianismi, alterum cum iudæo, quæ cum Frid. Morelli interpretatione exhibet Io. Alb. Fabricius Biblioth. gr. vol. IIX. 377.

Gennadius Scholarius, in statu laici usque ad patriarchatus dignitatem *Georgius Scholarius* dictus, constantinopolitanus, sub Ioanne

Ioanne Palæologo Iudicis primarii munus sustinuit, cumque eo in Italiam profectus suasor fuit concordia cum Latinis faciendæ: sed mox mutatus, & Marcum ephesium secutus, atque iccirco Florentia se proripiens omnibus eam modis impugnavit usque ad vitæ finem, & damnavit, immo non aliam cladis CPTanæ atque interitus græci imperii causam esse clamitavit, quam latinismum, seu factum cum Latinis consensum. In patriarchatu, ad quem iussu Mahometi II. evectus est eodem, quo CPLis capta est, anno, (capta autem est A. 1453.) vixit V. annos, & menses aliquot, deinde monachus factus, (quamquam iam ante captam urbem sæculo renuntians in monasterium se recepit, nondum tamen assumpto habitu clericali, & facta professione,) reliquum vitæ tempus, quod quadriennii fuisse creditur, in monasterio S. Ioannis baptistæ in monte Menææzo prope Serras transegit, donec circa annum 1464. ad plures abiret. Scripta eius, quorum longe maxima est copia, triplicis sunt generis: alia enim formata sunt ante patriarchatum in statu laici, alia in patriarchatu, alia deposita hac dignitate, atque in monachatu: & constant Epistolis, Orationibus, Homiliis, Historicis & Polemicis. De quibus omnibus fuse agit Euseb. Renaudot in Observationibus ad Gennadii Homilias de S. eucharistia, quarum bonam partem litteratissimus vir, Io. Alb. Fabricius in X. volumen Bibliothecæ suæ græcæ p. 543. liberali manu retulit. Vnde patebit, trigam illam supra indicatorum scriptorum, quæ nobis dicendi materiam præbuere, ad statum auctoris nostri pertinere patriarchalem.

Martinus, Sabariæ in Pannonia patre gentili & militari viro natus, Ticini in Italia educatus, & ex catechumeno miles factus, sed pius, integer, Deique timore plenus, triennio post sacro lavacro tinctus est, & missione a Iuliano Cæsare impetrata, seculari vitæ nuncium misit. Munus ecclesiasticum a S. Hilario oblatum deprecatus, ægre tandem consensit in officium lectoris & exorcistæ. Interim in pietatis exercitiis accrevit, & invitatus postea episcopatum turonensem suscepit in Gallia. In quo tamen zelum pro religione christiana, & extirpanda idololatria egregie comprobavit, tantaque apud omnes auctoritate valuit, ut Maximus tyrannus eum convivam habere sibi honori duceret, & Galli annos numerarent ab eius emortuali. Vt mitis erat ingenii, ita minime

minime adduci poterat ad crudeles persecutiones hæreticorum: sed & propterea multa passus a clericis. Mirum autem, virum tam insignem, tantoque opere a *Sulpicio Severo, Paulino, Fortunato & Gregorio* turonensi laudatum, tam obscure scripsisse; si tamen ista fidei Professio Martini nostri est: immo, *Schurz, fleischii* in Epp. select. p. 565. iudicio, neque formæ stili, neque doctrinæ talis episcopi congruens est, planeque diversum auctorem præfert. Tandem obiit A. 400. aut 402. senex 81. annorum. *Baronius* Annal. T. IV. & V. *Cave* 152. *Lexic. univ. hist.* P. III. 468. *Olearius* Biblioth. Scriptor. eccles. T. I. 473.

ALCVINI de S. Trinitate Libri III. a Luca *Loffio* recogniti, & commentario illustrati. Francofurti 1555. Libri isti ad gloriosum Imp. Carolum M. missi sunt A. 770. in iisque, ut porro in titulo dicitur, vera & perpetua prophetiæ & apostolicæ Ecclesiæ sententia de una essentia divina, & tribus in ea hypostasibus seu personis coæternis & *ομοουσιως*, contra Arium, Samosatenum, Photinum, Servetum, & similes, perspicue & fideliter recitatur.

Flaccus *Alcuinus*, sive, ut postea mollius pronunciatum, *Albinus*, britannus, Bedæ atque Ecberti discipulus, diaconus ecclesiæ eboracensis, orator, philosophus, poëta, mathematicus, theologus, ideoque a *Trithemio* laudatus, ut vir in divinis scripturis eruditissimus, & in secularium literarum peritia nulli suo tempore secundus, cum ab Offa Merciar Rege ad Carolum M. missus esset, adeo huic Monarchæ placuit, ut eum apud se retineret, & abbatia S. Martini aliisque beneficiis ornaret, nec ab eo in scientiis informari dedignaretur. Inde factum, ut *Imperatoris magister deliciosus* appellatus fuerit. Eiusdem consilio Carolus academiam parisiensem dicitur fundasse. Opera eius ab *Andrea Du Chesne* edita sunt Parisiis A. 1617. f. qui & Vitam eiusdem præmisit. Ipse autem ex hac vita migravit A. 804. *Baronius* T. IX. 558. *Labbe* T. I. 31. *Lexic. univ. hist.* P. I. 79. *Bibliotheca bremenensis* Class. VI. 523. *Cren.* Dissert. de furib. librar. §. 4. & *Animadv.* P. XIX. 81. *Magirus* 30. *Cassander* 1103. *Henr. Meibomius* Orat. de fundat. academ. Iuliz H 2.

Nicolai de CLEMANGIIS Liber de corrupto Ecclesiæ statu, separatim editus studio Iohannis a Fuchte. Helmstadii 1620. Qui

Qui liber Boni & mali pastoris speculum appellari potest. Editor & Dedicationem & Præfationem præmittit, in illa, certam ob causam valde notabili, librum hunc eo laudans, quod agat de munere five regimine ecclesiastico, & de corrupto ecclesiæ statu, quem satis copiose, nec minus vere, quam dextre describat; in hac de auctore verba facit, deque proposito suo librum istum tam edendi. Adduntur etiam certi Rhythmi contra corruptum ecclesiæ statum. De *Clemangio* diximus P. III. 427.

Ioh. a *Fuchte*, antverpiensis, Philos. magister & pastor in æde D. Iacobi hildesiensi, deinde Theol. D. & professor helmstadiensis, emisit *Paschafii Ratberti* Testimonia SS. Patrum de genuino eucharistiæ intellectu usuque, *Augustini* Sententias ex omnibus eius operibus a Prospero excerptas, & Compendium Synodorum, mundoque dixit vale A. 1622. cum ætatem perduxisset ad annum 54. *Witte* Diar. biograph. S 3.

LXV.

SULPICII Severi Opera, cum Notis Io. *Vorstii*, Lipsiæ 1703. Prius Berolini A. 1668. 12. atque iterum Lipsiæ A. 1709. In Dedicatione allegat auctor duplicem instituti sui causam, nimirum quod manu exaratum codicem in Bibliotheca electorali, quæ Coloniz ad Spream est, offenderit, diversasque lectiones minime contemnendas, ac his, quæ in codicibus vulgatis reperiuntur, meliores in eo observavit; deinde quod non nulla ad stylum Sulpicii, imo & ad historiam antiquitatemque pertinentia, ab his, qui in eum auctorem Notas scripserunt, prætermissa viderit: de quibus tamen lectores moneri itidem non præter rem foret. Opera autem ista constant 1) II. Libris historiæ sacræ. Quos a mundi initio exorfos perduxit usque ad consulatum Stiliconis & Aureliani, hoc est, annum Christi quadringentesimum. Notis eos illustrarunt Car. *Sigonius*, Pet. *Galesinus*, Victor *Giselinus*, Io. *Drusius*, Henr. *Mercerius*, Georg. *Hornius*, Io. Casp. *Hofmeister*, *Anonymus*, qui Scholia perpetua in modum Minellii addidit, & Christian. *Schotanus*: inter quos meliores sunt *Sigonius*, *Giselinus*, *Drusius* & *Vorstius*. 2) Libro de vita B. Martini. 3) III. Epistolis. Vna est adversus amulos B. Martini; altera agit de obitu & apparitione eius; tertia refert, quomodo B. Martinus ex hac

Pars VI. In 8. LII vite

vita mortali transferit ad immortalem. 4) III. Dialogis. Quorum primus narrat virtutes & miracula Monachorum orientalium: & duo posteriores exponunt virtutes B. Martini, libro primo præteritas. Hisce additur ex Victore Giselino Chronologia in libros historicos Sulpicii. Et nota, pro Sulpicii libellis de B. Martino Apologiam scripsisse Guibertum *Martinum*, abbatem gemblacensem, quæ MS. exstat Gemblaci & Lovanii ad S. Martini. Io. Casp. Hofmeisterus, Prof. tigurinus, itidem edidit Sulpicii Historiam, & quidem cum notis selectis variorum, *Drusii* cum primis, & Io. *Vorstii*, insertis subinde observationibus novis, quibus tum phrasibus & historia sulpicianæ illustratur, tum errores auctoris diligenter notantur. Tiguri 1708. 8.

Lib. I. cap. 46. §. 1. *Posto Ochozia* Post Ochoziam in Iudæa regem, in Iudæa rege.

Richter in Actis erudit. A. 1713. 401.

Cap. 48. §. 4. (Ionas) post triduum fere *Ninivitarum littoribus eiectus*.

Qui Ninivitarum littoribus eiici potuit a pisce, cum in mari mediterraneo ab eodem absorptus esset? *Vorstius* in h. l. *Bochartus* Hieroz. P. II. 745.

Lib. II. cap. 41. §. 2. Ita missis per Illyricum, Italiam, Aphricam, Hispanias, Galliasque *magistris officialibus*.

Magisterii officialibus. Io. *Vorstius* hic in Dedicatione.

Dial. III. §. 6. in Nota. At (G. I. *Vossius*) scire debuit, si non in antiquioribus *Gemma*, at saltem in Sulpicio nostro vocem (*Quantocius*) reperiri.

Vox *Gemma* abesse debet. *Vorst.* de latinis. mer. suspecta 27.

Sulpicius Severus, aquitanus, minimeque confundendus cum *Sulpicio*, episcopo bituricensi, non monachus, sed presbyter primiliacensis, Hieronymi ac Rufini æqualis, B. Martini discipulus, & S. Paullini nolani amicus, vir genere & litteris nobilis, doctrina & sapientia pollens, immo summus, (hæc enim eius sunt elogia apud *Gennadium* & *Honorium*, *Augustinum* & *Idacium*.) quamquam Millenariorum sententiæ addictus, dictione usus est tersa & eleganti, adeo ut Ecclesiasticorum purissimus scriptor vocetur a Ios.

Ios. Scaligero in Prolegom. ad libros de Emendat. temp. atque ab aliis, ob Sallustii imitationem, *christianus Sallustius*, vixit sub finem sæculi IV. & in initio V. immo adhuc circa annum 420. Videatur *Vossius* de Histor. latinis l. 2. c. 12. *Vorstius* in Dedicat. *Koenig* 786. *Olearius* T. II. 160. *Clericus* Biblioth. sel. T. XX. 325. *Io. Alb. Fabricius* Biblioth. lat. 735. & Supplem. Vol. I. 306.

Nicolai de CLEMANGIIS Liber de diebus festis & sabbato. Helmeftadii apud Salom. Schnorrium, typograph. aulicum, 1703. Opus præclarum, in Gallia apud Fontem in Bosco circa annum 1412. scriptum. Hermannus *Von der Hardt*, qui hanc editionem curavit, Præfationem addidit, in qua vitam auctoris describit, & originem huius libri aperit, dicens, Petrum *de Alliaco*, cameracensem episcopum, Clemangio familiarem, externum christiani nominis ornatum promoturum suasisse Pontifici, ut dierum festorum augeret numerum, quod & A. 1405. publicis diplomatibus effectum; Clemangium vero, pro pectoris sinceritate, satis intelligentem, plebem numero & pompa dierum festorum non emendari, sed fascinari potius, & a cordis affectu ac vera probitate in externam christianæ religionis speciem & umbram avocari, in contrarium ivisse, atque hoc scripto monere studuisse, plebem religione temere abuti, & dies festos in publicam peccandi licentiam convertere. Non itaque augendos, sed contrahendos potius ac minuendos esse dies festos. Quæ est etiam ipsissima *Lutheri* sententia T. I. ien. german. Serm. de bonis operibus p. 242.

Iacobi CALFHILLI Libellus Sapientiz Salomonis, versibus hexametris redditus. Altorfii 1699. Primum editus a Dan. Guil. *Mollero*, professore altorfino, qui illum acceperat MStum ex bibliotheca D. Io. Schalleri. Præmittitur Laterculus auctorum, qui libros biblicos ex prosa in versum transtulerunt: atque in Præfatione fatetur editor, de carminis qualitate se eo libentius taciturnum, quanto manifestior sit eiusdem a grandiore illo dicendi genere heroico diversitas; neque etiam de auctore sibi quidquam constare.

Iacobus *Calphillus*, anglus, & S. theol. D. vixit sæculo XVII. adversarium nactus Iohannem *Martialium*, qui scripsit Replicam

ad Calthilli Blasphemam, ut vocat, responsionem adversus Tractatum de cruce. *Hyde Catal. Biblioth. Bodlei* T. I. 434.

Dan. Guil. *Moller*, posonienſis hungarus, natus A. 1642. confectis itineribus in Germaniam, Daniam, Belgium, Angliam, Galliam & Italiam, ſubrector in ſchola patria, deinde, commendatione illuſtriſſimorum Comitum, Gortliebii de Windiſchgrätz, & Rudolphi de Sintzendorf, in academia altorfina Hiſtor. & Metaphyſ. profeſſor, tandemque, Wagenſeilio ſocero dignitatem hanc a ſe in eum transferente, comes palatinus caſareus, edidit varia opuſcula, ut Refutationem novæ Logicæ Eliæ *Schneegaſſii*, & Retorſionem ad eiusdem criminationes, (contra *Mollerum* autem ſecutis temporibus arma tulerunt *Omeiſus* & Io. *Moller*.) Aedificationem Evæ, *Bohemicum* nihil alchymiſticum, Pedis admiranda, Meditationem ſtoicam temporis præſentis, Meditationem de prodigioſis infectis hungaricis, Schediaſma de mulieribus hominibus, Meditationem quaſtionis, num S. Pauli caput I. ad Rôm. ſine profanorum autorum, maxime Petronii, cognitione intelligi queat? Curriculum poëticum, Orationem de confuſione linguarum babylonica, & multas Diſputationes, quas inter ſunt illæ de variis auctioribus, & obiit A. 1712. ætatis 70. Plura de eo dant *Koenig* 546. *Czwittinger* Specim. Hungariæ literatæ p. 257. & Programma *Univerſit. Altorf.* in eius funere poſitum. A *Crenio* Diſſertat. de furib. librar. p. 64. vocatur vir multa lectione eruditus, & a *Beineburgio* in Epp. ad Dietericum p. 319. probe eruditus.

LXVI.

SALVIANI Opera, cum Commentario Conradi *Rittersbuii*. Altorfii 1611. Eadem cum iſthoc commentario, ac notis integris Ioh. *Weitzii*, Tob. *Adami*, Theod. *Sitzmanni*, Io. Alex. *Brassicani*, Steph. *Baluzii*, nec non *Vincentii* lirinensis Commonitorio, ab eodem Baluzio ad fidem veterum codicum MSS. emendato & illuſtrato, præmiſſa diſſertatione G. *Calixti* in Vincentium, *Bremæ* A. 1688. 4. ſunt reſuſa. Primus in Germania Salvianum edidit atque illuſtravit Io. Alexander *Brassicanus*, Ictus viennensis, *Baſileæ* A. 1530. quem poſtea ſecutus eſt Pet. *Pithoeus*, auctorem illum dans multo integriorem A. 1580. Vide autem, ut tibi caveas ab editione pariſienſi anni 1645. quippe quæ innumeris ſcætet

tet mendis. Volumen I. huius operis constat. 1) Libris IIX. de
 gubernatione Dei, scriptis eo tempore, quo facta Gothorum
 & Vandalorum irruptione in Imperium romanum, multo-
 rum audiebantur querelæ, quod Deus vel negligeret res humanas,
 vel, si respiceret & curaret, in hac tamen vita iudicium non ex-
 erceret, aut, si quod exerceret, id certe vix vacare iniquitate, vi-
 deretur. Hinc arrepta occasione Salvianus blasphemias & quere-
 lis illis mascule sese opponens, Dei providentiam & iudicium
 præfens ac iustissimum, tam rationibus, quam testimoniis & ex-
 emplis luculenter asserit ac demonstrat. Et hi quidem libri in
 fine truncati sunt. Merito autem de illis *Scaliger* in *Scaligeranis*
 p. 348. O quam elegans opus est isthoc & quam bella simplici-
 tas! Et C. S. *Schurzseischius* Epp. arcan. T. II. 352. in dubiis diffi-
 cilibusque rebus, animi causa, utiliter legi pie & expectus iudi-
 cat. 2) IIX. Epistolis. 3) Io. *Trithemii* Tractatu de providentia
 Dei. 4) Admonitione Conr. *Rittershusii* de fœda confusione &
 perturbatione aliquot locorum Salviani libro VII. & IIX. a librariis
 commissa. 5) IV. libris, sub nomine *Timothei*, de avaritia, ad
 Ecclesiam catholicam. Nam quia inter alia vitia, quibus Chri-
 stiani eius temporis iram Dei provocaverant, summa etiam ava-
 ritia exercita fuit, ideo Salvianus, tanquam præco iustitiæ &
 salutis, illam perstringere, eiusque & fœditatem & perniciem vi-
 vis coloribus describere studuit. Volumine II. datur *Rittershusii*
Commentarius. Pro qua opera, optimo scriptori impensa, If.
Casaubonus ep. 605. *Rittershusio* agit grates grauissimas, beneque
 eum de literis ita meritum esse fatetur, bene de studiis pietatis,
 bene de nomine gallico. Et varia operi præmittuntur: 1. Dedi-
 catio ad Regem christianissimum Ludovicum XIII. gravis sane &
 mascula: in qua causas suæ inscriptionis exponit, nihil vel mi-
 nimum cuiquam mortalium absque providentiæ cælestis nutu ait
 evenire, eidemque Edictum irenicum religionis, ab Henrico IV.
 sancitum, adscribit, libertatem religionum dilaudat, & vitiorum,
 quæ inter homines grassantur, medelam etiam Principibus com-
 mendat. 2. Vita Salviani. 3. Testimonia & elogia de eodem.
 4. Io. Alex. *Brassicani* in libros de gubernatione Dei Præfatio.
 5. Pet. *Pithoei* Præfatio. 6. Andreæ *Libavii* Carmen gratulato-
 rium, cum Mich. *Virdungi* & Tobiz *Adami* similibus Carminibus

ad Conr. Rittershuffum, Equidem & Baluzius edidit Salvianum, attamen tam iustus ille est, ut Rittershuffi nostri laborem laude sua non defraudet, sed in Præfatione scribat, eum Pithoeanam editionem aliquot in locis ex ingenio satis feliciter emendatam vulgavisse, addito ingenti Commentario, in quo neque diligentiam scriptoris desideret, neque eruditionem. De *Rittershuffio* otium nobis hic ea faciunt, quæ dicentur infra, in Addendis.

In Comment. p. 1. Dici posse putato, Salvianum eo, quo Genadius scribebat, tempore non-dum pervenisse ad episcopatum.

2. Particula admodum creberrime usurpatur Salviano non in significatione augendi, sed pro fere vel propemodum.

13. Hic manifesta imitatio Minucii Felicis, qui ita p. 41. Et Pythagoræ deus est animus, per universam rerum naturam commeans.

Manifestum hodie est, Salvianum non fuisse episcopum. Baluzius in Notis ad Salvianum p. 373.

Quomodo id probari possit, non video. Iac. Thomafius in Tursellino Schwarzii p. 51. & C. Meierus Ep. ad L. C. Schwarzium p. 5.

Aut potius Ciceronis lib. I. de naturarum. Baluzius 378.

LXVII.

Ioh. BOTSACCI Patrologia, sive de libertate, veterum Doctorum scripta iudicandi. Stetini 1664. Qua ostenditur, omnes fere Patres errorum & hæreseon ab ipsis Doctoribus pontificiis argui atque postulari. Libellus brevis, sed dignus lectu, in quo auctor rem suam agit ex idoneis testimoniis, sine cuiusquam infectione.

Io. Botsaccus, Hervordia-westphalus, peractis in academia lipsiensi, wittebergensi & rostockiensi studiis, factisque eiusmodi profectibus, ut ipse alios valeret informare, denuo rediit Lipsiam cum egregiis iuvenibus, quorum studia moderaretur, & inde Wittebergam, atque ex commendatione summi inter Saxonicos doctoris, Matthiæ Hoë ab Hoeneegg, aditum ad licentiam honorum doctoralium, qui & postea secuti sunt, facile obtinuit: quemadmodum Gedanensibus per Io. Gerhardum insinuat, vocationem obti-

obtinit ad munus lectoris, professoris & pastoris in gymnasio & ecclesia dantiscana, postea etiam pastoris in aede Mariana primarii, & rev. Ministerii senioris. Quibus spartis ille ita & dicendo & scribendo defunctus est, ut tandem viribus exhaustis rude donaretur; quamvis nec emeritus bene mereri defierit. Scripta eius multa & varia sunt, didactica nimirum, hermeneutica, moralia, homiletica, polemica, & in hisce pugnat contra Pontificios, Reformatos, Anabaptistas, Socinianos, nominatim contra *Keddi-um*, *El. Schillerum*, *Io. Crocium*, *Georgium Pauli*, *Io. Crellium*, *Ioach. Stegmannum*, pugnarumque, laborum & vitæ mortalis finem fecit anno 1674. æt. 74. Vir erat in omni vita officiosus, nemini nisi valde impio gravis, cunctis contra gratus & acceptus. Nihil fecit, quod a prudentis viri regula ablueret: nihil locutus est, quod sapientem gravemque virum dedeceret. Fastum & arrogantiam cane peius & angue odivit, & in vera cordis demissione Deo & proximo servire studuit: cumque tentatio probare so- leat theologum, haud ei se subduxit, sed ut moderatè utramque ferret fortunam, omnem dedit operam. *Christian. Omuth* in *Wit- tii Memor. theol.* p. 185. *Crenius* Dissert. II. de furib. librar. §. 14. qui scribit, se nescire, an prudentiorem Dantiscani unquam do- ctorem habuerint.

EIVSDEM Discussio loci paulini ad Phil. 2, 5. In qua ostendit, vocabulum *μορφῆν* non hic significare naturam sive di- vinam sive humanam, sed statum, qualitatem & conditionem, in qua Christus vel se gerere potuisset, vel etiam gessit: quæ ideo etiam fuerit mutabilis.

Frid. SPANHEMII, filii, de veterum propter mortuos baptismo Diatriba. 1. Cor. 15, 29. Lugduni Batavorum 1673. Exa- minatis & reiectis aliorum sententiis, tandem auctor sic hunc lo- cum interpretatur, *ὡς τὸν νεκρὸν* reddendum esse propter mortu- um illum, scilicet, Christum: adeoque sermonem esse de baptismo, qui suscipiatur, & suscipiendus sit Christi causa, pro nobis in mor- tem traditi. De Spanhemio hoc egimus P. III. 227.

EIVSDEM Introductio ad geographiam sacram. Lugduni Bat. 1679. Patriarchalem videlicet, israeliticam, & christianam, hanc- que cum per romanum omne Imperium ante & post Constan- tinum

tinum M. tum per provincias barbaricas. Libellus hic commendatur a *Morhofio* Polyh. T. III. 36. & *Clerico* Præfat. in Car. *Sanfonii* Geographiam sacram. At *Bentheimius* de statu eccles. & scholæ. holland. P. II. 443. scribit, si V. CL. *Salomo Van Til* adplicare se vellet ad geographiam sacram, eius diligentiam ac meditationem omnes recentes geographos superaturam, eorumque errores correcturam esse. Sed morte viri hæc spes decollavit.

LXVIII.

Thomæ ITTIGII Bibliotheca Patrum apostolicorum græco-latina. Lipsiæ 1699. Qua continentur 1) S. *Clementis* romani prior & posterior ad Corinthios epistolæ. 2) S. *Ignatii* Epistolæ VII. genuinæ. Quibus eiusdem interpolatæ & spurie, nec non Acta *ignatiani* martyrii accedunt. 3) S. *Polycarpi* Epistola ad Philippenſes. Cui, præter Fragmenta *Polycarpi*, *Ecclesia Smyrnenſis* de *Polycarpi* martyrio Epistola integra adiungitur. Præmissa est dissertatio de Patribus apostolicis, seu scriptoribus ecclesiasticis, qui Apostolorum comites & discipuli fuisse perhibentur. Hæc ut admodum verbosa, ita est eruditissima, & cum prædictis libri partibus accurate recensetur in *Actis erudit.* A. 1699. 41.

LXIX.

Catechesis Mart. *Lutheri* Minor græco-latina. Lipsiæ 1575. Et eiusdem Repetitio, additis definitionibus & quæstionibus de præcipuis doctrinæ christianæ capitibus, ita instituta, ut docentibus in ecclesiis & scholis, præsertim in hac ætate, usui esse possit, in primis vero accommodata ad usum scholarum puerilium, cum pro magistris, tum pro discipulis: contexta ex privatis lectionibus D. Nic. SELNECCERI a Paulo *Heuslero*. Atque *Heuslerus* hic Dedicatione sua satis comprobat, *Selnecceri*, qui ab ore *Lutheri* & *Phil. Melanchthonis* pendebat, se esse discipulum: adeo perspicuo, puro ac pio dicendi genere utitur, referens, Notationes istas se ex ore *Selnecceri*, cum is domi pueris suis illas recitaret, excepisse: unitatem & conformitatem fidei & confessionis nostræ in Catechesi illa puerili simplicissime & elegantissime comprehendere: piam mentem semper magis veræ simplicitati studere, & magis sollicitam esse, ut veram sententiam semel apprehen-

hendat, illamque retineat, & fidei ac conscientię suę hoc modo consulat, quam ut multa plaustra argumentorum contrarię opinionis refutare, & variis sententiis quasi ludere, atque ingenium exacuere pergat: normam verbi Dei, cuius summa in Catechesi brevissime & simplicissime traditur, doctrinam & vitam nostram informare, ne in errores & scelera contra conscientiam nostram ruamus.

Paulus Heusler, Iaura-filius, postea sine dubio ad functionem sive scholasticam, sive ecclesiasticam, ad utramque enim aptus erat, sicut eius Dedicatio, & elegans in Catechesin istam Epigramma testantur, promotus, ingenii dotibus effulsit anno 1575.

Nic. SELNECCERI Symbolorum apostolici, niceni, & athanasiani Exegetis. Lipsię 1575. Qua, ut auctor in rubro proficitur, fideliter repetitur doctrina perpetua Ecclesię Dei de principis capitibus & articulis christianę fidei, in primis de divinitate æterna Filii Dei, de unione hypostatica duarum naturarum in Christo, de maiestate filii hominis, de communicatione idiomatum, de cœna Domini, & ceteris, contra recentes horum temporum blasphemias. In Dedicatione magno contra Calvinianos fervore æstuat, & Hessiandrum præcipue pungit & fodicat graviter.

LXX.

Catechismus, ex decreto Concilii tridentini, ad Parochos, PII V. Pont. max. iussu editus. Parisiis 1568. Prima & optima editio est romana Pauli Manutii de anno 1566. quam secutę sunt Leodiensis 1568. Colonienſis 1572. gallica & latina Amstelodamensis 1693. Sique scire cupis, a quo Catechismus hic compositus fuerit, Colomesius ex Andr. Fabricio & anonymo quodam p. 410. & Antonius Biblioth. scriptor. Hispan. T. I. 326. testabuntur, a pluribus eum esse confectum, videlicet a Leonardo Marino, Aegidio Fuscarario, & Fran. Forerio; recensitum autem a Card. Sirleto, stilumque adhibitum a politicissimo Paulo Manutio. Vide etiam Placcium de anon. 91. Supplementa Actor. erudit. Tomo III. 396. Schmidium. Sagittar. Introduct. Tomo II. 1446. Boineburgium in Struvii Actis literar. T. I. Fasc. III. 41. Ancillonium Miscellan. crit. T. II. 177. Eccardum Extract. mensr. A. 1701. m. Maio p. 31. Heusler. Pars VI. In 8. M m m man-

mannum de anon. & pseudon. 153. Germanice redditus est a P. Paulo *Hoffao* iesuita, teste iterum *Placcio* de anonymis p. 45. & 420. Atque hic Catechismus eum honorem obtinuit, ut iuxta cum Concilio tridentino symbolicus sit liber Ecclesiæ romanæ. Ex hoc igitur & illo iudicanda est doctrina illius Ecclesiæ, atque ex his, si vales, contra illam disputandum. De Pio V. vide *Partia* huius pag. 222. deque *Forerio* P. I. 319.

Leonardus Marinus, genuensis, ordinis Prædicatorum, archiepiscopus lancianensis, sub Pio IV. interfuit Concilio tridentino.

Aegidius Fuscararius, (*Foscarario*) bononiensis, frater ord. Prædicatorum, & episcopus mutinensis, in Concilio tridentino Registrum fecit, sive descriptionem ibi actorum, pro notitia Card. Moroni, donec hic illuc abiret. *Pallavicinus* Hist. concil. trident. P. II. 657.

Guillelmus Sirletus, natus Stili in Calabria, non contentus liberalium artium & humanarum scientiarum notitia, assidua SS. Patrum lectione, ac solerti SS. literarum tractatione tantam sibi rerum divinarum scientiam acquisivit, ut non modo præstantissimis theologis inter suos accenseretur, sed etiam ararium diceretur esse, in quo sacrarum disciplinarum opes atque divitiæ forent reconditæ. Trium linguarum, quæ ceteris præstare putantur, ita exquisitam, ita perfectam intelligentiam assecutus est, ut nihil in eis ipsum lateret: immo sic hebraice, sic græce, sic latine loquebatur, ut in unaquaque illarum linguarum natus videretur; atque in pronuntiando tam proprium suæ cuique linguæ sciebat adhibere sonum, ut in oratione eius dixisses nativum quendam colorem esse, non ascitum. Cumque summam rerum scientiam cum morum sanctitate vitæque innocentia copularer, fieri aliter non potuit, quin omnium amorem, ac plurimorum venerationem in se converteret. Inter virtutes eius memorabilia exstant amoris in pauperes & demissionis exempla: nam pauperum uni, qui nuda brachia proferebat, detractam sibi subuculam tradidit, & alteri, quem nudis pedibus ingredientem conspiciebat, calceos, quibus tum utebatur, detulit, suisque edixit, ut, si in erogandis eleemosynis defecissent, bibliothecam suam, carissimo emtam, divenderent. Cum Pius IV. ex voto ac desiderio inclyti Purpu-
ra-

ratorum senatus eum evehere vellet in dignitatem cardinaliciam, ille restitit, quantum poterat, & ultro oblatam recusavit accipere. Coactus igitur est ad illum honorem, quem alii per ignem peterent. Hinc eximie laudatus fuit cum ab aliis, tum a summis viris, *Mureto*, *Rescio* & *Lipomano*, atque a Carolo card. *Borromaeo* tanti aestimatus, ut in demortui avunculi sui locum subrogandum vellet. Multa ex *Metaphrasie* in latinum vertit, plura etiam alia doctissime scripsit, quæ Bibliothecæ vaticanæ, cui præerat, custodiis inclusa sunt. Obiit 71. annos natus A. 1581. *Erythraeus* Pina-coth. P. I. 268. *Ghilinus* Theatr. viror. erudit. T. II. 170. *Lexicon univ. histor.* P. IV. 449. *Thuanus* lib. LXXXIII. 42. *Petavius* T. II. Epiphaniæ 187.

LXXI.

Catechismus romanus, quæstionibus distinctus, & annotationibus illustratus ab Andrea FABRICIO. Colonia Agrippinæ 1663. Primum Antverpiæ A. 1574. deinde 1591. 1600. 1611. Iam cum Indice, quo evangelia per annum ad Catechismi huius capita referuntur & explicantur. Est idem, qui prior, Catechismus, in hoc tantum differens, quod hic non continua serie doctrinæ capita proponuntur, sed quæstiones formantur, ad quas responsiones dantur ipsis Catechismi verbis. Re igitur ipsa non est diversus hic Catechismus a priore, sed forma tantum & habitu. Occasionem autem sic formandi Catechismum dedit, ut *Fabricius* in Præfat. refert, *Alberti* Comitis palatini Rheni, & utriusque Bavaricæ Ducis excellentissimus cancellarius, *Simon Eckius*, theologi lo. Eckii frater, quippe qui primus Fabricium hortatus est, ut eum, luce illata, imperitiis faciliorem redderet: idemque mox ipse expetiit Dux serenissimus, cui tandem filius accessit *Ernestus*, Episcopatus frisingensis administrator. Ut adeo prima Catechismi huius scribendi occasio & causa merito referenda sit in laudatissimam familiam Bavaricam. Nec dubitat auctor in eadem Præfatione profiteri, in Catechismo romano, qui sic dicitur in honorem Pontificis romani, cuius auspiciis prodiit, contineri doctrinam Romanæ ecclesiæ, theologisque ponderandum exhiberi, num ullum post sacras scripturas opus fuerit, quod maiori diligentia Pastorum manibus hodie sitvolvendum Catechismo romano? Ipse autem marginales addidit Annotationes, quibus præter rerum

summam, loca affinia, sibi que mutuo respondentia, & quæ per Synodum tridentinam sunt explicata, indicantur. Libro huic præfixum est Edictum memorati Ducis *Alberti*, quo pastoribus aliisque suis subditis Catechismum præsentem etiam atque etiam commendat. Denique de Catechismo, pro eo, & contra eum scribentes, legi possunt Io. *Engerdus* Acad. ingolstad. tomo I. p. 160. *Volufius* Auror. pacis relig. 3. *Heshufius* Epist. dedicat. Examine theologico præfixa C 3. & *Alberti* Exam. Confess. fid. trid. 17.

Andreas Fabricius, Leodii Eburonum natus, a Gotfrido fratre suo, theologo ingolstadiensi, aliisque professoribus academix illius & philosophiam & theologiam didicit, datusque Principi iuventutis Ernesto moderator, hanc inde mercedem tulit, ut non minus ab illo postea, quam a patre Alberto in numerum recipere-
retur consiliariorum, amplissimaque Ecclesiæ collegiatæ præpositura apud Veterem Oeringam munificè donaretur. Fuit etiam doctor theologiæ, & elogium inter suos habuit viri omni pietate, virtute, doctrinaque excellentissimi. Cetera eius scripta sunt Harmonia Confessionis augustanæ, adiectis Caroli V. Cæsaris, Principum & doctissimorum hominum de eadem iudiciis, nec non Samson, Religio patiens & Roboam rebellans, tragediæ: quarum postremæ operam dedit, cum lecto affixus decumberet, ac pæne iam desperata valetudine affligeretur, anno videlicet 1581. quo ipso rebus humanis exemptus est. *Engerdus* acad. ingolstad. T. I. 168. *Miræus* de Scriptor. sæculi XVI. p. 214. Io. Alb. *Fabricius* Centur. Fabriciorum p. 8.

LXXII.

Zachariæ VRSINI Explicationes catechetiæ, recognitæ a Davide Pareo. Heidelbergæ 1607. Editio quarta, auctior & emendatior. Notandum vero ex Præfatione *Parei*, Explicationes catecheticas a D. Vrsino ipso neque scriptas, neque dictatas, nedum editas unquam, sed in catecheticis multorum annorum repetitionibus plerumque cursim effusas, a discipulis vero diligentioribus raptim, immo furtim aliquando, (mentibus enim, non chartis inscribi omnia volebat) calamo exceptas, tandemque varie a variis congestas fuisse: necesse igitur fuisse, ut Pareus scopas quasi dissolutas colligeret, in ordinem redigeret, ac decenter formaret. Qua in re, respectu in primis posterioris suæ recognitionis, ad-
iutus

iutus est a Quirino Reutero & Io. Vrfino, quorum ille locis aliquot ambiguus opem ac lucem attulit, hic e paternis schedis notas non contemnendas cum recognitore communicavit. Interim explicationes illæ Zach. Vrfino, e cuius fonte profluxerunt, recte tribuuntur, ab eoque nomen mutantur. Atque hic insertus est Catechismus palatinus, sive heidelbergensis, cuius auctor idem est Vrfinus, qui eum edidit A. 1563. & anno insequente, Facultatis theologicæ heidelbergensis nomine, eiusdem Apologiam. Ceterum de Catechismo palatino notandum, Synodum dordracenam P. I. 317. eum adprobasse; Goudanos tamen, observante Crenio Animadvers. P. X. 292. non recepisse: commentatos in eum esse Io. Cocceium, Heronem Sibersma & Iohannem d' Outrein; refutatum autem, saltem ex parte, a Christiano Ritmeiero in Annotationibus, in earum Explicatione, & in Iudicio de Catechismi huius phrasibus, sive modis loquendi, atque a Kunckelio in Lilio inter rosas: & D. Jablonskium Præfat. in tractatum Burneti de prædestin. n. 19. scribere, Catechismum hunc ne uno quidem verbo particularismi meminisse. Quamvis enim Vrfinus p. 141. doceat, non omnibus hominibus, qui in Adamo perierant, per Christum salutem reddi, verum iustantum, qui vera fide ipsi inseruntur, eiusque beneficia omnia amplectuntur, in Explicatione tamen dicitur, causam, cur non omnes servantur per Christum, non esse insufficientiam meriti & gratiæ Christi: esse enim Christum expiationem pro totius mundi peccatis, quantum ad dignitatem & sufficientiam *λυτῆς* attingat: sed hominum infidelitatem, qua beneficia Christi in evangelio oblata repudient, eoque non Christi, sed sua culpa pereant. Videantur Placcius de anon. p. 89. Dannhauer Polemosoph. 71. C. D. Koch Program. in festo nativit. Christi A. 1719. Io. Ludov. Fabricius Opp. posthum. 414. Raabe in Concione de vero & falso christianismo 70. Explicationibus hisce adduntur 1) Miscellanea catechetica. Quæ nihil aliud sunt, quam collectio eorum, quæ catecheticis explicationibus prius sparſe intexta fuerant; hic vero seorsum ideo excusa, ut liber Explicationum minus excreſceret. Suntque, præter *Symbolum antiochenum* de incarnatione Verbi adversus Paulum famosatum, & Catholicam fidem de ubiquitate, ex *Vigilii* libro IV. contra Eut. partim Vrfini, partim Parei: *Vrfini* quidem, Oratio exhortatoria

ad studium doctrinæ christianæ, Epistola de prædestinatione, cum fragmentis aliquot Epistolarum eiusdem, Compendiosa explicatio totius de cœna Domini controversiæ inter Synusistas & Orthodoxos, h. e. Reformatæ addictos religioni, & Theses de præcipuis aliquot doctrinæ christianæ capitibus. *Parei* autem, Præfationes IV. Partibus Explicationum catecheticarum in priore editione præfixæ, Fragmentum orationis de quæstione, an & quatenus Christus sit mortuus pro omnibus? & Isagoge brevissima ad controversiam eucharisticam. 2) Franc. Junii in obitum Zach. Vrsini Oratio.

Explicat. catechet. Quæst. XXX.

pag. 229. Sunt, qui de nomine Iesu gloriantur, interim *salutem vel totam, vel ex parte quarunt alibi, extra hunc Iesum, in meritis Sanctorum, indulgentiis Papæ, suis satisfactionibus, operibus, ieiuniis, precibus, elemosynis, &c. ut faciunt Pontificii, Iesuitæ, & similes hypocritæ.*

Q. XXXIX. p. 298. *Mors crucis a Deo erat maledicta. Deut. 21, 23.*

Q. LXII. p. 459. *Nostra, etiam præstantissima quaque opera, in hac vita, sunt imperfecta, at-*

Negatur. Docemus quidem licitum & utile esse Sanctos dei invocare: sed hæc invocatio nihil est aliud, quam eorum deprecationem & hoc in sensu opem petere, prorsus ut in hac vita homines pios ac iustos rogemus, Deo ut precibus suis nos commendent. Ceterum cum Concilio trid. Sess. XXV. de invocat. & venerat. Sanctorum p. 507. confitemur, *Iesum Christum solum nostrum redemptorem & salvatorem esse.* Quir. Kunckel Lil. inter spinas 456. 458.

Metonymica hæc est locutio, & pœna accipitur pro eo, qui pœnam suppliciumque patitur: maledictio autem dicitur suspensus propter iram Dei, ipsi incumbentem ob crimen, quod perpetraverat. Vitringa Observat. lib. 2. p. 429.

Ita omnia nostra opera forent peccatis inquinata. At Noë inventus integer & iustus: Ezechiel.

que peccatis inquinata.

Q. LXXX. p. 178. In Missa negatur, vivos & mortuos habere remissionem peccatorum propter unicam Christi passionem, nisi etiamnum quotidie Christus pro ipsis a sacrificiis offeratur.

Ipsam Missam fundamentum nihil aliud est, quam abnegatio unici illius sacrificii & passionis Iesu Christi, & execranda idolatria.

Heb. 10, 10. 12. Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel factam. Hic vero una pro peccatis oblata in perpetuum victima consedit ad dextram Dei.

Ibid. De Consecratione *Distinct.* II.

zechias, Deo, servivit perfecto corde, & fecit quod iustum est: *Paulus* locutus est sapientiam inter perfectos: *Zacharias* & *Elisabeth* ambularunt in omnibus Dei praeceptis, & iusti erant coram Deo: *Iohannes* dilexit proximum. Qui vero proximum diligit, in eo Deus habitat, & caritas eius adimpleta est in illo. *Kunckel* 461.

Missae est *medium* applicandae Christi passionis utile, sed non necessarium. Neque etiam quotidie requiritur. *Kunckel* 415. 449.

Missae est applicatio unici illius sacrificii Christi; neque panis, aut species panis a nobis adoratur, sed Christus, qui Deus est. *Idem* 450. 751.

Intellige oblationem & victimam redemptionis. *Idem* 425.

In *Distinct.* II. de Consecrat. sunt Decreta Pontificum, Canones Conciliorum, & Doctrinae catholicorum Doctorum. Sed haec distincta sunt a doctrina ipsius Missae. *Idem* 412.

ita

Ita iam olim contra Quæstionem LXXX. Catechismi heidelbergensis, quæ A. 1684. addita, disputatum fuit. De quo vide Io. Lud. Fabricium Opp. p. 413. Quid nostris autem temporibus contigerit, scriptis ac tonsoribus notum est, & Documenta quædam testantur, quæ a diligentissimo celeberrimoque D. Hasæo in Biblioth. histor. philol. theolog. T. II. 916. exhibentur. Neque de Zacharia Vrsino quid addimus, sed lectorem remittimus ad Tomi IV. paginam 494.

LXXIII.

Rob. BARCLAI Catechismus & fidei confessio. Rotærdami 1676. Approbata & confirmata (sic legimus in rubro) communi consensu & concilio Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum, Christo ipso inter eos præfidente & prosequente. Quæ continet (sunt & hæc verba rubri) veram & fidelem narrationem dogmatum & doctrinarum, quæ certissime creduntur ab ecclesiis Christi in Magna Britannia, Hibernia, Hollandia, & quæ iconice Quakeri dicuntur; inveniuntur tamen in unitate fidei cum primitiva Ecclesia & Sanctis: ut luculenter apparet planis quibusdam Scripturæ testimoniis (sine consequentiis aut commentariis) quæ hic collecta sunt & inserta ad quasdam familiares quæstiones, quæ non minus prudentum & sapientum, quam imbecillium & illiteratorum capacitati accommodatæ sunt. Non igitur hic solum exhibetur Catechismus, tractans de Deo eiusque salutari cognitione, regula & doctore Christianorum ac scripturis, manifestatione I. Christi in carne, novo partu & interna Christi manifestatione, luce, qua Christus omnem hominem illuminavit, universalitate & sufficientia gratiæ Dei, fide, iustificatione & operibus, perfectione, perseverantia & lapsu a gratia; de ecclesia & ministerio, cultu divino, baptismo, pane divino, statu christiani in genere, Magistratu, & resurrectione: sed etiam fidei Confessio, Alloquium ad alios Christianorum professores, & Examen Confessionis fideique westminsteriensis. Atque in Præfatione loquitur contra multiplices inventiones & opiniones, quibus pura & simplex Religio christiana post Apostolorum tempora, primo addendo, deinde æquando, tandemque veritati præponendo, fuerit pressa & afflicta, nec non contra persecutiones propterea institutas, quod homines non nulli quædam credunt, quæ plane ex-
hibet

hibet scriptura, quædam vero nolint credere, quæ non per Scripturam probari possunt, sed tantummodo per traditionem.

EIVSDEM idem Catechismus, belgice. Amstelædami circiter 1674. Auctor Catechismum suum scripsit anglice, qui deinde in belgicum translatus est, atque ab ipso auctore in latinum.

De l' education des enfans, De educatione liberorum. Amstelodami 1695. Ad editionem anni 1693. Auctor est Ioannes LOCKIUS, qui hunc libellum anglice edidit Londini A. 1693. Interpres gallicus, *Cofteus*, Præfationem hic præmisit, in qua de præstantia & utilitate huius argumenti loquitur, & Lockium laudat, tanquam unum ex maximis hodiernis philosophis, huncque eius libellum claritate ait ac simplicitate se quam maxime commendare. Eundem mirifice laudat *Novorum de rebus eruditis* auctor, A. 1723. 698. In germanicum translatus est hic libellus, atque Annotationes additæ a S. G. S. id est, Sebast. Gottfrid. *Starckio*, Gryphiswaldi 1708. 8. Nec minus exstat latine, & italiane.

Ioannes *Locke*, Eques, natus Wringtoni haud procul Bristolio in Anglia, patre viro militari & hecatontarcho, sed ita benigno & humano, ut filio iam adulto severiorem censuram, qua aliquando contra ipsum sine sufficiente causa sit usus, deprecaretur, aut certe excusaret, studiis in academia oxoniensi tractatis (quorum tamen rationem postea improbavit, quod peripatetica philosophia, obscuris verbis proposita, & vanis quæstionibus confusa, non ad culmen scientiarum quemquam possit perducere, nec disputationes academicæ pro scopo habebant inventionem veritatis) placere cœpit illustri viro Ashleyo, postea Comiti Shaftesburiensi & Angliæ Magno Cancellario, atque apud eum, sed solum, ac neminem alium, ut erat huius artis peritissimus, medicinam fecit. Inde secretarius factus est primo Legationis regiæ ad Electorem brandenburgensem & alios Germaniæ Principes, deinde apud prædictum Magnum Cancellarium in rebus beneficiorum, cumque illo semel atque iterum persecutionem passus sub Carolo II. atque ad exilium compulsus est, sed restitutus a Iacobo II. at quid dixi, restitutus? immo servatus in beneficio societatis Collegii oxoniensis: cum enim Pennius eius gratia veniam & restitutionem

nem humillime peteret, respondit Rex: Non opus esse venia, ubi nullum crimen commissum. Interim in exilio suo legit Lockius Scripta *Episcopii* aliorumque *Remonstrantium*, iisque valde delectatus est, quod cum cogitationibus suis plane convenirent, & intimam amicitiam contraxit cum Phil. Limborchio. A. 1689. in patriam reversus, fieri potuisset ablegatus Regis ad Electorem brandenburgensem, aliumve Germaniæ Principem, nisi corporis, ac præcipue pectoris infirmitas obstitisset. Eadem in causa fuit, quo minus aëris gravitatem & prunarum fœtorem, Londini regnantes, perferre posset: relicta igitur urbe Oaten se recepit, atque in prædio illustris ac benefici Ashami sibi vixit, ac Musis suis. Revocatus a Rege, ut commissarius esset commerciorum & coloniarum, (nam ille commerciorum rem in Anglia restituerat) paruit quidem, humerosque novo muneri supposuit; sed, ob prædictas causas, (ad quas etiam hæc accessit, quod religioni sibi duceret, lautissimo salario frui, & tamen, propter adversam valetudinem, non omnem spartæ mensuram implere) Anno 1700. dimissionem ab ipso Rege petiit, & impetravit, quamquam ægre. Rediit igitur in agrum, atque in domum ashamensem, & plurimum temporis impendit legendæ S. scripturæ, tantam ipsi suavitatem, tantamque delectationem parienti, ut doleret, non prius omni studio accessisse ad istas delicias ineffabiles atque thesaurum incomparabilem. Cum mors, quam & sensit & prædixit, prope esset, sumto cum duobus amicis viatico sacro, *sentire se dixit verum amorem erga omnes homines, & sinceram coniunctionem cum vera Christi ecclesia, quocunque modo distinguatur, & quibuscunque insigniatur nominibus*; atque ita pie obiit A. 1704. ætatis 73. vir undequaque laudatissimus, unus ex præstantissimis sui temporis philosophis, socius Collegii Ecclesiæ Christi apud Oxonienses, de patria optime meritus, a Proceribus regni æstimatus atque in pretio habitus, non vulgarem eruditionem consecutus, & in elegantibus litteris ac politissimis moribus longe progressus, patiens amicæ correctionis cum in rebus minimis, tum in placitis philosophicis, adversariis (quales erant episcopus worcestrensis Eduardus *Stillingfleet*, Sam. *Bernhard*, & theologus quidam anglicanus) modeste ac civiliter respondens, veritatis minister, immo mancipium, quemvis admitteus ac colens, qui meliora ipsi posset ostendere, erga pauperes be-

benignus & misericors, maxime eos, qui in virili ætate, quantum poterant, laborarunt, in senectute autem cum egestate conflictabantur, nihil corrupens, quod ullo modo posset esse utile, iram pro virili compescens, erga ministros comis & benignus, neminem commendans, nisi qui id mereretur, in victu temperans, & omnes partes viri boni observans. Vide *Lexic. univ. histor.* Append. p. 18. *Clericum* in Vita eius, & *Bibl. sel.* T. VI. 345. *Heumanni Acta philos.* T. I. 975. *Kraufii Bucherhistorie* T. I. p. 1. 206. *Acta erudit.* A. 1701. 399. 403. & *Narrat. innoc.* A. 1704. 553. Scripta eius hæc sunt: Liber de intellectu humano, III. Epist. de tolerantia, Liber de rationalitate religionis christianæ, Paraphrasis & Notæ in Epistolas Pauli ad Galatas, utramque ad Corinthios, ad Romanos & ad Ephesios, Tractatus de methodo intelligendi Epistolas Pauli, Amicorum epistolæ familiares, Schedarum variarum collectio, Reliquiæ seu opuscula post obitum eius edita.

Apologia SOCIETATIS IESV in Gallia, ad Christianissimum Galliarum & Navarra Regem Henricum IV. Ingolstadii 1599. Scripta gallice, editaque Burdegala anno eodem. Arque hæc Apologia, ut ingolstadienses Iesuitæ in Præfatione scribunt, est quasi Epitome illius Apologiæ, quam pro eadem Societate in Gallia adversus Arnaldum, advocatum parisiensem, condidit Franciscus Montanus. Speciatim hic negatur, Iesuitas in Gallia esse hispanos, hostes regni & reipublicæ, parricidas vel auctores facinoris, quod Schatelius Regem occidendo commisit, corruptores iuventutis, ἀλλοτριοεπισκοπῆς seu immiscentes se negotiis ad Remp. pertinentibus, arrogantes, ambitiosos, avaros. Negatur etiam, ipsos misisse aliquem ex suo ordine in Belgium, qui Comiti Mauricio exitum strueret, & in confessionibus audientis, in templis, in scholis, & alibi dehortari subditos ab obedientia, Christianissimo Regi præstanda. Subiungitur 1) Edictum regium pro domino Turnoniensi. 2) Appendix ad præcedentem Apologiam, contra Philippi Heilbrunneri accusationes, seu (ut illi loquuntur) repetitiones calumniarum gallicarum.

Gasperi SCHOPPII Epistola de sua ad Orthodoxos migratione, & de veritate interpretationis & sententiæ catholicæ in ambiguis scripturarum locis, & controversis fidei capitibus. Ingol-

stadii 1600. Per Orthodoxos intelligit Romano-catholicos. Accedunt 1) Considerationes aliquot de pseudopropheta illius temporis. Facile autem coniiciendum, quinam ipsi dicantur pseudoprophetae. 2) Epistola ad Card. Baronium de illius Annalibus ecclesiasticis; fatetur enim, se eorum lectione commotum fuisse ad faciendam commutationem religionis, in qua natus & educatus fuerat, cum romana. De Scioppio diximus P. III. 528.

LXXIV.

Catechesis Ecclesiarum polonicarum, unum Deum Patrem, illiusque Filium unigenitum, una cum Spiritu sancto ex S. Scriptura confitentium. Irenopoli post annum 1659. id est, 1665. Faustus Socinus scripsit christianae religionis brevissimam Institutionem, per interrogationes & responsiones, quam Catechismum vulgo vocant, eique una cum Petro Statorio demandata fuit provincia reformandae catecheseos racovianae, sed non videntur eam absolvisse, quia non longe post uterque extinctus est: itaque labor is per Valent. SMALCIVM & Hieron. MOSCOROVIVM continuatus. Interpositis compluribus annis Catechesis illa a Io. CRELLIO, ac postea a Iona SLICHTINGIO recognita, ac dimidia amplius parte aucta est. Praefatio, quae praesenti editioni praemittitur, est Andreae Wiffowatii & Ioach. Stegmanni iunioris; subiunguntur autem Mart. Ruari in Catechismum Notae, cum responsionibus quibusdam Iona Slichtingii: eademque Catechesis ab Andrea WISSOWATIO recognita & emendata, Notisque cum supra memoratorum, tum ipsius & aliorum illustrata prodiit Stauropoli A. 1680. 4. ac nota, eam primum luci expositam fuisse polonice A. 1605. atque in latinum translata ab Hieronymo Moscorovio, editamque A. 1609. Vide Sandium Biblioth. antitrinit. 77. 78. 94. 100. 130. Placcium de anonym. 89. Casauboniana 9. 213. Bericht (Instruct.) de novis varii generis libris T. I. 88. & vener. abbat. Io. Andr. Schmidt Program. de catech. racov. Dogmata huius Catecheseos confutavit, Theologorum wittenbergensium auctoritate & nomine, Frid. Balduinus; eundemque laborem in se susceperunt Wolfg. Crellius in Anatomia, (quae tamen tela ob vocationem ad Aulam brandenburgicam non pertexta, multo minus absoluta est) Alstedius in Theo-
lo-

logia polemica, *Altingius* in scriptorum heidelbergensium tomo tertio, *Maresius* in Hydra socinianismi, *Hoornbeekius* in tomo I. Socinianismi confutati, Paul. *Tarnovius* de SS. Trinitate pro Bellarmino & Wuielo iesuitis, Io. *Gerhardus* in Continuatione Harmoniæ evangelicæ, *Cloppenburgius* in Confutatione Compendioli socinianismi, & Nicol. *Arnoldus* in Refutatione religionis socinianæ.

LXXV.

Κατηχησις τῆ χριστιανισμῆς, Catechesis christianismi, five Capita sanæ doctrinæ Christi & ipsius Apostolorum. Lipsiæ, in officina Ernesti Vœgelini: sed sine auctore, & anno editionis. Auctor vero videtur esse Ioach. CAMERARIUS, non quod nomen suum hexametris græcis, capita fidei christianæ continentibus, p. 522. subscripsit, sed quia hoc opusculum a studiis illius non alienum, eiusque ætate, & illo in loco, ubi ipse vivebat, editum fuit. *Placcius* de anonym. p. 88. *Walenburchii* Operum T. I. 60. Est elegans liber, nitidique eius typi non possunt lectorem non delectare.

LXXVI.

Christophori OSTORODI Vnterrichtung, Doctrina de præcipuis articulis religionis christianæ. Racoviæ 1625. Antea A. 1604. & 1612. Quæ fere tota continetur Confessio ecclesiarum (recito verba rubri) in regno Poloniæ & Magno Principatu Lituaniæ, aliarumque ad Regnum Poloniæ pertinentium provinciarum, quæ (ecclesiæ) quia continentur, solum Patrem domini nostri Iesu Christi unum esse Deum, Iesum vero nazarenum, qui natus ex Maria virgine, nullumque alium præter ipsum, unigenitum Dei filium, per contemptum appellantur Arianæ & Ebioniticæ. Hic ergo agitur de Scriptura sacra, fide in Deum, Dei essentia, pluralitate personarum divinarum, Dei voluntate, notitia Iesu Christi, filii Dei, probationibus naturæ in Christo divinæ, assumptione humanæ naturæ, facta a Filio Dei, officio Iesu Christi, eiusque promissionibus & præceptis, Magistratu, disciplina ecclesiastica, officio christianæ in victu, & vestitu: de avaritia, caritate, libero arbitrio, eiusque viribus: de prædestinatione, iustificatione, causis passionis ac mortis I. Christi, S. cœna, baptismo, regno Christi, corpore Christi glorioso, & ecclesia christianæ.

In Praefatione auctor exponit causam, quæ ipsum moverit ad edendum hunc librum, eamque ait fuisse caritatem, quam omnis christianus debeat proximo suo. Præterea tradit, reformatores religionis non defraudandos esse laude promerita, nec tamen omnia vidisse corrigenda: se ac socios neminem damnare, qui in doctrina ab ipsis dissentiat, dummodo præceptis domini Iesu studeat obtemperare: neque quidquam commercii habere cum Ebionitis & Arianis, quandoquidem plane remoti sint ab eorum dogmatibus. Refutatus autem est hic liber a Iacobo *Ad Portum* in Orthodoxæ fidei defensione, atque a Iusto *Feurbornio* & Io. Paulo *Felwinger* in Antiostorodis: de quibus vide Partis nostræ III. p. 385. & *Bailletum* Anti T. II. 15. 17.

Christophorus *Ostorodus*, goslariensis, primum rector scholæ sluchoviensis in Pomerania, post eiectionem vero, ecclesiæ Vnitariorum, cum Smiglæ, tum Gedani, pastor, disputavit cum Hieron. *Povodovio*, canonico poznanienfi, de unico Deo & baptismo, qui credentibus competat, non autem infantibus, scripsitque de divinitate Christi & Spiritus sancti contra Georg. *Tradelium*, item Tractatum de satisfactione Christi, & Apologiam ad decretum illustriss. Ordinum provinciarum fœderatarum Belgii contra ipsum & Andr. *Voidovium* A. 1598. d. 3. septemb. editum, quo, ex sententia Facultatis theologicæ leidentis, doctrina eorum blasphemata, impia ac fere turcica pronuntiata est, ipsique, libris quos secum habebant ad rogam damnatis, eiectioni & proscripti. *Sandius* Bibl. antitrinit. p. 90. *Baillet* in Anti T. II, 19, *Heineccius* Antiquitat. goslar. 518.

LXXVII.

Confessio fidei christianæ, edita nomine Ecclesiarum, quæ in Polonia unum Deum, & filium eius Iesum Christum, & Spiritum S. profitentur. (Amstelodami) A. 1651. Collata cum polonica eiusdem auctoris, (lonæ nimirum SLICHTINGII) ab eodemque denuo (post editionem anni 1642.) recognita, & variis in locis correctior & auctior reddita. Hoc autem eius opus, hic labor est, ut per Symboli, quod apostolicum vocatur, quodque ab omnibus Christianorum Ecclesiis agnoscitur, singula capita, singulos fidei suæ articulos, sive Symboli ipsius verbis expressos, sive alia quadam ratione in iis significatos, deducat, & Scripturæ

canonica testimonia ubique verbis suis vel inserat, vel subiiciat, vel eorum saltem loca notata apponat. Qua de re etiam *Preussius* dicit Christian. colloq. p. 186. In Praefatione sermo est de sufficientia & auctoritate Symboli apostolici, deque iis, quae cum tempore articulo tertio sunt addita, omnia tamen, sicut ex Scripturis hausta sunt, irrefragabiliter recipienda, & pro articulis fidei habenda. De Confessione hac vide *Sandium* Biblioth. antitrinit. 128. 129. & *Vindicias* eiusdem Confession. 26. 189. 190. *Hottingerum* Bibliothecar. 422. & *Compend. histor. eccles.* in usum Gymnasii goth. P. II. 841.

Confessionis christianae ad rogam damnatae & combustae Manium, a rev. D. Nicolao *Cichovio* laceffitorum, sui vindices 1652. Quibus confessio christiana contra Nic. Cichovii oppositum scriptum ab eodem SLICHTINGIO defenditur, & amplius explicatur, sive illustratur. Praemittitur ad Cichovii Epistolam dedicatorem Responsio, atque in fine additur Epistola apologetica. In qua continetur relatio causae ipsius A. 1646. in Comitibus varsavienfibus agitatae, & decreti contra eum ibidem lati: pariterque respondetur ad ea, quae Cichovius obiecerat, videlicet, ipsos Confessionem, quam ediderunt, adsimulasse; non esse christianos; SS. Trinitatis consubstantialitatem negare; Christumque pro puro seu nudo habere homine. De ipsis Vindiciis vid. *Sandius* 129. G. H. *Vorstius* Bilibræ de מִשְׁפָּטֵי דָּוִד 195. & *Heumann.* de anon. & pseudon. 179. De Slichtingio autem nos egimus P. II. 75. *Idem* etiam in lucem emisit Nic. Cichovii Centuriam argumentorum casam, & Cichoviusa Diabel zaklety, i. e. Cichovii Diabolum incantatum, seu Responfionem ad librum Cichovii, in quo scripsit, Arianos (sive Vnitarios) diabolum pro deo habere. item: Cichovius diabla zakletego odklac niemoze, Cichovium diabolum incantatum recantare non posse.

Doctrina de Deo, & Christo & Spiritu sancto. 1657. Primum germanice scripta, postea in gratiam exterorum latine edita: eademque prodiit gallice, & belgice. Quo auctore? Ieremia FELBINGERO: prout testantur *Placcius* de anonym. 107. & *Sandius* Biblioth. antitrinit. 138. Cui Christianus *Grossius* opposuit Confessionem socinianam, & Nicol. *Langerhans* Disputat. inauguralem de mysterio S. Trinitatis, Tomo IX. Disp. giessens. insertam.

Sub-

Subiuncta hic est Brevis disquisitio inter duas de S. Trinitate disputantium partes, utri tandem post longa certamina victoria tribuenda sit. Auctor se involvit sub nomine *Magni amici honesti*, sed, si anagrammate uteris, prodibit Ioachim^{us} STEGMANNVS, isque iunior : de quo diximus P. II. 78.

LXXVIII.

Io. Ludovici VIVIS de veritate fidei christianae Libri V. Basileæ 1544. In quibus de religionis christianae fundamentis, contra Ethnicos, Iudæos, Agarenos sive Mahumetanos, & perverse Christianos plurima subtilissime simul, atque exactissime disputantur. Videntur hæc verba ex calamo fluxisse Fran. *Cranveldii*, qui opus hoc dedicavit Paulo III. Papæ, & similibus de Vive in Dedicatione verbis utitur : *Scriptit*, inquit, *per aliquot annos sub finem vitæ opus hoc de veritate fidei christiana libris quinque, in quibus suavissime disertissimeque disputavit, & omnem ingenii doctrinaque vim exercuit, ut cygneum quoddam melos, iam iam moriturus, cecinisse videri possit. In quos sane libros plus illum diligentia atque laboris impendisse certum est, quam in reliquos omnes, quos unquam antea evulgasset.* Quî tamen etiam fatetur, citius eum discessisse, quam opus suum recognoscere posset, & quædam vel addere, vel mutare, vel demere, ac speciatim finem libri secundi in abruptum quiddam definere. Nec minus *Crenius* Præfat. in *Calvisii Elenchos iudaicos* p. 25. allatis ex *Hoornbeekio* & *Strigelio* elogiis, quasi dolens commemorat, se *Vivis* libros istos, ultima auctoris manu carentes, legere. Quod sine dubio de recognitione & expolitione intellectum vult: auctorem enim opus suum absoluisse certum est.

LXXIX.

Phil. MELANCHTHONIS Gemeine anweisung in die heil. Schrift, Loci communes theologici, germanice redditî per Georgium Spalatinum. Wittebergæ 1525. Secunda editio.

Georgius, a patrio oppido, ubi anno 1482. natus est, patre coriario (einem rothgerber) *Spalatinus* dictus, primum adiit ludum norimbergensem, deinde in academias erfurtensem & vitembergensem se contulit. Postquam Ottonis & Ernesti, Principum

pum iuventutis brunsvicensium ac luneburgensium, studia feliciter direxerat, Elector Saxoniae eum ad munus concionatoris aulici & secreta consilia, item ad instructionem bibliothecae vitembergensis delegit. Quanta in Aula gratia floruerit, ex eo constat, quod duo Electores in gravissimis negotiis, in Comitibus augustanis, nec non Aquisgrani, Wormatiae, Norimbergae & Coloniae voluerunt eum habere comitem, administrum, consiliarium, & intimum. Superintendens factus altenburgensis, iterum Aulaeque negotiorum pertasus, in summa pace, summaque tranquillitate vixit; nisi forte eum tristitia afflixit ac mœror de coniugio in gradu prohibito inito: in qua etiam vitam posuit A. 1544. cum annos transegisset 62. Casp. Sagittarius in Vita eius, Gotter Elog. claror. viror. altenburg. p. 5. Bibliotheca Schrader. P. I. K. 4. Kœnig 768. Aeta erud. A. 1719. 324. Ludovici Hist. schol. P. IV. 169. & Contr. Mutianus, qui in Epist. 58. (in Excerptis Eccardi mensuris, A. 1701. m. April. p. 46.) sic scribit: Cum de Iacobo Wimpfelingio loquor, crede me pariter de Spalatino disseruisse, qui nulla re Iacobo, excepta ætate, inferior est. Uterque doctus & probus: uterque dives & potens: non quidem fortunæ iudicio aut persuasione stultorum, sed si beatissima animi comoda spectes.

LXXX.

EIVSDEM der ordinanden Examen, Examen ordinandorum. Ienæ 1562. Prout illud in usu est, atque adhibetur in Ecclesia vitembergensi. Christiana nimirum ordinatio ecclesiastica in V. consistit partibus, quarum prima est plantatio & cognitio veræ & genuinæ doctrinæ evangelii: secunda, conservatio ministerii ecclesiastici: tertia, honestæ, utiles & piæ cærimoniarum: quarta, conservatio scholarum, & bonarum litterarum: quinta, usus bonorum ecclesiasticorum ad alendos ministros factorum, & præceptores scholasticos.

Ordinatio ecclesiastica, in binis Iudiciis, steurwoltenfi videlicet & peinenfi. Lipsiæ 1561. Cum libello copulationis, & baptismationis. In Ordinatione autem ecclesiastica traditur quasi catechismus quidam. Præterea observandum, in cap. de cæimoniis præscribi, curandum esse pastori, ut, quando in ecclesia eucharistia celebratur, populus, etiam non communicans, ei adsit:

Pars VI. In 8.

O o o

facer-

sacerdotem, dum verba institutionis S. cœnæ cantat, & verba pronuntiat, *Accipiebat panem, calicem*, debere panem æque ac calicem manu prehendere: eundem in fine sacrae huius actionis ipsummet sacris symbolis frui debere: a meridie dominicarum tractandum esse catechismum, ita ut ædituus partes eius sine explicatione prælegat, pastor autem tria vel quatuor capita alicuius partis explicet, & finita totius Catechismi explicatione ad eandem operam redeat, nec cramben adpositam recoquere fatigetur.

Martini BELLII Libellus von kätzern, de hæreticis. Sine loco & anno. Atque in hoc libello colliguntur sententiæ *Lutheri, Brentii* & aliorum, cum veterum, tum recentiorum, *Erasmi* videlicet, *Aug. Eleutherii*, (in libro de arbore scientiæ boni & mali) *Casp. Hedionis*, *Io. Agricolæ*, *Lactantii*, *Io. Calvinii*, *Ottonis Brunfelsii*, *Conr. Pellicani*, *Vrb. Regii*, *Augustini*, *Chrysostomi*, *Hieronymi*, *Cœlii Secundi Curionis*, *Seb. Castalionis*, *Georg. Kleinbergii*, & *Basilii Montfortii*, atque ostenditur, hæreticos non esse persequendos & occidendos, sed informandos, sibi que, si meliori instructioni locum nolint concedere, relinquendos. Quis autem Martinus Bellius? aut quinam latent sub eius larva? *Io. Mollerus* librum hunc possidet ex bibliotheca *Io. Rodingi*, qui sequentia fronti eius adiecit: *Hunc librum collegerunt ac concinnarunt Seb. CASTALIO, Cœlius Secundus CVRIO, & COELIVS filius Socini. Duo autem postrema nomina (Kleinbergii & Montfortii) ego ficta esse credo. Vide Placcium de pseudon. 115. Adamum in Vitis theol. exter. 83, 90. Arnoldum Hist. eccles. & hæret. P. II. 407. Colomesium 826. Cloppenburgium de orig. & progressu Socin. 5. & Limborchium Relat. de controuv. in Fæder. Belgio 21. ac nota, Bezam hunc librum refutasse.*

Bedencken, Iudicium de libertate fidei, christianæ doctrinæ, iudicii & conscientiæ. Auctoris propositum est pro virili ostendere, conscientias articulis non esse constringendas, & spiritum quasi in carcere includendum, sed omnia libere cognoscenda, examinanda & probanda, & quod bonum fuerit, per Dei gratiam retinendum; atque ad hoc XIII. adfert rationes, plusque una vice *Lutherum* in partes vocat suas. Hoc scriptum videtur esse *CASTALIONIS*, eiusve similis.

LXXXI.

Ioannis TRITENHEMII Responſiones ad IIX. quaſtiones Cæſaris Maximiliani. Moguntia 1601. Agunt autem quaſtiones illæ 1. de fide & intellectu. 2. de fide neceſſaria ad ſalutem. 3. de miraculis infidelium. 4. de ſcriptura ſacra. 5. de reprobis atque maleficis. 6. de poteſtate maleficarum. 7. de permiſſione divina. 8. de providentia Dei.

Ioannes *de Monte*, (*Eidemberg*) cognomento *Trithemius* ſive *Tritenhemius* a vico, ubi natus, *Trittenheim*, haud procul *Treviris* ad *Moſellam*, primum *Treviris* & *Heidelbergæ* ſtudiis dedit operam, deinde intravit monaſterium *Benedictorum S. Martini ſpanhemienſe*, ſuaque eruditione tantam ſibi acquiſivit auctori-
tatem, ut biennio poſt in abbatem eligeretur. Atque huic muneris ille per 22. annos magna cum laude præfuit; & præſuiſſet diutius, niſi Prioris ſui *Nicolai Remitti* inimicitia & machinationes ipſi fuiſſent tam inviſæ & intolerabiles, ut mallet ſtationem deferere, quam cum ſatana illo vitam protrahere. Exceſſit igitur monaſterio, A. 1505. ſequæ ad Iohannem recepit, Electorem *brandenburgicum*. Nec mora: anno ſequente ab epiſcopo *wurzburgenſi* *Laurentio* vocatus eſt ad abbatiam *S. Iacobi* in ſuburbio, ubi tranquille vixit, & ſtudiis operam navavit uſque ad finem vitæ, qui incidit in annum Chriſti 1519. poſtquam ipſe in terris vixerat annos 57. Erat vir valde eruditus, mathematicus, poëta, historicus & theologus, minime vero magus. Ex ſcriptis eius famam haud parvam naſta ſunt *Chronologia myſtica*, *Liber de origine Francorum*, *Chronicon ſucceſſ. Ducum Baviaræ*, *Catalogus ſcriptorum eccleſiaſticorum*, *Chronicon cœnobii hirſaugienſis*, *Chronicon monaſterii S. Martini*, *Epistolæ familiares*, *Polygraphia* & *Steganographia*. Videantur *Lexic. univ. hiſtor.* P. IV. 580. *Kœnig* 818. *Cræſſus* Elog. P. II. 18. *Naudæus* Apol. pro magnis viris c. 17. p. 362. *Barthius* in *Struvii Actis litterar.* T. I. faſc. VI. 77. *Boſius* Introd. in notit. ſcript. eccleſ. c. III. 22. *Boineburg* Epp. ad *Dieter.* 334. *Wagenſeil* Exercitat. II. 59. *Sainjore* Biblioth. crit. T. IV. 156. *Supplem. Actor.* erudit. T. II. 83. *Morhof* Polyh. lib. IV. 13. *Vogler* Program. in Commentat. de reb. natur. & med. in *Scriptura* c. 2. *Schurzſleiſch* Epp. ſelect. 98. 220.

Thomæ STAPLETONI Manuale peccatorum. Antverpiæ 1598. Sive de VII. capitalibus peccatis (superbia videlicet, avaritia, impudicitia, luxuria, invidia, iracundia, acedia) Orationes catecheticae XII. pronuntiatae ab auctore ante 22. annos Ducai, cum ibi esset catechistes.

Thomas *Stapletonus*, anglus, ex nobili familia, canonicus cicestriensis, & celebris controversiarum tractator, tempore persecutionis contra Pontificios, patria relicta, Duacum se recepit, & sacram interpretatus est scripturam. Inde a Rege Hispaniarum vocatus Lovanium ad professionem theologiae, & canonicatum ad S. Petri, ibidem docuit usque ad annum 1598. quo mortuus est. *Montacutii* iudicio inter Pontificios theologus tam est illustris, ut vel Bellarmino palmam possit præripere. Condidit Promtuarium contra hæreticos, Antidota in Acta & Epistolam ad Romanos, Principiorum fidei doctrinalium per controversias methodicam demonstrationem, Tres Thomas, (sanctum apostolum, Thomam archiepiscopum cantuariensem & Thomam Morum) & alia plura: quæ omnia IV. tomis iunctim edita sunt Parisiis anno 1620. Inter adversarios eius erant Balthasar *Meisnerus*, & Daniel *Tossanus*. Plura de eo dabunt *Lexicon univ. histor.* P. IV. 479. *Kœnig* 773. *Baillet* in Anti P. I. 243. *Sixtus* senensis *Biblioth.* S. lib. IV. 388. *Guil. Forbescius* *Confid. contr.* 10. *Biblioth. Schrader.* P. II. B5. Nec præterire possum iudicium Iacobi *Du Bay*, S. theol. regii in acad. lovaniensi professoris, quod legitur in fine huius libelli his verbis: *Has XII. Orationes dignas esse sentio, quæ omnium, æssim Christianorum manibus terantur, ut peccatorum fœditate perspecta, facilius declinent a malo, faciantque Deo iuvante bonum.*

Henrici CVYCKII Speculum concubinariorum sacerdotum, monachorum ac clericorum. Coloniae 1599. Vbi docet, concubenarios omnes Dei ignorantia occæcatos esse: continentiae legem nemini ab Ecclesia imponi: fœdissimum esse concubinatum illorum, qui ordine sacro sunt insigniti: incontinentiae periculis occurrendum esse certis remediis: Ecclesiam catholicam nec prohibere nuptias, nec tamen promiscue eas in omnibus approbare: perniciosum esse Ecclesiae Christi, concubinariis & concubinis concedi impunitatem.

Hen-

Henricus *Cuyckius*, natus Culenburgi in territorio ultraie-
ctino, in academia Iovaniensi doctor & professor theologiae, ac
postea cancellarius, item decanus ad D. Petri, & magnus vicarius
episcopi mechliniensis, tandemque ipse episcopus ruramunda-
nus, variis scriptis inclaruit, ut, Quaestionibus quodlibetariis de
anno iubilaeo, Notis censoriis ad *Cassiani* libros, Orationibus pane-
gyricis, & aliis, obiitque anno 1609. post novennium in fastigio
episcopali exactum. *Lexicon univ. hist.* P. I. 787.

Francisci COSTERI Epistola ad Gasp. Grevinchovium.
Coloniae Agrippinae 1600. Scripta Romae 30. Maii 1600. Inque ea
vult, ut Grevinchovius ad III. sibi respondeat quaestiones; qua-
rum prima est, ut aliquam toto terrarum orbe Remp. nominet,
quae proximis ante natum Calvinum quingentis annis, per omnia
tenuerit dogmata Reformatorum, religionemque eorum publice
coluerit, & palam exercuerit: secunda, ut vel unicum nominet
in calvinistica sua secta defunctum, quem divino testimonio con-
stet evasisse sempiterna gehennae tormenta: tertia, cur ad eius po-
tius sectam, quam ad partem Lutheri aliorumve sectariorum trans-
ire debeat. Ad has quaestiones si respondeatur, quo consci-
entiae viri probi Deumque timentis satis fiat, spondet se ad castra
calvinistica transiturum. De auctore dictum a nobis est *Partis*
huius pag. 204.

LXXXII.

Historia Symboli apostolici, cum observationibus ecclesia-
sticis & criticis ad singulos eius articulos, ex anglico sermone in
latinum translata. Lipsiae 1706. Auctor Historiae est Petrus KING,
interpres vero Godofredus *Olearius*, theologus lipsiensis, teste Io.
Christoph. *Dornio* Biblioth. theol. crit. P. II. 439. Et anglica qui-
dem editio prodit Londini A. 1702. & 1703. atque a rever. *Wolfo*
Annotat. in Casauboniana p. 319. elegans vocatur liber. Neque
vel Collectores *Actorum erudit.* vel *Clericus* silentio eam prae-
tere-
unt, sed mentionem eius faciunt, illi quidem ad A. 1704. 53. hic
Biblioth. sel. T. XI. 420. Praefatio itidem est *Olearii*, in qua docet,
scopum auctoris hoc in libro esse, ut historicae atque criticae Sym-
boli enarrationis conamina proponat, inveniatque, si fieri possit,
auctores Symboli atque architectos, tempus, cui suos singuli ar-

ticuli debeant natales, eorum concinnandorum scopum atque occasionem, sensumque & finem primis singulorum autoribus observatum: atque insuper criticas quasdam observationes admisceat, quarum & usus non nullus, & gratia aliqua apud lectores futura sit. Ceterum, si argumenta quandoque occurrant non luculenta ita & diserta, qualia optari poterant, non id auctoris vitium esse, sed quoniam meliora ipsi in scriptoribus non oblata fuerint. Denique recordandum subinde esse, auctorem in hoc opusculo non doctorem agere aut disputatorem, sed historici officium facere.

Petrus King, Eques & Ictus anglicus, sed ecclesiasticæ antiquitatis, teste *Wolfo* in *Casaubonianis*, peritissimus, inter eruditos huius seculi Anglos famam adeptus est non parvam, eandemque conservabit, non obstante quod CL. *Ios. Binghamius* stilum suum contra eum exercuerit. Multa in hoc libro sunt præclara, præcipue explicatio articuli de descensu Christi ad inferos, secundum sensum antiquæ Ecclesiæ.

LXXXIII.

Nicolai HVNNII Kurzer inhalt christlicher lehre, Epitome credendorum. Wittebergæ 1633. Tertia editio: item 1665. 1697. Quantum christiano ad impetrandam salutem æternam scitu necessarium est. Omnia ex verbo Dei hausta. Commendatur hic libellus a *Gabelio* Method. homilet. 29. G. H. *Getzio* de conversis Pontificiis 57. *Bosso* de compar. prud. civ. 5. 124. *Crenio* de libris script. opt. 27. & *Methodor.* T. II. 407. 449. *Narrat. innoc. A.* 1716. 530. & *Spenero* Confil. theol. lat. P. I. 260.

Nicolaus Hunnius, marpurgensis, Aegidii filius, Iacobi Martini, Siberi, Et. Schmidii, & Theologorum wittebergenfium, inter quos pater eius exsplendebat, discipulus, impetratis magistri & adiuncti ordinis philosophici honoribus, quanta valeret ingenii felicitate, iudicii præstantia, variis documentis comprobavit, iisque ita sibi devinxit doctores suos, ut, quod rarum est, ultro ipsi offerrent potestatem aperiendi collegia theologica. Inde vocationi parens ad ephoriam abiit eulenburgensem in Misnia, eodemque anno petiit atque obtinuit summos in theologia hono-

nones. Sed non diu, factorum placito, ibi manere potuit. Leonharto enim *Huttero* defuncto, Wittebergam revocatus est ad cathedram theologicam ornandam. Redit ergo in alteram quasi patriam suam, & in utraque cathedra doctrinæ & facundiæ suæ dotes magno cum audientium fructu explicuit. Scripsit etiam ac disputavit contra varios religionis nostræ adversarios, donec ad munus Superintendentis lubecensis invitaretur. Quod cum XX. annos sustinuisset, nihilque in fide, zelo, & industria sua desiderari passus esset, A. 1643. obdormivit, annos ætatis suæ numerans 58. Præcipua eius scripta censentur esse Ministerii lutherani divini, adeoque legitimi demonstratio, eiusque Defensio contra Henr. *Lancellottum*, Examen errorum Photinianorum, *Διακρίσις* theologica de fundamentalī dissensu doctrinæ lutheranæ & calvinianæ, Apostasia romanæ ecclesiæ, Pellis ovina romanæ ecclesiæ detracta, Manifesta demonstratio, M. Lutherum ad reformationem Papæ a Deo legitime vocatum esse, Consultatio, an & quomodo controversiæ in ecclesia lutherana præsentēs aut amice componi, aut per media christiana continuari & finiri queant, denique Accurata narratio de novorum Prophetarum religione, doctrina & fide; quæ sub nomine triplicis Ministerii, Lubecensis, Hamburgensis & Luneburgensis, prodiit. *Witte* Memor. theol. 580. Io. *Moller* Introd. ad Histo. cimbr. 469.

LXXXIV.

Balthazaris MENTZERI Catholisches handbuchlein, Manuale catholicum, seu Breve compendium veræ antiquissimæ & catholicæ doctrinæ. Hamburgi 1693. Tertia editio, e bibliotheca sereniss. Ducis Brunsv. ac Luneb. Rudolphi Augusti protracta. Idem libellus e germanico in latinum translatus est, atque in rubro vocatur opus egregium, auroque pretiosius. Quod quidem est iudicium Hermannni *Von der Hardt* editoris, & professoris in academia Iulia.

LXXXV.

Io. Guil. BAIERI Compendium theologiæ positivæ. Ienæ 1691. atque iterum 1694. 1704. post primam editionem anni 1686. Adiciuntur Notæ ampliores, quibus doctrina orthodoxa ad παρὰ
δυσιν

deus academicam explicatur, atque ex Scriptura S. eique innixis rationibus theologicis confirmatur, allegatis frequenter & assidue scriptis dictisque D. Io. Musæi; nam hic quasi summa eorum, quæ celeberrimus doctor in scriptis variis sparsim tractabat, exhibetur: atque ita, ut bene observat CL. *Heumannus* Actorum philosoph. T. I. 730. Compendium Musæanum appellari potest. Cumque ille adsuetus esset terminis scholasticis, hinc factum, ut & Compendium hoc illis abundet. Quod tamen *Kemmerichio* Academiæ T. I. 481. minime placet, adeo ut scribat, bonum esse Compendium hoc, si non repletum esset tot terminis metaphysicis. Clarissimi autem viri, qui *Actis eruditorum* litteratum orbem locupletant, ad A. 1686. p. 601. fatentur, quanta diligentia, tanta felicitate, quod est, summa, librum hunc suum Baierum inchoasse & confecisse. Io. Paulus *Hebenstreit* edidit Ienz A. 1704. 8. Compendium theologiæ positivæ certis succinctisque assertionibus, quæ D. Baieri Compendium potissimum illustrent, comprehensum. In quo, ut in *Narrat. innoc.* A. 1708. 697. observatur, ille sæpe a Io. Musæo dissentit, & præsens Compendium interdum corrigit. Edidi & ego Annotationes in illud, cum Altorfii docerem, & auctiores iteratis typis subieiçi hic loci A. 1697. Datur etiam *Coryli* sive *Nischmanni* Baierus erotematicus, seu contenta huius Compendii in quæstiones redacta. De Compendiis theologiæ videantur *Acta eruditor.* A. 1694. 346. *Spener* Præf. in *Tabb. hodosoph.* e 4. & *C. Barlaus* Bogerm. *ελεγχου.* 107. Si *Melanchthonem* Opp. P. IV. 822, 832. audire vellemus, unicum Theologiæ compendium deberet edi atque in usu esse. Sed iam non unum, verum multa eorum plaustra habemus, iisque plane obruimur. Nos in præsentē, quod magni facimus, ut alia omnia amicissimi quondam viri, notabimus aliqua, & maximam partem ex aliis, non corrigendi, sed illustrandi & declarandi causa.

Pag. 50. (d) Eph. II. 20. imo angulari lapide existente ipso I. Christo.

Extremo, sive in extremitate anguli constituto, qui totum iungit ædificium. Ex *Schmiedius* Annor. in Matth. 21, 42.

51. §. XXX. Articuli fidei fundamentales distinguuntur. in

Quod est articulus fidei, non potest esse articulus secundarius,

primarios & secundarios.

Pag. 52. (a) B. Hunnius de dis-
sensu fundam.

64. §. 35. Revelatio divina volun-
tatem humanam afficit, pul-
sat & flectit, ut intellectui im-
peret assensum.

75. (f) Scriptores sanctos ex-
presso dei mandato ad scri-
bendum fuisse excitatos, e. g.
Mosen Deut. 31, 19. *Esaïam*
c. IIX, 1. XXX. 2.

80. (f) Quamvis non ideo So-
læcismos & Barbarismos Scriptu-
ræ S. tribuendos esse dica-
mus.

107. (a) Nomine miraculorum
intelliguntur opera aut effectus,
præter ordinem totius naturæ
creatæ producti.

140. Confer B. Tarnovium in
Ioh.

384. (a) Hieronymus Epist.
CXXXVI. ad Marcellinum.

393. (b) Tua, Pater, providen-
tia cuncta gubernat.

darius, aut secundario credi,
sed credendum est ob Dei re-
velationem. *Alff* in Apol. pro
Maria P. II. 33.

B. Nicol. Hunnius.

Scholastica est opinio. C. A. Heu-
mann Præfat. in Tribbeckovi-
um de doctorib. scholast. 31.

Jeremiam. cap. 30.

Recte, si de solæcismis & barbari-
smis lingua hellenistica, qua N.
T. constat, sermo est. Qui
autem illos dari statuerunt,
hoc intellexere respectu lingue
græcæ puræ. I. H. Bæcler Disp.
de stylo N. T. Dilherrus T. I.
320. Stolberg in Dissert. de eod.
argum.

Opera aut effectus rari & insoli-
ti, præter ordinem &c. Io. Mu-
sæus Introduct. 392.

B. Paulum Tarnovium.

Ad Marcellam. T. III. 94. edit.
Erasmi.

Vox cuncta non exstat in textu
Sap. 14, 3. sed exprimitur in
Vulgata versione latina. Ser-
mo autem ibi est de provi-
dentia, quæ se exerit in

Ppp

mari

Pag. 362. *Obstetricibus aegyptiacis*
Deus benefecisse & domos ad-
ficasse dicitur. Exodi 1, 20. 21.

435 (d) Henoch & Elias vivi in
cælum sunt translati.

437. Mors credentibus est dis-
solutio (*απολυσις*) exoptata.
Phil. 1, 23. Luc. 2, 29.

477. (e) B. Gerh. Loco de Lege
Sect. IX.

531. (c) Ab ea *scandalosa phrasi*
qua dicitur, Deum esse causam
peccati per accidens, abstinendum
esse censemus, cum B.
Musæo Ausführl. Erklär. Q.
XXXIX. p. 310.

mari circa navigia promoven-
da & servanda.

Obstetricibus quidem benefecit
Deus, domos autem ædifica-
vit *Israëlitis*. Io. *Saubertus* Opp.
posthum. 21.

Inspiciendi sunt fontes Gen. 5,
24. 2. Reg. 2, 11. Henochum
abstulit sive transtulit Deus, sed
non additur, quorsum. Elias
assumptus est *עָלָה* *versus*
cælum, gen *himmel*. *Grabe*
Annot. ad Regii Form. caute
loq. 235.

In priore loco exstat vox *α-
λυσις*.

Paraphrasis 55. usque ad 180.

Sit scandalosa illis, qui verum &
sanum eius sensum non ca-
piunt: sed *non est talis apud*
eos, qui sciunt, illa significari,
Deum non esse causam ipsius
peccati, sed tantum effectus,
cum quo peccatum præter Dei
intentionem, & absque ullo
ipsius influxu, coniungitur,
fatente ipsomet *Musæo* p. 311.
Vide etiam *parentis mei* Syst.
theol. 264. *Raupp*. L. de pecca-
to p. 333. & *Stahl*. Annot. in
Tabb. metaphys. p. 70. Potest
tamen usus illius phraseos o-
mitti; præcipue apud impe-
ritos.

Pag. 550. Peccatum in Spiritum sanctum consistit in veritatis cœlestis iam agnitæ *abnegatione* malitiosa, & *impugnatione* blasphema & pertinaci.

650. (h) *Infantes* baptizati in Christum credunt. *Matt.* 18, 6.

795. (d) *Abstinendum* a phrasi, B. O. sunt necessaria ad salutem.

832. Tertullianus Lib. de corona militis.

858. Etiam ipse homo per circumcisionem commonefieri debuit, & *excitari* eius fides.

898. Cum Ecclesia græca: *Baptizetur* hic servus Domini in nomine P. F. & Sp. S.

Ex sede huius doctrinæ *Matth.* 12. Mar. 3. & Luc. 12. paret, Christum blasphemiam in Spiritum S. vocasse illud peccatum, quo Pharisei *opera, per Spiritum dei facta, malitiose tribuerunt spiritui immundo.* Deinde tamen etiam in hunc censum referri potest abnegatio & impugnatio veritatis.

Παιδιον sive puerulus, de quo *Matthæus* refert, ea iam erat ætate, ut potuerit *advocari*, atque *ad Christum ambulare.* v. 2.

Abstinere possumus: illi tamen, qui *sano eam sensu* usurparunt, non protinus reiiciendi & condemnandi sunt, iudice *Glassio* in Iudicio de controversi. nostrat. c. 26. & *Io. Musæo* in Iudicio de Necessit. B. O. ad salutem.

Lib. de corona. Nam in genere negatur, Christianis licere coronas gestare.

Obfignari. & confirmari. Sicut sequentia verba declarant; ita ut circumcisio rationem medii haberet ad augmentum fidei illius.

Baptizatur, βαπτίζεται. *Smith* de Eccl. gr. statu *hod.* 105. *Christian.* *Chemnitius* *Instruct.* fut. Eccl. ministri 212. & *I. Gregorius* *Tomo VII.* *Criticor. sacr.* 619.

Pag. 913. (c) *Non laicus aliquando, aut famina S. cœnam administret.*

Licet in casu necessitatis, 1. ob analogiam baptismi. 2. ob naturam sacramentorum, quæ sunt communia totius ecclesiæ bona. *Luther. de Institut. ministr. eccles. T. II. ien. lat. 550. Philip. Melancthon L.L. commun. (Libb. normal. norib.) p. 787. Io. Gallus de Cœnæ Domini simplici methodo, quæst. X. & Io. Conr. Dürrius cum Heshusio.*

963. Strictius dicta prædestinatio est decretum Dei æternum &c.

Actio iuxta illud decretum. Varen. Breviar. theol. 129.

1007. (c) Qualem (Ecclesiæ statum, quo vere credentes cohabitant cum non sanctis) sub finem mundi futurum prædixit Christus *Luc. 18, 8. Num reperturus est fidem in terra?*

Electi ipsi non credent, auxilium tam prope esse. v. 7. Spener ludic. theol. latin. P. IV. 638. Sic etiam Sandhagen, Lütken, & olim Iac. Faber stapulensis.

1022. (b) *Ecclesia* 1. Tim. 3, 15. dicitur columna veritatis.

Doctrina de Christo: secundum Cameronem & Er. Schmidium.

1036. Memoratæ proprietates antichristi in Pontificibus Romanisprehenduntur.

In multis eorum, non tamen omnibus. G. Calixtus in Epist. ad Thessal. p. 57. 81.

1084. Parentum consensus non solum ad honeste, verum etiam ad valide contrahendum requiritur.

Non æque ad valide, apud eos liberos, qui suæ sunt potestatis, & sibimet ipsis victum procurant. Grot. de I. B. ac P. l. 2. c. 5. §. 10. Pufendorf de I. N. & G. lib. VI. c. 2. §. 14. Bruckner Decis. iur. matr. P. I. 108. Kestner de I. N. & G. 67. Van Toll in Actis erudit. A. 1717. 497. Luther. Opp. ienens. germ. T. IIX.

Pag. 1088. Coniunctio coniugal-
lis unius viri cum pluribus
uxoribus pugnat etiam cum ipso
iure natura.

1098. §. XXXI. In linea collate-
rali aequali prohibentur nu-
ptiæ in gradu primo *de iure di-
vino ac naturali.*

1100. (a) Prohibitio illa (Levit.
18, & 20.) valet, non tantum
quoad personas nominatim
expressas, sed etiam alias *aque
distantes.*

1104. (b) Coniugium cum de-
functæ uxoris sorore Levit.
18, 18. *non solum sub certis cir-
cumstantiis prohibetur, verum
æque atque illud coniugium,
quod cum fratris defuncti vi-
dua initur, quatenus hoc ad
generalem legem pertinet,
qua prohibetur, ne quis ad
ullam carne propinquam acce-
dat.*

IIIX. 378. & T. III. 435. *Duy-
rius Theol. moral. 100.*

Hoc negant alii. *Grotius de I. B.
ac P. lib. 2. c. 5. §. 9. Kestner
de I. N. ac G. 58. H. D. Mei-
bom disp. de dispensat. §. 16.
Hunnius Opp. T. III. 1451. Meif-
ner Philos. sobr. P. I. 410. Hack-
span, in Deut. 25, 5. & Miscel-
lan. 105. 611. Zeidler de poly-
gamia 30.*

*Non absolute & simpliciter, sed
sub certa hypothese obligan-
te, posita videlicet multipli-
catione generis humani, Dur-
rius Theol. mor. 364.*

Hypothesis de paritate gradu-
um adhuc *dubia est. Spener
Consil. theol. lat. P. II. 111.
Bruckner Decis. iur. matrim.
c. VI. p. 307. I. H. Bæbmer in
Posit. de gradib. matrim. c. V.
§. 8. (Act. erud. A. 1719. 117.)*

*Certa circumstantia, perspicue ibi
exprimuntur. Acta Oettingen-
sia, Zeidlerus, seu potius The-
ologi regiomontani, Bucholz
Ictus, & Bruckner de hoc ar-
gumento. Reliquæ carnis au-
tem, five caro carnis dicitur
illa, quæ vel ex mea est car-
ne propagata, vel ex cuius
carne ego propagatus sum,
vel quæ mecum ex eadem car-
ne propagata est. Mart. Chem-
nitius L. de coniugio 207.*

Pag. 1112. (b) Vxori, ad thorum & mensam separatæ, maritus non nunquam alimenta tene- tur dare.	<i>Durante vinculo matrimonii, & supposito casu, quod separatio facta sit ex culpa mariti. Bened. Carpzovius Iur. consist. lib. II. Defin. 213.</i>
--	---

LXXXVI.

EIVSDEM Compendium theologiæ moralis, cum Supplementis Io Mich. Langii. Ienæ 1698. 1703. Primum ab ipso auctore edi coeptum, deinde post obitum ex eius dictatis MSSis suppletum. Langii autem Supplementa sunt continuatio Annotationum, quæ operi Baletiano ultra partem dimidiam desunt, ut & Partis specialis cap. primi Sectionis III. novæ aliquot subsecutiones, quibus officia pastoralia quædam paulo plenius exhibentur. Compendium hoc laudatur a D. Buddeo in Prolegom. in Theol. moralem, & Langius in Præfat. suorum Supplementorum, atque in ipsis supplem. p. 271. illud commendandum esse censet, non modo 1. quod in officiis specialibus Christianorum tradendis indicandisque distinctius sit reliquis plerisque; sed quam maxime etiam 2. quod methodo magis practica sit adornatum, adeoque admisceat motiva ad præstanda officia, media, & impedimenta. Atque ita eo commode uti poteris ad elaborandas conciones, seu homilias sacras.

LXXXVII.

Io. Anastasii FREYLINGHVSII Grundlegung der Theologie, Positio fundamenti in Theologia. Halæ 1703. Quæ dogmata fidei ex verbo Dei clare proponuntur, atque ad praxin christianam & evangelicam consolationem adplicantur. In usum Pædagogii regii. Collectores Narrat. innoc. eam recensent A. 1703. 663. sed & vellicant quinque in locis, eiusque commendationem improbant ad A. 1716. 530. Interim liber multis utilis fuit, eritque in posterum.

Io. Anastasius Freylinghausen, gandersheimensis, pastor adiunctus glauchensis ad Halam magdeburgicam, vir pius, eruditus, deque ecclesia & iuventute scholastica bene meritus, emisit etiam Libellum cantionum, Epitomen christianæ doctrinæ, Medita-

ditiones passionales, Orationem pontificalem Iesu Christi, & Conciones epistolicas.

EIVSDEM Entdeckung der falschen theologie, Revelatio falsæ theologiæ. Halæ 1704. Opposita quibusdam Theologis lutheranis, præcipue D. Georg. Christiano *Eilmaro*, eiusque Aureo cimelio ecclesiarum evangelicarum & nucleo dogmatum evangelicorum, qui fundamentum veræ theologiæ, eique superstructam pietatem, sub orthodoxiæ prætextu, usque in præsens oppugnarunt. Cum Præfatione D. Phil. Iacobi *Speneri* de hypocrisi theologorum.

LXXXVIII.

Menasseh BEN ISRAEL de creatione Problemata XXX. Amstelodami 1635. Librum hunc carmine ornavit Caspar *Barleus*, auctoris amicus, in quo ita canit:

*Cunctorum est coluisse Deum. Non unius ævi,
Non populi unius, credimus, esse pium.
Si sapimus diversa, Deo vivamus amici,
Doctaque mens pretio constet ubique suo.
Hæc fidei vox summa meæ est. Hæc crede, Menasseh.*

Sic ego Christiades, sic eris Abramides.

Sed malam eo gratiam retulit a Theologis suæ & nostræ religionis: Nicolaus namque *Vedelius* singulari libro, quem inscripsit *Deus Synagoga*, graviter eum reprehendit, & blasphemiarum ac socinismi postulavit: quæ quidem crimina ille a se amoliri studuit, ut apparet ex *Vindiciis*, A. 1636. Amstelodami editis, & *Epp. præstant. virorum* p. 795. 796. Interim gravissimum in morbum incidit, eiusque causa, ut G. Io. *Vossius* *Epp. præstant. vir.* p. 796. suspicatur, fuit ægritudo animi, ex motibus theologorum contracta. Vide CL V. Io. Christoph. *Wolfsum* *Bibliothec. hebr. T.I.* 779. *Acta erudit.* A. 1688. 212. *Sorberiana* 37.

Menasseh *Ben Israël*, hispanus, Iosephi *Ben Israël* filius, diu versatus Amstelodami, Rabbi iudæus, & in Synagoga ab anno ætatis octavo & decimo concionatorem ac Talmudis interpretem agens, doctissimisque viris, *Vossius*, *Barleo*, *Episcopio*, & *Grotio* familiaris atque amicissimus, multa scripsit hispanice, quorum quædam in latinam linguam translata sunt a Dionyfio *Vossio*, Guil. Henr.

Henr. *Vorsius* & aliis, quos habebat amicos, (neque enim ipse ea pollebat latinitatis notitia, ut satis aptus esset ad expedite loquendum, aut polite scribendum) obiitque circa annum Christi 1659. ætatis præter propter 55. Hugo *Grotius* in Epp. præst. viror. p. 798. vocat eum virum eruditissimum, & p. 801. scribit, magni se facere non eruditionem tantum ipsius, sed & iudicium, Abenesdræ, Maimonidæ & Abarbanielis vestigia tam feliciter prementis: nec minus *Dilherrus* in laudem eius abit, ipsum vocans iudæum, singulari modestia, & laudabili sacras scripturas V. T. explicandi studio præditum. *Wolffius* Biblioth. hebr. T. I. 778. & *Kænig* 500. Quibus adde *Bentheimium* de statu eccl. & schol. holland. P. II. 347. *Mayerum* Biblioth. bibl. 21. *Buddeum* Introd. ad histor. philof. 178. *Sorberiana* 124. Et inter libros quidem eius hispanice scriptos sunt Conciliator, cuius versio latina non integra & genuina est, Pentateuchi Versio hispanica, Thesaurus rituum, Oeconomia, comprehendens omnia, quæ ad matrimonia & officia familiæ pertinent, Lapis gloriosus statux Nebucadnezaris, Spes Israël: hebraice, Liber aspectuum, qui est Index omnium Scripturæ locorum, quæ in Medrasch Rabba explicantur, Secretum naturæ, Grammatica hebræa: anglice, Apologia pro Iudæis. De quibus omnibus fusius agit laudatus *Wolffius* p. 780.

EIVSDEM de fragilitate ex lapsu Adami humana, deque divino in bono opere auxilio. Amstelodami 1642. Libellum hunc auctor dedicat Gerbrando *ab Anslo*, cui in hebræis ac chaldæis litteris, cognoscendisque Rabbiorum monumentis, ipso potissimum duce uti placuit, statimque in principio Dedicationis eorum repudiat sententiam, qui nullam existimant posse amicitiam consistere, nisi inter iuratas circa divina mentes, ostendens, Si, *moni* iusto amicitiam intercessisse, cum Aristotele, *Paulo* apostolo cum Iudæis, *Hieronymo* cum hebræo suo magistro, *Minucio Felici* cum Ethnicis.

Pag. 116. Hebræi duo solum auxilii genera agnoscunt, quorum prius est, cum Deus hominem, qui opus bonum ac pium ogrescit, adiuvat.

Sed, ad incipiendum bonum opus, etiam opus est auxilio divino. *Wagenfeil* Confut. carminis *Lipmann*. 209.

EIVSDEM

EIVSDEM de resurrectione mortuorum libri III. Amstelodami 1636. Quibus animæ immortalitas & corporis resurrectionis exponuntur, deque iudicio extremo & mundi instauratione agitur. In Epistola dedicatoria ostendit auctor, præcipua legis dogmata fundata esse in articulo de immortalitate animarum.

LXXXIX.

Io. Frid. KOENIGII Theologia positiva acroamatica. Rostochii 1680. Editio sexta, repurgata & aucta. In Præfatione necessitas & utilitas Theologiæ positivæ commendatur, & *Lutheri*, *Affelmanni* ac *Dorschei* verbis ostenditur, male agere studiosos, qui neglectis sacræ doctrinæ fundamentis ocysus provolant ad conciones habendas, easque ex Postillis exscriptas, psittacorum more, recitare non erubescunt. *Christianus Reineccius* Nucleum dedit Theologiæ huius positivæ, & *Samuel Gottlieb Richter* Commentationem in eandem. Vt alios silentio præteream. At *Ioach. Langius*, clarissimus iam theologus, Medicinæ mentis p. 204. scribit, auctorem hunc in suo libro, & potissimum in articulo de Libero arbitrio, non tantum cum Scholasticis simpliciter tricarî, sed magnam quoque spinosâ Metaphysicâ partem in paucula folia transumisse.

Io. Fridericus Koenig, dresdensis, *Hæpfneri* & *Weberi* in lipsiensi, *Roeberi* autem, *Iac. Martini*, *Hulfemanni* & *Leyseri* in wittenbergensi academia discipulus, & hic etiam Facultatis philosophicæ adiunctus, primum fuit concionator aulicus sub Suecis, deinde professor theologiæ in academia gryphiswaldensi extraordinarius, tum ecclesiarum meklenburgensium & ratzeburgicarum superintendens, tandemque primus inter professores theologiæ rostockiensis, & Consistorii ducalis assessor, vir ingenii acumine, doctrinæ puritate, & tuendi religionem orthodoxam dexteritate ac solertia, instituendæque iuventutis promptitudine ac sedulitate celeberrimus. D. *Hoepfnero* erexit Aram gratitudinis, atque in lucem emisit Orationem de arcana Dei voluntate, actionum humanarum dispensatrice, Dispositiones in universam theologiam,

Pars VI. In 8.

Qq q

va-

variasque Disputationes : quas inter eminent tres, de Arianismo, de Nestorianismo, deque Summa controversiarum papalium D. Io. Hoornbeckii, defunctus A. 1664. cum vixisset annos 45. immo cum ne quidem tam diu vixisset, quia calculo, arthritide, scorbuto & passionibus hypochondriacis, iam ante obitum, consumptus, emaciatus & quasi enectus erat. *Witte* Memor. theolog. p. 1430.

X C.

Christiani GROSSII Sylloge distinctionum theologicarum. Stetini 1671. Olim iuventuti studiosæ in gymnasio stetinensi prælecta. In Dedicatione auctor omnes fere locos theologicos percurrit, & Dei gratiam in conservanda ecclesia sua ob oculos ponit. Syllogæ adduntur 1) Præclari cuiusdam theologi (qui est, teste *Placcio* de anonymis p. 102. & *Zieroldo* Introd. in Hist. eccles. p. 395. Balth. *Meisnerus*: de quo diximus P. V. 152.) Consilium theologicum de quibusdam defectibus in & ab Ecclesiis Evangelicorum tollendis. Quod etiam postea sub nomine huius *Meisneri* impressum. 2) *Grossii* Oratio de S. theologia & vera religione.

Christianus *Grossius*, wittebergensis, *Balduini*, *Meisneri*, *Franzii*, *Hunnii* in academia patria, *Schmuckii*, *Henr. Hoepfneri* & *Lyseri* in lipsiensi, & *Dorschei* ac *Schmidii* in argentoratensi discipulus, sicut in patria magisteriales, ac postea doctorales honores magna cum laude ac decore impetravit, ita Stetini muneribus admotus est variis, iisque splendidis: constitutus enim est archidiaconus, professor theologiæ atque hebrææ linguæ, & assessor Consistorii, postque 13. annos pastor nicolaitanus, donec finito octennio a sereniss. Electore Brandenburgico vocaretur ad ephoriam generalem ecclesiarum Pomeraniæ orientalis, & præposituram colbergensem. In omnibus hisce officiis titulum meruit magni theologi, & fidelis dominica in vinea laboratoris ac curatoris, ita ut nec cathedra, nec suggestus, nec consistorialis conventus, nec ecclesiæ pomeraniæ meliorem virum & antistitem optare potuerint. Testantur etiam de eius diligentia libri ab ipso non male elaborati, quales sunt Cura Israël prophetica, & Grammatica hebræa, Ministerii defensio, Commentatio de auctoritate Pontificis romani, *Osculamini filium* seu de fide, Refutatio socinianæ ler.

Felbingeri confessionis, Libellus de dissensu *Calvinianorum* & *Lutheranorum*, Apologia contra calumniatores, Charitas virtutum maxima, Spes anchora cœli, seu de statu animarum in vita æterna, & Stoa conversa, sive Epistolæ. Gratiæ Dei acceptum habebat referendum, quod & longævitate gauderet, & in senectute, quæ alias ipsa morbus esse solet, integris animi & corporis viribus frueretur, atque ad obitum usque libros subtilissimis typis excusos sine perspicillis legere valeret. Secutus autem est obitus eius, cum stomachi debilitas, pituitæ abundantia, nausea, & tumor circa genua antecessissent, anno Christi 1673. postquam in terris versatus erat annos 71. *Witte* Memor. theolog. p. 1787. *Micralius* Hist. eccles. 755. & Io. Melch. *Kraft* Relat. histor. de controvers. theol. slesvico-holsat. p. 17. ubi Theologorum gryphiswald. adducit testimonium, Grossium non fuisse syncretistam, sed lutheranum orthodoxum.

XCI.

Theodorici HACKSPANII Termini, distinctiones & divisiones philosophico-theologicæ. Altdorfii 1664. Ex variis, tum præcipue nostratibus, tum etiam adversarum partium Theologis collectæ: nunc vero multis accessionibus auctæ a Io. Conr. *Durrio*. Ioannes quidem Ludovicus *Fabricius*, theologus heidelbergensis, sicut ipse ex eo A. 1670. audiui, ac deinde in Amœnitatibus theologicis p. 765. retuli, Distinctiones illas ante, quam oculos subirent suos, maioris dixit pretii sibi visas esse: existimasse enim se, doceri in hoc libro, quomodo distinctiones philosophicæ ad Scripturam intelligendam adhibendæ sint, qui demum labor utilis esset futurus, si quis eo defungi vellet: interim discantibus illæ commodum præstare, & viam ad maiorem collectionem faciendam commonstrare possunt. Ceterum de necessitate faciendi distinctiones iuvabit legere Georg. *Calixtum* in *Refutat. Buscheri* P. II. 284. Sic & Armandus *de Bellovisu*, qui tamen, *Maresio* Præfat. in *Castanxi* Distinctiones teste, restrictus & mutilus est, dedit Explicationem terminorum difficilium tam in philosophia, quam theologia, atque Io. Matthæus *Mayfartus* Distinctiones theologicas, Stetini 1653. in 4. De *Hackspanio* autem vide P. V. 323. deque *Durrio* P. IV. 379.

Pag. 137. 138. Ecclesia dupliciter consideratur, 1. *ratione vocatorum*. 2. *ratione sanctorum & electorum*.

Scriptura hanc distinctionem ignorat, & vocator vult esse sanctos. Hinc Apostoli litteras suas inscribunt Vocatis sanctis. Dippel 856.

138. Ecclesia alia est *constituenda*, alia *constituta*.

Satius est retinere distinctionem inter ecclesia ministros immediate & mediate vocatos. Christian. Thomafius Annot. in Pufendorfii Monarch. spirit. 22. 56.

XCII.

Henrici Ludovici CASTANAEI Synopsis celebriorum distinctionum, tum philosophicarum, tum theologicarum : cum Sam. Marefii Notis perpetuis. Tiguri 1659. Ad nitidissimam & purissimam editionem, quæ Augustoriti Pictonum anno 1612. in fol. prodiit. Cave autem tibi ab editionibus leydenfibus. In Notis illis singularum distinctionum usus vel abusus in rebus theologicis breviter ostenditur.

Henricus Ludovicus *Castanaus*, rupipozzus, (gallice Chateigner de la Roche-Pozay) e Comitum familia prognatus, Henrici dynastæ & ministri regii fortissimi ac sapientissimi filius, in diversis locis abbas, deinde episcopus pictaviensis, composuit Exercitationes in varios Bibliorum libros, Dissertationes ethico-politicas, Nomenclaturam Cardinalium, qui ab anno millesimo ac deinceps quippiam commentari sunt, Litanias pictavienses, & Catalogum Sanctorum pictaviensium, mundoque vale dixit A. 1651. ætatis 74. *Witte* Diar. biograph. Bbb 4. *Heumann* Annot. ad Sammarthani Elogia p. 114. *Du Saussay* de scriptorib. eccles. p. 70. & *Launojus* de Victorino episcopo ac martyre p. 4. ubi auctorem nostrum fatetur de litteris bene esse meritum.

XCIII.

Ioannis GERHARDI Methodus studii theologi. Ienæ 1654. Editio novissima, post primam anni 1620. Methodus isthæc publicis prælectionibus A. 1617. ab auctore fuit exposita, cum ille adhuc esset iunior, sicut narratur in Querela causæ moralis

G iij. atque in eo consistit, ut monstret, quid studiosus theologiae, hausta linguarum & philosophiae cognitione, quovis quinquennii sui anno tractare debeat. Io. Ern. *Gerhardus* filius Praefationem editioni huic praefixit, in eaque ostendit, qui libri paterni singulis spatii academici annis a studio theologiae sint usurpandi ac legendi. Catalogus similium librorum exhibetur in *Relat. innoc.* A. 1714. p. 461. Talis etiam methodus exstat in *Ges- selii* Antiqua fide p. 133.

Christiani CHEMNITII Brevis instructio futuri ministri ecclesiae. Ienae 1661. In qua ex probatissimis auctoribus & Facultatum responsis, secundum omnes partes officii ecclesiastici, necessaria traditur informatio, ac Independentissimus anglicanus consideratur. Speciatim vero agitur de necessariis quibusdam requisitis ministri ecclesiae, vocatione, ordinatione, concionibus, baptismo, confessionibus sacris, S. coena, copulatione sponsum, & consolationibus. Hanc materiam plures alii tractarunt, e. g. *Balduinus* dedit Institutionem ministrorum ecclesiae, Io. Ern. *Gerhardus* & I. M. *Lang* Institutiones pastorales, Fridem. *Bechmannus* Cognita necessaria in praeparando ecclesiae ministro, *Fechtius* Instructionem pastorem, Io. *Gunther* Collegium pastorale. Vide etiam *Stryckium* ad Brunnemanni Ius eccles. p. 124. & *Relat. innoc.* A. 1703. 174.

Pag. 216, In Ecclesiae wittebergensis Agenda, uti refert *Balduinus* in Casib. conscient. lib. IV. c. 8. cas. 3. haec verba, und was er selbst dazu gethan hat, in *parenthesi* leguntur, neque ibidem in baptismo usurpantur.

Utrumque negatur a Io. *Meisnero* in Fascic. dispp. theol. disp. III. §. 26. prout ex eo allegat *Crenius* Animadvers. P. VI. 145.

EIVSDEM Methodus concionandi, sive Rhetorica ecclesiastica. Ienae 1666. In Praefatione ad sereniss. Saxoniae Ducem *Wilhelmum* auctor refert, a quonam fundata sit academia ienensis, Ioanne videlicet *Friderico II.* Electoris Sax. Ioannis *Friderici* filio, quoque modo introducta A. 1548.

XCIV.

Io. Andreæ QVENSTEDII Ethica pastoralis & Institutio cathedralis. Wittebergæ 1678. Recusa anno 1697. Sunt monita, omnibus ac singulis munus concionatorium ambientibus, ratione tam vitæ, quam concionis formandæ, scitu & observatu necessaria. Accedit Ratio seu methodus scriptores sacros & ecclesiasticos cum fructu legendi, excerptendi, & Locos communes theologicos conficiendi. Liber est lectu dignus & utilis cuius studio theologiæ: e cuius pag. 163. etiam discet, expectativas ad munera ecclesiastica nondum vacantia, viventibus adhuc pastoribus, haud temere petendas esse. De auctore diximus P.V. 458.

XCV.

Davidis CHYTRÆI Liber de morte & vita æterna. Wittebergæ 1581. & Rostochii 1590. Quæ posterior editio est locupletior, quippe quæ etiam continet Tractatum de cælo; sed & in ea desiderantur duo Programmata, quæ in præsentem nostram exstant. Nam primæ Parti huius opusculi subiunguntur 1) Imagines mortis, illustratæ epigrammatis D. Georgii *Aemilii*, quæ Basileæ A. 1554. etiam in 8. prodierunt, cum elegantissimis figuris. 2) Exequialia binorum auctoris nostri filiorum, Davidis & Matthæi, & filiarum Barbaræ, Sophiæ, Annæ, nec non Dav. *Frederici* nepotis, & Margaritæ coniugis. Altera autem Pars continet locos de animarum immortalitate & statu post hominis mortem, purgatorio animarum pontificio, fine mundi & resurrectione mortuorum, extremo iudicio & pœnis inferni æternis. In prioris Partis dedicatione scribit auctor, se iam senescentem, & adventantis mortis prænuncios ac *πρόδρομους* frequenter excipientem, de migratione pia quotidie cogitare: in hoc argumenti genere, ad veram pietatem alendam, & desiderium vitæ æternæ accendendum utili, ad quod scribendum a D. Casp. *Navio* excitatus sit, postremo hoc vitæ suæ actu versari maluisse, quam vel impudentibus & procacibus improborum calumniis, quæ sua sponte evanituræ sint, respondere, vel aliis infelicibus horum temporum contentionibus & rixis publicas ecclesiæ calamitates & scandala augere: constituta iam doctrinæ forma modum debere esse disputationum & certaminum inter eiusdem confessionis socios, atque ad
lectio-

lectionem ac meditationem textus sacri assiduam, & piam precationem, nec non honesta exercitia obedientiæ & sanctæ disciplinæ potius iuniores adsuæfaciendos, quam ad profanas cavillationes curiosarum & inextricabilium disputationum: neque se ulla Ecclesias, Principes aut populos, alicubi dissentientes, propterea condemnare, aut condemnandos esse censere, sed vero pectore probare, & in aliis etiam requirere moderationem illam & *συντριβαν* erga gentium exterarum Ecclesias, quam in præmio Assertionis suæ de cœna Domini præceptor suus, Paulus Eberus declararet. Hunc librum nostrum magni æstimavit Iacobus *Vlfeld*, nobilis danus: (vide *Chytrai* Epp. p. 771. & *Fechtii* Disp. contra Criticam Godofr. Arnoldi §. 5.) & Herm. *Hamelmannus* Præfat. in Tractatum de gaudiis vitæ æternæ eundem valde laudat, tanquam eum, in quo auctor post Melch. *Speckerum*, Basil. *Fabrum*, & Per. *Haffcitium*, diligentissime & absolutissime, patheticis & exquisitis verbis, atque iunctis & selectis argumentis, immo consideratione & observatu dignissimis, commentatus sit, dignum quidem, ut ab omnibus, ad æternam vitam adspirantibus, non solum legatur, sed nunquam e manibus deponatur. Hæc recitat *Crenius* Animadvers. P. XVIII. 40. Atque hic liber in germanicam linguam transfusus est ab Andr. *Perltio*, quedenburgensi: quam bene, (ait idem *Hamelmannus*) indicent alii.

XCVI.

E I V S D E M Oratio de studio theologiæ recte inchoando. Wittebergæ 1560. Quæ etiam exstat in volumine Orationum, & laudatur a *Spenero* in Piiis desideriis p. 19. Fortassis etiam, inquit auctor in Dedicatione, profuturæ sunt hæc admonitiones quibusdam iunioribus, qui per ætatis & iudicii inopiam, sine certa ratione & ordine, in studium doctrinæ theologiæ ingressi sunt: hos enim non modo viam & rationem inchoandi studii, verum etiam amplitudinem doctrinæ, quam primis tantum labris degustarunt, & difficultatem summam, & varietatem artium, linguarum & historiarum, quæ ad cælestis doctrinæ cognitionem & explicationem eruditam necessariæ sunt, sæpe & attente considerare prodest, ut, extirpata ex animis inani doctrinæ persuasione & arrogantia, iuvenilibus ingeniis usitata, cogitent,

lingu-

figulari auxilio Dei , piis & ardentibus votis quotidie implorando , & longi temporis diligentia , intentione , assiduitate , & usu , ad mediocrem theologiæ cognitionem parandam , opus esse.

Iacobi HEERBRANDI Oratio pro Phil. Melanchthone. Neapoli Nemetum 1598. Opposita wittebergensium quorundam Philippomastigum falsissimis criminationibus. In præfatione, quæ bene longa est, tum editionis causa exponitur, tum calumniæ aliquot Wittebergensium (recito verba, prout in fronte Orationis sunt posita) deteguntur & diluuntur. Subiungitur Lamentatio Cathedralis vitembergensis, in parodia propertiana, quasi cathedra dolore & angustiis afficeretur ob præsentem statum. De Heerbrando verba fecimus P. III. 375.

Compendium theologiæ HVTTERIANVM, scholiis necessariis atque utilibus instructum a Sal. Glassio. Gothæ 1670. Tertia editio. Scripsit illa Glassius ad mandatum sereniss. Principis sui, Ernesti, in usum gymnasii & scholarum Ducatus gothani. In illustrando hoc Compendio laborarunt etiam Io. Ebartus, Gothofr. Cundisius, Georg. Moebius, Io. Deutschmannus, & Fridem. Bechmannus. Atque hoc Compendium studioso theologiæ utile credit Hülsemannus in Methodo studii theol. p. 297. ad unguem nosse; idemque commendatur a Io. Scheffero de informat. litter. (apud Crenium, Methodor. T. II. 449.) Et observa, pag. II. omissam esse Quæstionem XVII. eamque reperiri in editione Bechmanniana.

Mart. LVTHERI Catechesis minor, notis illustrata a Io. Kaufmanno. Lipsiæ 1611. In gratiam teneræ iuventutis, & novellorum Pastorum, qui eiusdem exegetin pro concione suscipiunt. Kaufmannus in Dedicatione ad illustrem Baronem Ioh. Adamum a Wolfstein, Lutheri scripta laudat & commendat, ac testimonia adducit Calvinii, Bezae, Erasmi, Solimanni, Mart. Chemnitii, Wigandii, & Melanchthonis.

Ioannes Kaufmann, norimbergensis, Ioannis pastoris norimbergensis filius, philosophiæ magister, & diaconus vitembergensis, deinde pastor doeblensis in Electoratu saxonico, tum co-

ad-

adiutor brunsvicensis, inde, cum propter lites & contentiones, ex ipsius nimis acerbis concionibus ortas, clam Brunsviga discessisset, verbi divini in Baronatu superioris Sulzburgi administer, & vicinarum ecclesiarum inspector, denique pastor & superintendens svinfurtensis, scripsit ediditque Enchiridion ordinandorum, Opusculum catecheticum, Disputationem de hamartigenia seu causa peccari, Connubium sacerdotale, & complures Conciones, naturæque debitum solvit A. 1616. ætatis 50. *Rehtmeyer* Hist. eccles. brunsvic. P. IV. 179. 263. D. *Zeltner* in Vita Ioann. Kaufmanni senioris 37. 259. & D. *Odelem* in Papoczfaria lutheran. Pastorum.

XCVII.

Mart. LUTHERI ad Theologos norimbergenses Epistola. Lipsiæ 1572. Pia & vere apostolica; quemadmodum vir quidam dignitate, auctoritate & studio pietatis excellens ad suum hoc tunc temporis exemplar adscripsit. Occasionem scribendi Luthero dedit orta inter illos dissensio de privata absolutione, quam alii eorum urgebant, alii improbabant. Sed Lutherus putat, istam non veram, nec unicam dissidii causam, verum aliquot veteres antea offensiones fuisse inter ipsos, & scintillas in fomite altas & pressas, quæ nunc, tenui flante aurula, & levi occasiuncula, conentur in incendium surgere. Hortatur igitur eos, & precatur, ut mutua patientia, humilitate & remissione curent hoc malum in ipsis sanari, & si publica absolutio prævaleat, amnestiam exercent, & pacem colant atque concordiam: sic enim eos facturos, quod officium eorum postulet, qui episcopi & doctores (ita enim eos salutat Lutherus) constituti sint in tam insigni & illustri ecclesia. Additur ab aliis Appendix, in qua duplex aperitur causa, cur seorsum iam Lutheri illa Epistola edatur, altera nimirum, ad auctoris bonam existimationem asserendam ac defendendam, altera, ut in memoriam revocetur omnibus christianum nomen gerentibus, præcipue vero ecclesiæ ministris ac doctoribus, necessaria commonefactio ad conservandam aut revocandam pacem & concordiam, ac retinendum vinculum caritatis. In fine legitur Phil. *Melanchthonis* Epistola ad Brentium de iustificatione, nimirum fide nos iustificari, Christum apprehendente, & consentiens *Lutheri* Iudicium, quo se ait imaginari, quasi nulla sit in

corde ſuo qualitas, quæ fides vel caritas vocetur, ſed in loco eorum ſe ponere ipſum Chriſtum, ac dicere: Hæc eſt iuſtitia mea, ipſa eſt qualitas, & formalis, ut vocant, iuſtitia mea. Vt ſic me liberem ab intuitu legis & operum. — *In me* debet Chriſtus eſſe, manere, vivere & loqui, non pro me, aut *us ipſe*, 2. Corinth. 6. ut eſſemus Dei in illo, non in dilectione aut donis ſequentibus.

Catecheſis. Wittebergæ 1572. Continens ſimplicem & brevem explicationem Decalogi, Symboli apoſtolicæ, Orationis dominicæ, nec non doctrinæ de Pœnitentia & Sacramentis: contexta ex ſcriptis Phil. Melancthonis & Corpore doctrinæ chriſtianæ, quod amplectuntur & tuentur Eccleſiæ regionum ſaxonicarum & miſnicarum, quæ ſubiectæ ſunt ditioni Ducis Electoris Saxoniz, accommodata ad uſum ſcholarum puerilium, & iam denuo recognita, addita conſignatione, in quibus partibus ſcriptorum Philippi exſtent loca, in præſens uſque tempus ab aliquibus impugnata in hac Catecheſi. Præſatio Collegii eſt theologi Wittebergenſis, qua tum ex Scriptura, tum ex antiquitate eccleſiaſtica diſſerunt de catecheſi, eiusque tractandæ modo, & inſtitutum ſuum aiunt fuiſſe, ut una ederetur certa & ſimplex forma catecheſeos, quæ, poſt initia Catechiſmi Lutheri, in ſcholis puerilibus iuventuti proponi poſſet. Priori editioni huius libelli copioſus additus eſt Index, qui hic abeſt. In Placcii parte II. p. 617. Catecheſis hæc adſcribitur Caſp. Peucero, in Partis I. autem pag. 91. & melius quidem, Chriſtoph. PEZELIO, theologo poſtea bremeni. Interim bene tribuitur THEOLOGIS illius temporis WITTEBERGENSIBVS, quippe qui eam adprobarunt ac defenderunt.

Pag. 127. Nomen Miſſæ an ab Hebræis ſumptum ſit, an vero latinam originem habeat, non certo ſcitur. | Latinam originem habere, certo ſcitur. Carpzov. Iſag. in libb. ſymbol. luther. 640.

Nicolai SELNECCERI Exegema 1. de unionem perſonali duarum naturarum in Chriſto. 2. de idiomatum communicatione. 3. de cœna Domini. Henricopoli 1572. Adduntur 1) Commonefactio de verbis Actor. 3, 21. *Oportet Chriſtum cœlum accipere.* Improbatur autem hæc verſio: *Oportet Chriſtum cœlo capi.*

capi. 2) Disputatio grammatica Wittebergæ scripta contra Selneckerum, (de quâ diximus P. IV. 277.) & huius in illam Hypomnemata. 3) Brevis appendix, de modo explorandi Sacramentarios, qui aperte tales esse nolunt. Nimirum, post exhibitam per theses orthodoxam doctrinam & Sacramentarium de cœna Domini & persona Christi, quatuor ait esse eorum characteres: 1. quod veritatem cœlestis doctrinæ novis labyrinthis tacite & dolose implicent. 2. quod bene monentes inclementer tractent. 3. quod calumniose dicta, facta, scripta & suscepta, fucis & mirabilibus pallient artibus. 4. quod declamationes faciant de concordia & tranquillitate publica & privata, omiſſa commonefactione de necessitate veritatis cœlestis retinendæ.

EIVSDEM Brevis & necessaria responsio ad Theodori Bezæ calumnias. Henricopoli 1571. Continens invictam doctrinam de ascensione Christi ad cœlos, de sessione Christi ad dexteram Dei patris, de maiestate, gloria & potentia Filii hominis, ac cœna Domini.

Theodori BEZÆ Defensio ad Nic. Selneckeri maledicam & virulentam Responsionem. Genevæ 1572. Est hæc altera Defensio adversus alterum Selneckeri scriptum, idque Electori Saxonie Augusto dictum. Huic igitur & Beza præsentem Defensionem suam in Præfatione humillime offert, atque a se & ceteris Reformatis tres illas inculpationes repellere nititur, nimirum, ipsos 1. Christo homini auferre potentiam divinam. 2. eidem Christo veritatem promissionis & testamenti adimere. 3. negare veri & essentialis corporis Domini tum præsentiam, tum communicationem. Denique *Dresdensem conventum* laudat, & quæcunque in eo scripta, vere, pie, orthodoxe iudicat perscripta esse, immo & in cœnæ dominicæ negotio non pauca illic esse, quæ bene & perspicue dicantur. Alia autem, quæ & ipsa in controversiam veniant, ita se habere, ut de iis, si inter eruditos, vero zelo præditos, & placidi ingenii homines, interveniente præsertim Principum imperio & auctoritate, quærat, non ita difficulter possit transigi. Optat etiam, ut ea sit celsissimorum Principum apud germanicas ecclesias auctoritas, qua boni & modesti doctores sublevantur, in alia autem omnia abeuntes sic coercerentur, ut regi se sinant: neque vix ullos ait severa Imperantium coercionem magis opus habere,

bere, quam qui sacri ministerii auctoritate abusi, quidvis sibi tum dicere, tum scribere licere arbitrentur: illud enim fere evenire in hoc etiam hominum genere, ut, quo quisque est indoctior, eo sit in tanta licentia audacior atque impudentior.

XCVIII.

Christophori HELVICI Elenchi iudaici: Antonii PROBI Oratio de monarchia regni Israël: & Raphaël EGLINI Historia captivitatis babylonica. Cum Thomæ Crenii Præfatione, Notis & Indice. Lugduni Batav. 1702. Helvici, de quo diximus P. I. 328. Elenchi iudaici sunt IIX. Disputationes contra errores & superstitiones Iudæorum: iisque accedunt IV. Epelenchi, seu Additiones, quibus respondetur ad exceptiones Iudæorum. Hi omnes iam exstabant in Tomo IV. Disputationum giessensium. Vnde miratur Crenius in Præfat. p. 43. tam raro emtorem dari, si forte disputationum illi Tomi in auctione vñum proponuntur. Ceterum ille in dicta Præfat. id agit, ut aliquos eorum, qui contra Gentiles ac Iudæos disputarunt & scripserunt, commemoret, ac speciatim de triumviris nostris quædam in medium adferat: deque Elenchis Helvici, qui a Lud. Seltzero germanice redditi sunt, scribit, eos omnium eruditorum tulisse puncta. Probi Oratio publice habita fuit in schola islebiensi, & præmissa prælectioni librorum Samuelis & Regum, d. 2. Septemb. 1585. Denique Eglini scriptum est disputatio, Marpurgi habita A. 1607. d. 6. Martii, & complectitur historiam de rebus in Iudæa gestis, inde a morte Iosifæ regis Iudæ usque ad primam Hierosolymorum destructionem: in qua tum servitutis LXX. annorum initium, tum Danielis deportationis & anni solaris ac sabbarhii civilis, ad epocham Nabuchodonosoris relati, certus character, tum denique prophetia Ieremiæ sub Sedekia ordine pertexta, vindicatis quam plurimis S. scripturæ locis, & chronographia astronomica IX. mensium spatio exaucta, evidenti solidoque SS. litterarum calculo ob oculos ponitur. Si forte quæras, quid de Probi Oratione, & Eglini Disputatione habendum? respondet Crenius Præfat. p. 71. & 73. illam nec humilem, nec abiectam, nec nimis altam & exaggeratam, plenam tamen gravitatis, concinnam & distinctam; hanc vero bene coctam esse. Volumen hoc recensetur in *Actis erudit.*

erudit. A. 1703. 330. & Crenii Præfatio, ut admodum erudita, laudatur. Atque hic pro suo rem litterariam iuvandi studio incredibili etiam Edonis *Hilderici* Orationem de politia & hierarchia populi iudaici, itemque Christophori *Cellarii* Dissertationem de captivitate babylonica addidisset, nisi utraque fuisset destituta.

Antonius *Probus*, germanice fortassis *Fromme*, philos. magister, & pastor in ecclesia islebiensi ad S. Nicolai, pluribus inter eruditos scriptis innotuit. Exstant enim eius Oratio de officio ministrorum, adiectis etiam duabus aliis, Ienæ 1591. Oratio de vocatione & doctrina Mart. *Lutheri*, opposita Orationi Alb. *Hungeri* de homologia sive consensu doctrinæ *Lutheri* cum philosophia *Epicuri*, Lipsiæ 1583. Oratio de Frid. *Myconio*, Schmalcaldiæ 1597. & Oratio de S. *Athanasio*, præmissa Apologemati, quo calumniis Alb. *Hungeri*, ab ipso in Oratione pseudoathanasiana sparsis, responsum est, Lipsiæ 1584.

Raphaël *Eglinus*, Iconio-tigurinus, ecclesiæ & scholæ tigurinæ ad annum Christi 1605. minister, inde S. theol. D. & professor marpurgenfis, præter historicum præsens opusculum, scripsit theologica & philosophica. Ad illa pertinent Epilysis Apocalypf. dominicæ, Dispp. de cœna Domini & fœdere gratiæ, in Genesin, de symbolo apostolico, de magno infirionis mysterio, de interpretatione S. scripturæ vulgata, de decretis & prædestinatione, de creatione in genere, de peccato inhabitante post fidem, de decalogo, iustificatione, incarnatione Filii Dei, antichristo, modo & formula precum Luc. 6, 17. precatione & ieiunio, pœnitentia & fide, causisque iustificationis; Prophetia halieutica ad *Danielis* & *Apocalypseos* calculum, Genealogia I. Christi ex regia *Davidis* stirpe per *Salomonis* lineam rectam deducta, Assertio doctrinæ de peccato in Spiritum sanctum, (quam *Fewbornius* refutavit in Tomo VII. dispp. giessens. & in Dissert. de peccato in Spiritum S. c. 8.) Antithesis contra doctrinam *Concilii tridentini* de principiis fidei & Scripturæ, nec non peccato originali & libero arbitrio, atque Oratio inauguralis de spiritali ædificio ecclesiæ, fundamento Prophetarum & Apostolorum superstructo: ad hæc, ex *Iordanii Bruni* descensu entis Excerpta summa terminorum metaphysicorum, Ephormesis mundi, & Poëtica varia. *Crenius* Præf. p. 73.

XCIX.

Nicolai SELNECCERI Predigt, Concio in Matth. 22, 34-46. Lipsiæ 1581. Breviter ex ore eius excepta, atque ita postea edita. Cum 1) Latina dispositione huius evangelii, & 2) Brevis ac simplici refutatione libelli alicuius famosi, quem pseudonymus edidit Paulus *Schonhoffus*. In concione commendat Selneccerus Minorem catechismum, tanquam eum, qui simpliciter & sufficienter doctrinam christianam proponat.

ANONYMORVM Antwort und gegenbericht, Responso & Replica ad Nicolai *Blumii* concionem, in funere D. Nicolai Crellii, cancellarii electoralis saxonici, habitam 1605. In qua Crellius contra omnes inculpationes defenditur.

Kleiner Iuden-catechismus, Parvus catechismus iudaicus. 1708. Pro simplicibus profelytis. Auctore Dan. Ernesto IABLONSKIO. Vbi germanicus textus non tantum vulgaribus & apud Germanos consuetis, verum etiam e regione singularum paginarum rabbinicis litteris exprimitur.

Dan. Ernestus *Iablonski*, natus Gedani A. 1660. die 26. Novembris, ab alma Academia cantabrigiensi honoris causa creatus doctor theologiae, eruditione, virtutibus, meritisque suis eo ascendit Berolini, ut Regii consistorii sit assessor, princeps concionatorum aulicorum, & scientiarum Academiae membrum ac vicepraeses, & tamen ea est modestia, ut rogatus, quid scripserit, responderet: *Nihil, vel certe nihil, quod Actis litteratorum inferi mereatur.* addens: *Sexaginta annorum curriculo hoc unum maxime intelligere didicisse, quantum esset in rebus inane.* Et hoc quidem bene se habet; interim labores eius, videlicet, Biblia hebraica correctissime edita, & Conciones varias, utile dulci miscentes, & alia, digna esse, quae Actis litteratorum inferantur, atque aeternae consecrentur memoriae, nemo prudens negaverit. Ab eodem expectamus Historiam slavonicam ecclesiasticam; neque temperare nobis possumus, quin, vi veritatis victi, hoc unum addamus, tam diu viri memoriam superaturam, donec haud fictae pietati, purissimo candori, illibatæ integritati, exquisitæ moderationi, pacis & concordiae studio, & sororio elegantiorum litterarum cum theologia commercio suum constabit pretium. Sed, ne quid auribus dare

dare videar, adeantur, rogo, Io. Berent in Dedicat. Regii Evangelicorum philadelphianismi D, & D. Haseus Biblioth. hist. philol. theol. T. I. ante p. 205. quorum ille eum vocat virum doctum, cuius dicendi differendique felicitas optanda potius multis relinquatur, quam speranda; hic virum de omni re litteraria non minus, ac de ecclesia, præclarissime meritum.

Sonntagsarbeit, Labor in die dominico, in Biblia V. & N. T. studiosæ iuventutis emolumento, ac promovendæ eius pietati. Cum figura. Bremæ 1679. In Figura historiæ biblicæ repræsentantur, eademque explicantur aut indicantur in libello; huiusque auctor est Io. Iustus WINCKELMANNVS, teste Ger. a Mastricht apud Placcium de Anonymis p. 425. Præsens libellus laudatur a Morhofio Polyhist. T. I. 410. & Crenio Methodor. T. I. 697. De Ioanne Iusto Winckelmanno egimus P. V. 116. Quibus adde, eum fuisse consiliarium Ducum Luneburg. & Domus Hassiacæ, atque auctorem Notitiæ Westphaliæ, Chronici oldenburgici, Chronici hassiaci, & Arboris genealogiæ luneburgicæ.

Geistliche lieder, Pix cantiones in VII. effusiones sanguinis Iesu Christi. Cum Cantione gratias agente pro istis effusionibus, & alia in 1. Joh. 1, 7. *Sanguis Iesu Christi, filii Dei, emundat nos ab omni peccato.* Ecquis auctor elegantium harum ac devotissimarum cantionum? SOPHIA ELEONORA, e serenissima Domo Brunsvico-Luneburgica.

Sophia Eleonora, Ferdinandi Alberti, Ducis Brunsvicensis & Luneburgensis, & Christinæ Landgraviæ Hassiacæ filia, nata die 5. Martii A. 1694. canonica gandersheimensis, inter eruditas feminas caput eo altius efferens, quo ipsa ceteras generis splendore, pietatis, misericordiæ, liberalitatis, ceterarumque virtutum decore, litterarum notitia, & carmina pangendi arte plus antecelluit, obiit A. 1711. d. 14. Ianuarii. Quam felix poëtria fuerit, vel inde patet, quod in usum ecclesiæ gandersheimensis Passionem Christi in versus redegerit, & tristem nuntium de fratris sui Augusti Ferdinandi, laudatissimi ac fortissimi Principis, præmatura morte, quæ illum Schellenbergæ, ubi de Imperii salute certabatur, abripuit, hac strophæ, qua divinæ se submittit providentiæ, exceperit:

Wehr-

Wehrter Gott, mein heyl, mein leben,
 Haft du denn von mir begehrt,
 Dafs ich dir bey Donawerth
 So was wehrtes solte geben,
 Ey so gib auch diefs dabey,
 Dafs ich dir gelassen sey.

Iohannis MERCKERI Christliche unterweisung, Christiana instructio de communione Sanctorum, carimoniis, philosophia & processibus. 1703. Occasione communionis Sanctorum, quæ in externam & internam dispescitur, sermo fit de hæresi & hæreticis, atque ostenditur, eum esse *hæreticum*, qui perversam & regenito homini perniciosam habet ac fovet doctrinam, ita ut eam defendat ac dissipet, sibi que assecras facere laboret, etiamsi verbo Dei confutatus sit & convictus. Per *Carimonias* intelliguntur illæ, quæ non a Deo ad ipsius cultum sunt præscriptæ, sed ab hominibus inventæ; atque has distinguendas esse monetur ab ordinationibus cultus divini, sive illis actionibus, sine quibus cultus divinus præstari non potest. Circa *Philosophiam*, id est, Logicam, Metaphysicam, Rhetoricam, Ethicam, & processus in foro civili, improbantur abusus, nugæ, vanitates, quæ ibi regnare solent. *Dippelius* autem examinat hunc libellum, & quædam corrigit, alia addit in Præfatione Hodegetæ ad perditas lucas & perfectiones, Operum p. 614.

Iohannes Mercker, Essenæ in Westphalia lutherano-evangelicus pastor, *Dippelio*, ut videns ac prudens observator, laudatus, scripsit etiam Tractatulum de clave ligante & solvente, ac celebris inter eruditos est nominis.

C.

Christophori DONAVERI Erhebliche ursachen, Graves causæ, cur in suggestio publico ipse sic dictos Calvinistas non possit in numerum hæreticorum referre, & condemnare. A. 1614. Ad nobilissimorum Camerariorum & Senatus ratisbonensis mandatum exhibitæ A. 1610. Secunda editio: in qua deest Præfatio prioris, quæ prodiit A. 1610. additur autem Appendicula. Rationes eius hæ sunt, quia 1. in Ordinatione ecclesiastica ratisbonensi can-

cautum, ne pastores sublimibus se & subtilibus disputationibus immisceant. 2. commune cum ipsis fundamentum salutis habeamus. 3. multi Nostratum, ex odio contra Calvinianos, reliquias non nullas antichristianas propugnent. 4. Spiritus S. dona in interpretatione Scripturarum, ex peritia linguarum & diiudicatione veri falsique, secundum normam fidei, & consensum totius orthodoxæ antiquitatis, tam apud illos, quam apud nostros egregie se se efferant. 5. Multa Calvinianorum millia propter illa fidei dogmata, in quibus consentimus, direptiones bonorum, cruciatus & supplicia dirissima perpessi sint. Sed hæ rationes tanti non visæ sunt Sebastiano *Edzardo* Log. & Metaphys. professori hamburgensi, quin publico eas scripto, cuius titulus est, Vntersuchung der ursachen, Examen causarum, A. 1708. refutatum iret. De quo *Narrat. innoc.* eiusdem anni p. 175. Aliter autem sentiunt *Werenfels* in Concione de S. cæna p. 44. & *Gottf. Arnoldus* Hist. eccles. & hæret. P. II. 491.

Christophorus *Donauer*, natus Felckenfelsæ in Superiore Palatinatu, primum pastor Wisendæ haud procul Ratisbona, deinde in Ministerium ratisbonense evangelicum receptus, edidit etiam Acta Comitiorum anni 1566. mundoque, cui calvinismi suspexitus erat, cum moderatus esset, vale dixit A. 1611. d. 8. Febr. ætatis 47. *Georg. Serpilius* Præfat. in Kintervateri Nordhusam illustrem b5.

Iohannis M. V. L. L. E. R. I Hamburgische schulpredigten, Conciones scholasticæ hamburgenses. Hamburgi 1651. De educatione iuventutis in scholis christianis, quomodo illa recte instituenda & emendanda sit. Subiunctæ etiam sunt Annotatiunculæ. Atque optandum, ut passim de scholis emendandis cogitaretur, & pro virili ageretur. Müllerum in scenam produximus P. V. 396.

Christiani KORTHOLTI Aufmunterung, Excitatio ad sollicitam informationem simplicium ac rudium in salutari doctrina fidei. Kiliz 1669. Cum subiunctis Notis latinis. Consilium vero dat auctor, informationem istam non tantum in schola faciendam, sed etiam domi a parentibus repetendam esse. Kortholtti Vitam descriptam invenies P. V. 384.

Part VI. In 8.

Sss

Fride-

Friderici BRECKLINGII Libertas & potestas ecclesiæ vindicata, seu Kurtze anleitung, Brevis instructio, quomodo presbiteria Christi ecclesiæ suæ libertati restitui, & a babylonica conscientiarum coactione liberari queat. 1664. Contendit nimirum, fideles, pro iure ac libertate suâ, quamvis doctrinam examinare ac diiudicare, falsos autem doctores & fictos Christos fugere debere. De hoc auctore egimus P. V. 43.

EIVSDEM Evangelium der armen, Biblia pauperum. 1664. In quibus Christi pauperibus ipsorum salus, solatium, bonum, pars, hereditas, tutamen, lætitia, gloria, spes, thesaurus, privilegia, & futura redemptio ex verbo Dei annunciantur: cum adhortatione ad divites, ut pauperibus & egenis, præsertim in annonæ caritate, succurrant, eorumque egestatem sublevent.

Die Vnheilige schrift und sendbrief des Lucifers, Biblia sive verbum diaboli ad suos ministros, apostolos & successores in mundo, per EVNDEM. 1666. In quibus malus ille spiritus suas artes & imposturas, quibus mundum seduxit, luculente aperit, impiosque doctores pariter instruit, quo se modo imitari, totumque mundum sibi lucrari debeant.

(FRIDERICI WILHELMI, Electoris Brandenburgici) Edicta & Constitutiones, quomodo in Marchia electorali brandenburgica tam Reformati, quam Lutherani, illi præsertim, quibus docendi munus commissum est, iuxta libertatem conscientiarum & cultus divini, respectu reliquarum adhuc discordiarum, christiane & pacate vivere debeant. Cum Declaratione, quas ob causas duo pastores ecclesiæ berolinensis dimissi fuerint. Adduntur etiam 1) Responsum *Ministerii ecclesiastici Norimbergensis*, & Aphorismi, unde illud fuit compositum. Vtriusque auctor fuit pater meus. 2) Reversalis libellus de tolerantia colenda, cuiquavis, munus docendi in terris brandenburgicis aggreffurus adstringere se debet. Superiora illa Decreta, anno 1714. die 4. Augusti a potentissimo Rege Prussiæ Friderico Wilhelmo, adversus contentiones Vniversalistarum & Particularistarum repetita sunt, cum severo mandato, ut iis pareant, nec ansam dent ad scripta eristica.

Fridericus Wilhelmus, Elector Brandenburgicus, heros fortis,
magna-

magnanimus, iustus, pius, atque ob res præclare gestas Magnus dictus, in gratiam intimorum suorum, Generositatis instituit Ordinem, bella, quibus implicitus fuit, gloriose confecit, terrarum suarum fines longe extendit, Academiam duisburgensem in Ducatu cliviensi condidit, cum Monarcha quidam non solveret, quod debebat, satisfactionem cum in oceano germanico, tum in America quæsit, & obtinuit, Polonos eo adegit, ut supremam ipsi potestatem in Prussia concederent, societatem commerciorum, in Africam & Guineam usque, erexit, Gallos recepit fugitivos, iisque commodas in provinciis suis sedes attribuit, denique nominis sui celebritatem ita per orbem terrarum diffudit, ut ab omnibus Potestatibus magni æstimaretur, & magnus Tartariæ Princeps, quem Chan appellant, legatum ad ipsum mitteret, atque amicitiam eius ambiret, tandemque fortem, strenuum, deque Germania optime meritum spiritum Potsdami Deo reddidit anno 1688. ætatis 68. regiminis 49. Vide *Lexicon, univ. hist.* P. II. 173. atque in primis *Pufendorf. Histor. brandenburg.*

Iustiniani Treulow Academia universalis philadelphica, seu Collegium Samaritanorum. Francofurti 1669. Instituentum ab hominibus divinæ & naturalis scientiæ peritis, ut, ad imitationem pii samaritani, opem ferant universis in mundo egenis, cuiuscunque sint nationis & conditionis. Hic igitur agit auctor de causis, quibus collegæ permoveri possunt ad recipiendum se in hoc Collegium: de historia samaritani, & quid ea denotetur: de samaritano, rebus triplicis regni (animalis, vegetabilis & mineralis) instructo: (unde colligendum, Christum representatione huius historiæ ad universalem naturæ scrutationem nos adhortari voluisse) de fructu tractationis universalis: denique de legibus & statutis Societatis. Mirum, ni sub Iustiniano Treulow latet Iustinianus Ernestus L. B. a WELS, de quo retulimus aliquid P. V. 45. Certe eodem, quo ille, tempore scripsit, eundemque exhibet animum.

CI.

Via ad pacem ecclesiasticam. Amsterdami 1642. eodemque anno etiam Lutetiæ Parisiorum. Continentur autem hoc libro
1) Bulla Pii Papæ IV. super forma iuramenti professionis. Quæ

etiam legitur in Concilio tridentino p. 450. & libris pluribus. 2) *Protestantium* Confessio fidei, exhibita Imp. Carolo V. in Comitibus augustanis A. 1530. 3) Georgii Cassandri Consultatio de articulis religionis, inter Catholicos & Protestantes controversis. 4) Hug. Grotii Annotata ad Consultationem Cassandri. His, ut & toto hoc libro Viæ ad pacem ecclesiasticam, studium pacis & concordia, quod in ipso esset, declarare voluit Grotius, sicut ipse scribit ad G. I. Vossium Epp. præstant. viror. p. 812. his verbis: *Mitto tibi exemplum eorum, quæ Cassandri vestigia secuti, pacis ecclesiastica studio, annotavimus. Sorbonici complures gratias mihi egere, & ex Reformatis doctissimis Codanus, Iustellus & Mileterius. Non dicam, eis omnibus ista probari, ne te cogere videar, ut eorum iudicio subscribas. Certe dedi opusculum hoc publico eadem mente, quæ sua scripsit Cassander. Eo etiam tendunt elegantes illi versus, quibus Annotata sua claudit, ita canens:*

Qui gaudes, Batavis quod aheneus adstat *Erasmus*,
Præmia sed meritis ista minora putas:
Qui, quod Cassandri veracia scripta teruntur,
Cordesio grates hæc bona propter agis:
Quem prædulce iuvat stillante *Melanchthone* nectar,
Qui *Wicell* chartas, *Modrevii*que legis:
Qui pia vota probas *Spalatinis* insita libris,
Deque decem velles non periisse duos:
Quique putas *Regem* multum sapuisse *Britannum*,
Cum sua mandavit sensa *Casaubonidæ*:
Accipe, sed placidus, quæ, si non optima, certe
Expressit nobis non mala pacis amor:
Et tibi dic: nostro labor hic si displicet ævo,
A grata pretium posteritate feret.

Interim de hisce Cassandri & Grotii libellis XI. abhinc annis serenissimus Princeps quidam, cui nec ingenium, nec iudicium deerat, dixit: *Cassandrum sibi videri lutheranum, Grotium vero catholicum.* 5) *Eiusdem* Disquisitio de dogmatibus pelagianis. Quæ, ut auctor ad Vossium, in Epp. præstant. viror. p. 663. scribit, ad Historiam eius pelagianam potest esse loco Indicis: in eaque ostenditur, quid docuerint Pelagiani, & quod non protinus rei sint, qui pelagianismi vulgo accusantur. 6) Baptizatorum puerorum

rorum institutio. Alternis interrogationibus & responsionibus : ex belgicis rhythmis , quos in carcere hagiensi Grotius fecerat, ab ipsomet latine reddita. 7) Eucharistia, sive descriptio sacramenti eucharistiae, pia & devota. Etiam carminice. 8) Syllabus librorum & epistolarum doctorum aliquot ac piorum virorum. Ex quibus videri potest, quam non sit difficilis controversiarum in religione conciliatio, si controvertendi studium sedulo ac solícite vitetur.

Bartoldi NIHVSII Apologeticus pro Arte nova , contra andabatam helmstetenfem. Coloniae Agrippinae (potius in Hollandia) 1640. Oppositus D. Georgii *Calixti* Digressioni de arte nova, & (si reliqua tituli audire iuvat) tradere fatagens, in honorem Dei, & elucidare modum, consideratu dignum censitum, & tuendi fidem catholicam, & lites contra eandem excitatas omnes finiendi disputationis genere brevissimo, facilimo, quietissimo, suavissimo, simul interim exactissimo, solidissimo, validissimo, efficacissimo, christianissimo demum undiquaque. In Apologetici Corollario contendit auctor, itidem contra Calixtum, Lotharium II. Imp. Ius civile, opera Irnerii, in lucem revocasse : atque in Scholio in penultima Epigrammata, dictum suum de introitu in navim Kayfersbergii melius interpretatur, quam illud Calixtus acceperat.

EIVSDEM Irnerius. Coloniae 1642. Seu quaestiones de ICTo illo historicæ, a Iuris pontificii & caesarei Collegiis bononiensibus excussæ, mense Decembri A. 1641. Illi enim ICTi asseverarunt, Irnerium sive Wernerum, auctoritate Lotharii Saxonis, publice interpretatum leges Iustinianæas.

EIVSDEM Wecker, Suscitabulum pro Ducatibus Brunsvico-luneburgicis / Coloniae 1643. Simul etiam pro cunctis aliis Lutheranis, ut cognoscant, quam ingenue & candide D. Georg. *Calixtus* in suo contra Buscherum libro & alibi agat cum Catholicis.

EIVSDEM Bedencken, Iudicium de edito G. *Calixti* contra primatum Papæ libello. Moguntiae 1644. Quo sequentia D. *Calixti* dicta confutantur : 1. Martinum V. dispensasse ei, qui sororem suam in uxorem duxerat. 2. Ex eo, quod Episcopi africani noluerint concedere, ut sacerdotes ipsorum, aliique subiecti,

Romam adpellarent, sequi, quod Papam romanum non agnoverint pro capite universalis Ecclesiæ. 3. Excommunicationem plenum suum effectum non acquirere, si is, qui ea afficitur, non lubens morem gerit, nec ceteri fideles, se se ab eo separare cupiunt.

CII.

Sebastiani Castellionis seu CASTALIONIS Dialogi IV. de prædestinatione, electione, libero arbitrio, & fide. Goudæ 1613. Prius Aresdorsii A. 1578. Reliqua, quæ in priore etiam editione continebantur, hæc sunt : 1) Quæstio, an perfecte legi Dei ab homine per Spiritum sanctum obediri possit? Respondet affirmando, idque tum ratione, tum auctoritate, tum exemplis ostendere conatur. 2) Responsio ad Mart. *Borrichium* de prædestinatione; in hoc consistens, Deum nec auctorem peccati esse, nec simulatorem. 3) Defensio adversus libellum, cui titulus: *Calumnia nebulonis*. Auctor illius libelli erat Io. *Calvinus*; & hic per nebulonem intelligit Castalionem. Castalio autem se purgat a scriptis, conviciis & criminibus, negans, se esse scriptorum illorum auctorem, reumque furti, perfidiæ & impietatis; convicia autem patiente fert animo, sibi gratulatur, quod talis non sit, qualis fuerat descriptus, 4) Liber de calumnia. Ceterum hac in editione tria accesserunt : 1) Annotationes in caput IX. epistolæ ad Romanos. Quibus materia electionis & prædestinationis amplius illustratur. 2) Quinque impedimentorum, quæ mentes hominum & oculos a veri in divinis cognitione abducunt, succincta enumeratio. Quorum primum dicitur esse, quod ii, qui ecclesiam reformare conantur, id potissimum agant, ut exteriorum obtineant sanctimoniam : secundum, quod suum quisque proximum accuset, & se excuset ipsum : tertium, quod homines cogere velimus in nostram religionem conscendere : quartum, quod nulla temporis habeatur ratio, velintque homines in eundem statum rem deducere, in quo erat Apostolorum tempore. 3) Tractatus de iustificatione. Editus post mortem auctoris. In quo iustificationem non in nuda remissione peccatorum, & imputatione iustitiæ Christi, sed in effectione iustitiæ interna consistere contendit, legisque iustitiam ita distinguit a iustitia fidei, ut illa sit externa obedientia, a metu servili proficiens;

scens ; hæc, animi virtus, iniustitiæ five vitio contraria, quam Deus credentibus gratis dat, condonatis præteritis eorum peccatis. Guil. *Forbesius* p. 81. scribit, sententiam de interna & vera iustitia fuscè quidem a Castalione hic probari : ad rationes autem, quæ contra opponuntur, non semper satis solide responderi.

Thomæ TAILORII Christus revelatus. Lugduni Bavorum 1661. Ex anglicano, quæ editio A. 1635. Londini lucem vidit, in latinum translatus, ac Ienæ recusus A. 1708. & 1712. Quid autem sibi vult Christus revelatus ? Est Vetus Testamentum expositum, five Tractatus de typis ac figuris, cum umbris servatoris nostri Iesu Christi. Nimirum quotquot in V. T. codice comparent insigniores, perspicue explicantur, atque ad usum salutarem applicantur. Omisit tamen auctor unum ex nobilissimis, videlicet Arcam fœderis ; quo consilio, quove casu, non dixerim. Multi quidem, ait Io. *Lundius* Præfat. in Res Iudæorum sacras §. 31. de typis & figuris Christi scripserunt, ut *Herberger*, *Schelhammer*, *Baumann* & *Tailor*, sed præstantes hi viri in multis non satis recte de sacerdotio levitico, cærimoniis, vasis & ædificiis five exstructi-
onibus informati fuere.

Thomas *Tailor*, theologus anglicanus, in adolescentia sæculi XVII. percelebris, emisit multas variasque Conciones, Practicam pœnitentiæ, Progressum sanctorum in sanctitate, & duos Tractatus, videlicet Margaritam evangelii, & Professionem peregrinantium. De quibus vide *Hydei* Catalogum libror. biblioth. Bodleianæ T. II. 196.

CIII.

Ioannis DALLAEI de ieiuniis & quadragesima liber. Daventriæ 1654. Quem David *Blondellus* hic in Præfat. elegantissime conscriptum opus vocat. In eo autem docetur, a prisca romana Ecclesia hodiernam, circa ieiuniorum & quadragesimæ usum, longe mutatam esse : ad ieiunium requiri necessario, ut ab omni, non autem a certo tantum cibi genere abstinetur : ieiunium non esse cultum Dei : inauditum esse apud Patres ecclesiæ, ut ieiunare dicatur, qui prandet : legem de interdicto carnum esu originem suam habere ab Encratitis, Marcionitis, Eustathianis, atque in primis a Montanistis : multiplex esse dis-
crimen

crimen inter Romanensium ac Veterum abstinentias : non dari ieiunii necessitatem : neque statuta illa, sollempnia & legitima, quæ apud adversarios in usu sunt, ut Quadragesimale, & V. reliqua, ab Apostolis aut Christianis, qui proximi post Apostolos vixerunt, instituta esse. De auctore vide Partem huius *Historia* III. 490.

CIV.

Iacobi MASENII *Neue weisß*, novus modus ad veram fidei cognitionem intra octidui exercitationem sacram perveniendi. Coloniz 1669. Omnibus tam Protestantibus, quam Catholicis, pacis & communis salutis amatoribus in latino propositus, a P. Wernero *Lottley* autem in germanicum translatus. Hic liber emissus est ab auctore post Meditatam eius concordiam, eundemque, ac illa, scopum habet, nimirum, ut Protestantes ad suam alliciat ecclesiam. Atque ideo XVI. considerationes instituit, quæ agunt de fine hominis & mediis illum assequendi, peccatorum gravitate & pœnæ, pœnitentia & renovatione vitæ, novissimis, beatitudine & damnatione, vocatione ad fidem, iudice in controversiis fidei, fide ipsa, capite ecclesiæ, peccato originis, bonis operibus, consiliis evangelicis, cultu Sanctorum, sacramentis, S. cœna & sacrificio missæ, ac denique ceteris sacramentis. Additur Appendix, in qua ventilatur quæstio, an quivis in sua religione possit servari? Quod auctor negat. Vide P. IV. 270.

Iohannis DEZ *Vereinigung der Protestirenden, Conciliatio Protestantium argenteratensium cum Ecclesia romana*. Coloniz 1702. E gallica editione anni 1687. in linguam germanicam translata: & quidem ab Ulrico *Obrecht*, sicut refertur in *Extractis mensuris* A. 1702. p. 7. In Præloquio auctor principia præstruit & regulas, per quas examen controversiarum peragendum sit, atque illas putat utrique esse parti communes. Ex iisdem Conclusiones tres ducit, quarum prima est, Ecclesiam romanam esse adhuc hodie, ut olim, veram Ecclesiam Iesu Christi: secunda, Non esse fidem divinam, nisi in Ecclesia romana: tertia, Reditum Argenteratensium necessarium esse ad eorum salutem, & facilem secundum ipsorum principia. In ipso autem libro controversias tractat secundum ordinem articulorum Aug. Confessionis. Vide *Acta erudit.* A. 1687. 384. & *Narrat. innoc.* A. 1719. 993. Sed quia

quis dubiter, novellum hunc irenicum seu pacificum consiliis suis hostes sibi provocasse? Articuli namque irenici Argentinae A. 1685. editi, quique in *Narrat. innoc.* A. 1707. exhibentur, Romae ab Inquisitione condemnati sunt, & inter Protestantes auctori nostro opposuere D. *Haberlinus* Dezius suo gladio iugulatum, D. *Il. Faustus* Verorum christianorum unionem in Christo Iesu, D. *Schelguigius* Orationem inauguralem, auctor pseudonymus, qui sub hisce vocibus, Mea Christum Habere Summa Felicitas, latere voluit, id est, M. Caspar *Heumisch* Svinfurto-Francus, Declarationem lutheranam super Admonitione de reunionem iesuitarum gallicani, & D. Val. *Alberti* Disputationes in Augustanam confessionem. Contra eundem dimicarunt etiam D. *Fechtius* in Tractatione de origine & superstitione missarum in honorem Sanctorum celebratarum, & D. Val. Ern. *Lascherus* in Refutato Dema p. 77-96. Immo visum est illustri Senatui ecclesiastico dresdensi, e re esse, ut Dezii liber publice refellatur: cumque ad hanc operam electus esset D. *Waltherus*, professor wittebergensis, eam illi D. *Spenerus*, ut legimus in ipsius Consil. theol. Parte III. 650. amicissime commendavit, suadens, ut refutationem institueret non nimis longam, modestam & dilucidam.

Ioannes Dex, natus in Campania Galliae apud S. Menehoul-tam, Soc. Iesu, bis fuit Romae, ediditque Tractatum contra novam editionem operum *Basilii*, quo eum iansenismi accusavit. Facundia sua multos Argentorati ad fidem romanam perduxit, ibidemque mortuus est d. 12. Septembris A. 1720. cum annos aetatis superasset 69. & 5. menses. Post eius obitum P. *Laubruessel* opus, quod eiusdem est Dezii, & inscribitur *La foy des Chretiens & des Catholiques, justifiée par le P. Dez*, in lucem produxit. *Narrat. innoc.* A. 1719. 1013. & A. 1714. 771.

CV.

Francisci RIBERAE de templo hierosolymitano & de iis, quae ad templum pertinent, Libri V. Antverpiae 1602. De his libris porro in rubro dicitur, eos ad S. scripturae intelligentiam ita necessarios esse, ut vix in ea paginam integram legas, in qua tibi usui non sint. Ad quae verba annotavit Io. *Saubertus*, Pastorum norimbergensium eo tempore primus: Hoc multum esset.

Pars VI. In 8.

Ttt

Ni-

Nimirum primo libro agitur de fabrica templi primi & secundi, & eius, quod ab Herode ædificatum est; secundo, de iis, quæ erant in templo; tertio, de sacerdotibus & vestibus sacerdotalibus; quarto, de sacrificiis Hebræorum; quinto, de eorum diebus festis. Quid autem *Saubertus*, prædicti filius, professor tunc helmstädiensis, de hoc iudicat Tractatu? Præfat. in Iac. Iehudæ *Leonis* libros de templo hierosolymitano b 2. dicit, quod ille, ut Flaccus canit,

turpiter atrum

Definat in piscem, mulier formosa superne:

quod totus contextus sit partim ex commentariis veterum, & ipsorum ebrææ linguæ imperitorum commentatorum, partim ex simplici Scripturæ textu, cui parum lucis, plurimum obscuritatis obfundat, totus etiam allegoricis ineptiis & mysticis ad Romanam ecclesiam adcommodationibus refertus, immo totus nuce cassa inanior sit.

Franciscus *Ribera*, villacastinensis, (oppidum est satis amplum in Segoviz urbis territorio) Salmanticæ tractatis studiis, hæstaque latinæ, græcæ & hebrææ linguæ, nec non variarum scientiarum notitia, Societati Iesu se addixit, & impetratis doctoris honoribus, in cathedra sacrorum Bibliorum multa cum celebritate docuit, seque verum Balthasaris *Alvari* discipulum esse comprobavit. Erat ingenio excellenti, iudicio acri, tenaci memoria, SS. Patrum lectione atque observatione instructus, singulari modestia, submissione, obedientia exactissima, ceterisque religiosis virtutibus cumulatus, adhæc etiam valde bonus concionator. Obiit Salmanticæ A. 1591. quatuor annis quinquagenario maior, sui-que desiderium mitigavit relictis Commentariis in prophetas XII. minores, in evangelium Iohannis, atque in Apocalypsin. Eiusdem est Vida de la Madre Teresa de IHS. fundadora de las Descalças y Descalços Carmelitos. *Antonius* Biblioth. hispan. T. I. 356. & *Alegambe* Biblioth. scriptor. S. I. 131.

Zach. VICECOMITIS Complementum artis exorcisticæ. Venetiis 1600. ac postea Coloniae 1608. Mediolani 1618. & Venetiis 1636. Vt scias, quale illud sit, addam reliqua tituli: *Cui simile nunquam visum est.* Cum litanis, benedictionibus, & doctrinis novis, exorcismis efficacissimis, ac remediis copiosis in
Male-

Maleficiatis expertis. In tres partes divisum, quarum prima dicitur Doctrinalis, secunda Benedictionalis, tertia Exorcismalis. Ideo Gerh. Von Mastricht in Catalogo bibliothecæ suæ ad hunc librum p. 698. adnotavit: *Liber rarus*. Et notabile est, quod legitur in exorcismo p. 554. & seqq. *O maledicti damnati coram Maiestate divina, vos eiicio & maledico & anathematizo, & fitis a Deo maledicti, sicut Amadiani, & Basilidiani, Amen. Sicut Cherinthiani & Origeniani, Amen. — Sicut Lutherani, & Vglenothi, Amen. Sicut omnes Herefiarcha, Amen. Et fitis maledicti in omnibus hæresibus, sectis & schismis, nunc, & semper, & in sacula seculorum, Amen. Euge, Exorcista, sat est.*

Zacharias Vicecomes, Ordinis SS. Barnabæ & Ambrosii ad nemus mediolanense, artis exorcisticæ professor, admirabili cum arte sua floruit initio sæculi XVII.

CVI.

Ioannis GROPPERI Institutio catholica. Coloniae 1550. Elementa christianæ pietatis succincta brevitate complectens. Cui p. 192. subiungitur Isagoge, ad pleniorē cognitionem universæ religionis christianæ, omnibus ad sacros ordines & ecclesiastica ministeria provectis, & provehendis apprimè necessaria. Institutio catholica primum edita fuit A. 1546. ac repetita 1554.

Ioannes Gropper, Theol. D. præpositus bonnensis, & archidiaconus in ecclesia coloniensi, vixit medio sæculi XVI. atque elaboravit etiam Tractatum de eucharistia, & in usum puerorum seu iuventutis scholasticæ, Capita institutionis ad pietatem.

CVII.

Diegui PAYVAE Dandrada Defensio tridentinæ fidei catholicæ. Coloniae 1580. & Ingolstadii eodem anno, primumque Olyssipone A. 1578. Adversus hæreticorum, ut titulus habet, detestabiles calumnias, & præsertim Martini Kemnitii, germani. Continentur autem hoc libro commentationes de generalium Conciliorum auctoritate, S. scripturæ traditionum auctoritate, libris canonicis, Vulgatæ latinæ editionis auctoritate, peccato originis, eiusque reliquiis sive concupiscentia post baptismum reliqua, & Virginis deiparæ conceptione. Atque hæc est prima pars operis, quod

auctor animo conceperat : nam & altetam partem meditabatur subiungere ; sed morte abreptus institutum isthoc non potuit agredi, nedum absolvere.

Dieguus (id est, Iacobus) *Payva Dandrada*, (sic enim nomen & cognomen auctoris scribenda ac terminanda esse, in titulo libri praesentis monetur) conimbricensis, ex nobili familia, assumpto habitu clericali apud se statuerat in terras paganorum proficisci, & miseros illos homines ad fidem christianam convertere. At aliter visum est Regi Sebastiano, quippe qui eum Tridentum misit, ut Concilio cum aliis theologis interesset. Hic ille non tantum concionem habuit ad Patres in Concilio, verum etiam scripsit, non quidem iussu ipsius Concilii, hortatu tamen eximiorum, qui ibi congregati erant, virorum, Orthodoxas explanationes, videlicet de origine Societatis Iesu, Scriptura sacra, peccato, libero arbitrio, &c. contra Chemnitium. Quibus cum *Chemnitius* opposuisset Examen Concilii tridentini, *Payva* Canones illius Concilii tueri studuit, eumque in finem Defensionem fidei tridentinae condidit, editam Fratrum opera, ipsius Concilii defensionem aliis relinquens. Obiit ante annum 1578. certe ante editionem Defensionis fidei tridentinae, praedicto anno factam. Exstant etiam tria Concionum eius in lusitanica lingua volumina. Hieronymus *Oforius*, episcopus silvensis & Algarbiorum, inter se & elegante Epistola ad universam christianam Rempublicam, eaque hic praemissa, magnis auctorem ornat laudibus, ut virum, in quo summum ingenium, ardens studium, singularis industria, qui eloquentiae disciplinam egregie coluerit, linguas ad sacrarum litterarum intelligentiam necessarias acri studio didicerit, omnesque animi doctes ad ecclesiae fructum & utilitatem contento studio contulerit. Quid ? tantam illius laudum ait esse copiam, ut, si omnes pro dignitate persequi vellet, dies ipsum fortasse deficeret. *Antonius* Biblioth. scriptor. Hispan. T. I. 235. *Lexicon univ. histor.* P. I. 137. *Miscellanea Leibnitiana* p. 106. 285.

CIIX.

Petri WITTFELTI Doctrina catechetica. Monasterii Westphalorum 1656. & recusa 1675. Scripta est mandato Superiorum, in gratiam parochorum & litteratae iuventutis, & contra Ethnicos, Iudaeos, Haereticos, Mahumedanos, auctoritate SS. scriptu-

pturarum, sententiis SS. Patrum, & decretis Conciliorum roborata ac defensa. Contenta libri ex variis collegit auctor, Petrum Canisum, virum in hac arte exercitatum, secutus, & ex V. eius capitibus totidem libros formans.

Petrus Wittfeld, Societatis Iesu doctor theologus, qui Monasterii claruit, anno Christi 1656. ea iam fuit ætate, ut a morte se non procul abesse crederet. Sic enim scribit in fine Præfationis: *Vale, lector, & pro me Deum ora, ut, quando huius vita fabulam peregero, (peragam autem propediem, quoniam advesperascit, & inclinata est iam dies) Iudicem, qui veniet, & non tardabit, propitium inveniam.*

CIX.

DIONYSII Werlenfis Philanthon. (Hanoveræ) 1676. Sive Animadversio in Animadversionem, quam Herm. Conringius adversus Novenam S. Antonii de Padua, A. 1675. Hanoveræ editam, in publicum produxit. In qua Novena S. Antonii & materia de invocatione Sanctorum explicatur. In Præfatione autem promittit auctor, se leniter cum adversario acturum: idque videtur præstitisse in plurimis. Exstat etiam Philanthon eius vindicatus. De quo, ut & aliis viri scriptis, atque illo ipsomet diximus P. IV. 214. 215. 394. 395.

CX.

Iulii Cæsaris VANINI Theatrum æternæ providentiæ. Lugduni 1615. & Lutetiæ Parisiorum 1616. Hoc Amphitheatrum in titulo dicitur divino-magicum, christiano-physicum, nec non astrologo-catholicum, adversus veteres Philosophos, Atheos, Epicureos, Peripateticos & Stoicos. Quamvis hic liber existentiam Dei, eiusque æternam providentiam, & sanctitatem, seu exclusionem a causa peccati, nec non divinæ præscientiæ & liberi nostri arbitrii concordiam adstruere laboret, prætereaque doceat, posse in nobis Deum servare liberum arbitrium, etsi peccandi facultatem adimat, eumque omnibus dare sufficiens ad salutem auxilium, Dei misericordiam non necessario supponere peccata, nostram voluntatem respectu Dei non se habere veluti instrumentum, astra inclinare tantum, non cogere nostras voluntates; quamvis etiam adversus veteres Philosophos, eorumque præsidio innixos Atheos, tanquam acies quædam producat, atque ut christiana

stiana religio a sceleratissimorum hominum, ne dicam belluarum (quæ omnia ipsius auctoris sunt verba in Præfatione) incurfione propugnetur; quamvis denique Ecclesiæ romanæ iudicio summissus, atque a quadriga magnorum theologorum lugdunensium, Io. Claudii *de Ville*, Francisci *du Soleil*, Iacobi *Daveyne*, & *Sevii*, adprobatus & typis mandari concessus, atque ab IIX. aliis doctissimis ac piis viris valde ac vehementer laudatus fuerit: postea tamen visus est aliquid monstri atheistici agere, & occulta impii veneni semina spargere. Nota autem, scriptorem p. 120. Homilistas, & p. 105. Scholasticos vellicare. Idemque p. 333. Secundam huius Amphitheatri partem, in qua contra Stoicos quæstio de fato ageretur, promisit; sed ei non licuit promissum exsequi & præstare. Interim non prætereundum est *Morhofii* iudicium, Polyhist. lib. I. 79. scribentis: *Amphitheatrum eius sanum est, ac subtiliter pro anima immortalitate disputat.*

Pag. 197. 202. *Chalcidicus.*

| *Chalcidius.*

Iulius Cæsar *Vaninus*, natus Taurisani in regno neapolitano, Io. Baptistæ Vanini, gubernatoris Comitatus Castri, filius, a puero præ se tulit magnum desiderium tractandi studia, & acri iudicio multarum rerum abdita penetravit, in primis, quantum poterat, restitit credulitati & superstitioni. Neapoli Physicæ ac Medicinæ, ubi quidem scrupulos sentiebat de miraculis, operam dedit. Hic tamen non subsistebar, sed igneus iuvenis spiritus ipsum impulit ad perscrutandam theologiam: in qua, sub Bartholomæi *Argoti* carmelitani informatione eo usque progressus est, ut publice ad populum, missis fabulis, multoque cum fructu diceret. Nec cessavit sacris studiis adiungere cultum iurisprudentiæ. Neapoli Patavium ivit, ut magis proficeret, & eruditionis augmentum voluptatibus præferens, vilique habitu & parco victu contentus, *Cardani* & *Pomponatii* scripta ita legit, ut potiore veritatis, quam eorum auctoritatis rationem haberet. Iter aggressus cum Ioh. Maria *Sinochio*, Germaniam, Bohemiam, & Hollandiam peragravit, & tolerato Londini, ob præminentis ecclesiæ catholicæ defensionem, carcere, Genuam navigavit, ibique iuventutem secundum sua placita erudit in philosophicis, sed & taxatis vulgaribus sententiis, aliorum contra se odium provocavit: quod

quod deinde adolevit, viresque eundo acquisivit, cum ille Dominicanorum & Scholasticorum nugas publicis in scriptis traduxisset. Ex invidia & odio nascebantur persecutiones, & hæc cogebant eum, ut Lugdunum, & inde Tolosam peteret. Hic cum arcana fidei catholicæ problematice, deinde autem, ut ferebatur, sarcastice proposuisset, in iudicium vocatus, & impietatis notatus, intrepide respondit, se unum Deum in tribus personis credere cum Ecclesia catholica, ipsamque naturam, & hunc, quem e terra tunc forte sustulit, calamum straminis testari, Deum esse. Ast hæc eius declaratio non censebatur ex animo, sed metu provenire. Ad ignem igitur condemnatus, & lingua ex ore extracta ac præscissa, vivus crematus est A. 1619. mense Novembri, cum annum ætatis ageret tertium & tricesimum, cinisque exusti corporis in auram dispersus. Scripta infelicitis hominis, eiusque, ut in rubro vocatur, philosophi, theologi, ac Iuris utriusque doctoris, hæc sunt: Dialogi, Apologia pro Concilio tridentino, Physiici commentarii, Commentarii in *Aristotelis* libros de generatione, Commentaria in *eiusdem* Meteora, Metamorphosis physico-magica, Astronomici libelli medici commentarii, De vera sapientia, Apologia pro mosaica & christiana lege, & Liber de contemnenda gloria. *Lexicon univ. histor.* P. IV. 602. Io. Müller Atheismi det. 31. Gebh. Theod. Meier Hist. relig. 22. Narrat. innoc. A. 1702. 431. 458. 545. Io. Maur. Schramm de vita & scriptis Vanini. 83. Eccard. Extract. menstr. A. 1702. m. Mart. Crenius Animadv. P. XV. 168. Spener Confil. theol. lat. P. I. 13. G. Arnold Hist. eccles. & hæret. P. II. 600. El. Viel Ostensione contra Arnoldum 26. alius auctor eodem de argumento 54. Clericus Biblioth. anci. & mod. T. II. 219. Du Pin in Actis erudit. A. 1719. 392. C. Thomafius in Notis ad Pufendorfii Monarch. spir. S. R. 287. La vie & les sentimens de Lucil. Vanini 73. & Apologia pro Vanino 33.

Rich. BENTLEII Sultitia & irrationabilitas atheismi. Berolini 1696. In IIX. orationibus sacris, quæ ex voluntate Rob. Boylei quotannis Londini habentur, quarumque hæc primæ erant, demonstrationibus ab emolumento ac voluptate vitæ religiosæ, facultatibus animæ humanæ, structura corporis animati, nec non origine & compage mundi evicta, a D. E. Jablonski autem in latinum versa. Subiungitur Oratio, in funere Rob. Boyle a Gilberto, episco-

piscopo farum. dicta, ab eodemque Iablonskio latinitate donata. *Acta eruditor.* A. 1693. 392. & auctor *Nova bibliotheca* T. V. 50. qui ut eloquentiam Bentleii aestimat, ita dubitat tamen, an semper optimas & efficacissimas rationes attulerit. In linguam germanicam Conciones haece transtulit M. C. M. *Seidelius*, sub titulo: Die thorheit und unvernunft des atheismi. Similes conciones sunt *Derhami* contra atheismum: de quibus vide *Aufrichtige gedancken* uber die Diaria T. I. 687.

Richardus Bentley, S. theol. doctor, potentissimi Britannorum Regis a sacris aulicis & bibliotheca regia, canonicus worcestriensis, tandemque praefectus Collegii S. Trinitatis apud Cantabrigiam, nunc autem ab hoc munere remotus, *Iablonskio* in Dedicat. huius libri, vindex dignitatis theologiae; Collectoribus *Actor. erudit.* A. 1710. p. 109. vir supra captum saeculi doctus, atque ob incomparabile iudicium & sagacitatem in veris auctorum, five graecorum, five latinorum, sensibus indagandis illustre nomen consecutus, item vir summus, quem (cum Ezech. *Spanhemio*) orbis eruditus in primis colat & admiretur; *Kuftero* praefat. in Suidam (b) vir in omni doctrinae genere excellens; & Pet. *Needham* praef. in Theophrasti Characteres p. 6. dignissimus Collegii S. Trinitatis praefectus, humanioresque colentium litteras, quotquot suo tempore in terra, eruditione recondita & acumine iudicioque longe summus, dictus, scripsit Epistolam ad Millium, in qua *Malala* loca quaedam illustrantur, Dissertationem de Epistolis *Phalaridis* cum Responsione ad Obiectiones *Boylei*, Notas & emendationes in Q. *Horatium* Flaccum, quae ipsi adversarios excitarunt *Iohnsonum*, *Conginghamum*, aliosque, item in *Aristophanis* Plutum & Nubes, Castigationes ad Tusculanas *Ciceronis*, ad calcem editionis *Davissii*, Discursum de cogitandi libertate, Sermone contra Iudaeos, qui multum laudatur in *Miscellaneis* *Leibnitianis* p. 112. Vehementer quidem eum perstringit *Jonathan Swift* in libro anglico, Tale of a tub, qui etiam gallice prodiit sub titulo, Le conte de tonneau; sed Bentleius, hoc non obstante, in salvo manet, laudibus quippe contextus innumerabilibus.

CXI.

Innocentii PENCINII Paragone dogmatico, Lapis lydius veritatis. Venetiis 1682. Qui monstrat distinguere sinceritatem

tem fidei christianæ ab omni impio, superstitioso & falso cultu, & S. Ecclesiam catholicam atque apostolicam ab omni prava & adultera secta. Speciatim tractatur de existentia Dei, animæ humanæ immortalitate, S. scripturæ auctoritate, valore & veritate, S. Trinitate, sacramento altaris, Ecclesia Dei, eiusque auctoritate, primatu Pontificis-maximi, erroribus Græcorum & Mahumedanorum, conversione infidelium ad S. fidem, & conservatione fidei.

Innocentius *Pencini*, venetus, ordinis Prædicatorum, & magister theologiæ, a censoribus huius libri laudatus, (alter enim divinis eum litteris peritissimum vocat, seque profundam & aliis in voluminibus eiusdem sapientiam testatur expertum esse; alter doctrinæ soliditatem, ingenii acumen, ac stili elegantiam, quæ auctoris dotes sint, hoc in libro singulariter elucere scribit) floruit declinante sæculo XVII. eoque, quo præsentem edebat librum, Harmoniam IV. Evangelistarum sub manibus habuit.

CXII.

Ioannis LAVNOÏI Dissertatio duplex. Parisiis 1649. ac postea 1663. Vna, de veteri ciborum delectu in ieiuniis Christianorum, & maxime in Quadragesima. Occasionem huic Dissertationi scribendæ dedit circumfessio illa, quæ A. 1649. ab octavo die Ianuarii usque ad initium Quadragesimæ Parisienses afflixit, ita ut, annona in foro cariore reddita, rebusque ad ieiunium more solito celebrandum deficientibus, Episcopus cogeretur carniū usum indulgere. Hic igitur quæstio est orta, utrum, qui concessis carnibus vescuntur, lege ieiunii continuo solvantur? Auctor quidem noster negantibus accedit, & ex Conciliis, Patribus & quibusdam Scholæ magistris docet atque ostendit, carniū, ovorum & casei esum ecclesiastico ieiunio non semper opponi. Neque tamen ille casus tam validus fuisse, ut auctorem ad scribendum hac de re permoveret, nisi suasio & adhortatio Hieronymi *Bignonii*, viri summi, magnæque auctoritate præditi, cui & Launoïus præsentem libellum, cum virtutum & dotium eius singulari encomio, dedicavit, accessisset. Altera, qua pauperibus dandum esse potius, quam ecclesiis, probatur ex doctrina Patrum. Quorum? *Chrysostomi*, *Hieronymi*, & *Anastasi* sinaitæ. Quibus

Pars VI. In 8.

V u u

suo

suo modo adde *Exuperium, Augustinum, Hilarium arelatensem, Symmachum, Gregorium I. & Petrum cantorem*. Nota vero, non negari, quod ecclesiis aliquid dari aut legari possit; sed maiorem pauperum curam & rationem habendam esse adfirmatur.

CXIII.

EIVSDEM Dissertationes V. Lutetiae 1653. iterumque 1663. Et Primæ quidem argumentum est Simonis *Stochii* visum. Nimirum de *Stochio*, qui vixit A. 1250. & unus fuit e Carmelitis, narratur, ei devote precanti, ut S. Maria Carmelitis tentatis & persecutiones patientibus daret privilegia, illam ipsam cum grandi comitatu apparuisse, & tenendo habitum Ordinis dixisse: *Hoc erit tibi & cunctis Carmelitis privilegium: in hoc moriens aeternum non patietur incendium. eandemque disparendo subiunxisse: Mitteret ad Innocentium papam, qui de gravaminibus remedium praeferet.* Sed hanc visionem sufficienti probatione destitui, auctor pererudite docet. Secundæ argumentum est Sabbatina Ioannis XXII. Bulla, quæ ob adnexum privilegium sic dicitur, nempe quod B. virgo prædicto Papæ, flexis genibus supplicanti, visa fuerit, dicens, *se descensuram sabbato post obitum quorumcunque sodalium ordinis carmelitici, & liberaturam, quotquot invenerit in purgatorio, eosque in Montem sanctum vita aeterna reduituram.* Tertiæ argumentum, est Bullæ illius ab Alexandro V. facta Confirmatio. Vtræque vero suppositionis convincitur. Quartæ argumentum sunt duo Clementis VII. Diplomata: verum unum, alterum falsum. Verum illud, quo quædam Ioannis XXII. & Alexandri V. privilegia confirmantur. Vbi tamen prudenter demonstratur, 1. quidquid a Clemente VII. confirmatur, stilo Curiz, prout exponitur, confirmari; nec effici, ut id, quod ita confirmatur, si verum non est, verum postea reddatur. 2. Clementem VII. a quibusdam deceptum esse Carmelitis, qui subditicia Ioannis XXII. & Alexandri V. privilegia exhibuerunt. 3. a Clemente VII. non confirmari decantatam Ioannis XXII. & Alexandri V. Bullam, qua Carmelitæ sodales sabbato post illorum obitum primo a suppliciis purgatorii liberentur. 4. ex hoc Clementis VII. Diplomate argumenta peti, quibus Sabbatina illa Bulla fortiter impugnetur. Alterius Diplomatis falsitas tum ex ipso, tum ex adiunctis aperitur. Quintæ argumen-
tum

tum sunt repetitum Clementis VII. Diploma, & Pauli V. Decretum. Hæc duo inter se confert auctor, & quid inter utrumque discriminis intersit, ex contentione ostendit: deinde, quid de Carmelitarum sive Scapularis sodalitis sentiendum sit, exponit, dicens, non Sodalitis se adversari, sed quibusdam e Sodalitis, qui nugas & fabulas obtruserunt, aut obtrusas defenderunt. Et tales erant Ioannes Cheronius, Thomas aquinas a S. Ioseph, & Philibertus Fesaius.

EIVSDEM Inquisitio in privilegium, quod Gregorius Papa I. monasterio S. Medardi sueffionensi dedisse fertur. Lutetiz 1657. Spurious illud esse ac supposititium, firmis rationibus ostenditur. Vide *Launoium* Epp. p. 674.

EIVSDEM Inquisitio in privilegia Præmonstratensis ordinis. Lutetiz 1658. In qua id agit vir doctissimus, ut Canonicos huius Ordinis ab Episcoporum iurisdictione immunes non esse ostendat. Id Fratri Norberto Caillocio præmonstratensi displicuit, & Inquisitioni contradicere ausus est: sed hoc laboris præmium tulit, ut liber ipsius, ob invasionem in iura Regis & regni, ecclesiæque gallicanæ libertates, ad ignem damnaretur, ipse autem interrogationibus regii cognitoris responsurus se reciperet in carcerem. At quid postea Caillocius? Decreto minime paruit, sed Romam aufugit. Quæ omnia, & plura *Launoius* narrat Epp. p. 690.

EIVSDEM Ius apertum Capituli laudunensis ecclesiæ in monasteria Præmonstratensium diocesis. Parisiis 1659. Tria sunt, quibus Ius illud apertam in lucem proditur: Urbani IX. papæ Rescripta duo, unum ad Decanum & Capitulum laudunensis ecclesiæ: alterum ad senonensis ecclesiæ Decanum: tertium executio & possessio.

CXIV.

EIVSDEM Defensio romani Breviarii correctio circa historiam S. Brunonis, seu de vera causa secessus S. Brunonis in eremum. Argentorati 1656. Hæc erat prima editio, iussu auctoris curata a Io. Alberto Portnero: quam secuta est parisiensis A. 1662: Præmittuntur hic 1) *Portneri* Dedicatio ad sereniss. Ducem Brunsv. ac Luneburg. Rudolphum Augustum. 2) *Launoii* ad Io. Bapt:

de Contes, ecclesiæ & academiz parisiensis cancellarium, Dedicatio. 3) *Eiusdem* ad Portnerum Epistola, qua ei potestatem dat edendi hunc tractatum. Quænam igitur vera tandem fuit causa secessus Brunonis? Non defuncti vox canonici, vel doctoris parisiensis, quam Bruno audiverit, semel: *In iudicio Dei accusatus sum*; altera vice: *In iudicio Dei iudicatus sum*; tertia, *In iudicio Dei condemnatus sum*; (quæ narratio in Breviario romano sub Urbano II. correctâ & expuncta est) sed hæc, teste ipsomet *Brunone* in epistola, quam ex Calabriæ finibus ad Radulphum Viridem, Remensis ecclesiæ præpositum, scripsit, quod ipse, & Radulphus Viridis, ac Fulcius unoculus, Remis die quodam de falsis oblectationibus & perituris mundi huius divitiis, nec non perennis gloriæ gaudiis colloquentes, indeque divino amore ferventes, promiserint ac voverint Spiritui sancto, in proximo fugitiva sæculi relinquere, æterna captare, & monachicum habitum recipere. Quod quidem Bruno, qua erat religione, dum Fulcius Romam profectus reditum tardabat, fervorque in Viridi remittebat, solus exsequi & observare studuit. Atque hic disputat auctor contra Theophilum *Raynaudum*, eiusque Antimurale adversus ingenia fortia, in quo correctionem illam Breviarii romani improbat.

Ismaëlis BVLLIALDI de Ecclesiis lusitanicis ad Clerum gallicanum Libelli duo. Item Dissertatio de populis fundis. Argyropoli 1656. Editor horum scriptorum est I. A. P. hoc est, Io. Albertus *Portner*, eaque recusa vidimus hic loci A. 1700. cum Præfatione Ern. Sal. *Cypriani*, sed sine Dedicatione Portneri. Et prioris quidem formatio ex Romani pontificis duritie originem suam traxit. Cum enim A. 1640. Lusitania proprium sibi elegisset Regem, summus autem Pontifex Lusitanis episcopos dare renueret, nisi remoto Rege suo sub iugum hispanicum redirent; Lusitani in angustiis constituti, querere cœperunt, quid hoc in casu faciendum esset. Hic iam Bullialdus libere sententiam dixit, atque hoc libro professus est, cum olim Reges ius habuerint ei gendi episcopos, idque sive liberalitate, sive negligentia & socordia, aut certis ipsorum impedimentis ad Papam pervenerit, iam illud posse, tanquam ad se translatum, Regem exercere, & Pontifice aures ad toties repetitas preces obturante, Episcopos pro arbitratu suo constituere, ac per Metropolitæ conse-

cra-

crari iubens. Quod vero ad populos fundos attinet, de iis hanc adfert explicationem, illos populos dictos esse *fundos*, qui sub Romanorum potestatem redacti, eorundem leges, missis patriis, accipiebant: idque beneficii loco fuisse habitum.

Ismaël Bullialdus, gallice Bouillaud, ecclesiasticus parisiensis, & expertissimus astrologus, quem *Wagenseihus* in Appendice ad Petron. Arbitrum p. 366. virum suthmum, *Portnerus* hic in Dedicat. & *Veiel* Histor. & necessit. reformationis evangelicæ p. 388. virum, præter exactissimam Matheseos cognitionem, antiquitatis sacræ & profanæ peritia celeberrimum vocat, floruit medio sæculi XVII. atque elucubravit Tractatum de natura lucis, Philolaum siue dissertat. de vero systemate mundi, Astronomiam philolaicam, & Novam methodum computandi eclipses solares, Epistolam de solis defectu, cuius meminit *Livius* lib. 37. Versionem & notas ad *Theonis* Smyrnæi Expositionem eorum, quæ in mathematicis utilia sunt ad lectionem Platonis, & Notas ad *Duca* Historiam byzantinam, ediditque Librum *Ptolemæi* mathematici de arte iudicandi. Eiusdem sunt Dissertatio de S. Benigni divionensis chronico, Ioannis IV. Regis Lusitanix libellus ad Clerum gallicanum, & Dissertatio de tempore, quo Christus agnum paschalem comedit. *König* 142. *Hyde* Catal. libb. biblioth. Bodlei. P. I. 115. & *Supplem. Actor. erudit.* T. VII. 107. *Colomesius* p. 811. de eo narrat, in Polonia commorantem, ad iram commotum fuisse, cum Excellentix nomine frequenter salutaretur, & dixisse aliquando, se non mereri istum titulum; sed adstantem forte quempiam respondisse, non opus esse, ut id ægre ferret: nam in Polonia quemvis ita compellari. Atque illustri Leibnitio nostro, ut in *Miscellaneis Leibnitianis* p. 231. *Fellerus* refert, visus ille est valde *avradus*, contumax, sibi placens, & recentiorum sententiarum contemtor, ut senes esse solent: nam & ipse tunc senio prægravabatur.

Concilii tridentini, adeoque & Pontificiorum doctrina publica, per Paulum ANTONIVM. Halæ 1697. Expressis nimirum verbis recensentur ipsa Concilii tridentini dogmata, designatur antithesis ex iis, publicis præcipue scriptis, quibus illa sunt opposita, aspersis subinde Notis. Totus, ut bene observant

incliti *Aetorum erudit.* collectores ad A. 1698. p. 179. in id incumbit egregius hic editor & auctor, ut sub uno conspectu thesin aequae, ac antithesin exhibeat, lectoresque suos ad verum controversiarum statum cognoscendum manu quasi ducat.

Christiani CNORRII a Rosenroth Historia evangelica. Sine capite & calce: libellus enim caret rubro, & sine, quoniam auctor ei est immortalis. Introducitur autem Cabbalista catechumenus, qui quaestiones ex IV. evangelii proponit, & Christianus ad eas respondet. Multa hic cabbalistica infarciri, nemo dubitabit, qui auctorem noverit.

Christianus Cnorr, a Rosenroth, serenissimi Comitis palatini ad Rhenum, qui Solisbaci sedebat, a consiliis sanctioribus, dedit Cabbalam denudatam, & Explicationem Apocalypseos, ac decessit A. 1689. aetatis 53. Placcius de pseudon. 489. *Buddeo* Introd. ad Hist. philos. Ebraeor. p. 209. dicitur cabbalisticarum philosophiarum restaurator longe celeberrimus, *Odhelio* Synag. bifront. 37. ingeniosissimus, & *Morhofio* Polyhist. lib. I. 121. vir in omni, non civili tantum doctrina, quam non in umbra, sed in luce ipsa consiliis & actionibus professus est, sed & humaniori & solidissima rerum naturalium scientia subactus & exercitissimus.

Gustavi Georgii ZELTNERI Adolescentia Reip. Israelitarum, seu de Iudicum temporibus, hisque proximis, in 1. Reg. 6. 1. & Act. 13, 20. Exercitatio. Altdorfii Noricorum 1696. Atque haec dicta auctor inter se conciliare nititur; qui quidem tunc erat Alumnorum & oeconomiae in acad. altorfina inspector, ubi nunc est antistes ecclesiae, & primus theologiae doctor ac professor.

Io. Andr. SCHMIDTII Exercitationum historico-theologicarum triga. Ienae 1692. 1. de missa sicca. 2. de muliere in ecclesia. 3. de cultu evangeliorum. Atque haec praemissa debebant esse Annis, quos auctor meditabatur, ecclesiasticis; quorum scopus erat, vel argumenta rariora ex antiquitate ecclesiastica illustrare, prout se offerrent, vel monumenta quaedam veteris & recentioris aevi, nondum edita, ex archivis, bibliothecis, seu publicis, seu privatis, aliisque locis, in sacrae historiae supplementum producere. *Missa sicca* est ac dicitur, quando sacerdos accepta stola

stola Epistolam & Evangelium, atque Orationem dominicam dicit, & dat benedictionem. Quin imo si ex devotione, non ex superstitione, velit totum officium Missæ sine sacrificio dicere, accipit omnes vestes sacerdotales, & Missam suo ordine celebrat usque ad finem Offerendæ, dimittens secreta, quæ ad sacrificium pertinent. Præfationem quoque dicere potest, licet in ea videantur Angeli invocari ad cofectionem corporis & sanguinis Christi. Orationem dominicam recitat, sed secreta omittit, neque etiam calicem habet, vel hostiam. Vt adeo hic ritus *Missæ* nomen habeat, quia pleræque Missæ partes in eo occurrunt; *Sicca* autem, quia est sine corpore & sanguine Domini, sive, ut Doctores romano-catholici loquuntur, quia caret consecratione & sumptione corporis Christi. In altera Dissertatione docetur, mulieri non licere, ut publicum docendi & sacramenta administrandi munus obeat, exempla contraria recitantur, & Constitutiones piorum Imperatorum contra eiusmodi temeritatem adferuntur. Tertiæ dissertationis scopus est, enarrare, quomodo cultus sive honor libro Evangeliorum, vel omnium IV. vel unius, sive ex toto sive ex parte, sæculis Christianorum, in choro, in foro, in domo fuerit exhibitus.

E I V S D E M Programma de libellis pacis. (Helmstadii 1699.) Per hos autem intelligit litteras pacificas, quas martyres lapsi dabant, ut reciperentur in gremium & communionem Ecclesiæ.

Io. Henr. WEDDERCAMPII de baptisteriis veterum Libellus. Helmstadii 1703. Isque constat IV. capitibus, quorum primo agitur de varia significatione vocum βαπτίζειν, βαπτισμός, & βαπτιστήριον secundo de baptisteriorum origine: tertio de baptisteriorum figura, materia & usu: quarto de baptisteriis illustrioribus, & in specie de lateranensi. *Narrat. innot.* A. 1703. 614.

Io. Henricus Weddercamp, natus Vlæ in ducatu luneburg. A. 1678. d. 18. Iunii, tractatis in academia Iulia & halensi studiis, & habita hic loci sub Heineccii præsidio Disputatione de Paulo διαλεγόμενω, aliaque sub D. Schmidtio de historia sæculi christiani I. fabulis variorum maculata, A. 1706. ad munus ecclesiasticum Hizackeræ subeundum vocatus est, & post XI. annos ad epho-

phoriam cloezensem, peractoque Cloezæ quadriennio reverendissimi ac serenissimi Electoris colonienſis per Episcopatum hildesienſem conſiliarius conſiſtorialis & eccleſiaſticus, ſuperintendens generalis, & paſtor primarius bokenemienſis conſtitutus.

CXV.

Ioannis de LAVNOY Diſcuſſio Reſponſionis ad Diſſertationem de duobus Dionyſiis. Pariſiis 1642. In qua probatum iam utriusque diſcrimen, ex inveniendi aſſerendique veri legibus defenditur. Adverſarius autem, cuius Reſponſionem Launoius refutat, eſt Germanus *Milletus*, figmentum de uno eodemque Dionyſio, athenienſi pariter ac pariſienſi, ſequens & defendens. Adiuncta eſt utriusque Dionyſii Vita, ex optimæ fidei ſcriptoribus collecta. De II. vero Dionyſiis vide & *Valeſiana* p. 160.

Ioannis MABILLONII Iter germanicum. Hamburgi 1717. Depromptum ex quarto volumine Veterum eius analectorum. Iter hoc, Chriſtianiſſimi Regis auſpiciis inſtituit Mabillonius cum Mich. *Germano* A. 1683. nec tam multus eſt in deſcribendo terrarum ſitu, ſtuvia, montibus, urbibus, incolarum moribus, ſoli natura, fructibus, plantis, animalibus, quam in his, quas bibliothecas adierit, cum quibus viris doctis miſcuerit ſermonem, quos rariores codices MSS. obſervavit, & in uſus converterit ſuos. Additur 1) Io. *Launoi* de ſcholis celebribus liber, antehac Pariſiis editus A. 1672. qui ſcholarum in Germania origines docte perſequitur. 2) Facultas pariſienſis de doctrina pronuncians. 3) Vereres formulæ proteſtationum, Romæ a Pontificibus, in pariſienſi & quibusdam aliis academüs a doctores fieri ſolitarum. Nicidam hanc editionem diligentiſſimo debemus Io. Alb. *Fabricio*, qui & præſatione librum ornavit, atque in ea, ut præclarius de publico mereretur, Catalogum dedit ſcriptorum Launoi.

Ioannes *Mabillon*, nobilibus parentibus prognatus, lucem vidit Petrimonti in finibus Campaniæ gallicæ, factusque præbyter ac monachus ordinis S. Benedicti e congregatione S. Mauri, multis & egregiis ſcriptis immortalẽ nominis gloriam conſecutus eſt: eius enim ſunt iterata editio Operum S. *Bernhardi* cum Notis, Acta Sanctorum ordinis S. Benedicti, Schediaſma de auctore libri de imitatione Chriſti, quem non Thomam a Kempis ſtatuit eſſe, ſed

Ioan-

Ioannem *Gersen*, abbatem ordinis S. Benedicti, Vetera analec̃ta, Libri de re diplomatica, Tractatus de liturgia ecclesiæ gallicanæ, Museum italicum, Tractatus de præcedentia Benedictinorum præ Canonicis regularibus Burgundiæ, Refutatio explicationis non nullorum circa voces *Missa & Communio*, Tractatus de studiis monasticis, & alius de azymo & fermentato, La mort chrétienne, atque Annales generales ordinis S. Benedicti. Adversarios quidem habuit *Molinetum*, *Abbatem trappensem*, *Papebrochium*, *Hicetsum*; sed cavit diligenter, ne modestiæ & civilitatis fines transiliret: ut enim exacta & sincera pietate ornatus erat, ita iram ac fervorem moderari didicit. Et quia antiquitatum, omnisque elegantis literaturæ peritissimus erat, ideo quoque in Academiam inscriptionum, quæ Parisiis floret, assumptus fuit, tantum ei ornamentum adferens, quantum ab ipsa accipiebat. Tandem vero meritissimus vir, & ob natalium splendorem Dom five Domini appellatione fulgens, dominio mortis se submittere debuit voluitque anno 1707. d. 27. Decemb. & quidem ex suppressione urinæ, cum attigisset annum ætatis 76. Vitam eius descripsit vir doctissimus *Gros de Boze*, perpetuus Academiæ inscriptionum & numismatum secretarius, & P. *Ruinart*, eiusdem cum defuncto Congregationis monachus. Vide *Lexicon univ. histor.* P. III. 395. *Clerici Biblioth. choif.* T. XX. 239. *Museum novum* T. III. 322. 525. *Acta erudit.* A. 1715. 156. & A. 1708. 381. *Serwium* disp. de Synodo francica A. 742. p. 3. *Mayerum Biblioth. bibl.* 20. *Critopulum* in Censura Eclogar. Mayeri 54. *Leibnitium* Præf. in cod. Iuris gent. diplomat. (*) 3. Io. Alb. *Fabricium* Biblioth. lat. 750. I. W. *Bergerum* Dissertat. academ. 142. S. F. *Hahnium* Præfat. in Diploma foundationis coenobii bergensis B 4. & *Gale* præfat. in opuscula mytholog. II.

CXVI.

Kurtze und Einfältige beantwortung, Brevis & simplex responsio ad quæstionem: An quis secundum illa fundamenta, quæ in christianis religionibus commonstrantur, v. g. ab Evangelico-lutheranis sacris ad Romano-catholica, aut vice versa transiens, propterea salutem æternam amittat? (1706.) Auctor (quicumque sit, certe non est quisquam in terris Brunsvicensibus, etiamsi p.

Part VI. In 8.

X x x

II.

11. & 22. id videatur dicere: & vir illustris, Christianus THOMASIVS negavit a se esse profectam) auctor, inquam, pronuntiat, talem hominem, ab una religione christiana ad alteram se recipientem, ab æterna beatitudine non excludi, dummodo cetera se talem exhibeat, quales Deus O. M. vult esse Christianos, ac per gratiam suam beandos. Hoc scriptum exstat etiam in prædicti celeberrimique *Thomasii* Actorum iuridicorum Parte IV. p. 4. & quidem auctius.

Bedencken, Iudicium de quaestione: Quo usque minister ecclesiæ, adversus Principem ac dominum suum, qui pariter summus est episcopus, clave uti possit ligante? Etiam hoc scriptum, sed nescio quo iure, tribuerunt magno illi THOMASIO: idque emendatius legitur in eiusdem Actis iuridicis P. IV. 119. In *Narrat. innoc. A. 1706. 402.* illud recensetur, & CL. Sebast. *Edzardus* Refutationem eius in se suscepit. Quid ergo scriptor hic de quaestione proposita sentit: Hoc, non competere ministro ecclesiæ, ut Principem, summumque episcopum suum vinculo constringat excommunicationis minoris, eumque a confessione peccatorum arceat, & usu S. cœnæ: quia 1. excommunicatio tam minor, quam maior, pœna sit civilis, aut certe cum pœna civili arctissime connexa. 2. Reges & Principes, medio sub papatu, Ecclesiasticos cohibuerint ab utriusque abusu excommunicationis. 3. Protestantibus & euangelicis Principibus ius competat, sacerdotes munere suo abutentes, præsertim in casibus excommunicationis, constringendi, & si opus est, puniendi. 4. Imperantes excommunicationem, si ita videatur, possint alterare aut abrogare. 5. Fieri possit, ut homo innocens ex pravis clerici affectibus a confessione & sacra cœna prohibeatur. 6. Natura & proprietas excommunicationis ostendat, Reges ac Principes nec maiore, nec minore vinciri posse.

Dav. August. BRVEYSII Prüfung der ursachen, Examen rationum, ob quas Protestantes a catholica se ecclesia separarunt. E gallicana in germanicam linguam translatus, ac postea iteratis typis Coloniz editum anno 1707. in 12. Ut adeo nostrum exemplum biennio prius in lucem prodierit. Auctor porro in titulo dicit, se examen hoc instituere sine præiudicio, super Concilio tridentino, Protestantium confessione & S. scriptura;

ra ; cumque articuli fundamentales controversiarum Catholicos inter & Protestantes sint tres, videlicet Cultus religiosus, Iustificatio hominis coram Deo, & Sacramentum cœnæ Domini, sub quibus alii minores continentur, ideo illos potissimum excutit, & statum controversiarum evolvendo ostendere conatur, non tantas secessionis fuisse causas. Sed Nostrates excipiunt, non se discississe, verum expulsos esse. Nec defuere refutatores huic libello, aliquot videlicet Anonymi, quorum unus (*Jurius sive Jurieu*) edidit Suite du preservatif, alter, D. L. (*De Larroque*) Le profelyte abusé, tertius (*Lenfant*, verbi divini minister Heidelbergæ) Considerations generales sur le livre de Mr. Brueys, Vide *Acta erudit.* A. 1684. 446. 452. 454. Io. Frid. Mayerum in Catal. scriptorum, qui Romam conciliare voluerunt, p. 24. Placcium de anonymis, 536. 565. *Bailium* de adespotis 64. & *Eckhardi* Excerpta menstrua A. 1700. 539.

David Augustinus *Brueys*, advocatus montispeffulanus, reformatæ religioni addictus, scripsit Responſionem ad librum Bosſueti, episcopi condomiensis, titulum gerentem Expositionis doctrinæ ecclesiæ catholicæ in materiis controversiarum. Sed eo labore vix exacto, suborti illi, ut ipse refert, & ex eo *Acta erudit.* A. 1684. 446. sunt scrupuli ex frequenti consideratione propositionum, ut alium de religione sensum conciperet, quam unquam in se deprehendisset. Ita factum, ut, etsi ægerrime a cœtu, in quo natus erat, & a necessariis suis, quibus carere sine magno damno non posset, divelleretur, post preces tamen ad Deum fusas, & ex accuratori eorum, quæ legerat scripseratque, examine denuo instituto, adiuvante Deo, non territus afflictionibus Reformatorum, quæ tunc frequentes erant in Gallia, neque intuitu temporalis commodi, sed convictus in conscientia, ad Ecclesiam catholicam sese associare decreverit, & decretum exsecutus sit, licet insueta omnia ibi conspiceret. Atque ad hanc mutationem multum contrulit frequens libri Bosſuetani lectio, ipsiusque illustrissimi episcopi informatio oralis. Sed nec cessavit a scriptis pluribus componendis profelytus iam factus : nam tribus adversariis suis opposuit Defensionem cultus externi ecclesiæ romanæ, præterque eam edidit Responſionem ad lamentationes Protestantium in Gallia, in qua varias iis vias proponit redeundi

ad Ecclesiam catholicam, pariterque refutat auctorem Politicæ Cleri gallicani: item Pacifica colloquia duorum novorum Catholicorum, quibus realem Christi in S. cœna præsentiam, per eiusmodi propositiones, quas utraque pars agnoscit, probare nititur, & Historiam fanaticismi nostri temporis, cum Consilio sublevandi afflictos & offensos in Gallia Reformatos. Atque hæc sufficiant de Brueysio, qui inter doctos floruit versus finem sæculi XVII. D. Io. Fecht Comment. de fructu Hist. eccl. sæc. XVII. G2

(EIVSDEM) Gespräche, Colloquia duorum novorum Catholicorum. (1705.) E gallico (Entretiens pacifiques) in germanicum translata. Hæc sunt Pacifica illa colloquia, quibus auctorem id agere diximus, ut realem Christi in S. cœna præsentiam per eiusmodi propositiones adstruat, quas utraque pars agnoscit ac recipit.

THEOLOGORVM & ICTORVM quorundam (IENENSIVM, puta) Responsum ad III. quæstiones. 1706. Quæstiones sunt istæ: 1. An constitutio Magistratus alicuius urbani, nullum verbi divini ministrum debere quem pro lubitu suo, & sine prævio consensu & mandato Consistorii, a sacra mensa & loco confessionis excludere, alioquin eum pœnam remotio- nis incursum, sacris litteris sit contraria? 2. An homini ecclesiastæ Magistratus sui, iure episcopali gaudentis, Ordinationem ecclesiasticam pro suggestu liceat taxare? 3. Si quid tale ausus sit, atque in eo peccaverit, qua sit pœna afficiendus? Ad 1. & 2. respondent negando: ad 3. delinquentem suspendendum esse ab officio, & si peccatum suum, contumeliosis verbis contra Magistratum in suggestu ecclesiastico commissum, agnoscit, imponendam ei deprecationem & declarationem coram Magistratu; sin vero contumax fuerit, nec delictum suum agnoscere velit, ab officio plane removendum, cum comminatione carceris & gravioris pœnæ, si errorem suum defendere perrexerit.

CXVII.

Zwey alte und edle büchlein, Duo antiqui & nobiles libelli. Magdeburgi 1605. Nimirum 1) Theologia teutonica, sive germanica, de vero sensu, quid Adam sit & Christus, & quomodo

modo Adam mori in nobis debeat, Christus autem in nobis vivere. Liber hic, cuius auctor creditur esse sacerdos & custos Equitum teutonicorum in domo eorum francofurtensi, immo ipse unus ex illis Equitibus, vivens ac scribens circa medium sæculi XV. habet quidem alicubi singulares & inusitatas, nec satis depuratas voces ac phrasas, ut propterea a D. Gisb. Voetio (cui adde Hoornbeekii Summaro controvers. relig. 385.) hyperbolarum & acyrologiarum, immo & teratologiarum accusetur, ab eodem tamen & aliis laudatur, ut liber utilis ad formandum verum christianum: nam Io. Theophilus, sub quo nomine regi voluit, Seb. Castalio, qui eum latine reddidit, in Præfat. in ipsum ita scribit: Libellus hic nullo dictionis lenocinio, nullo fuco aut illecebris, quasi flosculis orationis, lectorem demulcet, sed mera præcepta tradit, eaque fructuosissima, & ad hominis christiani institutionem maxime conducibilia. Mich. Neander Præfat. in Erotem. gr. linguæ: Omnis christianus, legens hunc libellum non potest non cum admiratione obstupescere super illa opulentia gratiæ & spiritus, quam in mediis densissimis tenebris Dominus opulenter tamen effudit in pectus contemti æditui. Quam profunde ille oculos infixit in Scripturam! Arndius Præf. in hunc, de quo loquimur, libellum: Quomodo nobilem Christi vitam in te debeas recipere, vivæque & operosæ vitæ, immo Christo, per fidem omnia operanti, locum relinquere, id docet hic libellus, veramque tibi monstrabit viam. Non semel autem, sed sæpius, ille tibi est legendus, & profundus sensus, qui tamen in Spiritu facilis & iucundus, probe attendendus; nam quo sæpius eum legeris, eo melius ipse se se explicabit. Si vero hic libellus eiusque doctrina in vitam commutabitur, sicuti flos in fructum, fateberis, scio, verum & vivum esse christianismum, nec meliorem, nobiliorem & iucundiorem dari vitam, quam Christi. Et Lutherus præfat. in eundem, quæ & præsentì editioni præmissa est, dehortatur lectorem ab offendiculo simplicis & humilis dictionis: nam quo pauperior sit verbis exquisitis & sapientia humana, eo ditiores & copiosiores esse arte & sapientia divina. Quid? idem fatetur, post SS. Biblia & S. Augustini opera non sibi visum esse libellum, e quo plus didicerit, quid Deus, Christus, Homo, & omnia sint alia: tandemque optat, ut plures eiusmodi libelli in lucem prod-

eant: sic visuros nos, Theologos teutonicos sine dubio esse optimos. Vide *Placcium* de anonymis 441. & pseudon. 587. *Olearium* Biblioth. scriptor. eccles. T. II. 184. *Spenerum* Consil. theol. lat. P. III. 48. 107. & *Piis* desider. 138. Io. Mich. *Langium* Dissert. proœm. ad *Durrîi* Theol. moral. B. *Theologiam facific. & myst.* 70. 100. *Brelerum* Myster. iniqu. pseudoevangel. 132. *Gessellium* Antiqua fide 133. *Arnaldum* Hist. eccles. & hæret. T. I. 410. T. IV. 78. & T. P. Præf. in *Versionem* german. scripti *Blossiani*, in *Narrat. innoc. A.* 1705. 291. & nota, præsentem librum a *Schwenckfeldii* Theologia germanica pro piis laicis de Christo & christiana doctrina pietatis distinguendum esse. Noster liber editus est Lipsiæ 1518. Wittebergæ 1519. Magdeburgi 1528. 1531. 1621. & Francofurti 1712. 2) *Thomæ a KEMPIS* Nachfolgung Christi, Imitatio Christi, quomodo omnis mundi vanitas contemnenda sit. 1605. Hunc & priorem librum edidit Io. *Arnd*, postquam eorum dictionem germanicam non nullis in locis emendaverat. Atque huius libri plures dantur editiones, Maieriana videlicet A. 1578. Arndiana A. 1621. Oleariana, in qua Kempis repurgatus est, A. 1679. 1683. 1694. Arndsdiana & Stoeckeniana A. 1712. de quibus vide *Narrat. innoc. A.* 1712. 95. & *Placcium* de pseudonymis p. 313. *Imitatio Christi* non est proprie trium istorum librorum titulus, sed, uti *Huetiana* p. 49. volunt, primi tantum capituli libri primi. Parvus quidem liber est mole, sed pretio magno æstimandus, ideoque etiam plurimas in linguas translatus est, germanicam nimirum, danicam, suecicam, belgicam, anglicam, gallicam, hispanicam, italicam, bohemicam, hungaricam, polonicam, russicam, immo & hebraicam, arabicam, turcicam, & sinicam. De auctore horum librorum adhuc pugnant eruditi, aliis eos *Thomæ a Kempis*, aliis *Iohanni de Gersen* sive de *Gessen*, abbati ordinis S. Benedicti vercellensi, adscribentibus. *Placcius* de pseudon. 309. *Wharton* Append. ad *Cavii* Hist. liter. 90. *Arnold* Hist. eccl. & Hæret. P. I. 410. *Olearius* Biblioth. script. ecclesiast. P. II. 209. *Breler* Vindic. mysterii iniqu. 240. I. A. *Schmidt* Introd. Sagittar. in Hist. eccl. T. II. 534. *Leibnitius* Introd. in Tomum II. Historicor. brunsv. 42. *Werlhof* Progr. in nativ. Christi A. 1702. A. 2. *Moller* de homonymis 567. Io. Henr. a *Seelen* Select. literar. specim. XV. 6. *Societas colligentium* T. I. 385. In primis etiam legi meretur Epistola clariss. viri, C. A. *Heumanni* T. I. Pœciles

ciles p. 35. qua partim emendatur, partim illustratur hoc Thomæ Kempensis opus.

Thomas a Kempis, sive *Kempensis*, aut a *Kampis*, sic dictus a patria, modico in diœcesi colonienſi oppido, cognomine alias *Hemmerlein* sive Malleolus, ordinis Canonicorum regularium S. Augustini congregationis windesemensis religiosus, post procurator & superior in monte S. Agnetis prope Zwollas in diœcesi ultraiectenſi, vir pius & sacris deditus exercitiis, obiit anno ætatis 91. salutis 1471. Vitam eius scripsit Iodocus *Badius*, & laudes optimi viri eiusque scriptotum, quæ & iunctim prodierunt, germanice quidem A. 1712. passim exstant. *Bellarminus* de scriptor. ecclef. 229. 241. *Miræus* Elog. belg. 54. *Pope-Blount* 469. *Bibliothecarius nulli parti addictus* 126. I. M. *Lang.* Dissert. præm. in Theol. moral. Durrii. Nec male meruit de Kempisio Sebast. *Castalio*, qui, in gratiam lectorum, ad horridam & barbaram dictionem nauseantium, latiniorē reddidit. Sed manum retrahimus a binis illis libellis, hoc duntaxat addentes, eos non legendos esse, ut contenta eorum scias, sed ut secundum illos agas, & spretis mundi vanitatibus submisso corde servias Deo, vivamque fidem ubique exerceas.

CXVIII.

Iac. Benigni BOSSUETI Doctrinæ Catholicæ expositio. Molshemii 1680. Primum Parisiis 1671. deinde Antverpiæ 1678. E gallico latine reddita a Cl. *Florido* (*Fleury*) abbate, ab auctore vero visa & adprobata. In tradenda doctrina catholica, circa illa argumenta, de quibus controversiæ sunt, illustrissimus auctor secutus est Concilium tridentinum, idque hic quasi in epitome proposuit, fatentibus non tantum Iacobo *Le Fèvre* in *Motivis* in-victis p. 295. abbate *Richardo* in *Actis* erudit. A. 1690. 567. *Du Pinio* Novæ biblioth. script. ecclef. Tomo XLIX. *Hogemanno* Defens. Exposit. Bossueti 105. & auctore *Instructionis*, quæ editioni gallicæ præmissa est, p. 40. sed, etiam ex nostratibus, D. *Elia Veiel* in *Memoria* Urb. Rhegii p. 54. Nec propere ac festinanter librum in publicam emisit lucem, sed legendum atque recognoscendum pluribus viris doctis & integris commisit. Vnde factum, ut quidam nonnulla corrigenda, sed quæ non magni erant momenti, monstrarent, (*Sainjore* Biblioth. crit. T. IV. 300. & *Rasewitz* *De-*
line-

lineat. 374.) omnes autem, quicumque librum, sive manu, sive typis exaratum, legerunt, multi etiam episcopi, utrumque ei pollicem premerent, ac testarentur, se omnem eius doctrinam catholicæ, apostolicæ & romanæ fidei convenientissimam comperrisse; immo & ipse Papa INNOCENTIUS XI. Expositionem istam ratam haberet, (Io. Aymon in Tabula Curia romanæ 282) ac fateatur, ea librum doctrina, eaque methodo ac prudentia scriptum esse, ut perspicua brevitate legentes doceat, ac merere, ut non solum a se commendetur, sed etiam ab omnibus legatur, atque in pretio habeatur. Nec minus *Franciscus Egon*, episcopus argentinensis, in Pastoralis suæ epistola, huic editioni præmissa, fucos & dolos removet a scriptore, & genuinam ecclesiæ catholicæ seu romanæ doctrinam hic ait videri ac reperiri, addens, auctorem libellum hunc non solum ab omni doctrina, quæ falso ipsis affingitur, penitus depurgare & castigare conatum esse, verum etiam minus idoneas, ambiguas, supervacaneas, ac in scholis controverti solitas opiniones, quæ rude vulgus suis velut labyrinthis ambagibus implicare possent, prudenter præterisse, ac rationaliter rescuisse. Interim hoc scriptum, in plures linguas translatum, a duabus partibus adversarios excitavit: nam ex Reformatis ei opposuere Petrus *Iurieu* Præservativum contra mutationem religionis, Frid. *Spanhemius* Specimen stricturarum, *Brueyus* Responsum, *De la Bastide* duos libros, unum adversus editionem Expositionis, alterum adversus Præfationem novæ editionis, & auctor *de la Politique du Clergé de France* partem aliquam sui libri; atque ex Lutheranis Valentinus *Alberti* Examen Professionis fidei tridentinæ, Phil. *Müller* Observationes, Hector Gottfried *Mafus* Diss. III. Dan. Sever. *Scultetus* Antididagma, Io. *Fecht* nonnulla in Tract. de orig. & superstit. missarum, in honorem Sanctor. celebratarum, & Albertus *Zum Felde* Stricturas antibossuetanas. Observandum etiam, verba hæc illustrissimi auctoris, quæ cap. XXI. 112. leguntur, *Ea, de quibus in scholis quæri omnes norunt, hic nolo commemorare, cum e fide catholica non sint*, intelligenda esse de infallibilitate & temporali Pontificis potestate. Sic enim illa interpretatur Pacificus *Lugenfeind* (qui est Dan. *Loffius*) in Refutat. partis alicuius Iuris fecialis divini Pufendorfiani, p. 22.

Iac. Benignus *Bossuet* felicissimo ingenio iam in pueritia præditus, progressu temporis eam sibi nominis celebritatem acquisivit, ut per gradus ad maximos honores ascenderet: ex abbate enim factus est episcopus, primum condomensis, deinde meldensis, item Galliarum Delphini præceptor, eiusque postea Coniugis eleemosynarius primus, & Christianissimi Regis a secretis Status consiliis, donec A. 1704. hunc mundum post se relinqueret, ætatis 78. Memoria vero eius scriptis conservatur, quæ sunt, Refutatio catechismi Pauli *Ferri*, ministri ecclesiæ reformatæ, Tractatus de communione sub utraque specie, Catechismus pro proselytis dioceseos meldensis, Preces ecclesiasticæ, Historia variationum Protestantium, Explicatio Apocalypseos, Explicatio difficultatum, quæ in missa videntur occurrere, & prima Observatio contra *Iurium*, Defensio Historiæ Variationum contra *Barnagium*, Notæ in Proverbia, Ecclesiasten & Canticum Salomonis, item in librum Sapientiæ & Siracidis, Relatio de quietismo, Colloquium cum *Claudio*, ministro ecclesiæ reformatæ, & Animadversiones in Responsionem Fran. *Fenelonii*, archiepiscopi cameracensis, ad prædictam Relationem de quietismo: in eruditione sæculari, Dissertationes in historiam universalem, & Politica e Scripturis extracta. In Aula tamen, præcipue cum ad consilia vocaretur atque admitteretur, multa ei fastidia, ut fit, creata, & nescio quæ secreta de statu æconomico aperta & producta sunt. *Supplem. Actor. erudit.* Tom. VII. 112. 230. *Narrat. innocuæ* A. 1704. 304. & A. 1711. 571. & *Denisius* Ineditor. Aulæ & Clericatus gallicani p. 108. Alexander *Maffæus* eques defuncto parentavit Romæ, eiusque Oratio prodiit sub titulo dell' *Imagine del Vescono*, Imaginis episcopi, & paucis recensetur in *Actis eruditorum* A. 1708. 96. Quibus adde *Veneronium* Epist. dedicat. Epistolarum card. Bentivoli, *Vitringa* Præf. in Comment. in Apocal. **** 2. *Arnoldum* Hist. eccl. & hæret. P. II. 583. & *Elogia* illa, quæ leguntur in editione libelli Bossuetani gallica bruxellensi, A. 1698.

Scipionis HENRICI Censura theol. & histor. adversus Petri Soave Polani (Pauli *Sarpii*) de concilio tridentino pseudo-historiam. Dilingæ 1654. Auctor in duas partes Censuram suam dispescit, quarum prior historiam continet Concilii tridentini, e Polano excerptam; quam tamen non per omnia veram agnoscit:

Part. VI. In 8.

Y y

po-

posterior agit 1. de his, quæ impie & stulte, (sunt verba scriptoris, acri & maledico stilo utentis, qui ne quidem sibi temperat a convicio athei) in Præfatione continentur, 2. de mendaciis. 3. de his, quæ pertinent ad Concilium in universali. 4. de tridentino Concilio in particulari. 5. de argumentis adversus catholicam veritatem, ad quæ ipse responderet. Neque vero historia est hoc opusculum, sed tantum censura, observante *Aquilinio* (nisi hic ipse est *Henricus Placc.* de pseud. 70. abb. *Schmid.* Introd. Sagitt. T. II. 1437. & *Fabricius* B. gr. T. VI. 703) Præf. in libel. de III. Hist. Conc. trid.

Scipio *Henricus*, italice *Herrico*, messinensis, natus A. 1592. parentibus nobilibus, sed tenuioris fortunæ, in pueritia factus orphanus, litterarum studia sponte sua aggressus est, atque ita ostendit, magna ingenia etiam inter salebras difficultatum viam sibi ad gloriam parare posse. Admirabili celeritate post artes liberales didicit philosophiam ac theologiam, atque in re poetica tam felix fuit, ut vicesimum ætatis annum agens duo *Idyllia* ederet, *Endymionem* & *Ariadnen*, quæ maximo cum applausu ab eruditis fuerunt receptæ. Inde maiorem subinde æstimationem ac celebritatem litterato in orbe consecutus, nobilissimis academiis *Humoristarum* atque *Otiosorum Romæ*, & *Incognitorum Venetiis*, ordinique *Theologorum* adscribi meruit. Scripta eius, quibus inclaruit, sunt *Poëmata* & *Comædiæ* italicæ, cum *Obumbratis perspicillis* adversus *Perspicilla Scilianii*, & *Defensione archiepiscopatus acherontici contra eundem*, in quibus ultra stili facilitatem litterati admirantur vivacitatem conceptuum, suavitatem vicium seu permutationum, nobilitatem modorum, venustatem inventionis, & argutias interdum satiricas, gravitate sententiarum & utilitate doctrinæ permixtas. Fran. *Lauredanus* in *Gloriis incognitorum* 397. *Placcius* de scriptorib. pseudonymis 70.

Petri Pauli VERGERII Confutatione della Camera & Statua della Madonna, chiamata di Loretto, Confutatio Cameræ & statuæ S. Mariæ lauretanæ. 1554. Suscepta in primis contra Historiam translata Cameræ, in medio templi lauretani appensam, & Fratrem *Leandrum Alberti*. Illa historia, quæ hic integra italico idiomate exhibetur, Vergerio videtur esse scripta a sacerdote quodam, ut alliceret homines ad salutandum novum, & ut putabatur, sanctum locum, e quo illi divitiæ & laudes obveniebant.

Non

Non autem Vergerius credit historiam esse, sed fabulam, multis mendaciis refertam; videlicet 1. Iesum Christum in eadem illa camera, in qua mater ipsius, S. Maria virgo, nata fuerat, esse educatum. 2. Apostolos vidisse multa in camera illa fieri divina mysteria. 3. Eosdem libero & communi consensu consilium cepisse faciendi ex illa camera ædem sacram, in honorem & memoriam sanctissimæ Marris Servatoris nostri. 4. Eosdem cameram illam consecrasse. 5. S. Lucam manu sua depictam imaginem beatæ Virginis, cum infantulo Iesu in ulnis illius, posuisse eadem in æde; & hanc esse ipsissimam illam, quæ hodiernum in templo lauretano honoratur atque adoratur. 6. In S. illo loco Apostolos celebrasse officia divina. 7. S. Angelos, repudiata a Palæstinæ incolis fide christiana, & recepta impietate mahumedana, ædem sacram a fundamento divulsam portasse in terram Slavoniæ; ac deposuisse apud castellum Fiume; sed, cum Mater Domini non pro meritis ibi honoraretur, Angelos cum æde sacra migrasse ultra mare adriaticum, eamque collocasse in monte prope Recinetum (*Recanati italice*) in Marchia anconitana, & mox in silva, quæ propria erat illustri mulieris, Lauretæ nomine; sed, quia in silva hac a confluvio hominum multa peccata perpetrabantur, ideo ne hic quidem fixum pro ædícula potuisse locum esse, sed Angelos oportuisse eam transferre in montem duorum fratrum, tandemque, fratribus illis ob lucrum sacrorum contendentibus, eum locum, in quo hodieque stat, quique a prioris hera nomen Laureti retinet, elegisse. 8. Cum vero incolæ illius terræ ignorarent, undenam ædes sacra hunc in locum pervenisset, beatam Virginem apparuisse homini pio suique cultori, & totam ei historiam migrationis narrasse. 9. Hac intellecta, eos ex suo coetu XVI. viros spectabiles misisse in terram sanctam, qui in rei veritatem inquirerent, hosque certiores de fuga ædicolæ reddiros deprehendisse, quod mensura templi, quam secum sumserant, fundamentis pristinis exacte responderet. 10. Post legatorum reditum magna populum religione erga sacrum hunc locum exarsisse, in primis, postquam B. Virgo multa in eo miracula ederet. 11. Eremitam *Paulum de Silva*, die 8. Septembris, duabus ante diluculum horis ad templum lauretanum tendentem, vidisse lumen celo descendens, XII. pedes longum & VI. largum, atque in eo fuisse

S. Mariam, quæ descenderit ad videndum festum suum. 12. Teromano, sacrificulo & templi antistiti, narrasse Paul. *Rinalduccium*, atavum suum sibi rerulisse, quod viderit portari ecclesiam ab Angelis, & deponi in silva; nec minus *Franciscum*, alias priorem, dixisse, quod ex avo suo, sene 120. annorum, sæpius audiverit, ipsum sæpenumero visitasse ædiculam, cum adhuc staret in silva. Et hæc historia latine scripta fuit, ut Tabula refert, die 20. Martii A. C. 1392. italice autem reddita, atque edita Venetiis per Benedictum Bindonium A. 1544. Cum ergo Frater Leander *Alberti*, bononiensis fidem ei haberet, & narrationem istam suæ Descriptioni Italiz, quam Iulius Papa III. adprobavit, p. 252. inseruisset, eundem pariter refutandum sibi Vergerius sumit, observans tamen, historicum hunc quædam prædictæ Tabulæ capita præteruisse, alia autem æque incerta addidisse, neque sibi constare de alio scriptore, qui narrationi de miraculosa æde lauretana, post illum presbyterum & Leandrum *Alberti*, faverit, præter Galeatium *Florimontem*, episcopum Aquini, qui de ea loquatur in duabus Epistolis ad Galassum Ariostum. Huius & *Alberti* verba in libro excerpta possunt legi. Et Vergerii hic liber laudatur ac defenditur a *Berneggero* in *Demolit. idoli lauretani* p. 3. 19.

Petrus Paulus *Vergerius*, iustinopolitanus, vir magnæ doctrinæ & Ferdinando regi, cuius filiam Principem ex sacro lavacro, cum in Pannonia esset, susceperat, valde carus, cuiusque opera Clemens VII. & Paulus III. in Germania aliquoties visi sunt, episcopus primum modrußensis in Croatia, deinde iustinopolitanus in patria, cum suspicionem lutheranismi a se amoliri, & Lutheri doctrinam refutare vellet, ex lectione librorum eius mutatus, atque in sententiam adversarii pertractus fuit: cumque id fratri suo Ioanni Baptistæ, Polæ episcopo, aperuisset, contigit, ut ambo, Italia relicta, apud Rhætos & Telina in valle evangelium docerent, donec Petrus Paulus a Christophoro, Duce wurtenbergico, vocatus Tubingæ sustentaretur, ubi etiam rebus humanis excessit anno 1565. *Czvittinger* Hungar. litter. 400. *Lexicon univ. histor.* T. IV. 618. *Kœnig* 838. *Sleidanus* lib. XXI. *Arnold* Hist. eccl. & hæz. P. II. 324. *Thuanus* lib. V. 97. *Giornale veneto* T. IV. 200. 171. *Palearius* Epist. XVII: p. 426. Longum foret, omnia eius scripta recensere: sciendum autem, eorum catalogum exstare in *Sindleri* Epit.

Epit. Biblioth. Gesner. 679. & apud Czvittingerian, quædamque illud scripsisse in Germania, plurima post mutationem religionis, eaque vel italice, vel latine. Atque, ut aliqua nominemus, inter universa eminent: Contra catalogum Ioannis Della Casa, item Contra Catalogum Arcimboldi archiep. mediolanensis, Contra libellos, quibus tituli, *Elofculi S. Francisci*, *Miracula Virginis*, *Rosarium*, *Lux fidei*: de Concilio tridentino, Ad Papam Iulium III. qui librum Mutii adprobavit, Quid sit sperandum a Concilio illo, quidque a papatu Iulii IV. Contra decreta Concilii tridentini, Ad Ducem & Remp. venetam de Fr. Thoma Stella sive Thedeschino adultero, Contra Nauseam, qui Concilium tridentinum laudaverat, Contra litteras Orthonis, cardinalis augustani, scriptas de creatione Iulii III. Responsio ad Christophorum Madruttum, card. tridentinum, De facultatibus ac mandatis Pauli Odescalchi, comensis, nuntii apostolici, IV. Litteræ sub nomine Bonini de Boninis de statu romanæ Curia, De epistolis italice scriptis a Cl. Ptolemaeo, Epitome libri, cui titulus, *Anatomia missæ ab Antonio de Adamo*, De nugis & fabulis Gregorii I. De XXX. missis nuncupatis S. Gregorii, Adversus aliquot Epistolas editas a Dionysio Nasagio, Actiones duorum dierum sub nomine Secretarii pontificii, quod Pontifex instaurare Concilium non debeat, Contra Duran-tem de Palazolo card. sub nomine Athanasii, Scholia in Orationem card. Poli ad Cæsarem, qua illum ad arma contra Protestantes instigat, Fasciculi rerum expetendarum & fugiendarum nova editio sub nomine Athanasii, Præfatio & Scholia in Cærimoniale rom. Ecclesiæ, Historia de obitu Fran. Spira, & Commentarius in Acta Apostolorum.

EIVSDEM Retrattatione, Retractatio. Tubingæ 1556. Qua causas desertæ religionis exponit, pariterque professionem fidelium edit.

Patrum DOMINICANORVM S. Antonii Morbeni in Valle Telina Risposta, Responsio ad scriptum aliquod Dolfini Landolfi, consulis poschiavensis, contra ipsos. Est hic libellus satiricus, in quo Dominicani illi repræsentantur quasi apologiam pro se & Dominico Sacco, qui ipsorum prior & inquisitor constitutus fuerat, faciunt, cum tamen re verâ contra se & S. Dominicum loquantur, seque ipsimet condemnent: & mirum, nã au-

ctor eius ipse est *Vergerius* : eius certe temporibus videtur esse scriptus & editus.

CXIX.

Iacobi FABRI (Le Fèvre) *Motifs invincibles, Motiva invicta* ad convincendum Reformatos. Parisiis 1682. Vbi per partes tractantur principales quæstiones controversiarum, & quidem de articulis fundamentalibus, iustificatione & bonis operibus, eucharistia eiusque connexis, cultu Sanctorum, reliquiis & imaginibus, ac primatu Papæ. Hisce subiunguntur Additiones partim contra auctorem Secundæ responsionis ad Episcopi condomenfis Expositionem fidei catholicæ, (qui fuerit *Brueys*) atque editorem Præservativi contra mutationem religionis, quem scimus esse *Iurium*. Et in hisce Additionibus sermo est de præparatione ad iustificationem, libertate voluntatis a gratia moræ, satisfactione, purgatorio, precibus pro defunctis, efficacia sacramentorum, & intentione necessaria in ministris sacramentorum; atque in fine exhibetur Professio fidei catholicæ, quæ exstat in Concilio tridentino. Nimirum ostendere hic studet Fevrius, Reformatos (atque adeo Protestantes in universum) immerito a romana ecclesia descivisse, neque in fundamentalibus articulis ab illa dissentire: cumque Ant. *Arnaldus* in alia omnia abiret, & Calvinismum hæresium & impietatis reum ageret, perque illius latus Fevrium ferire conaretur, hic Replicationem opposuit Arnaldo pro defendendo libro de rationibus invictis: de qua videri possunt *Acta erudit.* A. 1685. 412. Similis liber est Abbatis *Richardi* Critica sive Examen præiudiciorum, a Petro Iurio ecclesiæ romanæ oppositorum: quod recensetur in *Actis erudit.* A. 1690. 565 608. Denique notandum, Dav. *Christiani* Antimotiva catholica, Gissæ A. 1656. edita, quorum *Bailletus* in Anti P. II. 351. meminit, non Fabri nostri Commentationi, sed in genere omnibus illis motivis & argumentis, quæ ad mutandam religionem suggeruntur aut acceptantur, opposita esse.

Pag. 276. Guil. *Forbesius* citat plures prætense Reformatos Angliæ, qui eand. secum tenent sententiam: nempe Colloquium *allenburgense* pag. 48. Rob. *Rob-*

Colloquium *altenburgense*, in Saxonia A. 1568. & 1569. habitum, non est accensendum Reformatis; neque hoc, & Rollocus cum Dounamo, Forlocum,

locum, Georg. Dounamum.

besio assentiunt, sed ei adversantur. Colloquii verba repertiuntur pag. 147.

Iacobus *Le Févre*, Lexovio-normandus, presbyter, & doctor theologiæ Facultatis parisiensis, tandemque magnus vicarius Archiepiscopi bituricensis, vir multæ lectionis, candidi pectoris, firmi animi, & pacis ac concordiaæ studiosus, vita excessit A. 1716. ætatis 71. relictis his scriptis : *Entretiens d' Eudoxe & d' Eucharistie*, (contra *Maimburgium*) Conference avec un Ministre, touchant les choses de la separation des Protestans, Recueil de tout ce, qui s' est fait pour & contre les Protestans en France, & l' *Antijournal des assemblées de Sorbonne*. Propter quod scriptum in carcerem ire iussus est. *Grundmann* de literatis A. 1716. defunctis p. 43. *Narrat. innoc.* A. 1716. p. 1269. & *Nova de rebus eruditis* A. 1716.

CXX.

Pontificale-romanum, CLEMENTIS IIX. primum, nunc denub VRBANI IIX. auctoritate recognitum. Antverpiæ 1707. Et hic, ad plurium usum, in commodiorem formam redactum. Quo præscribuntur caerimoniaæ de confirmatione, & variis consecrationibus cum personarum, tum rerum, de publicatione festorum mobilium, expulsiōe & reconciliatione pœnitentium, ordine celebranda Synodi, degradatione, excommunicatione & absolutione, peregrinatione Prælatorum, visitandis parochiis, recipiendis sollempniter Imperatore, Rege, Principe : de missa pro defuncto, scrutinio ferotino, barba tondenda, constituendo aut removendo psalmista seu cantore : de confirmatione unius, clerico faciendo, & collatione minorum ordinum. Pontificalis huius æque, ac Cereemonialis romani, non quidem auctor, collector tamen & emendator, est Augustinus PATRICIUS, testibus *Placcio* de anon. p. 300. & auctoribus *Ephemeridum* (del Giornale) *eruditor. Ital.* T. XLIX. 341. 359. Cave autem, ne præsentem librum confundas cum altero Pontificali romano, quo gesta traduntur romanorum Pontificum, quod a *Damaso* cœptum est, atque ab *Anastasio* bibliothecario continuatum. De quo rursus videri potest *Placcius* l. c. & de pseudon. p. 50.

Cle-

Clemens IIX. natus Fani in Patrimonio Petri, antehac Hippolytus *Aldobrandinus*, ex auditore Rotæ ac referendario factus cardinalis & magnus pœnitentiarius, legatus quoque in Poloniam, tantis ornatu erat dotibus ac meritis, ut post Innocentium IX. A. 1592. Papa eligeretur. In qua dignitate absolvit Regem Galliarum Henricum IV. Ducatum ferrariensem Statui addidit ecclesiastico, abstinuit a decisione controversiæ, quæ inter Dominicanos & Iesuitas fervebat de libero arbitrio & auxiliis divinis, Vulgatam versionem recognoscendam & corrigendam curavit, & obiit A. 1605. æt. 69. *Lexic. univ. histor.* P. I. 673. *Thuanus* lib. CIII. 460.

Urbanus IIX. antea *Maffeus Barberinus*, florentinus, *Horatii Tursellini* & *Fran. Bencii* discipulus, ac membrum academici Gela-torum bononiensis, fuit referendarius Signaturæ iustitiæ, abbreviator Maioris præfidentie, referendarius Signaturæ gratiæ, proto-notarius & clericus Cameræ, archiepiscopus Nazarethi, & in secunda ad Gallos legatione effecit, ut Iesuitæ reciperentur, atque in eorum opprobrium erecta columna tolleretur. A Paulo V. anno 1605. cardinalis creatus est, postque obitum Gregorii XV. A. 1623. electus Papa. Instituit novum Ordinem equestrem, eique nomen imposuit *de conceptione*, celebravit Iubileum A. 1625. in castello Gandolphi magnificum exstruxit palatium, renovavit portum centumcellensem, fortius firmitusque reddidit Castellum Francum ad limites Ducatus mutinensis, idque a suo nomine vocandum iussit Vrbium, magnum basilicum ecclesiæ S. Petri consecravit, Cardinales titulo Eminentie condecoravit, Ducatum urbinatensem inseruit Statui ecclesiastico, nepotes promovit, pacem Germaniæ mellitis verbis suasit, sed bellum magna pecuniæ vi protrahere studuit, immo etiam, quod Regnantibus ridiculum videbatur, regnum Hiberniæ, in quo lacrymabilis erat laniena peracta, affectavit, tandemque capularis fere 80. annorum senex legem mortalitatis suæ implevit A. 1644. Exstant eius Carmina & Epigrammata, quæ divina vocantur a doctores Facult. theologicæ parisiensis. *Lexicon univ. histor.* P. IV. 644. *Leo Allatius* Ap. *Vrbian.* 9. *Kœnig* 83. *Imperialis* 3. *Feller* Monum. inedit. 434. *Notitie liter.* ed. istoriche intorno agli uom. ill. dell' Academ. fiorent. P. I. 265. *Octav. Ferrarius* Oper. var. T. I. 673. & T. II. 140. 339. *Heidegger* Hist. papat. 353.

Augu-

Augustinus *Patricius*, senensis, discipulus Fabiani *Benci*, & canonicus in urbe patria, fuit secretarius primum Fran. Piccolomini, cardinalis & archiepiscopi senensis; deinde Pii II. Pontificis maximi, (ipse namque alicubi fatetur, se ab eius manu fuisse; ab eodemque cognomen quoque *Piccolomini* accepit: sic enim laudatissimus hic Papa solitus est facere, nempe ut ministros suos excellentis doctrinae & praeclarorum meritorum suo ornaret nomine, eosque in familiam quasi suam reciperet) denique, post obitum praedicti Papae, rursus cardinalis illius & archiepiscopi senensis, eumque A. 1471. a Paulo II. ad Comititia Imperii ratibonensia legatum, inter ceteros ministros eo usque comitatus est, & hinc occasionem sumpsit certum quendam librum scribendi. Nec defuit meritis eius merces: nam sub eodem pontificatu constitutus est Romae caerimoniarum magister, postque ea A. 1483. a Sixto IV. creatus episcopus pientinus: locum enim nativitatis suae haud valde nobilem, Corsinianum, (Corsignano) in Com. senensi, Pius II. in sui memoriam vocavit Pientiam, (Pienza) ibique episcopatum erexit. Nec tantum scripsit de rebus, quae in Comititiis illius temporis imperialibus tractatae sunt, sed alios quoque libros, ut, Descriptionem adventus Friderici III. Imp. ad Paulum Papam II. Summam conciliorum basileensis, florentini, lausannensis & pisani, Vitam Fabiani *Benci*, item de Senae urbis antiquitate, Historiarum senensium libros, porro de annatis, Rituum ecclesiasticorum, sive sacrarum caerimoniarum rom. Ecclesiae libros tres; quos quidem, post Pontificale romanum, ut supra diximus, non ipse composuit, sed compositos collegit & correxit. Et huius Ceremonialis causa, a Christoph. Marcello postea editi, gravem contra *Marcellum* accusationem instituit Paris *Crassus*, (de Grassis) Ictus bononiensis; illius vero causam ita defendit Nobilium eruditorum ocellus, Apostolus *Zenus*, Ephemerid. italic. literat. Tom. XIX. 367. ut melius potuisset nemo. Atque huic polyhistori etiam acceptam referimus descriptionem vitae Augustini *Patricii*, quam ille ex puro fonte haurit traditque l.c. p. 336. & seqq. alii autem, ex uno Augustino *Patricio* duos facientes, non nisi e lacunis, & magnis cum erroribus.

CXXI.

Hermanni HVGONIS de vera fide capeffenda Apologetici libri III. Antverpiz 1620. Ad Synodum dordracenam, adversus Balth. Pars VI. In 8. Zzz Meif-

Meisnerum lutheranum, & *Henr. Brandium* calvinistam, pro Consultatione Leon. *Lessii*, Soc. Iesu theologi. Libro I. asseritur legitima ratio (recito verba auctoris) investigandi veram Ecclesiam per II. notas a Leon. Lessio allatas: secundo asseruntur considerationes a Lessio allatae pro capeffenda fide catholica: tertio asseritur nona Lessii consideratio, (ex novitate religionum, quae a Romana abeunt) & XII. notae sive rationes, ob quas suspectae haberi debent Lutherana, Calviniana & Anabaptistica religiones. In Praefatione auctor Synodo dordracenae insultat, eamque cum ceteris Protestantibus tam sarcastice traducit, quam bella scit uti latinitate.

Hermannus *Hugo*, bruxellensis, Societ. Iesu tirocinium Tornacii intravit, vivido vir ingenio, canendi & scribendi praestans. Humanioribus litteris eximiam adiunxit philosophiae ac theologiae peritiam: flandrica, italica, hispanica, gallica, & germanica lingua, velut materna, Antverpiae litteras politiores docuit, ut rector scholae Iesuitarum, & doctissimos formavit discipulos. Magna apud suos erat auctoritate, atque in Principum virorum gratiam ultro adscitus est. Ad caritatem proximo exhibendam Superis se voto adstrinxit, eamque erga contagiosos milites abunde demonstravit, sed eos, qui opinionibus ab ipso dissentiebant, non habuit in loco proximorum. Multa scripsit, ut Librum de prima scribendi origine & universa rei litterariae antiquitate, Pia desideria, Obsidionem bredanam, ductu Ambrosii Spinulae perfectam, & Libros V. de militia equestri, antiqua & nova. Absolvisset etiam, nisi mors ipsum occupasset, Historiam Bruxellae patriae suae, & Tomos III. contra atheos. Vertit praeterea latine ex italico Vitam P. Caroli *Spinulae*, pro christiana religione in Iaponia mortui, & Vitam P. Io. *Berchmanni*, flandro-belgae, qui Societ. Iesu fuerant adscripti. Dum militibus in contagione adstitit, ab eadem correptus, atque ita, ut candela, aliis inserviando consumptus & extinctus est anno 1629. cum 41. annum aetatis ageret. *Alegambe* Biblioth. scriptor. Societ. Iesu p. 140. *Witte* Diar. biograph. Bb

Ioannis MALDERI Meditationes theologicae. Antverpiae 1630. Univerſae theologiae summam complectentes, & tribus Partibus distinctae. Prima agit de attributis Dei, Trinitate & angelis; secunda de homine, ac virtutibus theologicis & cardinalibus; tertia de Verbi incarnatione, Sacramentis, & IV. novissimis. Eadem in XXXI.

XXXI. dies distributæ sunt. *Mar. Lunaceni*, theol. licent. & professor lovaniensis, idemque apostolicus & regius librorum censor, sic de iis iudicat, quod divinam sapidamque scientiam propinent, vovetque pariter, ita legentis intellectus eas ruminet, ut simul affectus latentem in iis hauciat spiritus dulcedinem. In Præfatione auctor Meditationes istas ait se concepisse non aliis, sed sibi ipse in usum proprium, neque hunc sortum lambere, formare, & ut volebat, perficere potuisse; passum tamen esse, ut in lucem prodirent, quia utile sit, piis meditationibus, præsertim circa vitam Christi domini, & novissima, assuescere. Addit, optandum esse, genus istud meditationum piarum laudabile, quo homo loquitur cum mente sua, quod divinum est, hoc tempore magis in usum revocari: esse enim, qui ab omni meditationum cibo perpetuo abstinent, sed eos, in via mandatorum Dei, magna se utilitate privare; alios meli isthoc nimia in quantitate comedere, quod ipsis non bonum: sectari enim, & præmature affectare modum meditandi ecstaticum, parum humanis, saltem suis viribus, accommodatum. Optimum meditandi modum non impedire nos, sed potius iuvare in pia actione, & externo officii nostri penso felicius exsequendo. Quælibet harum meditationum clauditur oratione ad Deum, ut ea, quæ tradita sunt, in utilitatem, & quasi in succum & sanguinem meditatoris convertantur. Digna etiam est Precatio meditaturi ad Deum, operi huic præmissa, quæ a nobis transcribatur: *Domine, vilissimus servus tuus, & omni bono indignus, vult ingredi ad videndum thesauros tuos: placeat tibi, ut ipsum indignissimum introducas, & des in his verbis tantum te diligere, quantum te cognoscere; quia nolo te cognoscere, nisi ut te diligam, Domine Deus, creator meus. Amen.*

Ioannes Malder, bruxellensis, theologiæ in academia lovaniensi professor; ac postea episcopus antverpianus, dedit Commentarios in Partem I. *Thomæ aquinatis* de Trinitate, creatione & angelis, item in Partem I. & II. Secundæ, Tractatum de sigillo confessionis sacramentalis, Antisynodica, seu Animadversiones in decreta Synodi nationalis dordracenæ de V. capitibus controversis inter Remonstrantes & Contraremonstrantes, ac Librum de restrictionum mentalium abusu, diemque vitæ suæ clausit A. 1633. *Valer. Andreas Fast.* lovan. p. 131.

CXXII.

Petri LOMBARDI Sententiarum libri IV. Lugduni 1564. Per Ioannem *Aleau* a mendis non paucis, vetustissimorum codicum collatione, repurgati. Singulis libris adiuncti sunt tituli, quibus capita distinguuntur ex auctoris sententia; & ad calcem operis subiiciuntur Articuli erronei, Parisiis iam olim condemnati, atque ab eorum assertoribus recantati, adiectis nonnullis ipsius Magistri, in quibus vulgo non adprobatur. In his libris fundamenta scholasticæ theologiæ sunt posita, eorumque auctor secutus est Damascenum, qui eodem ordine IV. libros de fide orthodoxa adornavit; *Thomas* tamen, Iacobus & Christianus, pater & filius, ille de Theologia scholastica, hic in Hist. sap. & stultit. T. III. 231. observant, eos, qui ante Lombardum philosophiam cum theologia coniunxerunt, & dialecticis subtilitatibus doctrinam obruerunt theologicam, ut *Lanfrancus*, *Rozelinus* sive *Roscelinus*, occasionem dedisse theologiæ scholasticæ, quam demum, veluti partum maturum, condendo Libros sententiarum, enixus sit Lombardus. Neque ab his longe abest Io. *Garnerius*, in Systemate bibliothecæ Collegii parisiensis. Iesu p. 15. scribens, Scholam vulgo dici XII. sæculo exortam, auctore Petro Lombardo, cum tamen Rob. *Pullus* aliquot illum annis præcesserit. Et Rich. *Simon* Bibl. selectæ Tomo II. 130. memorat, *Hugonem* de S. Victore primum collegisse Sententias Patrum, cum antea non nisi Scriptura sacra exponeretur. Immo prædictus Iac. *Thomasius* in libro de plagio literar. §. 501. 223. divinandum aliis relinquit, Bandinus ne Lombardum exscripserit, an Lombardus Bandinum. Videatur etiam *Placcius* de Pseudon. 422. Nos autem notemus ex præfati Rich. *Simonis* Hist. crit. N. T. parte III. cap. 27. p. 378. per *Autoritatem* Magistrum Sententiarum intelligere Glossam ordinariam. Plures horum librorum editiones indicat *Olearius* Biblioth. scriptor. eccles. T. II. 81. Et Prologus illorum laude dignus est, quippe e quo modestiam & scopum auctoris cognoscas, indicante id etiam *Rasewitzio* Ostens. p. 72. Omnia vero eius opera iunctim prodierunt Noribergæ A. 1478. & Basileæ 1486.

Lib. I. Dist. XXXVII. p. 88. Be- | *Non invenitur ibi. Ancillon* Mel.
atus *Gregorius* (magnus) *super* | critique T. II. 333. Hoc etiam
Can-

Cantica Canticorum inquit: Licet Deus communi modo omnibus rebus insit præsentia, potentia, substantia: tamen familiari modo per gratiam dicitur esse in illis, qui mirificentiam operum Dei acutius & fidelius considerant.

Lib. II. dist. XLII. p. 211. Inter vitia capitalia est *Accidia* vel *Tristitia*.

Reste in Spiritum S. delinquere dicuntur, qui suam malitiam Dei bonitatem superare putant, & ideo poenitentiam non assumunt.

fatetur is, qui marginalia nostræ editioni addidit; dicit autem, ad sensum inveniri super Ezechiel. homil. II X. circa medium.

Acedia, (Aηδία) seu incuria.

De peccato in Spiritum S. non potest iudicari, nisi ex verbis Christi, Matth. 12, 31. E quibus constat, illud esse blasphemiam Spiritus. Georg. Calixtus Epit. theol. p. 79.

Petrus, natione Lombardus, patria novariensis, ex theologica scholæ moderatore & canonico carnotensi episcopus parisiensis, ob libros sententiarum *magister Sententiarum* dictus, a loachimo abbate multorum errorum accusatus, sed & in Concilio lateranensi sub Innocentio III. A. 1215, inde absolurus, scripsit etiam Glossas seu Commentaria in Psalterium davidicam, & Collectanea in omnes apostoli Pauli epistolas, æque ad plures abiit A. 1164. *Stancarus* virum hunc tanto prosequēbatur affectu, ut libro de Trinitate scribere non dubitaret, unum Lombardum pluris se facere, quam centum Lutheros, ducentos Melanchthones, trecentos Bullingeros, quadringentos Petros Martyres, quingentos Calvinos, ex quibus, si in mortario contundantur, exprimi non possit uncia vera theologia. *Labbe* de scriptor. eccles. T. II. 207. *Lexic. univ. hist.* P. III. 148. *Anaillon* Mélanges crit. T. II. 331. *Lutherus* Colloq. mensal. 481. *Seruve* Biblioth. philosoph. 15. *Olearius* Biblioth. script. eccles. T. II. 80. Rich. *Simon* Bibl. sel. T. II. 130. *Rafewitz* Ostensf. (Vorstellung) n. 49. 62. 64.

CXXIII.

Martini BECANI Controversia anglicana de potestate Pontificis & Regis, recognita & aucta. Moguntia 1613. IV. illacapi-

pitibus absolvitur, quorum primo agitur de comparatione Regis & Pontificis in V. T. non quod eadem sit ratio V. ac N. T. sed ut, ex mente quidem auctoris, intelligant Anglicani, se nihil inde praesidii habere posse; secundo de iuramento primatus regii, quod Rex Angliæ proponit & exigit a sibi parentibus; tertio de iuramento fidelitatis, quod Rex Angliæ iisdem imponit, neutrum vero illorum cives catholicos præstare posse; quarto de iis, quæ continentur in libro episcopi elienfis, Lancel. *Andrews*, contra card. Bellarminum. Quibus adiungitur Appendix de Puritanis, in qua disputatur, qui & quales sint Puritani: & quid Rex, quid episcopus elienfis, quid alii in Anglia de illis sentiant.

Summa actorum FACULTATIS THEOL. PARI-
SIENSIS contra librum inscriptum, Controversia anglicana de potestate Regis & Pontificis, auctore Mart. *Becano*. Oppenhernii 1643. Præmittuntur dicta *Augustini*, *Bernardi*, *Chrysostomi*, *Concilii parisi.* A. 829. habiti, Io. *Maioris*, card. *Damiani*, card. *Goffridi*, Decretique *Curia parisi.* 19. Iulii A. 1595. contra Fr. Florentinum *Iacobum*, presbyterum ordinis S. Augustini, quibus asseritur, Principes aliosque Imperantes potestatem suam habere a Deo, iisque subesse debere omnes ipsorum cives, sive laici sint, sive clerici. Ipsa vero Acta constant 1) Interpellatione Ant. *Fayeti* ad P. Cotereau, ut ipsi daret Conclusionem d. 2. Ian. A. 1613. factam. 2) Excerpto ex illa Conclusionem. 3) Summa actorum Facultatis theol. parisi. contra Becani Controversiam anglicanam. 4) *Pauli* Papæ IV. Censura libri Becaniani. 5) Excerpto ex litteris Cl. *Aquavivæ*, præpositi generalis Societatis Iesu, ad Christoph. Balthazarem. 6) Excerpto ex eiusdem litteris ad P. Cottonum. 7) *Georgii Frogerii*, doctoris sorbonici, Iudicio de Becani Controversia anglicana. Ab his omnibus igitur, atque ab ipso etiam Pontifice summo Becani Controversia anglicana improbat ac reñcitur, donec corrigatur.

Mart. BECANI Examen Concordiæ anglicanæ de primatu Ecclesiæ regie. Moguntia 1613. Exstat quidem hic libellus inter Opera Becani, quæ recensuimus Parte II. 94. sed ibi deest Dedicatio ad Remaculum Robertium, annonæ militaris per Belgium curatorem regium. Concordiæ vero anglicanæ auctor erat Rich. *Harris*.

CXXIV.

Quirini KVNCKELII Liliū inter spinas, sive scripta polemica in unum volumen collecta. Germanice. Moguntiz 1694. Liber discescitur in IV. Partes, in quarum prima traditur infallibilis cognitio verbi divini: In secunda, vera notitia ecclesiæ: in tertia, quid quid de vera ecclesiā in genere sciri necessarium: in quarta, explicatio specialis articulorum, qui Professione fidei catholico-romanæ, quæ & integra P. III. 358. inserta est, continentur, & p. 883. ac seqq. Epistolæ leguntur D. Io. Bened. *Carpzovii* ad Kunckelium, & *huius* ad illum. Quibus annectitur, tanquam appendix, Explicatio cærimoniarum missæ. Speciatim hic docetur, discrimen inter Romano-Catholicos & Protestantés non adeo esse magnum p. 402. nec omnes hosce ab illis condemnari, p. 225. multo minus postulari ab illis, qui ad Ecclesiā romanā se recipiunt, ut parentes & maiores suos in evangelica religione sive viventes, sive defunctos, execrentur & condemnent. p. 398. dissentientes, & dogmata romanæ Ecclesiæ refutantes tripliciter errare, dum vel argumentum nectant a disparatis, vel ignorantia elenchi laborent, vel fallaciam consequentis faciant. p. 390. 378. 896. 886. bestiamque in Apocal. Ioannis non esse Imperium romano-christianum. p. 890. Censores, viri in sua ecclesiā conspicui, magnæque auctoritatis, librum hunc non modo approbarunt, sed præclaris etiam ornarunt encomiis: nam Leon. *Nimis* aptissimum esse scribit tum ad confortandos in fide Catholicos, tum ad reducendos ad Ecclesiā aberrantes; Petrus *Dori*, dignum esse, ut in omnium versetur manibus ob speciale claritatis donum, quo auctor præ plurimis polleat controversiis, facilemque methodum, quam inducat dogmata Ecclesiæ romanæ defendendi; Wilh. *Dappefus*, habere sanā & Orthodoxis convenientem fundamentalem doctrinam, & auctore tanto dignam, immo nihil fere ad controversias modernorum temporum pertinens relinquere, quantumvis difficile & ab aliis forte prætermisum, quod non tradat admirabili tum sapientiæ, tum verborum profunditate, pondere & claritate, ex sacris paginis potissimum desumpta; denique Pancratius *Wagner*, omnibus, maxime autem Sacerdotibus, Clericis, Confessariis & animarum Pastoribus,

per-

perutilem & lectu dignissimum esse; quippe qui præter difficultates tum theologiæ scholasticæ, tum polemicæ, subtili ingenii acumine elaboratas & superatas, solide & dilucide fidem ipsorum catholicam defendendi, exoptata brevitæ & claritate facilem modum subministret. Quæ judicia eum in finem exscribere & adducere volui, ne quis forte suspicetur, auctorem nostrum non esse probæ fidei, & dogmata Ecclesiæ romanæ emollire, aliterque proferre, quam re vera se se habeant. Hoc etiam addo, I. L. F. de quo p. 738. sermo est, esse Io. Ludovic. *Fabricium*, theologum quondam heidelbergensem.

P. III. p. 426. Die Mefs ist ein *Zweignungs-opfer*,
gedächtnus-und applications-
oder *Zeugnis-opfer*.

In Append. p. 943. Sacerdos in *Ante illam. Sam. Andrea* in Gu-
Missa *post annuntiationem pa-*sto (Geschmack) Mannæ ca-
cis frangit hostiam. *tholicæ p. 62.*

Quirinus *Kunckel*, theologiæ & Iuris utriusque doctor, præpositus Capituli augustani ad S. Mauritii, Electoris palatini & Episcopi wormatiensis consiliarius ecclesiasticus, provicarius generalis, & decanus heidelbergensis, aliis etiam scriptis sui memoriam propagavit, ut, Regula credendi, Confutatione argumentorum, quibus I. B. *Carpzovius* probare studuit, Papam esse antichristum, & Vno necessario pro concionatoribus; annoque 1701. præpositura se se abdicans, in Aulam migravit moguntinam, ut celsissimo Electori Principi devotissima præstaret officia.

ADDEN-

ADDENDA.

AD PARTIS I. pag. 22. lin. 3.

R. *Ioseph Gosel*, a patria urbe Hassiæ inferioris cognominatus *Witzenhausen*, floruit A. 1679. *Wolf. Bibliotheca hebræa* P. I. pag. 505.

AD PARTIS I. p. 136. lin. 10.

Conradus Rittershusius, brunsvicensis, in puerili ac iuvenili ætate, admirabili Dei providentia, ex præsentaneo vitæ periculo, quod modo a submersione in aquis, modo a lue epidemica impendebat, ereptus, & in vivis conservatus, in ludo patrio *Matthiæ Bergii*, in academia Iulia *Borcholti* & *Iagemanni*, in altorfina *Giphanii* & *Scherbii*, in ingolstadiensi, quo Giphanium doctorem suum secutus est, Andr. *Fachinei* discipulus, tantos in litteris, ac præcipue in lingua græca, & iure progressus fecit, ut diceretur *S. Nazianzenum resuscitasse*, & nobilis quidam, cui in promotione doctorali a ICrus basileensibus primus erat locus tributus, ultro ipsi, tanquam eruditiori ac præstantiori, cesserit. Altorfii cum esset, prælectiones habuit in Institutiones & Pandectas, & subsecivas horas libris ac dissertationibus edendis, epistolis scribendis, & carminibus pangendis impendit. Hinc est, quod ab eo habeamus Sententias Iulii *Pauli*, cum scholiis *Anniani* recognitas & emendatas, sex Prophetas ex numero XII. minorum carmine hexametro, cum totidem Prophetis Iac. Aug. *Thuani*, Argumenta græca XII. Prophetarum minorum, ex græcis *Hesychii* & aliorum veterum latine reddita, Orationes II. de iudiciis, Speculum Principis civiliter boni, Apotheosin Iani *Douza* patris, Dispp. ad Institutiones iustinianeas, Novellarum expositionem, Commentarium in XII. tabulas, Commentarium ad *L. Contractus de diversis regulis Iuris antiqui*, Commentaria in Institutionum libros IV. Reliquias coniecturarum in Panegyricos veteres, Tractatum de ultimis voluntatibus, & Vitam Hel. *Putschii*. Quod ad ipsius vero vitam attinet, fuit ille in quotidiano victu parvus & frugalis, erga pauperes benignus, erga peregrinos cuiuscunque sortis hospitalis: frontem libenter exporrexerat apud amicos; quorum colloquio ut liberius frui posset, haud raro convivia instituit, non sumptuosa quidem

Pars VI. In 8.

A a a

illa,

illa, attamen ne quid iis necessariis deesset; aliorum vero invitationes recusavit ex voto, quoniam a cœna aliquando domum repetiturus, vix effugit manum ficarii cuiusdam: nec turpis lucri cupidus fuit, & largissimas vocationes, quæ aliunde offerebantur, declinavit, contentus sorte sua, & beatum se reputans, quod inclitæ Reip. noribergenſis professor eſſet, & conſiliarius. Sed & vicissim ab ea adeo amatus atque æſtimatus fuit, ut illuſtres Scholarchæ, in morbis, excellentes ad eum Medicos ablegarent, qui ægroto præſto eſſent, atque e mortis faucibus ſemivivum eriperent. Verum cum tabes eum tandem invaderet, & corpus ita attenuaret atque emaciaret, ut præter cutem & oſſa nihil ſupereſſet, coacta eſt anima ſarcinas componere, & migrare ex ruinoſo habitaculo, bonusque vir placidiſſime obdormivit A. 1613. ætatis 53. Atque ita ille non pervenit ad ſenectutem; ſenilia tamen & immortalia reliquit opera, quorum cauſſa nomen Rittershuſii in orbe litterario eſt, eritque ſemper celeberrimum. M. Adamus & Witte in Memor. ICTorum, ille p. 462. hic p. II. Kænig 694. Omeis Glor. acad. altorf. II. 49. 163. Magirus 709. Pope-Blount 892. Menagiana 418. Coler in Crenii T. III. Methodor. p. 375. Titius de phraſib. vet. eccleſ. Doctorum 199. Guil. Forbeſius 134. 256. Chriſtenius Præfat. in diſſ. de cauſis matrimonial. p. 14. & Schurzſleiſchius de meritis Germanor. erga litteras græc. §. 16. Mortuo parentarunt Caſp. Panſa & Chriſtoph. Adamus Wenzelik. Quis vero ſatis eum laudare poſſit, cum Scipio *Gentilis*, at quantus vir! in Carmine, Salviani libris a Rittershuſio editis præmiſſo, laudes viri ordiens obſtupescat, atque his utatur verbis:

*O quem te memorem, doctiſſime Rittershuſi,
Quibusque tollam laudibus?
Te Rhodanus, te cantet Arar, Nilique ſuenta,
Et poſteriorum poſteri.*

AD PARTIS II. pag. 353. lin 17.

Robertus Creighton, ſcotus, Oratoriæ & Græcæ linguæ professor cantabrigienſis, Carolum II. ſecutus eſt in exilium, & poſt illius reditum evectus ad epiſcopatum bathoniensem & collenſanum. Obiit A. 1672. ætatis 79. *Lexicon erudit. germanicum* p. 548. Eusebio Renaudoto minime eius interpretatio placet, quin eum (apud Fabricium Biblioth. gr. Vol. X. 381) infidum vocat iuxta

& imperitum interpretem, quo nemo fortassis unquam interpretando infelicius nugatus sit.

AD PARTIS IV. pag. 46. lin. 24.

Ioannes Andreas *Gleich*, Gera-variscus, Philosophiæ magister, præsidendo, uti loquimur, aliquot habuit elegantes Disputationes, ut, de lachrymis veterum, de magno *Christophoro*, de luna turcica deficiente, de baptismo Ioannis, de S. eucharistia moribundis & mortuis olim data, de navigatione veterum & insignioribus quibusdam classibus; atque sic viam sibi paravit ad munia ecclesiastica: quæ quidem Deo favente consecutus est in splendida & illustri Dresda. Ibi enim iam est senior inter ecclesiastas aulicos, pariterque potentissimi Regis Polon. atque Electoris saxonici consiliarius ecclesiasticus, Protosynedrii assessor, triplicem veritheologi viam emensus, immo adhuc calcans, perque omnia bene meritus. Habemus etiam ab eo varias, & utilissimas æque, ac doctissimas Conciones.

AD PARTIS IV. p. 231. lin. 31.

Charitas *Pirckhaimera*, noribergensis, Bilibaldi, doctissimi & incliti senatoris foror, abbatissa monasterii patris S. Clarae, nobilitate, eruditione, ac virtute clarissima, Epistolas & orationes composuit, teste Christoph. *Scheurelio*, subriles, elegantes, latinas, eruditas, & quamquam virginali quadam gratia dulcissimas, tamen etiam mira sententiarum gravitate refertas, floruitque tempore reformationis & antea, h. e. initio sæculi XVI. denata A. 1532. *Omeis* Disp. de eruditis German. mulieribus p. 18. & C. G. *Schwarz* Program. invitat. ad Orationem moralem de multitudine mundorum A. 1723. 8. Febr. Io. Casp. *Ebertus* Musei feminar. erudit. 283.

AD PARTIS IV. pag. 464. lin. 22.

Casp. *Neumannus*, vratislaviensis, *Frischmuthii*, *Bosi*, *Weigelii*, Io. *Musæi* & Io. Ern. *Gerhardi* discipulus, primum Christiani, Ducis Saxoniae, in itinere a concionibus fuit & sacris, deinde patria in urbe pastor ad S. Elisabethæ, cetera assessor Consistorii, inspector ecclesiarum & scholarum evangelicarum, in binis gymnasiis professor theologiæ, & Academiae scientiarum regio- be-

rolinensis socius, vir prudens, sobrius, eloquens, affabilis, elegantiorum curiositatum e. g. numismatum, plantarum & mineralium rariorum perquam studiosus, a *Daumio* in Epp. ad Heckelium p. 153. elogium nactus est præconis verbi divini excellenter doctæque facundi ac suavisissimi, atque a CL. *Bergero* Dissertat. academ. p. 373. viri sanctitate innocentiaque præstantis, & maximis uberrimisque meritis cumulatisimi, nec contemnendis claret scriptis, videlicet Exodo linguæ sanctæ V. T. ex captivitate babylonica, tentata in Lexico etymologico ebræo-biblico, Clavi domus Heber, cuius tres elaboravit Partes, neque tamen ita ad finem perduxit, Annotationibus ad L. C. *Sturmii* Cogitationes de S. cœna, Nucleo cunctarum precatationum, & Lexico-hebraico-symbolico, quod & ipsum affectis adscribendum, spiritumque frequentibus colicorum cruciatuum, molestiis, aliisque morbis afflictum Creatori suo reddidit A. 1715. ætatis 66. cum 19. hebdomadibus. Io. Sigism. *Broestadt* in eius Vita, Trutinæ religionum Neumannianæ præmissa, cuius breviarium sive epitome exhibetur in Actis eruditor. germanicis T. III. 728.

AD PARTIS V. p. 358. lin. 16.

Io. Iustus *Lofius*, hildesienensis, natus A. 1685. vivit Kilonii, acquiescens in Dei gratia, & bona conscientia, neque aliud a Deo petens, quam ut eam sibi servet integram. Cetera eius scripta sunt Oratio de ornamentis incrementisque academ. Iuliz, & alia de ingeniis ludicris studio hebraico maxime noxiis, Versio libelli rabbinici de pomo *Aristotelis* cum Annotationibus, Parallelismus philosophiæ Gentilium & cabbalisticæ ludæorum in aliquot articulis, Diss. de angelorum nominibus, officulo Luz Hebræorum, Karræis & sententiis quibusdam in Pirke avoth, & Christo S. scripturæ scopo, Programma de origine & ausis idololatriæ, atheismi & falsæ religionis, etiam sub prætextu pietatis, & aliud de Salve quadragesimali, Tractatus de veritate & auctoritate Ministerii evangelici contra *Reinesium*, Papista pro veritate suæ religionis per sancte deierans, contra P. *Hesselmanum*, huiusque scripti Apologia.

AD PARTIS V. p. 473. lin. 1.

Io. Frid. *Menzsius*, natus in Parva Tremonia, ante XL. circiter annos,

nos, (scribo autem hoc, cum annus Christi 1722. ad finem vergit) Lipsiæ, quæ altera ei patria est, præceptores habuit *Schmidium*, *Ittigium*, *Olearios*, & in græca lingua *Herrichium*. Laurea ibidem ornatus, & in ordinem Philosophorum, nec non in Minus Principum Collegium adscitus, privatis in scholis (publicum enim munus, cui quidem aptissimus esset, non quærit solícite aut ambitiose) docet philosophica, historica, & philosophica. Publice disputavit de Sardanapalo, laudabili Assyriorum Principe, de *Solonis* lege ad Gellii lib. II. cap. 12. de prima imperii inter homines origine, de antipathiæ physicæ phænomenis, de fastu philosophico in imagine *Diogenis* cynici, de temperamentis, (ubi vulgo receptæ sententiæ refelluntur) de norma actionum humanarum, quæ improprie Ius naturæ dicitur, de plantis, quas ad rem magicam facere crediderunt veteres, de vita & gestis *Patrocli* martyris, de Socrate, nec officioso marito, nec laudando patrefamilias, deque studio partium *Gottfridi Arnoldi* in historia Novatianorum.

AD PARTIS V. p. 520. lin. 21.

Gottlob Christianus *Von Happens*, Regis Prussiæ consiliarius bellicus, edidit Inventionem annonæ restringendæ, Monita in *Wolffi*, professoris tunc halensis, Admirabilem frumenti augmentationem, Brevem descriptionem impostarum, (der Accisen) quid in iis laudandum, quid vituperandum, & Responsum ad Prodromum alicuius adversarii circa prius scriptum, Iudicium de temporali & hereditaria conductione, (von dem zeit- und erbpacht) Principem esse mancipium infidelium suorum ministrorum, & Iudicium de equis Nobilium (von Ritterpferden) aliudque de servitute equestri (von Ritterdiensten.) Sed his postremis scriptis effecit, ut gratia Regis sui excideret, & custodiæ traderetur Spandaviensi.

AD PARTIS VI. pag. 95. lin. 22.

Io. Georg. *Pritius*, S. theol. D. natus Lipsiæ anno 1662. doctores habuit in latinis & græcis litteris Iacob. *Thomasium* & Gothofred. *Herrichium*, in philosophicis Valentinum *Alberti* & Otton. *Menckenium*, in theologicis Io. Ad. *Scherzerum*, Io. Bened. *Carpzovium*, Valent. *Alberti*, & Io. *Olearium*. Primum vocatus est ad

conciones die sabbati in urbe patria habendas, & paullo post in numerum receptus assessorum Ordinis philosophici. Deinde theologiam docuit in cathedra Gymnasii servestani, pastoris munere pariter fungens in ecclesia. Post quadriennium superintendentis spartam suscepit Schlaizæ in Variscis: cui & munus concionatoris aulici mox accessit. Exaeto sexennio vocationi paruit Regis Sueciæ & Academiæ gryphiswaldiensis, ita ut theologiam ibi profiteretur, essetque pastor ad D. Mariæ, & assessor Consistorii. Nunc autem senior & antistes est Ministerii evangelici apud Francofurtenses ad Mœnum. Scripta ab ipso edita sunt Disputationes de renatorum experientia spiritali, & P. Fran. *Malebranchii* entusiasmo, Novum testamentum græcum, atque Introductio in N. Trum: e ling. gallica conversa, *Huetii* Commentatio de paradiso, Pars II. itineris *Gilb. Burneti*, Elogium Mariæ Reg. Angliæ *Burnetianum*: ex anglico, *Argil* de immortalitate hominum, *Beveregii* Cogitationes primatus, Elogium *Baxteri*, *King* de statu primitivæ ecclesiæ: germanice exarata, Specimina eloquentiæ, Verus thristianismus, Ethica christiana.

INDEX AVCTORVM

Quorum libri recensentur, aut de quibus memorabilia adferuntur.

A.			
A Barbanel	52	Alciatus <i>Andr.</i>	300
Abgar	167	Alcuinus	448
Accursius <i>Mariangelus</i>	326	Aleaume <i>Io.</i>	548
Adamus <i>Melch.</i>	251.256	Alexandro <i>Alexander</i> ab	245
Ælianus	287	Algœwer <i>Dav.</i>	138
Æschylus	280. 345	Allatus <i>Leo</i>	48.133.136.258
Agrippa 168. <i>Henr. Corn.</i>	270. 272	Alstedius <i>Io. Henr.</i>	468
Alberti <i>Leander</i>	538. <i>Valent.</i>	Altamura <i>Ambros.</i>	110
Albertus de <i>Pergamo.</i>	v. <i>Pergamo</i>	Althofer <i>Christoph.</i>	289
Albinus. v. Alcuinus		Alting <i>Henr.</i>	469
		Altorsinæ acad. professores.	72.74
		Ame-	

Amelot	130	Aufonius <i>Decimus Magnus</i>	325.326
Ammerbach <i>Vitus</i>	173		
Ammonius	3	B.	
Ampelius <i>Lucius</i>	243.244	Baier <i>Io. Guil.</i>	66.479.486
Anatolius	132.133	Baius <i>Mich.</i>	513
Andradius. v. Payva		Balduinus <i>Frid.</i>	468
Andreas <i>Balth.</i> 213. <i>Iac.</i> 387. 439		Baluzius <i>Steph.</i>	169.170.191
Andreas cretensis	136	Balzac	110
Antonius <i>Julius</i> 224. <i>Paul.</i> 525		Bandurius <i>Anselm.</i>	257
Apollinaris	150	Barbarus <i>Hermol.</i>	268
Apollonii <i>Guil.</i>	426	Barbosa <i>August.</i>	213
Aponensis <i>Pet.</i>	270.273	Barclaius <i>Guil.</i> 187.188.189. <i>Rob.</i>	185.464
Apostoli XII.	167		
Apuleius madaurensis	264.266	Barlaeus <i>Casp.</i>	327
Aquaviva <i>Claud.</i>	550	Barnabas	167
Arbatel	271	Barnes <i>Iof.</i>	263
Arcimboldus	541	Baronius <i>Casp.</i>	48.130
Aretius <i>Bened.</i>	420	Barthius <i>Casp.</i>	326.330
Argolus <i>Andr.</i>	327	Bartholinus <i>Thom.</i>	284
Aristeas	137	Bashuysen <i>Henr. Iac. Van</i>	103
Aristides	168	Basilides	168
Aristo	168	Basilius 150 <i>cubicularius</i>	135
Aristophanes	520	Basnage	537
Aristoteles	519	Bassus <i>Angelus. v. Politianus</i>	
Arminius <i>Iac.</i>	426	Bastide	536
Arnd <i>Io.</i> 146.200.202.534		Baudius <i>Domin.</i>	309
Arnaldus <i>Ant.</i>	542	Becanus <i>Mart.</i>	549.550
Arnold <i>Christoph.</i>	75.88.100	Becherer <i>Io.</i>	289
Arpe <i>Pet. Frid.</i>	328	Becman <i>Christian.</i>	288.289
Arrianus <i>Flav.</i>	283.410	Beger <i>Laur.</i>	243
Artopæus <i>Io. Christ.</i>	226.228	Bellarminus <i>Rob.</i>	130
Asulanus <i>Fran.</i>	341	Bello visu <i>Armand. de</i>	491
Athenagoras	165	Ben Israël <i>Menasseh</i>	487.488.489
Athanasius LXXIV.	257	Benthem <i>Henr. Ludolf.</i>	250.251
Athias <i>Iof.</i>	144	Bentleius <i>Rich.</i>	262.519.520
Aubry	361	Berger <i>Io. Guil.</i>	62.63.72
Augustinus 445. <i>Ant.</i>	375	Bergler <i>Steph.</i>	14
		Berthi-	

Bernard Sam.	465	Breithaupt Christian. 71.	Ioach.
Bertius Pet.	65	Iustus	104
Bertram Bern.	30	Brentius Io.	212
Befonseus	168	Breviarium romanum	221
Bethison Io.	438	Brightmannus Thom.	391
Beumler Mar.	438	Browileranus abbas	271
Beuther Mich.	248	Brückmann Fr. Ern.	12.38.39
Beza Theod. 181.200.212.474.499		Brueys Dav. August.	530.531.532.
Bianchi Io. Bapt.	39		536.542
Bierling Frid. Guil.	104	Brunnemann Iac.	27
Bignon Hieron.	168.521	Bucanus Guil.	179
Billicanus Theobald.	389	Bucerus Mart.	389.391
Binder Christoph.	423.424	Buchner Aug.	330.413.434
Bingham Ios.	478	Bugenhausen Io.	398
Blondellus Dav.	92	Bulfinger G. B.	282
Boccatus Io.	117.118	Bullialdus Ism.	327.524.525
Bochartus Sam.	164	Bullinger Henr.	186
Bodinus Io.	48	Burmann Pet.	318.319
Bœcler Io. Henr. 70.77.226.236.316		Büttig Andr.	368
Bœrner Christian. Frid.	159.163	Buxtorfius Io. fil.	54
Boëthius	125		
Boile	520	C.	
Boissardus Io. Iac.	252	Cæsar C. Iul.	345
Boissiz	327	Cæsarius arelatensis	171
Borrhaus Mart.	510	Caillocius Norbert.	525
Borromæus Car.	384	Calhill Iac.	451
Bos Lambert.	155.156	Calixtus Georg. 26. 65. 327. 445.	509
Bosius Sim.	344.345		109
Bossuet Iac. Benign.	535.537	Callierius Fran.	109
Botfaccus Io.	380.454	Callimachus	371.372
Boxhorn Mar. Zuer.	308	Calpurnius Flaccus	60.61
Boze	529	Calvinus Io. theol. 178.199.10tus	423.510
Brant Ianus	327	Camerarius Ioach. 327.370.371.469.	
Brassicanus Io. Alex.	452.453	Canisius Pet.	517
Brayus Thom.	240	Cannetus Pet.	205
Breckling Frid.	506	Cardanus Hieron.	275.276.277
			Caroli

Caroli Phil.	87. 89	Cichovius Nic.	471
Carolus M.	26	Cigalinus Paul.	268
Carpzovius Io. Bened.	48. 49.	Cinus Angelus. v. Politianus	
	551. 552	Claudius Io.	537
Carrio Lud.	241	Clauser Corr.	258
Cartesius Renat.	66	Clemangius Nic.	448. 451
Casa Io.	541	Clemens rom. 167.	II. 543. 544.
Casaubonus Isaac.	100. 231. 258.	XI. 205. 206. 456.	
310. 327. 330. 439	Merit. 231. 327	Clericus Io.	262. 279. 287
Casellius Io.	312	Cnorr a Rosenroth Christian.	49.
Catechismus Lutheri	456. 10-		526
manus 457. Andr. Fabricii		Cocceius Io.	461
460. Zach. Vrlini	461	Cochlaus Io.	229
Querorum 464. racoviensis	468	Cocus P.	205
Cassander Georg.	508	Cælius Marcus	349
Cassianus	477	Cointus. v. Quintus	
Cassiodorus	396	Coler Christoph.	76. 245
Castalio Sebast.	474. 510. 533. 535	Coles Elis.	303
Castanæus Henr. Lud.	492	Colleſſo Vincent.	323. 324
Catanæus Io. Maria	330	Colletet	327
Cato	303	Colomesius Paul.	310
Catz	327	Commartinus	168
Cellarius Christoph.	297. 307. 330	Comes Natalis	330. 332
Cene Car. Le	424. 425	Concilium tridentinum	213
Chapuceau Sam.	299	Conring Herm.	I. 5. 19. 21. 25.
Charitas. v. Pirckhaimera			24. 25. 26. 327. 517.
Chemnitius Christian.	493.	Consensus orthodoxus	181
Mart.	516	Coquius Adrian.	413
Cheronius Io.	523	Cornarus Lud.	334
Chiron	424	Corranus Ant.	397
Christianus Dan.	542	Corſelius Ger.	347
Q. Sept. Flor.	345	Corylus	440
Chryſoſtomus	350. 410	Coster Fran.	303. 204
Chytræus Dav.	494. 495	- Ioan.	33. 477
Cicero M. Tull.	266. 267. 339. 520	Cotelerius Io. Bapt.	164
Quintus	342	Cranveld Fran.	472
Ciacconius Pet.	241	Crassus Paris	541
		B b b b	Crel

Crelling <i>Io. Conr.</i>	282	Dinner <i>Andr.</i>	73. 102
Crellius <i>Henr. I. Io. 379. 455. 468.</i>	468	Dio Chrysostomus	312. 313
<i>Wolfg.</i>	468	Diodorus	150
Crescimbeni <i>Io. Marius</i>	205. 206	Dionysius areopagita	168. Thrax
Creyghton <i>Rob.</i>	554	134 Werlenis	519
Critopulus <i>Metroph.</i>	66. 87	Dodwell <i>Henr.</i>	167
Crocus <i>Io.</i>	455	Dominicani S. Ant. Morbenii	541
Croze <i>Maturin. Veyffier</i>	134	De Dominis <i>M. Ant.</i>	426
Crusius <i>Mart.</i>	21	Donauer <i>Christoph.</i>	504. 505
Cunæus <i>Pet.</i>	244. 327	Dordracena Synodus	546. 547
Curcellæus <i>Steph.</i>	372. 374	Dorelaus	327
Cnyckius <i>Henr.</i>	476. 477	Dorfcheus <i>Io. Georg.</i>	202
Cyprianus 445. <i>Ern. Sal.</i>	138	Dougæus <i>Io.</i>	156. 157
	208. 524	Douia <i>Ianus</i>	241
Cyillus alexandrinus	150.	Ducas	525
berrhoënfis 441. Lucas	441	Ducæus <i>Fronto</i>	164. 165
D		Dumont <i>Gabr.</i>	256
Dale <i>Ant.</i>	10	Duportus <i>Iac.</i>	261. 262
Dalechampius	232	Durzus <i>Io.</i>	92
Dallæus <i>Io.</i>	76. 511.	E.	
Damascenus <i>Io.</i>	548	Ebermaier <i>Io. Mart. ab</i>	140
Danzus <i>Lamb.</i>	180. 181. 182	Eccard <i>Io. Georg.</i>	107. 430
Daumius <i>Christian.</i>	113	Echellensis <i>Abrah.</i>	48
Dausqueius <i>Cl.</i>	313. 314	Echard	109
Dechair <i>Eduard.</i>	165	Eggeling <i>Io. Henr.</i>	77. 86
Democrates	258. 260	Eghinus <i>Raph.</i>	500. 501
Democritus	133	Egnatius <i>Io. Bapt.</i>	343
Demophilus	258. 260	Eichorn <i>Io.</i>	73
Derrer <i>Io.</i>	73	Eikmar <i>Georg. Christian.</i>	487
Dez <i>Io.</i>	512. 513	Eisenmenger <i>Io. Andr.</i>	369
Dhons <i>Achat. a</i>	87. 89	Eliakim v. Panzi	
Didymus	150	Elzevir <i>Pet.</i>	308
Dieckmann <i>Io.</i>	46. 47	Empereur v. L' Empereur	
Dietericus <i>Conr. 208. Io. Theod.</i>	87	Emser <i>Hier.</i>	386
Dieu <i>Lud. de</i>	327	Enenckel <i>Georg. Acac.</i>	236. 238
Dilherr <i>Io. Mich.</i>	362. 363.	Engelbrecht <i>Io. Wilh.</i>	93
		Epi-	

Epictetus	283	Feuerlein Io. Comr.	93
Epiphanes	168	Feurborn Iust.	508
Epiphanius	150	Flacius Matth.	87. 157. 174
Erasmus	278. 343. 372	Fleetwood Guil.	223. 224
Erastosthenes	258. 259	Fleury Cl.	535
Echsfeldt Leo	36	Floridus. y. Fleury	
Erdt Heyr.	125	Florimontes Galeat.	540
Evagrius	150	Florus L. Ann.	242. 243. 325
Evangelium secundum Aegyptios	167	Foertsch Mich.	93
Eunomius	135	Fontaninus Iustus	364. 365
Euripides	346	Forerius Fran.	457
Eusebius	150	Forstner Christoph.	77. 81
Eustathius	150	Foxius Sebast.	3. 4
		Franeius Pet.	287
F		Franck Sebast.	434. 435
Faber Honor. 198. Tanagu. 122.	236. 319	Frangipanis Corn.	130
Fabricius Andr. 459. 460. Io.		Freinsheimius Io.	319
pastor sebal. 66. 67. fil. pastor		Freylinghausen Io. Anastas.	486.
marianus 506. nepos 66. 74.			487
88. 93. Io. Albert. 131. 136		Frickelburg Auber.	130
381. 382. 392. 444. Io. Esa. 87.		Fridericus Wilhelmus, Elector	506
Sam. 163. 164		Brandenb.	506
Facciolatus Iac. 52. 266. 309		Frischlinus Nicod.	181
Falckenburg Gerh. 243		Frogerius Georg.	550
Farnabius Thom. 324		Frontinus Sex. Iul.	8. 9
Faustus Jf. 513		Fronto Io.	194
Fayet 550		Fuchte Io. a	448. 449
Felbinger Ierem. 281. 471		Fuscararius Aegid.	457. 458
Felden Alb. Zum 536		G.	
Felicianus Io. Bernard. 392		Gagliardus Paul.	444
Feller Ioach. Frid. 86		Gakenholz A. C.	93
Fenelon Fran. 337		Gale Thom.	164. 258. 261
Ferdinandus I. Imp. 107		Gallebart Io.	213
Ferrus Paul. 537		Gallus Q. Corn.	345
Févre Iac. Le 542. 543		Gammersfelder Christ. Sigism.	94
		Garissolius Ant.	186
		Bbb b a	Gar-

Garthius Balth.	297	Gretser Jac.	189
Geddesius Mich.	218	Grevinchovius Gasp.	305
Geiger Gothofr. Engelh.	94	Gronovius Io. Frid.	268. 314. 327.
Gelenius Sigism.	268	330. Jac.	45. 231. 287. 362
Gellius	83	Groppe Io.	515
Gennadius Scholarius	446	Grosß Christian.	471. 490
Gennepus Casp.	229	Grotius Hugo	65. 66. 324. 508
Gerardus cremonensis	271	Gruterus Ian.	302
Geret Io. Georg.	108	Grynæus Io. Jac.	418. 419. 420
Gerhard Io.	492	Gryphiander Io.	26
Gering Jac.	13	Guarinus Bapt.	119. 120
Gerlach Steph.	181	Gudius Marq.	318
Germon Barthol.	365	Guicciardinus Fran.	35
Gesner Conr.	164. 165. 258	Guidius Alex.	205
Gevartius Io. Casp.	327	Guilandinus Melch.	345
Geuder Georg. Christoph.	66. 69	Guilielmus v. Malmesburiensis	
Ghisler Ant.	222	Guldenklee Balth. Tim.	35
Gilpin	327	Gutbir Aeg.	376. 377
Giselbertus Henr.	26	Guyetus Fran.	316. 317. 319. 332
Glareanus Henr. 241	Io. Andr.		
	138. 555	H.	
Glassius Sal.	496	Hackspan Theodoric.	405. 491
Gleich Io. Andr. 138. 555. Io. Tob. 93.		Hæmmerlein	535
Goclenius Rod.	89	Hagelgans Io. Henr. 363. 364. Io.	
Goddaus	327	Tob.	363
Goetz Georg. Henr.	76. 84	Hagen Ioach. Henr.	18
Goldastus Melch.	301	Hall Ios.	426
Gomarus Fran.	205	Hamm Io.	397
Gosel Ioseph.	553	Happens Gottl. Christian. von	557
Gothofredus Dionys.	245	Hardingus Frid. Wilh.	76
Gousslet Jac.	424	Hardt Herm. Von der	93
Grabe Io. Ern.	166. 167. 257	Harpocraton Valer.	45
Grauerus Alb.	65	Harris Rich.	550
Græci Patres	150	Harsdærfer Georg. Phil.	6. 7
Grævius Io. Georg.	100. 333	Hafæus Theodor.	63. 95. 429
Gregorius nylsenus	150. 439.	Hauer Io Christoph.	67. 69
thaumaturgus	150	Havighorst Io.	356
		Haye	

Haye Sim. v. Bofius	385	Hall Wolfg.	385
Hearne Thom.	339	Holstenius Luc.	133
Hebenstreit Is. Paul.	480	Holzcamp Henr. Ludolph.	296
Hedinger Io. Reinh.	146	Homborg Andr.	93. 98
Heetbrand Jac.	496	Hopp Ioach.	66
Hegesippus	168	Horatius Quintus	520
Heber Georg. Achat.	73. 81	Horst Jac. 270. Phil.	87. 89
Heidegger Io. Henr.	147	Hottinger Io. Henr.	238
Heidfeld Io.	427. 428	Houffaye. v. Amelot	
Heilbrunner Phil.	467	Huber Vlr.	287
Heinsius Dan. 244. 310. 327. 332		Hugenius	327
Nic.	319. 327	Hugo Herm.	414. 545. 546
Heister Laur.	39. 41. 285	Hugueninus Dav.	96
Heliodorus	134	Hannius Nic.	478
Helmont Fran. Mercur.	48	Hufs Io.	412
Helvicus Christoph.	500	Hutchinson Io.	297
Henninius Henr. Christian.	304	Hutterus Leonh.	496
Henricus Scipio	537. 538		
Heracleon	168		
Heraclides	258. 259. 260	Iablonski Dan. Ern.	502. 519
Hermas	167	Iacchazus Gilb.	327
Hermias	164	Iacobus Florentinus	550
Herodianus	233. 234. 236	Iafon	168
Hesychius, presb. hierosol.	152. 153	Ienenfes ICTi	532
Heumannus Christoph. August.	429	Ienſius	110
Heumisch Casp.	513	Iefuitz gallici	467
Heusler Paul.	456. 457	Ignatius	168. 456
Hickes	529	Ingenierus	119
Hieronymus graecus	135. 446	Ioannes, monachus brigittanus	
Hill Ioſ.	297	150 Philoponus	3. 5
Hiller Matth.	44. 455	Iohnſon	327
Himerius	135	Iosephus Fl.	362
Hippolytus	150	S. Ioseph Thom. equinas a	523
Hobbes Thom.	281. 288. 412	Irenaeus	165
Hochstetter Andr. Adam	478. 85	Iſychius v. Hesychius	
Hofmann Casp.	73. 79. 87. 102	Itter Io. Christian.	29. 30
Hoffmann Io. Mauric.	39	Ittershagen	109
		B b b 3	Ittig

Ittig Thom.	76. 456	Langerhans Nic.	471
Iudz Leo	387	Lärenus Iod.	425. 426
Iulianus	150	Latroque D. L. de	531
Iulius Cæsar	62	Latronus Bartholom.	343
Iunius Fran. 153. Hadr.	311	Lavagnolus Barthol.	309. 310
Iurieu Pet.	531. 536. 537. 543	Laubruffel	513
Iustinus martyr	168	Launois Io. 193. 194. 520. 524.	528
Iuvenus	140		
K.		Laurentius Andr. 248. Iac. 189. 190	
Kappius Io. Erhard.	109	Laurus Io. Christoph.	88. 90
Kaufmann Io. iunior	496	Lauterwald Matth.	274
Kedd Io.	455	Layriz Io. Georg.	88. 90
Kemmerich	480	Lazarinus Domin.	310
Kempis Thom. a	134. 135	Leibniz Godofr. Guil.	105. 281.
Kentmann Theophil.	42	Io. Iac.	75. 82
Kesler Andr.	65	L' Empereur Constant,	327
Keftner Henr. Ern.	138	Lempius Levin.	269. 270. 387
Keuchenius Rob.	8	Lenfant	531
King Pet. 477. 478. Wilh. 281. 282		Lenz C. A.	350
Kipping Henr.	356. 361	Leo Imp.	134
Knorr. v. Cnorr		Leopardus Paul.	333
Koecher I. C.	138. 139	Leporin Christ. Polycarp.	138. 139
Koenig Georg. 73. Io. Frid.	489	Lesius Leon.	314. 546
Köepke Balthaf.	415. 416	Leusdenius Io.	53. 369
Koppenol Ant. a	381	Libanius sophista	134. 135
Kortholt Christian.	164. 165. 505	Licinius Rufus. v. Rufus.	
Kriegk Georg. Nic.	94	Lilien Casp. a	88. 91
Krusike Io. Christoph.	138. 139	Lilienthal Mich.	54. 55
Kunckel Quirin.	461. 551. 552	Limborch Phil. a	220
L.		Lingelshemius	317
Labbe Phil.	256	Linocerius Geofred.	330
LanceMottus Henr.	479	Lipius Iustus	303. 325. 346
Landolfus Dolfus.	541	Livianus Io.	308
Lanfrancus	548	Livius	338
Lang Io. 165. Io. Mich. 50. 51. 486		Locke Io.	465
Iosf.	323	Loescher Val. Ern.	513
		Lom-	

Lombardus Pet.	548. 549	Malvenda Pet.	318. 220
Longinus	133	Manutius Ald. Pauli fil.	241. 317.
Longus Jac.	159. 162	340 Paul.	340. 343.
Lofius Io. Iust.	556	Marbodæus	274
Loffius Luc.	409. 409	Marca Pet. de	191
Lottley Wern.	512	Matcellus Christoph.	545
Lubinus Eilh.	244	Maresius Sam.	492
Lucanus M. Ann.	324. 325	Marinus Leon.	457. 458
lus. V. Ocellus		Marolles	327
Lucianus	392. 313	Martialis M. Valer.	323. 324.
Lucius Horat. 213. Io. 140. Lud.	293	Martialtus Io.	451
Ludewig Io. Pet. a	306. 308	Martini Corn.	3
Luid	327	Martinius Fran. 327	Matthias 297
Lullius Raym.	271	Martinus tironensis	446. 447
Lustinius Ottomar.	303	Masenius Jac.	414. 512
Luther Mart.	177. 211. 327. 385.	Masius	327
	386. 412. 456. 496. 497.	Mastricht Gerh.	374. 375
Lycosthenes Conr.	330	Matenensius Io. Frid.	229
Lyser Io. 48. Polyc.	93. 95	Matthæus Pet.	81
		Matthias	168
M.		Mauritius Georg. 73. 80	Eric. 39
Mabillon Io.	528	Maurocordatus Io. Nit.	14. 15
Macarius	443. 444.	Maurus Magentius. v. Rabanus.	
Macrobius	263. 264. 342	Mayer Barthol. 411. Io. Frid.	93
Madrutius Christoph.	541	Maximus Florentinus 392	phil.
Masseius Scip.	166	Iosophus	135
Magnus Valerianus	380. 414.	Medus Ios.	435
Maimburg Lud.	543	Melböm Herm. Dieter.	93
Maimonides	434	Meier Gebh. Theodor. 18. Ioach.	110
Maibanus Ambros.	398	Meisner Balth.	476. 490. 545
Maioresgius Mar. Anc.	58	Melanchthon Phil.	64. 171. 172.
Mains Io. Henr. fil.	412. 434.		176. 198. 343. 403. 472. 497. 498
Toom.	325	Menagius Aeg.	119. 194
Malacreta	119	Menander	262. 263. 303
Malala	520	Menasseh. v. Ben Israël.	
Malder Io.	546. 547	Mencke Io. Burch.	27. 368
Malmesburienfis Guikelm.	47	Men.	

Mentzer Balrb. senior 479. quar-		Nausea Frid.	581
tus	208	Neander Mich.	301. 304
Menzins Io. Frid.	556	Needheim Pet.	261. 262
Mercerus Nic.	245	Negelin Ioach.	74
Mercker Io.	504	Neldelius Io.	1
Metrophanes. y. Critopulus		Nelson Rob.	250
Meursius Io.	164	Nepos Corn.	125. 331
Mey Io.	408	Nevelet Jf.	318
Micyllus Iac.	311	Neuhauser Bernh.	414
Milletus Germ.	528	Neumann Casp.	55
Minck Stanisl.	88	Nicole Pet.	197
Minellius Io.	320. 321	Nibusius Barthold.	2. 26. 509
Minuci Minutius	130	Nilantius Io. Frid.	319
Miræus Aub. 347 Io.	350	Nischmannus	480
Moebius Gottfr.	33	Noesler Georg.	73. 78
Mogilas Pet.	440	Nogata-Lud.	258
Molinæus Pet.	439	Nonnus	158. 159. 144
Molinet	529	Noris Iafon	119
Moller Dan. Guil.	66. 451. 452	Norrmannus Laur.	440. 442
Henr.	407. 408	Novavilla C. S.	321
Morellus Frid.	446	Numann Phil.	350
Morhof Dan. Georg.	290. 292	Nourry Nic.	164
Morinus Steph.	129	Nunnefius Pet. Io.	3
Morus Alex.	393	Nunning Herm.	106
Moscorovius Hier.	468	O.	
Mosellanus Pet.	75. 83	Obrecht Vtric.	60. 61. 72
Muller Io. 505. Phil.	516	Ocellus Lucanus	258. 260
Muratorius Lud. Ant.	364. 365	Odelem Io. Phil.	112
Muretus Mar. Ant.	58	Odhelius Laur.	49. 50
Myricæus	411	Oecolampadius Io.	390. 391
Myrike Henr.	379	Oecumenius	352. 393
N.		Oelhafen Io. Christoph.	73
Nanñus Pet.	165	Olearius Io. sen.	66. 201. 388
Nadgeorgius Thom.	176	Olevianus Casp.	178
Nastagius Dionys.	541	Olympiodorus	150
Naugerius Andr.	339. 340	Omeis Magnus Dan.	73. 74
		Oppi-	

Oppianus	274	Pauli Georg. 455. <i>lul.</i>	55.
Opitius <i>Henr.</i>	48	Paulus <i>apostolus</i> 167.	Papa IV
Ordinatio ecclesiastica in binis	550.	Papa V.	224. 225
Iudiciis steurwolkenfi & pei-		Payva <i>Diegnus</i>	515. 516
nenfi	473	Peller <i>Christoph.</i>	74. 81
Orientalis ecclesia	440	Pelleterius	168
Origenes	150	Pellicanus <i>Conr.</i>	417
Orosius	106	Peltanus <i>Theodor. Ant.</i>	150. 151
Orpheus	345	Pencini <i>Innoc.</i>	520. 521
Osiander <i>Andr.</i> 175. 209. 210. 211.		Pererius <i>Bened.</i>	158
212. <i>Luc.</i> 205. 387		Perfectus <i>Bernardin.</i>	205
Ostorodus <i>Christoph.</i>	469. 470	Pergamo <i>Albert. de</i>	46
Otho <i>Georg.</i>	122	Peringer <i>Gust.</i>	49
Otto <i>Henr. Frid.</i>	110. 111	Perizonius <i>Iac.</i>	286. 287
Oudinus <i>Casimirus</i>	256. 257	Perlitius <i>Andr.</i>	495
Outrein <i>Io. d'</i>	461	Perronius <i>Iac. Dav.</i>	65
Owenus <i>Io.</i>	300	Petachias	96
P.		Petavius <i>Diemys.</i>	192
Palæphatus	258. 259	Petitus	327
Palearius <i>Aon.</i>	338	Petrarcha <i>Fran.</i>	340. 367
Palmerius <i>Iac.</i> 128. 129. 231.	<i>Ian.</i>	Petreius <i>Theodor.</i>	240
<i>Mell.</i>	241	Petronius <i>Arbiter</i>	325
Pancoyius <i>Thom.</i>	42. 43	Petrus <i>apostolus</i> 167. <i>Suffridus</i> 165	
Panzi	51	Peuschel <i>Ioach.</i>	65. 69
Papebroche	529	Pezel <i>Christoph.</i>	172. 176. 498
Papias	168	Pfaff <i>Christ. Matth.</i>	136. 165
Papiseus	167	Pfauser <i>Io. Sebast.</i>	107
Pappus <i>Io.</i>	136. 361	Pfeiffer <i>Io. Ehrenfr.</i>	415
Paracelsus <i>Theophr.</i>	179. 289	Phædrus	318. 319. 332
Pareus <i>Dav.</i> 327. 460. 462. <i>Io. Phil.</i>		Phalaris	520
300. 301. <i>Phil.</i> 299. 300		Phalereus <i>Demetr.</i>	347
Parthenius	441	Philastrius	444. 445
Pascalis <i>Blas.</i>	197	Phile <i>Emân.</i>	134
Pasius <i>Ioseph</i>	396	Philemon	262. 263
Pasor <i>Georg.</i>	293. 296. 297	Philippsohn <i>Io.</i>	230
Patinus <i>Guido</i>	327	Photius	135. 236
Patriarchæ XII.	167	Phrynichus	4
Patricius <i>Augustin.</i>	543. 545	Phurnutus	258. 259
		Ccc c	Pi.

Pictorius <i>Georg.</i>	270. 271. 273	Pfellus <i>Mich.</i>	133. 150. 152
Pierce <i>Thom.</i>	183. 184	Ptolemaeus 168.	Evergeta 132.
Pintianus <i>Ferd. Nonius</i>	268	Mathematicus	525
Pirckhaimera <i>Charitas</i>	555	Pufendorf <i>Sam.</i>	85
Piscator <i>Io.</i>	317. 403	Pullus <i>Rob.</i>	548
Pithoeus <i>Pet.</i>	25. 325. 452. 453	Puteanus <i>Eryc.</i>	327. 347. Prior 54
Pisiscus <i>Barthol.</i>	180	Purschius <i>El.</i>	241. 553
Pius Papa IV. 107. 507.	V. 221.	Pythagoras	371
	222. 457	Pythagorea societas	259
Planudes <i>Maximus</i>	263		Q.
Plato	342	Quadratus	168
Plautus <i>M. Accius</i>	314. 315	Queccius <i>Georg.</i>	66. 73. 80
Plinius maior 268. minor 268. 308	330. 352	Quenstedt <i>Io. Andr.</i>	494
Plutarchus	283	Quetif	109
Polenus <i>Io.</i>	8. 9	Quintilianus	60. 61. 83
Politianus <i>Angelus</i>	233. 234	Quintus Calaber	312. 313
Polybius, historicus	231. 233		R.
Polycarpus	456	Rabanus	46. 47
Polychronius	150	Rabelsius <i>Fran.</i>	327
Pontanus <i>Henr.</i> 94. 98. <i>Io. If.</i> 327		Rabus <i>Pet.</i>	323
Pontedera <i>Iul.</i>	43. 44	Rader <i>Matth.</i>	258. 323
Pöppma <i>Cyprian.</i>	241	Ræfewiz <i>Georg. Christoph.</i>	112
Porphyrius	133	Rall <i>Andr.</i>	436. 437
Porta <i>Io. Bapt.</i>	274	Ramirez <i>Laur.</i>	393. 394
Portner <i>Io. Alb.</i>	523. 524	Raphelius <i>Georg.</i>	410
Possinus <i>Pet.</i>	394. 395	Rautner	274
Potter <i>Fran.</i>	436	Raynaudus <i>Theoph.</i>	524
Povodovius <i>Hieron.</i>	470	Rassiod <i>Steph.</i>	168. 169
Praſch <i>Io. Lud.</i>	319	Rebhan <i>Io.</i>	26
Pricæus <i>Io.</i>	264	Rechenberg <i>Adam.</i>	165. 412
Pritius <i>Io. Georg.</i> 93. 95. 110. 443.	444 557.	Reinesius <i>Thom.</i>	30. 113. 126
Probus <i>Anton.</i> 500. 501. <i>M. Valer.</i>	125.	Reiser <i>Anton.</i>	185
	184	Reitzius <i>Io. Henr.</i>	378. 379
Probst <i>Phil. Lud.</i>	184	Relandus <i>Hadr.</i>	120. 121
Proclus Diadochus 5. Iycius 135		Rempen <i>Io.</i>	94
Procopius <i>Demetrius</i>	136	Remus <i>Georg.</i> 73. 78. 83. 400. 401	
		Reves <i>Iac.</i>	310
		Reusch <i>Erb.</i>	138. 140
			Reuf-

Reufner El. 28. 29.	Nic. 87	Sandhagen Casp. Herm.	146
Reuter Quirin.	461	Sandius Christoph. filius	430. 432
Rhenanus Bept.	268	Sarpus Paulus	129. 137
Rhoding Barthol.	241	Saubertus Jo. pater 73. fil.	88
Rhodomanus Laurent.	312	Sax Mich.	428. 429
Ribera Fran.	513. 514	Scaliger Ios. Iust. 8. 244. 268. 310.	
Richard Christoph. 181. abbas	542	326. Iul. Caf.	277. 278
Richter Georg.	102	Scardeonius Bernard.	273
Rigaltius Nic.	318	Scattergood Ant.	154
Rinder Andr.	71	Schade Pet. v. Mosellanus	
Ripa Ludov.	42	Scharf Dav.	115. 116
Ritmeier Christian. 461. Christoph.		Scheffer Io.	319. 332
Henr.	1151. 76	Schævius Henr.	331
Rittangel Steph.	182. 183	Scheid Balth.	236
Rittershusius Conr. 190. 308. 318.		Schelgvig Sam.	66. 513
330. 452. 453. 454. Georg. 73		Scheurl Hier.	74. 81
Rituale romanum	224	Schickard Wilb.	48
Rivetius Andr.	327	Schickling Nic.	93
Rivintia Andr.	325	Schiller El.	495
Rivius Io. 241 Gauger.	347	Schlegel Christian.	138
Rosenroth. v. Cnorr		Schmettau Henr.	426
Rost Io. Leonh.	15	Schmidt Io. Andr. 16. 17. 138. 445.	
Rostgaard Frid.	106	526. 527	
Rotenhan Io. Georg. a	87. 89	Schnegals El.	452
Rozelinus	548	Schœnauer Io.	436
Rufus Licinius	423	Schœnsleder Wolfg.	297. 298
Ruffus Antonin.	116. 117	Schömer Iust. Christoph.	431
Ruinartus Theod.	105. 529	Schominus Ant.	194
Ruscellinus Hier.	330	Schottus Andr.	150. 327
S.		Schrader Christoph. 58. 49. fil. 59	
Sadoletus	327	Schramm Ion. Conr.	94. 218
Sallustius, historicus 241. 242. 339.		Schrevelius Corn.	296. 297. 324
Stoicus	258. 259	Schrœck Luc.	75
Salmasius Cl.	268. 325	Schubart Georg.	32
Salvianus massil.	169. 452	Schultens Alb.	405. 407
Salviatus Leon.	117	Schultze Georg. Pet. 138. 141. 162.	
Sammonicus Q. Seren.	274	Phil.	94
Sanctius Fran.	286	Schulzing Corn.	178

Schumacher	138	Smyrnenfis Ecclesia	456
Schurzfleisch <i>Conr. Sam.</i>	98	Snepfius Erhard	157
Schwenter <i>Dan.</i>	5. 6. 73. 87	Socinus <i>Caelius</i> 474. <i>Fauf.</i>	468
Scioppius <i>Caspar</i> 110. 286. 319. 467		Solon	371
Scott <i>Wilh.</i>	207. 208	Sonntag <i>Christoph.</i>	67. 73. 77
Scribanius <i>Car.</i>	347	Sophia Eleonora, Dux Br. & Lun.	
Scultetus <i>Dan. Sever.</i>	556		503
Scrivierius <i>Pet.</i>	8. 325. 326	Sorberius <i>Sam.</i>	327
Seckendorf <i>Vit. Lud.</i>	226	Soteallus <i>Io.</i>	213
Secundus	258. 260	Spalatinus <i>Georg.</i>	472. 473
Seelen <i>Io. Henr. Von.</i>	138	Spanhemius <i>Frid. filius</i> 66. 455. 516	
Segneri <i>Paul.</i>	367	Spener <i>Phil. Jac.</i>	416
Seidel <i>C. M.</i>	520	Sperling <i>Io.</i>	278
Seiler <i>Raph.</i>	364	Spies <i>Io. Car.</i>	40
Selneocer <i>Nicol.</i> 84. 177. 407. 456.		Spinosa <i>Bened.</i>	281
	457. 498. 499. 502	Stade <i>Dieter.</i>	46
Seltzer <i>Lud.</i>	500	Stapleius <i>Thom.</i>	279. 280
Seneca <i>Q. Annaus</i>	345	Stapletonus <i>Thom.</i>	476
Sennert <i>Dan.</i>	31. 32. 33	Statorius <i>Pet.</i> 468. <i>iun.</i> 455. 468	
Serlius <i>Sebast.</i>	347	Stegmann <i>Ioach. sen.</i>	379. 380
Sextus	258. 261	Steigerthal <i>Io. Georg.</i>	93. 98
Sgambatus <i>Scip.</i>	381	Steinhofer <i>Io. Jac.</i>	67. 69
Siber <i>Vrb. Godofr.</i>	116	Stephanus <i>Henr.</i> 164. 330. 413. 434	
Sibersma <i>Hero</i>	461	Stillingfleet, <i>Eduard.</i>	465
Silvius <i>Sim. v. Bosius</i>		Stochius <i>Sim.</i>	522
Simler <i>Ios.</i>	186	Stoy <i>Casp.</i>	75
Simon magus	167	Strada <i>Jac. de</i>	247. 248
Simonides	371	Strauch <i>Io.</i>	24. 46
Simonis <i>Menno</i>	289	Strigelius <i>Victorin.</i>	157. 438
Simplicius <i>cilix</i>	283	Stumpfius <i>Io.</i>	392
Siracides	370	Sturm <i>Io.</i> 335. 337. 338. 339. 341. 342	
Sirletus <i>Guil.</i>	457. 458	<i>Leonh. Christoph.</i>	397. 556
Sirmondus <i>Jac.</i>	192	Suidas	362
Sleidanus <i>Io.</i>	222. 230	Sulpicius <i>Severus</i>	449. 450
Sleynogt <i>Io. Phil.</i>	30. 76. 84. 350	Summus	119
Slichting <i>Jon.</i>	468. 470. 477	Surius <i>Laur.</i>	229
Smalcus <i>Valent.</i>	65. 468	Sylburgius <i>Frid.</i>	158
Smids <i>Lud.</i>	323	Symmachus	300
		Syne-	

Syneſius	135	Titianus. v. Vecelli	
Syrigus Meletius	440	Toffanus Dan.	476
		Tradelius Georg.	470
T.		Trappensis abbas	529
Tabor Io. Otto	26. 27	Treiber Henr. Ernest.	226
Tacitus	26. 86	Treuer Gottl. Sam.	17
Tailor Thom.	511	Triller Casp. Ern.	415
Talmann Bened.	181	Trithemius Io.	271. 453. 454. 475
Tarnovius Io.	92. 398	Troilus	135
Tassonius Alexand.	52	Tyrtæus	371
Tassus Torqu.	365	V.	
Tatianus	164	Valentinus	168
Tentzelius Wilh. Ern.	256	Valerius. v. Probus. Maximus	346
Terentius	316. 317	Valesius Henr.	193. 231
Textor Io.	427. 428	Vallesius Fran.	408
Thales	283	Vaninus Iul. Casp.	517. 518
Thalius Io.	43	Varenius Henr.	202
Theodorus Meliteniotes	135	Vargas Fran.	218. 219
Theodulus	393	Vassor Mich. Le	218. 220
Theodoretus	438	Vavassor Fran.	109
Theodoricus. v. Dietericus.		Vecelli Titianus	246
Theognides	371	Veenhufius Io.	330
Theologia germanica	532	Vegius Matth.	321
Theologi ienenses 532. noriber-		Vergerius Pet. Paul.	538. 540. 541
genses 506. northufani 177. pa-		Verheyen	285
rifienses 550. rintelenses 76.		Viccomes Ioseph. 195. 196. Zachar.	514. 515
wittebergenſes	498	Vigilius	461
Theon Smyrnæus	525	Vincentius lirinensis	169
Theophilus antioch. 168. Io.	533	Vinerus El.	326
Theophrastus	258. 261	Viottus Barthol.	5. 6
Thomas Aquinas	547	Virdungus Mich.	73. 81
Thomasius Christian. 530. Iac.	330	Virgilius Publ.	320. 322
Thomson Rich.	327	Vives Io. Lud.	45. 472
Thuanus Iac. Aug.	54. 553	Vizzani Car. Emman.	258
Thucydides	236. 237	Vlfen Theodoric.	274
Timæus	258. 260	Vnglenck Andr.	66. 69
Tiraquellus Andr.	245. 246	Vogel Io.	65. 68

Volcamer <i>Io. Christoph.</i>	140	Wessel <i>Io.</i>	84
Vorstius <i>Io.</i>	122.123	Wetstenius <i>Io. Rudolph.</i>	305
Vossius <i>Gerh. Io.</i>	164. 306. 327. 330.	Wicelius <i>Georg.</i>	99
<i>Js.</i>	164. 268. 304	Widmannstadius <i>Io. Alb.</i>	376
Vrbanus <i>IIIX.</i>	426. 543. 544	Wigand <i>Io.</i>	417. 429
Vrsinus <i>Fulv.</i>	231. 241. <i>G. Henr.</i>	Winckelmann <i>Christoph.</i>	31. 401.
286. <i>Io.</i>	213. 461. <i>Io. Henr.</i>	402. <i>Io. Iustus</i>	503
<i>Zach.</i>	213. 460. 461	Wissowatius <i>Andr.</i>	468
Vtenhoven <i>Io.</i>	240. 241	Wittfelt <i>Pet.</i>	516. 517
<i>W.</i>		Woldenberg <i>Christian.</i>	124
Wagenfeil <i>Io. Christoph.</i>	56. 57. 88.	Wolfius <i>Christian.</i>	557. <i>Hier.</i> 283.
	33. 416	<i>Io. Christoph.</i>	125. 126
Walæus <i>Ant.</i>	327	Worth <i>Wilh.</i>	164
Warlitzius <i>Christian.</i>	409. 410	Wowerius <i>Io.</i>	327. 347
Wasmuth <i>Matth.</i>	23. 48	<i>X.</i>	
Wayen <i>Io. van der</i>	182	Xenocrates	135
Weddercamp <i>Io. Henr.</i>	527	<i>Z.</i>	
Wedel <i>Georg Wolfg.</i>	34. 37. <i>Io. A-</i>	Zeltner <i>Gust. Georg.</i>	138. 526
<i>dolph.</i>	36	Zen <i>Apostolus</i>	545
Wegleiter <i>Christoph.</i>	74. 88. 91	Zepper <i>Phil.</i>	423. <i>Wilh.</i> 327. 421.
Weigel <i>Christoph.</i>	10. <i>Erhard.</i> 17. 18		422
<i>Valent.</i>	179. 201. 289	Zin <i>Fran.</i>	150
Weltz <i>Iustin. Ern. L. B. a</i>	507	Zorgdrager	140
Wendelinus <i>Mar. Frid.</i>	179. 180	Zorn <i>Pet.</i>	431
Wendhufen. <i>v. Probst</i>		Zorn <i>Barthol.</i>	42. 43
Werenberger <i>Io. Sigism.</i>	75	Zosimus	233. 235
Werlenfis. <i>v. Dionysius</i>		Zschackwiz <i>Io. Ehrenfr.</i>	28
Werlhof <i>Io.</i>	93. 96	Zum Felde. <i>v. Felde</i>	

I N D E X

Anonymorum & Pseudonymorum.

A Lethæus <i>Theophil.</i>	109	Dernhævus <i>Ian.</i>	93
Anonymus <i>Christianna</i>	112	Dictionary <i>gall. german. latinum</i>	298
Amelius <i>Theophil.</i>	431. 433	Frickelburg <i>Augor.</i>	130
Athanasius	541	G. D. T. M. D.	374
Bellius <i>Mart.</i> 474. Boninus	541	G. V. H.	30
Catechesis <i>theotisca</i>	430	Habite <i>en Sion</i>	438
Compendium <i>hist. eccl. gothanum</i>	226	L. A. P.	524
Critopulus	433	Irenæus <i>Paul.</i>	198
Cruce <i>Clarus & S.</i>	433	Irenopolita	182
		<i>Lau-</i>	

Laonicus. v. Stürmeneck		Pezron	433
Lugenfeind <i>Pacif.</i>	536	Philargyrus Cantabrigiensis	263
Martyrologium	240	Phileleutherus Lipsiensis	263
Menantes	112	Pritanius <i>Lamindus</i>	366
Milchama Beschalom	56	Sarckmasius <i>Emb. Theod.</i>	20
Monachus weissenburgensis	430	Soave <i>Pietro</i>	537
Montaltius <i>Lud.</i>	197	Stubrock <i>Bernard.</i>	198
Mufageta: v. Volupius		Stürmeneck <i>Laonicus</i>	181
Mythologica opuscula	258	Theophilus <i>Io.</i>	533
Nicodemus	384	Timotheus	453
Nirmutanus <i>Christian.</i>	302	Treulæw <i>Iustinian.</i>	507
P. N. D. L. S. S.	271	Vitæ Homeri scriptor	258. 260
Pace <i>Zephyrinus</i> de	112	Volupius Decorus Mufageta	297
Peganus	274	Wendrock <i>Wilh.</i>	197
Pervigilium Veneris	325		

CORRIGENDA IN PARTE I.

Pag. 20. lin. 13. lib. II. Elogior. p. 70. 20. 24 potentia 121. 25. Fron. 162. 11 Iof. Arnd 175. 29 Quæ rara laus est. 333. 13. alii A. 1542. 436. 25. coactis 487. 17 *Surenhusius* Guil. 245. 246. 254

IN PARTE II.

Pag. 19. 13 Chronicon urbis Lubecensis, 75. 1 a Bucowicz 140. 12 deleantur hæc verba: Io. Fronto 215. 26 Iovaniensis 413. 33 *Cassiodorus*, aut potius *Cassiodorus* 527. *Arnoldus* Gottfr. 452. *Aristenus Alexius* 337 *Caletanus Thom.* 136. 529 *Eberhart Christian.* 517. 518 *Ermisch Christian. Ludov.* 531. Iobst. v. Iustus Iustus *Wolffg.* 522. 524 *Lonigus Mich.* 532. *Olearius Io.* - theol. lipsprioris filius 32 533. *Pellicanus v. Billicanus Reiche Frid. Lud.* 236 534. *Saywellus Guil.* 136 *Senator* 413. *Statorius Per.* 63. 78. *Ioh.* 65. 66 *Steinberg Christoph* a 424

IN PARTE III.

Pag. 35. lin. 6. 1565. 48. 25 *Schadæus* 77. 14 MAXIMILIANI I. 79. 3. Epistolam de imitatione - & fabulis Terentii, librum I. de Guidone 138. 1. col. 2. *Explicationem*, ut vocat. 185. 17 A. 1695. 210. 7 adpositis. Accessere eiusdem *Casanboni* Animadversiones in Athenæum. Lugduni 1664. Quibus ille Dedicationem 263. 10 scriptorum 255. 10 *Dav. Pareus*, Francoftenio-silesius, 402. 29 nactus est auctorem Examinis 420. 23 A. 1701. m. Aprilis 80. 439. 20 octava, explicans inscriptionem, 440. 4 ordinarius, scripsit etiam Notas in Iuvenalem, Ελληνισμον ορθωιδον, seu linguam græcam non esse pronuntiandam secundum accentus, 443. 8 obiitque comes A. 1705. 444. 20 *Diogenes*, a familia, quæ ex Laërta Ciliciæ urbe originem duxerit, dictus *Laërtius*, sectator Potamonis, 482. 7 *Idææ* & *Attidis* 502. 15. 1112. *Stratagema*

IN PARTE IV.

Pag. 26. 29 anno 1647. annos natus 68. 75. 22 Renatus Andreas *Kortum*, natus Ascaniæ sive Haschaviæ, vel Ascherslebiis Anno 1674. die 9. octobris, discipulus theologorum halensium, *Breithauptii*, *Ansonii*, *Franchii*, *Michaelis*, studio exegetico additus, & ecclesiæ, pastor antehac ascaniensis, dein primarius hattneganus, sive hattingensis in Marchia Westphaliæ, pariterque subdelegatus, nunc lebu-

lebulienſis prope Francofurtum ad Viadrum, concinnaviſſe etiam interpretationem Pfalmodum, cuius editio expectatur; Hiſtoriamque dedidiſſe Marchiæ weſtphaliçæ, ſi diutius illis in terris ipſi vivendum fuiſſet. Vide *Relat. innoc.* A. 1716. ſſſ. & A. 1717. 301. 81.14. 1672. S. theol. D. eiſque & linguarum orientalium profeſſor, 15ſ. 4 lo. Nicol. HERTII 160. 2ſ in locum Caſp. Ziegleri 168. 8 inclitæque 232. 3 iuris canonici, nec non ſereniſſ. *Georgii* 268. 10 ſermones eiſcto. 270. 24 ætatis ſſ. & ſ. menſ. 454. 34 quadrilingua, 494. 33 vocatusque 531. 24. col. 1. Altting *Henr.* 38ſ. 386. 532 tol. 1. Blount. v. Pope-Blount. Boreel *Ad. ſ. 1. lo. Frid.* 16. 17. 534. 17. col. 1. Fecht *Io.* 40. 400. col. 2. Frontinus 1ſ 536. 8. col. 1. de la Houſſaie *Amelot* 194 538. 10. col. 1. Maurocenus *Andr.* 3. 4 539 col. 1. Pappus *Io.* 209. col. 2. Pirckhaimera, v. Charitas Polenus *Io.* 1ſ. 540. 1ſ. col. 1. Ræſewitz 219. 220. 224. 541. col. 1. Saubertus *Io.* pater 273 274. 542. col. 2. Vargas 267. 544. col. 1. Chriſtian. *Democritus* 398. Cornel. *Lucius* 268 col. 2. Monumenta pietatis & literaria 38ſ. Sidonius 180.

IN PARTE V.

Pag. 44. lin. 11. Verbum diaboli ad ſuos miniſtros, ſi 21. II. priores libri 88. 18 ſine ulla tamen 9ſ. 19. communicata 96. 2ſ neque 2. eccleſiæ 96. 26. talem 116. 8 filius, Ducum Brunſv. ac Luneb. & Domus Haſſiæ conſiliarius, vixit Bremæ ſæc. XVII & 124. 28 Hæc eſt ſecunda diſputatio albana, habita A. 1568. 12ſ. 2 p. 56. 144. 6. 1. V. doctör, 146. 38. (M. Chriſtiano *ſcripſerit*) 191. 24 Apertio 193. 23 A. 1684. 226. 22 & ultra, deſunctus A. 167ſ. æt. 63. & X. hebdomadarum. Pariſiſ ſecretarius fuit Io. *Hottomanni*, in patria variis præfectus ſpartis, 2 Rep. miſſus ad Parlamentum metenſe, ſæpiusque ad Regem Gall. & Imper. rom. german. & noviffime omnium fuit XIII. vir, ac prætor. Io. Theobald. *Heinrici* in eius Perſonalibus. 232. 3 Hermanni noſtri frater, regius & Academ. upſalienſis auctiorator, obiit paucis abhinc annis, ediditq; Litteras Iohannis ep. aboëniſis, quæ verbum *Maſorh* explicant, & Birgeri, Suecorum Regis, Mandatum de ſilvarum & prædiorum cultura in Tavaſthia non impedienda, atque Commentationem parabat de antiquis rebus livonicis. Hic *ſeſe* in Holmia literata auctiore, (quæ prodiit A. 1707.) p. 61. 267. 6. bonarum mentium refugium, reſtitueretur, ac Iuris, Medicinæ & Mathematicarum profeſſores Gymnaſio donarentur, 277. 14 Scipio *Henr.* 278. 8 uſque ad XVII. teſtimoniis oſtenditur, 382. 7 Mynſingero, Cæſaris 283. 36 *λαμπροτάτην* 286. 16 Mynſingeriæ 297. 21 Bartoldi *Nihſu* 314. 29 deſideratum Carmen 360. 11 contra *Gruchium*, 362. 8 Opera eiſ philologica, nec tamen omnia, iunctim edita ſunt 368. 1ſ & Orationes fun. compl. obiitque 370. 28 ſe exhibet 383. 2 his uſus verbis: 408. ſ. col. 2 Hugo Grotius 410. 18 du Papiſme, 412. 33. col. 1. Menagius 420. 11 Strozze 428. 21 Norimberga-ſtancus, 442. 32. Orationem 44ſ. 9. p. 204. omnibus 44ſ. 10 emeritum, & venerandum 462. 29 ac ſubſidio, ſyſtema litterarium 457 19. idem eſt liber, cuius *Morhoſum* 471. 19 muneris ſui partes 471. 28 vel nihil habeat, 500. 2 Orationem 529. 8 diverſis in locis 546 23. col. 1. Bernegger *Matth.* 436. *Io. Caſp.* 226 548. col. 2 Dorn *Io. Chriſtoph* 419 550. col. 2 Happens *Stob Chriſtian.* 540. 551. col. 1. *Henr. Scipio* 552. col. 1. Kilian *Gorhoſr.* 552. col. 2. Lange *Io. Ath.* 6. 553. col. 2. Mappus *Mär.* 227. 553. col. 2. Mencke *Io. Burch.* 417. *Morhoſ* Dan. Georg. 418. 428. 554. col. 2. Oriel. v. Aureolus. Palcarius *Don.* 433. 556. col. 2. Schomer *Inſt. Chriſt.* 332. 333 559. in Indice Anon. & Pfeudon. D. W. T. 538. 560. col. 1. Joſſeval 273. Mothe 273. 562. 4 Chriſtian. *Eherbart* 564. 7 deſcantur hæc verba: 560. 26 *Secundum - nobis ignati.*

IN PARTE VI.

Pag. 7ſ. lin. 4 curriculo 140. 33. piſcatio 163. 1 dresdenſis, natus A. 1683. 241. 23. habentur 410. 7 archiater ſaxonicus & anhaltinus, lin. 14 Obiit A. 1717. æt. 69. 471. 36 Reſutationem ſocinianæ confeſſionis,

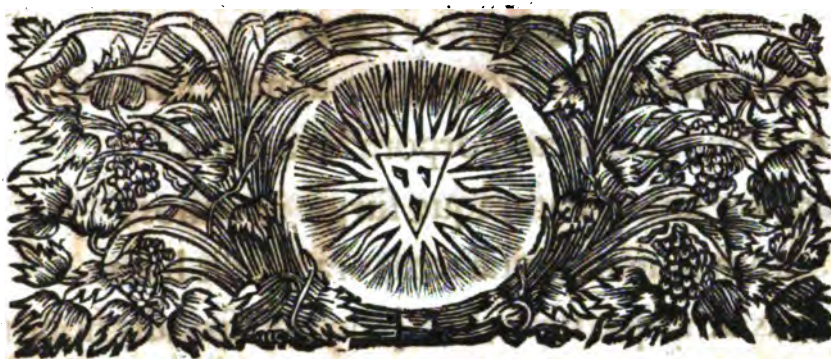
PRAESVLI VENERANDO
ET MERITORVM SENIQVE AVCTORITATE
GRAVISSIMO

IOANNI FABRICIO
DOCTORI THEOLOGO CELE-
BERRIMO SERENISSIMI BRVNSVICENSIVM
ET LVNEBVRGENSIVM DVCIS A CONSILIIS
RERV SACRARVM ABBATI REGIAE LVTERAE
IN INCLVTA ACADEMIA HELMSTADIENSI PRO-
FESSORI EMERITO REGIAEQVE QVAE BE-
ROLINI EST SCIENTIARVM SOCIE-
TATI ADSRIPTO

PRO DEDICATO SIBI
HISTORIAE BIBLIOTHECAE FABRICIANAE
TOMO SEXTO

GRATVM ANIMVM TESTABANTVR
ACADEMIAE ALTORFINAE
PRORECTOR ET PROFESSORES.

A. R. S. cl^o 13^{cc} XXIIII
TYPIS IOD. GVIL. KOHLESII ACAD. TYPOGR.

Esine nunc fractas hominum repre-
hendere vires,

Saecula qui priscis nostra minora
putas.

Ite, humiles animae, stupefactaque
corda fletibus

Ite, quibus languent membra, rigentque gelus

Accusate dies et longae rædia uitae,

Atque annos rugis canitieque graues!

Non in deterius semper prolabitur ætas;

Nec, quae aliquando fuit, ferrea semper erit.

Haud

Haud omnis titubabat torpescque annosa senectus,

Aut tremit efflocto corpore laxa cutis.

Ignescens animi naturaque surgit in aëther.

Summaque nec vitæ tempora perdit ætas.

Laurus aut usque uiret, nec pulchræ frondis honores

Deterit; illacsum sic tenet illa decus.

Testis FABRICIVS, quem nunc uenerantur ad

Elmum,

Ac dignis celebrant laudibus, Aonides:

FABRICIVS, quondam nostri quoque gloriæ

Pindis;

Noridis at nondum non memor ipse fuit.

Iam decies octo pluresque hic composuimus annos.

Nec procul a sæcli limite tempus abest.

Ille tamen uisus, quodque est mirabile dictu,

Succrasset ætas, robora plura capit.

Illi non fessæ marcent ad munda uires;

Sed curæ, iuueni quæ placuere, placent.

Perstat mens uegeta, et nullis conatibus impar;

Nec perat in uultu, qui fuit ante, uigor.

Con-

Condit adhuc doctas uentura in saecula chartas;

Deque libris cultos extruit ipse libros.

Iam solers ueterum, iam tot monumenta recentum,

Excitat, et mira dexteritate refert.

Nouimus hinc melius sacrata uolumina Patrum,

Quaeque pii passim composuere uiri.

Multa recognoscit Themis hinc sua lumina iuris;

Multaque, quae facili promittit Hygea manu.

Explicat ingenii pulchras Sapientia doctes,

Miraturque suas hic quoque Phoebus opes.

Cernimus hic legimusque excusa senilibus annis,

Qualia tix aetas florida scripta daret.

Non est, quod iactet sua quondam exempla uetustas,

Varronisque sui prodita scripta senis:

Non, quod Nyctem referat, pluresque labores;

Ponimus hoc contra pristina saecula caput.

FORTVNATE SENEX, qui post tot lustra, tot annos,

Viuida tot mentis das documenta tuae;

In quo naturae reuidentis imago recurrit,

Seque iterum nasci tempora prisca uident.

Dic,

Dic, quaeso, tanti fuerit quae causa uigoris?

Quidque istas uires ingeniumque parer?

Quae tibi succurrant faustis ex collibus herbae,

Longaeuosque annos quae medicina uiuet?

Scilicet haec firmæ felicia semina mentis

Ipsi coeli munere nata foues.

Acrius incaluit patrii uis sanguinis, in te;

Et tibi maiorum nomina calcar erant.

Non minus ardebas, tibi cum doctrina DILHERI,

ARNOLDIque cari, subdere uisa facem est.

Nutrit hos magnus quondam CONRINGIUS ignes,

Et quos tunc alios IVLIA DOCTA tulit.

Multum SAUBERTVS, multum te noster amant.

DVRRIVS, ingenio mitis, at arte potens.

Inflamnata semel nescit requiescere uirtus,

Altaque mens semper, quo recalescat, habet.

Quasquas ostendunt, Germania, Gallia felix,

Et Latium, et tellus Belgica, uisis opes,

Ipse tibi Pietas portis bipatientibus aedes,

Ipse suas pandit docta Minerva domos.

Arti-

Artibus, et uario polles sermone disertis,

Nec paucis populis aemula uerba refers.

Non satis est, uixisse tibi; tua lumina spargis

Latius, et multos demeruisse iuuat.

Nulla tuae uacua est tibi pars, aut prodiga, uitae;

Scripsisti iuuenis, scribis et ipse senex.

Ipsa nouas uires aetas capit; inque senecta

Vis animi assiduo firma labore uiget.

Enituit uirtus et magna scientia rerum;

Mentemque PRINCIPIBUS consilioque places.

Trans mare Fama uolat; transque altas diceris Alpes;

Et te docta uirum nouit ubique cohors.

Quam tibi facundo FERRARIUS ore faucebat!

Quamque tui cupidus MAGLIABECHVS erat!

Officiis certans et adhuc te saepe laceffit,

Ingens Musarum, FACCIOLATVS, amor.

Creuerunt anni, uos et creuistis, honores;

Nec uirtus uno est surgere nisa gradu.

Patria perpetui seruat monimenta fatioris;

Teque suum celebrat IYLIA Musa decus.

Nunc

Nunc tibi gratantes plaudunt utrinque Camenae:

Inque tuo geminus nomine Pindus ouat.

Si tibi non aptum reddit pro munere munus;

Teste tamen grates carmine NORIS agit.

Te uates alii, quanto decet ore, loquantur;

Villaque nec careat laudibus hora tuis:

NORIS pectoribus fidis tua nomina seruat;

Proque salute tua fert pia uota DEO.

O uiuas plures, PRAESVL VENERANDE, per annos;

Et placido coeli munere perge frui.

Det tibi, det Numen, quod aues, quodque ipse precaris;

Serius et Superum fidera celsa petas.

Sic tecum Coniux memorabile transigat aeuum;

Fataque sic uobis semper amica fluant.

Sospite sic tecum ualeat quoque Natus, & olim

Illustret gentem cum seniore senex.

Naturae uincas leges; saluusque uirensque

Vel Pylii superes tempora magna Senis.

Exemplum, tua sit longa aetas, uitaque felix,

Quod ceu mirandum saecula futura canant!

AD
VENERANDVM PRAESVLEM,
I O A N N E M
FABRICIVM,
DOCTOREM THEOLOGVM
CELEBERRIMVM,
IN ILLVSTRI IVLIA PROFESSOREM
EMERITVM,
CELSISSIMI BRVNSVICENSIVM AC LVNEBVGEN-
SIVM DVCIS IN CONSISTORIO REBVSQVE AD SACRA
PERTINENTIBVS A CONSILIIS,
ABBATEM REGIAE LVTERAE,
SCHOLARVM IN BRVNSVICENSI DITIONE FLORENTIVM
INSPECTOREM GENERALEM, ET REL.
EPISTOLA,
QVA
VIRO
DE REBVS SACRIS ET LITTERARIIS SVMME MERITO
GRATIAS AGVNT,
EIDEMQVE
NOVI EDITIONEM TOMI,
QVEM DE
HISTORIA BIBLIOTHECAE SVAE
CONSCRIPSERAT,
AC SIMVL
VIRIDEM ANIMO ET CORPORE VIGENTEM SENECTIVM
GRATVLANTVR
ACADEMIAE IVLIAE
PRORECTOR ET PROFESSORES.

HELMMAESTADII,
Typis PAVLI DIETERICI SCHNORRII, AC. TYP.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL
ANTHROPOLOGICAL
INSTITUTE

Volume 100, Part 1, 2000

Edited by
J. H. J. VAN DER
KAMPE

Published by
Taylor & Francis Ltd

London and
Washington, DC

ISSN 0022-2949

0022-2949(200001)100:1;1-0

Printed in the
United Kingdom

QUum permulta Tua, eaque insignia, in Iuliam nostram existent promerita, VENERANDE PRAESVL; tum illud jam praecipuis annumerandum, quo cumulum reliquis addere libuit, quod Historiae bibliothecae Tuae totum VI nobis benevole nuncupare volueris. Pertinet ad Academiae nostrae splendorem adaugendum, si plures in ea vigeant summa auctoritate doctrinaque incliti doctores, qui, dum juvenes undique adventantes scientia politiorumque litterarum studiis augent strenue, nominis quoque sui famam, exactis ingenii elegantissimi monumentis aere perennioribus, longe lateque proferre, ac posteritati pariter consulere fatagunt. Et vero tales apud nos a condita hac studiorum universitate usque floruisse, atque hodiernum florere praestantissimos, indulgentissimo bonarum artium datori laeti merito acceptum referimus. A tali autem viro, qualem TE colit omnis eruditorum natio, contenta esse poterat Iulia nostra, si, dum nomen familiae claritudine amplissimum, novo jam volumine confecto, aeternitati inferre ipse paras, et, in confinio quamvis ac limine senectae constitutus, bene tamen de re sacra et litteraria mereri non omit- tis, aliquam ea sibi partem honoris Tui jure quodam suo vindicaret. Sed, quae Tui in nos amoris exsuperantia est, quum ita nobis omni modo satisfecisses; TIBI tamen hac ratione nondum esse satisfactum existimabas, nisi publice omnibus testatum faceres, quantae TIBI curae sit honos Academiae, in qua ornanda et amplificanda tantum operae cum studiose ponas, tum libenter, Quae eximiae benevo-

lentie significatio, dedicatione libri, exquisitissima doctrinae copia referti, declarata, quantopere TIBI nos devinxerit, et quantas hoc nomine gratias debeamus, tacito pectore intra mentem non esse premendum, sed publice potius, quo vinculo obstricti simus, id quod pace Tua fiat, confitendum esse censuimus. Quum enim nihil esse intelligamus, quod Tv nostra causa non sis facturus; istud quoque TIBI persuadeas, quae sumus, neminem nostrum esse, qui non tantundem unus TIBI se debere profiteatur, quantum omnes TIBI nos debere agnoscimus. Pro tantis autem in nos meritis qui gratos nos exhibeamus, id vero est, quod nondum satis perspicere licet; nisi in eam partem accipere digneris bona verba, quibus quiete et pure et eleganter actae aetatis placidam ac lenem senectutem uapicato omine gratulamur. Ea Te gratia, HUMANISSIME PRAESVL, mactavit vitae nostrae rerumque humanarum arbiter benignissimus, qua non nisi paucissimos impertiri solet, ut majorum Tuorum, quos sapientissimos caelestium oraculorum interpretes, summo loco positos, per alterum jam saeculum haud interrupto ordine venerati sunt boni omnes, ut, inquam, majorum Tuorum, et quod magis est, omnium, qui a condita Iulia in hunc usque diem docentium cathedras exornarunt, omnium denique Regiae Luteræ praesulum, quotquot splendida ista dignitate effulsere, aetatem attingeres, imo longissime superares. Felicem ergo Te jure praedicamus, qui cum tot viros antecedas, atque ea sis aetate, qua alii infinitis aegritudinum difficultatibus, valetudinisque adversae incommodis misere afflicti, senectutem esse onus Aetna gravius, dolentius conqueruntur; illibato ferme usu

usu virium corporis animique, alacer et erectus incedas, ac vere gloriari queas: *clare oculis video, pernix sum manibus, sum pedes mobilis.* Quid, quod memoria adeo felici etiamnum polleas, ut quae olim et nuper legendo vel fando perceperis, exactissime recorderis. Quare et ad negotia, quibus multiplicis officii ratione implicatus es, dextre subeunda non solum robur Tibi suppetit; sed aliis praeterea laboribus assidue suscipiendis ac ferendis par es. Nullus omnino liber est, quem Tv non totum imbibas. Nihil est in religionis nostrae mysteriis, cujus interiora in secreto non volutaveris, ac penitus introspexeris. Nemo est, qui de rebus maximi momenti ad Te referat, aut litteris Te officiose salutet, qui non idem promptissimum abs Te responsum ferat. Tacemus salutantium et peregre advenientium turbam, quae studia Tua quotidie interpellat, eoque magnam diem partem aufert. Inter haec omnia, et quae forsitan plura indies peragenda sunt, tempus aliquod Te dare voluminibus excudendis, res ipsa, et vel novissimus hic vivacissimi ingenii fetus loquitur: qui si unus existeret; haber autem orbis eruditus abs Te multo plures, eosque dudum ab aequis rerum aestimatoribus honorifice probatos; solus nomen FABRICIANVM immortalitati adfereret. Si miraculi instar est, nec sine numine fieri posse creditur, genuisse liberos in senio, quo effeta naturam tremula et collabescencia produnt genua: quidni agnoscamus et veneremur praefens numen, quo ingenium pectusque vegetante, integerrimo omnium membrorum ac sensuum officio, ardore paene inexhausto, indefessus, impiger, et par aut superior negotiorum molestiis, partum edidisti ju-

dicii bonarumque rerum copia abundantem, elucubra-
taeque dictionis accuratione politissimum. Atque dum
verborum concinnitati semper TE studuisse re ipsa con-
firmas, fallimur, anne Tuo exemplo orationisque au-
ctoritate cives docere academicos volueris, operam
esse dandam, ut, qui ab ipsis foras in lucem hominum
aliquando exituri sint libri, sicut in rebus, ita et in
verbis probentur, nec inane esse studium, quod in
verba impenditur, cum teres et comta oratio ad per-
spiciendum id, quod dicitur, alliciat, ac suavem re-
bus gratiam conciliet; incomitior autem horrorem in-
cutiat, animumque ab iisdem avertat quam longissi-
me. Habet admirationem non adeo magnam, si
portentosi juvenes ingenii scriptis elegantissimis matu-
re inclarescant; eos quippe igneus fervor, et ad au-
dendum irrequietus, stimulat, excitat, propellit. At
ubi anni ingravescentes vigorem imminuunt, vires car-
punt, deterunt, si quis nihilominus in stadio neque
lassetur, neque subsistat, ea vero Hesiodi senectra est,
quem ferunt, posito senio, in virides annos rediisse.
Dum itaque annis senex, non ingenio, quam plurima
habet argumenta, quibus TE probes diu vixisse, at-
que in litteris ita vixisse, ut, Iuliano ac Pomponio
ICtis solertior, quotidie aliquid addiscens senex fieres,
vivendique rationem optimam in primum et octogesi-
mum annum aetatis duceres, neque unquam in studio
et opere cessares: gratulabunda TE posteritas jure
optimo collaudabit inter eos, qui natu grandiores, ad
labores tamen capeffendos nec lenti nec molles exstite-
runt. Gloriari nunc desinat Graecia, quod divinae
vocis et eloquentiae suavitate commendatissimus Theo-
phrastus, senex annorum septuaginta novem, (hanc
enim

enim aetatem ab eo notatam esse, nulli dubitamus,) in libro, quem characteres inscripsit, prudenter et constanter fuerit philosophatus. Habeat Dania suum Nicolaum Hemmingum, qui nunquam otiosus, rude licet donatus, maxima utiliaque ingenii monumenta confecit. Magnificat suum Majorem Ioannem, florentissimum illud Musarum domicilium, quod Ienae est, eumque arte magnum, nomine majorem, aeternitate maximum praedicet. Efferant denique gentes ac nationes aliae suos Nestoras: non habent, cur illis invident dulcissimae ad Elmum sorores. Quum enim talium virorum tanta studia sola virtus assequi possit; assecutus ea est venerabilis FABRICIVS. Ostendere antea non poteramus magnonatu viros, praeter CASELIOS et CALIXTOS: quorum tamen nemo octogesimum aetatis annum supergressus est. Postquam vero TV nobis tam fortunate beateque vixisse visus es, ut vivendo illos vinceret; in spem non dubiam adducimur, fore, ut, qui non intus modo domique praestans es, sed in luce atque in oculis tum optimatum et principum virorum, tum litteratorum magnus, vitam in plurimos adhuc annos proferas. Macte esto, VENERANDE PRAESVL, praeclarissima hac felicitate, qua certare potes cum iis, quorum in his rebus singularis felicitas esse putatur, et gloriae, virtutibus ac meritis partae, per longam amplius annorum seriem interfis. Vigeas inter prima Iuliae ornamenta, vegeto ingenio in vivido pectore, non sine spe longinquioris diuturnitatis, atque Isocratis ac Leontini Gorgiae excellenti prosperitate porro usus, nihil unquam habeas, quod senectutem accuses. Id quod eo confidentius D E V M precamur, quum certis rerum docu-